

ספר די השב שאלות ותשובות אגור חיים בדיני ברכות הלכות ציצית סימן א' פתב מרן ו"ל בש"ע א"ח סי' ח' אם שנים או ג' מתעטפי בטלית פאחד פולן מברכים ואם רצו א' מברך וכו' והוא מא"ח הביאו הב"י סי' כ"ב וה' שניי כנה"ג הבין דר"ל דשניהם מתעטפי בטלית א' וכו' ע"ש וכבר האריך בזה ה' ברכ"י ע"ש והנה מזה רצה לדון השכנה"ג בכתן וכלה פשלוכשי הטלית בשעת ז' ברכות שיברך על הטלית מדכתב בא"ח אם שנים מתעטפי בטלית כא' דמברכי וראיה מפנרשת.

ממ"ש (בסנהדרין דף כ') בדורו של ריב"א היו מתכסי ו' בטלית א' ועוסקי' בתורה ופשיטא שאותם החכמי' דלא היו מברכי' פיון שלא היו מחנניבי' ומה שהיו לובשים אותו הוא משו' חיבוב מצנה.

ובר מן דין י"ל דטלית דקאמר אינו טלית ממש אלא בגד בעלמא ומפני שהיו עניים כמו שפירש"י שם היו לובשין אותו כדי להתחמם בו וכיוצא בזה מצינו בריש מציעא שנים אוחזים בטלית ושם דקי"ב הנותן טליתו לאומן וכו' ע"ש וע"כ דלאו טלית ממש קאמר.

וגדולה מזו יש לתמוה על ה' מג"א שם בסי' ח' סק"ג עמ"ש מרן ונכון שיכסה ראשו בטלית פתב וז"ל משמע בקידושין דכ"ט שבחור שלא נשא אשה לא היה מכסה ראשו בטלית אפ"ל הוא ת"ח ובד"ח איתא דמי שאינו ת"ח אפ"ל הוא נשוי לא היה מכסה ראשו ע"ש והן דברי תימה דהתם לאו בטלית מייירי אלא בסודר שהיו רגילין לכסות ראשו בסודר דהא אפ"ל היכא דקאמ' טלית אפ"ל ה' הוי פ"ל בגד ולאו טלית ממש קאמ' וכמ"ש וכ"ש היכא דקאמ' בהדיא סודרא הא ודאי דלא מייירי בטלית פלל ועוד ק' על המג"א דהתם בקידושין משמע דמי שהוא בחור לא הי"ל סודר פלל דקאמ' התם משתבח לי' ר"ח לר"ה בדר"ה וכו' כי אמת חזינה דלא פריס סודרא וכו' משמע דלא הו"ל סודר פלל וכן ההי' דר"ח קאמר דר"ב שקיל סודרא מבי פדיון הבן אמ' לדידי חזי לי ה' סלעים אר"א לא אמרן אלא פגון ר"ב דגברא רבא הוא ומבע"ל סודרא ארישי' אבל כ"ע לא וכו' וא"א דלכ"ע נמי לובשי' סודרא אלא דת"ח פריס לה ארישי'הו א"כ לכ"ע נמי חזי ומאי שנא ת"ח א"ו דכ"ע אינם לובשי' סודר זה פלל וסודר זה מיוחד ונקא לת"ח הנשואים: עוד פתב ה' שכנה"ג על הראיה שהביא מההי' דדורו של ריב"א נאין לחלק ולומ' דהתם שאני שפל המתעטפי בגני חיובא ניהו אבל פאן שהפלה לאו בת חיובא היא לא יברך ג"כ החתן דאין בזה נ"ט ע"ש ונר' דאדרבה נהפוך הוא דהתם דכולהו בגני חיובא ניהו אדרבה י"ל דאינם יכולים לברך משום דלגבי פל א' וא' לא הוי עטיפא מעלייא משא"כ הכא פיון דאשה לאו בת חיובא היא הוי עטיפ' החתן עטיפ' מעלייא דמה שנותנו על הפלה הוי כמעשה קוף בעלמא דהעיקר הוא לבישת החתן ושפיר מצי לברך: ובעיקר דברי מרן הנה מור"ם והט"ז הבינו דהפונה בזה דכל א' מתעטף בטלי' שלו וראינו לה' ברכ"י בקונט' שיוירי ברכה שכתב בשם ס' הפרדס כ"י לרבני' אשר בר חיים וז"ל היכא דבירך הש"צ לגמור ההלל אין הקהל צריכין לחזור ולברך וראיה מהתוספת' (פ"ו דברכות) דקתני עשרה שעשו מצנה א' א' מברך לכולן ועשרה עשר מצות פל א' מברך לעצמו ופ"ל התוספת' הכי הוי עשרה שעשו מצנה א' פגון עשרה שקורין הלל ועשרה שעשו מעקה א' א' מברך לכולן ועשרה שעשו מצות הוא פגון שמניח פל א' תפלין בראשו או שמתעטפי בציצית או שמנענעי' הלולב פל א' מברך לעצמו וראיתי מי שטעה ופ"ל עשרה שעשו מצנה א' פגון אם עשרה מניחי' תפלי' א' מברך לכולן פיון שכולן עושי' מצנה א' וכו' ועשרה שעשו עשר מצות פגון שזה מניח תפלין וזה מתעטף בציצית וכו' פל א' מברך לעצמו וזה טעות גדול דאיך אפשר שאני מניח

תפלין ואחר מברך עליה וכן עשרה שעשו עשר מצות שזה מניח תפלין וזה מתעטף בציצית וכו' היאך יעלה בלב שום אדם שיברך א' על התפלין ויפטור אחר שמנענע הלולב וכו' ע"ש ונהנה מ"ש דהוא טעות דאיה אפש' שא' מניח תפלין וא' מברך כפר' ה' שיוירי ברכה השיגו דגם בברכת המצות שפולן עושין המצנה דא' מברך לכולן וזהו דעת מור"ם בד"מ והט"ז שפכתבנו לעיל.

גם מה שהק' אסיפא דעושין עשר מצות חלוקות פשיטא ע"ש מה שנדחק ה' הנז' בישוב קוש' זו ונר' דהתוספת' אתי לאפוקי שלא יברך ברכה פוללת לכל המצות והיא אקב"ו על המצות וכדאיתא בפ' לילב וערבה דמ"ו ע"א ת"ר היו לפניו מצות הרבה אומ' אקב"ה על המצות רי"א מברך על כל א' וא' בפ"ע ואפסיק' התם הלכה כר"י ואהא קתני בתוספתא אבל עשרה שעשו עשר מצות כל א' מברך לעצמו ושו"ר לה' חסדי דוד בפ"ה התוספת' שפ"ה פו ונהנה בעת'ה ראינו שפבר פי' פו המבי"ט בתשו' ח"א סי' קי"ז וע"ש בסי' ק"פ: ונהנה בסיפא דהה' תוספת' תניא יחיד שהיה עושה עשר מצות מברך ע"כ א' וא' ונראה דה"נ מתפרש' יחיד שהיה עושה עשר מצות חלוקות שהיה מוכן לעשות עשר מצות בזה אח"ז פגון מעקה ומזוזה וכיוצא בהן צריך לברך ע"כ א' וא' ואינו יוצא בברכת אקב"ו על המצות שהיא פוללת על המצות וכ"כ המבי"ט שם ע"ש והא נמי לאפוקי מדרבנן דר"י ואע"ג דכבר תני לה רישא עשרה שעשו עשר מצות כל א' מברך לעצמו תני נמי סיפא ביחיד דהו"א דדוקא בעשרה הוא דלא יברך א' לכולן משום דהמברך לא שני' באותן המצות שעושים האחר' אבל ביחיד דאיהו גופי' בעי למעבד כל הנה מצות הו"א דשפיר דמי לברך ברכה א' לכולן והיא אקב"ו על המצות הכוללת לכולן קמ"ל דאפ"ה לא מהני אבל לפי' ס' הפרדס קשה דלפ"ד צ"ל דהה' סיפא נמי ע"כ דמזיירי ביחיד העושה עשר מצות בענין א' פגון עשר מזוזות או לשחוט עשר בהמות או עופות וכיוצא אפ"ה צריך לברך ע"כ א' וא' והדבר קשה דאתיא דלא כמאן דבפ' כ"ה דפ"ו ע"ב אמתני' דשחט מאה חיות וכו' אר"ח מודה ר"י לענין ברכה דאינו מברך אלא ברכה א' וכן פסקו כל הפוסקי' ע"ש: עוד כתב בס' הפרדס וז"ל עשרה שעושין פולן מצנה א' שקורין הלל א' קובעין מזוזה וכו' שפולן עושי' מצנה א' א' מברך לכולן אבל עשרה שפולן א' מניח תפלין לעצמו או שפולן א' מתעטף בטליתו וכו' אף שפולן עושי' מצנה א' כל א' מברך לעצמו וכו' וא"ת קשיא ספירת העומר שפולן עושי' מצנה א' ודין הנה לברך א' לכולן וי"ל דשאני ספירה שהפתוב אומר וספרתם לכם פלומ' כל א' וא' חיי' לספור וכו' ע"ש וה' שיוירי ברכה שם הק' עליו דמאי דקשיתיה ספ' העומר לק"מ לדידנ' פינו שפולן א' מקיים המצנה אין חבירו יכול לברך עליו לפירושו בתוספת' ע"ש ולק"מ דה' הפרדס לשיטתו שכ' דעשרה שקורין הלל חשי' פולן עושי' מצנה א' וא' מברך לכולן כמו עשרה שקובעי' מזוזה א' או מעקה א' שפולן עושי' מצנה א' וע"ז הק' מספ' העומר דדמי לקריאת ההלל דכולן עושי' מצנה א' ודין הנה דא' מברך לכולן אבל אי קשי' אעיקרא בקריאת ההלל דהיכי חשי' דכולן עושי' מצנה א' ומאי שנא מעשרה שפולן א' מתעטף בטליתו שפולן א' מברך לעצמו.

אשר ע"כ נראה דס"ל לה' ז"ל דשנניא מצנה שנעשי' ע"י מעשה מהמצות הנעשי' ע"י קריאה דמצות הנעשו' ע"י מעשה לא יתכן שא' לובש תפלין וא' מברך עליו פינו דלבישת תפלין אין אחר יכול להוציא ממנה משא"כ מצות שע"י קריאה פינו דשומע פעונה א"כ יכול לצאת בקריאת חבי' ומשו"ה בקריאת ההלל חשי' לה עושי' מצנה א' ואהא קשיתנ' לה' ז"ל מספירת העומר דהוי נמי ע"י קריאה ובשמיעת חבי' יצא אמנם מה שתי' דשאני ספירה וכו' יפה השיגו ה' שיוירי ברכה שם דקרא דנספרתם לכם דאמרו שיהא כל א' סופר לעצמו הוי לאפוקי שלא יספרו ב"ד ע"ש ובהכי ניחא הא דדרשי' בסופה דמ"א ולקחתם שתהא לקיחה ביז כל א' וא' והק' ה' מהר"ם ו'

חביב בס' כפ"ת דאמאי אצטריף קרא בלשון רבים לומ' לה שתהא לקיחה ביד פל' א' ונהלא
במצוה שפגופו של אדם פגון תפלין וכו' לא מצוי איניש למעבד שליח וכו' ע"ש ולפי האמור
לק"מ דהאי ולקחתם אצטריף לאפוקי שלא תהא הלקיח' בב"ד דנקא פההיא דספירת היובל דאינה
אלא בב"ד דנקא מדכתיב וספרת לה בל' יחיד ועיין לה' המבי"ט ח"א סי' ק"פ מה שתי' בענין
ספירת העומר: עוד פתב ה' שיוירי ברכה וז"ל ומ"ש ה' הנז' דהוא טעות דהיאף אפש' שא' מניח
תפלין וא' יברך הנה ה' איירי דגם פשהעשרה פולם לובשי' תפלי' וקרי טעות אם א' מברך לכולם
ועמו הסליח' דריקטא דסוג' דפ' ראב"ד משמ' דגם ברכת המצות א' מוציא לחב' וקשפולם עושי'
המצוה הסכמת האחרונים בדין זה דעשרה שמתעטפי' פל' א' בטליתו א' מברך לכולן וכו' עש"ב
ויש לתמוה דאיף לא זכר שר דהטור בס"י תל"ב הזכיר תוספת' הלזו גבי בדיקת חמץ שכ' שאם
בעל הבית אינו יכול לטרוח ולבדוק פל' המקומות שפבית יעמיד א' מבני ביתו אצלו בפשה שהוא
מברך ויתפזרו לבדוק איש במקומו על סמך הברכה שפברך בע"ה שעשרה שעושי' מצוה א' א'
מברך לכולם וכו' מרן הב"י שם פשוט בתוספת' דברכו' ע"ש הדי שהטור הבין בפ' התוספת'
הלזו דעשרה שעשו מצוה א' דא' מברך היינו אפי' היכא שקל' א' מהם עושה מצות בדיקה דהוי
דומיא דעשרה לובשי' פל' א' מהם טלית או תפלין דאפ"ה א' מבר' לכולם שלא פדעת רבי' אשר
ב"ח ז"ל: איברא דיש לעמוד בזה ממ"ש הטור עצמו בס' רמ"ג וז"ל וראיתי פתוב על שם הגאונים'
מי שקידש לאנשי ביתו ובא אצל אנשי אחרים אינו מקדש להם ואני תמה אם פתבו הגאונים' פן
ובה"ג חולק אם בא אצל אחרי' שאין יודעי' לקדש מקדש להם אבל אם יודעי' לקדש אינו מקדש
להם ע"ש ומבואר שפן דעת הטור שהרי הביא סברת בה"ג באחרונה משמע דהכי ס"ל לדנא
וכן פסק מרן בש"ע ע"ש הרי מבואר דס"ל להטור דבברכת המצות אין א' יכול להוציא את חב'י
אא"כ אינו בקי והשתא ק' מההיא דסי' תל"ב דגבי בדיקת חמץ שקכתבו לעיל דמבואר דס"ל
דמוציא בברכ' הבדיקה אפי' למי שהוא בקי מדסתם ולא חילק בין בקי לשאינו בקי וכן מבואר
במהרשד"ם חא"ח סי' א' שהבין פן בדברי הטור ע"ש.

וכמו כן יש לתמוה על מרן דבסי' רע"ג פסק פדעת הטור שאינו מוציא אלא לשאינו בקי ואלו
בסי' ח' פסק דאם שנים או ג' מתעטפי' בטלית פולם מברכי' ואם רצו א' מברך וכו' ולפי מה
שהבינו מור"ם בד"מ והט"ז דמייירי דכל' א' מתעטרף בטלית שלו וכן בסי' תל"ב גבי בדיקה פסק
דא' מברך והשאר בודקין בברכתו ע"ש א"כ גם דברי מרן סתרא' נינהו.

פי' ע"כ י"ל דע"כ לא פתב הטור בסי' תל"ב גבי בדיקה דמוציא אחרים. בברכתו אינו אלא דנקא
היכא שאם הוא מוציא עצמו באותה ברכה דהשתא י"ל דכיון שמוציא את עצמו מוציא גם אחרים
עמו משא"כ ההיא דסי' רע"ג דמייירי בשפכר קידש לאנשי ביתו ויצא הוא י"ח עמהם משו"ה
פתב דאינו מוציא אלא לשאינו בקי אבל אם הוא בקי אינו מוציא פיון שפכר יצא הוא עצמו
והכי דייקי דברי הטור דסי' רע"ג שכתב מתחיל' מי שקידש לאנשי ביתו וכו' כמ"ש הב"ח שם
ע"ש.

ובהכי ניחא גם דברי מרן דסי' ח' דמייירי שגם הוא מוציא את עצמו וכן דעת הר' אשר והריא"ג
הביא דברייהם ה' א"ח בה' שבת בדיני קידוש היום אות ט"ז שכתב וז"ל וכתב הר' אשר שאם
קידש והבדיל לעצמו לא יקדש אלא לאשה ולשאינו בקי דהא דאמרי' דכל הברכות פולן אע"פ
שיצא מוציא ה"מ להוציא את שאינו בקי אבל לבקי לא וכו' והכי חזר הר"א ג' בה' הבדלה א"ד
ע"ש: אף עדיין ק' לדעת מרן דבסי' תקפ"ה עמ"ש הטור גבי תוקע ואפי' אם בירך ואינו יכול

לתקוע כָּלֵל הַב' תּוֹקַע בְּלֹא בְּרָכָה וּבְרָכָה לְבַטְלָהּ לֹא הָיָה פִּינּוֹן שִׁיּוֹצֵא בְּתַקִּיעַת הַב' וְכַתּוּב מֶרֶן דָּלָא דַּק דְּכִינּוֹן שֶׁהַשְּׁנִי יוֹצֵא בְּבִרְכָתוֹ אַע"פ שֶׁלֹּא יֵצֵא הוּא בְּתַקִּיעַת הַב' כְּגוֹן שֶׁהֵלֵךְ לוֹ וְכוּ' וְלֹא הִיָּתַה בְּרָכָתוֹ לְבַטְלָהּ וְכוּ' הַב"ח דְּדַעַת הַב"י דְּכִינּוֹן דְּקִי"ל דְּכָל הַבְּרָכוֹת שֶׁהֵם חוֹבָה אַע"פ שֶׁיֵּצֵא מוֹצִיא כְּדֵאִיתָא בַּס"פ רָאָב"ד א"כ ה"נ זֶה שֶׁבִּירָה וְלֹא תִּקַּע וְנֶאֱפִי' יֵצֵא וְהֵלֵךְ לוֹ וְכוּ' לֹא הָיָה בְּרָכָה לְבַטְלָהּ ע"ש הָרִי דַס"ל לְמֶרֶן דְּאֶפִי' יֵצֵא מוֹצִיא אֶפִי' לְבָקִי הֶפֶד מֵה שֶׁפְּתַבְּנוּ לְדַעַת מֶרֶן וְיֹתֵר יֵשׁ לְתַמּוּהָ דְמֶרֶן עֲצָמוֹ שֶׁם כָּאוֹתוֹ סִי' לְעֵיל מְזֵה פֶתֶב בְּשֵׁם תַּה"ד סִי' ק"מ מִי שֶׁפָּכַר יֵצֵא י"ח תַּקִּיעַת שׁוֹפָר וְכֵן לְתַקּוּעַ פְּדִי לְהוֹצִיא אֶת חַבְי' דְּמֶן הַדִּין לֹא יִבְרָךְ הַתּוֹקַע אֲלֵא הַשּׁוֹמֵעַ מִבְּרָךְ ע"ש אֲשֶׁר ע"כ נֵרֵא דְקוּשְׁט' הוּא דַס"ל לְמֶרֶן דָּאֵם יֵצֵא אֵינוֹ מוֹצִיא לְבָקִי אֲלֵא דְהִכָּא גַבִּי תַקִּיעַ' שֶׁאֵינִי דְכִינּוֹן דְּמִתְחַלְלָה כְּשֶׁבִירָה דַעַתוֹ הִיָּה לְצֵאת אִיהוּ גּוֹפִי' וְלְהוֹצִיא גַם אַחֲרָי' עֲמוֹ אַע"פ שֶׁאֲח"כ כְּשֶׁלֹּא יְכוּל לְתַקּוּעַ יֵצֵא וְהֵלֵךְ לוֹ שֶׁפִּיר י"ל דָּלָא הָיָה בְּרָכָתוֹ לְבַטְלָהּ וְיוֹצֵא אֶפִי' הַבָּקִי בְּבִרְכָתוֹ פִּינּוֹן דְּמִתְחַלְלָה דַעַתוֹ נְמִי לְצֵאת גַם הוּא אֲמַנָּם הֵיכָא דְכָבַר יֵצֵא מוֹדָה מֶרֶן דְּאֵינוֹ מוֹצִיא לְבָקִי.

אֶף יֵשׁ לְעַמּוּד בְּזֵה דְהֵרָא"ש בְּבִרְכּוֹת בַּפ' ג"ש סִי' ט"ו פֶתֶב וְנ"ל אֲבָל קִידוּשׁ יְכוּל לְהוֹצִיא אַע"פ שֶׁיֵּצֵא כָּבַר ע"ש מְבַנְיָר דַעַת הֵרָא"ש דַס"ל דְּבִבְרָכ' הַמְצֹת אַע"פ שֶׁיֵּצֵא מוֹצִיא אֶף לְבָקִי כְּדַעַת הַג"א הֶפֶד דַעַת הַטוֹר וַע"ע: בְּאֵןפֶן דְּמִתְחַלְלָה הַפּוֹסְקִי בְּזֵה דְלַדַעַת הַג"א בַּפ' רָאָב"ד וְהֵרָא"ש בַּפ' ג"ש שֶׁפְּתַבְּנוּ ס"ל דָּאֵם א' מִתְעַטֵּף בְּצִיצִי' אֶף אֵם הוּא בָקִי חֲבִירוֹ מִבְּרָךְ אֶף שֶׁהוּא אֵינוֹ עוֹסֵק עִתָּה בְּאוֹתָהּ מְצֻה וְלַדַעַת הַטוֹר וּמֶרֶן לְפִי מֵה שֶׁבִּירָנוּ דְדוֹקָא הֵיכָא שֶׁעוֹסֵק בְּמְצֻה יְכוּל לְהוֹצִיא אֶת חֲבִירוֹ אֶפִי' אֵם הוּא בָקִי וְלַדַעַת הַר' אֲשֶׁר ב"ח ס"ל דְּבָכַל מְצֻה שִׁישׁ בְּהָ עֲשִׂיָה אַע"פ שֶׁהוּא עֲצָמִי עוֹסֵק בְּמְצֻה כְּדִי לְצֵאת י"ח עֲצָמוֹ אַפ"ה אֵינוֹ מוֹצִיא אַחֲרֵים בְּכִרְכָתוֹ אֵם הוּא בָקִי וּמְצָאנוּ לוֹ חֲבֵר בְּסִבְרָא זֹו בַס' א"ח כ"י (שִׁישׁ בּוֹ תוֹסֶפֶת מֶרֶןבְּהָ שֶׁהַשְּׁמִיטוֹ בַא"ח הַנְּדַפְּסִי) שֶׁפֶתֶב בַּה' סְפִירַת הָעֵןמֶר וְנ"ל וְכַתּוּב הַרְשֵׁב"א וְנ"ל הַטַעַם שֶׁהַש"צ אֹמֵר סְפִירַת הָעֵןמֶר בְּקוֹל רֵם מְפָנִי שֶׁש"ץ מוֹצִיא אֶת הַשּׁוֹמֵעַ מְפָנִי שֶׁשּׁוֹמֵעַ כְּעוֹנָה וְכוּ' וּבְכָלֵל זֶה כָּל הַמְצֹת הַמִּתְחַלְלָנוֹת בְּצִיצִיבּוֹר כְּתוּב ע"ש שׁוֹפָר וְלוֹלֵב וּמְגִילָה דַש"צ מוֹצִיאָם חוּץ מִק"ש וְקַפְלָהּ וּב"ה מִזְמוֹ כְּמוֹ שֶׁבִּירָנוּ (וְתַשׁוּ' הַרְשֵׁב"א הַלְזוֹ הִיא בַח"א סִי' תנ"ו) וְכַתּוּב הַר' שֶׁם טוֹב וְנ"ל וְיִרְאֶה לִי שֶׁאֵין בְּכָלֵל זֶה לוֹלֵב שֶׁהָרִי כָּל א' חִי' לִיטְלוֹ וְלִקְיִים בּוֹ מְצֹת נַעֲנוּעַ וְאֵין א' מִבְּרָךְ לְחַבְי' אֶפִי' ש"צ אֲלֵא מִי שֶׁנּוֹטֵל מִבְּרָךְ כְּטַעַם הַמּוֹנֶכֶר בִּירוּש' בְּבֵרֵהמ"ז דְּמִי שֶׁאֵיכָל מִבְּרָךְ עַכ"ל וְנִרְאֶה פְּשׁוּט שֶׁדַעַתוֹ דְּכָל מְצֻה שִׁישׁ בְּהָ עֲשִׂיָה חִי' לְבָרָךְ הוּא עֲצָמוֹ וְלֹא מֵהַנִּי בְּרַכַת אַחַר שֶׁבִירָה עָלָיו וְלוֹלֵב דְנִקֵּט לֹאֵו דוֹקָא דַה"נ בְּשֶׁאֵר כָּל הַמְצֹת שֶׁהֵם ע"י עֲשִׂיָה כְּגוֹן צִיצִית וְתַפְלִין וְכוּ' יֵצֵא בְּהֵם שֶׁכָּל א' חִי' לְעֲשׂוֹתָם וְלִקְיִים הַמְצֻה אֵין אַחַר יְכוּל לְבָרָךְ לְחַבְיָרוֹ וְלוֹלֵב דְנִקֵּט הוּא מְשׁוּם דְהַרְשֵׁב"א פִּיגְלִיָה לְלוֹלֵב בְּהַדִּי שׁוֹפָר וּמְגִילָה לְכָד נִקֵּט הַר' ש"ט לְלוֹלֵב וְה"ה לְכָל הַמְצֹת דְכּוֹתִיָה דֵאִית בְּהוֹ עֲשִׂיָה דְכּוֹלְהוֹ חַד טַעֲמָא אִית לְהוֹ כְּלוֹלֵב הָרִי דַס"ל כְּדַעַת הַר' אֲשֶׁר ב"ח דְּכָל מְצֻה שִׁישׁ בְּהָ עֲשִׂיָה כָּל א' מִבְּרָךְ לְעֲצָמוֹ וְאֵין אַחַר מוֹצִיאָו: וְיֵשׁ לְהַסְתַּפֵּק הֵיכָא דֵיכּוּל לְצֵאת בְּבִרְכַת חֲבִירוֹ אֵם הוּא רִשְׁאִי לְבָרָךְ לְעֲצָמוֹ אוֹ לֹא וְלְכַאוּרָה נִרְאֶה דְכִינּוֹן דֵיכּוּל לְצֵאת בְּבִרְכַת חֲבִירוֹ הו"ל כְּמוֹ בְּרָכָה לְבַטְלָהּ וְהִנֵּה הֵיכָא דְמִבְּרָכִי כּוֹלֵם כֹּא נֵרֵא פְּשׁוּט דֵיכּוּלִי לְבָרָךְ וְלֹא הָיָה בְּרָכָה לְבַטְלָהּ וְזֶה מִתְבָּאֵר מִמ"ש מֶרֶן בַּס' ח' אֵם ב' אוֹ ג' מִתְעַטְפִים בְּטִלִית כֹּא כּוֹלֵן מִבְּרָכִי וְאֵם רְצָה א' מִבְּרָךְ לְכוֹלֵם הָרִי דַע"ג דֵיכּוּלִי לְקַפְטֵר בְּבִרְכַת א' מִהֵם אַפ"ה אֵם לֹא רְצוֹ לְצֵאת בְּבִרְכַת א' מִהֵם מִבְּרָכִי כּוֹלֵם כֹּא דַחֲשִׁי כְּמוֹ שֶׁמִּבְּרָךְ כָּל א' בְּבִיתוֹ.

אֲמַנָּם אֶפִי יֵשׁ לְהַסְתַּפֵּק דְאֶפְשֶׁר דְדוֹקָא בְּבַה"כ דְכּוֹלֵן מִבְּרָכִי כֹּא דַעֲדִינּוֹ אֵין מְקוּם לְצֵאת בְּבִרְכָתוֹ שֶׁל חֲבִירוֹ וְהַשְּׁמָא מִיָּהָא כּוֹלְהוֹ בְּנִי חִיּוּבָא נִינְהוֹ מְשׁו"ה רִשְׁאִים לְבָרָךְ כִּיחַד אֲבָל הֵיכָא

דאין הב' מברך עד שישמע הברכה מפי הא' ויענה אמן יש לספק אם רשאי לברך לעצמו אחר שיענה אמן על ברפת חבירו דלקאורה נראה דכיון דבידו לצאת אמן של חבי' הו"ל ברכה לבטלה.

והנה מהרשד"ם ז"ל בחא"ח סי' עמד בזה וקרא ערער על אנשי שמתקבצי בתפלת השחר ואומ' א' מהם ברכות של שחר וכו' ענין אמן ואח"כ מברך הב' ועוני' כולן אמן וכ' דלאו שפיר עבדי דכיון דכולן יכולי' לצאת בברכ' הא' אין להביא עצמו לידי חיוב ברכה ואין ראוי לנהוג דבר זה שיקרי אלו הברכות דחקו עצמם הפוסקי' למצוא טעם על המנהג שנהגו לומר אותם בבה"כ שהיה ראוי לומר אותם במקומם וכדאמ' בפ' הרואה פד מתער משינתי' לימא וכו' ודחקו עצמם האחרונים לקיים המנהג שנהגו לאומרם בבה"כ משו' ע"ש ולא די לנו זה אלא שצנכניס עצמנו בברכה שא"ץ את"ד עש"ב.

והנה מ"ש ודחקו עצמם האחרונים לקיים המנהג הוא הטור בסי' מ"ו שכ' לפי סדר הגמ' היה ראוי לברך ע"כ א' וא' בשעת' וכו' וגם מפני שרבי' ע"ה שאין יודעי' אותם תיקנו שיסדרום בבה"כ ויענו אמן אחריה' ויצאו י"ח אבל נדאי חובה היא ע"כ יחיד ויחיד לברך אותם וכתב מרן הב"י בשם מהרי"א דרמז עוד בזה שאינו יוצא פשאר מברך אותם אם לא יכוין הוא לברכה לפטור עצמו ע"ש הרי דפשיטא לי' דאע"ג דיכול לפטו' עצמו בברכתו של חבי' מ"מ יכול הוא לכוין שלא לצאת בברכתו ויברך הוא עצמו וגדולה מזו כתב הב"ח ז"ל ומ"ש אבל נדאי חובה וכו' פלומ' לא יסמוך כל אדם על עניית אמן ולא יברך בעצמו וכו' דפשיטא דחובה היא ע"כ יחיד ויחיד ויהי' מה שהשיב רב נטרונאי וכו' להורות שיהיו נזהרין לברך אותם ויסמכו על עניית אמן פי איפא ספנת מיתת מאה ישראל בכל יום וכו' דלא מהני עניית אמן אלא לע"ה שאינם יודעים לברך אבל היודע צריך לברך את"ד ע"ש הרי דס"ל דברכות אלו אם היה יודע לברך לא מהני עניית אמן על ברפת אחרים.

וענין לה' המבי"ט ז"ל בח"א סי' קי"ז וסי' ק"פ: אף ק"ט על הב"ח דהא ברפת המוציא היא מקלל הק' ברכות כמו שכתב מרן שם ואפ"ה קי"ל בסי' קס"ז דא' בוצע לכל המסובי' ויוצאין כולן בברכתו וכן ברפת המזון היכא דאיכא זימון א' מברך ואחריו יוצאין בברכתו ועכ"ל דהעונה אמן נמי הוי כמברך ולא בציר לי' מהק' ברכות וצ"ע: סימן ב' אם יש לברך ברפת התורה אחר קריאת שמע פתב הטור סי' מ"ז ואם בא ללמוד מיד אחר ק"ש וכו' אין צריך לברך מפני שהברכה ב' שלפני ק"ש שהיא אהבה רבה יש בה מעין ברפת התורה פותרת אותה ודוקא אם לומ' מיד אחריה וכו' או התחיל ללמוד והפסיק אח"כ בלימוד אין צריך לברך וכו' ומרן הב"י הביא דברי התוס' והרא"ש ע"ז וכתב ז"ל ומשמ' מדברי הגי' רבנוטא שהנפטר באה"ר ולמד מיד והפסיק אינו צריך לחזור ולברך כל היום וכו' ע"ש ואח"ה מדברי התוס' יש לדייק בהפך שהרי כתבו ז"ל ועוד אפי' לפי הירוש' דוקא אה"ר דלא הוי עיקר הברכה לברפת התורה וכו' ובשבילה אינו נפטר מברכ' התורה אלא אם יש לימוד מיד וגם לא יעשה הסח הדעת וכו' ע"ש משמע דר"ל דאינו נפט' מברפת התורה אלא אם ילמוד מיד וגם אפי' ילמוד מיד בעי' שלא יסיח דעתו כל היום אבל אם הסיח דעתו חוזר ומברך וכן נראה מדברי הרשב"א בחי' שכתב ז"ל ובתשו' לרבנתי' הצרפתי' השיבו שלא הצריכו בירוש' לחזו' ולברך שלא שנה על אתר אלא בשנפט' באה"ר לפי שאינה נראית ממש בברפת התורה אבל פשמיברך אשר בחר בנו יצא י"ח כל היום ואפי' הפסיק והלך למלאכתו וחזר וקרא וכו' ע"ש משמ' דס"ל דברכת אשר בחר בנו שפירך בתחיל' יצא י"ח כל היום ולא שאני ל בין קרא לאלטר או לא קרא לאלטר ואח"כ הפסיק בכל אופן אין צריך לחזור

וּלְבָרָהּ מִשָּׂא"כ בְּבִרְכָּהּ אֵה"ר דְּאִפִּי בְּשִׁנָּה עֲאָתֵר אִם הַפְּסִיק צָרִיף לְחִזּוֹר וּלְבָרָהּ וְכֵן מִתְבָּאֵר מִדְּבָרֵי ה' שְׁבֹולֵי הַלְקֵט כ"י ס"ה ו'ל אֲמַנְם יֵשׁ לְחַלֵּק בֵּין אֵה"ר לְבִרְכַת הַתּוֹרָה דֵּאֵה"ר עֵיקְרָא לֹא נִתְקַנָּה לְבִרְכַת הַתּוֹרָה לְפִיכָה אֵינָה פּוֹטְרַת אֲלָא לִימוּד הַסְמוּךְ לָהּ לְאַלְתֵּר אֲבָל בְּרַכַת הַתּוֹרָה פּוֹטְרַת אִפִּי לִימוּד הַמְּנֻפֶּלֶג לְאַחֵר וְכו' ע"כ מְבֹאֵר מִדְּבָרֵי דְבִרְכָּהּ אֵה"ר אֵינָה פּוֹטְרַת אֲלָא דִּנְקָא אוֹתוֹ לִימוּד הַסְמוּךְ לָהּ לְאַלְתֵּר אֲבָל אִם הַפְּסִיק צָרִיף לְחִזּוֹר וּלְבָרָהּ.

אֲמַנְם אֵעִיקְרָא בְּדְבָרֵי הַתּוֹס' אִפִּש' לומ' דְּכֻנְנַתְם דְּבֵאֵה"ר אֵינּוּ נִפְט' אֵה"ר כְּשִׁנָּה לְאַלְתֵּר א"נ אִפִּי לֹא שְׁנָה לְאַלְתֵּר אִם לֹא הִסִּיחַ דַּעְתּוֹ מִבְּרַכַת אֵה"ר אֵין צָרִיף לְחִזּוֹר וּלְבָרָהּ דְּכָל שְׁלֵא הִסִּיחַ דַּעְתּוֹ חֲשִׁיב כְּמוֹ לְאַלְתֵּר וְעֵינָן לְמַהֲרָשׁ"ל ו'ל בְּהִגָּהוֹתֵינוּ וְדו"ק: עוֹד פָּתַב מְרֵן עִמ"ש הַטּוֹר אוֹ שְׁבִירָהּ בְּרַכַת הַתּוֹרָה וְהִתְחִיל לְלַמֵּד וְכו' דר"ל הִתְחִיל לְלַמֵּד בֵּין סְמוּךְ בֵּין מְנֻפֶּלֶג וְהַפְּסִיק אַח"כ וְכו' וְאִשְׁמוּעִי דְבֵין בֵּאֵה"ר וּבֵין בְּבִרְכַת הַתּוֹרָה אִם שְׁנָה וְהַפְּסִיק אֵין צָרִיף לְחִזּוֹר וּלְבָרָהּ דְּלֹא תִימָא דִּי שְׁתַּעְלָה לוֹ בְּרַכָּה לְפַעַם רֵאשׁוֹנָה שְׁיִלְמֹד אֲבָל אִם הַפְּסִיק יִצְטָרֵף לְחִזּוֹר קמ"ל ע"ש וְלְכֹאזְרָה אִפְתִּי לֹא תִיקֵן כְּלוּם בְּזָה דְּמֵאִיזָה טַעַם נִאֲמ' כֵּן דְּהִשְׁתָּא אִם בְּתַחֲלִילָה שְׁעִדְדִין לֹא לְמַד כְּלָל אֵין צָרִיף לְחִזּוֹר אִם הַפְּסִיק וְאִם הַפְּסִיק לְאַחֵר שְׁלֵמַד חֲשִׁי הַפְּסִיק וְצָרִיף לְחִזּוֹר וּלְבָרָהּ וי"ל דְּבִשְׁלֵמָה בְּתַחֲלִילָה דַּעְתּוֹ הָיָה בְּאוֹתָהּ בְּרַכָּה כְּדִי לְלַמֵּד אֲבָל שְׁלֵמַד בֵּין שְׁלֵמַד לְאַלְתֵּר בֵּין שְׁלֵמַד לְאַח"כ קָאִי עַל אוֹתָהּ בְּרַכָּה שְׁבִירָהּ אֲמַנְם אִם הַפְּסִיק אַחֵר שְׁלֵמַד יֵשׁ מְקוּם לִזְמֵר דְּכִבֵּר הִסִּיחַ דַּעְתּוֹ מִן הַבְּרַכָּה וְצָרִיף לְחִזּוֹר וּלְבָרָהּ וְעֵינָן לָהּ לְשׁוֹן לִימוּדֵי חֵא"ח כ"ב שְׁלֵא דְקִדְקֵן בְּדְבָרֵי מְרֵן אֵלוֹ ע"ש: וְמָה שֶׁהָק' ה' שָׁם ע"ז מ"ש הָרֵא"ש אַח"כ דָּאִי לֹא תִימָא הָכִי הו"ל לְאַשְׁמוּעִי בְּעֵלְמָה וְכו' דְּאִפְתִּי נִימָא דְבְּהַפְּסִיק בְּאֲמַצְעֵי אֵין חִילּוּק בֵּין אֵה"ר לְבִרְכַת הַתּוֹרָה וְצָרִיף לְחִזּוֹר וּלְבָרָהּ וּמֵאִי דְנִקְטָה לָהּ בֵּאֵה"ר לְאַשְׁמוּעִי דְבְּבִרְכַת הַתּוֹרָה לֹא בְּעִי שְׁנָה עַל אַתֵּר וְלַעוֹלָם דְּבְּהַפְּסִיק בְּאֲמַצְעֵי צָרִיף לְחִזּוֹר וּלְבָרָהּ בְּתַרְנוּיָהּ ע"ש וְנִרְאָה שֶׁהֵבִין בְּדְבָרֵי הָרֵא"ש דְּרֵאָיָה זֹו שְׁכַתְּבֵי דָּאִי לֹא תִימָא הָכִי לֹא קָאִי אֲלָא אֲלַמֵּד וְהַפְּסִיק וְכֵן הֵבִין הָרַב מַע"מ ע"ש וְנִרְאָה דְּכֻנְנַת הָרֵא"ש הִיא דְּרֵאָיָה זֹו שְׁכַתְּבֵי הָרֵא"ש דֵּאלֵת"ה לֹא קָאִי אֲלָא אֵעִיקְרָא דְּדִינָא דְקֶאֱמֵר בִּירוּש' וְהוּא שְׁשִׁנָּה עַל אַתֵּר דְּלֹא קִאֲמ' הָכִי אֲלָא בֵּאֵה"ר אֲבָל לֹא בְּבִרְכַת הַתּוֹרָה דֵּאלֵת"ה אֲלָא דְבֵין בְּבִרְכָּה אֵה"ר וּבֵין בְּבִרְכַת הַתּוֹרָה אִם לֹא שְׁנָה עַל אַתֵּר דְּצָרִיף לְחִזּוֹר וּלְבָרָהּ א"כ לִישְׁמוּעִי בְּעֵלְמָא דְּהַפְּסִיק בְּאֲמַצְעֵי דְּצָרִיף לְחִזּוֹר וּלְבָרָהּ וְאֵין צָרִיף לְהַשְׁמִיעֵנוּ הֵהִי דֵּאֵה"ר וְהוּא שְׁשִׁנָּה עַל אַתֵּר וְהִשְׁתָּא לֹא הָנָה מְחַלְקֵי בֵּין בְּתַחֲלִילָה בֵּין בְּאֲמַצְעֵי שְׁהָרֵי אֵי הָנָה קִאֲמ' דְּהַפְּסִיק בְּאֲמַצְעֵי דְּצָרִיף לְחִזּוֹר וּלְבָרָהּ סְתָמָא מְשַׁמַּע דְּבֵין הַפְּסִיק לְאַחֵר הַבְּרַכָּה בֵּין כְּלַמֵּד וְהַפְּסִיק לְעוֹלָם דְּצָרִיף לְחִזּוֹר וּלְבָרָהּ וּמְדִלָא קִאֲמ' בְּעֵלְמָה הָכִי וְקֶאֱמֵר עַל אֵה"ר וְהוּא שְׁשִׁנָּה עַל אַתֵּר מִשְׁמ' דִּישׁ לְחַלֵּק בֵּין אֵה"ר וּבֵין בְּרַכַת הַתּוֹרָה וְלֹא קָאִי הָרֵא"ש עִמ"ש דָּאִם לְמַד וְהַפְּסִיק דָּאֵין צָרִיף לְחִזּוֹר וּלְבָרָהּ דְּהֵהוּא מְסַבְרָא כְּתַב כֵּן וְלֹא תִימָא שְׁדִי לָן שְׁתַּעְלָה לוֹ בְּרַכָּה לְפַעַם רֵאשׁוֹנָה שְׁיִלְמֹד וְכַמ"ש מְרֵן אֲלָא אִדְסְמִיף לִי קָאִי עִמ"ש לְכָה הַנְּצָרָה לִזְמֵר וְהוּא שְׁשִׁנָּה עַל אַתֵּר עַל הַנְּפֵט' בֵּאֵה"ר וְלֹא עַל הַמְּבָרָהּ בְּרַכַת הַתּוֹרָה דָּאִי לֹא תִימָא הָכִי וְכו' וּבְתַר הָכִי נִמִּי כְּתַב הָרֵא"ש וְאֵת"ל דָּאֵין חִילּוּק בֵּין הַנְּפֵט' בְּבִרְכַת הַתּוֹרָה לְנִפְט' בֵּאֵה"ר וּמִזָּה נִרְאָה דְּלֹא קָאִי אֲלָא אֵעִיקְרָא דִּינָא דְּהִירוּש' וְהוּא שְׁשִׁנָּה עַל אַתֵּר דְּדִנְקָא בֵּאֵה"ר קֶאֱמֵר וְלֹא אֲבִרְכַת הַתּוֹרָה.

וְכֵן מִתְבָּאֵר מִדְּבָרֵי הַרְשֵׁב"א בְּחִי' שְׁכַתְּבֵי ו'ל וּבְתַשׁו' לְרִבּוּתֵינוּ הַצָּרְפִתִי הַשִּׁיבּוֹ שְׁלֵא הַצָּרִיכוֹ בִּירוּש' לְחִזּוֹר וּלְבָרָהּ שְׁלֵא שְׁנָה עַל אַתֵּר אֲלָא כְּשִׁנְפֵט' בֵּאֵה"ר וְכו' אֲבָל בְּמְבָרָהּ אֲשֶׁר בְּחַר כְּנוֹ יִצְא י"ח כָּל הַיּוֹם וְאִפִּי הַפְּסִיק וְהִינּוּ שְׁהַנְּצָרָה לְאַשְׁמוּעִי בִּירוּש' בְּבִרְכָּה אֵה"ר וְלֹא הַשְׁמִיעֵנוּ כֵּן בְּעֵלְמָא וְאֵנָן יְדַעִי דַּכ"ש כְּשִׁנְפֵט' בֵּאֵה"ר ע"ש הָרֵי מִתְבָּאֵר דְּהִכְרַח זֶה הוּא לְעִיקְרָא הַדִּין דְּקֶאֱמֵר בִּירוּש' וְהוּא שְׁשִׁנָּה עַל אַתֵּר דְּדִנְקָא בְּבִרְכַת אֵה"ר וְלֹא בְּבִרְכַת הַתּוֹרָה: וְהָנָה מְרֵן הַב"י כְּתַב

שְׁמָצָא לְהַרְשָׁבִי אִשְׁכֵּי בְּשֵׁם הַרְאָבִי דִּישׁ גִּירְסָא שְׁגוֹרְסִי וְהוּא שְׁקָרָא עַל אֲתֵר וּלְאוּתָהּ גִּי פִלְ שְׁקָרָא ק"ש סְמוּךְ לְאוּתָהּ יִצְאָר יְדֵי בְּרַכָּה פִלְ הַיּוֹם לְפִי שְׁכָבֵר בִּירְךָ עַל הַתּוֹרָה פִּעַם א' בְּבִקְרָא אֲבָל לְסַפְרֵי דְגִרְסֵי וְהוּא שְׁשֻׁנָה עַל אֲתֵר אֵין הַבְּרַכָּה מוֹצִיאָתוּ אֶלָּא מִיְדֵי הַקְּרִיאָה הַסְּמוּכָה וְכוּ' וְאֵע"ג דְּכָבֵר קָרָא ק"ש כְּבָר כְּתִב מָרְן לְעִיל מְזָה דַק"ש וְתַפְלָה לֹא חֲשִׁיבִי לִיְמוּד לְעִנְיָן זֶה דְּדַבְרֵי תַפְלָה וְתַחְנוּנֵי לְחֻד וְדַבְרֵי ת"ת לְחֻד וְק"ש כְּדַבְרֵי תַפְלוּת הוּא ע"ש וּבְשֵׁה"ל כ"י ס' ה' כְּתִב וְז"ל וְר' בְּנִימִין אֲחֵי ס"ל שְׁאִי צְרִיךְ לְבָרְךָ עַל הַתּוֹרָה אַחֵר ק"ש שְׁכָבֵר גִּפְטֵר בְּאוּתָהּ פְּמוּ שְׁמִפְנֵי בְּגַמ' דִּין וְהֵיא דִירוּש' דְּקָאָמ' וְהוּא שְׁשֻׁנָה עַל אֲתֵר לֹא אֲת"ק קָאִי אֶלָּא אֲק"ש גּוּפִי' קָאִי וְאֵל תַּתְמָה עַל לְשׁוֹן שׁוּנָה עַל אֲתֵר לְפִי שְׁבַהֲרַבָּה מְקוּמוֹת בִּירוּש' נִאֲמ' ק"ש בְּלִשׁוֹן שְׁיִנּוּן כְּדֵאִיתָא הֵתָם שְׁאֵנִי ק"ש שְׁהִיא לְשִׁנּוּן וְהֵעֵיקָר הוּא מְלִשׁוֹן וְשִׁנּוּתָם וְכוּ' אֲבָל רַבִּי אֲבִיגְדוֹר פ"ץ הַשִּׁיב דְּאֵין לְדַחֲוֹת כֵּן חֲדָא דְלִישְׁנָא מִשְׁמַע דְּשֻׁנָה קָאִי אֶהֱשָׁכִים לְשֻׁנוֹת שְׁהוּא לְשׁוֹן לִיְמוּד וְאֵע"ג דְּזַמְנִין אֲשַׁכְּחֵן בִּירוּש' דְּקָרִי לְק"ש שְׁיִנּוּן הֵכָא לֹא מִשְׁמַע הֵכִי וְכוּ' ע"ש"ב: וְהִנֵּה הַתּוֹסֵ' שְׁם הַק' וְז"ל וְא"ת מ"ש מְסוּפָה שְׁצָרִיךְ לְבָרְךָ ע"כ סְעוּדָה וְסְעוּדָה וּבְבִרְכָּה הַתּוֹרָה סְגִי בְּפִעַם א' וְי"ל דְּשְׁאֵנִי תוֹרָה שְׁאֵינִי מְאִיִּישׁ דְּעֵתוֹ וְכוּ' אֲבָל אֲכִילַת סוּפָה יֵשׁ שְׁעָה קְבוּעָה ע"ש וְהַט"ז בְּסִימָן תַרל"ט הַק' דְּנִרְאָה מְדַבְרֵיהֶם דְּאֶפְרִי הִנֵּה דְּעֵתוֹ לְאֲכֹל ב"פ בְּסוּפָה צְרִיךְ לְבָרְךָ שְׁנִית וְק"ש מ"ש מְחַנּוּתוֹ שֶׁל כְּשֵׁם בְּסִי רִי"ז דְּכַנְכְּנֵס וְיִוצֵא מְבָרְךָ עַל הַרִיחַ בְּכָל פִּעַם וְכַתֵּב הַטּוֹר שְׁם בְּשֵׁם מְהַר"ם דְּנוֹקָא בְּשֵׁלָא הִנֵּה דְּעֵתוֹ לְחַזֵּר אֲבָל אִם הִנֵּה דְּעֵתוֹ לְחַזֵּר לֹא יְבָרְךָ וְשֵׁם לֹא קִפְדִי בֵּין יוֹצֵא לְשַׁעָה אוֹ לֹא אֶלָּא אֶפְרִי לְזַמֵּן מְרוּבָה כֹּל שְׁדַעְתוֹ לְחַזֵּר בְּאוּתוֹ יוֹם וְכַאֵן אָנוּ צְרִיכִים שְׁלֵא יִצְא אֶלָּא לְדַבֵּר עִם חֲבִי' וְכוּ' וְכוּ' לְתִי דְּנוֹקָא בְּסוּפָה שְׁיֵשׁ בָּהּ זְמַן קְבוּעַ דְּהִינּוּ בְּשַׁעַת אֲכִילָה וְכוּ' מִשְׁא"כ בְּבִרְכָּה הַרִיחַ שְׁאֵין שְׁם גָּמֵר מִעַשׂ וְסִילּוּק מִעַשׂ הָא' וְאִם לֹא הִנֵּה יוֹצֵא מִהַחֲנוּתָהּ הַיּוֹם א"ץ לְבָרְךָ אֲת"ד ע"ש"ב וְלֹא יִדְעָנָא מַה תִּי לְדַעַת הַה"מ שְׁהִרִי לְדַעַת הַה"מ לְדַעַת הַגְּאוּנִים וְהִרִי"ף וְהַרְמַב"ם וְשְׁאָר פּוֹסְקִים דְּס"ל דְּכָל זְמַן שְׁנִכְנֵס לִישֵׁב בְּסוּפָה מְבָרְךָ וְאֶפְרִי נְכַנֵּס בָּהּ מֵאָה פְּעֻמִּים בְּיוֹם חֲזִיב לְבָרְךָ וְאֵין הַבְּרַכָּה תְלוּיָהּ בְּשַׁעַת הָאֲכִילָה אֶלָּא שְׁתִּיקָנוּ אוּתָהּ עַל הָאֲכִילָה וְא"כ בְּסוּפָה נְמִי אִם יֵשֵׁב שְׁם כֹּל הַיּוֹם אֵין צְרִיךְ לְחַזֵּר וּלְבָרְךָ וְאֶפְרִי כ' הַה"מ דְּנוֹקָא כְּשִׁי צְרִיכָה יִצְיָאָה גְמוּרָה לְעֻשׂוֹת עֲנִינֵינוּ שְׁלֵא לְחַזֵּר לְאֲתֵר וּמִשְׁמַע דְּאֶפְרִי דְּעֵתוֹ לְחַזֵּר חֲזִיב לְבָרְךָ אִם שְׁהָה וְנוֹקָא אִם לֹא יִצְא אֶלָּא לְדַבֵּר עִם חֲבִי' הוּא דְּאֵין צְרִיךְ לְבָרְךָ וְהַשְׁתָּא ק' דְּמֵאִי שְׁנָא מְחַנּוּתוֹ שֶׁל בְּשֵׁם שְׁאִם הִנֵּה דְּעֵתוֹ לְחַזֵּר אֶפְרִי יֵשֵׁב עַד הָעֶרֶב אֵין צְרִיךְ לְבָרְךָ שְׁהִרִי שְׁנִיָּהֶם שְׁנִיָּהֶם הֵם: אִיבְרָא דְּבַעֲיָקָר הִיסוּד שְׁכ' הַט"ז דְּבַחְנוּתוֹ שֶׁל בְּשֵׁם לֹא קִפְדִי אִם יוֹצֵא לְשֻׁמָּה אֶלָּא אֶפְרִי לְזַמֵּן מְרוּבָה כֹּל שְׁדַעְתוֹ לְחַזֵּר בְּאוּתוֹ יוֹם וְכוּ' לִיתָא דְּעֵיק' דִּין זֶה כְּתִבוּ הַטּוֹר בְּשֵׁם מְהַר"ם מְרוּטְבּוֹרְק וְבַה' בְּרַכּוֹת לְמְהַר"ם הַנּוֹז' כ"י כְּתִב וְז"ל בְּד"א בְּשֵׁלָא הִנֵּה דְּעֵתוֹ לְחַזֵּר מִיָּד אֲבָל אִם הִנֵּה דְּעֵתוֹ לְחַזֵּר מִיָּד לֹא יְבָרְךָ ע"כ וְכ"כ ה' אֵלֶיהָ רַבָּה שְׁם בְּסִי רִי"ז בְּשֵׁם הַתְּשֵׁב"ץ וְכֵן דַּעַת ה' מַג"א שְׁם ע"ש וּלְפ"ז דִּין הַסּוּפָה וְחַנּוּתוֹ שֶׁל בְּשֵׁם שְׁוִין תָּם בְּדִינָם וְעֵינֵין לֵה' לְשׁוֹן לִיְמוּדִים שְׁם: סִימָן ג' בְּעִנְיָן בְּרַכּוֹת דַק"ש אִם מְעַפְבוֹת בְּק"ש אוֹ לֹא הִנֵּה הַתּוֹסֵ' בְּר"פ הִנֵּה קוּרָא בְּתוֹרָה עֲלֵה דַתְּנֵן הִנֵּה קוּרָא בְּתוֹרָה וְהִגִּיעַ זְמַן הַמְּקָרָא אִם כִּינּוּן לְבוֹ יִצְאָר כְּתִבוּ וְז"ל בִּירוּש' אֲמַרִי בְּרַכּוֹת אֵינָן מְעַפְבוֹת דְּאָף עַל פִּי שְׁלֵא אֲמַר ב' לְפָנֶיהָ וְכוּ' יִצְאָר דְּאֵל"כ תַּקְשָׁה מֵאִי מְהַנִּי כִינּוּן לְבוֹ וְכוּ' וְא"ת וְהָא בְּפ"ק מְסָקִי דְּסִדֵּר בְּרַכּוֹת אֵינָן מְעַפְבוֹת הָא בְּרַכּוֹת מְעַפְבוֹת וִי"ל דְּהֵתָם מִיְרִי בְּצִיבּוֹר וְכוּ' ע"ש וְרִאֵינוּ לְהַב"ח ס' שֵׁהִק' וְז"ל מֵאִי מֵיִתּוֹ הַתּוֹסֵ' מֵהֵיא דְּפ"ק דְּסִדֵּר בְּרַכּוֹת אֵין מְעַפְבוֹת לְהַדִּיר דִירוּש' דְּאִיבְרָא לְמִי שְׁהַבְּרַכּוֹת מְעַפְבוֹת זֹא"ז אֲבָל ק"ש בְּלֹא בְּרַכּוֹת אֵימָא דִּיִצְאָר י"ח ק"ש ע"ש וְאֲח"ה נִרְאָה דְּלֹא קִשִׁי דְּהִנֵּה בְּגַמ' שְׁם לְעִיל קָאָמֵר אַרְשֵׁב"ל ז"א בְּרַכּוֹת אֵין מְעַפְבוֹת זֹא"ז וּפִירֵשׁ"י שְׁאִם בִּירְךָ

הא' ולא הב' נפיק י"ח ביהיא שפירא ואין חבירתה מעפבת' וכו' ע"ש דמשמע דאע"ג דאין ברכות מעפבות זא"ז מ"מ חד ברכה מיהא צריה לברא לק"ש והיגו דקתני א"ל הממונה ברכו ברכה א' דמשמע דאין יוצאין י"ח ק"ש אלא עד שייברכו לפחות ברכה א' ומה גם דברפת יוצר אור לא נתקנה לק"ש אלא משום שהוא זמן יציאת המאורות דהוי זמן ק"ש והשתא קשה פיון דעיקר ברכת אה"ר שהיא נתקנה עיקר לק"ש לא אמרי' לה פל עיקר כמבואר מפירש"י שפכתנו א"כ מהי תיתי לברא ברפת יוצר אור ועוד שהרי ברפת יוצר אור אפטר דאמרי' לה אח"כ וכדקאמר בגמ' שם משא"כ ברכת אה"ר דלא אמרי' לה פל עיקר אלמא משמע דברכה א' מיהא צריה לברא לק"ש וא"כ לפ"ז למאי דמסיק דברכות מעפבות זא"ז היינו דמעפבות לק"ש וע"ז מקשי' התוס' מהירושלמי דקאמר ז"א ברכות אין מעפבות וע"כ דאין ברכות מעפבות לק"ש קאמר שהרי קתני הנה קורא בתורה אם פיון לבו יצא משמע דאפי' לא בירא פלל יצא י"ח ק"ש: והנה ראינו להפר"ח ז"ל שפכת על קושפי' הב"ח וז"ל ולי לק"מ דבירוש' מוכח דר' בא דדחה ז"א דרשב"ל קאמר איהו גופי' אמתני' דר"פ ה"ק ז"א דאין הברכות מעפבות דמשמע דה"ק דאע"ג דמההיא שלמדה רשב"ל ליפא הוכחה ה"כא איפא הוכחה שאין הברכות מעפבות פלומר ושיכול לברא הברכה שידע ע"ש ונראה שנתפנון למ"ש דמדקאמ' ברכות אין מעפבו' זא"ז משמע דברכה א' מיהא מעפבת לק"ש וכיון דר' בא עצמו דדחה ז"א דרשב"ג דייק איהו גופיה אמתני' דר"פ ה"ק דאין ברכות מעפבות מוכרח דכונתו דאין ברכות מעפבות זא"ז אכל ברכה א' מיהא מעפבת.

וה' לשון לימודים תמה עליו דמשמע מתוך דבריו דהא דקאמר בירוש' אמתני' דא"ל הממונה בשם ר"ל ז"א שאין הברכות מעפבות ר"ל זא"ז והא ליתא מדקאמר בטר הכי א"ר בא אין מן הדא לית את' ש"מ פלום שעשרת הדברות הן הן גופא של שמע ומאי קאמר דס"ס ליפא אלא ברכה א' ע"ש ונראה דהפר"ח ס"ל בפ' הירושלמי דה"ק רשב"ל ז"א דאין ברכות מעפבות היינו דאין ברכו' מעפבות זא"ז וכדקאמר ר"ל גופי' בגמרי' ומשמע ליה לר' בא אליפא דרשב"ל דאין אומרים אלא יוצר אור ולא אה"ר משום דס"ל דעשרת הדברות הוי הפסק וא"כ אי הנה אמרי' אה"ר הוי הפסק משא"כ ברכת יוצר אור שאין עיקרה נתקנה משום ק"ש לא חשי' עשרת הדברות הפסק וא"כ אי הוי אמרי' אה"ר הוי עשרת הדברות הפסק ור' בא דחה דלעולם אה"ר הוא דאמרי' ולא יוצר אור דכי מטא זמנה אמרי' לה נעשרת הדברו' לא הוי הפסק דהו הו גופא של שמע וכיון דר' בא עצמו דדחה לההיא דרשב"ל דייק איהו גופי' ממתני' דר"פ ה"ק דאין ברכות מעפבות מוכרח לומר דה"ק דאע"ג דמההיא שלמדה ר"ל אין ראיה מהכא מוכח דאין ברכו' מעפבו' זא"ז ויברא א' מהו שידע ולפי דר' זה של הפר"ח צ"ל דמשמ' להו להתוס' דמאי דאמרי' דסדר ברכות אין מעפב הא ברכו' מעפבות ר"ל דשניהם מעפבי לק"ש ולאפוקי ממאי דהוה ס"ל מעיקרא בדעת ר"ל דברכו' אינו מעפבו' זא"ז הא ברכה א' מעפבת וע"ש דדחי דדילמא שניהם מעפבי לק"ש ודוקא אנשי משמר פיון דלא מטא זמנא דיוצר אור אמרי' לה בטר הכי ואהא ק"ל להתוס' שהרי בירוש' קאמ' דברכו' אינו מעפבות זא"ז ונדא מיהא סגי לברא ותי' דהתם ביחיד והכא בצבור נמצא לפ"ז דמסקנת התוס' דאפי' ביחיד נדא מיהא צריה לברא ומעפבא לק"ש.

אף צ"ע לפ"ז מ"ש התוס' בתחיל דבריהם וז"ל בירוש' אמרי' ברכות אינו מעפבות וכו' דאל"כ תקשה מאי מהני אם פיון לבי הרי לא בירא תחיל וכו' הרי דפשיטא להו להתוס' דמשמעו הירוש' שלא בירא פלל דאי אמרי' דמברא א' ה"נ נימא דמייירי בבירא ב' סוף דבר שדברי הפר"ח הללו צ"ע: וראינו לה' צ"ל שפכת על דברי התוס' וז"ל דכיון דאין הסדר ברכו' מעפב א"כ הי"ל להניח גם ברכת אה"ר עד אחר העבודה לומ' אותה אחר יוצר אור שתהא ברכה הסמוכה לחברתה

א"ו שא"א לקרות ק"ש בלי ברכה שלפניה וצריך עכ"פ ברכה א' לפניה וכן בירוש' משמ' שיוצא בלא שום ברכה לפניה ולכך הוצרכו לחלק בין ציבור ליחיד א"ד ע"ש אשר עפ"ז נחה שקטה קוש' הב"ח פמבא"ר: ודע שראינו להרשב"א ז"ל בחי' שהביא קוש' התוס' ותי' רבי האי דהכא בציבור פתב ויש מקצת מן הגאונים שפתבו דבין ביחיד ובין בציבור אין מעפבו' וכו' וכן נראה בעיני פדבריה' וכו' ומיהו לענן פי' הירוש' דדייק מהתם דאין ברכות מעפבו' יש לי לפרשדמאי דאין מעפבות להקדים לקריאתן אבל חוזר ומברך אותה לאחר מפאן (בלא כצ"ל) ק"ש וכענן שאמרו בברכת יוצר אור דכי מטא זמנא מימר אמרי עכ"ד והנה יש לדקדק בדבריו דכיון דס"ל דהיא היינו לענן ק"ש אבל הברכות לא יצא י"ח וצריך לקרות' לאח"כ א"כ לפ"ז אעיקרא ל"ק קוש' התוס' שהרי י"ל דההי' דלעי' נמי דאמר סדר ברכות אין מעפבו' הא ברכות מעפבות ה"ד לענן הברכות עצמן דמעפבות דצריך לברך אותה לאח"כ וכמו שהק' הב"ח ותו דלפ"ז אין אנו צריכים גם למ"ש בשם קצת גאונים דהיא דלענן דרף דחיה היא ולא קושטא דמלתא דאפי' נימא דלקושטא דמלת' קאמ' פן מ"מ אינו אלא לענן דמעפבות דצריך לקרותן אח"כ ולא דמעפבו' לק"ש והנראה דה"נ פננת הרשב"א דלפ"ז ל"ק קוש' התוס' וגם אין אנו צריכים לדברי מקצת הגאונים וכן נראה דעת מרן בש"ע סי' ס"ב שפסק קרא ק"ש בלא ברכה יצא י"ח ק"ש וחוזר וקורא הברכו' בלא ק"ש ובס"ג פתב דסדר הברכו' אינו מעפב שאם הקדים א' לב' יצא י"ח הברכו' ע"ש ולכאורה קשה דהו' תרתי דסתרו דממ"ש דסדר ברכו' אינו מעפב משמע הא ברכות מעפבו' ואיך פתב לעי' דקרא ק"ש בלא ברכה יצא וכו' ואולם לפמ"ש בדעת הרשב"א ניחא ופסק מרן פדעת הרשב"א דגם מ"ש בגמ' דסדר ברכות אינו מעפב דמשמ' הא ברכו' מעפבו' אינו אלא לענן הברכות עצמן ומשו"ה השמיט מרן חילוק התוס' דמשמ' לי' פדעת הרשב"א ז"ל ודלא כהפר"ח ע"ש: ומן האמור ליתא למ"ש ה' לשון לימודים שם ע"ד הרשב"א אלו וז"ל ונראה פשוט דאפי' נימא דהתוס' נמי הכי ס"ל דחוזר וקורא מ"מ שפיר ק"ל דמשמ' בירוש' דברכו' אין מעפבו' לק"ש אע"פ שלא בירך לפניה ולאחריה דאל"כ מאי אם פיון לבו הרי לא בירך תחי' אלא דחוזר וקורא לצאת ידי ברכות ע"כ ולפמ"ש ליתא שהרי י"ל דהיא דלענן נמי דמשמ' דסדר ברכות אינו מעפב הא ברכו' מעפבות היינו לענן הברכות עצמן דמעפבות דלא יצא ידי ברכות אלא ער שמברך אותן ואפי' מברך אותן לאח"כ וכדקשיתיה להב"ח ז"ל: איברא דיש לדקדק בדברי הרשב"א דכיון דאין חילוק בין יחיד לציבור כמו שהספיק הוא ז"ל וכן נראה בעיני פדבריהם א"כ למה במקדש מברכי' אפי' ברכה א' וכ"ש לדעת שמואל דאמ' אה"ר שהיא ברכה הסמוכה דאינה פותחת בברוך ולמה לא הניחו שניהם לאחר ק"ש ואפ' לומ' דמ"מ הם היו רוצים לברך מיהא ברכה א' קודם עבודה.

אף יש לעיין בדברי הרשב"א הללו דאף יתכן שמברך אות' לאחר מפאן שהרי בכל הברכות הנהגין וברכות המצות מברך עליהן עובר לעשייתן ואינו יכול לברך לאחר מפאן. גם מה שהביא ראיה מברכת יוצר אור לכאורה נר' דלא מברעא דשאני יוצר אור דלא נתקנה אלא על יצירת המאורות ולא אק"ש ומשו"ה מצי אמרי לה אבל ברפת אה"ר דנתקנה לק"ש כמ"ש ה' מהר"ר אליהו בפ' הירוש' ע"ש מנ"ל דיכול לאומרה אח"כ ושו"ר בתשו' הרשב"א ח"א סימן שי"ט שפתב וז"ל ומיהו מסתברא שחוזר ואומ' ברכות בפ"ע בלא ק"ש שפבר יצא ואע"פ שברכות לפני קריאת' נתקנו לאו ברכות של ק"ש וכו' וכן הספיקו הגאונים שהרי אינו מברך אקב"ו לקרות שמע וכו' לפיכך אע"פ שיצא ידי קריאת' ידי ברכות לא יצא וחוזר וקורא ברכות בפ"ע ע"ש.

אף אפתי איפא למינדק דלפ"ז פי קאמ' בגמ' דא"א בשלמא דיוצר אור הוה אפרי היינו דברכות אין מעפבות זא"ז דלא קאמרי אה"ר וכו' משמע דאה"ר אין אומרים אותה פלל אפי' לאח"כ וכדמשמ' מפירש"י וכמ"ש לעיל ואלו אי הוה אפרי אה"ר הוה אפרי יוצר אור לאח"כ וע"ש.

ותו קשה דאעיקרא מנ"ל לרשב"ל לומר דיוצר אור הוה אפרי וממילא שמעיה דברכו' אין מעפבו' זא"ז דילמא אה"ר הוה אפרי ואלא תידוק דברכות אין מעפבות זא"ז וי"ל ע"פ מ"ש הרשב"א בתשו' שם סי' שי"ז דברכת אה"ר אינה סמוכה אלא מעיקר מטבען פה נתקנו ושם בסי' שי"ח כתב דהיא דירוש' שאמר דברכת אה"ר סמוכה היא כמ"ד מאי ברכה א' יוצר המאורות ואית לי דרשב"ל ז"א ברכות אין מעפבו' זא"ז ע"ש ומעתה י"ל דבהא פליגי שמואל ורשב"ל דשמואל דאמ' אה"ר ס"ל דברכת אה"ר אינה סמוכה אלא מעיקרא פה נתקנה ולכך הוה מצוי אפרו לה לחודה בלא ברכת יוצר אור ומ"מ בפרו' אור מיוצר אור משום שהיא שייכת טפי לק"ש יותר מיוצר אור שלא נתקנה אלא משו' יציאת המאורות אבל ר"ל ס"ל כמ"ד בירושלמי דסמוכה היא משו"ה לא מצו אפרי לה לחודה ולא לאחר ק"ש וע"כ דיוצר אור הוה אפרי וממילא משמע דברכו' אין מעפבו' זא"ז ועיין למרן הכ"מ בפ"א מה' ק"ש דין ח' מה שהק' ומ"מ יש לתמונה וכו' ע"ש ודו"ק: סימן ד בדיני ק"ש יש לחקור בהא דקי"ל בש"ע א"ח סי' פ"ג דמרחץ אע"פ שאין שם אדם אסור לקרות בו ואם הוא חדש מותר לקרות הפוסקים בבית הכסא חדש אם מותר לקרות בו הנה כי כן יש לנו לדעת אם נפל בה"כ או בית המרחץ הישן וחדשו וכו' אותו פעם אחרת כבתחילה אי דיינינו ליה כמרחץ ובה"כ חדש שלא נשתמשו בו מעולם או דילמא כיון דעיקרון בה"כ ומרחץ ולא נעקר שם אפתי באיסורייהו קמא קיימי: הנה עיקרא דהאי מלתא בסוגיא דס"פ מי שמתו דגרסי' התם אר"ח עומד אדם פנגד בה"כ ומתפלל ואוקימנא בחדתי ופריה וקא מבועי' לי לרבינא הזמינו לבה"כ מהו יש זימון או אין זימון כי קמבע"ל לרבינא למיקם עלי' ולצלוני בגויה אבל פנגדו לא ע"ש וצ"ע דאפתי י"ל דלא שרי פנגדו אלא בכה"ג דמבעי' ליה שהזמינו בפה דאינה אלא הזמנה בעלמא אבל אם הזמינו ע"י מעשה שפנאה לשם פה לעשותו בה"כ דמייירי בי' ר"ח שהרי קאמר עומד אדם פנגד בה"כ ומתפלל משמ' דבכה"ג קאמ' בשעשאו והכינו לבה"כ א"כ י"ל דבה"כ אפי' פנגדו אסור שהרי רבינא לא מבע"ל אלא בהזמנה בעלמא.

והנה לדעת הרמב"ם בפ"ג דק"ש דס"ל בהה' בענין דיש זימון או אין זימון דאזלינו לחומ' משום דס"ל דבעי' זו נפשט' לחומ' בפ"ק דנדרי' באת"ל דיש זימון י"ל דתלמודא הכא ה"ק וקא מבועי' לי לרבינא יש זימון וכו' ונפשטא לחומ' באת"ל דיש זימון ומעתה הזמנה בפה והזמנה ע"י מעשה שוין הם להכי משני שפיר כי קמבעי' ליה לרבינא לצלוני בגויה אבל פנגדו לא אמנם לדעת הסוכרים דאזלינו בהה' בעי' דרבינא לקולא דאין זימון ק' דאפתי י"ל דבה"כ חדש שהזמינו במעשה ונעשה לשם פה אפי' פנגדו אסור וצ"ל דהש"ס מעיקרא קשית' דר"ח הוי היפך בעי' דרבינא ומשני דרבינא לא קמבעי' לי אלא לצלוני בגויה אבל פנגדו שרי ומ"ל לר"ח דה"ה נמי בחדש פנגדו דו שרי דאפי' בחדש שעשאו ע"י מעשה כל שלא נשתמשו בו אינו אלא זימון כמבואר בסוגיא דפ' נגמר הדין דמ"ו ע"ב דאיפליגו אפיי ורבא באורג פגד למת אפיי אמ' אסור דהזמנה מלת' היא ורבא אמ' מותר דהזמנה לאו מלתא היא וקי"ל כרבא הרי דאפי' פשעשה בו מעשה אפ"ה ס"ל לרבא דהזמנה לאו מלתא היא וקא דמבעי' ליה הכא לרבינא יש זימון לבה"כ היינו משום דמאס לק"ש ותפלה ורבינא גופי' מודה דכנגדו מותר אפי' בחדש ולא מבועי' לי אלא בגויה ואפי' בהזמנה בדיבור בעלמא משום דמאס אבל פנגדו ל"ש חדש ל"ש בזימון ע"י דיבור בעלמא לעולם שרי: ועפ"ז ניהא מה שראינו לה' רבי' יונה שכתב ע"ד הרי"ף שפסק בהה' בעי'

דְּרַבִּינָא יֵשׁ זִמּוֹן אוֹ אֵין זִמּוֹן לְקוּלָא נְאֻפִי לְמִיקָם בְּגוּיָה לְצִלוּנֵי וְכוּ' וְדִיִּיקָא נְמִי דְאָמְרִי לְעֵיל גְּבִי לֹא יַעֲמֹד אָדָם כְּנֶגֶד בַּה"כ וְיִקְרָא ק"ש וְדוֹקָא יִשָּׁן אָבֵל חֲדָשׁ לֹא נִרְאָה לְמוֹרֵי שַׁר"ל אָבֵל חֲדָשׁ אֵינוֹ אִסוּר כְּלָל דְאָפִי בְתוֹכוֹ מוֹתֵר ע"ש וְלִכְאוּרָה קָשָׁה שְׁהָרִי ר"ח קָאמ' עוֹמֵד אָדָם כְּנֶגֶד בַּה"כ וְכוּ' דְמִשְׁמֵי דוֹקָא כְּנֶגְדוֹ אָבֵל בְּתוֹכוֹ אִסוּר וְאִם אֵיתָא לִישְׁמוּעֵינָן רְבוּתָא דְאָפִי בְתוֹכוֹ מוֹתֵר אֲלֵא וְדַאי דַּס"ל דְבְתוֹכוֹ אִסוּר פִּינָן דְהִזְמִינוּ ע"י מַעֲשֵׂה אָבֵל בְּעֵי דְרַבִּינָא בְּזִמּוֹן בְּפָה וְאֵע"ג דְנִקְטִי לְקוּלָא ה"ד בַּכַּה"ג דְזִמּוֹן בְּפָה אָבֵל הֵיכָא שְׁהִזְמִינוּ ע"י מַעֲשֵׂה אִסוּר לְקִרוֹת ק"ש וְתַפְלָה בְתוֹכוֹ כְּדִיִּיק' מִלֵּת דַּר"ח דָּאמ' מוֹתֵר לְהִתְפַּלֵּל כְּנֶגְדוֹ מִשְׁמֵי דְבְתוֹכוֹ אִסוּר וְאוּלָם לְפִי הָאֲמוּ' גִּיחָא דַּר"ח גּוֹפִי' מִבְּעֵי' לִי בְּגוּי' כְּדִמְבַעֵי לִי לְרַבִּינָא וְלִכְפֵּה לֹא אִמ' בְּפִשְׁטוּת מוֹתֵר לְהִתְפַּלֵּל בְּתוֹכוֹ אָמְנָם לְפִי מֵאֵי דְקִי"ל לְפִסְק הִלְכָה דְכָל סְפִיקָא דְרַבְּנָן לְקוּלָא הִילְכָה ל"ש הִזְמִינוּ בְּפָה ל"ש שְׁהִזְמִינוּ ע"י מַעֲשֵׂה מוֹתֵר לְהִתְפַּלֵּל בְּתוֹכוֹ כְּדִקִּי"ל דְהִזְמִינָה לָאו מִלֵּת הִיא אִפִּי בְהִזְמִינָה ע"י מַעֲשֵׂה כְּמוֹ שְׁכַתְּבֵנוּ וְדִיִּיק הַר"י מְדַבְּרֵי הַרִי"ף מ"מ"ש אָבֵל חֲדָשׁ לֹא פָתַח אָבֵל חֲדָשׁ מוֹתֵר כְּנֶגְדוֹ מִשְׁמֵי דְבְחֲדָשׁ אִפִּי בְתוֹכוֹ מוֹתֵר: וְהִנֵּה הָרָא"ש הֶעֱתִיק דְבָרֵי הַרִי"ף וְכַתֵּב דְפוֹסֵק לְקוּלָא בְּבַעֲזֵי דְהִזְמִינָה מִשְׁמֵי דְאֵינוֹ אֲלֵא מְדַרְבְּנָן וְשׁוֹב פָּתַח וּמִיָּהוּ נִרְאָה מְדַקְאָמ' ר"ח מְתַפְּלֵל אָדָם כְּנֶגֶד בַּה"כ וְכוּ' וּמוֹקִי לָהּ בְּחֲדָתֵי מִשְׁמֵי דְבְתוֹכוֹ אִסוּר ע"כ וְלִכְאוּרָה נִרְאָה דְכּוֹנְנָתוֹ לְפִסְק לְחוּמֵי שְׁלֵא כְּדַעַת הַרִי"ף וְדִיִּיק לָהּ מְדַקְאָמ' עוֹמֵד אָדָם וּמְתַפְּלֵל כְּנֶגְדוֹ מִשְׁמֵי דְבְתוֹכוֹ אִסוּר וְכֵן דַּעַת הַרְמַב"ם בַּפ"ג מֵה' ק"ש וְע"ש לְמַרְן הַכ"מ וְכוּ' הַטּוֹר בַּסִּי"פ"ג וְנָזַל וְהַרְמַב"ם פָּתַח לְחוּמֵי וְכֵן דַּעַת א"א הָרָא"ש ע"ש מְבוֹאֵר שְׁהֵבִין דְבָרֵי הָרָא"ש כְּמוֹ שְׁכַתְּבֵנוּ.

אָבֵל בְּרַמְזִים פָּתַח וְז"ל וְהִזְמִינָה לְבַה"כ לָאו מְלִתָּא הִיא וּמוֹתֵר לְהִתְפַּלֵּל בְּתוֹכוֹ וְיֵשׁ פּוֹסְקִים שְׁאִסוּר ע"ש נִרְאָה מְדַבְּרֵי שְׁדַעַת הָרָא"ש לְפִסְק לְקוּלָא אֲלֵא שְׁיֵשׁ פּוֹסְקִים לְאַסֵּן הִיכָפֵה מ"ש הַטּוֹר עֲצָמוֹ שְׁדַעַת הָרָא"ש לְחוּמֵי כְּדַעַת הַרְמַב"ם וְעו"ק דְאֵיךְ אָפְשֵׁר לּוֹמ' שְׁדַעַת הָרָא"ש לְקוּלָא שְׁהָרִי סִיִּים וְכַתֵּב וּמִיָּהוּ נִרְאָה וְכוּ' דְבְתוֹכוֹ אִסוּר.

גַּם מ"ש לִישׁ פּוֹסְקֵי שְׁאִסוּר זֹהֵי דַּעַת הַרְמַב"ם אָבֵל הָרָא"ש לֹא הִזְכִּיר שׁוּם פּוֹסֵק שְׁפִסֵּק לְאַסֵּן וְצ"ע: וְהִנֵּה רִי"ו בְּחֵלֶק אָדָם נ"ג ח"ד פָּתַח וְז"ל לֹא יַעֲמֹד אָדָם כְּנֶגֶד בַּה"כ וְיִקְרָא ק"ש וְכוּ' וְדוֹקָא יִשָּׁן אָבֵל חֲדָשׁ מוֹתֵר לְהִתְפַּלֵּל כְּנֶגְדוֹ וְכַתְּבוּ הַמֶּפֶ' וּבְחֲדָשׁ אָבֵל בְּתוֹכוֹ נִרְאָה דְאִסוּר וְכוּ' הָרָא"ש וְכוּ' וְהִזְמִינָה לְבַה"כ לְעֲמֹד בְּתוֹכוֹ לְהִתְפַּלֵּל בְּעֵינָא דְלֹא אִיפְשִׁיט' וְלֹא פָתַח הַרִי"ף וְלְחוּמֵי וְכוּ' הָרָא"ש לְקוּלָא וּמוֹתֵר לְקִרוֹת בְּתוֹכוֹ אִם הִזְמִינוּ לְבַה"כ וְעַדִּין לֹא נִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ בִּי בַּה"כ חֲדָשׁ לְהִתְפַּלֵּל בְּתוֹכוֹ אִינוֹ אִסוּר אֲלֵא מְדַרְבְּנָן וְסְפִיק' דְרַבְּנָן הוּא עַכ"ל וּמַרְן הַב"י תַּמָּה עָלָיו דַּמ"ש בְּשֵׁם הָרָא"ש לְקוּלָא לְפִי שְׁרָאָה שְׁנַתָּן טַעַם לְדְבָרֵי הַרִי"ף וְעֵלָה עַל דַּעַתוֹ דְהַכִּי ס"ל וְלֹא חָשַׁשׁ לַמ"ש אִם"כ וּמִיָּהוּ נִרְאָה וְכוּ' וְדְבָרֵי רִי"ו תַּמּוּהִים שְׁהָרִי פָתַח קוֹדֵם לְכֵן דְבַה"כ חֲדָשׁ בְּתוֹכוֹ אִסוּר וְכוּ' הָרָא"ש וְהִיאֵךְ פָּתַח אִם"כ בְּשֵׁם הָרָא"ש.

דְּלְקוּלָא נְקֻטִי ע"ש וְהִנֵּה נִרְאָה לּוֹמ' שְׁדַעַת רִי"ו לְחֵלֶק בֵּין בַּה"ב חֲדָשׁ שְׁעֲשֹׂאוֹ אֲדַעַתָּא דְהַכִּי לְבַה"כ שְׁהִזְמִינוּ בְּפָה דְהִיָּנוּ בְּדִיבּוֹר בְּעֵלְמָא דְבַה"כ חֲדָשׁ יֵשׁ לְהַחֲמִיר בּוֹ לְהִתְפַּלֵּל בְּתוֹכוֹ אָבֵל בַּה"כ שְׁלֵא הִזְמִינוּ אֲלֵא בְּפָה שְׁרִי לְהִתְפַּלֵּל אִפִּי בְתוֹכוֹ וְזוֹ נְמִי דַּעַת הָרָא"ש וְזֵהוּ שְׁכַתְּבֵי בְּתַחֲזִיקָה דִּין הִזְמִינָה וְטַעַם הַרִי"ף שְׁפִסֵּק לְקוּלָא וְאִם"כ פָּתַח וּמִיָּהוּ מְדַקְאָמ' ר"ח מְתַפְּלֵל אָדָם כְּנֶגֶד בַּה"כ וּמוֹקִי לָהּ בְּחֲדָתֵי מִשְׁמֵי דְבְתוֹכוֹ אִסוּר הִיָּנוּ לְעֵנֵן בַּה"כ חֲדָשׁ שְׁעֲשֹׂאוֹ תַּדַּעַתָּא דְהַכִּי וְיֵשׁ לְהַחֲמִי' בּוֹ יוֹתֵר מִמָּה שְׁהִזְמִינוּ בְּדִיבּוֹ בְּעֵלְמָא וְאֵע"ג דְמַהֲהִיא דַּפ' נִגְמַר הַדִּין שְׁכַתְּבֵנוּ לְעֵיל מְבוֹאֵר דְאָפִי שְׁעֲשֹׂאוֹ לְכַפֵּי לֹא הָוִי אֲלֵא הִזְמִינָה בְּעֵלְמָא הֵכָא שְׁאֵנִי פִּינָן שְׁנַעֲשֵׂה בּוֹ מַעֲשֵׂה מִמָּאִים טְפִי לְגְבוּהַ פְּנ"ל כְּפִנְתָּ

רי"ו: וראינו למהריט"ץ ז"ל בסי' מ"ב שהק' על הרמב"ם שפסק דבה"כ חדש אסו' לקרות בתוכו ומרחץ חדש מות' לקרות בתוכו דמאי שנא מרחץ מבה"כ אמאי ה"א אסו' לקרות בתוכו ובמרחץ שרי ותי' דלפמ"ש ר"מ הטעם דמקנה הוי דומיא דמרחץ ואסו' לקרות בו מפני שעומדים שם ערומים ושוב כתב די"א דל"ד דדוקא מרחץ אסו' מפני שהוא בחמין והכל מעלה טינוף אבל מקנה שהוא בצונן שרי והשתא בשלמא למ"ד דמקנה הוי דומיא דמרחץ ניחא אבל למ"ד דלא דמי ק' דמ"ש מרחץ מבה"כ ע"ש ואח"ה לק"מ שאפ"י לטעם זה דמרחץ מעלה הכל וטינוף מ"מ לא דמי לבה"כ דמטונף ומאוס טפי וזה נראה מן כרח למאי דמסיק ה' שם לנישב דעת הרמב"ם כלפי סוגיא דנדריים דלא מבעיא ליה יש יד או אין יד אלא בבה"כ ומשמ' דפשיטא ליה דאין יד לבית המרחץ והנה משום דבזמון גופי' דוקא לבה"כ קאמ' ואת"ל יש זמון אבל במרחץ האי ספק ליכא את"ל יש זמון אלא דס"ל אפכא דאין זמון והיננו משו' דאזלי' לקולא את"ד ע"ש והשתא קשה דאכתי תיקשי ליה מה טעם לחלק בין בה"כ למרחץ למ"ד דבית המרחץ הוי מטעם טינוף וע"כ ה"ט משום דיש לחלק כמ"ש דשאני בה"כ דנפיש ונהמי'.

אמנם לעיקר הקושני' אשתמיט מניה גמ' ערוכה בפ"ק דשבת דקאמ' ראב"א מתפלל אדם תפלתו בבית המרחץ ואוקמה בסדתי ופריה וקא מבטא מבע"ל לרבינא אזמני' לבה"כ מהו לאו ה"ה למרחץ דילמא שאני בה"כ דמאיס וע"ש בתוס': עוד כתב ה' שם דיש סעד לדברי הרמב"ם דבפ"ק דנדריים דקאמ' את"ל יש זמון לבה"כ וכו' דהא הרי"ף רבו של הרמב"ם פולחו ס"ל בכוליה תלמודא ד"ה כאת"ל וכו' ע"ש ויש לתמוה עליו שהרי הרי"ף פסק בעי' זו לקולא כמ"ש הרמב"ם ד"ה ות"ר והרא"ש ועיין לה' לח"מ ז"ל ודו"ק: והנה הפר"ח ז"ל כתב דמשמ' לי עיקר פדברי המתירי' אפי' לכתחיל' בה"כ חדש דספיקא דרבנן לקולא והא דאיתי הרא"ש ראיה דמדקאמ' ר"ח מתפלל אדם כנגד בה"כ וכו' ומוקי לה בסדתי משמ' דבתוכו אסו' לאו ראיה היא דמוקי לה בהכי משו' דלא בעי למי' דפשיטא ליה לר"ח בעיא ור"ח מלת' פסיקתאנקט ע"ש ואח"ה לא מכרעא דא"א דר"ח מספק"ל ברבינא א"כ בפשיטו' הו"ל להסתפק לצלויי בגוני' מהו והשתא משמ' שפיר דכנגדו מותר אבל השתא דאמ' מתפלל אדם כנגד בה"כ אפתי י"ל דס"ל דבתוכו אסו' ולא משום דמספק"ל.

גם מ"ש עוד הפר"ח ז"ל ונדברא מסוגיא דנדריים מוכח הפה דעת הרא"ש דקאמ' מקלל דפשיטא ליה לרבינא דיש זמון לבה"כ דילמא אע"ג דלא פשיטא ליה מספיקא אסו' ולהכי קמבע"ל אם יש יד לאסו' אלא משמ' פנין דמספק"ל נקטי' לקולא וכו' ע"ש ה' נמי לא מכרעא דס"ל להרא"ש דזהו עצמו מאי דקאמ' בגמ' את"ל זמון קמבע"ל והיננו דר"ל דאת"ל מספק"ל אזיל לחומ' אפתי קבעי ליה אם יש יד או אין יד ונדברא מדקאמ' בגמ' ואת"ל יש זמון משמ' דנקטי' לחומ' פמו את"ל שבכל הש"ס והיא גופא ק' על הרי"ף דס"ל בכוליה תלמודא דכל את"ל פשיטות' הוא וא"כ ה"א אמאי אזיל לקולא ועיין לה' לח"מ: והנה ראה ראינו לה' מהר"י עייאש בס' בית יאודה ח"א סי' שנשא על בית המרחץ שסיידו וכיירו וקבעו אותו לבית דירה לגימ' אחר' מתמת המציק אם מותר לקרות בו ק"ש ותפלה והשיב דבדין בה"כ כתב הר' יונה דבה"כ אע"פ שאין בו עתה צוואה אסו' הוא מה"ת משום והיה מתניף קדוש ומשמ' דר"ל דאפי' פניוהו וניקוהו פניו שנדחה שעה א' שוב אין לו היתר וכו' עש"ב ולא דק דמ"ש הר"י שהוא אסור מה"ת משום והיה מתניף קדוש אין פונתו על בה"כ שפניוהו והוא נקי שהוא אסו' מה"ת דהא נדאי ליתא דכיין דפניוהו וניקוהו פשיטא דאינו אסור אלא מדרבנן וכן מבואר מדברי הר"י עצמו שם בד"ה והזמנה וכו' שכ' ז"ל דלא אסרה תורה אלא בה"כ עצמו וכל דבר של טינוף עצמו דומיא דצוואה אבל פשאין

בו צואה אינו אסור לא מדרבנן ומבעלי ליה בהזמנה בעלמא אי חיישי לבזיון או לא וכו' ע"ש הר"י מבואר דס"ל דכל שאין בו טינוף אינו אסור אלא מדרבנן משו' בזיון ומ"ש לעיל פ"ג שיהיה אסור מתחילה אסור הוא מה"ת משום והיה מתנייה קדוש וכו' אינו מדוקדק ור"ל פ"ג דמתחילי פשהיה בו טינוף אסור מה"ת ה"נ אע"ג דעכשיו אין בו טינוף אסור מדרבנן משו' בזיון וכ"כ הב"ח בפשיטו' ע"ש ומעתה י"ל דכשעשו בו מעשה ע"י סיוד וכיור ועשו אותו בית דירה אפ"י בזיון אין בו ושרי.

גם מ"ש שם תדע דמדהווצרכו לבאר היתר מרחץ החדש ולא השמיעונו חידוש יותר דאפי' ישן אם סיידוהו וכיירוהו דמות' דמות' לקרות בו כ"ז שהוא נקי ע"ש לא מכרעא דמאן לימא לן דזהו חידוש יותר ואדרבה נראה דמרחץ חדש הוי חידוש יותר דאפי' עשאו לרחוץ בו והיום או למחר רוחץ בו אפ"ה שרי וכ"ש היכא שסיידוהו ועשאו לבית דירה דשרי כל אותו הזמן פ"ג דהא מיהא עשאה לבית דירה וכל אותו הזמן נעקר ממנו שם מרחץ: אף ראה ראינו לה' פנים מאירות ו"ל ח"א סי' פ"ז שהעלה דבה"כ ישן שאין בו צואה פ"ג שאינו אסור אלא מדרבנן מהני ביטול אם לבטל שלא לעשות עוד במקום הזה בה"כ וה"ה למרחץ דקיל טפי דמהני ביטול אם ביטל לגמרי שלא לרחוץ בו שום אדם ושרי לעשות ממנו בית דירה ולומר בו דבר שבקדושה ולקבוע בו מזוזה ע"ש מבואר דס"ל דבכה"ג שלא עקרו ממנו שם מרחץ לגמרי אלא כשעשו אותו בית דירה לזמן פשיטא דבאסורו הראשון קאי פ"ג שיעדיין שמו הא עליו ולא נעקר לגמרי.

ויש להביא קצת ראיה לדברי ה' ו"ל ממ"ש בירוש' בפ' ה"ה קורא ונהביאו הפר"ח ברס"י פ"ד וז"ל רבי ירמיה בעא קומי ר"ז היתה מרחץ מרחצת בימות החמה ואינה מרחצת בימות הגשמי' א"ל מרחץ אע"פ שאינה מרחצת ע"כ משמ' דכל שיש עליו שם מרחץ אע"פ שאינה מרחצת אסור' אא"כ ביטלו שם מרחץ הוא דשרי: ומעתה נבא לנדון דידן היכא שנפל וחסר ובנאו אי חשי' כדן חדש ממש או לא ולכאורה נראה דחשי' חדש שיהי מצינו גבי קונם לבית זה שאיני נכנס דפסק מרן בי"ד סי' רי"ו דנפלה וחסר ובנאה שרי לכנס לתוכה ע"ש וה"נ לא שנא דכ"ג דנפלה אנדא לה אותו בה"כ אחר אמנם הא ליתא דשאני התם משום דהולכין אחר לשון בני אדם וכיון שאמ' בית זה משמ' כל זמן שבית זה קיים וכיון שנפל אנדא לה אבל הכא פ"ג דשם בה"כ מתחילי עליו ועכשיו חזר וחיידשו י"ל דאכתי באסורו הראשון קאי ודוקא היכא שבטלו אותו לגמרי ועשו אותו בית דירה הוא דמהני ביטול ועוד יש לצדד בזה וצ"ע (א"ה לע"ד נראה להביא ראיה ממתני' דסוטה ס"פ משוח מלחמ' דקתני ר' יאודה אומ' אף הבונה בית על מכונו לא היה חוזר ופירש"י בית על מכונו סתרו ובנאו וכו' דלאו חדש הוא ע"ש ומדקתני רי"א משמ' דת"ק פליג עליה דאפי' חזר ובנאו חשי' חדש ובתוספתא בפ"ז דסוטה מפורש להדיא פלוגתא דת"ק ור"י בזה והרמב"ם בפ"ז מה' מלקים פתב הבונה בית וכו' חוזר ע"ש וסתמא משמ' דמייירי אפי' בחזר ובנאו דחוזר עליו וכ"כ הרמב"ם בפ"ה המשנה דאין ה' כר"י ע"ש וע"ש לה' מש"ל ובמ"א פתבנו בזה באופן דלדעת הרמב"ם דין זה הוי בפלוגתא בת"ק ור"י ודעת הרמב"ם לפסוק בת"ק דהוי חדש וממילא נשמע לענגן בה"כ היכא דחזר ובנאו דהוי חדש ואין אסור בה"כ עליו:) סימן ה' אם מותר ללמוד קודם זמן תפלה או לא.

הנה התוס' בריש פ"ה דברכות דף ה' ע"ב בד"ה אלא אימא סמוך למטתי פתבו וז"ל ורש"י פ"ה אפי' ללמוד שאסור ללמוד קודם תפלה ולא ידעתי מנ"ל אבל ראיה דשרי דלקמן אמר דרב מקדים ומשי' ידיה ומברך ומתני' לן פרקין וקרי ק"ש פי מטא זמן ק"ש את"ד והק' מהרש"ל דילמא רש"י

בהגיע זמן ק"ש ותפלה איירי ע"ש וה' חידושי הלכות כתב דמשמ' להו דרש"י אוסר אפי' קורם
זמן תפלה וע"ז הק' מההיא דלקמן דקונדם זמן ק"ש שרי ללמוד אבל ק"ל מה שהביאו ראיה מפ"ב
דהא תלמודא מספק"ל התם בעובדא דרב אי איירי בהגיע זמן ק"ש או לא ע"ש ולא ידענא מאי
ק"ל דאפי' דמספק"ל התם מ"מ הא פשיטא ליה דקונדם שרי וקא מספק"ל אלא אי שרי אפי'
בהגיע זמן ואפשר דכוננת קושיתו היא דהנה התוס' לא הק' על רש"י אלא משום דס"ל דרש"י
פי' אפי' בלא הגיע זמן ק"ש אבל אי הנה מפרש רש"י דדוקא בהגיע הזמן לא הנה ק"ל מידי
מההיא דלקמן ואתא קשית' לה' ח"ה דאפ"ה תק"ל דמהיכא פשיטא ליה דבהגיע הזמן אסו'
ללמוד שהרי בגמ' לקמן מספק"ל אי איירי אפי' בהגיע הזמן ואפ"ה שרי אלא שלשונו שכתב
אבל ק"ל מה שהביאו ראיה וכו' לא משמע כן: והנראה בכוננתם דבהגיע זמן תפלה ק"ל להתוס'
ז' וכן הבין בפשיטות' הרב מעדני יו"ט דקושני' התוס' היא למסקנא דלא קנימא הכי אלא אפי'
בהגיע הזמן דשרי ע"ש ולפ"ז צ"ל דמ"ש התוס' כי מטא זמן ק"ש קאי גם עמ"ש דמתני' וקרי
וכו' וראיתם דמשמ' להו דלפי המסקנא מיירי אפי' בהגיע זמנה דע"כ לא מוקמי' התם בדלא
מטא זמן ק"ש אלא מעיקרא דבעי לאוקמי לרב כריב"ק ועלה קאמר התם וכ"ת בדלא מטא זמן
ק"ש וכו' אמנם למאי דקאמ' מ"מ קשיא דרב אדרב ומשני שלוחא הוא דענית מעתה עכ"ל דלא
ס"ל כריב"ק שהרי מניח תפלין ונהדר קרי ק"ש וכיון שפן ההיא דר"ח מתוקמא שפיר כפשיטא
דאפי' במטא זמן ק"ש.

שו"ר לה' פר"ח סי' פ"ט שכ' דראית התוס' היא מדלא קאמ' ליה וליטעמיה אי במטא זמן ק"ש
א"כ היכי מציי לקרות ע"ש ולא מכרעא די"ל דהו"מ למפרה הכי אלא דעדיפא מינה פריה דא"כ
מאי אסהדת' דרחב"א.

גם מה שהק' ע"ז דאינה ראיה דשאני הקא דאיכא ת"ת דרבים וגם רש"י מודה ע"ש לק"מ דא"כ
אעיקרא מאי פריה התם דאי ס"ל כריב"ק מדאמ' ר"ח דרב מתני' לן פרקי' וקרי ק"ש ומאי קושני'
דלעולם דס"ל כריב"ק ונהקא שאני משו' דת"ת דרבי' עדיף ולכאורה י"ל דתלמודא לא פריה אלא
מדקאמ' רב מניח תפלין ונהדר קרי ק"ש אלקא מצנת עשיה קדים לעול מלכות שמים ואלו לריב"ק
עול מלכות שמים קודמת אמנם מההי' דמתני' לן פרקין ה"ג דלא קשי' משו' די"ל דת"ת דרבים
עדיף ודלא כפירש"י שם שכ' וז"ל ומתני' לן פרקין אלקא מקדים הוא לעסוק בתורה דהיינו עשיה
דמצנה מקמי מלכות שמים מבואר דס"ל דקושני' הגמ' היא מדקאמ' ומתני' לן פרקין וכו' ונראה
דהדין עמו מדקאמ' הש"ס וכ"ת בדלא מטא זמן ק"ש וכו' דאם איתא דהקושני' מדמניח תפלין
ונהדר קרי ק"ש מאי קאמ' וכ"ת בדלא מטא זמן ק"ש דהא זמן ק"ש ותפלין כי אהדדי נינהו אלא
ודאי דעיקר הקושני' היא מדקאמ' ומתני' לן פרקין ונהדר קושני' לדוכתה דמאי פריה דדילמא
הקא שאני משום דת"ת דרבים עדיף וצ"ע: והנה מרן בש"ע סי' פ"ט ס"ו פסק דאפי' ללמוד אסור
משעהגיע זמן תפלה וה"ד למי שרגיל להתפלל בבית מדרשו וכו' דאיכא למיחש דילמא מטריד
בגרסי' ויעבור זמן ק"ש וכו' ע"ש וק' דהא פליגי הרמב"ם והטור במתפלל בבית מדרשו דלדעת
הרמב"ם אין להניח בה"כ ולהתפלל בבית מדרשו אלא דוקא דאית ליה עשרה בבית מדרשו
ולדעת הטור אפי' ביחסי' עדיף להתפלל בבית המדרש מבה"כ ומרן בסי' צ' ס"ח פסק כדעת
הרמב"ם ע"ש והשתא ק' דהיכי חיישי' למתפלל בבית מדרשו דילמא מטריד שהרי פיון דאיכא
עשרה מדפרי אהדדי דהא קי"ל גבי שבת דלא יקרא לאור הנר שאם היו שנים שרי משו' דכל א'
מדפרי לחבר' דכ"ש הקא דאיכא עשרה דמדפרי אהדדי ואפ"ש לומ' דשאני התם דה"ט שלא יקרא
לאור הנר הוא משום שלא יטה וכשיש עמו אדם אחר הוא שומרו שלא יטה פיון דהאי הטייה

הוא מעשה אחר חוץ מן הלימוד משא"כ הָכָא דְכוּלְהוּ יְתְבֵי וְעִסְקֵי בְּאוּרִינְיָתָּ וְחִינְיָשִׁי דִּילְמָּ מְשַׁכָּא לְהוּ שְׂמַעְתָּא וְאִין פְּאֵן חֲשַׁשׁ מְעַשָּׂה אַחַר שְׁהוּא חוּץ מִן הַלְיָמוּד וּבַה"ג אֲפִילוּ בְּבִי עֲשָׂרָה חִינְיָשִׁי פִּינּוּ דְכוּלְהוּ טְרִידי בְּגַרְסִינְיָהוּ: וְנַדַּע שְׂרָאִינוּ לְהַתְרִי יְיָ וְנִבְיָאוּ מִרְן הַבִּי סִי' צ' שְׁהַק' לְדַעַת הַרְמְבִּ"ם דַּס"ל דַּבְבַּה"מ נְמִי בְּעֵי עֲשָׂרָה א"כ מְאִי רַבּוּתִי דַּבְבַּה"מ מְבַה"כ וְתִי דַאע"פ שַׁבְבַּה"כ הָיוּ מְתַקְבְּצִים הַרְבֵּה בְּנִי אָדָם וּבְרוּב עִם הַדְּרַת מְלָךְ אַפ"ה הָיוּ רוּצִים לְהַתְּפַלֵּל בְּעֲשָׂרָה בְּלַבַּד בַּבְּה"מ מְלַהֲתַפְלֵל בַּבְּה"כ בְּרוּב עִם ע"ש וַיֵּשׁ לְתַמּוּנָה עַמ"ש הַרְדְּבָ"ז ח"א סִי' י"ח וְנ"ל וַאֲע"ג דְּאִיכָא לְמִי דַּבְבַּה"כ עֲדִיף טְפִי ה"מ כְּשֶׁמְתַפְלֵל בַּבְּה"מ בְּיַחֲדִיד אַבְּל בְּעֲשָׂרָה בַּבְּה"מ עֲדִיפָא וַאֲע"ג דְּאִמְרִי בְּרוּב עִם הַדְּרַת מְלָךְ ה"מ בְּזַמְנָן שְׁפַל הָעַם שׁוֹמְעֵי וּמְתַפְּנִינִים אֶל הַתְּפִלָּה אַבְּל עֲתָה שְׂאֵנוּ רוּאִים דְּרוּב עִם רֹב בְּלַבּוּל וְאִין אָדָם שׁוֹמֵעַ לֹא תְּפִלָּה וְלֹא קְרִיאַת הַתּוֹרָה בַּה"מ עֲדִיף לִיהַ וַאֲע"פ שְׂאִין שְׂמִי רֹב עִם ע"ש וּדְבָרֵינוּ אֵלָּה הֵם הַפָּךְ הַתְּרִי שְׁהַרִי לְדַעַת הַתְּרִי אַע"ג דַּבְבַּה"כ אִיכָא רֹב עִם אַפ"ה הִיכָא דְּגַרְסִי טְפִי עֲדִיף וְהִינּוּ רַבּוּתִי דַּבְבַּה"מ דְּשַׁבְּקִי בַּה"כ אַע"ג דְּאִיכָא רֹב עִם וּמְצַלִּי הִיכָא דְּגַרְסִי וְאֵלוּ מְדַבְּרֵי הַרְדְּבָ"ז נַר' דְּדוּקָא בְּזַמְנָנוּ מְשׁוּם דְּבְרוּב עִם שַׁבְבַּה"כ יֵשׁ בְּלַבּוּל וְכו' דְּאִזְ עֲדִיף בַּה"מ מְבַה"כ אַבְּל הִיכָא דְּלִיכָא בְּלַבּוּל בַּה"כ עֲדִיף מְשׁוּם דְּהָיוּ בְּרוּב עִם וְתוּ דְּהַרִי לְדַעַת הַתּוֹסְפוֹת וְהַתּוֹר הִיכָא דְּגַרְסִי אִפִּי בְּיַחֲדִיד טְפִי עֲדִיף מְבַה"כ וַא"כ כ"ש הִיכָא דְּאִיכָא עֲשָׂרָה בַּבְּה"מ.

וְבַר מִן דִּין אַעֲיָקְרָא קִוְשֵׁי הַתְּרִי לֹא יִדְעָנָא מְאִי ק"ל דְּהַחֲדוּשׁ הוּא דַאע"ג דְּהָיוּ בְּעֲשָׂרָה כְּמוֹ בַּה"כ מ"מ אֲשַׁמוּעֵי דְּגְדוּלָה קְדוּשַׁת בַּה"מ מְבַה"כ דְּכַתִּי אִנְהֵב ה' שְׁעָרֵי צִיּוֹן וּלְכֹף יִשְׁתַּדַּל לְהַתְּפַלֵּל בַּבְּה"מ בְּעֲזָרָה מְשׁוּם דְּהָיוּ מְקוּם מְקוּדָשׁ טְפִי: וְנַדַּע שְׁה' לְחַם רַב בְּתַשׁוּ' סִי' ס"ד כְּתַב וְנ"ל דַּר"י כְּתַב וְנ"ל שְׁיִוְתֵר נֶכּוֹן לְהַתְּפַלֵּל יַחֲדִידִי בְּמְקוּם שְׁשֵׁם קְבִיעוּת הַתּוֹרָה יוֹמָם וְלַיְלָה מְלַהֲתַפְלֵל בַּבְּה"כ עִם הַצִּיּוּר ע"כ מְשַׁמ' דְּהָא דַּר"א וְר"א דְּהָיוּ מְצַלּוּ הֵתָם מְשׁוּם דְּהַתָּם גְּרַסִי תְּדִיר כֹּל הַיּוֹם אַבְּל בְּמְקוּם דְּגַרְסִי שְׂמִי שְׁעָה א' בְּפַקֵּר אֲפִשֵׁר שְׂאִינוּ חֲשׁוּב כ"כ לְהַתְּפַלֵּל שְׂמִי אַע"ג דְּהָיוּ מְצוּה קֶצֶת ע"כ וְהַנְּרָאָה דַּמ"ש ה' אַע"ג דְּהָיוּ מְצוּה קֶצֶת ר"ל דְּכִינּוּ שְׂמִי בְּמְקוּם דְּגַרְסִי עֲשָׂרָה וּמְתַפְּלִי בְּעֲשָׂרָה אַע"ג דְּלֹא גְרִיס שְׂמִי אֵלָּא שְׁעָה א' בְּפַקֵּר מ"מ מְצוּה קֶצֶת לְהַתְּפַלֵּל שְׂמִי יוֹתֵר מְלַהֲתַפְלֵל בַּבְּה"כ אַחַר: סִימָן ו' בְּדִינֵי קְרִיאַת ס"ת כְּתַב מִרְן בַּש"ע סִי' קל"ז ס"ג אִם דִּילְג פְּסוּק א' וְכו' בְּשַׁבָּת וְכו' וְאִפִּי אַחַר שְׁהַחֲזִיר אֶת הַתּוֹרָה וְאִמְרַן קְדִישׁ חוּזַר וְקוּרָא הוּא וְכו' עֲמוּ וְכו' וְכַתְּבַּ מְהַר"ם מְלוּבְּלִין בְּתַשׁוּ' סִי' פ"ה דְּלִישְׁנָא דְּחוּזַר וְקוּרָא הוּא וְכו' עֲמוּ מְשַׁמ' דְּהָיוּ בְּלֹא בְּרַכָּה וַאֲע"ג דְּבִשְׁבָּת בַּפ' פָּרָה מְבָרְכִי כַּמ"ש בְּסַעֲיָה ה' שְׂאִינִי פָּרָה שְׁהִיא דְּאוּרִינְיָתָּ ע"ש וְלִיתָא דְּאִפִּי גִימָא דַּפ' פָּרָה אִינְהָ אֵלָּא מְדַבְּרֵינוּ ל"ק דְּשְׂאִינִי הֵתָם דְּהָיוּ כְּאֵלוּ לֹא קְרִיאַת כְּלָל שְׁלֹא אִמְרַן אֵלָּא רְמִז בְּעֲלָמָא וְכַמ"ש הַפְּלִבּוּ הִבְיָאוּ מִרְן הַבִּי מְשַׁא"כ הִכָּא שְׁקָרָא כְּלָל הַפְּרָשָׁה וְלֹא דִילְג אֵלָּא פְּסוּק א' מְשׁוּ"ה לֹא יְבָרַךְ וְכוּ' נִרְאָה מְדַבְּרֵי מִרְן שְׁהַרִי בַּס"ה בְּדִין פ' פָּרָה שְׁפָסַק בְּהַגְרָה הַגְרָה דְּחוּזַר כְּתַב בְּהַדְּיָא דְּמְבָרַךְ לְפָנֵיהּ וְלֹא חֲרִיָּה.

וְאֵלוּ הִכָּא בְּדִילְג פ' א' לֹא כְּתַב דְּצָרִיף לְבָרַךְ נִרְאָה דַּס"ל דַּבְּכַה"ג לֹא יְבָרַךְ וְשְׂנִיָּא הִיא פ' פָּרָה. אֲמַנְם בַּהַגְמִי"י פִּי"ד דְּתַפְּלָה דִּין ט"ז כְּתַב לְהַדְּיָא דְּצָרִיף לְבָרַךְ ע"ש וְה' מ"א כְּתַב עַל מְהַר"ם דְּלֹא רְאָה מ"ס ע"ש וְכַבֵּר הַשְּׂיָגוּהוּ הָאֲחֵרוֹנִים דְּהוּא עֲצָמוּ לֹא רְאָה הַגְמִי"י שְׁהִבְיָאוּ רְאָה מ"מ ס' הַלְזוּ ע"ש וְק"ק עַל מִרְן שְׁעִיקַר דִּין זָה דְּאִם דִּילְג פ"א דְּחוּזַר הוּא מְדַבְּרֵי הַגְמִי"י וְלָמָּה הַשְּׂמִיט מַה שְּׂפִינִים הַגְמִי"י דְּחוּזַר וּמְבָרַךְ וְאִפִּי דְּסַמְךָ עַמ"ש דְּחוּזַר וְקוּרָא וְכו' עֲמִי וּמְדַצְטְרִיף לְקִרוֹת ב' עֲמוּ מְשַׁמ' דְּמְשׁוּ' בְּרַכָּה הוּא וְכַמ"ש הַט"ז ע"ש: וְהַנְּהָה הַמ"א הִבְיָא מ"ש הַתּוֹסֵ' בְּמַגְלִילָה דַּכ"ג דְּאִם קְרִיאַת בִּי"ט כְּלָל הַעֲנִינָן וְשַׁכַּח לְקִרוֹת חוֹבַת הַיּוֹם יַחֲזוּר ס"ת וְיִקְרָא אַחַר בְּחוֹבַת הַיּוֹם וְאֲחֵרוֹן שְׁקָרָא קוּדָם הָיוּ כְּמֵאן דְּלִיתָא וּמְדַסְתָּמוּ ס"ל דְּבַכְל הַמּוּעֲדִים לֹא מְבַעֲיָא בְּחַג דְּדִינָא דַּגְמ' לְקִרוֹת בְּקִרְבָּנוֹת

החג דחזון אלא אפי' בשאר מועדים דתקנת רב עמרם הוא לקרות בקרבנות היום צריף לקרות' וכו' ע"ש ואח"ה לא מכרעא דשאני התם דשכחו ולא קראו פלל בחובת היום ומשו"ה צריכים לתזון ולקרות משא"כ בנדון מהר"ם דמ"מ הרי קראו וביום הב' ואפשר דהוא יום ב' ממש שפיר י"ל דאין צריף לתזון פלל וכ"ש דאין לתזון ולברך ואע"ג דאנן בקיאינו בקבועא דירחא מ"מ מנהג אבותינו בדינו שיהי' ביו"ט ב' עצמו אין אנו קורין אלא וביום א' ואע"ג דבקיאינו בקבועא דירחא וא"כ ה"ה ביום הג' שלא קרא אלא וביום הב' שפיר דמי: ומה שהק' עוד המ"א על מהר"ם שיהי' בקל יו"ט ב' מבכרי' אקידוש ונהבדלה וכמה ברכות ע"ש אח"ה לק"מ דעדיפא מינה הו"ל להק' עלה מחוה"מ גופי' ופי' דקורין וביום הב' ומבכרי' ולוי קורא וביום הג' ומבכרי' ואע"ג דאעיקרא אינו אלא מחמת ספק אלא ודאי כיון דתיקנו רבנן הכי שפיר דמי וכן בקידוש ונהבדלה דיו"ט דהכי תיקנו אבל היכא דמספק"ל לדידן אם צריף לתזון ולקרות פההיא עובדא דמהר"ם ה"נ י"ל דמספיק' לא יברך: סימן ז' בדיני שבת סי' ר"ס לענין תגלחת ביום חמישי הרב בית יעקב בתשו' סי' מ"ח נשאל ע"ז אם יש סמך למה שנוהגין המדקדקי' שלא לגלח הראש ביום ה' פדי שלא יבא יום ג' לגילוחו ביום השבת והשיב שכן ראה בס' מט"מ שכתב בשם ספר הגן שהיה מקפיד שלא ליטול הצפרנים ולגלח ביום ה' וה' ז"ל דחה זה מדאמרי' בתענית דיו"ט ע"ב במתני' אנשי משמר ואנשי מעמד אסורים מלספר וכו' ובה' מותרים מפני כבוד השבת ופירש"י שרוב בני אדם נוהגי' להסתפר בה' ולא בע"ש מפני הטורח אלמא דליכא איסור להסתפר בה' ע"ש ויש להביא עוד ראיה מבבב"ת במס' סנהדרין דכ"ב דקתני המלך מסתפר בכל יום שנאמר מלך בנפו' וכו' ואם איתא דאין השער מתגדל אלא ביום ג' לגילוחו אמאי הוצרכו לגלח בכל יום ולא היה צריף לגלח אלא אחר ג' ימים ומזה מוכח דהשער מתגדל בכל יום ומשו"ה המלך מגלח בכל יום.

ואפשר לומר דאע"פ שהשער אינו גדל אלא ליום ג' מ"מ מגלח בכל יום להסיר העפרורית שבראשו שהוא מתהווה בכל יום ואיכא יפו' בזה: והנה ה' בית חדש ז"ל בסי' ר"ס כתב בשם רש"ל ז"ל ויטול צפרניו פל ע"ש ומצוה להסתפר לכבוד שבת ויו"ט ואפי' מצפרא דע"ש דמנכרא מלתא דליקרא דשבת קעביד אבל ביום ה' לא מנכרא יקרא דשבת ובגטילת צפרנים יש טעם בדבר על מה שאין נוטלי' ביום ה' ע"ש הרי דבתגלחת פשיטא ליה דשירי להתגלח ביום ה' אלא משום דלא מנכרא דליקרא דשבת.

ועיין לה' ט"ז שאחר שהביא לשון רש"ל הלזו פתב וז"ל ומה שיש טעם לנטילת צפרנים שמעתי הטעם משום דדרף הצפרנים והשער לצמח ביום הג' וע"כ גם גילוח השערות אין לעשות ביום ה' ע"ש וצ"ע שיהי' מדברי רש"ל מבואר דיכול לגלח ביום ה' אי לאו משום דלא מנכרא דליקרא דשבת ונטילת צפרנים פתב דיש טעם ואנחנו לא נדע.

ושו"ר לה' שכנה"ג דפשיט' ליה מלתא דביום ה' אין לאסור פלל ע"ש: ואגב אורחין ראינו להרמב"ם בפ"א מה' ב"מ דין י"ב שכתב דאנשי משמר אסורי' לספר ולכבס בשבת וכו' ומרן הכ"מ שם פתב בפ"ב דתענית ומסיים שם במשנה ובה' מותרים מפני כבוד השבת ואיני יודע מפני מה השמיטה רבי' ע"ש וה' מש"ל שם פתב עליו וז"ל דכבר פתב רבי' דין זה לעיל ספ"ו מה' פלי המקדש ע"ש ונראה דכונת מרן משום דשם הרמב"ם לא פתב אלא אנשי מעמד אסו' וכו' ובה' מותרים מפני כבוד השבת וכו' הרי שלא פתב אלא אנשי מעמד וקוש' מרן היא על אנשי משמר דהכא כשכתב דאנשי משמר אסורי' מלספר וכו' הי"ל לכתוב ג"כ דמותר' לספר בה' מפני כבוד השבת וכמ"ש גבי אנשי מעמד: סימן ח' בענין זמן תפלת המנחה הנה הפר"ח ז"ל

בליקוטי א"ח סי' רל"ג הוכיח דעיקר זמן מנחה גדולה הוא מתחילת שעה שביעית ממאי דאמרי בר"פ מקום שנהגו לעשות מלאכה בע"פ עד חצות עושין ובגמ' פריה מאי אריא ע"פ אפי' ע"ש ועיו"ט נמי דתניא העושה מלאכה בע"ש ועיו"ט מן המנחה ולמעלה אינו רואה סי' ברכה לעולם התם מן המנחה ולמעלה הוא דאסו' סמוך למנחה לא הקא מחצות ומאי קושני' לימא דבע"ש ליכא איסור מן המנחה ולמעלה דהיינו חצי שעה אחר חצות ואלו בע"פ נאסר מחצות ואילך ואין לומר דהיינו דקמשני דק' ודקארי לה מאי קארי לה אלא ע"כ דזמן תפלת המנחה מחצות ואילך ולהכי פריה שפיר דההי' במנחה קטנה איירי וכדפירש"י את"ד ואח"ה הן דברים תמוהים דא"כ אמאי לא משני בפשיטות דהקא בע"פ איירי במנחה גדולה והתם במנחה קטנה אלא משמ' דבמנחה גדולה איירי ולכך משני ליה דהתם מן המנחה ולמעלה הוא דאסו' והקא מחצות.

ומה שהק' הפר"ח ודקארי לה מאי קארי לה פכר כתב מהרש"ל בהגהותיו שם דהמק' סבר דבחצי שעה לא דקדק כל כך התנא ולא איירי ביה עד דמשני דאיכא חילוק חצי שעה בין חצות ובין המנחה ע"ש ולכאורה קשה דמאי ס"ד דמקשה דהתנא לא דקדק עד דמקשה מינה ונראה דסמיה אהא דתניא בריש ע"פ לא יאכל אדם בע"ש ועיו"ט מן המנחה ולמעלה והתם נמי פרכי' כה"ג ומשני כדקא נהדר פריה מברייתא אחריתי דקתני לא יאכל בע"ש ועיו"ט מן המנחה ולמעלה וא"ב מעיקרא פי פריה מברייתא דקתני לא יאכל אדם בע"ש ועיו"ט מן המנחה ולמעלה ע"כ דסמיה אהא ברייתא דקתני בהדיא מט' שעות ולמעלה דהיינו סמוך למנחה ה"נ ס"ד דאע"ג דקתני מן המנחה ולמעלה היינו סמוך למנחה ושור' למוה"ר ערף השולחן ז"ל אלא שדבריו מגומגמים ע"ש: והנה ראינו לה' ט"ז סי' רנ"א שכתב לנישב דברי רש"י ממה שהק' מהרש"ל דרש"י פיון לומר דלא בעי לאקשוני ליתני ע"ש בהדי ע"פ בחדא מחתא דנדאי בע"ש שיעור מ"ק ובע"פ עד חצות אלא דפריה ליתני כל א' לפי שיעורו דהיינו בזה חצות ובזה מ"ק ולמה לא כלל התנא דנקא חצות דהיינו דין ע"פ לבד ומשני דאין השיעורים שוין דבע"ש דשיעורו מ"ק שם הדין דנקא מ"ק סמוך שרו ובע"פ גם סמוך אסו' דמחצו' שהוא אחר ש"ש אסו' ואי הנה תני ליה במשנה הו"א גם בע"ש יש אסו' בסמוך ע"ש ודבריו תמוהים דאי הנה תני במתני' כל א' לפי שיעורו שנה במנחה קטנה וזה עד חצות א"א מאין הרגלים לטעות ולומ' דגם בע"ש יש איסור בסמוך.

ועוד דאעיקרא רש"י עצמו לא פי' כן שהרי כתב וז"ל מאי אריא ע"פ וכו' ולמ"ל למתני חצות לאשמועי' הך דיוקא הא כל ע"ט נמי אסירי ע"ש הרי דפי' פונת המק' דלמ"ל למתני כלל עד חצות אפי' בע"פ: והנה מהרש"ל ז"ל כתב שט"ס הוא בדברי רש"י וצ"ל סמוך למ"ג שהוא בשש ומחצה ע"כ וכ"כ ה' ח' הלכות שפן הוא במרדכי ע"ש וכן הספדים הב"ח וכ"כ באנרחות חיים בתק' ה' שבת סי' ג' ומיהו בה' ע"פ אות ח' כתב וז"ל בשאר ע"ט אסור לעשות מלאכה מן המנחה ולמעלה כמו בע"ש פי' וזמן המנחה מט' שעות ולמעלה והר"ם נ"ע כתב מן המנחה ולמעלה מנחה גדולה שהיא מש"ש ומחצה וכו' ע"ש וה' שה"ל כ"י סי' ד"ט כתב כדעת רש"י דהיינו מט' שעות ומחצה ע"ש: והנה בסי' רנ"א כתב מרן העושה מלאכה בע"ש מן המנחה ולמעלה אינו רואה סי' ברכה וכתב המג"א ז"ל אבל פרקמטיא שרי וכ"מ ספ"ב דשבת דתקיעה שניה היא לבטל העיר וחנויותיה ע"כ ודבריו צ"ע דאדרבא בטר אפכא שהרי רש"י שם פי' וזל להבטיל העיר ממלאכה וחנויות ממקח וממכר ע"ש משמ' דבחדא שעתא בטילי תרנויהו וכבר ראינו לה' באר יעקב די"ב ע"א שתמה פן על המג"א והצ"ע ע"ש ואפשר לומר שהמג"א לא קאי אלא לי"מ קמא שכתב מרן שם דס"ל דמנחה גדולה קאמר וע"ז כתב המג"א דלי"מ הללו דנקא מלאכה אסו' אבל פרקמטיא שרי וראייתו מדקאמ' תקיעה ב' להבטיל העיר וחנויותיה ופירש"י וחנויות

מִפְּרָקְמִטְיָא אֶלְמָא דְפְּרָקְמִטְיָא לָא אָסִיר אֶלְא מִמְּנַחָה קִטְנָה וּמַה שְׂיֵישׁ לְהַקְשׁוֹת דְּהָא מִמְּלֵאכָה נְמִי לָא אָסִירִי בְּגֵי הָעִיר אֶלְא מִמ"ק פְּכָר עֶמֶד בְּזַה מְגִ"א שְׁם סִק"ד ע"ש.

אִדָּא אֶעֱיָקְרָא רְאִית הַמְג"א יֵשׁ לְדַחֲוֹת דְּהֵתָם לָא מִיְיָרִי אֶלְא בְּחִנּוּיּוֹת הַצְּרִיכִים לְמַכּוֹר צְרָכֵי שְׁבֵת אָמְנָם מו"מ שֶׁל פְּרָקְמִטְיָא אַה"נ דְּאָסִיר כְּמוֹ דְּאָסִיר מְלֵאכָה וּכ"כ ה' מוֹר וּקְצִיעָה סִי' הַנּוֹ' ע"ש: וְרֵאִינוּ לַה' מו"ק שְׁם שְׁפֵתב וְנ"ל וּמִיָּהוּ פְּשׁוּט שְׂאִין יָן לְחוּשׁ אֶלְא בְּפְּרָקְמִטְיָא שְׁמַחְזֵר אַחֲרֵיהּ אֶבְל דְּבָר הָאָבֵד כְּגוֹן שְׁבָאוּ תַּגְרִים מְאֻלֵּיהֶם בְּעֵת הַהִיא וְכו' שְׂאֵם יִמְנַע מְלַעְסוֹןק עִמָּהֶם הו"ל פְּסִידָא דְּלָא הִדְרָא מוֹדִינָא דְּלָא עֲדִיף מַחוּה"מ דְּשָׂרִי בְּכַה"ג ע"ש אֲשֶׁר עַפ"ז יֵשׁ לְדַחֲוֹת מַה שְׁהִבִּיא רְאִיָּה ה' נְתִיב חַיִּים לְדַעַת הַמְג"א דְּפְּרָקְמִטְיָא שְׂרִי מְדַאֲמַר בְּס"פ א"נ ר"א שְׁלַח לְרַבִּינָא בְּהַדִּי פְּנִיָּא דְּמַעְלֵי שְׁבֵתָא לִישְׁדַר לֵן מָר עֲשֻׁרָה זְוִי דְּאִתְרַמִּי לִי קְטִינָא דְּאַרְעָא לְמַזְבֵּן אֶלְמָא אִפִּי' אַחַר מְנַחָה קִטְנָה שְׂרִי פְּרָקְמִטְיָא ע"ש וּלְפִי הָאֲמוֹר מְדַבְרֵי ה' מו"ק לָא מְכַרְעָא דְּהֵתָם לָא הִלְף לְחִזְר אַחֲרֵיהּ אֶלְא שְׁנַזְדַּמְנָה לוֹ וְהִיָּנוּ דְּקֶאֱמ' דְּאִתְדַּמִּי וְלָא קֶאֱמ' דְּבַעֲינָא לְמַזְבֵּן קְטִינָא דְּאַרְעָא וְכָל כַּה"ג שְׂרִי מְשׁוּם דְּהִיָּו דְּבָר הָאָבֵד וְכַמ"ש ה' מו"ק וְעַמ"ש ה' מַחְב"ר ע"ש: עוֹד פֵּתַב ה' מו"ק וְנ"ל וּמִפְּאֵן אַתָּה לְמַד לְמ"ש עוֹד ה' מַג"א סִק"ד דְּהִכְרַח כַּמ"ד מְנַחָה קִטְנָה אִינוּ מוֹכְרַח פִּי לְחִנּוּיּוֹת הַמְּסַפְקוֹת מְאָכְלִים וּמְשַׁקִּי נְדָאי הַתִּירוּ עַד סוּף הַיּוֹם כָּל מַאי דְּאֶפְשָׁר וְכו' ע"ש וְלְכַאוּרָה דְּבָרֵי תַּמוּהִים שְׁהָרִי קוֹשְׁנֵי הַמְג"א מְמַאי דְּקֶאֱמַר.

בְּגַמ' שְׁנִיָּה לְהַבְטִיל הָעִיר וְחִנּוּיּוֹתֶיהָ וּפִירֵשׁ"י לְהַבְטִיל הָעִיר מִמְּלֵאכָה אֶלְמָא דְּלָא בְּטִילִי מִמְּלֵאכָה אֶלְא בְּתַקִּיעָה שְׁנִיָּה וִי"ל דְּלַדַּעַת הַסּוֹבְרִים בְּתַקִּיעָה שְׁנִיָּה לְהַבְטִיל הָעִיר וְחִנּוּיּוֹתֶיהָ כּוּלְהוּ לָא מִיְיָרִי אֶלְא בְּלַקְנוֹת וְלְמַכּוֹר מְאָכְלִי וּמְשַׁקִּים לְצוֹרָף הַשְׁבֵּת וְהִיָּנוּ דְּקֶאֱמַר לְהַבְטִיל הָעִיר וְחִנּוּיּוֹתֶיהָ דְּכוּלְהוּ בְּחַד גְּוּוֹנָא אִיְיָרִי דְּהִיָּנוּ בְּגֵי הָעִיר מְלַקְנוֹת עוֹד אִפִּי' לְצְרָכֵי שְׁבֵת וְחִנּוּיּוֹת מְלַמְכּוֹר לְהֵם אֶבְל בְּיִטוּל מְלֵאכָה הֵם שׁוֹבְתִים מְתַקִּיעָה רֵאשׁוּנָה עִם אוֹתָם שְׁבִשְׁדוֹת: וְהִנֵּה מְרָן בַּא"ח סִי' רַצ"א פֵּתַב שְׁזַמֵּן סְעוּדָה ג' מְשִׁיגִיעַ זְמַן הַמְּנַחָה דְּהִיָּנוּ מַש"ש וּמְחַצָּה וּלְמַעְלָה וְאֵם עֲשֵׂה קוֹדֵם לְכֵן לָא קִיָּים מְצוֹת סְעוּדָה ג' וְכ"מ בְּטוֹר וְעִיקַר דִּין זֶה הוּא מְדַבְרֵי הָרֵא"ש בַּפ' כָּל פֵּתַבִּי סִי' ה' וְנ"ל ת"ר מְדִיחִים פְּלִים בְּשֵׁבֵת לְצוֹרָף הַשְׁבֵּת פִּיצַד קְעָרוֹת שְׂאָכְל בְּהֵן עַרְבִית מְדִיחֵן לְאָכוּל בְּהֵן שְׁחֲרִית שְׁחֲרִית מְדִיחֵן לְאָכוּל בְּהֵן בְּמְנַחָה מִפְּאֵן מוֹכַח דְּקַבִּיעוֹת זְמַן סְעוּדָה ג' הוּא מְשִׁיגִיעַ זְמַן הַמְּנַחָה וְלָא קוֹדֵם ע"ש וַיֵּשׁ לְחַקוֹר דְּכִינּוּן דְּתַלְמוּדָא סְתָמָא קֶאֱמַר מְדִיחֵן לְאָכוּל בְּהֵן בְּמְנַחָה מִנ"ל לְהַטוֹר וּמְרָן דְּמִיְיָרִי בְּמְנַחָה גְּדוּלָה דְּהִיָּנוּ מַש"ש וּמְחַצָּה וְלָמָּה לָא אֶמְרִינוּ דְּהִיָּנוּ זְמַן מְנַחָה קִטְנָה שְׁהִיא מַט' שְׁעוֹת וּמְחַצָּה וְכַר"פ ע"פ תְּנַן ע"ש סְמוּךְ לְמְנַחָה לָא יֵאכַל אָדָם וְכו' וּבְגַמְרָא שְׁם דְּק"ז אִיבְעִיָּא לֵן סְמוּךְ לְמְנַחָה קִטְנָה תְּנַן אוֹ סְמוּךְ לְמְנַחָה גְּדוּלָה תְּנַן וְאִסִּיקְנָא דְּמְנַחָה קִטְנָה קֶאֱמַר ע"ש וְהַנּוֹ' תְּנִיָּא הֵתָם בְּר"פ ע"פ לָא יֵאכַל אָדָם בַּע"ש וְעִי"ט מִן הַמְּנַחָה וּלְמַעְלָה וְשְׁם אִיְיָתִי בְּרִיָּתָא אַחֲרִיתִי דְּקַתְנִי לָא יֵאכַל אָדָם בַּע"ש וִי"ט מַט' שְׁעוֹת וּלְמַעְלָה ע"ש הָרִי דְּסֵתָם מְנַחָה הִיא מְנַחָה קִטְנָה שְׁהִיא מַט' שְׁעוֹת וּמְחַצָּה: אִיבְרָא דְּבַמ"ק דְּכ"ז ע"א ת"ר מְאִימְתִי זוֹקְפִים אֶת הַמְּטוֹת בַּע"ש מִן הַמְּנַחָה וּלְמַעְלָה וּבְתוֹס' שְׁם בַּד"ה מִן הַמְּנַחָה נְסַתְפָּקוּ אִי מְנַחָה גְּדוּלָה אוֹ מְנַחָה קִטְנָה ע"ש וְהַנּוֹ' שְׁם פְּשִׁיטָא לִיה מְלֵתָא דְּמְנַחָה קִטְנָה קֶאֱמַר ע"ש וּבַפ' לוּלֵב וְעַרְבָה דְּמ"ח תְּנַן סוּפָה ז' פִּיצַד גְּמַר מְלֵאכּוּל לָא יֵתִיר אֶת סוּפָתוֹ אֶבְל מוֹרִיד אֶת הַפְּלִים מִן הַמְּנַחָה וּלְמַעְלָה וְכַתְּבַר הָרִיטְב"א וְנ"ל בַּח'י שְׁם דְּהִיָּנוּ מְנַחָה קִטְנָה מַט' שְׁעוֹת וּמְחַצָּה ע"ש אֶבְל מְדַבְרֵי רַש"י בְּסִפְר הַפְּרָדְס דְּכ"ב ע"ג מַשְׁמ' מְדַבְרֵי דְּהִיָּא דְּמ"ק וְסוּפָה אִיְיָרִי בְּמְנַחָה גְּדוּלָה שְׁכ' וְנ"ל וּכְשַׁחַל יו"ט וְר"ח לְהִיּוֹת בְּמוֹצָאֵי שְׁבֵת נְדָחָה צְדָקְתָּהּ מְפָנִיָּה שְׁכָבַר חָלוּ הֵם דְּת"ר מְאִימְתִי זוֹקְפִי אֶת הַמְּטוֹ' בַּע"ש מִן הַמְּנַחָה וּלְמַעְלָה וְכו' וּמַהָּא נְמִי אִיבָּא לְמִילָף דְּתְנַן סוּפָה ז' פִּיצַד גְּמַר מְלֵאכּוּל לָא יֵתִיר אֶת סוּפָתוֹ אֶלְא

מוריד הוא את הכלים מן המנחה ולמעלה אלמא בשביל יו"ט אחרון אלמא מן המנחה פיומא דמי ע"ש וכ"כ עוד שם דף ו' ע"ג ע"ש מבואר מדבריו דאפי' משעת מנחה גדולה של שבת וי"ט ור"ח שיקרי מיירי על מה שאין אומרים צדקתה פשחל עי"ט ור"ח ומשמ' דאפי' במנחה גדולה קאמר דאין אומרים צדקתה שיקרי איכא נמי דמתפללים מנחה גדולה דהיינו מש"ש ומחצה: סימן ט' בא"ח סי' רפ"ה בענין קריאת הפרשה שמו"ת: בקא דקי"ל דחייב אדם להשלים פרשיותיו עם הצבור שמו"ת אם פינו לבו מהש"ץ בעתקריאת התורה אם יצא י"ח קריאת פעם א' ושוב אינו מחוייב לקרות אלא פעם אחת מקרא וא' תרגום: הנה מדברי הרמב"ם בפ"ג דתפלה נראה דלא מהני בכה"ג שיקרי כתב וז"ל אע"פ שאדם שומע כל התורה פולה בכל שבת חייב לקרות לעצמו בכל שבוע בסדר אותה הפרשה שמו"ת ע"כ הרי מבואר דעתו שאע"פ ששמ' מפי הש"ץ חייב לקרות שמו"ת וכן נראה מדברי הגמ"י שם משום דדילמא לא יכוין דעתו ע"ש ומיהו אפשר לומר שדעת הרמב"ם דמהני ולא כתב שאע"פ שאדם שומע כל התורה וכו' דחייב לקרות כל שבוע שמו"ת אלא לאפוקי מסברת ראכב"ן שהביא בהגמ"י שם וז"ל דאם הוא בעיר שיש בה מנין ושומע הפ' מפי הש"ץ שוב אין צריך להשלים הפ' ע"ש ולאפוקי מסברא זו כתב הרמב"ם אע"פ שאדם שומע כל התורה פולה וכו' חייב לקרות לעצמו שמו"ת ואה"נ דס"ל דאם פינו לבו לש"ץ יצא ידי קריאת פ"א מקרא ושוב אין צריך לקרות אלא פעם א' מקרא וא' תרגום.

ועי"ל דה"ד לכתחילה הוא דס"ל להרמב"ם דחייב לקרות לעצמו שמו"ת דשמא לא פינו לבו יפה וכ"כ ה' ל"ח בפ"ק דברכות דלא כה' הלבוש שכתב דאפי' לכתחיל' שפיר דמי למעבד הכי ע"ש: והנה נראה ראינו לה' מהר"י מברונא ז"ל בפתשו' סי' ק"ג שכתב וז"ל ששאל מהר"ר בנדי"ט למהר"י וי"ל השומע מן הקורא קריאת התורה בבה"כ אם יצא בזה פ"א ידי מקרא וכו' והשיב דלא קנימא בה"כ רק לשמיעה ולא לקריאה ונ"ל דראייה דידיה מדאמרי' בפ' ח"ה דמ"ג ע"א דשאני ס"ת פינו דלשמיעה קנימא ולא מסלק נפשיה עכ"ד ולא ידענא מה זו ראייה דאע"ג דלשמיעה קנימא ולא מצי מסלק נפשיה מ"מ מאן לימא לן דלא יצא ידי קריאת פ"א בשמיעה' הש"ץ ואי משום דלא קרא הוא עצמו הא קי"ל דשומע פנונה וכמו שהאריה בזה דף ל"ח ע"ש: ודע דמסוגיית דפ' ח"ה הלזו ק"ל עמ"ש התוספות בפ"ק דברכות דף ח' ע"א בד"ה כ"ש מהדר אפייה וגריס וא"ת והא אמרי' בסוטה וכו' דאסו' לספר אפי' בדבר הלכה וי"ל התם איירי בקול רם וכו' והכא מיירי בנחת וכו' ע"ש ותר"י תי' עוד לקוש' זו בשם רבו שאם קודם שגפח ס"ת חוזר פניו ומראה עצמו שאינו רוצה לשמוע ס"ת אלא לקרוא מותר ואפי' לכל אדם דכיון שפכר התחיל וראו אותו שקבע לקרוא אינו פוסק בעבור ס"ת וכו' ע"ש והשתא קשה לכל הגי' תי' דא"כ היכי קאמר בגמ' דפ' חזקת שאני ס"ת דלשמיעה קנימא ולא מצי לסלק נפשיה שיקרי יכולים לפטו' עצמם מחיוב שמיעת ס"ת ע"י שילמוד בנחת א"נ שקודם שגפח הס"ת יחזור פניו ומראה עצמו שאינו רוצה לשמוע כמ"ש התר"י בשם רבו ובשלמא לתי' בה"ג שכתבו התוס' שם דהא דאסו' לספר דוקא כשאין שם עשרה פי אם עמו וכו' י"ל דהיא דפ' חזקת איכא לאוקמא בכה"ג דבין הכל ליכא אלא עשרה וכן לתי' הרי"ף שכתבו התוס' שם דשאני ר"ש שתורתו אומנותו הוא ע"ש י"ל נמי דאיכא לאוקמא להיא דפ' חזקת בדליכא התם באותה העיר מי שתורתו אומנותו.

אף לתי' התוס' ותר"י ק' ולכאורה י"ל דלהנהך תי' נמי צריכים אנו לומר דלעולם בעי' עשרה. בלא הוא דאז מותר ללמוד בנחת לדעת התוס' וא"נ בדמהדר אפייה קודם שגפח הס"ת לדעת התר"י בעי' עשרה בלא הוא דכיון דקריאת ס"ת בעי' עשרה ואם א' מהם אינו מכנין לבו אין פאן עשרה ואנן בעי' קריאת ס"ת בעשרה אמנם לדעת בה"ג היכא דאיכא עשרה בלא הוא בכל גוונא שרי

וכן נראה מדברי הג"א שעל מ"ש הרא"ש תי' א' של התוס' דלא אסור אלא בקול רם אבל בלחש שפיר דמי פתב וז"ל אם יש עשרה שומעים קריאת התורה אבל אם אין שם כי אם עשרה אסור להיות מהדר אפינה שצריך שיהיו עשרה שומעי' קריאת ס"ת ע"כ ולפ"ז ל"ק מההיא דפ' חזקת די"ל דמייירי בדליפא עשרה בלא הם: ומיהו אינו מוכרח דאיפא למי' שפיר דלהגי תי' ס"ל דאע"ג דליפא עשרה דלא הוא אפ"ה שרי דלא גרע ממה שפסק מרן בא"ח סי' נ"ה ס"ו דאם התחיל א' מעשרה להתפלל לבדו ואינו יכול לענות עמיהם או שהוא ישן אפ"ה מצטרף עמיהם ע"ש ואע"ג דבדין ישן מקהו ביה אקהייתא הט"ז והפר"ח שם ע"ש מ"מ י"ל דבכה"ג דהכא ליכא למאן דפליג דכיון דיכול לכוין דעתו הא קי"ל דכל הראוי לביילה אין ביילה מעפכת בו.

ודברי הג"א י"ל שאין פונתו אלא להביא תי' אחר והוא תי' בה"ג שהביאו התוס' וכן הבין בפשיטו' מרן הב"י בס' קמ"ו ע"ש ומעתה הדרא קוש' ל' דנפתה מההיא דפ' חזקת דהיכי קאמ' דשאני ס"ת דלשמיע' ולא מצוי לסלק נפשיה.

איברא דבתה"ד סי' כ"ד הביא מא"ז שפתב וז"ל דכיון ששנפתח ס"ת אסור לספר אפי' בדבר הלכה ודוקא בקול רם אבל בלחש שרי אם יש שם עשרה שומעי' קריאת התורה ע"ש הרי מבואר דמאי דכתב אם יש שם עשרה קאי אתירוצא דדוקא בקול רם אבל בלחש שרי ועלה קאי אם יש עשרה כמו שפתבנו וכ"מ בהגמי"י פי"ב מה' תפלה הלכה ט' ע"ש.

ואפשר עוד לומר פלפי מ"ש שם מרן בב"י ופסקו בש"ע וז"ל וכל מיני היתרות לו שפתבו המפרשי' להקל בשמיעת התורה אינו ענין לפ' זכור שהיא מן התורה בעשרה כמבואר בדברי הרא"ש וכו' והתוס' בפ' הנה קורא פתבו דפ' זכור ופ' פרה הו' דאורייתא ע"ש והשתא ניחא שהיא דפ' חזקת דאע"ג דבשאר ימות השנה יכול לפטור עצמו משמיעת ס"ת מ"מ פ' זכור ופ' פרה לא סגי בלא"ה דצריך לשמן' משו"ה קאמר שפיר דלשמיעא קיימא לא מצוי מסלק נפשיה: איברא שדעת רש"י בפ"ב דמגילה די"ז ע"ב דקריאת התורה בכל השנה הויא דאוריית' כמ"ש התוס' שם בד"ה פל התורה בכל לשון נאמרה וז"ל פ"ה שניתנה לקרות בכל לשון שרוצה לקרות בס"ת וק' שהרי קריאת התורה אינה אלא מדרבנן בנן לבד מפ' זכור דהוי דאורייתא ונראה דה"פ פל קריאה שבתורה פגון מצית חליצה ופ' ע"ע וידוי מעשר ובפורים וכל הגי' המנויין בפ' ואלו נאמרים עכ"ל מבואר מדברי ה' דס"ל דלדעת רש"י קריאת ס"ת הוי מה"ת.

אך ק"ק פיון דהתוס' מודו דקריאת פ' זכור הוי דאורייתא א"כ אמאי דחו פירש"י דהא י"ל דרש"י פונתו על פ' זכור דהוי דאורייתא. אבל התוס' ברפ"ב דברכות בד"ה בלה"ק נאמרה פתבו וז"ל פירש"י לקרות בתורה ולא נהירא דהא עזרה תיקון קריא' התורה וי"ל דמייירי בפ' המחווייבו' לקרות בתורה פגון פ' זכור א"נ מקרא בפורים וכו' נראה מדבריהם דתי' א' שפתבו התוס' דמייירי בפ' המחווייבות לקרוא וכו' הוא ליישב פירש"י וכ"ב הרשב"א בחי' ברכות וז"ל ורש"י פי' בפ"ב דמגילה לקרות בס"ת והק' עליו שלא מצינו שתהא קס"ת מה"ת אא"כ יאמר רש"י שתהא קריאת הפ' פגון פ' פרה ופ' זכור וכיוצא בהן מה"ת והנכון שנאמר דהיינו פל הקריאות שאדם חייב לקרות פגון מקו בפורים וכו' ע"ש ויש ליישב דעת התוס' דמגילה דמשמ' להו מדברי רש"י דקאי על פל קריאות שבתורה וכן דעת הריטב"א זל בחי' למגילה שם דרש"י ה"י ס"ל בקס"ת בשפתו' וימי' טובי' הוי מה"ת ע"ש וא"כ לדעת רש"י אין חילוק בין קריאת ספר תורה בכל השנה לקריאת פ' זכור ופ' פרה דכולהו הו' דאוריית' ע"ש והנה תי' א' שפתבו התוס' דהא דאסו' לספר היינו בקול רם וכו' אבל בלחש שרי וכו' תי' זה פתבו הטור בסו' קע"ו בשם רש"י ע"ש

וא"כ לדעת רש"י אפי' בחיוב דאורייתא מצי ללמוד בנחת בעת קס"ת ולפ"ז ה"ה נמי בפ' זכור ופ' פרה אע"ג דהו' דאורייתא מצי ללמוד בנחת דכי הדדי נינהו וא"כ הדרא קושטין מההיא דפ' חזקת הבתים דהיכי קאמר שאני ס"ת דלשמיע' קנימ' ולא מצי מסלק נפשיה שיהי יכולים לסלק עצמם ע"י שילמדו בעת קריאת התורה בנחת וצ"ע: ותו דהיא גופה ק' על מרן הב"י שפכת דכל מיני היתרות חלו שכ' המפרשים להקל בשמיעת התורה אינם ענין לע' זכור וכו' והוא תימה שיהי ראש המפרשים שהקל הוא רש"י שהביא הטור שם ויהי לדעת התוס' דמגילה והרשב"א והריטב"א דרש"י ס"ל דקריאת התורה בכל השנה נמי הוי דאורייתא וכיון שהקל בקס"ת בכל השנה דהוי דאורייתא ה"נ יש להקל בפ' זכור ובפ' פרה דשוין הם.

גם הרשב"ץ בתשו' ח"ב סי' קס"ג נשאל על מי שנשבע שלא לעבור לפני התיבה וכתב וז"ל ונראה שהיא מ"ע מן התורה שיהי לעבור לפני התיבה אינה להוציא את הרבים י"ח בדברי שבקדושה ובקריאת התורה ושתייהן מה"ת וכו' ודין קריאת התורה היא מ"ע מן התורה וכו' ע"ש ולפי סברתו ע"כ ליישב ההיא דר"ש דמהדר אפיה וכו' בא' מן התי' שכתבו המפרשים וא"כ כיון שיש להקל בשמיע' התורה אע"ג דהויא דאורייתא ה"ה והוא הטעם דיש להקל נמי בקריאת פ' זכור ופ' פרה: איברא שדברו הרשב"ץ אלו הם הפ' מ"ש הרשב"ץ עצמו שם בסי' רס"א דקריאת התורה בצבור אינה אלא תקנת סופרים ושבועה חלה על מצות דרבנן וכבר ראינו לה' ברכ"י ז"ל בסי' קל"ה שעמד בסתירת דברי הרשב"ץ הללו ונראה שלזה כיון המגיה להרשב"ץ שם בסי' קס"ג שכתב וז"ל עיין לקמן סי' רס"א דכוננתו לומר שהמענין שם יראה שיש סתירה בדברי הרב.

ומ"ש ה' ברכ"י שם שפן משמ' מדברי הרשב"ש בנו בתשו' סי' כ"ב שכתב דהנשבע שלא יכנס לבה"כ לאו מצוה דאורייתא היא וכו' ותו דיכול להתפלל בביתו בשעה שהצבור מתפללים ע"ש משמ' דאף שלא שמעו קריאת התורה לא אכפת דתקנתא דרבנן היא ע"ש ולא מרעא דאפי' דקריאת התורה בצבור דאורייתא היא אפ"ה השבועה חיילא בכלל דהוי פנשבע שלא לאכול מצה בפל השנה דחיילא שבועה בכלל ואסור לאכול אפי' בליל פסח פדאיתא בירוש' וה"נ הקא י"ל מגו דחיילא שבועתו אשאר ימים שאין בהם ס"ת חיילא נמי אימים שיש בהם ס"ת.

איברא דמדברי הרשב"ש סי' כ"ח וסי' מ"ה מבואר להדיא דס"ל דהוי מדרבנן מתקנת גביאים ע"ש: עוד ראינו לה' ברכ"י שם שתמה עמ"ש הרשב"ץ וז"ל דין קריאת התורה מ"ע מן התורה הוא שאף ברפת התורה לפנייה מה"ת דאמרי' מנין לברפת התורה שנאמר פי שם ה' אקרא והרמב"ן הפניסה במנין המצות וכו' ותמה עליו הרב זל דמוכח מדבריו דקריאת התורה בצבור היא מן התורה ולא ידעתי איך הויא מה"ת ונהלא היא תקנת גביאים וכו' ע"ש ואח"ה לק"מ דכבר כתבנו לעיל דדעת התוס' פ"ב דמגילה והרשב"א והריטב"א פולגו ס"ל בדעת רש"י דס"ל דהוי מה"ת.

גם מה שהק' ה' שם עמ"ש הרשב"ץ שאף ברפת התורה לפנייה היא מדאורייתא והרמב"ן הפניסה במנין המצות דהא נדאי מאן דסבר דברפת התורה לפנייה מדאורייתא היינו על ברפת התורה דמברכים בצפרא על ת"ת אכל לא כיונונו על ברכה שמברך העולה לקרות בתורה דההיא נדאי מדרבנן היא ע"ש ואח"ה ליתא דהא בפ"ב דברכות דף כ"א ע"א אמרי' מנין לברפת התורה לפנייה מה"ת שנא' פי שם ה' אקרא ולאחריה מק"ו מברפת המזון וכו' והא נדאי דברפת התורה לאחריה לא שייכא אלא בקריאת הס"ת כמ"ש הרשב"א בתשו' הביאה מרן הב"י בסי' מ"ז וע"ש למרן

שפכת וז"ל ולי נראה דכיון דמצנות הגיית התורה כל היום וכל הלילה ואין שעה שאינו חייב לעסוק בתורה לא שייך לברך אתריה ע"ש וכן פתב הריטב"א בחי' למגי' די"ז וזל ורש"י פי' לענין לקרות בתורה והק' עליו דהא קריאה בתורה תקנת משה ועזרא היא וי"ל דקריאה בתורה בצייבור מן התורה בשפתות וי"ט דהא אמרי' בברכות שלמדנו מה"ת ברכה לאתריה מק"ו דברכת המזון ולא שייך ברכה לאתריה למצנות והגיית בו יומם ולילה שאין לקריאה זו שיעור דהא כל היום וכל הלילה הוא חייב ואין בכיוצא בזה ברכה לאתריה ואין ברכה לאתריה אלא לקריאה בצייבור שיש לה שיעור את"ד ע"ש וא"כ מאי דאמר נמי מנין לברכת התורה לפניה מן התורה וכו' אברכת ס"ת קאי פנין דבתר הכי קאמ' לאתריה מנין וע"כ דאס"ת קאמר ה"נ לפניה קאי אברכ' ס"ת ומעשה י"ל שזה נמי דעת הרמב"ן ו"ל וידעת הרמב"ם ושאר פוסקי' דס"ל דקריאת התורה בצייבור אינה אלא מתקנת גביאים א"כ הוא הדין לברכת התורה דאינה אלא מדרבנן צ"ל דס"ל דהא דדרש' לברכת התורה מקרא אינו אלא אסמכתא בעלמא וכמ"ש הרב מגילת אסתר ע"ד הרמב"ן בעשין סי' ט"ו ע"ש: היא העו' לה מפל מ"ש דאם קרא עם הש"ץ קריאת התורה מלה במלה יצא ידי קריאת התורה פעם א' וכדעת הלבוש וכן הל"ח גם דעת הרמב"ם ע"ש אמנם אם לא קרא מלה במלה עם הש"ץ אלא שפנינו דעתו למה שאומר הש"ץ דלא יצא משום דדילמא לא פניו דעתו יפה וכמ"ש הל"ח ע"ש: והנה ראה ראינו לה' בית יעקב בתשוב' סי' קל"ז שתמה עמ"ש התר"י בפ"ק דברכות גבי לעולם ישלים אדם פרושיותו עם הצייבור שמו"ת ואפי' עטרות ודיבון וכו' י"מ דנקט זה הפסוק מפני שאין לו תרגום וכו' וזה אינו נראה שהרי מצינו הרבה פסוקים שאין להם תרגום כגון פסוקים של ברכת פהנים ואחרי' הרבה ולמה לא הזכירם וכו' ע"ש והק' הרב ו"ל שהרי פסוקים של ברכת פהנים יש להם תרגום אונקלוס וניחא ליה דסובר התר"י דדעת הפוסקים דאם שומע מפי הש"ץ נחשב א' מן המקרא ולפ"ז בימיהם שהיו נוהגים לתרגם כל פסוק בפשע קריאת התורה ודאי יוצא ידי א' תרגום וא"כ ברכת פהנים דתנן במגילה.

דכ"ה נקראים ולא מתרגמי' א"כ כל דבר שאין צריך המתרגם לקרות התרגום גם היחיד אין צריך לקרות שמו"ת א"ד ע"ש ואח"ה לימא דהא דתנן דנקראים ולא מתרגמים אינו אלא דנקא בצייבור אבל כל יחיד הקורא חייב לתרגם כמו שפירש"י שם וז"ל נקרא בבה"כ וכו' ע"ש וכן נראה מדברי כל הפוסקים וכ"כ המאירי שם במגילה וז"ל ענין המתרגם ר"ל בבה"כ שהוא הפרסום הגדול הא כל א' בביתו אין לה דבר שאינו מתרגם ע"ש וא"כ פסוקי דברכת פהנים אע"ג דאינן מתרגמים בצייבור היחיד חייב לתרגם: וזע דבתשוב' הרשב"א ח"א סי' ר"ו הביאו מרן הב"י בסי' קמ"ו ששאל מי שהשלים את הפ' שמו"ת אם מותר לספר בעוד שהס"ת פתוח או לא.

תשוב' כל שנפתח הס"ת אסור לספר אלא מי שתורתו אומנותו שמתר לספר בהלכותיו כדרי"ש וכו' וסתמא דמלתא איהו נמי משלים פרושיותו ואפ"ה איהו דנקא שתורתו אומנותו ע"ש ויש לעמוד בדברי הרשב"א הללו דמאי ס"ד דהשואל להתיר לספר בעוד שהס"ת פתוח ומה ענין השלים הפ' שמו"ת לפוטרו משמיעת הס"ת.

ונראה שדעת השואל היא דדעת ראב"ן שפכת הגמ"י בפ"ג מה' תפלה הביאו מרן הב"י סי' רכ"ה דהא דאמרינו לעולם ישלים אדם פרושיותו עם הצייבור איירי ביחיד הדר בפפר שאין לו מנין לקרות בתורה דצריך לכונן השעה שהצייבור קורין בבה"כ יקרא גם הוא ביחיד שמו"ת אבל אם הוא בעיר שיש בה מנין ושומע הפ' מהש"ץ שוב אין צריך להשלים וכו' ע"ש הרי דס"ל דכל עיקר השמו"ת שחיי' לקרות הוא כנגד מה שחיי' לשמוע קריא' התורה בצייבור וא"כ כל שפכר

קרא שמו"ת נפטר מקריאת אותה פְּרָשָׁה וְאִינוּ חַיִּי עוֹד לְשׁוֹמְעָה בְּצִיבוּר וְנָהוּ דַעַת הַשׁוֹאֵל מֵהַ שְׁוֹסֵתְפֵק פִּינּוֹ דְכָבֵר הַשְּׁלִים הַפ' אִינוּ חַיִּי עוֹד לְשׁוֹמְעָה בְּצִיבוּר א"כ יִכּוֹל לְסַפֵּר: סִימָן יו"ד מַעֲשֵׂה שְׁהִיָּה בְּשֵׁבֶת פָּרָה שְׁקָרָא הַש"ץ עַד מִיָּם חַיִּים אֶל כְּלֵי וּבְיָרֵךְ לְאַחֲרֵיהָ וְגַלְל הַס"ת וְאָמַר קַדִּישׁ וְעֲדִינּוּ כַּמָּה פְּסוּקִים שְׁהִיָּה צָרִיךְ לְקִרְוֹת עַד.

תַּטְמָא עַד הָעֶרֶב וְנִפְשָׁם לְשִׂאוֹל הַגִּיעַ פְּדַת מַה לַעֲשׂוֹת אִם צָרִיכִים לְחַזֵּר הַקְּרִיאָה וְגַם לַעֲנִן הַבְּרָכָה לְפָנֶיהָ וְלֹאֲחֲרֵיהָ: תְּשׁוּבָה הִנֵּה מֶרֶן הַב"י ז"ל בַּא"ח ס' קל"ז פָּתַב בְּשֵׁם הַפְּלָבוּ מַעֲשֵׂה שְׁחָזָן א' שְׁקָרָא בַּפ' פָּרָה וּפְסוּק בְּהַגֵּר הַגֵּר בְּתוֹכָם וְגַלְל הַס"ת וְהַקְּפִיד הָרַב עַל הַדְּבָר וְאָמַר לֹא קְרִיתָם הַפְּרָשָׁה שְׁלֹא אֲמַרְנוּ אֲלֵא רָמְזוּ בְּעֵלְמָא וְחִזְרוּ וּפְתַחוּ הַס"ת וְהִתְחִילוּ מְרֹאֵשׁ הַפְּרָשָׁה וְהַקּוֹרָא בְּיָרֵךְ לְפָנֶיהָ וְלֹאֲחֲרֵיהָ מִטַּעַם ר' וְגַמְרוּ כֹּל הַפְּרָשָׁה עַד תַּטְמָא עַד הָעֶרֶב עַכ"ל וּפְסוּקוֹ מֶרֶן בַּש"ע ס"ה.

וְהִנֵּה יֵשׁ לְדַקְדָּק דְּלָמָּה יִחְזוֹר וְיִקְרָא מִתְחִילִי הַפ' וְלָמָּה לֹא יִקְרָא מִמְּקוֹם שְׁפָסֵק וּכְבָר הַק' כֵּן בַּשְּׁכֵנָה ג' וְכַתֵּב דְּטַעְמוֹ שֶׁל דְּבָר פִּינּוֹ דְּחֻבַת הַיּוֹם לְקִרְוֹת כֹּל הַסְּדֵר הַזֶּה כֹּל שְׁלֹא תִּהְיֶה פְּסוּדָה שְׁתִּיקְנוּ חֲכָמִים אִין כָּאֵן קְרִיאָה וְחִזְרוּ לְרֹאֵשׁ ע"ש וּמִלְבַּד מַה שֶּׁהַק' עָלָיו שְׁקָשָׁה עָלָיו דְּהָא מַה שְׁקָרָאוּ כְּבָר קְרָאוּ עַל הַסְּדֵר וְכִמּוֹ שֶׁהַק' עָלָיו הַפּר"ח ע"ש עוֹד קָשָׁה שְׁהָרִי סְפָר ב' ג"כ אִם קְרָאוּ בּוֹ שְׁנַיִם אִין בְּכַף כְּלוּם וְכִמּוֹ שְׁדַקְדָּק מֶרֶן ז"ל בַּכ"מ בַּפ"ג מַה' תְּפִלָּה וְהִבְיָאוּ הַפּר"ח שֵׁם אַע"ג שְׁלֹא הָיָה כְּסוּדָר שְׁתִּיקְנוּ חֲכָמִים וְהִתִּימָא עַל הַפּר"ח שְׁלֹא הַק' עַל הַכְּנֵה"ג מְדַבְּרֵי מֶרֶן הַכ"מ שְׁהִבִּיא הוּא עֲצָמוֹ שֵׁם ע"ש.

מִיָּהוּ לַעֲיָקָר הַקְּנוּשְׂיָא י"ל דְּשִׂאֲנֵי הֵכָא פִּינּוֹ דְּגַלְלוּ הַס"ת וְהִסִּיחוּ דַעְתָּם מִלְּקִרְוֹת עוֹד וְהַקְּרִיאָה שְׁקָרָאוּ בְּתַחֲלִי לֹא חֲשִׁיב' קְרִיאָה דְּאִינוּ אֲלֵא רָמְזוּ בְּעֵלְמָא מִשׁו"ה צָרִיךְ לְחַזֵּר וְלְקִרְוֹת מְרֹאֵשׁ הַפְּרָשָׁה מִשָּׂא"כ בְּהִיא דְּמֶרֶן פִּינּוֹ דְּמִתְחִילִי הָיָה דַעְתָּם לְקִרְוֹת בּוֹ שְׁנַיִם שְׁפִיר דְּמִי.

וְעִינּוּ בַּס' מְשַׁחָא דְּרַבּוּתָא ז"ל בְּנִימוּקֵי מְהַרְשֵׁ"א שְׁכַתֵּב זַל וּמ"ש אִם קְרָא וְכו' מִתְחִיל מְרֹאֵשׁ הַפְּרָשָׁה נ"ל דְּלָאוּ דְּנִקָּא דְּהָא אֲמַרְיָנָן דָּאֵם דִּילְגוּ פְּסוּק א' דְּחִזְרוּ וְקוֹרָא הוּא וּב' עֲמוֹ וּבְגִדּוֹן זֶה נְמִי אִין צָרִיךְ לְחַזֵּר לְרֹאֵשׁ אֲלֵא מִשְׁלִים מַה שְׁלֹא קְרָא ע"כ וְהוּן דְּבָרֵי תִימָא שְׁהָרִי מַעֲשֵׂה שְׁהִיָּה כֹּף הִנֵּה וְחִזְרוּ לְקִרְוֹת מְרֹאֵשׁ הַפ' וְכֵן מִתְבָּאֵר מְדַבְּרֵי כֹּל הָאֲחֻרָוֹנִים וְהַרְאָיָה שְׁהִבִּיא מְדַאֲמַרִי דָּאֵם דִּילְגוּ פְּסוּק א' דְּחִזְרוּ וְקוֹרָא הוּא וּב' עֲמוֹ אִינָה רְאָיָה דְּשִׂאֲנֵי הֵתָם דְּכָבֵר קְרָאוּ כֹּל הַפְּרָשָׁה אֲלֵא שְׁדִילְג פְּסוּק א' וּמִשׁו"ה בְּחִזְרוּ וְקוֹרָא הוּא וּשְׁנַיִם עֲמוֹ סְגִי מִשָּׂא"כ הֵכָא דְּמַה שְׁקָרָא אִינוּ אֲלֵא רָמְזוּ בְּעֵלְמָא וְהו"ל כְּאֵלוֹ לֹא קְרָאוּ כְּלָל וְלִכְפֹּךְ מִתְחִילִי מְרֹאֵשׁ הַפְּרָשָׁה: וְהִנֵּה בְּעִיָקָר הַטַּעַם שְׁכַתֵּב הַפְּלָבוּ דְּאִינוּ אֲלֵא רָמְזוּ בְּעֵלְמָא נַר' שְׁטַעְמוֹ דְּכִינּוֹן שְׁלֹא קְרָא אֲלֵא מַעֲשֵׂה הַפְּרָה וּשְׁרִיפְתָּה וְלֹא קְרָא כְּלָל מַעֲנִין טוֹמְאָה וְטְהֵרָה מִשׁו"ה חֲשִׁי לִיָּה רָמְזוּ בְּעֵלְמָא דְּאֵנָן בַּעֲי' שְׁתִּיקָרָא מַעֲנִין טוֹמְאָה וְטְהֵרָה כִּי הִכִּי לְהַזְפִּיר אֲזַהֲרַת טְמָאִים בְּפָסַח וַא"כ בְּגִדּוֹן דִּינּוֹן שְׁקָרָא כַּמָּה פְּסוּקִים מַעֲנִין טוֹמְאָה וְטְהֵרָה מוֹדָה הָרַב דְּסָגִי בְּהִכִּי וְאִין צָרִיךְ לְחַזֵּר וְלְקִרְוֹת.

וְשׁו"ר דְּכַעֲיָן זֶה פָּתַב ה' זַרַע אֲמַת חַא"ח ס' כ"א בְּמַעֲשֵׂה שְׁאִירַע שְׁנַמְצָא טַעוֹת בַּס"ת בַּפ' פָּרָה אַחַר שְׁקָרָאוּ עַד תְּטַהֵר בְּעֶרֶב וְהוֹרָה שְׁיִגְמוֹר הַחָזָן הַפ' בַּס' הַפְּסוּל וְהִבִּיא רְאָיָה מַס' הַפְּלָבוּ הַלְלוּ שְׁלֹא קְרָאוּ אֲלֵא רָמְזוּ בְּעֵלְמָא מִשָּׂא"כ בְּגִדּוֹן זֶה דְּאִין צָרִיךְ לְהוֹצִיא ס"ת אַחַר פִּינּוֹן שְׁכָבֵר קְרָאוּ עִיָקָר פּר' פָּרָה עַש"ב וְנִרְאָה דַּה"ה נְמִי הִיכָא דְּלֹא קְרָאוּ אֲלֵא עַד מִיָּם חַיִּים אֶל כְּלֵי דְּאִין צָרִיךְ לְחַזֵּר וְלְקִרְוֹת פִּינּוֹן דְּכָבֵר קְרָאוּ עֲנִין טוֹמְאָה וְטְהֵרָה אַע"ג שְׁלֹא קְרָאוּ תְּשִׁלוּם מַעֲשֵׂה הַטְּהֵרָה בְּלִקְיַחַת אֲזוּב וְכו' אַפ"ה סְגִי פִינּוֹן דְּהַעֲיָקָר הוּא לְהַזְפִּיר אֲזַהֲרַת הַטְּמָאִים וְהָרִי אֲמַרוּ מַעֲנִין טוֹמְאָה

והטעמה: ומה שפכת מרן וגלל הס"ת וכו' כתב הט"ז ונ"ל אבל אם לא גלל עדיין חוזר וקורא המותר ומברך לאחריו ולא לפניו וכעין מה שפכתתי בסמוך והיינו דשם בדין ד' ע"מ שפסק מרן אם קרא א' ב' פסוקים דצריך לחזן ולקרות כתב הט"ז שם דאם נזפרו אחר הברכה אחרונה שלא קראו רק ב' פסוקים אזי אותו שחיסר פסוק א' יקרא עוד פסוק א' ולא יברך קודם לו ברכה א' אלא ברכה אחרונה וקאי ע"כ מה שקרא ע"ש וא"כ ה"ה נמי הקא.

אבל ה' מג"א כתב בשם שה"ל ונ"ל צריך לחזור ולקרות ומברך לפניו ולאחריה ע"כ ולפ"ז נראה דה"ה לעננו פ' פרה דאפי' עדיין לא גלל הס"ת שאינו צריך לחזור לראש אלא לקרות המותר מברך נמי לפניו ולאחריה ודלא כה' ט"ז.

איברא דמ"ש המג"א בשם שה"ל הנה הש"ל שיהביא מרן הב"י לא זכר מזה פלום וגם בשה"ל כ"י סי' מ' לא זכר מזה פלום ע"ש ונראה פשוט דמ"ש השה"ל ט"ס הוא וצ"ל לבוש שכ"כ הלבוש בהדיא ע"ש ועיין לה' ברפי יוסף ונ"ל שכתב דהכי נקטי לברך לפניו ולאחריה וכ"ש שכתבו פן בשם השה"ל שהוא מן הראשונים ע"ש וכבר כתבנו דלימא ה"ה בשה"ל: גם מ"ש עוד ה' ברכ"י שם להביא ראיה לדין זה דצריך לברך לפניו ממ"ש הרשב"א בתשו' הביאה מרן בב"ה בי"ד סי' רס"ה בדין הי"ל ב' תינוקות למול ונ"ל אם בירך ברכה אחרונה בין א' לב' אינו חוזר ומברך.

על מילה בב' דברכ' זו אינה הפסק ומדקדוק דבריו שכ' דברכה זו אינה הפסק משמ' דדוקא ברכת אשר קידשניך דהויא שבח ואינה בברכת הפירות והמצות ואינה. הפסק הא ברכה אחרונה דפירות ומצות הויא הפסק וכו' ע"ש ולא ראה תשו' הרשב"א במקומה והיא בח"א סי' שפ"ב ונ"ל דברכה אחרונה זו שביורה אינה הפסק דהא אפש' דמל ב' בחדא ידא ומברך ברכה אחרונה על הראשונה וכההיא דאמרי' התם וכו' ע"ש הרי שאין הטעם משום דהויא שבח דקושטא הוא דאפי' ברכת שבח הויא נמי הפסק אלא משום דאפש' דמל ב' בחדא ידא וכו'.

ומ"מ יש להביא ראיה מתשו' הרשב"א הלזו דדוקא בכה"ג דאפש' דמל ב' בחדא ידא הוא דלא הויא ברכה אחרונה הפסק הא לא"ה הויא ברכה אחרונה הפסק. עוד יש לחלק דברכה אחרונה דמילה לא קאי על מצנת המילה דהא אמרי' בפ' בא סימן דאין מברכין על המצות לאחריהם וכתב הרשב"א עצמו בתשו' הביאה הב"י סי' מ"ז.

שאלת פשאנו מברכי' על התורה בכל בקר למה אין מברכי' לאחריו. תשובה קריאת התורה מצוה ואין מברכי' על המצות לאחריה' וכו' ואל תשיבני מקריאת התורה בבה"כ דמברכי' לאחריו דהתם תקנה וכו' ועל התקנות מברכים לפנייהם ולאחרייהם וכו' ע"ש א"כ ברכה אחרונה דמילה לא חשיב' הפסק דלא קאי ברכה אחרונה על המילה משא"כ ברכת התורה דנדאי דקאי על התורה ומשו"ה חשיב' הפסק וצריך לחזור ולברך ברכה א'.

ואע"ג דקי"ל דאם שח בין ראשון לב' צריך לחזור ולברך י"ל דברכה אחרונה לא דמי לשח ולא חשי' הפסק דחשיבא כצרכי מילה פמו שכתבו הפוסקים ונהביאם מרן הב"י בס' הנז' דאם שח בצרכי עילה לא חשי' הפסק.

איברא דהיא גופא ק' על הרשב"א דלמ"ל למי' טעמא דלא חשי' הפסק משום דאפש' דמל ב' בחדא ידא וכו' ותיפוק ליה דלא חשיבא ברכה אחרונה על מצנת המילה ומשו"ה לא חשיבא הפסק: סימן י"א בדין מצה פפולה הנה דין מצה פפולה פסקו מור"ם בס' תס"ה דמצה שנתכפלה בתנור ודבוקה עד שאין שולט שם האש אוסרים אותה תוך הפסח ע"ש ונהרדב"ז ח"ב סי' תצ"ד

ערער וכתב דאש התנור מיד מקפה את הבצק ואין מניחו להחמיץ וכו' ואפי' מה שבין הכפלות וכ"ש במצות שלנו שהן דקות ומי יתן ויודיעונוי מה חילוק יש במצה כפולה ממצה עבה כפי שיעור הכפל למה בזה שולט האור ואינו בא לידי חימוץ ובזה אין שולט האור ובא לידי חימוץ ואע"פ שאתה רואה שמה שבתוך הכפל הוא רך פאלו עדיין הוא בצק לא מפני שלא נאפה אלא שלחלוחית הבצק מתקבץ תחת הכפלי' ע"ש ונראה דיש לחלק דהעיסה פשהיא עבה הרי היא מחוברת ודבוקה בכל חלקי הבצק שבה לעצם א' וכששולט האש במקצתה הוא שולט בכולה וכשנאפית נאפית כולה בכללות משא"כ מצה כפולה אע"פ שנראית לעין שהיא דבוקה אפ"ה אינו דיבוק גמור רק בקירוב זה על זה דאינו נדבק לגמרי להיות עצם א' אלא ע"י עריכה ונגלגול הבצק זה עם זה דאז נדבק לגמרי ומשו"ה יש לחוש שלא שלט האש במקום שהוא דבוק וזה נמי נראה טעם הא"ח הביאו מרן הב"י ופסקו מור"ם שם בסוף הסי' וז"ל וכן יש ליזהר שלא יגעו זה בזה בתנור בעודם לחים כי אין האור שולט במקום נגיעתם ובאים לידי חימוץ ע"ש ולכאורה יש להבין מה חילוק יש בין מצה זו שנוגעת בתורתה למצה רחבה וגדולה כשיעור אלו שנדבקו והרי האור שולט על פני רוחב כל התנור אלא הטעם הוא כמ"ש דשאני כשאנינו נוגעות דאינו מחוברי לגמרי ואין האור שולט במקום נגיעתו: ונדע דהרב תה"ד בסי' קכ"ד פתב היכא שהעיסה רפה לא יוסיף בה קמח מפני שהקמח שמוסיפים אינו נילוש ונגבל יפה ונשאר מעט בעין בתוך העיסה ואפי' לאחר אפיה עודנו בעין ושמה לא נאפה יפה אותו קמח ויש לחוש שמה יפול במרק בקערה ותחמיץ ע"ש משמ' מדבריו דמה שיש לחוש לזה הוא דנקא שמה יפול במרק בקערה ויתחמץ ויש לדקדק דאמאי לא חיישי' נמי שאותו הקמח עצמו וגם הבצק הסמוך לו שהכל יתחמץ פיון שנשאר בעין בתוך העיסה ואותו קמח מפסיק ומעכב לאפות העיסה למה שסמוך לו גם הקמח עצמו פיון שקבל לחות מהעיסה ע"י שהיתה רפה ומתוך שאין האור שולט בו הרי הוא חמץ גמור ומ"ש ממצה כפולה דחשבינו לה כחמץ ע"י שאין האור שולט בה וצ"ע: סימן י"ב פדת מה לעשות במצות שלאחר אפייתו נפל עליהם קמח.

הנה מרן הב"י בסס"י תס"א פתב בשם המרדכי והגמ"י בשם הרוקח צריך ליזהר אחר שאופין המצות שלא יתנום במפה או בכלי שיש בו קמח שמה ידבק הקמח במצה נאח"כ ישרה המצה במרק עם הקמח שעליה ויבא לידי חימוץ ע"כ ופסקו מור"ם בסס"י תנ"ט ע"ש ומהרשד"ם בחא"ח סי' כ"ו בענין הפיוקא"ש שלוקחים מדה א' קמח וחסציה לשין אותה במים והאשה עורכת אותה בינדה נאח"כ חותכת ממנה שיעור עוגה קטנה לשוט אותה בעץ הפרור על הדף ומהקמח אשר נשאר במדה שמה בכל פעם אשר היא שטה אותה עד אשר נעשית גדולה ודקה ולפניה עשת ברזל על האח מבוערת ושמה אותה על העשת של ברזל ותכף פהרף עין מגלגלת אותה ותכף מוציאה ומן הצדדים שנראה לאסור אותה בפסח מפני שקרוב לנדאי שלא נאפה אותו קמח יפה וכו' ע"ש שצידד להתיר והעלה דשומר נפשו ירחק מהם ע"ש והפר"ח בסי' תס"א פתב דל"ד להיא דתה"ד סי' קכ"ד שאם לשו עיסה רפה במים שאין להוסיף עליה קמח לפי שאינו נילוש ונגבל ונשאר מעט בעין בתוך העיסה אף לאחר אפיה ל"ד דשאני התם שהקמח נכנס בתוך העיסה אבל הכא אינו כן אלא שהקמח הוא למעלה בפני העוגה וא"כ תכף נאפית בעשת ברזל וכו' ע"ש ויש לדחות דבהני פיו"קאש נמי ע"י דחיקת עץ הפרור שמתח העוגה אחר נתינת העוגה פעם אחר פעם הרי הקמח נכנס בתוכה וא"כ דומה ממש להיא דת"ה.

אמנם נראה דעיקר ההיתר בהני פיוקא"ש משו' דלרוב דקותם שנאפים תכף גם הסולת שבתוכה נקלה עמו משא"כ בהיא דת"ה דמירי במצות דמסתמא המצות יש בהם עובי וממשות משו"ה

יש לחוש שלא יאפה הסולת שבתוך המצה: ולפי זה באלו הרקיקים שעושי במקומותינו שיש בהם עובי וממשות קצת שאופים בתוך התנור אם נתן עליהם קמח בפשעת מתיחתן לכאורה נראה דאסור וכהיא דהתה"ד.

ומ"מ נראה פנין דחום התנור רב ביותר ואלו הרקיקים עכ"פ אינם עבים כמו המצות י"ל ג"כ דאין לחוש דלא יאפה אותו הסולת דכיון דחום התנור רב ביותר הא ודאי לרוב חנומו הם נאפי יפה ולא ישאר בעובי אלו הרקיקים כלל וגדולה מזו התיר הרדב"ז ח"ב סי' תצ"ד מצה פפולה משום דבתנורי שלנו שהאש חזק מיד נאפה הבצק ואפי' מה שבין הפפלות ע"ש וכיוצא בזה פתב ה' בית יאודה ז"ל במנהגי' בדיני חמץ סי' י"א על מעשה שאירע שלשו המצות במי פירות וכששלחו להוליקם לתנור עשו מעט סולת מפוזר על כל א' וא' כדי שלא ידבקו זה בזה והורה רבו דכיון דנאפה בתוך התנור פשיטא דאין לחוש ועדיף מדין הפיקוא"ש שהתיר הפר"ח דחנומו של תנור רב ביותר ונקלה הסולת יפה יפה ע"ש ומעתה בנ"ד שהסולת הוא על פני המצות איתנהו בתקנתא שיתזירם לתנור וממילא נקלה הסולת יפה יפה ע"י חום התנור ודמאי ממש להיא דה' בית יאודה.

אמנם לכאורה נראה דל"ד דשאני התם שהמצות עדיין הם עיסה וע"י שצריך לאפותה בתנור אגב שנאפו המצות אמרי' דגם הסולת נקלה יפה יפה באותה שהיה בתנור שיעור אפיית המצות אבל בנ"ד שהמצות הם כבר אפויים ואינו יכול להשהותן בתנור דחייס עלייהו דילמא נחרכין וכהיא דאמרי' בפסחים גבי פלי חרס דלא מהני פשיטזירם לתנור משום דחייס עלייהו דילמא פקעי ולא משהי להו כ"ש הכא דבשהיה פורתא בתוך התנור קרוב לנדאי שגשרפים וחיס עלייהו ולא משהי להו וא"כ בשהיה מועטת אין הסולת נקלה יפה.

ואפי' את"ל דבזמן מועט נקלה הסולת יפה ע"י רוב חום התנור מ"מ במצות שלנו שהם מנוקבים וגם יש בהם דקים איפא למיחש שנקנס הקמח בנקבי וסדקי המצה ואינו נקלה תכף בזמן מועט.

ומ"מ נראה פנין דאין כאן ממשות בקמח אלא אבק בעלמא ודאי ע"י חום התנור נקלה יפה. ושו"ר בא"ח הלכות פסח אות שכתב בשם הרא"ה וז"ל מי שנפל קמח על פתו ראוי לו שלא לשרות אותו פת במשקה וכן אין ראוי שיבצע אותו בפיו שהרי המשקה שבפה טופח על הקמח שבפת והוא מחמיץ אבל מותר לאכול אותו פת פתיתין ובעל נפש יחזור ויאפה אותו עכ"ל הרי בהדיא שהתיר ע"י התזרת התנור.

ולכאור' יש לדחות דמצות שלהם לא היו מנוקבי' ולא היו בהם סדקים ונהרי פל הקמח הוא מבחוץ ובקל חום התנור קולהו משא"כ במצות שלנו שהם מנוקבים וכמש"ל אמנם כבר כתב בא"ח שם בשם הרא"ה דרף הוא לנקוב בפת כדי שלא יתפח ע"ש ומעתה ע"כ לומ' דכיון שאינו אלא אבק בעלמא היא ודאי חום התנור קולהו וכמ"ש ועיין עוד לה' פסא אליהו בסי' תנ"ט שהורה פן בשם הרב אביו הלכה למעשה ע"ש: סימן י"ג על דבר הבהמות הבאות מחוץ לתחום ביו"ט אי שרי לשוחטם.

כתב מרן בש"ע סי' תצ"ח ס"ג בהמות שיוצאות ורועות חוץ לתחום ובאות ולגות בתוך התחום הרו אלו מוכנות ולוחקים מהם ושוחטים אותם ביו"ט אבל הרועות והלגנות חוץ לתחום אם באו ביו"ט אין שוחטים אותם ביו"ט מפני שהן מוקצה וכו' וה"מ בהמת ישראל אבל של עכו"ם לית בהו משום מוקצה וכו' אא"כ באו בשביל ישראל שאז אסור לפיכך עכו"ם שהביא בהמה וכו' אם

ידוע שְלִנּוֹת חוּץ לְתַחוּם אֲסוּרוֹת וְאִם סֵפֶק מְנוֹתְרוֹת אִפִּי בָּאוּ לְצַנְרָךְ יִשְׂרָאֵל שֶׁהַמִּקְצָה הוֹלְכִי בְסִפְקוֹ לְהַקֵּל וְכוּ' וַיֵּשׁ לְדַקְדָּק דְּמִשְׁמֵ' דְהִיכָא שְׁבָאוֹת וְלָנוֹת בְּתוֹךְ הַתַּחוּם אִפִּי הִיכָא שְׁבָאוּ בִּי"ט עֲצָמוּ מִחוּץ לְתַחוּם מְנוֹתְרִי וְכַדְמִשְׁמֵ' מִמִּ"ש אַח"כ אָבָל הָרוּעוֹת וְהַלְנוֹת חוּץ לְתַחוּם אִם בָּאוּ בִּי"ט אֵין שׁוֹחֲטִים אוֹתָם וְכוּ' מִשְׁמֵ' דְהַלְנוֹת בְּתוֹךְ הַתַּחוּ' אִפִּי בָּאוּ בִּי"ט הָרִי אֵלוּ מְנוֹתְרִים וְהִשְׁתָּא ק' דְלָמָּה הֵם מְנוֹתְרִים דְלִיתְסָרוּ מִשׁוּם שְׁבָאוּ מִחוּץ לְתַחוּם וְכַדְאֶסְרִי בְּשַׁל גּוֹי אִם בָּאוּ בְּשִׁבִיל יִשְׂרָאֵל דִּאֲע"ג דְלִית בְּהוּ אִיסוּר מְקַצָּה שְׂאִין הֵפֵן בְּשַׁל גּוֹי אַפִּי"ה אֲסוּר דְאִיסוּרִיָּהוּ הִינְנוּ מִשׁוּם שְׁבָאוּ מִחוּץ לְתַחוּ' כִּמִּ"ש הִפְר"ח ע"ש וְאֶפְשָׁר לּוֹמַ' דְהִכָּא מִיָּנִי שְׁלֵא הִבִּיאָן שׁוּם אָדָם מִחוּץ לְתַחוּם וְלֹא שְׁלַחוּ לְהִבִּיא אוֹתָם אֲלֵא שְׁבָאוּ בְּאֶקְרָאֵי מִחוּץ לְתַחוּם וְדִנְקָא בְּגוֹי שֶׁהִבִּיא דוֹרוֹן הוּא דְגָזְרוּ שְׁמָא יֹאמֵר לוֹ לְהִבִּיא בְּשִׁבִילוֹ כִּמִּ"ש רִש"י בִּפ"ג דְבִיבְיָה רִישׁ דְכ"ה וְאָף לְטַעַם א' שְׁכַתְב רִש"י שֶׁם דְגָבִי אִיסוּר תַּחוּמֵי' דְרַבְּנָן לֹא אֶחָמוּר פְּלוֹי הָאֵי וְדִיָּין אִם אֲסוּרוּהוּ ע"ז ה"נ י"ל דְבַכְה"ג שְׁלֵא הִבִּיאָם שׁוּם אָדָם דוֹרוֹן אֲלֵא שְׁבָאוּ בְּאֶקְרָאֵי לִיכָא לְמַגְזֵר בְּהוּ מִיָּדִי וְשִׁרְיָן.

אָף אֶפְתִּי יֵשׁ לְדַקְדָּק בִּמִּ"ש מֶרֶן בְּסוֹף דְבָרֵי שֶׁהַמִּקְצָה הוֹלְכִין בְּסִפְקוֹ לְהַקֵּל דְהָא לֹא קִיָּיִמִין הִשְׁתָּא בְּאִיסוּר מְקַצָּה אֲלֵא בְּאִיסוּר תַּחוּמִים וְכַבֵּר עֲמַד בְּזַה הִפְר"ח ע"ש: סִימָן י"ד עַל מַה שְׁנוֹהֲגִים לְשַׁחוֹט בְּהַמּוֹת שֶׁל קָצֵב גּוֹי בִּי"ט כְּדֵי שְׂיִקְנֶה מִמֶּנּוּ יִשְׂרָאֵל אִי אֲסוּר אוֹ לֹא.

הִנֵּה הָרַב שֶׁב יַעֲקֹב בְּתִשׁוּ' חֲא"ח סִי' כ"א קָרָא תַּגָּר ע"ז עֲש"ב וְהִרְשִׁב "א בְּתִשׁוּ' ח"א סִי' תִּרְפ"א מִתְבָּאָר בְּהִדְיָא מְדַבְּרֵי דְמִנְתָּר עַל מִי שֶׁשְׁחַט בִּי"ט א' אַחַר יְצִיאַת הַקֹּהֵל מִמִּנְחָה עַל סִמּוֹ שְׂיִתָּן כְּזִית לְאַחַד מֵהַנְּעָרִים וְהַשִּׁיב לְשַׁחוֹט הַבְּהֵמוֹת אַחַר הַסְּעוּדָה אֲסוּר וְלֹא הִתִּירוּ אֲלֵא בְּמִסְנֵפֶת וְכ"ש בְּהַמְתָּן שֶׁל גּוֹיִם הַקָּצֵבִי שְׁמִכְוִנִין מְלֹאכְתָּן לְהִיּוֹת לָהֶם בְּשַׁר שְׁחוּטָה לְיוֹם אַחַר עֲש"ב דְּמִתְבָּאָר מִתִּשׁוּ' הִרְשִׁב "א הִלְזוּ דְמִנְתָּר לְשַׁחוֹט לְקָצֵב גּוֹי כְּדֵי שְׂיִקְנֶה מִמֶּנּוּ יִשְׂרָאֵל: וְמַה שֶׁהִבִּיא רֵאֵיָה ה' שֶׁב יַעֲקֹב מֵהִיָּא דְאֶמְרִיָּין בִּפ"ב דְבִיבְיָה בְּהַמָּה חֲצִיָּה שֶׁל גּוֹי וְחֲצִיָּה שֶׁל יִשְׂרָאֵל מִנְתָּר לְשַׁחוֹט' בִּי"ט דְאֵי אֶפְשָׁר לְכַזִּית בְּשַׁר בְּלֹא שְׁחִיטָה מִשְׁמֵ' דְאֵי הִנֵּה פְּלוּ שֶׁל גּוֹי אָף שְׁרוּצָה לְאַכּוֹל יִשְׂרָאֵל מִמֶּנּוּ מַה שְׁקוֹנֵי' אַח"כ מִמֶּנּוּ בְּשַׁר אֲסוּר ע"ש לֹא מְכַרְעָא דְכֵי דִיָּיקִי הָא שֶׁל גּוֹי אֲסוּר ה"ד הִיכָא שְׁרוּצָה לְשַׁחוֹט לְצַנְרָךְ גּוֹי וְאֵי יִשְׂרָאֵל לּוֹקַח מִמֶּנּוּ כְּלוּם אֲמַנְם הִיכָא שְׁרוּצָה יִשְׂרָאֵל לִיקַח מִמֶּנּוּ אִפִּי הַבְּהֵמָה פְּלוּהָ שֶׁל גּוֹי אַה"נ דְשִׁרֵי דְהוּ"ל כְּשׁוֹחֲט בְּהַמַּת יִשְׂרָאֵל.

גַּם הָרֵאֵיָה שֶׁהִבִּיא מֵהִיָּא דְנִדְרִים וְנִדְבוֹת אֵין קָרְבִין בִּי"ט מִשׁוּם דְכִּהְנִים מְשׁוּלְחָן גְּבוּהָ קִזְכוּ וְהָרִי הָתָם דְּנִדְאֵי הַכֹּהֲנִים אוֹכְלֵי חֲזֵה וְשׁוֹק וְהַבְּעָלִים שְׂאָר הַבְּשָׂר וְאֶפֶ"ה אֲסוּר לְשַׁחוֹט וְה"ה הִכָּא פִּינּוּ דְבִשְׁעַת שְׁחִיטָ' עֲדִיָּין לֹא זָכוּ אֲסוּ' לְשַׁחוֹט מִטַּעַם דְלָכֶם וְלֹא לְגוֹי עֲש"ב הָא נְמִי לֹא מְכַרְעָא דְשִׁאֲנֵי נו"נ דְעֵיקָר הַשְׁחִיטָ' אֵינָה אֲלֵא לְצַנְרָךְ גְּבוּהָ וְכִהְנִים פִּי קִזְכוּ מְשׁוּלְחָן גְּבוּהָ קִזְכוּ וְזֵה שְׁדַקְדָּק רִש"י וְכַתֵּב מְשׁוּלְחָן גְּבוּהָ קִזְכוּ וְכוּ' כְּעֶבֶד הַנּוֹטֵל פָּרָס מִבֵּית רַבּוֹ נִמְצָאָת פֶּל הַשְׁחִיטָה לְצַנְרָךְ גְּבוּהָ מִשָּׂא"כ הִכָּא דְעֵיקָר הַשְׁחִיטָה אֵינָה אֲלֵא בְּשִׁבִיל יִשְׂרָאֵל הַקּוֹנִים וְאֵי מִשׁוּם דְאִיכָּא לְמִיחַש שְׁמָא גּוֹי יַחְזוֹר בּוֹ וְלֹא יִמְכּוֹר לְיִשְׂרָאֵל וְכִמִּ"ש ה' הַנּוֹ' ע"ש הָא וְדֵאֵי חֲשׂוֹת דְחוֹקוֹת הֵן וְמִלְתָּא דְלֹא שְׁכִיחָא לִיכָּא לְמִיחַש וְלֹא מִיָּדִי וְשִׁרְיָ: וַיֵּשׁ לָנוּ לְהִבִּיא רֵאֵיָה לְזַה מְדִאֶמְרִי' בְּגַמ' דְבִיבְיָ שֶׁם בְּעוּ מְנִי' מִר"ה הִנֵּי בְּנֵי בְּאֶגָּא דְרָמוּ עֲלֵיָּיהוּ קִמְחָא דְבְּנֵי חֵילָא מַהוּ לְאַפּוֹתָה בִּי"ט א"ל חֲזִינָא אֵי יְהִי רַפְתָּא לִינּוֹקָא וְלֹא קִפְדֵי כָּל חַד וְחַד חֲזִינָא לִינּוֹקָא וְשִׁרֵי וְפָרְכִי' וְהַתְנִיא מַעֲשֵׂה בְּשִׁמְעוֹן הַתִּימְנֵי וְכוּ' ז"ל בּוֹלְשֵׁת בְּאֵה לְעִירָנוּ וְשְׁחַטְנוּ לָהֶם עֶגְלָה וְהֶאֱכִלְנוּם וְכוּ' וְהָא חֲזִי לְמִיכָל מְנִי' אֶר"י עֶגְלָה טְרִיפָה הִנּוּאֵי וְכַתְבוּ הַתּוֹסֵ' שֶׁם בְּד"ה חֲזִי' דְהִכָּא מִיָּנִי שֶׁהִיָּה קִמַּח לְבְּנֵי חֵילָא אֲלֵא שְׁטוֹרַח הָאֶפֶיָה רְמֵי אֲבָנֵי בְּאֶגָּא וְכוּ' וְכֵן בְּעֶגְלָה דְבְּסִמּוֹף לֹא שְׁיִיף לְמִפְלָגֵי' שְׁנַתְנוּ מִשְׁלָהֶם וּמִשׁוּ"ה אִם הִיּוּ לּוֹקַחִים

ממנו היו מקפידין אם לא ע"י טורח הבנישול וכו' ע"ש וכן דעת הרמב"ם ז"ל בפ"א מה' יו"ט והסכים עליו הרמב"ד ואמר יפה אמר ע"ש הרי הכא שהקמח והעגל הם של בני חילא ואפ"ה בשביל מה שיתנו לתינוק אח"כ מעט מן הבנישול שרי' להו וכו' ש"ש וק"ו בכה"ג דנדון דידן דעיקר השחיט' היא בשביל ישראל דשרי לשחוט וגם רש"י י"ל דמודה לדעת התוס' לעגנו דינא אלא דהסוגיא הכריחתו לפ' דמירי שהיה של ישראל וכן משמ' מדברי הר"ן דאע"ג דס"ל להרי"ף כדעת רש"י מ"מ מודה דהיכא דלא אפשר למשקל רפתא לינוקא אם לא יאפה פל העיסה.

שרי דבדידן' קא טרח ע"ש: אף קשה דלפ"ז היכי שרי ר"ה לאפות פיון דבשעת אפיה של העיסה היא של בני חילא ולאחר אפיה הוא דמצו למיהב מינה לינוקא וכן גבי עגל היכי שרי לשחוט על סמך זה דמאי שנא מנדרים ונדבות דאע"ג דיש חלק לפהגים ולבעלים אח"כ אפ"ה פיון דעיקר השחיט' בשביל גבוה ובעלי' משולחן גבוה קזכו ואסיר ביו"ט משום דלכם ולא לגבוה ה"נ פיון דלא מצו למיהב לינוקא אלא בתר אפיה הו"ל פנדרים ונדבות דמאי שנא וכבר עמד בקושיא זו ה' שרשי הים ח"א דנ"ו ע"ג והצ"ע ע"ש ולק"מ דנדרים ונדבות שאני דעיקר השחיט' היא לשם גבוה אלא שהפהגים והבעלים זוכים אח"כ משולחן גבוה משא"כ הכא דבשעת שחיט' ואפיה הם שוחטין ואופין ג"כ בשביל ישראל: סימן ט"ו לעגן הגעלת פלים ביו"ט ואם יש לחלק בין שנאסרו ביו"ט או מעיו"ט: כתב מרן הב"י בא"ח סי' תק"ט בשם המרדכי בפ"ב דביצה ר"י התיר בתשובה ללבן פלי שאפו בו ביום תחתיה פלאדון' ואחר הליבון יאפו עליה פשטיד"א של בשר ומשום תיקון פלי אין כאן שיהי נראה כמחממה לבשל תחתיה ומשום מכשירין גמי אין כאן שיהי הבערה זו צריכה לבנישול עכ"ל נראה מדבריו דלא שרי בכה"ג אלא בכלי שאפו בו ביום ומשום שאי אפשר לעשותו מעי"ט אבל אם אפשר לעשותו מעי"ט אפ"ה בכה"ג שאינו ליבון גמור אפ"ה אסור לעשותו ביו"ט ועוד מבואר מדבריו דאפ"ה בכה"ג שאסור בו ביום ואי אפשר לעשותו מעי"ט אפ"ה לא שרי אלא בכה"ג שאינו ליבון גמור אבל אם הנה צריף ליבון גמור פיון שהיה בלוע מנבלה אפ"ה נאסר בו ביום שאי אפשר לעשותו מעי"ט אפ"ה אסור משום דנראה כמתקן פלי וכל זה מבואר ממ"ש עוד מרן שם בשם הגמיי"י בפ"א בשם סה ק וז"ל ונדקא כשנתלבנה מחלב לבשר או אפוא דאז לא בעי ליבון גמור וכו' אלא סגי ליה בליבון קצת וכו' אבל טרפא של גוים הבלועה מאיסור שצריכה ליבון גמור וכו' זה נדאי אסור לעשותו דניקר בטוב דלהכשירה הוא עושה ומתסר מידי דהנה אהגעלת פלים דאסור לעשות ביום טוב עכ"ל ע"ש הרי מתבאר כמו שפכתנו.

ומבואר עוד מדברי הגמיי"י דלהגעיל פלים אפ"ה בכלי שנאסרו בו ביום אסור משום דלהכשי' הוא עושה והו"ל מתקן מנא ולא התירו אלא בהיהא דטרפא שאפו בו משום דנראה כמחמם תחתיה ויש לתמוה על מרן בש"ע שסתם בסי' תק"ט ס"ה וכתב מותר ללבן ביו"ט פלי ברזל שאפו בו פלאדון' של גבינה וכו' ואחר הליבון יאפו בו פשטיד"א וכו' דמשמ' מדבריו דאפ"ה היכא שאפשר ללבנו מאתמו' אפ"ה שרי ללבנו ביו"ט.

ואיברא דכן נראה מדברי המרדכי בסוף ע"ז ורמזו מרן שם שכתב וז"ל דר"י הנה מתיר ללבון טרפא חולבת כדי לאפות תחתיה פשטיד"א וכו' ולא מחמיר משו' מכשירין דאפשר לעשותן מבע"י שיהי די בליבון פל דהו נאותו ליבון ממש צורף אןכל נפש הוא שע"י ליבון זה תאפה הפשטיד"א וכו' ע"ש הרי מבואר דבליבון כה"ג מתיר אפ"ה בדאפשר לעשותו מבע"י משום דהוי ממש אןכל נפש ולכאורה הוא הפך ממ"ש המרדכי בפ"ב דביצה והתימא על מרן שכ' וכ"כ

המְרַדְכִי סוּף ע"ז ע"ש וְנִרְאָה לומר דס"ל לְמֶרְן דמ"ש הַמְרַדְכִי כפ"ב דְּבִיּוֹתָהּ לְלִבָּן כְּלִי שְׂאֵפוֹ בּוֹ בְיוֹם לְאוֹ דְּנֻקָּא אֶלָּא אִפִּי אָפוֹ בּוֹ מֵאֲתָמוּל שְׁהָרִי לְפִי הִנֵּה טַעְמֵי שְׂפָתַי דְּנִרְאָה כְּמַחְמָמ' לְבַשְׁל תַּחְתִּיהָ וְהַבְעֵרָה זֹה צְרִיכָה לְבִישׁוּל א"כ מְבוֹאָר אִפִּי בְּדִאֲפָשֵׁר לְעֵשׂוֹתוֹ מֵעִי"ט שְׂרִי: אָמְנָם לְעִנְיָן הַגְּעֵלָה מְבוֹאָר לְהִדְיָא מִדְּבָרֵי הַמְרַדְכִי בְּסוּף ע"ז דְּלַעוֹלָם אָסוּר לְהַגְעִיל שׁוּם כְּלִי בִּיּוֹ"ט וְאִפִּי שְׂנֵאָסוּר בּוֹ בְיוֹם שְׁהָרִי פָתַח וְלַהַגְעִיל שׁוּם כְּלִי בִּיּוֹ"ט אָסוּר ע"ש וְכ"כ הַגְּמִי"י ע"ש וְהַטַּעַם מִשׁוּם דְּלַהַכְשִׁיר הוּא עוֹשֶׂה.

אָף מוֹר"ם בּד"מ כ' עַל דְּבָרֵי הַמְרַדְכִי וְנ"ל וּמִשְׁמ' דְּכָלִּיבּוֹן שְׂרִי אַע"ג דְּמֵאֲתָמוּל הִנֵּה יוֹדֵעַ שְׂצָרִיף לִיבּוֹן אֶבֶל בְּהַגְעֵלָה אָסוּר כָּל זְמַן. שְׂיָכוּל לְהַגְעִילוֹ מִבְּעִי"ט ע"ש וּמִשְׁמ' מְדַבְּרִי דס"ל דְּלִבָּן כְּלִי אִפִּי הַנֵּאָסֵר מְנַבְּלָה אִם נֵאָסֵר בּוֹ בְיוֹם מוֹתֵר וְאַע"ג דְּהוּי לִיבּוֹן גְּמוּר דְּנִרְאָה כְּמַכְשִׁירוֹ אִפִּי"ה שְׂרִי כִּיּוֹן דְּאִי אִפְש' לְעֵשׂוֹתוֹ מֵאֲתָמוּל דְּלֹא גָרַע מִהַגְעֵלָה וּמִסְתְּמִיּוֹת דְּבָרֵי הַמְרַדְכִי אִין נִרְאָה כּוֹן.

וּבַהֲג"א פָתַח וְנ"ל וְכֵן אָסוּר לְהַגְעִיל קַעְרוֹת שְׂאִינָן בְּנִי יוֹמָן בִּיּוֹ"ט מִשׁוּם בְּיִשׁוּי שְׂלֵא לְצוֹנְרָף אִנְכֵל נִפְש' אֶלָּא לְצוֹנְרָף מְכֻשְׁרִי או"נ וְאִפְשֵׁר לְעֵשׂוֹתוֹ מֵעִי"ט מִשׁוּם הַאָסוּר אֶבֶל מוֹתֵר לְלִבָּן מִחֲבַת ב"י בְּאוֹר בִּיּוֹ"ט כְּדִי לְאַפּוֹת בְּאוֹתוֹ לִיבּוֹן תַּחְתִּיהָ מִשׁוּם דְּהוּי צוֹנְרָף או"נ עכ"ל וּמְבוֹאָר מְדַבְּרִי דס"ל כְּדַעַת מוֹר"ם מִשְׁמ' דְּלַהַגְעִיל כְּלִים אִם הִיּוּ ב"י שְׂרִי וְכֵן לְלִבָּן מִחֲבַת שְׂנֵאָסְרָה בּוֹ בְיוֹם וְאִפִּי לִיבּוֹן גְּמוּר כְּגוֹן שְׂנֵאָסְרָה בְּנַבְּלָה שְׁהָרִי סִתְּמ' וְכַתֵּב אֶבֶל מוֹתֵר לְלִבָּן מִחֲבַת וְכו' וְלֹא פָתַח דְּדוּקָא מִחֲלָב לְבָשֵׁר מִשְׁמ' דְּאִפִּי בְּנֵאָסְרָה בְּנַבְּלָה וְעִינָן לֵה' מַג"א וְנ"ל: עוֹד פָתַח בּד"מ וְנ"ל וְכו' מַהֲר"א מִפְּרָא"ג וְנ"ל וְנִרְאָה דְכ"ש שְׂפּוּד שְׂצָלוֹ בּוֹ בְיוֹם כְּבֵד אוֹ בְשֵׁר שְׂאִינּוֹ מְלוּחַ שְׂמוֹתֵר לְלִבָּנוֹ כְּדִי לְצָלוֹת בּוֹ מֵאַחַר שְׂאִינּוֹ נִרְאָה שׁוּם תִּיקוֹן כְּמוֹ בְּהַכְשֵׁר טַרְפָּא שֶׁל חֵלֶב עכ"ל וְלִי נֵר' דְּשְׂרִי מִטַּעַם אַחַר דְּהָרִי אִי אִפְשֵׁר לְעֵשׂוֹתוֹ מִבְּעִי"ט עכ"ד וְק' דְּמֵאִי כ"ש דְּשְׂפּוּד דְּאֲדַרְבָּה נִרְאָה דְּבִטְרָפָא יֵשׁ לְהַקְל יוֹתֵר שְׁהָרִי נִרְאָה כְּמַחְמָמ' לְצוֹנְרָף בְּיִשׁוּי מִשְׁא"כ בְּשְׂפּוּד שְׂאִינּוֹ צְרִיף כְּלָל לְחַמְמוֹ וְעוֹד ק' דְּכִיּוֹן דְּהוּי כ"ש בְּטַרְפָּא א"כ אִמֵּאִי דְּנֻקָּא בְּצָלוֹ בּוֹ בְיוֹם שְׁהָרִי הַמְרַדְכִי הִתִּיר בְּטַרְפָּא אִפִּי בְּאִפְשֵׁי מִבְּעִי"ט מִטַּעַם דְּסָגִי בְּלִיבּוֹן כָּל דְּהוּי וְעוֹד ק' עַל מוֹר"ם שְׂפָתַי וְנ"ל דְּשְׂרִי דְּהָא אִי אִפְשֵׁר לְעֵשׂוֹתוֹ מֵעִי"ט דְּמִשְׁמ' דְּלֹא שְׂרִי אֶלָּא בְּדִאֲפָשֵׁר לְעֵשׂוֹתוֹ מִבְּעִי"ט וְאִמֵּאִי לֹא יֵהָא שְׂרִי אִפִּי בְּדִאֲפָשֵׁר לְעֵשׂוֹתוֹ מִבְּעִי"ט כְּמוֹ בְּטַרְפָּא.

וְה' מַג"א פָתַח וְנ"ל דְּלַטַּעַם ר"א מִפְּרָא"ג אִפִּי הִנֵּה אִפְשֵׁר לְלִבָּנוֹ מֵעִי"ט שְׂרִי לְלִבָּנוֹ בִּיּוֹ"ט כִּיּוֹן שְׂמִדְיָנָא אִין צְרִיף לִיבּוֹן אֶלָּא שְׂנַהֲגוּ לְלִבָּנָם לֹא חֲשִׁי תִיקוֹן וְכו' ע"ש וּמֵעַתָּה אֲתִי שְׂפִיר מְכ"ש דְּטַרְפָּא אֶבֶל הִיא גּוֹפָה קִשְׁיָה עַל מַהֲר"א מִפְּרָא"ג דֹּא"כ אִפִּי מֵעִי"ט שְׂרִי כְּמ"ש ה' מַג"א וְצ"ע: וְהִנֵּה הֶרְדֵּב"ז ח"ג דְּפוּס פִּיּוֹרְדָא ס' ת"ב פָתַח דְּהַגְעֵלָת כְּלִים מְכֻשְׁרִי או"נ הוּא וְאָסוּר בִּיּוֹ"ט בְּכָל גְּוּוּנָא וְנ"ל לְטַבִּילָת כְּלִי שְׂאִינָן שֶׁם מְלֹאכָה אֶבֶל הַגְעֵלָת כְּלִי יֵשׁ מְלֹאכָה וְאָסוּר וְכֵן תַּמְצָא בְּמִרְדְּכִי בְּסוּף ע"ז ע"ש הָרִי שְׁהָרִי בְּדַעַת הַמְרַדְכִי דְּלַעוֹלָם הַגְעֵלָת כְּלִי בִּיּוֹ"ט וְאִפִּי שְׂנֵאָסְרוּ בִּיּוֹ"ט עֲצָמוֹ אָסוּר וְלְכַאוּרָה ק' דְּהָא קי"ל בְּמַכְשִׁירֵי דְּכָל שְׂאִי אִפְש' לְעֵשׂוֹתָהּ מֵעִי"ט שְׂרִי וְא"כ אִפִּי הַגְעֵלָה נְגִי כָּל שְׂנֵאָסֵר הַכְּלִי בִּיּוֹ"ט אִמֵּאִי אָסוּר לְהַגְעִיל בִּיּוֹ"ט וְשְׂמָא י"ל דְּהֶרְדֵּב"ז ס"ל כְּדַעַת הַה"מ לְדַעַת הָרִי"ף וְהֶרְמַב"ם דְּלִית הַלְכָתָא כְּר"י בְּמַכְשִׁירֵי כְּלָל כְּמ"ש מֶרְן הַכ"מ בּפ"ד מַה יו"ט דִּין ט' עש"ב: עוֹד פָתַח הֶרְדֵּב"ז שְׂאֵם הִנֵּה צְרִיף לְמִים רוֹתְחִים מוֹתֵר לְהַגְעִיל בְּכָלִי ע"י עֵירוּי וְכו' וְא"ת נְהִי דְּלִיכָא טַעְמָא דְּמַכְשִׁירֵי או"נ מִיְהוּ תַאֲסֵר מִטַּעְמָא דְּמַחְוֵי כְּמַתְקוֹן מְנָא כְּדָאֵמ' רְבָא גְּבִי טַבִּילָת כְּלִים א"נ שְׂמָא יִשְׁהָה כְּלִי בְּטוֹנְמָאָה כְּדָאֵמ' ד"פ וְנ"ל דְּכְלִי הַצְּרִיכִים טַבִּילָה לֹא חֲזוּ לְמִידִי וּמִשׁוּ"ה מַחְוֵי כְּמַתְקוֹן לְמַר אוֹ שְׂמָא יִשְׁהָה כְּלִי בְּטוֹנְמָאָה לְמַר אֶבֶל כְּלִים הַבְּלוּעִים מֵאִסוּר הָא

חזי לאישתמושי בהו בַּיבֵּשׁ או בַּצוּנָן וְלִיכָא הִנֵּה טַעְמֵי דְאִיכָא בְּטַבִּילַת פְּלִים עכ"ל וְאִין דְּבַרְיֵי מוּבְנִים דאע"ג דְּחִזּוּ לְאִישְׁתְּמוּשֵׁי בְּהוּ בַּיבֵּשׁ או בַּצוּנָן מ"מ לְמ"ד שְׁמָא יִשְׁהָה אַמְאֵי לָא חֲנִיּוּשֵׁי שְׁמָא יִשְׁהָה וְאִדְרַבָּה פִּינּוּ דְחִזּוּ לְאִישְׁתְּמוּשֵׁי בְּהוּ בַּיבֵּשׁ או בַּצוּנָן הָא דְמִשְׁהָה לְהוּ לָאו מְשׁוּם יו"ט הוּא אֱלָא מְשׁוּם דְּחִזּוּ לִיה לְתַשְׁמִישֵׁי יַבֵּשׁ וְצוּנָן וּבְלֵא"ה יו"ט נְמִי הוּא מִשְׁהָה לְהוּ וּמְשׁוּ"ה לִיכָא לְמַגְזֵר דְּיִלְמָא מִשְׁהָה לְהוּ לִיו"ט.

ולולא דְּבַרְיֵי הֶרְדָּב"ז יֵשׁ לְחַלְקָא עוּד דְּלֵא גְזַרְיָא שְׁמָא יִשְׁהָה אֱלָא דוּקָא בְּטַבִּילַת פְּלִים דְּבַנְקֵל יָכוּל לְהַטְבִּיל אֲבָל בְּהַגְעָלָה דְּאִסּוּר לְהַחֵם חֲמִין פְּדִי לְהַגְעֵי אֱלָא דוּקָא הִיכָא דְנִדְנַמְנוּ לוּ חֲמִי בַכּה"ג לָא גְזַרְיָא שְׁמָא יִשְׁהָה מְשׁוּם דְּדִילְמָא לָא מְזַדְמְנֵי לִיה חֲמִין.

מִיְהוּ הַר"ב בְּמַקְוֵבָצַת כ' וז"ל דְּלִרְבָּא הַגְעָלָה אִסּוּר מְפַנֵּי שְׁנַרְאָה פְּמַתְקָן פִּינּוּ שְׁהִיָּה הַפְּלִי אִסּוּר ע"ש: תָּם וְנִשְׁלַם חֵלְקָא אִנְרַח חֲיִים. בְּעִזְרַת מְלָךְ חֲפִיץ בְּחֲיִים: שו"ת יוֹרֵה דְעָה סִימָן א' סִימָן א' בְּמֵאֵי דְקִי"ל בְּהִמָּה שְׁנִשְׁחַטָּה בְּחִזְק' הִיתֵר עוֹמְדַת צְרִיכִין אָנוּ לְבַרֵּר אֵי אֲמַרְיָא הִכִּי אִפִּי אִם אִנְרַע סְפָק טְרַפּוֹת או דְלֵמ' ה"ד מְסַתְמ' גָּגוּן שְׁאֲבָדָה הִרְיָאָה וְיִתְבְּאַרוּ עוּד אִיזָה פְּרָטִים בְּזָה בַס"ד: בְּרִישׁ פֶּל מְרֵאִין רָאָה רְאִינוּ לְעַמּוּד עַמ"ש מְהַר"ם מְלוּבָלִין בְּתוֹשׁוֹ סִי"ו בְּעַפּו"ם שְׁהִיָּה מְתַעַסְק בְּהוֹצָאָת הַפְּרָשׁ בְּמַקּוּלִין שֶׁל יִשְׂרָאֵל וְאִם שְׁמַצָּא מִשְׁמַר תְּחֻבָּה בְּפִרְס וְהִרְאָה מְקוּמוֹ בְּעִנְיָן שְׁלֵא הִיָּה הַבְּהִמָּה נְטֻרַפַּת אִם הִיָּה פָּה וְהַשִּׁיב דְּאִין לְסַמּוֹךְ עַל דְּבַרְיֵי הַעַפּו"ם אֱלָא לְאַסּוּר דְּכִינּוּן דְּאִם הִיָּה בָּא יִשְׂרָאֵל קוּדָם שְׁהוֹצִיא הַעַפּו"ם הַמַּחֲטָא לָא הִיָּינוּ מִתִּירֵי אוֹתָן פִּי אִם לְאַחַר הַבְּדִיקָה אִם נִיקְבָה הַמַּחֲטָא לְחִזּוּן או לָא וְכִינּוּן דְּעִתָּה א"א לְבַדּוּק אִין אָנוּ יָכוּלִים לְהַתִּירָה וְהִבִּיא מִתּוֹשׁוֹ הַרְשָׁב"א סִי"כ"ג עַל מַחֲטָא שְׁנִמְצָאָת תְּחֻבָּה בְּפִרְס וְקוּדָם שְׁנִבְדָּקָה אִם נְקוּבָה מִב' צְדָדִים אִם לָא נִיטְלָה מִפְּנֵה וְהַשִּׁיב דְּנִדְאֵי צְרִיכָה בְּדִיקָה וְכו' עַש"ב וְאִח"ה לָא דְמֵאֵי דַש"ה דְּנִמְצָא הַמַּחֲטָא תְּחֻבָּה וְהִרֵי רִיעוּתָא לְפִנְיָנוּ מַש"ה פִּינּוּ שֵׁא"א לְבַדּוּק טְרִיפָה מִשֵּׁא"כ הִכָּא דְלֵא הוֹחֲזִיקָה רִיעוּתָא לְפִנְיָנוּ וּמ"ש נֶשֶׁם בְּסוּף הַתּוֹשׁוֹ וְכו"ת א"כ אִין אָנוּ צְרִיכִים לְהַאֲמִין לְעַפּו"ם שְׁמַצָּא הַמַּחֲטָא תְּחֻבָּה נֵה אִינוּ דְלֵא גְרַע מְקַטְן שֵׁא"א שְׁמַצָּא מַחֲטָא וְנִטְלוּ מִשָּׁם עַד שְׁלֵא הַסְפִּיק לְבַדּוּק אִם הִיָּה נְקוּבָה מִב' צְדָדִים דַּפ' הַרְשָׁב"א שֶׁם סִי"כ"ד לְאַסּוּר ע"פ הַקְטָן אִם קָטָן בְּקִי וְחִרְיָ לִידַע דְּבַרְיֵי אֵלוּ וְכו' עַש"ב הָא נְמִי לָא מְכַרְעָא דַש"ה דַּמ"מ הִרֵי הַקְטָן עֲצָמוֹ אִם מִתְחַלְלָה שְׁמַצָּאוֹ תְּחֻבָּה בְּפִרְס בְּמַקּוּם שְׁאִם נִיקְבָה עוֹשֶׂה אוֹתָהּ טְרִיפָה וְא"כ אִם נִאֲמִין דְּבַרְיֵי הַקְטָן נִשְׁאָר לָנוּ לְהַסְתַּפֵּק אִם נִיקְבָה או לָא אֲבָל הִכָּא מְעִיקְרָא לְפִי דְבַרְיֵי הַעַפּו"ם הַמְסַמְר מְוַנָּח בְּמַקּוּם שְׁאִין עוֹשֶׂה אוֹתָהּ טְרִיפָה וְאִין מְקוּם בְּזָה לְהַחֲמִיר: וְהַרְבַּ ט"ז בִּי"ד סִי"מ"ח ס"ק י"ט הַק' לְמָה שְׁהַעֲלָה מְהַר"ם לְהַחֲמִיר בְּעַפּו"ם בַּס' פֶּל שְׁלֵא נְבַדַּק וְז"ל וְלֵא אֲאֵמִין שְׁיִצָּא פִי זֶה מִפִּי הַגָּאוֹן דְּנִדְאֵי אִין פֶּאן חֲשַׁשׁ טְרִיפּוֹת דְּאִם אִין אִתָּה מְאֵמִין לוּ בְּמַקּוּם תְּחִיבַת הַמְסַמְר לָא תִאֲמִין בְּמִצִּיאַת הַמַּחֲטָא לְגַמְרֵי דְהַפָּה שְׁאִסֵּר הַפָּה שְׁהַתִּיר וְכו' ע"ש וְנִרְאָה דְלֵא סִימּוּהָ קַמִּי תוֹשׁוֹ מְהַר"ם דְּהוֹכִיחַ פֶּן מִתּוֹשׁוֹ הַרְשָׁב"א בְּקַטְן שְׁמַצָּא מַחֲטָא וְנִטְלוּ מִשָּׁם עַד שְׁלֵא הַסְפִּיק לְבַדּוּק דַּפ' לְהַחֲמִיר מְשׁוּם דְּכָל שְׁנִמְצָא הַמַּחֲטָא רְגָלִים יֵשׁ לְדַבֵּר וְכַעֲיִן גִּילּוּי מְלִתָּא בְּעִלְמָא הוּא דַּה"נ בַּנ"ד הוֹאִיל וְכָא יִשְׂרָאֵל בְּעוּד שְׁהַעַפּו"ם עֲדִינּוּ מְתַעַסְק בְּהוֹצָאָת הַפְּרָשׁ רְגָלִים יֵשׁ לְדַבֵּר וְדְבַרְיֵי הַעַפּו"ם אִינּוּ אֱלָא פְּגִילּוּי מְלִתָּא בְּעִלְמָא ע"ש הִרֵי דְמְהַר"ם עֲצָמוֹ הַרְגִישׁ בְּזָה וְלֵא הַחֲמִיר אֱלָא מִכַּח דְּהוּי גִּילּוּי מְלִתָּא: וְהִנֵּה מוֹר"ם בְּהַגָּה סִי"ל"א וְסִי"ו' כְּתַב כ"מ שְׁאִין יָכוּלִין לְתַלּוֹת שְׁנַעֲשֶׂה לְאַחַר שְׁחִיטָה אַע"פ שֶׁהוּא טְרִיפָה שְׁיֵשׁ לוֹ בְּדִיקָה אִם לָא בְּדִקוּהוּ או שְׁאִין יָכוּלִין לְבַדּוּק הִרֵי הוּא כַּס' טְרִיפָה וְאוֹסְרִין אוֹתָהּ וְלֵא אֲמַרְיָא נִשְׁחַט' הוֹתֵרָה אֱלָא בְּדַבֵּר שְׁנוּכַל לְוֹמַר שְׁנַעֲשֶׂה הַרִיעוּתָא לְאַחַר שְׁחִיטָה דְלֵא יִצָּאָה מְחֻזְקָתָה מְחִיִּים וְכַתְּבּוּ בְּסִפְרוֹ דַּמ"ו וְכֵן מִשְׁמ' בְּתוֹ פ"ד אַחֲרֵי וְהַק' מְהַר"ם שֶׁם דְּאִדְרַבָּה הַתּוֹ דְּחוּ חִי זֶה מִהִיָּא דַּפ"ד אַחֲרֵי דְקָאֵמַר וְאֵלוּ ס'

קרוב לו' ס' קרוב לה' לא קתני ומסקנת התו' דאפ'י היכא דנעשה ריעותא מחיים אפ"ה יש להעמיד
בחזקת היתר וטעמא דס' דרוס' הוא משום דדרוס' שכיח' את"ד עש"ב וה' ש"ף שם בסי' נ' סק"ג
כ' ליישב דעת הרב כ"כ לרבה דאמר אשה זו בחזקת היתר עומדת אבל אבני אקשי לרבה התם
ומסקו אבני ורבא דלא מוקמי' אשה זו בחזקתה את"ד ע"ש אבל בפסקי תו' שם מוכח דהתו'
למסקנא דמלתא שכ' וז"ל אחי יבם זרק ס' גירושין ומת צרתה מותרת לשוק נולד בדבר ס' איסור
הותר אח"כ פשהיה בחזקת היתר ס' דרוסה חיישי' ע"כ הרי דס"ל למסקנא דהלכה פרבה איברא
דפסקי תו' הללו הפך כל הפוסקים הרי"ף והרמב"ם והרא"ש והטור דכולהו פסקו פאבני ורבא
בזרק ס' גירושין דחולצת עינין שם: והרב בית יעקב בתשו' סי' פ"ד כ' לתרץ דברי רמ"א דדוקא
היכא דחזני' ריעותא לפנינו וצריף בדיקה הוא דלא אמרי' נשחט' הותרה אא"כ נעשה אחר שחיטה
אבל בשלא ראינו ריעותא לפנינו לאחר שחיטה אם נמצא אח"כ טריפו' מס' אמרי' נשחט' הותר'
אפ'י כשנעשה מחיים פינון שלא ראינו ריעותא לפנינו את"ד ע"ש מבוא' מדבריו דלא כ"כ רמ"א
שלא היכא דנודע הריעותא מחיים לפנינו אבל היכא דלא נודעה הריעותא אלא לאחר שחיטה
אע"ג דעיקר הריעותא נעשית מחיים פינון דלא נודע אלא לאחר שחיט' אמרי' נשחט' הותרה ק'
דהרי כ' רמ"א עצמו בד"מ ס"י ל"א ונהביאו הש"ף ריש סי' נ' וה' הנז' עצמו שם סמוך ונר' וז"ל
מעשה בא לידינו בראש בהמה שהיה בו מים וקודם שיזדעו הדבר חתכו הגלגלת לשנים ולא היה
נודע אם המוח תקיפן או לא נאסרנוהו ויש שהיו רוצים להכשיר מהא דתניא נשחט' הותרה וכו'
ולא דמי דהואיל והיה פאן ריעותא ברורה מחיים אין להכשיר משום זה וכ"מ מתו' בפ"ד אחין
א"ד ע"ש הרי דאע"ג דלא אתידע הריעותא אלא לאחר שחיטה פינון דברור הוא דהוי מחיים
אסרה רמ"א מדברי התוס' דפד"א והדרא לה קושית מהר"ם מלובלין לדופתה ועוד ק' לדבריו
מהא דגרסי' התם בחולין דמ"ג ע"ב אמר עולא ישב לה קוץ בהושט אין חוששין שמה הבריא
ולעולא מ"ש מס' דרוסה קסבר עולא אין חוששין לס' דרוסה והשתא לפי דברי ה' בית יעקב מאי
ק' דאימא דעולא מייירי שלא נודע האי ריעותא אלא אחר שחיט' מש"ה אין חוששין וכ"נ מדברי
רש"י שכ' ישב לה קוץ כגון שאכל קוץ ונתחב לתוף הנושט ואינו נראה נקובתו מבחוץ וקורט
דם אין בו בפנים ע"כ הרי דלאחר שחיטה מייירי עולא אבל בס' דרוסה דחיישי' איירי שנודע
מחיים ואיכא ריעותא מש"ה חיישי' בדשמואל פדמוכח' סוגיית דהתם דנ"ג דמייירי דידעין מחיים
ומיהו לזה י"ל דסתמות דברי עולא דאמ' ישב לה קוץ בנושט משמ' דאפ'י מחיים ומ"ש רש"י
וקורט דם אין בו בפנים ר"ל אחר שנשחט ונבדק מש"ה פריף לעולא מס' דרוסה: אף ק"ט דמאי
ק"ל להתו' שם ד"ה קסבר וכו' וא"ת אמאי נימא נשחטה הותרה וכו' וכ"ת שאני הכא שכולדה
ספק' מחיים האמרי' פד"א ואלו גבי גירושין ס' קרוב לה' ס' קרוב לו' לא קתני וכו' ומאי טעמא
משום דאשה זו בחזקת היתר לשוק עומדת ואלו תאסרנה מס' אלמא השתא דמת בעלה מוקמי'
לה בחזקת מה שהיתה בחיי בעלה קודם שזרק גט לערוה וה"נ פי נשחטה נעמידנה וכו' וי"ל
דש"ה דדרוסה שכיח' וכו' ע"ש והשתא לדעת ה' בית יעקב דס"ל להתוס' דבשאר ספיקות נמי
היכא דנודע מחיים אה"נ דלא אמרי' נשחט' הותרה והדבר קשה דהרי התוס' מייירו בדרוסה מחיי'
כמ"ש דלקמן פסקי' דחיישי' לספק דרוסה והתם מייירי בדרוס' מחיי' כמ"ש ואפ"ה פתבו דדוקא
בספק דרוסה דשכיח וכו' משמ' דבשאר ספיקות אע"ג דנודע מחיים לא מחמרי' דאל"כ הדרא
קושני' התוס' לדופתה מההיא דיבמות.

איברא דבדברי התוס' דיבמות יש ליישב דהתו' בקושיתם פתבו וז"ל וא"ת דהכא וכו' ובפ"ק
דחולין אמרי' בגמ' נשחט' וכו' ומשמ' דוקא לענין ריעותא דאתיליד אחר שחיט' הויא בחזקת

היתר כגון בא זאב וכו' אבל אם נולד הספק מחייה כגון ספק דרוסה ולא משום דבשעה שנולד הספק היתה בחזקת איסור ויכול להיות דכוננתם דאע"ג דלא אתידע אלא לאחר שחיט' מ"מ הרי עיקר הספק הוא משחיטה בחיים וע"ז תי' דשאני ספק דרוסה משום דשכיח' וכו' אבל בשאר ספיקו' לא מחמרי' אלא היכא דאתידע מחיים וא"ת דא"כ הדרא לה קושניא מההיא דיבמות דאע"ג דאתידע הספק מחיי' ואפ"ה אמרי' נעמידנה בחזק' היתר וי"ל דשאני התם דהספק שהיה מחיים אינו מעלה ואינו מוריד ולא חשיב אתידע מחיים משא"כ בספק טריפות אי אתידע מחיים מעלה ומוריד כגון בהמה לחלבה ותרגולת לביצתה משו"ה אי אתידע הספק מחיים והחזוק' ריעותא לא אמרי' נשחט' הותרה אבל בדברי התוס' מן ההיא דחולין אין לנישב פן כמובן: ובר מן דין אעיקרא מ"ש ה' בית יעקב לנישב דברי מור"ם הוא הפך מ"ש מור"ם עצמו כד"מ סי' ל"א והביאו הש"ך בסי' נ' וה' בית יעקב עצמו שם סמוך ונרא' כתב וז"ל מעשה בא לדינו בראש בהמ' שהיה בו מום וקודם שידעו הדבר חתכו הגולגלת לב' ולא היה נודע אם המום הקיפן או לא ואסרנוהו ויש שהיו רוצין להכשיר מהא דתניא נשחט' הותרה וכו' ולא דמי דהואיל והיה פאן ריעותא ברורה מחיים אין להכשיר משום זה וכן משמ' מתוס' פד"א א"ד ע"ש הרי דאע"ג דלא אתידע ריעותא אלא אחר שחיט' פיון דברור הוא דהני מחיים אסרה רמ"א מדברי התוס' דפד"א והדרא לה קושני' ה' מהר"ם מלובלין לדוכתה: והנה מהר"ם מלובלי' בתשו' הנז' אחר שדחה דברי מור"ם העלה כמסקנת התוס' דאפי' היכא דנעשה הריעותא מחיים אפ"ה יש להעמיד בחזק' היתר וטעמ' דס' דרוס' הוא משו' דדרוס' שכיח וכתב ע"ז דברי ספר התרוי' והסמ"ק וה"ג שכתבו כל ספיקות שיבואו להחכם או יש ריעותא בצומת הגידין ולא ידע וכו' או נשמט הירף ולא ידע אי איעכול ניבין וכן אם נשבר העצם ולא ידע אם מחיי' יצא לחוץ שיש להחמי' בספיקו ולא נאמר נשחט' הותרה אלא במקום שיש לתלות בהיתר כגון שנשטל הזאב בגני מעים דיש לתלות הנקב בזאב ויש קצת רגלים לדבר שנעש' לאחר שחיט' אבל היכא דאין רגלים לדבר כלל לא תלי' וכל הדברים אלו נוטים לסברתנו שכתבנו למעל' את"ד והדבר תמוה דמדברי כל הפוסקי' הללו מוכח דעיקר טעמייהו הוא משום דכל היכא דאיכא למתלי' לא להיתר ולא לאיסור תלי' לחומרא ולא משום דשכיח איסור כסברת התוס' וכבר תמה בזה הש"ך ע"ש וה' בית יעקב כתב שדברי מהר"ם נכונים דאע"ג דלא שכיחא שישפור העצם מ"מ אם נשבר העצם שכיח שייצא לחוץ וכן גבי בוקא דאטמא דאע"ג דלא שכיחא שיהא שף מדוכתלי' שכיח' שיעקול ניבין' וכן אם אירע ריעותא בצומת הגידים שכיח שייפסקו הגידין וכן כולן ומ"ש דאיכא רגלים לדבר וכו' היינו דלא שכיח ואיכא רגלים להיתר את"ד ע"ש ואפתי' ק' דברי מור"ם עצמו לעיל מזה הוק' לו מהא דאמרי' בפ' א"ט דף נ' אמר רשב"ח מקיפי' בבני מעים ופירש"י אם נמצאו נקובים ואין אנו יודעים אם קודם שחיט' או לאחר שחיט' משמ' מדברי הפוסקים דאם אנו יכולים לעמוד על הדבר יש להטריף מספק אע"ג דלא שכיחי נקבים בבני מעים וניחא לי' דלא שייך לתלות ולומ' עתה אחר שחיט' נעשה אלא כשנעשה בבהמה איזה מעשה כגון בא זאב וכו' אבל בלא שום מעשה אין לתלות ולומר דעתה לאחר שחיט' ניקבו והשתא ק' דהא הכא לא שכיחי נקבי' בבני מעים ואפ"ה מחמירי' מספק וע"כ הטעם משום דכל היכא דאיכא למתלי' באיסור יותר תלי' לאיסור דדוקא בזאב הוא דתלי' בהיתר משום שנעש' בו מעשה כמ"ש מהר"ם ולא משום דשכיח איסור כסברת התוס' ונמצאו דבריו סתרא"י נינהו וצ"ע.

ומ"ש עוד מהר"ם שם על תשו' הרשב"א דס"ל דריאה בכלל בני מעים עמדנו בפרט זה בסי' שאחר זה בס"ד: סימן ב' יש לעמוד כמאי דאפליגו רש"י והתוס' ושאר פוסקי' אי ריאה הוי בכלל בני מעים בלשון אמוראים או לא.

הנה התוס' בפ' אלו טריפות דנ"ד ע"א בד"ה אילימא וכו' חלקו על רש"י וס"ל דנהי דבלשון משנה או ברייתא הוי ריאה וכבד בכלל בני מעים בלשון אמוראי לא הוי בכלל ע"ש ומדברי הרשב"א בתשו' סי' ר"ג מבואר דס"ל פדעת רש"י דריאה היא בכלל בני מעים בלשון אמוראים כמו שהוכיח מהר"ם מלובלין בתשו' סי' ס"ו ע"ש וקשה דמדברי הרשב"א בחי' בפ' א"ט דף נ' גבי מקיפין בבני מעים מבואר בהדיא דהסכים לדברי התוס' דאין הריאה בכלל בני מעים בלשון אמוראים ע"ש.

איברא דהרשב"א גופי' בחי' בפ"ק דחולין דף ט' אהיה דר"ה דאמר דבהמה בחזק' איסור וכו' חלק ע"ז וס"ל דריאה בכלל בני מעים עש"ב ועיין בס' הארוך מש"ך סי' ט"ל דעמד בסתירת דברי הרשב"א בחי' ע"ש ולא זכר תשו' הרשב"א הלזו ועיין עוד להרשב"א בחי' דמ"ט בד"ה ואמ' רב משרשיא דס"ל דריאה הוי בכלל והוא תימא דבסמוך ונראה בדרך נ' ס"ל להפך וצ"ע: והנה הרשב"א שם פתב בשם רבי יצחק הלוי שאי' ריאה בכלל בני מעים וכדאמרי' לקמן מקיפי' בבני מעים ורי"א מקיפי' בריאה אלמא ריאה לאו בכלל סתם בני מעים היא ואמרי' נמי לקמן אין מחזיקי' דם בבני מעים ואין ריאה בכלל כדאיתא התם ומטעם זה היה אוסר בהמה דנאבדה הריאה שלה קודם בדיקה לפי שהריא' עלולה אצל הסרכות ואינו מחנור דנדאי אף ריאה בכלל בני מעים ובני מעים פלל הו' לכל מה שיש במעי' בהמה והיה דאמרי' אין מחזיקי' דם בבני מעים אדרבה משם ראיה לזה מדאמרי' עלה תרגמא בכרפשא והדרא דכנתא עכ"ל ולא ידענא מה יענה בריאה קמייתא דמייתי מהר"י הלוי מהיה דמקיפי' בבני מעים ורי"א מקיפיים בריאה דאלמא דריאה לאו בכלל בני מעי' ויותר יש לתמוה על הרא"ש בפ' א"ט ס' ל"א בהיה סוגיא גופה דמקיפי' בבני מעים וכו' וז"ל פתב בה"ע דה"ה בלב וקרקבן דאינהו בני מעים איקרו כדאמ' לקמן גבי נחמרו בני מעיה וכו' ור"י פי' לקמן דנהי דבלשון משנה וברייתא הוי בכלל בני מעים בלשון האמוראים לא הוי בכלל בני מעים כדאמרי' לקמן גבי נפולה וכו' וכ"ן גבי דרוס' וכו' ע"ש והוא מדברין התוס' שם דנ"ד ע"א ע"ש ואמאי לא הכריח כן מסוגיא דשמעתי דקאי בה מדאמרי' מקיפי' בבני מעים ורי"א מקיפין בריאה וכן הק' הרשב"א שם דף נ' והר"ן ע"ש וצ"ע: ומה שהביא ראיה מהר"י הלוי מהיה דאמרי' לקמן אין מחזיקי' דם בבני מעים ואין ריאה בכלל אינו מוכן דבלא"ה התם בני מעים דנקט לאו אכל בני מעים דאמרי' תרגמא אכרפשא ומעיני' והדרא דכנתא הרי דכנתא גופה אפקה מפלל בני מעים ואע"ג דהיה מבני מעים וה"ט משום דכנתא יש בה דם וכ"ש ריאה ולב וכבד דיש בהם דם וא"כ מאי ראיה מייתי מהתם.

ומה שדחה הרשב"א לזה דאדרבה משם ראיה לזה מדאמרי' עלה תרגמא אכרפשתא והדרא דכנתא יש לתמוה דלעולם איכא למי' דאין ריאה בכלל ומה שהוצרך לפ' התם הוא לומר דאפי' בבני מעים גופניהו אין הפנתא בכלל אע"ג דהיה בכלל בני מעים ושור"ר בס' הארוך מש"ך ש' עמד בזה ויש לתמוה עליו שלא עמד בריאת מהר"י הלוי: וראינו לה' תורת חיים בחולין דנ"ד שכתב על דברי התוס' שכתבו דבלשון אמוראים ריאה לב וכבד וקרקבן לאו בכלל בני מעים ניינהו ולפמ"ש הטור י"ד סי' ק"י הר"ר יאונדה הורה על קרקבן טריפה שנתערב באחרים שהוא בטל דלא הנה ראוינה להתפכד כדאמרי' דבני מעים דאוכליהון לאו בר איניש לאו ראיה היא דהא

דאָמרי' דבני מעים אַןְכְּלִיהוֹן לֹאוּ בַר אֵינִישׁ לֹאוּ מְשֻׁנָּה וּבְרִייתָא הִיא דְלֹא הוּי קוֹרְקוֹן בְּכָלֵל אַת"ד וְלִדְבָרָיו דְּבָרֵי הַטּוֹר קִשְׁיָוִן אֶהְדְּדִי דְבָסִי' ק"י סַתְּם פְּדַבְרֵי הַר"ר יֶאֱוֹדָה דְקָרְקוֹן הוּי בְּכָלֵל בְּנֵי מַעִים וְאֵלּוּ בְּסִי' נ' פֶּסֶק פְּדַעַת הָרֵא"שׁ דְּבָנֵי מַעִים לֹא הוּי אֶלֶּא פֶּרֶס וְדַקִּין אַבְּל לֹא פְּבַד לֵב וְטָחוּל וְקָרְקוֹן ע"ש.

וְבַר מִן דִּין אַעֲיָקְרָא לֹא רָאָה סוּגְיָא בְּדוֹפְתָהּ בְּנִדְרִים דַּנ"ד דְקָאָמַר וְכֵן הִיָּה רִשְׁבִּי"ג אֹמֵר קְרָבִים לֹא בְּשֵׁר וְאֹןְכְּלִיָּהֶם לֹאוּ בַר אֵינִישׁ ע"ש וְהִשְׁתָּא אַת"ל דְקָרְבֵיִים הִיָּינוּ נְמִי פְּאֵלוּ אָמַר בְּנֵי מַעִים מ"מ לְשׁוֹן בְּרִייתָא הִיא וַא"כ פֶּל מַה שְׁיֵישׁ בְּמַעֲי בְּהֵמָה הוּי בְּכָלֵל.

וּמ"ש עוֹד ה' הַנּוֹז' מִיְהוּ קִשְׁיָה לִפְיָ דַבְּכ' פֶּל הַבְּשֵׁר אֵיתָא א"ר מְשֻׁרְשֵׁיָא אֵין מַחְזִיקֵי דָם בְּבָנֵי מַעִים וְכו' פְּכָר פְּתַבְנוּ פֶּן בְּשֵׁם הַרְשֵׁב־א וּמַה שְׁיֵישׁ לַעֲמוּד עֲלֵיו: סִימָן ג' פְּתַב הַרְשֵׁב־א בְּתִשׁוּ' ח"א סִי' רַנ"ח הַבִּיאָה מֶרֶן סִי' ט"ל עַל טַבַּח הַשׁוֹחֵט בְּהֵמוֹת שֶׁל קַצֵּב גוֹי וּמִנִּיחַ הַבְּהֵמוֹת בִּיד הַגּוֹי בֵּין שְׁחִיטָה לְבְדִיקָה וְהַגּוֹי יָכוֹל לְהַכְנִיס יָדוֹ דְרָף בֵּית הַשְּׁחִיטָ' וְלִמְשָׁמ' בְּכָל חִלְקֵי הַרִיָּאָה אִם מְוַתֵּרֶת אִם לֹאוּ וְהַשֵּׁיב בְּמָקוֹם שְׁרָאִינוּ הַטַּבַּחִים מְוַרְגְּלִים בְּכַף וּבְקִיאִים בְּכַף מְסַתְּבָרָא שְׁאָסוּר וּמַעֲשֵׂה הִיָּה בְּמָקוֹמָנוּ אִפִּי' בְּטַבַּחִי יִשְׂרָאֵלִים וְהַעֲבָרְנוֹם אַבְּל מִן הַסְּתָם הַסְּתָם יֶרְאָה שְׁמֹתָר בְּדִיעֵבַד מְשׁוּם דְבְדִיקַת רִיָּאָה מְדַרְבְּנָן דְחֻזְקַת בְּנֵי מַעִים פֶּשֶׁר וּבְדִיעֵבַד מִן הַסְּפָק אֵין: .

שְׂרִי' אוֹתָהּ וְלֹא גֵרַע מְזָאָב שְׁנֻטֵל בְּנֵי מַעִים וְהַחְזִירָן פֶּשְׁהֶם נְקוּבִים דְכִשְׁרָה וְכ"ש הֵכָא דְאִיפָא ב' סְפִיקֵי סְפָק הַכְּנִיס יָדוֹ ס' לֹא הַכְּנִיס וַאֲת"ל הַכְּנִיס יָדוֹ שְׁמָא לֹא מְצָא סִינְרָא וְלֹא שְׁבַר עַכ"ל וַיֵּשׁ לְדַקְדַּק בַּמ"ש אַבְּל מִן הַסְּתָם יֶרְאָה שְׁמֹתָר בְּדִיעֵבַד וְכו' דְנַרְאָה דַּס"ל דְמֹתָר וְלֹא בְּעֵי נְפִיחָה וְאִמְאִי לֹא הַצְּרִיכָה נְפִיחָה כַּמ"ש הַרְמַב"ם בְּפִי"א מַה' שְׁחִיטָה הַבִּיאוּ מֶרֶן שֵׁם וְנ"ל בָּא גוֹי וַיִּשְׂרָאֵל וְהוֹצִיא הַרִיָּאָה קוֹדֵם שְׁתַּבְּדַק וְהָרִי הִיא קִיָּיֶמֶת נוֹפְחִי' אוֹתָהּ וַאֲע"פ שְׁאֵין אָנוּ יוֹדְעִים אִם הִיוּ בְּהַ צְמָחִי' אוּ לֹא מְפָנִי פִיָּשׁוּט הַמְּנַהֵג ע"כ וְה"נ אִמְאִי לֹא הַצְּרִיכָה נְפִיחָ' וַי"ל דְהָתָם לֹא הַצְּרִיף הַרְמַב"ם נְפִיחָה אֶלֶּא מְשׁוּם שְׁפָכָר הוֹצִיא הַרִיָּאָה לְגַמְרֵי מְשׁו"ה פְּדִי שְׁלֹא יִהְיֶה בְּלֹא בְדִיקָה לְגַמְרֵי הַצְּרִיכָה נְפִיחָה דְהוּי פְּעִין בְּדִיקָה מִיְהֵת וְהִיָּינוּ דְכַתַּב הַרְמַב"ם מְפָנִי פִיָּשׁוּט הַמְּנַהֵג כְּמוֹ שְׁפִי' הַה"מ שֵׁם ע"ש אַבְּל הֵכָא דְהַרִיָּאָה הִיא עַדִּיָּן בְּמָקוֹמָהּ וּבּוֹדְקָה כְּשֶׁאָר בְּהֵמוֹת אֶלֶּא שְׁאָנוּ חוֹשְׁשִׁי' לְשְׁמָא הַכְּנִיס יָדוֹ אֵין לְהַחְמִיר מְסָפָק.

תּוֹ אִיפָא לְמִידַק דְנַרְאָה מְדַבְרֵי הַרְשֵׁב־א דְאִפִּי' בְּטַבַּח גוֹי שְׁאִינוּ רִגִּיל בְּכַף לֹא מְכַשְׂרֵי' אֶלֶּא בְּסַתְּמָא אַבְּל אִם נִתְבָּרַר שְׁהַכְּנִיס יָדוֹ אוֹסְרֵי' וְאִמְאִי לֹא מְכַשְׂרֵי' לָהּ בְּנְפִיחָה דְהָרִי אִפִּי' בְּהוֹצִיא הַרִיָּאָה לְגַמְרֵי מְכַשִּׁיר הַרְמַב"ם בְּנְפִיחָ' וַי"ל דְשְׁאֵנִי הָתָם דְמִיָּרִי בְּגוֹי דְעֲלָמָא בְּלֹא מַתְּכּוֹן אַבְּל הֵכָא דְהוּי טַבַּח וְהַכְּנִיס יָדוֹ יֵשׁ לְחִלוֹת דְמַתְּכּוֹן הוּא לְהַסִּיר הַסִּינְרוֹת וְעִיָּין בַּס' מְשַׁפְּטִים יִשְׂרָיִם בְּתִשׁוּ' מְהַר"ש גָּאוֹן סִי' ה' דְנַרְאָה מְהַצְּעַת לְשׁוֹן הַשְּׂאֵלָה שְׁהַמְעֵשֶׂה הוּא שְׁהַקְצֵב גוֹי הוֹצִיא הַרִיָּאָה וְעוֹד נַרְאָה קִצַּת שְׁהַכְּבֵשׁ הוּא שֶׁל הַגּוֹי וּלפ"ז הִי"ל לְמַפְשְׁטָהּ מִתְּשׁוּ' הַרְשֵׁב־א שְׁכַתְּבָנוּ לְחוּמְרָא וְה' ז"ל פֶּשִׁיט לָהּ לְקוֹלָא מְדַבְרֵי הַרְמַב"ם וְדו"ק: סִימָן ד' שְׂאֵלָה עַל דְבַר פֶּת הַבָּאָה בְּכַסְנִין שְׁעֵשׂוּי מְבַלִּילָהּ רַכָּה בְּרִיבּוּי בְּצִים עִם חֻלְבַּ חֻטָּה וְסוּפָר הַנֶּקֶף פֶּשְׁטֵרִי"ל אִם מְוַתֵּר לִיקַח אוֹתוֹ מִן הַגּוֹיִם: תְּשׁוּבָה נַרְאָה פֶּשׁוּט דְהוּי כְּפֶת שֶׁל פֶּלְטֵר וְשְׂרָאִי וְכֵן הַעֲלָה הַפֶּר"ח בִּי"ד סִי' קו"ב סִי' א' ע"ש אִיבְרָא דְהַרִיב"ש בְּתִשׁוּ' סִי' כ"ח כ' דְלַכ"ע פֶּל שְׁבַלִּילָתוֹ רַכָּה וְנֶאֱפָה ע"י מְשַׁקִּין כְּגוֹן סוּפְגָנִי דִידוֹן לֹאוּ נִהְמָא הֵם וְאָסוּ' מְשׁוּם בְּשׁוּלֵי גוֹיִם וְאִפִּי' מִן הַנְּחֻתוֹם עַש"ב וְלַכְּאוּר' יֵשׁ לְתַמּוּהָ עַל הַפֶּר"ח דְהוּא עֲצָמוֹ הַבִּיא דְבָרֵי הַרִיב"ש אֵלּוּ שֵׁם בְּאוֹתוֹ סִי' סִי' ז' וְהֵם דְבָרִים הַפְּכִיִים וְכֵן תְּמַה עֲלֵיו ה' קוֹל אֵלֵיהֶו ח"ב בִּי"ד סִי' ב' וְזוֹ הַלְכָה הַעֲלָה דְאָסוּרִים ע"ש וְלֹא דַק דְהַרִיב"ש מִיָּרִי

בנאפה ע"י משקין במחבת אבל בנאפה בתנור דרוך אפיה מודה הריב"ש דהוי כפת ושרי בנחתום וכן מתבאר בהדיא מדברי הריב"ש שם ע"ש.

גם מ"ש עוד ה' קול אליהו שם דלפי דברי הריב"ש מה שעושים קצת בעלי בתים להוליך לתנור של גוי פאשטי"ליש ובוריקא"ש ונותן אותם הגוי לתנו' בסומכי נפשם שמטגנין הבשר שבתוכם בבית קודם עשיית' דלאו שפיר עבדי דאע"ג דאותו התנור מכשירי אותו ע"י קיסם שמשליך ישראל בתוכו בגלל הלחם שאופים בו ישראל מ"מ פיון דהעיס' עיקר ולא חשיב לחם וכו' ע"ש ולפי מה שפתבנו הא נמי ליתא פיון דאפי' בתנור והבשר שבתוכם כבר מטוגן בבית אין פאן שום חשש ואריף למעבד הכי אפי' לכתחין' ע"י הטלת קיסם פמו פת וכן פסק מרן בסי' קי"ג דין ג' וז"ל פאנאד"ה שאפאה עפוי"ם אסורה אפי' למי שנוהגיתר בפת על עפוי"ם מפני שהשומן נאסר כשהוא בעין משום בשולי גוים ונבלע בפת וכו' ע"ש משמ' דאי לאו ה"ט שהשומן נאסר וכו' ונבלע בפת אין פאן שום אסור משום בש"ג ועיין בש"ך ופר"ח שם: סימן ה במאי דקי"ל דאסור לעשות סחורה בדברים האסורים אבל אם נזדמנו לו מותר וכדפסק בש"ע י"ד סי' קי"ז יש לחקור אם היינו דוקא דשרי הוא למוכרו פולו בב"א אבל למוכרו מעט מעט פדי להרויח בו יותר אסור א"ד דאפי' בכה"ג שרי ואת"ל דאפילו בכה"ג שרי צריכי' אנו למודע"י אי שרי נמי לבשל ולמכור דברים האסורים פדי להרויח יותר ויותר או לא.

הנה מרן הב"י בסי' קי"ז כ' בשם א"ח על צייד שזדמנו לו חיה ועוף טמאים צריף שימכרם מיד לא שישקה הטמא עד שיהי' שמן ופסקו מור"ם בהג"ה הרי דאסור להשהות הטמא עד שיהי' שמן ה"נ אסור להשהות ולמכור מעט מעט איברא דיש לדחות דשאני התם דצריף להשהותו זמן רב עד שיהי' שמן אבל להשהותו זמן מועט פדי למוכרו מעט מעט אפשר דשרי אמנם לכאורה יש להביא ראיה דאסור ממ"ש עוד מרן שם בשם א"ח וז"ל אמרי' בירוש' מי שלקח חזירים לצורף פועלים גוים כשמוכרו אינו מוכרו אלא בדמיו ופירש"י במה שקנאו ולא יותר ע"כ הרי דאסור להרויח בו ה"נ נר' דאסור דהא נדאי בורכא הוא דהתם נדאי אפי' באמת עכשיו הוא שנה יותר ממה שקנאו אפ"ה אסור להרויח בו בעת שמוכרו ונר' טעמא דמלתא ע"פ מ"ש מרן שם וז"ל מדברי הגמ"י בפ"ח מה' מ"א נר' שפך דבר שאיסו' ד"ת כשם שאסור לעשות בו סחורה כף אסור לקנותו פדי ליתנו לגוי ונ"ל הטעם משום דמתנה כמו מוכר היא דאי לאו דקביל הנאה מינ' לא הנה יתיב ליה מידי עכ"ל מרן הב"י וכ' מור"ם בהג"ה אפי' לקנות להאכיל לפועליו נכרים אסו' כף משמ' מב"י מהגמ"י עכ"ל הרי דאעיקרא לקנות להאכיל לפועליו אסור מש"ה בשעבר וקנה להאכיל לפועליו כשפא למוכרו אם הותר אסו' להרויח בו משא"כ הכא דבהתיר' אתא לידיה אה"ן דשרי למוכרו מעט מעט להרויח בו: איברא דבעיקר דין זה שכ' מור"ם דאסו' לקנות ז' להאכיל לפועלים נכרים תמה הש"ך מנ"ל להרב פסק זה דאדרבה מהגמ"י שהביא הכי משמע שמוותר לקנות להאכיל לפועליו נכרים שלא אסר אלא פדי לקנות ליתן לנכרים וכ' הב"י עליו הטעם דמתנה הוי כמו מוכר וא"כ כשקונה פדי ליתנו לנכרי הוי כקונה למוכרו לנכרי דהוי כסחורה אבל בקונה פדי להאכיל לפועליו משמ' דשרי דאין זה כמין סחורה את"ד ואח"ה לא מכרעא דאדרבה להאכיל לפועליו ראוי להחמיר יותר ממתנה פיון דמזונותיה' עליו והרי הוא משתכר בדברים האסורים דאם הנה מאכילם בשר שחוט' פשרה הנה צריף לו הפסד מרובה ועכשיו הרי הוא משתכר מה שקונה להאכילם בשר נבילה וטרופה וכעת ראיתי שכן הק' ה' פסא אליהו מ"ש גם מ"ש הש"ך וכ"מ להדיא מא"ח שהביא הב"י שפתב וז"ל אמרי' בירוש' מי שלקח חזירים לצורף פועלים נכרים כשמוכרו אינו מוכרו אלא בדמיו עכ"ל משמ' כשהותרו ובה למוכרו אינו

מוכרו אלא בְּדָמִים שְׁקָנָה ע"ש לפמ"ש לעיל נִיחָא דהא"ח מִיִּירֵי בְּשַׁעֲבַר וְקָנָה בְּאִיסוֹ וּמִש"ה קָנְסִי לִיה דְּאִינוּ מוֹכְרוּ אֶלָּא בְּדָמִים שְׁקָנָה וּכ"ת א"כ אפ"י בְּמִי שְׁקָנָה לְסַחֲרָה נְמִי דִּינוּ הָכִי וּא"כ הו"ל לְאַשְׁמוּעִי דִּין זֶה בְּמִי שְׁקָנָה לְסַחֲרָה דְקָנְסִי לִי שְׁלֵא יִמְכְּרוּ אֶלָּא בְּדָמִיו וּי"ל דְּהִיכָא שְׁקָנָה לְצַנְרָה פּוֹעֲלִיו אֶצְטְרִי לְאַשְׁמוּעִי אַע"ג דְּדָמִי לְסַחֲרָה שְׁהָרִי הוּא מְרוּיחַ בְּמָה שְׁמַאֲכִילֵן בְּשַׁר נְבֵלוֹת וּטְרִיפוֹת בְּזוּל וְאַפ"ה אִם עֵבֶר וְקָנָה פְּדִי לְהַאֲכִילֵן לָא קָנְסִי לִיה שְׁלֵא יִאֲכִילֵן אֶלָּא שְׁרִי לְהַאֲכִילֵן דַּמ"מ לָא דְמִי מִמֶּשׁ לְסַחֲרָה וְלִכְתַּחְתָּי הוּא דְאָסוּר אֲבָל בְּדִיעֵבַד שְׁרִי לְהַאֲכִילֵן אֲבָל אִם הוֹתִירוּ וּבָא לְמִפּוֹר לָא יִמְכְּרוּ אֶלָּא בְּדָמִיו וּלפ"ז ל"כ ע"ה לְהַאֲכִיל לְפּוֹעֲלִיו אָסוּר לְכַתְּחָי דְלָא כַה' הַלְבוּשׁ וְהַשְׁ"ה דַּס"ל לְדַעַת א"ח דְשְׁרִי אפ"י לְכַתְּחָי וְעַיִן לַה' פַּר"ח שְׁהַשְׁנָה דַּעַת הַא"ח וְהַגְמִי"י בְּעַנְיָן אַחַר ע"ש וְלַע"ד הוּא דִּנְחַק וְתִימָה עָלָיו שְׁלֵא הִזְכִּיר דַּעַת הַלְבוּשׁ דַּס"ל דְּפְלִיגִי.

וְהִנֵּה לְדַעַת הַלְבוּשׁ וְהַשְׁ"ה דַּס"ל לְדַעַת הַא"ח דְשְׁרִי לְקִנּוֹת לְהַאֲכִיל לְפּוֹעֲלִים וְהוּי בְּגִזְדָּמִינוּ לֹא ק' דַּא"כ אִמְאִי אָסוּר לְמִכְרוּ אֶלָּא בְּדָמִים שְׁקָנָה עִם הַיּוֹת שְׁעַכְשָׁיו שְׁנָה יוֹתֵר: עוֹד כָּתַב הַפַּר"ח עַמ"ש הַא"ח בְּשֵׁם הַיְרוּשָׁה דְאִינוּ מוֹכְרוּ אֶלָּא בְּדָמִיו וּמִיָּהוּ לָא קִי"ל הָכִי אֶלָּא כָּל מָה שְׁבָא לְאָדָם בְּהִיתֵר יָכוֹל לְמוֹכְרוּ בְּמָה שְׁמוֹצִיא דְתַנּוּן בְּשִׁבְעִיעִית לְקַח בְּכוֹר לְמִשְׁתָּה בְּנוּ אוֹ לְרָגֵל וּל"צ לֹא מוֹתֵר לְמוֹכְרוּ וּבְתוֹסַפְתָּ קִתְּנֵי ר' אוֹמֵר אוֹמ' אֲנִי לָא יִמְכְּרוּ אֶלָּא לְדָמִיו וּפְיִרְשׁ בְּדָמִים שְׁקָנָאוּ שְׁלֵא יְרוּיחַ בְּהוֹן כְּלוּם ע"כ וְיָדוּעַ דְּהִלְכָה כְּסִתָּם מִתְּנִיתִין דְּקָסִתִּים וְתַנִּי מוֹתֵר לְמוֹכְרוּ וְהִינּוּ אפ"י לְהַרְוּיחַ בּוּ וְכֵן סִתָּם הֶרְמַב"ם בְּחִיבּוּרוֹ עַכְת"ד וּלְפִי מ"ש דְּדַעַת הַא"ח דְּמִיִּירֵי בְּשַׁעֲבַר וְלִקְחָ בְּאִיסוֹר הָא נְמִי נִיחָא דַּש"ה שְׁלִקְחָ בְּהִיתֵר מִש"ה ס"ל לְסִתָּם מִתְּנִי דְשְׁרִי לְהַרְוּיחַ בּוּ אֲבָל הִיכָא דְעֵבֶר וְקָנָה בְּאִיסוֹר קָנְסִי לִי שְׁלֵא יִמְכְּרוּ אֶלָּא בְּדָמִיו וְלַדַּעַת הַפַּר"ח נְמִי דַּס"ל דְּמִיִּירֵי כְּשִׁלְקָח בְּהִיתֵר נַר' דַּל"ק דַּס"ל לַא"ח דַּר' לָאוּ לְאִיפְלוּגִי אַת"ק אֲתִי אֶלָּא לַפ' דְּמִאִי דְתַנּוּן מוֹתֵר לְמוֹכְרוּ הִינּוּ לְמוֹכְרוּ וּבִלְבַד שְׁלֵא יִמְכְּרוּ אֶלָּא בְּדָמִים שְׁקָנָה אוֹתוֹ שְׁלֵא יִשְׁתַּכַּר בּוּ עַכ"ל הָרִי דַּס"ל דַּר' לְפְרוּשֵׁי אֲתָא וְלָא לְאִיפְלוּגִי: וְהִנֵּה הַט"ז הִבִּיא רְאִיָּה דְלְהַאֲכִיל לְפּוֹעֲלִיו נְמִי אָסוּר מְסוּגִיָּא דַּפ' הַפּוֹעֵל דַּס"ב עַש"ב וַיֵּשׁ לְהַשְׁתוּמֵם דְּהַשְׁ"ה כָּתַב דְשְׁרִי דְאִין זֶה כְּעִין סַחֲרָה וּכ"מ בַּפ' בְּתַרְא דַּעֲפוּם דַּס"ג ע"ב ע"ש בְּרִש"י ד"ה וְלֹא מִשׁוּם יִי"ן וּד"ה שְׁנַשְׂא עַכ"ד וּא"כ גְּמַצָּא דְתַרִי סוּגִיָּא סְתְרִיא וְשׁו"ר לַה' מַח"א דַּכ"ה שִׁישׁב הַעֲנִין ע"ש: וְלַעֲנִין דִּינָא בַּנ"ד דְּבַר זֶה נִשְׁאֵל לְהַרְשָׁפ"ץ בְּתַשׁוּ' ח"ג ס' רַצ"ב וְכָתַב אִם מוֹצָא קוֹנִים שְׁיִקְנוּ הַטְרִיפוֹת וּמוֹלְחָם לְהַרְוּיחַ אָסוּר שְׁזוֹ סַחֲרָה לְכַתְּחִילָה וְהַדְּבָר פְּשוּט שְׁאִם מוֹצָא קוֹנָה וְאַפ"י בְּזוּל הַרְבֵּה הוּא עוֹבֵר עַל ד"ת אִם אִינוּ מוֹכְרָה מִיָּד עַש"ב אֲמָנָם מִדְּבַר מְהַרְשָׁ"א בְּחֻלְיִן דַּק"ו ע"א עַמ"ש הַאֲכִילוּ בְּשַׁר חֲזִיר שְׁהִיָּה חֲנוּנִי יִשְׂרָאֵל וְכו' וּבְשִׁהֲנַכְרִי בָּא מַאֲכִילוּ נְבֵלוֹת וְהִלָּךְ יְהוּדֵי וְכו' וְהַאֲכִילוּ בְּשַׁר חֲזִיר כ' וְז"ל פְּתַח בְּנְבֵלוֹת וְסִיָּים בְּחֲזִיר דַּקְדָּק לְפָרִשׁ כֵּן מִשׁוּם דְּאָסוּר לְיִשְׂרָאֵל לַעֲשׂוֹת סַחֲרָה בְּנְבֵלוֹת וְכו' אִם לָא שְׁנַזְדָּמֵן וְכו' עַש"ב הָרִי מְבֹאָר מִדְּבָרֵינוּ דַּס"ל דְּבַנְזָדָּמֵנוּ לֹא נְבֵלוֹת וּטְרִיפוֹ מוֹתֵר לְמִפּוֹר כְּאַשְׁרֵי יִמְצָא וּאִפ' לַעֲשׂוֹת מִהוֹן תְּבַשְׁלִיל וְנַר' דְּזֶה דַּעַת רַאבְּ"ה הוּבָא בְּמִרְדְּכִי בַר"פ כ"ש שְׁרַבִי יַחֲיֵאל פֶּסֶק שְׁאָסוּר לַעֲשׂוֹת סַחֲרָה בְּדְבָר הָאָסוּר בְּאֲכִילָה וּבְדְבָר טִמְאָה וְרַאֲיָה מִדְּתַנּוּן פ"ז בְּשִׁבְעִיעִי צַדִּי חֲזִיָּה וְעוֹפּוֹ שְׁנַתְּמָנָה לְהֵם וְכו' אֲבָל לָא נִתְמַנּוּ אָסוּר וְכֵן מוֹכַח בְּיְרוּשָׁה דְשִׁבְעִיעִי אֲמָנָם רַאבְּ"ה כָּתַב דְּמוֹתֵר לַעֲשׂוֹת סַחֲרָה בְּדְבָר טִמְאָה וְהִבִּיא רְאִיָּה מַפ' כ"ה מִים רַאשׁוֹנִים הַאֲכִילוּ בְּשַׁר חֲזִיר וְאַכְסֵנְאִי יְהוּדֵי הִנֵּה הֵתָם ע"כ וּמִרְן הַב"י סַס"י קִי"ז כָּתַב וְדְבָרֵי רַבִּי יַחֲיֵאל עִיקָר וּכ"ד הַפּוֹסְקִים וְהִיא דְהַאֲכִילוּ בְּשַׁר חֲזִיר אִינָה רְאִיָּה דְאִיכָא לְמִי יִשְׂרָאֵל רְשַׁע הִיָּה וְעוֹד וְכו' ע"ש וְכָבֵר הָאֲרִיכּוּ הָאֲחֵרוֹנִים לְיִישׁב דְּבָרֵי רַאבְּ"ה הַלְלוּ אֲמָנָם י"ל דְּרַאבְּ"ה מִיִּירֵי בְּגִזְדָּמִינוּ לֹא וְס"ל דְּמוֹתֵר לְהַסְתַּחַר בְּהוֹן דְּהִינּוּ לְמוֹכְרָם מְעַט מְעַט וּלְבַשֵּׁל פְּדִי לְמִפּוֹר בְּיוֹתֵר כְּדַעַת מְהַרְשָׁ"א אִיבְרָא דְּמִדְּבָרֵי הַמְּרַדְּכִי נַר' דְּלָא הִבִּין כֵּן מִדְּבָרֵי

ראב"ה מדכתב אב"ל ראב"ה פתב וכו': ודע דהיכא דנזדמנה טריפה לישראל אם מותר לישך' אחר לקנות להרויח בה פתב ה' ב"ח דאסור וכן הספיק הפר"ח דלא כט"ז ע"ש וכ"כ בהד"א הרשב"ץ שם סי' רצ"ב ע"ש: סימן ו' יש לחקור במ"ש מרן בי"ד סי' קי"ז שפתבנו לעיל לאסור במתנה פמכר אם דין זה דמתנה הוי בכל מילי או דוקא הקא קאמר מרן דמתנה פמכר לענין האסורים: והנה ה' בית יעקב בסי' מ"ב תהי בה בדברי מרן מדאמר' בע"א רס"ב אהא דתניא חמרין שקיו עושים מלאכה בפירות שביעית שפירין שביעית ופרי מאי שפירין שביעית איילימא דיקהבי' להו מפירות שביעית נמצא זה פורע חובו מפירות שביעית והתורה אמרה לאכלה ולא לסחורה אמ' אב"י לעולם דיקהבי' להו שביעית ודקאמר'ת לאכלה וכו' דיקהבי' בצד היתר ופירש"י במתנת חנם פדתנו וכו' אב"ל אומ' העולם לאוכלים ולשתו' בירוש' ונותנים זל"ז במתנת חנם אלמא מפו' פהיאי דמתנה לא תשיב פסחורה את"ד ומה שתי' לזה ע"ש הרואה יראה דאין לו שחר ואשתמיטתי' מ"ש בירוש' פ"ק דמע"ב עלה דתנו אב"ל נותנים זל"ז מתנת חנם מתניתין ר"מ היא דאמ' אין מתנה פמכר אר"י ד"ה היא בהד"א דתניא וכו' ופי' הר"ש אפי' מ"ד מתנה פמכר בכה"ג שפזמין את חברו שיאכל אצלו מודה דשרי ע"ש וכ"כ הרע"ב וקבר הר"ש גופיה שם רפ"ג רמז זה ע"ש הרי דאפי' למ"ד מתנה פמכר מודה בכה"ג שפזמין אצלו דשרי ולפ"ז בההיא דע"א נמי איירי בכה"ג והיינו דאמר אב"י דיקהבי' ניהל' בצד היתר ולא אמ' בפשיטות דיקהבי' ניהל' במתנת חנם אלא דר"ל בצד היתר למר פדאית ליה ולמר פדאית לי' דלמ"ד מתנ' פמכר מיירי במזמינו לאכול אצלו ולמ"ד מתנה לא הניא פמכר איירי בפשיטות בדקיהיב מתנת חנם: איברא דלקאורה אין נר' פן מדברי התו' שם בד"ה דיקהיב וכו' שכ' וז"ל וא"ת פנין דיקהיב לי' בצד היתר מאי אריא דפועלי' עושים בפירות שביעית הללו אפי' עושים מלאכה אחרת יהיו מותרים וכו' וי"ל דוקא בשעושי' המלאכה בפירות שביעית עצמו אז אינו נר' פנותן שפיר וכו' אב"ל עוש' במלאכה אחרת יכול להיות שהוא אסור' דדומה שפיר שפיר מלאכה עכ"ל וא"א דמיירי הקא במזמינו לאכול אצלו א"כ אפי' עוש' מלאכה אחרת אינו דומה שהוא שפיר מלאכה אפ"ה הא נדאי פנר'א דבעושים מלאכה אחרת אפי' במזמינו לאכול אצלו דומה שפיר שהוא שפיר מלאכה פנין דקושט' הוא דרופה לפורעו שכירותו במה שפזמין לאכול אצלו משא"כ פשעושי' עמו בפירות שביעית עצמן דומה שהוא של שניהם: והנה בעיקר דברי התוס' כ' ה' אהלי יצחק שמעתי מקשים שדבריהם אלו הפך משנה שלימה פרק ח דשביעית מ"ה דקתני אין נותנים לא לבכיר ולא לבלן וכו' ולכולן הוא נותן מתנת חנם הרי דקתני בהד"א דאפי' בשאר מלאכות אחרות נותן להם מתנת חנם ע"כ ונר' דלק"מ דהיא לא מיירי שנותן להם מתנת חנם לשם פריעת שכירותם אלא נותן להם מתנת חנם ממש וכ"כ מהר"י קורקוס בפ"ו מה' שמטה דין י"א וז"ל ונותן להם מתנת חנם אע"פ שיש בדבר גמילות חסד וגם פי אפש' שיוזיל אצלו או יניח לו משכרו בשביל פה וכו' עכ"ל הרי דמיירי בנותן מתנת חנם ממש בשביעית שריא דע"כ לא פרכי' בירוש' אמתני' בריש מעשר ב' דקתני אב"ל נותנים זל"ז מתנת חנם מתני' ר"מ דאמ' אין מתנה פמכר וכו' אלא לגבי מע"ב אב"ל גבי שביעית אפי' למ"ד מתנה פמכר מודה דלא אסור אלא מכירה דאמ' רחמנא לאכלה ולא לסחורה אב"ל מתנה שריא פדתנו בפ"ד דשביעית מ"ב בש"א אין אוכלים פירות שביעית בטובה ובה"א אוכלים בטובה ושללא בטובה ועיין עוד בשלהי פ"ט דשביעית בפ"ה הר"ם והר"ש שם וכ"פ הר"ם בפ"ו דשמ"טה דין ט"ו וז"ל אוכלים פירו' שביעית בטובה ושללא בטובה פיצד שיתן לו פירות שביעית כמו שעשה עמו טובה שנתן לו וכו' ע"ש אב"ל אי קשיא הא קשיא עמ"ש הרע"ב שם בפ"ח דשביעית וז"ל ולכולן לכל הני דתנינו במתני' יכול ליתן מתנת חנם שלא לשם שפירין אע"פ

ש'יודע שבשביביל שנתן לו מתנה לא יתבע ממנו ש'כר עכ"ל דמבוא' דס"ל דבצד היתר דהיינו מתנת חנם יכול ליתן אפי' לאנמינים אחרים מצד ש'כרן וק' דלפ"ז מה יענה לקוש' התוס' דאמאי קתני החמרין שהיו עושים מלאכה בפירות שביעי' ש'כרן שביעי' פ'ין דיהיב ליה בצד היתר מאי אריא דפועלים עושים בפירות שביעית אפי' היו עושים מלאכה אחרת יהיו מותרים לפורעם מפירות שביעית: ואפשר ליישב דס"ל להרע"ב דאף על גב ד'יודע דבשביביל שנתן לו מתנה לא יתבע ממנו ש'כר מ"מ הרי הוא לא נתן לשם ש'כר ואם העיז פניו זה האמן ועשה עצמו פאלו לא ידעו מאותה מתנה דיהיב ויתבע ממנו שכירותו הוא מחוייב ליתן לו שכירותו א"כ לא דמיא הא להאי דחמרי שביעי' דנותן להם שביעית דהיינו אגרייהו ב'הדיא ואע"ג דמוקי לה אבני בצד היתר היינו נמי כהיא דמע"ב דהעלם ונאכלם דמפ' קצת דהיינו אגרייהו ולפ"ז ל"ק קוש' התוס' דלשאר פועלים בכה"ג דמוכח' מלתא דהיינו אגרייהו ודאי דאסור ובזה מה שהק' ה' חזו"ן כ"י עלה דהך מתניתין דפ"ז דשביעית דקתני ולכולן הוא נותן מתנת חנם ונ"ל ק"ל אמאי לא אייתי האי מתני' אבני התם דמשני דיהיב נהלי' בצד היתר כדתנן לא יאמר אדם לחברו העלה פירות הללו ונותנים זל"ז מתנת חנם והו"ל לאיתויי מתני' דידן דאיירי בשביעית עצמה וכ"ת התם לאו מתנת חנם ממש דה"פ אומר לו העלם לאנכלם ולשיתותם בירוש' שהרי אמרו אבל נותנים זל"ז מתנת חנם כמ"ש התי"ט והוא פי' נאה.

ומתקבל וראיה לזה מדמיייתי הש"ס שהיא מתני' דהוי פ"ג דמע"ב ו'לא מייתי מתני' דרפ"ק דמע"ב דתנן אבל נותנים זה לזה מע"ב אלא משום דהתם לא מיירי במתנת חנם ממש אלא איירי בפועלים דיהבי' ניהלי' בצד היתר דהיינו כהיא דהעלם לאכלם וכו' דאיירי נמי בפועלים אלא שנתן להם דר' מתנת חנם דהא פי' הרב במתני' דידן ולכולן הוא נותן מתנת חנם כל הני דתנינן במתני' יכול ליתן מתנת חנם שלא לשם ש'כרן ואע"פ ש'יודע שבשביביל שנתן לו מתנה לא יתבע ממנו ש'כר ע"כ באופן דמתני' דידן הוי דומיא דהתם ונהדר' קוש' לזנפתה דהו"ל לאיתויי מתני' דידן וצ"ע את"ד ולפמ"ש ניחא ונהרי הוא פמבואר: והנה ה' אהלי יצחק כ' ליישב דברי התוס' דמתני' דשביעית מיירי במזמינו אצלו לאכול עמו על שלחנו כמ"ש הר"ש והרע"ב בריש מע"ב דקי"ל מתנה כמכר ע"ש בתי"ט והתו' מיירי במתנה ממש ונהי מוכח מאבני דקאמ' דיהבי' נהלי' בצד היתר ואהא פתבו דבשאר מלאכות אחרות יכול להיות דאסור ויהיינו למ"ד מתנה כמכר ואעפ"כ כשעושים מלאכה בפירות שביעית עצמן אז אינו נר' פנותן ש'כר את"ד ולפי דבריו ה"ט דא"כ אמאי ל"ק להו להתוס' בפשיטות דלמ"ד מתנה כמכר היכי שרי ליתן מתנת חנם כדפרי' בירוש' ריש מע"ב ותו' ק' לדבריו דהא ע"כ שהיא דמע"ב דמייתי אבני' לא יאמר אדם לחברו העלה וכו' לא מתוקמא למ"ד מתנה כמכר אלא דמזמינו אצלו כמ"ש לעיל וכ"כ התי"ט שם דהק' אלא אומר לו העלם וכו' דהוי כמזמינו ונהרי אמרו אבל וכו' ע"כ ויהיינו אף דפ"ק דמע"ב דמוקמי' לה בירוש' למ"ד מתנה כמכר במזמינו: איברא דרש"י פתב צד היתר מתנת חנם משמ' לכאורה דס"ל דלא מיירי במזמינו אגמם כ'ר פתבנו דמדמיייתי אבני' ראיה ממתני' דלא יאמר אדם לחברו וכו' דהתם ע"כ מיירי במזמינו אצלו וצ"ל דרש"י בונתו נמי מתנת חנם באופן זה דהיינו במזמינו אצלו ורש"י נקט לשון המשנה דקתני אבל נותנים זל"ז במתנת חנם ויהיינו במזמינו אצלו כדכתיבנא וא"כ דכות' נמי כהך דהחמרין שהיו עושים בפירות שביעית ש'כרן שביעי' היינו נמי במזמינו אצלו ואפ"ה פתבו התוס' דדוקא כשעושי' המלאכה בפירות שביעית עצמו וכו' אבל עושים מלאכה אחרת יכול להיות שהוא אסור דדומה שפיר לש'כר מלאכה וא"כ הדרא לה קוש' לדברי התוס' מהך דפ"ח דשביעית דקתני לכולן הוא נותן מתנת חנם דאפי' נימא דמיירי נמי במזמינו אצלו

ע"כ דלמ"ד מתנה פמקר אפי' בכה"ג אסו' לשאר אומני' אשר ע"כ נר' עיקר כמ"ש דהתו' מיירי בין למ"ד מתנה פמקר בין למ"ד מתנה אינה פמקר דלתרנוייהו מיירי דברי אבני דיהבי' נהל' בצד היתר למר פדאית ליה ולמר פדאית ליה דאפי' למאן דס"ל מתנה לאו פמקר נמי לשאר אומני' אסו' אפי' מתנת חנם משום דפורע חובו בפירות שביעית ולא שרי אלא פשעושים המלאכה בפירות שביעית עצמן: והנה עיקרא דהאי מלתא אי מתנה פמקר או לא היא פלוגתא דר"מ ורחמ"ל בפ' יש בכור דנ"ב ע"ב דר"מ ס"ל מתנה אינה פמקר וחכ"א מתנה פמקר ופ' הרמב"ם פי"א דה' שמטה פתקמים ע"ש ובפ"ט דערבין דל"א ע"ב מוקמי' למתני' דהתם דלא כר"מ ופסק הר"מ שם פי"ב דין ד' ע"ש ומן האמור דהרמב"ם פ' בהני דוכתי דמתנה פמקר יש לתמוה עמ"ש הרמב"ם בפ"ג מה' מע"ב דין י"ז וז"ל מע"ב ממון גבוה הוא וכו' לפיכך אינו נקנה במתנה אא"כ נתן לו הטבל וכו' ע"ש וכו' מהר"י קורקוס וז"ל זהו שכ' רבי' אינו נקנה במתנה אבל לא שיהי' אסו' ליתנו במתנה דהא לא אסרו אלא מקר ולא מתנה אלא שאינו נקנה והו"ל פאלו לא נתנו ע"ש והשתא ק' דאיך כתב דלא אסרו אלא מקר ולא מתנה והא קי"ל דמתנה פמקר אשר ע"כ נר' דמ"ש הרמב"ם לפיכך אינו נקנה במתנה אפי' פשטני' דאינו נקנה במתנה כלל מה"ט דמתנה פמקר וכ"כ הרמב"ם שם וז"ל מתני' ר"מ היא דאמר מתנה פמקר וז"ש רבי' אינו נקנה במתנה עכ"ד הרי דמפ' דברי רבי' בפשטן אף מ"ש הרמב"ם דמתני' ר"מ היא דאמר מתנה פמקר וכו' הוא ט"ס דהא ר"מ ס"ל דמתנה אינה פמקר גם ברפ"ה מה' הנז' כ' הרמב"ם הפודה מעשורו וכו' בין שניתן לו בטבלו מתנה וכו' וכו' הרמב"ם ומשום דקי"ל דמתנה פמקר ואסור ליתנו תיקון רבי' שניתן לו בטבלו והכי מתרץ לה בפ' האיש מקדש עכ"ד איברא דאינו מוכרח דהתם בפ' האיש מקדש דמוקמי' לה בדיהיב ליה בטבילי' הוא מש משום דר"מ ס"ל דמע"ב ממון גבוה אע"ג דר"מ ס"ל דמתנה לא הוי פמקר מ"מ פיון דהוי ממון גבוה לא מצוי יהיב להיות פשלו להוסיף עליו חומש כמ"ש רש"י שם בד"ה ממון גבוה הוא וז"ל ולא מצוי יהיב ליה והו"ל זה שניתן לו פאלו אינו שלו ואין מוסיף חומש אלא בעלים דלא קרינו ביה ממעשורו עכ"ל הרי מבוא' דנדאי לענין מתנה מצוי יהיב אליבא דר"מ דס"ל דמתנה אינה פמקר אלא דכיון דס"ל דהוי ממון גבוה לא קני ליה להיות פשלו להוסיף חומש וכו' מהר"י קורקוס בפ"ג מה' מע"ב דין י"ז ע"ש: ובהכי איחנח לן מה שהק' ה' חזו"ן ריש מע"ב וז"ל וק' מהא דאמרי' בפ"ב דקידושין אלימא ר"מ מי מצוי יהיב ליה והא אמר מע"ב ממון גבוה הוא ומאי קושני' הא ר"מ ס"ל מתנה אינה פמקר וצ"ל דש"ס דילן ס"ל לחלק בין הנושאים משום דהתם איכא קראי יע"ש בס"פ יש בכור ודלא פירוש' עכ"ד ואין דבריו מובנים דבפ' יש בכור דאיכא קראי היינו לרבנן דס"ל מתנה פמקר אבל לר"מ לא דריש משום דס"ל דמתנה אינה פמקר וע"כ דס"ל הכי בכל דוכתא דכללא הוא דאין מתנה פמקר ומש"ה לא דריש ריבוייא התם וכן בפ"ט דערבין דל"א ע"ב וזה פשוט.

אמנם בעיקר הקושני' לפמ"ש לק"מ דעיקר קושני' הש"ס הוא אמאי דקתני אין מוסיף חומש וכדכתובנא. עוד כתב ה' וז"ל אבל אפתי ק"ק למאי הוצרך הש"ס דילן לשנויי' הב"ע פגון דיהבי' נהל' בטבל' וכו' ואמאי לא משני' במזמינו כדמוקי הירוש' סיפא דמתני' דילן אבל נותני' זל"ז מתנת חנם דשרי אפי' אי אמרי' דמתנה פמקר ואולי י"ל שנר' להש"ס דוחק לאוקומי' שהיא דתנו בין שנתן לו במתנה במזמינו דוק אבל מתני' דידן אין נראה לו להירוש' דוחק לאוקומי' במזמינו משום דריש' תני' לא יאמר אדם לחברו בירוש' הילך יין ותן לי שמן ובירוש' הנה דרכם בכך להזמין את חברו על מע"ב וכדמוכח בירוש' ולהכי ניח' לי' לאוקומי' מתני' על הפנהגה עכ"ד ולפמ"ש א"צ לזה דהיא דקתני הפודה מע"ב שלו מוסיף חומש בין משלו בין שניתן לו במתנה

גם דנימא דמיירי במזמינו אצלו לא איפרק דכינן דס"ל לר"מ ממון גבוה הוא לא קני לי להיות
פשוטו להוסיף חומש: עוד כתב ה' חזו"ן ובזה אתי שפיר דלא פריה הש"ס בקידושין אמתני'
ופריה מהאי דתנן בין שנתן לו במתנה ואפשר דש"ס דילן ס"ל דאפי' במזמינו אסור דהו"ל כמכר
דזה מזמין את זה היום וזה מזמין את חברו למחר וכינן דמתנה כמכר לענין מע"ב לא שרי אלא
בדיהיבי בטבלי' וכן דעת הרמב"ם בפ"ג מה' מע"ב שלא הנפיר הא דתנן במתני' אבל נותני' זל"ז
מתנת חנם אלא כ' וי"ל מע"ב ממון גבוה הוא שניאמ' לה' הוא לפיכך אינו נקנה במתנה אא"כ נתן
לו הטבל והמקבל.

מפריש מעשר עכ"ל דהיינו תירוץ דבפ"ב דקידושין וברפ"ה כ' וז"ל הפודה מעשרו לעצמו בין
שהוא שלובין שנפל לו בירושה בין שניתן לו בטבלו מתנה מ"ש ה"ז מוסיף עליו חומש עכ"ל
משמ' דס"ל דלפי הש"ס דילן דמוקי ההיא דתנן בין שניתן לו במתנה דיהיב לי' בטבלי' ה"נ
דמתני' דידן דתני נותנים זה לזה מתנת חנם בהכי איירי אלא שצריך ליישב מה שהקשינו לעיל
אמאי לא פריה ממתני' עכ"ד ולפמ"ש הא נמי לק"מ דלא פריה אלא ממאי דקתני מוסיף חומש
דכינן דס"ל לר"מ ממון גבוה לא קני לי להיות פשוטו להוסיף חומש ומ"ש דש"ס דילן ס"ל דמתני'
דריש מע"ב דקתני ונותני' זל"ז במתנה דמיירי דיהיב ליה בטבלי' לית' דאי הכי מאי אתא
לאשמועי' פשיטא דיכול ליתן לחברו מתנה טבל דבשלמ' ההיא דמייתי בפ"ב דקידושין אתי
לאשמועי' לענין חומש דחשיב פשוטו אכל לענין שיכול ליתנו במתנה לא אצט' לאשמועי' ותו
דהו"א דומיא דרישא קתני דתנן מע"ב אין מוכרין אותו ואין ממשכני' וכו' דמבוא' דמיירי במע"ש
גופיה ועלה קתני אבל נותנים זה לזה מתנת חנם ובהכי ניחא מאי דלכאו' איפא למידק דבירושה'
אמאי הנצרך לאוקמ' דמיירי במזמינו אצלו ולא מוקי לה בדיהיב לי' בטבלי' אכן לפי מ"ש ניחא
דהיא לא מתוקמ' בדיהיב לי' בטבלי' מטעמים שפכתנו: אמירי איברא דאכתי פש גבן לברורי
אמאי השמיט הרמב"ם הא דתנן ונותנים זל"ז מתנת חנם דמוקמי' לה בירושה' אפי' למ"ד מתנה
כמכר דמיירי במזמינו אצלו ואפשר שסמך עמ"ש שם הלכה כ"ב לא יאמ' אדם לחברו העלה את
הפירות לירוש' וטול מהן חלקה שנמצא זה כנוטל שטר ממע"ב על הבאתו לירוש' אבל אומר לו
העלם שנאכלם ושנשתם בירושה' ע"כ וההיא משנה ברפ"ג דמע"ב לא יאמר אדם לחברו וכו'
אלא א"ל העלם וכו' אבל נותנים זה לזה מתנת חנם וכו' התי"ט דה"ק אלא א"ל העלם וכו' דהוי
במזמינו והרי אמרו אבל וכו' ע"ש: באופן דנתבאר דס"ל להרמב"ם מתנה כמכר ולפ"ז יש לתמוה
עמ"ש הרמב"ם שם דין יח פיצד אין מחליפי' אותו לא יאמר לו הילך יין מעשר ותן לי שמן
מעשר אבל א"ל הילך יין שאין לי שמן ואם רצה חברו ליתן לו שמן מותר שהרי לא החליף עמו
אלא הודיעו שאין לו ולפי מ"ש דס"ל להר"מ מתנה כמכר ק"ט היכי כ' הקא תקנתא ליתן זל"ז
במתנה והא מתנה אסורה דהוי כמכורה ומאי אהני בהאי תקנתא לינצל מחליפי' ע"י שיתן במתנה
ואפשר לומר דכה"ג לא מיקרי לא חליפי' ולא מתנה דלצד מתנה לא חשיב' מתנה דהא אין פונתו
ליתן לו במתנת חנם אלא פונתו שיתן לו תמורתו ולצד חליפין הא לא הנפיר חליפין בהדיא ואינו
יכול להוציא מננו בב"ד ואין פאן חליפין וא"כ לא הוי לא חליפין ולא מתנה ושור"ר למו"ה זרע
יצחק ז"ל בחי' פ"ב דקידושין עלה דפרכי' מי מצוי יהיב ליה במתנה שכ' צריך ליישב מתני' דריש
מע"ב דקתני נותנים זה לזה מתנת חנם ופירש"י דמתנה לאו כמכר לר"מ וכן הרמב"ם פסק בפ"ג
דמותר אדם ליתן לחברו פירות מע"ב שלא כדרך חליפין ממש והוא פסק בהך פרקא כר"מ
שאינו יכול ליתן במתנה כ"ש בדרך חליפין קצת ונהך דינא דהרמב"ם הוא בירושה' הביאו ר"ש
ברי' מע"ב די"ל כשנדייק לשון הרמב"ם שם שכ' אינו נקנה במתנה ש"מ דלענין שאינו נקנה

פְּדִיָה קִנְיָן הַמִּתְּנָה הוּא דְאִמְרֵי שְׂאִינוּ יָכוֹל אֲבָל אַה"ן מִתְּנָה בְּעֵלְמָא שְׂפִיר מְצִי לְמִיָּהב עַכ"ל
מְבֹאָר דְעֵתוֹ דַּס"ל לְקוֹשְׁטָא דְדַעַת הַרְמֵב"ם דְּמִתְּנָה אֵינָה פְּמָכָר וְיָכוֹל לִיתָן בְּמִתְּנָה וּכְבָר פְּתַבְנוּ
דַּעַת הַרְמֵב"ם בְּכַמְהָ דְּוֹכְתִי דַּפ' פְּרַבְנָן דְּמִתְּנָה פְּמָכָר וְדַבְרֵי הַרְמֵב"ם שְׂכ' אֵינוּ נִקְנָה בְּמִתְּנָה
פְּשִׁטָּי דְאֵינוּ נִקְנָה בְּמִתְּנָה פְּלָל כַּמ"ש לְעֵיל וּמֵאֵי דַּכ' לִישָׁב מְדַקְדוּק לְשׁוֹן הַרְמֵב"ם ק"ק דַּהוּ"ל
לְדַקְדַּק פֶּן מִדְּבָרֵי רַש"י כַּמ"ש לְעֵיל וְעֵינָן עוֹד לַה' אֶהְלִי יִצְחָק בַּחֲלִי לַע"א שְׁם וְדו"ק: עוֹד מְצִינוּ
לְהַרְמֵב"ם פִּי"א מַה תְּפִלָּה דִּין ר' דַּפ' דְּמִתְּנָה הֵנָּה פְּמָכָר וְז"ל פֶּשֶׁם שְׁמֹנְתָר לְהֵם לְמַפְּוֹר בֵּית
הַכְּנֶסֶת פֶּה נֹתְנִים אוֹתוֹ בְּמִתְּנָה שְׂאֵלוֹ לֹא הִי"ל לְצִיבּוֹר הַנִּינְיָה בְּמִתְּנָה זֹו לֹא נִתְּנוּהָ ע"ש וְהִיא
דַּר"א וְרַבִּינָא בַר"פ בְּנֵי הָעִיר דַּכ"ו ע"ב מִתְּנָה פְּלִיגִי בַּה רַב אַחָא וְרַבִּינָא חַד אָסַר וְחַד שְׂרִי מֵאֵן
דְּאָסַר בְּהֵאֵי תְּפִקַּע קַדְוִשְׁתִּי וּמֵאֵן דְּשְׂרִי אֵילוּלֵי דַּהוּ"ל הַנְּאָה מִינְיָה לֹא הָוָה יְהִיב לֵיהָ הַדַּר הוּ"ל
מִתְּנָה פְּזַבִּינִי וּפְסִקוּ הַרִי"ף וְהָרָא"ש שְׁם דְּמִתְּנָה פְּמָכָר וּק' דְּהָא מַלְת' דְּמִתְּנָה אֵי הֵנָּה פְּמָכָר כְּבָר
אִיפְּלִיגוּ בַּה תַּנְאֵי בַּס"פ יֵשׁ בְּכּוֹר וּבְעַרְכִּין כַּמ"ש לְעֵיל וּכְבָר הַקְּשָׁה פֶּן ה' אֶהְלִי יִצְחָק בַּחֲלִי לְעַרְכִּין
ע"ש וְאִפְּשָׁר לִישָׁב דְּהֵתֵם לְעַנְיָן לְהַפְּקִיעַ קַדְוִשְׁתִּי בַּה"כ אִפִּי לְרַבְּנָן דַּס"ל דְּמִתְּנָה פְּמָכָר מוֹדוֹ
לְעַנְיָן לְהַפְּקִיעַ קַדְוִשְׁתִּי בַּה"כ דְּלֹא פִקַּע' קַדְוִשָׁה בְּכַדִּי וְאֵע"ג דְּבְּעֵלְמָא מִתְּנָה פְּמָכָר דְּאֵי לֹא דְאִית
לְהוּ הַנְּאָה מִינְיָה לֹא יְהִיב לִי מ"מ בְּעַת שְׁנָתָן לוֹ בַּה"כ לִיכָא מִיָּדִי לְאַפְּקוּעֵי בֵּיהָ קַדְוִשְׁתִּי בַּה"כ
וְאִידָּהּ ס"ל דְּכִינּוּן דְאִית לְהוּ הַנְּאָה מִינְיָה פִּקְעָה בְּהֵיא הַנְּאָה דַּהוּ"ל פְּזַבִּינִי וְשׁוּב מְצִאתִי
לְהַרְיִטְבָּ"א בַּחֲלִי לְמַגִּילָה שְׂכ' וְז"ל בְּהָא פְּלִיגִי מ"ס בְּמֵאֵי תְּפִקַּע קַדְוִשְׁתִּי וּמ"ס אֵילוּלֵי דַּהוּ"ל
הַנְּאָה מִינְיָה לֹא הָוָה יְהִיב לִי פִי לֹא לְמִמְרָא דְחֻשְׁבִּיב פְּזַבִּינָא בְּהַנְּאָה שְׂקִיבֵל מְמַנּוּ מְדַבֵּר דְּהֵיא
הַנְּאָה כְּבָר הִלְכָה וְאִפִּי יְהִיב לְהוּ מְעִיקְרָא וְאֵינִי בְּעֵינֵי אֵין זֶה טַעַם מְסַפִּיק לִיתָן לוֹ בַּה"כ וְכו'
אַלֵּא הֵכִי קְאָמְרִי דְּהֵאֵי גְבָרָא כְּבָר יְהִיב לִי מִתְּנָה פִּיּוּצָא בּוֹ וְיַדְעֵי בִי פְּרַנְסִים דְּכָל הֵיכָא דְאַצְט'
לֵן יְהִיב לֵן וְכו' הַלְפָּה אֵלוֹ מְכָרוּ לוֹ וְהַפְּקִיד אֲצָלוֹ הַמַּעֲוֹת עַר עַת צַרְרָה הַשְׁתָּא נְמִי דִּיהִבּוּ לִי
פְּפִקְדוֹן נִינְהוּ גְבִי וְכָל הֵיכָא דְאַצְט' לֵן יְהִיב לֵן וְהֵיא שְׁעֵתָא הַדַּר הוּ"ל מִתְּנָה פְּזַבִּינִי וְכו' עַש"ב:
עוֹד יֵשׁ לְעַמּוּד מְהָא דְאִיתָא בַּפ' הַנְּזַקִּין דַּרְף ו' ע"ב עֲלָה דַּתְּנָן אֵין נַפְרָעִי מְנַכְסִי מְשׁוֹנְעָבְדִי בְּמִקּוּם
שְׂיֵשׁ בְּנֵי חוֹרִין וְכו' בְּעֵי רַב אַחְדָּבּוּי בַר אַמִּי בְּמִתְּנָה הֵיאָה תְּקַנְתָּ הוּא דְעַבּוּד רַבְּנָן מְשׁוּם פְּסִידָא
דְּלִקְוֹחוֹ אֲבָל מִתְּנָה דְּלִיכָא פְּסִידָא דְּלִקְוֹחוֹ לֹא א"ד מִתְּנָה נְמִי אֵילוּלֵי דְאִית לֵיהָ הַנְּאָה מִינְיָה לֹא
יְהִיב לִי מִתְּנָה וְהַלְפָּה פִי פְּסִידָא דַּל דְּלִקְוֹחוֹ דְּמִי וְכו' ע"ש וּלְפִי מַה שְׁנִתְּבָרָא דְּבָכָל דְּוִכְתָּא ס"ל
לְרַבְּנָן מִתְּנָה פְּמָכָר מֵאֵי קַמְבַּעֲיָא לִי הֵכָא דְּהָא קִי"ל פְּרַבְּנָן דְּמִתְּנָה פְּמָכָר וִי"ל דְּכְבָר פְּתַבּוּ הַתּוֹ
בַּפ' נַעֲרָה שְׁנִתְּפַתְתָּ דַּרְף מ"ט ע"ב בַּד"ה הוּא וְאִשְׁתּוֹ וְז"ל ע"כ נַר' דְּאֵין חֵי' בֵּין מִתְּנָה לְמָכָר לְעַנְיָן
זֶה אַע"ג דִּישׁ מְקוּמוֹת שְׂסָבְר' הוּא לְחַלֵּק בֵּין מִתְּנָה לְמָכָר כְּמוֹ בְּעֵשָׂה שׁוֹרוֹ אַפּוֹתִיקֵי וּמְכָרוּ נַר'
דְּוִקָא מְכָרוּ אֲבָל נִתְּנוּ ב"ח גּוֹבָה הֵימְנוּ וְכֵן בְּהַנְּזַקִּי גְבִי אֵין נַפְרָעִי מְנַכְסִי מְשׁוֹנְעָבְדִי בְּמִקּוּם שְׂיֵשׁ
ב"ח מְבַעֲיָ לֵן בְּמִתְּנָה הֵיאָה דְּוִקָא לְהָא מְלִתָּא הוּא דְּאִיבַעֲיָ לֵן וְכו' עַכ"ל וְנַר' דְּכּוֹנְנָתֵם כַּמ"ש
הַתּוֹס' בַּפ' הַגּוֹזֵל רִישׁ דַּק"ט וְז"ל אַע"ג דְּאִמְרֵי לְעֵיל עֲשָׂה שׁוֹרוֹ אַפּוֹתִיקֵי וּמְכָרוּ אֵין ב"ח גּוֹבָה
הֵימְנוּ ה"ד מְכָרוּ פִּינּוּ דְּלִיכָא קְלָא לֹא אַפְּסִידָנָא לְלִקְוֹחוֹת אֲבָל נִתְּנוּ בְּמִתְּנָה דְּלֹא שְׂיִיף פְּסִידָא
דְּלִקְוֹחוֹ ב"ח גּוֹבָה הֵימְנוּ דְּאֵין יָכוֹל לִיתָן מַה שְׂמְשׁוֹנְעָבְד לְאַחֲרֵי וְכו' ע"ש: עוֹד י"ל פְּלַפִּי מ"ש
הַנְּמַק"י בַּפ' מִי שְׁמַת וְז"ל אֲבָל בְּשָׂאָר יְרוּשׁוֹת אִפִּי יְרוּשַׁת אַמּוֹ דֵּינֵם פְּנַכְסִי דִּידֵי דְּדַבֵּר שְׂאִינוּ
מְצוּי הַנִּיחָהוּ עַל הַדִּין וְה"ט דְּמִתְּנָתוֹ מִתְּנָה אִפִּי מְנַכְסִי אֲבִיו זֹו דַּעַת הָרָא"ה וְהַר"ן עַכ"ל וְכ"כ
הַרְשֵׁב"א בְּתַשׁוּ"ח ג"ג סִי' קַכ"א ע"ש הַרִי מְבֹאָר דַּס"ל דְּמִתְּנָה לֹא שְׂכִיחָ וְהַנִּיחָהוּ עַל הַדִּין וְה"נ
י"ל דַּה"ט דְּמַבְעֵי לֵן בְּמִתְּנָתִי מֵאֵי דְּכִינּוּן דְּהָא דְּאֵין נַפְרָעִי מְנַכְסִי מְשׁוֹנְעָבְדִי בְּמִקּוּם שְׂיֵשׁ ב"ח הִיא
תְּקַנְתָּא דְּרַבְּנָן מְשׁוּם פְּסִידָא דְּלִקְוֹחוֹת מַש"ה מְבַע"ל בְּמִתְּנָה דְּהוּא מְלִתָּא דְּלֹא שְׂכִיחָ אֵי עַבּוּד

נמי רבנו תשנתא או דלמא דכיון דהוי מלתא דלא שכיחא הניחהו על הדין: איברא דיש בזה מקום לחקור דבההו בעיא דפ' הגזקי פתבו הרי"ף והרא"ש וז"ל ש"מ דבמתנה נמי עבוד רבנו תשנתא וכן הלכת' ואע"ג דדחינ' ואוקימנא בב"ח וכו' ההיא דחיתא בעלמא היא ולא סמכי' עלה וכ"פ הרמב"ם בפ"ט מה' מלנה והטור וש"ע בסי' קי"ג ורי"ו בס' מישורים נ"ו ח"ו והרשב"א בתשו' ח"א סי' תרי"ח הרי דכל הפוסקים פסקו הקא דמתנה פמכר אע"ג דהוי מלתא דלא שכיחא דהוי בכלל תשנתא דרבנו ואלו בההו דקטן פחות מכן ד' דתקין רבנו שלא ימכור בנכסי אביו לפי הפסק שפסקו כל הפוסקים בההיא דהגזקי' דמתנה פמכר ה"נ אית לן למפסק הכי דאין מתנתו מתנה דעבוד רבנו תשנת' נמי במתנה משו' דמתנה הוי פמכר ונאנו איפכא שמעיל' דבמתנה מתנתו מתנה משום דהוי מלתא דלא שכיחא כמ"ש הרשב"א בתשו' ח"ג והנ"י שכתבנו לשונו לעיל וכ"פ הרמב"ם בפ"ט מה' מכירה והרא"ש והטור ח"מ סי' רל"ה והמרדכי בפ' הגזקי' והעטור במ' מכירה ועיין בתשו' הריב"ש סי' תס"ח שכ' דהסכימו המפ' דמימ' דאמימר אפי' בנכסי אביו אמרה למלת' ע"ש ורי"ו בס' משורים נ"ט הביא מחלוקת בזה דהראב"ד ס"ל דבנכסי אביו לא שניא מכר לא שניא מתנה וכן מיגש כ' פי ה"ה נכסי אביו במתנה וכן הרשב"א עכ"ל הרי נמי דעת בן מיגש והרשב"א פדעת הרמב"ם ודעמ' דס"ל דלא עבוד רבנו תשנתא במתנה וצ"ע מאי שניא מההיא דהגזקי' דפסקו דעבוד רבנו תשנת' במתנה נמי ונראה דזה טעם הראב"ד דס"ל דלא שניא מכר ל"ש מתנה וכ"ד הרשב"א בתשו' ח"א סי' תקצ"ח ונר' מדבריו שם דכן דעת הרי"ף ע"ש ומה שק' לזה ממ"ש רי"ו בשם הרשב"א דבמתנה מתנתו מתנה וכן נראה מדבריו בתשו' ח"ג סי' קכ"א ע"ש פבר עמד בזה הרב שמחת יהודה סי' צ"ג ע"ש.

אמנם לדעת הפוסקים דבמתנתו מתנה ק' מ"ש מההיא דהגזקי' ואפשר דס"ל כמ"ש הרמ"ה בפ' מ"ש סי' קמ"ז וז"ל ומסתברא דה"ה נמי בנכסי אביו פיון שהגיע לכלל שנותיו והביא סימנין אף על גב דלא ידע בטיב משא ומתן ולא הוי בן ד' מתנתו מתנה דע"כ הו' דאמור רבנו ולמכור בנכסי אביו עד עד שיהי בן ד' שנה תשנת' דרבנו היא ומשום דמחוסר דעת הוא דתקנו ליה הכי אע"ג דחרירי טפי מ"ד אקטן פחות מכן י"ג שנה אע"ג דחרירי לית ליה לזבוגי משום דרובא דקטנים לאו בני דעת ניהו ה"נ פיון דרובא דפחותים מד' לא שלימי בדעתיהו תקינו רבנו דלא ליהו זבינייהו זביני בנכסי דאבוהון דמשום דממונא דלא טרח ב' הוא ואיכא למיחש דלא קפיד עליה ואזיל ומזבין לכולהו נכסי' וכי היכי דגבי בן י"ג שנה ויום א' שהביא סי' היכא דאין יודע פטיב משא ומתן אע"ג דזביני' לאו זביני אף בנכסי עצמו מתנתו מתנה ה"נ בנכסי אביו אף על גב דזביני' לאו זביני משום דלא שלימי בדעתיה מתנתו מתנה פי היכי דלעבידו לי' מילי' עכ"ל ע"ש: ודע דבעיקרא דמלתא דאמור רבנו בס"פ יש בכור מתנה פמכר אמרינו עלה פגמרא התם דטעמייהו דכתי' תשובו לרבות את המתנה ובת"כ דרשי' מינה נמי תשובו לרבות המוכ' ובא בנו ונגאלה שחוזרת לאביו ביובל ולכאורה ק' בהא דגרסי' בפ"ט דערבין דל"ב ע"ב לצמיתות לרבות את המתנה מ"ט צמית צמיתות פמאן דלא כר"מ דאי כר"מ האמר מתנה אינה פמכר אפי' תימא ר"מ שאני הקא דרבי רחמנא לצמיתות ופרכי' והא גבי יובל דכתיב תשובו לרבות את המתנה ור"מ לא קמרי' אלא ודאי דלא כר"מ ע"ש ומאי פריה' והא גבי יובל וכו' והאיכא דלעולם הקא דריש משום דרבי רחמנא לצמיתות וגבי יובל דלא דריש משום דאיכא דרשא אחרנא לרבות המוכר ובא בנו ונגאלה אבל הקא גבי צמיתות דליכא דרשא אחרנא י"ל דמודה ר"מ דדרשי' לרבות את המתנה וי"ל פלפי מ"ש שם בש"מ בס"פ יש בכור וז"ל תשובו לרבות וכו' הנה יכול לומר שובו מדקאמ' תשובו לרבות את המתנה עכ"ל וק"ק דאמאי לא פי' בפשיטות דמקרא יתירא

קדריש דהא פבר נאמר ושבחם איש אל אחונתו כפירש"י שם ואולם נראה דהוק"ל לפירש"י דהא מיתורא דקרא דרשי' לרבות את המוכר ובא בנו וגאלה לכה פי' דהכא משובו תשובו קדריש ולפ"ז שפיר פרכי' בערכי' והא גבי יובל דכתי' תשובו את המתנה ור"מ לא קמרי' וליכא למימר דהתם שאני משום דאית ליה דרשא אחרניא לרבות האב שמכר וכו' דההיא מיתורא דקרא דרשי' לה אבל לרבות את המתנה דרשי' לה משובו תשובו דומיא דצמית צמיתות וע"כ דר"מ דלית ליה דרשא לרבות את המתנה אמןם לדעת רש"י דס"ל לרבות את המתנה נמי מיתורא דקרא דרשי' לה הדרא קוש' לדוכתה דמאי פריה ותו לעיקר פירש"י דהא יתור' דקר אצט' למוכר ובא בנו וגאלה כמו שפכתנו וי"ל ע"פ מ"ש ה' מנחת יהודה בס' דעת זקנים פ' בבהר בד"ה תשובו וז"ל פירש"י והלא פבר נאמר ושבחם איש אל אחונתו אלא לרבות המוכר ובא בנו וגאלה שחונרת לאביו ביובל וק' הא למ"ל קרא ת"ל מק"ו ומה גבי מקדיש שאם גאלה אחר אינה חונרת לו ביובל גאלה בנו חונרת לו ביובל מוכר שאם מקרה לא' ממשפחתו חונרת לו ביובל אינו דין שאם גאלה בנו שחונרת לו ביובל וי"ל מלתא דאתיא בק"ו טרח וכתב לה קרא עכ"ל וק"מ דמאי ק"ל למ"ל קרא והא אצט' לדרשא אחרניא לרבות את המתנה והיכי כ' דמלתא דאתיא בק"ו טרח וכו' ל"ק והא בלא"ה דרשי' תשובו לרבות את המתנה וי"ל דהך דרשא דלרבות את המתנה לא אתיא אלא אליבא דרבנן דס"ל מתנה כמכר אבל לר"מ ע"כ לא דריש אלא תשובו לרבות המוכר ובא בנו וגאלה ושפיר ק"ל למ"ל קרא וכו' ולפ"ז ניתא דההיא דרשא דמוכר ובא בנו וגאלה מק"ו אתיא ואפ"ה ר"מ לא מוקי לה לרבות את המתנה א"כ ע"כ דלר"י אע"ג דאיכא ריבויא אפ"ה לא דריש לרבות המתנה וה"נ אע"ג דאיכא ריבויא ע"כ לא דריש ולא אתיא כר"מ.

ולפי האמור י"ל מאי דק"ל על הרמב"ם שהשמיט להך דרשא דת"כ דדריש תשובו לרבות המוכר ובא בנו וגאלה שחונרת לאביו ביובל אכן מתורתו של ה' מ"י ניתא דכיון דאתיא מק"ו ממקדיש והרמב"ם פ' להך דינא דמקדיש בפ"ד מה' ערכין דין ד' מש"ה לא פסקה רבי' להך דמוכר ובא בנו וגאלה דאתיא במכ"ש דמקדיש: והנה ה' יוסף אנומן סי' ס"א הק' בהך סוגי' דפ' יש בכור דהרי מלתא פסיקתא אמרי רבנן מתנה כמכר ומשמע אפי' אב לבנו וכן משמע בת"כ ובפסיק' דדרשי ושבחם איש אל אחונתו לרבות בנו והביאורש"י בפי' משמ' דבדיני.

אלו אין חילוק מאב לבן ומבן לאב ולפ"ז למאי דקי"ל מתנה כמכר אפי' נתן האב לבנו וביחזקאל סי' מ"ו קרא פתיב כה אמר ה' פי יתן הנשיא מתנה לא' מבניו נחלתו היא לבניו תהיה אחונתם היא בנחלה.

איברא דיש מקום קצת לחלק בין אב שנתן לבנו כהך קרא דיחזקאל וכו' את"ד ואשתמיטתי מ"ש ה' שלה"ג בפ' הנזקי' עלה דהך דאין גובה מנכסים משועבדי במקום שיש פ"ח וכו' הרי"ף דאפי' במתנה נמי כ' וז"ל נר' בעיני שאם נתן הלנה במתנה הבינונית שלו לכ"ע אינו דומה פאלו מכרה וב"ח גובה ממנה ואינו יכול לדחותו אצל הזיבורית אשר ביז האב וכו' ע"ש וטעמא דמלתא הוא משום דבשלמא כשנתן לאחר איכא למימר דאי לאו דעבד ליה נייחא לנפשיה לא הנה יהיב ליה אבל גבי בנו ליכא למימר הכי וכמ"ש בפשיטו' ה' מחנה אפרים ה' גביית חוב סי' ב' ע"ש הרי ברור דודאי יש לחלק בין אחר שנתן מתנה דחשיבא כמכר משא"כ באב שנתן לבנו דלא שייך הך טעמא דאי לאו דאית ליה הנאה מיניה לא הנה יהיב ליה ופשוט: סימן ז' בישראל שלוה מעות מישראל חברו ברבית לצורף גוי ונתן לו משכון ושוב אמר שלצורף עצמו הן ואינו רוצה לפרוע רבית: כתב הרדב"ז בשניות סי' ש"ה ישראל שלוה מעות משמעון על המשכון וא"ל

לצורך גוי וכשכבא לפדות המשפון א"ל רמיתיה כי לצורך לוייתי ואסוי לפרוע הרבית דאינו נאמן לומר דשלי הוא כי לדבריו הא' אנו מאמינים דאין אפע"ר ושוב הק' ע"ז מתשו' הרשב"א סי' תרנ"ב שכ' שאסור ליקח הרבית מיש' ותי' דהתם מיירי בשלא הניח לו משפון וסמך על דיבורו וכיון ששיקר במאמרו אין לו לקחת רבית אבל כל שהניח אצלו משפון עיקר סמיכתו היא על המשפון ולא מפיק ליה מינ' עד דפרע ליה קרן ורבית וכ"נ דמה ששאלו מלפני הרשב"א איירי בלא משפון את"ד ע"ש ויש לתמוה שלא ראה תשוב' הרשב"א בסי' תתנ"ח ששאל על ראובן שאמ' לשמעון הלוגי על משפון של גוי ושוב א"ל שיקרתי עליה והערבון שלי והביא לשון הרב"א ש' דיוכל המלנה לעכב המשפון עד שיתן לו את הרבית ע"ש הרי שכ' הרשב"א להדיא דהיכא שהיתה עיקר ההלואה על המשפון יכול לעכב המשפון עד שיתן לו הרבית: עוד ראינו למהרדב"ז שכ' שם וז"ל ומ"ש הרשב"א סי' תשצ"ט שמי שהלנה מעות לישראל ברבית על משפון ולימים נמצא שהוא של ישראל שאסור ליקח ממנו הרבית נ"ל דהתם מיירי שלנה ממנו סתם וחשב המלנה שהמשפון הוא של גוי ולצורך הגוי הנה לנה וכו' וכיון שלא פיל' לו דבר לא שני' למימר לדבריו הא' אני מאמין והמלנה הוא שהטעה את עצמו ע"ש ואח"ה א"צ לדחוק זה דהכי נמי פונת הרשב"א באומר מתחלה שהמשפון של גוי אלא שאח"כ נמצא שהוא של ישראל וכגון שנתברר אצל המלנה שהמשפון הוא של ישראל או שמאמין הלנה בכך כמ"ש הרשב"א גופיה הביאו מרן הב"י בסי' קס"ט והיא בח"ג ד' ליוורנו סי' ד"ן ע"ש: אף יש להבין בטעם זה שכ' הרדב"ז משום שאומר לו לדבריה הא' אני מאמין ולא לדבריה האחרונה דסתמא דמלתא קושטא קאמ' דאין אפע"ר ללות מישראל ברבית דעבר משום לא תשי' ומשום ולעלת"מ וכו' ע"ש וק' פיון שדעתו מתחלה שלא ליתן הרבית שפומה על מה שיאמר לבסוף לעצמי לוייתי ואסור ליתן רבית א"כ מה שני' פאן העברה שהרי הוא אינו יודע שאינו מאמינו ויתחייב לתת הרבית ושו"ר למתש"ל בתשו' סי' צ"ט שהק' פן ע"ש ועוד ק"ל על הרדב"ז פיון דעיקר טעמא הוא משום דאמרי' קושטא קאמר משום דאמרי' אאמע"ר א"כ אפ"י היכא דלא נתן לו משפון אמאי לא אמרי' נמי דסתמא דמלתא קושטא קאמ' מהה טעמ' גופיה משום דאאמע"ר ואפשר לומר דשאני ע"י משפון דהוי המלנה תפוס ועיקר סמיכתו הנה המשפון כמ"ש הרדב"ז וכ"מ בפרדכי הביאו מרן הב"י והה טעמא דאאמע"ר אינו אלא סניף בעלמא: עוד ראינו למתש"ל שם שכ' עמ"ש הרא"ש בתשו' שא"א לברר שפא מכר המשפון מתחילה לגוי וכו' דאומר אני שא"א לברר היכא שסור דבריו לעדים תחלה וא"ל ראו זה המשפון שהוא שלי וצרי' אני למעות ואין אדם שמלנה לי בלא רבית אנשכין אותם לזה הנהודי בחזק' שהו של גוי ואין לה ברור דברים גדולים מזה ע"ש אח"ה אין זה ברור דאפתי י"ל דכ"כ ערמה עשה פדי להערים על ישראל ומבטל פיסו של חברו וקושטא הוא שהם של גוי והנה בתשו' הרשב"א ח"ב כ' ומה שנהגו קצת סרסורים לשום משכונות בשם הגוי אצל ישראל ברבית ובשעת הפירעון אומרים של ישראל פ' כל מי שעושה פן רשע הוא ופוסל עצמו דמשעת שימה עבר על לאו דל"ת עליו נשף ולא עדיפ' מעדי' וסופר שהו עוברים בלא תשימון וכו' ע"ש מבואר מדבריו דס"ל דהסרסור עובר על לאו דלא תשימון אבל מדברי הרמב"ם בפ"ד מה' מלנה מבואר דס"ל דהסרסור אינו עובר כי אם בלאו דלעלת"מ ע"ש וע"ש לה' לח"מ סוף דין ב' שכ' וז"ל וכ"ת אמאי הסרסור אינו עובר בלאו דלא תשימון דע שאינו עובר משום לא תשימון אלא משום שהרביית וכמ"ש בגמ' בההיא דרבית יוצאה בדינינים וזה הסרסור הוא לא שם הרבית פלל א"ד ע"ש אמנם לענין הסופר ליכא מאן דפליג דעובר בלאו דלא תשימון וכמבואר בדברי הרמב"ם וכ"כ הסמ"ג לאוין קצ"א והחינוך

בס' משפטים ע"ד ע"ש וה' בעה"ת שמ"ו סי' ב' כ' ונ"ל ערב ועדים אין עוברים אלא משום לא תשימוע עליו נפש והסופר וכל המתעסקי בדבר עוברים משום ול"ע ע"כ וה' ג"ת שם תמה עליו היא פתב דסופר עובר משום ול"ע דלא שייך גבי' כלל שהרי ב' העדים וערב אינם עוברים אלא משום ל"ת עליו נפש והא נדאי דטעמין דלא תשיב לאו דל"ע הוא כמ"ש התוס' משום דזמנין דלא עברי ביה והשתא רבי' היכי מייירי אם הנה מלנה בלא"ה א"כ סופר למה עובר בל"ע ואי דלא הנה מלנה בלא"ה א"כ ערב ועדים למה אינן עוברי בל"ע ושמה טעות נפל בדברי רבי ובמקום והסופר צ"ל וכל המתעסקים והוא סיוס הרמב"ם ואינו רחוק פיון דבכל הני לאוי אגזיל בשיטת הרמב"ם את"ד ע"ש וצ"ע דלפ"ז אפתי ק' למה לא הזכיר הרב בעה"ת סופר בהדי ערב ועדים וכמ"ש הרמב"ם והסמ"ג והרא"ה ואבני דלא הזכיר רק ערב ועדים ולא סופר י"ל דאבני את"ק קאי דלא הזכיר אלא ערב ועדים אמנם לענין הלכה נדאי קי"ל פתקמים שאמרו אף הסופר וע"כ דאף הסופר דקאמרי חכמים היינו כמו ערב ועדים דעוברים משום לא תתן עליו נפש שאם לא הנה דברייהם רק לענין לאו ד"לע א"כ ק' דלמה לא אמרי אלא סופר דלא הני מלתא פסיקתא וטפי הול"ל סרסור וכדומה דהוי מלת' פסיקתא נדאי מסתמא פיון שהוצרך סרסור ביניהם נר' שבלתו וזולתו לא הנה הדבר נגמר כמ"ש הג"ת שם ע"ש וא"כ ק' על הבה"ת שלא הזכיר סופ' בהדי ערב ועדי' וכמ"ש כל הפוסקים באופן דלפי מה שהעלה הג"ת דגם ה' בעה"ת ס"ל דהסרסור אינו עובר אלא בלאו דל"ע ולא בלאו דל"ת עליו נפש פדעת הרמב"ם דלא פהרשב"א: והנה הטור בר"ס ק"ס פתב וכן בערב ועדים המתעסקים בדבר ע"ש ונר' דר"ל פגון שהם מתעסקי בדבר לאפוקי אם המלנה והלנה כבר נשאו ונתנו בדבר ביניהם וכללו הקרן עם הרבית והודה לפני העדים שהוא חייב לו כו"כ והערב ג"כ א"ל שיתערב בשבילו בעד סף כו"ב ולא נתעסקו בזה אף ק' דאם לא ידעו כלל ענין רבית אלא שסבורים שכל הסף הוא קרן הא פשיטא שאין להם שום איסור פי שגגה היא והם ידעו ענין הרבית ואפ"ה נכנסו בערבות ובעדות למה לא יהיו בכלל איסור ומה צריך להם עסק אחר וענין בתוס' בפ' א"נ דע"ב ד"ה שטר וכו' ע"ש ע"כ נר' פשוט דטעות בדברי הטור וצ"ל וכן בערב ועדי' וכל המתעסקי בענין וכ"ה בטור שעם הב"ח ובא לכלול סופר וסרסור אמנם לענין העברת הלאו אפטר דהטור מודה להרמב"ם דלא עבר הסרסור אלא משום לאו דל"ת: סימן ח' המאכיל לחברו דבר איסור אי חייב עליו או לא.

הנה רש"י בפ"י החומש בפ' שמיני על פ' לא יאכלו שקץ הם כ' ונ"ל לא יאכלו לחייב את המאכילן לקטני' אא"א לאוסרן בהנא' ת"ל לא תאכלו וכו' וכ' הרא"ם ובמקצת ספרים של ת"כ פתוב לא תאכלום והיא הנסח' הנכונה משום דקרא לא תאכלו הוא פתוב בעופות במשנה תורה וזה אשר לא תאכלו מהם הנשר וגו' ומייתי שפיר ראיה מעופות לעופות אבל קרא דלא תאכל' גבי שרצים הוא דכתיב כל הולך על גחון וכו' לא תאכלום פי שקץ הם ואיך יביאו ראיה משרצים לעופות ע"ש ונר' פשוט דכונתו דאין מביאין ראיה משרצים לעופות טמאים משום דאיכא למפר' מה לשרצי' שכן אסורי' בכל שהו פדאיתא בפ' חרש דקי"ד ומייתי לה הרא"ם לקמ'.

אף יש לעמוד בזה דבפ' כ"ש דכ"ג ע"א פרכי' ונהרי שרצים דרחמ' אמ' שקץ הוא לא יאכל ותנן צידי חיה ועופות ונדגים שגזדמנו להם וכו' ומשני ש"ה דא"ק לכם וכו' אי הכי אפילו לכתחיל ש"ה דא"ק יהיו בהנייתן יהו וכו' ע"ש הרי דמיעק' פריה משרצי' ומייתי מקר' דשקץ הוא לא יאכל דכתי' גבי שרצים ופריה ממתני' דצידי חיה ועופות גם בשינויא דגמ' דש"ה דא"ק לכם האי לכם פתיב' בעופות ובדגים גם בשינויא ומשני ש"ת דא"ק יהיו מייירי בשרץ המים הרי מבואר דס"ל לתלמודא דהני פולהו פי הדדי גינהו: וד כ' הרא"ם אבל בפ' חרש יש ברייתא אחרת

שאומרת לא תאכלום פי שקץ הם לא תאכלום להזהיר גדולים על הקטנים ואעפ"כ אין זה אלא לאיסור בעלמא וכ"כ הרמב"ם בה' מ"א אבל רבי ישעיה כ' שאם האכיל לקטנים לוקה אבל הר' אברהם זעירא פירש הפרייטא הזאת דאי מאכיל עוף טמא לבר ישראל חברי בחזק' עוף טהור ואוכל הני האוכל שוגג והמאכיל מזיד ומחייב ההוא מאכיל וכו' כדי ליישב הפרייטא דקתני לחייב המאכיל פאנכל וגם שיתקיימו דברי הרמב"ם והסמ"ג שאמרו שהגדולים שהאכילו את הקטנים אינם אלא באיסור בעלמא את"ד ועיין לה' ק"א מה שהכריח קנים דברי הר' אברהם זעירא ע"ש וצ"ע דאפתי ק' לדעת הרא"ז למה השמיט הרמב"ם דין זה דמאכיל לחברו ויותר ק' דבסוף הלכות פלאים פ' הרמב"ם דהמלביש לחברו פלאים וכו' אם לא ידע הלובש שהבגד הוא פלאים והיה המלביש מזיד המלביש לוקה והלובש פטור.

וכ"כ בפ"ג מה' אבל דין ה' לענין טומא' פהו הנה הפהו שוגג וזה שטימא מזיד ה"ז שטימאו לוקה וכ' ה' קדושת י"ט סי' נ"ז דנ"ה ע"א דהרמב"ם למד דינא' אלו מההיא דת"כ דאמר ר' לא יאכלו לחייב את המאכיל פאנכל לפי פי' הרא"ז שהביא הרא"ם עש"ב והדבר ק' דעיקר הדין דמאכיל פאנכל השמיטו הרמב"ם וכ' הדינים הנלמדים ממנו וצ"ע: והנה ראינו לה' ק"א שם שכ' ונ"ל דהמאכיל לקטן אינו בדין שיהא חייב מלקו' ועובר בלאו פיון שהקטן בעצמו פשאכל אינו לוקה דלאו בר עונשי' וכו' וזהו דדייק ואמר לחייב המאכיל פאנכל לומר דמה שחייב למאכיל הוא מה שהתחייבנו האוכל אלו אבל הוא מעצמו וכו' עש"ב וצ"ע שהרי בנז' דנ"ז ע"ב אמרי' אר"ה המקיף את הקטן חייב וכתבו התוס' שם בד"ה המקיף את הקטן ונ"ל דכי כתי' לא תקיפו פאת אף אפיאו' דקטן אזהר ע"ש הרי דאע"ג דקטן אם הקיף הוא את עצמו לאו בר חיובא הוא אפ"ה אי מקיף ליה גדול חייב משום דקרא סתמא פתיב לא תקיפו אף אפיאות רקטן אזהר וכן פסקו כל הפוסקים כר"ה ה"נ לא יאכלו סתמא פתיב ואפ"י מאכיל לקטנים חייב ולפ"ז י"ל דה"נ מאי דתני בפרייטא לחייב את המאכיל פאנכל היינו לחייב את המאכיל אפי' לקטן פאנכל הוא עצמו דהיינו דכמו שאם אכל הוא עצמו חייב ה"נ אם האכיל אפי' לקטן חייב והכי מפרש ר' ישעיה שהביא הרא"ם שכ' שאם האכיל לקטנים לוקה פאלו אכל הוא ר"ל פאלו אכל הוא עצמו.

אמנם ראב"א התם דפליג אר"ה התם וס"ל דגדול המקיף את הקטן פטור ואמרי' התם דאתקש מקיף לניקף פל היכא דניקף מחייב מקיף נמי מחייב והאי קטן הואיל ואיהו גופי' לאו בר עונשי' הוא דמחייב מקיף נמי לא מחייב ופירש"י ראב"א סבד פי אמר רחמנא לא תקיפו א' הניקף וא' המקיף במשמ' וליהא מלת' אתקש ניקף למקיף פל היכא דניקף חייב מקיף נמי חייב ונר' דכונת רש"י לזמ דאין באן הקש גמור אלא פיון דאמר רחמנא לא תקיפו לשון רבים דמשמ' דקאי אתרנייהו אניקף והמקיף הו"ל כמו דאיתקש מקיש לניקף ולפ"ז י"ל דלראב"א ס"ל הא דקתני לחייב המאכיל פאנכל ר"ל מה שחייב למאכיל הוא מה שיתחייב האוכל אלו אכל הוא מעצמו וא"כ דוקא אם האכיל לגדול הוא דחייב משום דהוי בר חיובא דה"נ נימא פי אמר רחמנא לא יאכלו א' האוכל וא' המאכיל במשמ' ואתקש מאכיל לאנכל דכל היכא דאנכל חייב מאכיל נמי חייב.

באופן דנר' דהאי מלתא דמאכיל לקטן דברים האסורים בפלוגתא דר"ה וראב"א דלר"ה לוקה ולראב"א אינו לוקה הואיל והוא גופי' לא מחייב אבל במאכיל לגדול לכ"ע לוקה: איברא דהתם בת"כ פי"ב גבי שרצים אחר שדרשו לא יאכלו לחייב את המאכיל פאנכל שם בסמוך סוף פרייטא ב' קתני לא תאכלו יכול יאכלם לקטנים ת"ל לא יאכלו ע"ש הרי מבואר דדרשא זו לחייב.

את המאכיל פאןקל לא קאי במאכיל לקטני' אלא במאכיל לגדולים ומעשה צ"ל דר"ה ס"ל דאף ממאי דדרש' אח"כ יכול יאכילם לקטנים ת"ל לא יאכלו היינו נמי לחייב מאכיל לקטנים בלאו כמו מאכיל לגדול שהרי תרנויהו נפקי מלא יאכלו אמנם לראב"א ס"ל דמאי דקתני יכול יאכילם לקטנים ת"ל לא יאכלו אינו אלא לענין אזהרה בלבד אבל לא לענין מלקות שהרי מלא יאכלו נמי שמעי' להקיש מאכיל לאןקל היכא דאןקל חייב מאכיל נמי חייב לאפוקי קטן דאיהו גופי' לאו בר חיובא הוא וכמו שפיתבנו לעיל ודייקא נמי דלא קתני לחייב מאכיל לקטנים פדקתני רישא לחייב מאכיל וכו' אף ראינו בפסיקתא פ' שרצים שדרשו לא יאכל לחייב את המאכיל פאןקל וכו' לא תאכלום לא תאכילום לקטנים ע"כ וצ"ע ומן האמור יש לעמוד בדברי הרמב"ם שפסק בה' עכו"ם פי"ב כר"ה דגדול המקיף את הקטן חייב ואלו בסוף ה' מ"א פ' שהגדולים שהאכילו את הקטנים אינם אלא באיסור' בעלמא ולפי מה שפיתבנו ה"נ לדעת ה"ה דגדול שהאכיל את הקטן מחייב וצ"ע.

נדע דבת"כ פ' אחר' מות ס"פ יו"ד איתא התם גבי דם ע"כ אמרתי לבני ישראל כל נפש מקם לא תאכל דם להזהיר גדולים על הקטנים יכול יהיו נכרתי' על ידיהם ת"ל האוּכַלֶת וכו' יכול לא יהיו נכרתי' ע"י הקטני' שאין הקטני' נכרתי' ע"י עצמן ת"ל כל אוּכַלְיוּ יִכְרַת אִינּוֹן נְכַרְתִּים לֹא ע"י גדולים ולא ע"י קטנים ע"כ ומפאן יש לתמוה עוד על ה' ק"א שכ' דהמאכיל לקטן אינו בדין שיהא חייב מלקות פיון שהקטן עצמו שאכל אינו לוקה דלאו בר עונשין הוא ומאי דתני לחייב המאכיל פאןקל לומר דמה שחייב למאכיל הוא מה שהתחייבנו.

האוּכַלֶת אלו אכל הוא בעצמו דלפ"ז אמאי אצט' קרא הקא גבי דם למעט גדול שהאכיל קטן מפרת דהא פשיטא דכיון דקטן עצמו לאו בר חיובא הוא גם גדול שהאכילו פטור אלמא משמ' דאי לאו מיעוט' הנה מחייבים לגדול שהאכיל את הקטן וליכא למימר דמהקא הוא דשמעי' בעלמא דלא מחייב.

גדול ע"י קטן מה"ט גופיה דקטן לאו בר חיובא הוא דליתא שהרי התם קושטא הוא דאמעית אפילו גדול ע"י גדול וא"כ ע"כ מאי דאמעית קטן לאו מהו טעמא דלאו בר חיובא הוא: האמנם לפי מ"ש ה' ק"א שם בפ' ברייתא זו יש ליישב שכ' ונ"ל פירש"י דקרא יתירא הוא וכו' ולדעתי דרשוהו ונ"ל מדלא אמר ע"כ אמרתי לא תאכלו דם וכו' אבל באומריו כל נפש מקם יר' כל שיהיה מקם לא תעשה אותו שיאכל דם וזהו להזהיר גדולים על הקטנים ע"ש וכן נר' מדברי רש"י בחומש על פסוק זה ע"ש ומעשה י"ל דש"ה דכתיב כל נפש דמשמ' אפי' קטן והיינו להזהיר גדולים על הקטנים ולכך אצטרף מיעוטא.

ואין להקשות דלא נכתוב כל נפש ולא אצט' מיעוטא די"ל דמ"מ אצט' כל נפש להזהיר גדולים על הקטנים. והנה מברייתא זו יראה דלא אמעית מאכיל לקטן אלא מפרת אמנם עדיין עובר עליו בלאו דומיא מאי דאמעית בגדול שהאכיל לגדול דנ' פשוט דלא אימעית אלא מפרת אבל בלאו אית' ה"נ דומיא דידיה מאכיל לקטן דדוקא מפרת הוא דאימעית ולא מלאו וכמו שפיתבנו לעיל לפי מאי דס"ל לר"ה דמקיף לקטן חייב: עוד ראינו להרא"ם שכ' דהו' ברייתא אליבא דחזקיה בפ' כ"ש דאמר מנין לחמץ שאסו' בהנאה שנא' לא יאכל חמץ וכו' אבל זה דבר תימה פיון דשני קרא בחד דוקתא וכת' לא יאכלו תו לא צריף למכת' הכי בכל דוקתא שהרי חמץ בפסח אע"ג דכתי' בי' לא תאכל מ"מ פיון דשני קרא בלישני' וכו' וכ' לא יאכל למדנו שהחמץ אסו' בהנאה וכו' ע"ש ויש לתמוה שהרי שם בת"כ לעיל מזה על פסוק ושיקץ יהיו לכם לקם מותרים הם

בהנאה והכי אמרי' בפרק פל שעה דכ"ג ע"א דפריה לחזקה משרצי' דכתי' בהו לא יאכל ותנו צינדי חיה וכו' מותרים למנכרם ומשני ש"ה דא"ק לכם שלכם יהא ע"ש הרי דבפ' התירה התורה הנאה.

ולפ"ז נר' פשוט דמאי דמפיק לה תנא דברייתא מלא תאכלו סמיה אדרשא דלעיל דדרשי' לה מלכם: והנה הרא"ם ז"ל תי' לקושיתו דגבי חמץ לא מצי' לפרושי קרא דלא יאכל חמץ לאסון' המאכיל חמץ לקטנים דת"ל במה מצינו מדם ושרצים וטומאה וכו' ע"ש וצ"ע דא"כ למה אצטרף קרא דלא יאכל בעופות להזהיר גדולים על קטנים שהרי עופות נמי מצי' למילף בו האי דרש' דלהזהיר גדולים במה מצינו מדם ושרצים וטומאה כדילפי' חמץ וכבר ראינו לה' ק"א שם שעמד בזה וכו' אמנם למה שפכתנו בפ' ברייתא זו דחייב זה אינו פחיוב שרצים שהיא אזהרת גדולים על הקטנים כי זה הוא לחייב המאכיל לגדולים פגון שתחבו בפיו פחיוב המאכיל והוא ללקות עליו וכו' הנה א"ש דדרש' זו לית לן מקום אחר ללמוד אות' אלא מזה מדם וטומאה ושרצים דפשוט' דקרא לא משמ' על המאכיל אלא מיתורא דקרא דרשי' לי' לית לן לחייב מלקו' ולזה מוקמי' ליה אקטנים וכו' אבל הכא פשוט' דקרא משמ' דלא יאכל לאחרים א"כ הלאו על המאכיל מוקמי' במאכיל לגדולים ובהכי פיון דאית לן מה למדרש בקרא נאמר דקרא לא תאכלו בא להתירו מאיסור הנאה את"ד ע"ש וצ"ע שהרי בשרצים נמי דרשי' התם בת"כ פי"ב לא יאכל לחייב המאכיל פאנקל יכול יאכילנו לקטנים ת"ל לא יאכל וע"כ לחייב המאכיל פאנקל היינו לחייב המאכיל לגדולים וכמו דכתבנו לעיל ודומיא נמי לההיא דעופו' דדרשי' לחייב את המאכיל פאנקל ופי' במאכיל לגדולים וא"כ למ"ל קרא בעופו' לחייב זה שהרי דין זה עצמו בשרץ העוף יכולים ללמוד אותו משרצים ולא יאכל לא אתא אלא לאיסור הנאה.

ולפיא למימר דלא מצי' למילף עופו' משרצים משום דאיפא למפרף מה לשרצים שפן איסור' במשהו דליתא דאפתי' ק' דגילף שרצים משרץ העוף להא מלתא ולא יאכל דשרצים לא אתא אלא לאיסור' הנאה.

ובר מן דין לפי מה שפכתנו לעיל דמהו ברייתא דדם מוכח דלא אמעיט מאכיל לגדול אלא מפרת אבל בלאו אית' א"כ שרץ העוף אתיא מבינייא מדם ושרצים דכי פרכת מה לדם שפן בפרת שרצים יוכיחו וכי פרכת מה לשרצים שפן בכל שהו דם יוכיח לא ראי' זה וכו' הצד השונה וכו' וכדאמ' בפ' חרש ומייתי לה הרא"ם: איברא דאעיקר' בדברי הרא"ם שכ' גבי חמץ לא מצי' לפרושי קרא דלא יאכל חמץ לאיסור' מאכיל חמץ לקטנים משום דת"ל במ"מ מדם ושרצים וטומאה וכו' יש להק' דמה ראי' ללמוד חמץ מדם וכו' לענן להזהיר גדולים על הקטנים ואייתר לן קרא דלא יאכל לאסון' חמץ בהנאה ולמה לא ילפי' שרצי' במ"מ מחמץ וטומאה להזהיר גדולים על הקטנים ואייתר לן קרא דלא יאכל דשרצים לאיסור' הנאה דכי פרכת מה לחמץ שפן פרת טומאה תוכיח וכי פרכת מה לטומא' שפן ריבה בהן מצות יתירות חמץ יוכיח וחסור הדין וכו' וליפא למימר דסבך' הוא דיילפי' חמץ במ"מ מדם ושרצי' לענן להזהיר גדולים על הקטנים ומוקמי' קרא דלא יאכל דחמץ לאיסור' הנאה פיון דחמץ החמיר' בו תורה לחייב עליו בכל יראה ובב"י מש"ה סברא הוא לאוקומיקרא דלא יאכל דחמץ לאיסור' הנאה דליתא דגבי שרצים נמי מצינו שהחמירה בו תורה מפל שאר איסור' דאסורי' בכל שהוא וי"ל דהא ילפי' שרצים מחמץ ודם וטומאה משום דליפא למפר' מה לכולהו שפן בפרת דבטומאה נמי יש בה צד פרת לענן טמא שאכל קדש או שפכנס למקדש דמלתא דאתיא מבינייא פרכינן פרכ' פל דהו ושור' דהרא"ם

ע"כ לא ס"ל תירוץ זה שהרי הרא"ם גופני' ופי' בר"פ אמור הק' על ההיא סוגיא דפ' חרש דליכתו' רחמנא טומא' ודם וליתו שרצים מנייהו דכי פרכת מה לכהנים וכו' הצד השנה וכו' אף שרצים וכו' והניח' בצ"ע ע"ש וא"א למה שפכתבנו הא ל"ק וכ"כ ה' מהרש"א בח"ה שם לקו' הרא"ם הלזו ע"ש: והנה יש לדקדק אגופה דשמעתי דפ' חרש דקאמ' וצריה דאי אשמועי' שרצים משום דאיסור' במשהו וכו' וק' דאפתי אמאי לא יליף משרץ העוף דהוי איסורו בכזית כמו שאר איסורי דשררץ העוף נמי תניא הכי לא יאכלו לחייב המאכילן לקטנים פדמייתי לה רש"י וצ"ע: ונדע דבמכילת' פ' בא פי"ז דרשו לא יאכל חמץ לעשו' את המאכיל פאנכל אא"א לאוסרו בהנאה פשה"א לא תאכל עליו למדנו שאסור בהנאה הא מה ת"ל לא יאכל חמץ לעשות את המאכיל פאנכל דברי ר' יאשיה' ר' יצחק אומר א"צ ומה אם שרצים קלים עשה בהם את המאכיל פאנכל וכו' הא מת"ל ולא יאכל חמץ לא בא הפתוב אלא לאוסרו בהנאה ע"כ והנה מה שאמ' ר' יצחק ומה אם שרצים קלים וכו' לכאורה צ"ע דהא איפא למפרך מה לשרצים שפן איסור' בכל שהו פדפרכי' בגמ' ואפשר לומר דמשרצים דעוף טמא קאמ' דאיסור' בכזית פכל שאר איסור' ודרשי' נמי בהו לא יאכלו לחייב המאכיל פאנכל דהשתא ליפא למפרך מידי עי"ל דסמיה אבינייא דשרצים ודם טומא' וכההיא דפ' חרש והיינו כמ"ש הרא"ם דאייתר קרא דחמץ לאיסור' הנאה משום דילפי' לחמץ דמאכיל פאנכל דהיא גופ' להזהיר גדולים על הקטנים לדעת הרא"ם מהנהך ויש לתמוה על הרא"ם שלא הזכיר ברייתא דמכילתא הלזו דהויא סייעתא: והנה בירוש' פ"ג דערלה מיייתי ברייתא הלזו אפלוגתא דר"א ור"י דר"א ס"ל דכל מקום שנא' לא תאכל א' איסור אכילה וא' איסור הנאה ור"י ס"ל דכ"מ שנא' לא תאכל וכו' דוקא איסור אכילה אבל לא יאכל איסור הנאה נמי משמע וקאמר עלה מתני' מסייע' לדין ומתני' מסייע' לדין מתני' מסייע' לר"י לא יאכל חמץ לעשות המאכיל פאנכל וכו' פשה"א לא תאכל עליו חמץ הא למדנו שהוא אסור בהנאה וכו' רי"א א"צ וכו' ומת"ל לא יאכל חמץ לא בא הפתוב אלא לאוסרו בהנאה בגין פתיב לא יאכל הא מלא תאכל לית את' ש"מ פלום וְהָא מְסִיעֵ' לר"י ע"כ וראינו לה' שרה יהושע שם שכ' דט"ס הוא דאיך יאמר דמתני' מסייע' לר"י וְהָרִי הָדָא אָמְרָה דְלָא תֹאכַל הוּא אִיסוּר' הַנְּאִיָּה בְּמִשְׁמַע ור"י סבר דלית להנאה במשמעו והגיה שכצ"ל פשה"א לא תאכל עליו חמץ למדנו שאינו אסור בהנאה דלא תאכל אכילה משמ' ולא הנאה וזוהי גי' נכונה וְהָכִי גָרִיס מֵהַרְש"ס א"כ הרי רישא דקאמר שאינו אסור בהנאה כר"י וסיפא דאמ' אסור בהנאה הוא כר"א את"ד ע"ש וצ"ע דהאי ברייתא דמייתי לה הירוש' היא במכילתא ובכל ספרי המכילתא שלפנינו פה היא פתובה למדנו שאסור בהנאה ועוד ק' הא דקאמר אסיפא דמלת' בגין דכתי' לא יאכל וכו' וְהָדָא מְסִיעֵ' לר"י וְהָרִי פְּבַר אָמַר בְּרִישָׁא מִתְנִי' מְסִיעֵ' לר"י וְלָמָּה חֲזַר עוֹד לֹאמַר וְהָדָא מְסִיעֵ' לר"י ועוד דלפ"ז היכי מסייע' סיפ' לר"א שהרי קתני להדיא הא מת"ל לא יאכל לא בא הפתוב אלא לאוסרו בהנאה ודניק עלה בגין דכתיב לא יאכל הא מלא תאכל לית את' ש"מ פלום דמשמע דמלא יאכל הוא דניק איסור הנאה והיינו אסיפא וע"כ לא אתניא אלא כר"י ואעיקרא דמלת' לא ראה הסוגיא דירוש' בפ' כ"ש דאית' נמי פל הסוגיא דהכא וְהָכִי אֵית' הָתָם מִתְנִי' מְסִיעֵ' לדין ומתני' מסייע' לדין מתני' מסייע' לר"א לא יאכל חמץ וכו' ר"י אומ' וכו' בגין פה כתי' וכו' וְהָדָא מְסִיעֵ' הרי בהדי' דמוקי רישא כר"א וסיפא כר"י וע"כ דבסוגיא דירוש' דערלה יש קצת ט"ס דבתחלת ה הסוגיא צ"ל מתני' מסייע' לר"א וכן פי' ה' מהרש"א שם ע"ש: העולה ממה שפכתבנו לנ"ד במאכיל לחברו דבר איסור דתליא בפלוגתא דרבנותא וכבר נתבאר דדעת הרמב"ם פדעת הר' אברהם זעיר' דס"ל דהמאכיל לחברו דבר איסור ה"ז המאכיל חייב ואפ"ל לסבר' זו דהמאכיל

חייב ה"ד היכא שתחב האיסור לתוה פיו פדתרגמי' ה' ק"א וכתבנו לשונו לעיל דאלו הניח לפניו וא"ל בדיבור בעלמא לאכול אע"פ שאכל ע"פ דיבורו לא מחייב מלקות דאינו עובר אלא בלאו דלפני עור שאין בו מלקות וכן העלה ה' קדוש' י"ט סי' נ"ז דנ"ה ע"א עש"ב: סימן ט' יש לחקור במדיר בנו בחייו ובמותו תו דקי"ל אם מת לא יירשנו אם מותר ליהנות מהם כשפאו ליד אחר או לא.

הנה הרמב"ם בפ"ה מה' נדרים פ' האומ' לבנו הרי את אסו' בהנניתי וכו' אם מת יירשנו וכו' אסר עליו הנניתי ופי' בין בחייו בין במותו אם מת לא יירשנו שנה כמי שא"ל נכסים אלו אסורים עליך וכו' אם נתן ירושת אביו לאחיו או לבניו ה"ז מותר וכן פרעו בחובו וכו' צריף להודיען שאלו נכסי אביו שאסרן עליו וכ' הרדב"ז בס' יקר ת"ת וז"ל שצריף להודיען שהן נכסי אביו שאסרן עליו כדי שלא יחזרו בניו ואחיו או המלוה ליתנו לזה במתנה או ליהנות מהן באיזה דרך לפי שאלו הנכסי' נאסרו עליו ואפי' שפאו לידו ע"י אחר אסו' בהן עכ"ל אבל הרשב"א בחי' לקמא דק"ח כ' וז"ל שהרמב"ם פי' אנדר וכו' וצריף שיאמ' זה גזל אבא פי' וז"ל כדרך מתני' דהגוזל אביו ומת ואמרי' עלה בגמרא וצריף שיאמר זה גזל אבא ונר' שהוק"ל הענין כמו שכתבנו ומפני זה מצא לו הרב טענה ליסמוך עליה ואמר שגם זה באומ' אלו נכסים שאסר עלי אבא פלומר פיון שאמר להם פן אין זה פנותן להם משלו אלא כמגביה להם מציאה וכן בפרעון חובו פיון שגילה להם פן לב"ח וקיבלם הלה ה"ז כמלוה שיאמר ללוה הגבה מציאה ותנה לי והפטר ע"ש וכן נראה מדברי הר"ן דכה"ג לאו מתנה הוא אלא כגוונא דהפקר ע"ש ולפי דבריהם אלו נר' מבוא' דמותר הבן ליהנות מהן אח"כ פיון שפאו ליד אחר וכבר זכה בהן זכיה גמורה מן ההפקר וכמו הגבה מציאה וכשנותני' לו משלהם הן נותני' ושור' שכ"כ להדיא שם דק"ט אהיה דאר"י אפי' לארנקי של צדקה בשם הראב"ד וז"ל שיש לפרשה על שניהם בין אגוזל בין אמודר דנותן לקופה של צדקה וחוזר ומתפרנס מן הקופה בתורת צדקה למדנו מדברי הרב שהאומ' בחייו ובמותו אינו כאומר נכסים אלו שאלו האומ' נכסי' אלו אפי' מוכרן ונותנן לאחר אסורי' לו ואלו האומ' בחייו ובמותו ונותנן ומכרן לאחר מותר ע"ש הרי בהדיא שכ' דמותר ליהנות מהן אח"כ: גם מדברי התוס' בפ"ן דקל"ג ע"ב גבי עובד' דאדם א' שלא היו בניו נוהגי' פשוטה ועמד וכתב נכסיו ליונתן בן עוזיאל מה עשה יב"ע מכר שלישי והקדיש שלישי והחזיר לבניו שלישי פא עליו שמאי וכו' וכתבו התוס' נר' לרשב"א דההוא גברא דכ' נכסיו ליונתן בן עוזיאל הדיר נכסיו מבניו בחייו ובמותו והיה סבור שמאי שנתן ליב"ע ע"מ שיתן לבניו והיה סבור שהחזיר הפל וע"כ פא עליו וכו' ויש לדקדק בדבריהם פיון שפיתבו דהיה סבור שנתן ליב"ע ע"מ שיתן לבניו א"כ למה הוצרכו לומר שהיה סבור שהחזיר הפל ומאי נ"מ אם החזיר הפל או מקצה דאפי' המקצת אסור פיון שהתנה פן והוי כמתנת ב"ח וכו' ונר' דכוננתם דמדסבר שמאי שהחזיר הפל מזה נולד לו לשמאי שנתן ליב"ע ע"מ שיתן לבניו דאל"כ לא היה מחזיר הפל לבניו אבל אם היה סבור שלא נתן לבניו אלא מקצת לא היה פא עליו דפשיט' דמתנה גמורה יהיב לי' ומדנפשיה הוא דיהיב לבניו שלישי אבל הרמ"ה בס"י קכ"ב כ' וז"ל דשמאי סבר דחיישי' דלמ' פי אקניניהו אפונהו ליב"ע אדעת' דיהיב מפניהו לבניו הוא דאקני לי' וכבר הדירן אביה' מנכסיו דומיא דמעשה דב"ח וכו' ויב"ע פיון דאקני ליה קנין גמור דהא יכול לזבוגי' ולאקדושי' וכו' ממילא שמעת דכי אקני ליה אפונהו קנין גמור הוא דאקני ליה ומאי דהדר להו לבני' מדנפשיה הוא דהדר ליה ולא מתסר בהנאה עליוניהו את"ד ויש לדקדק בדבריו כמו שיראה המעיין הרי מבואר מדברי פל אלו הראשונים דאפי' בכה"ג שהדיר בניו בחייו ובמותו מותר ליהנות מהן אחר שפאו ליד אחר וכן

מתבאר מהירוש' ספ"ה דגדרים שהביאו התוס' שם דקאמר יב"ע הדירו אביו מנכסיו ועמד וכתבן לשמאי מה עשה שמאי מכר מקצתן וכו' ונתן לו את השאָר וע"כ דהדירו בתינו ובמותו קאמ' דאל"כ שלא הדירו אלא בתינו א"כ מה"ת שייבא ויערער על המתנה פינו דלא הדירו אלא בתינו ושמאי דנתן לאחר מותו הנה: והנה ראינו לה' קה"ע שם שהק' ע"ד התוס' הללו ונ"ל וצ"ע למ"ל שהדירו במותו האי אפי' אם הדירו בתינו אסו' בהם כל ימי חיינו פדתנן בב"ק בפ' הגוזל וצ"ע עכ"ל וק"ט דאם הדירו בתינו מותר' לאחר מותו אבל אם הדירו בתינו ובמותו אסו' בהם אפילו לאחר מותו פדאיתא התם במתני' בתינו ובמותו אם מת לא יירשנו וישפיר כתבו התוס' דהדירו בתינו ובמותו ונר' דכוננתו להק' למה הנצרכו התוס' לומ' דמייירי שהדירו ג"כ לאחר מותו ויב"ע ג"כ נתן לאחר מיתה ולמה לא נעמידנה דהפל הנה מחיים ויב"ע ג"כ דנתן לבניו בתינו אביה' ג"כ מייירי וכהיא עובדא דב"ח וכיון שהדירו מחיים אסורי' הבנים כל חיי אביהם ומ"מ נראה דל"ק דסתם דכתב כל נכסיו לאחר מיתה הוא וכן פי' רשב"ם שם דמייירי לאחר מיתה ע"ש: אף אפתי יש לדקדק בדברי הרמב"ם במ"ש אסר עליו הנאתו ופ' בין בתינו בין במותו אם מת לא יירשנו שזה פמי שא"ל נכסי אלו אסו' עליה ע"ש ובכה"ג שאמר נכסי אלו אסו' עליה אסו' ליהנות מהם אפילו לאחר שבאו ליד אחר שמנה נר' פדעת הרדב"ז וכ"כ מו"ה בס' עה"ש י"ד ס"ס רכ"ג ע"ש וצ"ל דלאו דוק' ולדונג' נקטה דמ"מ אסו' הוא ליהנות מהם לעולם אם לא שבאו ליד אחר: ודע שכתב עוד הרשב"א שם ונ"ל ודכות' באומ' כל נכסי עליה ואף לכשיצאו מרשותו לרשו' ראו' שאם יצאו מרשות ראו' ונתן או ימכור ראו' לשמ' מותר ע"כ והנה באומ' נכסי עליה קי"ל דאם מת יירשנו כמ"ש הרמב"ם שם האומר לבנו הרי את אסו' בהנייתי וכו' אם מת יירשנו שזה באומ' נכסי עליה אסו' ע"ש והרשב"א הוסיף לומר שאם אמר אף לכשיצאו מרשותו לרשות ראו' אינם אסו' אלא דוקא כל זמן שלא יצאו אלא מרשות המדיר לרשו' ראו' אמנם כשיצאו לרשות דאו' הותרו אבל באו' נכסים אלו אסו' עליה לכשיצאו מרשותו לרשות ראו' נראה ודאי אסור אף לכשיצאו מרשות ראו' וכן דאמר נכסים אלו אסורי' עליה כב' נאסרו עליה לעולם ותו לא מצוי להפקיע האיסור אמנ' אם הנה תכ"ד אמרי' חזרה הני ולא נאסר' עליו לעולם דבגדרי' קי"ל דתכ"ד כד"ד כמ"ש הרמב"ם בפ"ב מה' גדרים דין ג' ונ"ל וכן הנודר ונזיר בו תכ"ד וכו' ה"ז מותר ע"ש: סימן י' נסתפק ה' מנחת בהן אשפנזי בחי' לקידושי' דכ"ז בראו' שצונה לתת לפ' עני במתנת ש"מ ק"ק דינרי' וקודם שנתנו לו צוה שמעון במתנת ש"מ לתת לעני זה עצמו ק"ק דינרים אם נתנו לו של ראו' אח"כ לא נתנו לו של שמ' דשוב אינו עני כי לא צינה שמ' אלא להיות עני או נימ' דיתנו לו שניה' בב"א ויכול לקבלן ופשיט לה מדברי התוס' שם בקידושי' שהק' דר"ג נתן מעשר א' לר"י והא קנסינהו עזרא ותי' דלא קניס לעניים וא"ת ולמה לא נתן לו מעשר עני וכו' ומאי קושני' דלמא לאחר שנתן לו מ"א לא הנה עני אלא צ"ל דקושנייתם אמאי לא נתן לו שניה' כא' ומוכח דמותר ליתן ב' צדקות כא' ואפ' אלה זוז עכת"ד ואע"ג דמשנה שלימה היא בסוף פאה דקתני דאפי' אלה זוז נותני' לו בב"א י"ל דה"ד היכא דנדרו ונתנו לו שניהם בב"א אמנם הכא שפכר נודע דר"ג זיכה לר"י מ"א א"כ מאי מקושי' התו' דלמה לו נתן מעשר עני דלמ' דלאחר שפכר נודע שזיכה לו מ"א א"כ לא הנה עני ומש"ה לא זיכה לו נמי מעשר עני אלא ודאי מוכח מדבריהם דאפי' בכה"ג שפכר זיכה לו מע"א מ"מ כל זמן שלא הגיעו לידו יכול ליתן לו ג"כ מעשר עני ויתנו לו ר"ג אח"כ בב"א וא"כ תפשוט מינה ספק זה דאע"פ דכב' נודע מאותן הצוואות ודברי ש"מ ככו"מ דמו"מ מ"מ יכולים ליתנו ב' צדקות כה"ג בב"א: וראינו לה' פת"ע בסוף פאה שכ' ע"ד הרב הללו ונ"ל ויש להבין מאי מספקא לי' אם נתנו ב' צדקות בב"א

הרי משנתנו היא דת' אפילו אָלף וזו נותני' ומוכח דהס' הוא דלמ' פֿאן שפֿכר נודע מהצֿווא' ששתיקם הי"ל אפש' דלא מקרי בב"א דמקודם נודע וא"כ יש לדחות הרִאיה דמיימי מהתו' דלא הִיה מְבִנֵר דר"ג יתן לו אָבֵל בנ"ד שפֿכר נודע ודְבָרֵי ש"מ ככו"מ דמו דלמ' כה"ג לא יתנו ע"ש וְלֹא יִדְעֶנָּא מאי קאמ' דאע"ג דלא הִיה מְבִנֵר דר"ג יתן לו מע' עֲנִי מ"מ מוכח שפֿיר מדְבָרֵי התו' דכִּינּוּ דְבָרֵי הִיה מְבִנֵר וְנִודַע שְׁנֵתָן לוּ מ"א א"כ מאי מק' התו' לְמָה לֹא נָתַן לוּ מ"מ דלמ' דה"ט הוא מִשׁוּם דְבָבֵר הִיה נִודַע שְׁנֵתָן לוּ מע' א' א"כ לֹא הָיָה עֲנִי מִיְהוּ אַעֲיָקְרָא יֵשׁ לְדָחוּת דָּאִין הִוְכַח' מדְבָרֵי התוֹס' אֵלּוּ פֿלֵל דִּי"ל דְקוֹשְׁנֵי התוֹס' הִיא דְמִיעָקְרָא הו"ל לר"ג לִיתְוֵלר"י שְׁנִיָּה' בב"א וְלִימָא מע"א שְׁאֵנִי עֲתִיד לְמוּד ומ"מ נְתוּנֵי לר"י דְהִשְׁתָּא הוּוּ שְׁנִיָּה' בב"א וְאִין פֿונַת התוֹס' להק' דְלֹא־חַר שְׁנֵתָן לוּ מ"א יתן לו ג"כ מ"ע דבכה"ג ה"נ י"ל דְכִינּוּ שפֿכר נודע ומְבִנֵר מְקוּדָם ה"נ דְלֹא יתנו: עוד פֿתבו התוֹס' א"נ הי"ל לר"י ק"ק וזו לפֿיכָּהּ לֹא לְקַח מ"ע וכו' וְכִנְנַתָּם פֿשוּטָה דאפ' מְקוּדָם שְׁנֵתָן לוּ מ"א פֿכָּר הי"ל ק"ק וזו וְיֵשׁ לְדַקְדָּק דמנ"ל הָא דְהָא שפֿיר אִיפָּא למי' דע"כ לֹא אָמְרֵי דְמִי שְׁיֵשׁ לוּ ק"ק וזו ה"ז לא יטול אינו אֵלּא דְנוֹקָא לְגַבִּי שְׁאָר עֲנִיִּים דְכִינּוּ שְׁיֵשׁ לוּ ק"ק וזו ה"ז לא יטול אָבֵל לְגַבִּי ת"ח פֿגוֹן ר"י שְׁהִיָּה גְדוֹל בְּתוֹרָה אה"ן דִּיכוּלִּים לִיתָן לוּ אע"פ שְׁיֵשׁ לוּ ק"ק וזו יכוּלִּים לִיתָן עוד וכה"ג כ' הר"ב בְּמִקְוֵיָתָא פְתוּבוֹת עַל דָּף ו' גַּבִּי הִיא דְאָמְרֵי דְהַמְבַּזֵּז אֵל יבְזוּ יוֹתֵר מִחֻמְשׁ דְלֹא אָמְרֵי הִכִּי אֵלּא לְעֲנִיִּים אָבֵל לִת"ת יכוּל לְבַזוּ אפֿי' פֿל נְכֶסֶי וְכִמוּ שְׁעֵשָׂה רע"ק לר"ט ע"ש א"כ ה"נ אע"פ שְׁאָמְרוּ מִי שְׁיֵשׁ לוּ ק"ק וזו לא יטול ה"ד בְּשָׂאָר עֲנִיִּים אָבֵל לִת"ח שְׁרֵי אִיבְרָא דְבִירו' פ"ח דְפִאָה גְרָסִי חַד תְּלַמִּיד דְבֵית ר' הי"ל ק"ק וזו חֶסֶד דִּינֵר וְהִנֵּה ר' יְלִיף זְכִי עֲמִיָּה חֲדָא לְתַלְתָּ שְׁנֵי מַעֲשֵׁי מִסְכָּנִין עֲבָדִי בִי תְלַמִּידוֹי עֵינָא בִישָׂא וּמְלוֹן לִי אֲתָא בְּעֵי מְרַבִּי עֲמִי א"ל ר' אֵית לִיָּה שְׁיַעוּ וכו' ע"ש הִרֵי מְבִנֵר דְאִפֿי' לִת"ח הָעוֹסֵק בְּתוֹרָה אִם יֵשׁ לוּ ק"ק וזו אינו רִשָׁאי לִיקַח צְדָקָה וּלפ"ז הִיא דְהַמְבַּזֵּז אֵל יבְזוּ יוֹתֵר מִחֻמְשׁ דְכ' הָרַב דְלֹא אָמְרֵי הִכִּי אֵלּא לְעֲנִיִּים צ"ל דְהֵתָם פְּנוּתָן עֲצָמוּ דְרִשָׁאי לְבַזוּ לִת"ת יוֹתֵר מִחֻמְשׁ אָבֵל לְמִקְבְּלֵי צְדָקָה אפֿי' ת"ח פֿל שְׁיֵשׁ לוּ ק"ק וזו אינו רִשָׁאי לְקַבֵּל עוֹד: סִימָן י"א יֵשׁ לְחַקוֹר בְּהָא דְאָמְרֵי בִפ' נְעֵרָה דָּף ו' ע"א בְּאֻשָׁא הִתְקִינוּ הַמְבַּזֵּז אֵל יבְזוּ יוֹתֵר מִחֻמְשׁ אִם הוּא דוֹק' לְעֲנִיִּים אָבֵל לְלוּמְדֵי תוֹרָה יכוּל לְבַזוּ אפֿי' יוֹתֵר מִחֻמְשׁ הִנֵּה הר"ב בש"מ שָׁם בִפ' נְעֵרָה עמ"ש הַמְבַּזֵּז לְעֲנִיִּים כ' וְז"ל דְאָמְרוּ בִמ"ר פ' בְּהַר ר"ט יְהִיב לרע"ק שֵׁית מָאָה קְנֻטְרִין דְכֶסֶף וכו' עַד א"ל אֵית ב"נ דִּיהִיב מְגוֹן אִפּוּכֵי דִינְדָּה אֵן הוּא א"ל גַּבִּי דוּד מְלָךְ יֵשׁ דְכַתִּי' פֿוֹר נָתַן לְאֲבִיוֹנִים וְה"פ אֵית ב"נ דִּיהִיב מְגוֹן פֿי שְׁאִין לוּ נְנוּתָן פֿל אֲשֶׁר לוּ דְהָא הַמְבַּזֵּז אֵל יבְזוּ יוֹתֵר מִחֻמְשׁ וּמְשַׁנֵּי לִיָּה מְדַכְתִּי' פֿוֹר וְגו' פֿי אע"ג דְהַמְבַּזֵּז אֵל יבְזוּ יוֹתֵר מִחֻמְשׁ מ"מ אִם עֶבֶר וּפְזַר צְדָקָתוֹ עוֹמְדָת לְעַד ע"ש וצ"ע דְנָהִי אִם עֶבֶר וּפְזַר צְדָקָתוֹ עוֹמְדָת לְעַד מ"מ דוֹק' אִם בְּזוּז אִיהוּ גּוֹפִי' אָבֵל אַחֲרֵינֵי נְדָאי אִין לְהֵם רִשׁוּת לְעֵשׂוֹת פֿן וְא"כ ק' עַל רע"ק אִיף בְּזוּז לְכוּלְהוּ נְכֶסֶי דר"ט וְלִזְהָ י"ל דרע"ק לֹא הִיה יוֹדַע דְמִמוֹן זֶה שְׁמֶסֶר לוּ ר"ט הוּא פֿל נְכֶסֶי וְהִיה סְבוּר דְכָל זֶה הִלְוֵאי שְׁיַגִּיעַ לְחֻמְשׁ מְמוֹנוֹ דר"ט וְלִכְּהָ עֲמַד וּבְזַבְזָם אִיף עֲדִינּוּ ק' דְבִכְמָה דוֹכְתִי מוֹכַח דר"ט עֲשִׂיר גְדוֹל הִיה וְכָבֵר עֲמַד ה' פֿתַח עֵינַיִם בִּפ"ק דב"ב עש"ב וְכֵר מִן דִּין מְצַד הָעֲנִיָּן עֲצָמוּ דוֹחֵק הוּא שְׁמֶסֶר ר"ט פֿל מְמוֹנוֹ בִּב"א ע"כ נִד כמ"ש עוֹד הר"ב שָׁם וְז"ל וְיֵשׁ לָנוּ לְחַלֵּק דְלֹא אָמְרֵי הִכִּי אֵלּא לִת"ת כְּמוֹ שְׁעֵשָׂה רע"ק אָבֵל לְחַלֵּק לְעֲנִיִּים לֹא ע"ש וְלְכָאוּר' יֵשׁ לְהִבְיָא רִאִיָּה לְזֶה מִהִיא דְכִלְבָּא שְׁבוּעַ דְמִיָּתִי בִפ' אע"פ דס"ג ע"א דִּיהִיב לִי לרע"ק פֿלִגִּי דְמְמוֹנָא אִלֵּמ' פֿל שְׁהוּא לִת"ת יכוּל לְבַזוּ יוֹתֵר מִחֻמְשׁ אִמְנָם נר' דְלֹא מְכַרְע' דְכִלְבָּא שְׁבוּעַ שְׁאֵנִי דְעֲשִׂיר גְדוֹל הִיה וְנִשְׂאָר לוּ הוּן עֲתָק דְמִיָּדִי הוּא טַעֲמ' דִּארז"ל הַמְבַּזֵּז

אל יבנזו יותר מחומש הוא פדי שלא יצטרף לבריות וכגון זה לית' להך חששא וכעין זה כ' ברכ"י ח"ד סי' רמ"ט אות ב' עלה ההיא דמונבז הפלגה ע"ש.

ועי"ל דכלבא שבוע שאני דנתן מעותיו לתתנו רע"ק וא"כ הו"ל כמו שנתן נדוניא לבתו דמעיקר' אדרה הנאה ולא יהיב לה מידי בנדונית' והשת' יהיב לה להתרפס ברכי פספס ועוד פתב הרב וז"ל וזהו מ"ש רש"י הקא לעניים ע"ש ויש להביא סמוכות לזה ממאי דאיתא בגמ' בפ' נערה מעשה בא' וכו' שבקש לבנזו יותר מחומש וכו' ולא הניחו חברו ומנו רע"ק ע"ש והשת' ק' דלמה לא הניחו רע"ק שהרי רע"ק גופי' בההיא עובד' דר"ט דבנזו עמד ובנזו פל נכסיו.

ואולם לפי האמור ניח' דהתם שאני דהוי לת"ת אמנם כבר כתבנו לעיל דרע"ק לא היה יודע דמה שפסר בידו ר"ט הווי פולגהו נכסי' דר"ט וסבור היה דהווי חומש: עוד יש לחקור בההיא דאמרי' בפ' מציאת האשה דס"ז ע"ב פי קא נייחא נפש' דמר עוקבא בנזוי' לפלגא דממוני' וקאמר התם בגמ' ה"מ מחיים אבל לאחר מיתה לן אם הפונה היא דיכול לבנזו לכולהו נכסים או דוקא לפלגי' דממוני' פההיא דמר עוקבא הנה מפשט' דסוגיניא דקאמר אבל לאחר מיתה לית לן בה משמע דבשעת מיתה יוכל לבנזו פל מה שירצה וההיא דמר עוקבא לא מכרע' די"ל דמעשה' שהיה פה היה דלא בנזו אלא לפלגי' דממוני' והכי דייק לישני דגמ' דאמ' וה"מ מחיים.

אבל לאח"מ לית לן בה ולא אמ' אבל לאח"מ עד פלגא וכ"כ מרן הב"י בי"ד סי' רמ"ט וז"ל ונדע דבפ' מציאת האשה אמרי' המבנזו אל יבנזו יותר מחומש והינינו מחיים אבל בשעת מית' יכול לבנזו פל מה שירצה פדעבד מר עוקבא בשעת מיתתו דבנזוי' לפלגי' דממוני' ע"כ וכתבו מור"ם בהג"ה ע"ש הרי מבואר שהבין כמו שכתבנו אף ראינו להרא"ש בפ' נערה שכ' וז"ל וה"מ מחיים וכו' אבל לאח"מ יכול לבנזו יותר מחומש ע"ש ומשמע דוקא יותר מחומש אבל לא לכולי' ממוני' משום דגמרי' מההיא דמר עוקבא דבנזו לפלגי' ממוני' אבל ק' על הרא"ש דאמאי לא ביאר דעד פלגא יכול לבנזו והרי"ף כ' וז"ל אבל לאחר מית' לית לן בה פמעשה דמר עוקבא ע"ש ור"ל פמעשה דמר עוקבא דבנזוי' לפלגא דממוני' וכ"כ מהר"י טאיטצאק בס' שארי' יהודה הביאו הכנה"ג בהגב"י אות א' ע"ש והטור השמיט דין זה דלאחר מית' ונמשך אחר הרמב"ם ועמ"ש מרן הכ"מ ועיין לה' ברכ"י סי' רמ"ט אות ט"ו והנה הרב ברכ"י שם כ' בשם ס' יוחסין דמר עוקבא בנזו שלישי נכסיו וה' סדר הדורות דקל"ח הגיה צ"ל פלגא ע"ש ונעלם מעיניהם שכ"ה גי' רב אחאי גאון בשאלתות בפ' תרומה סס"י ס"ב ובפ' פי תשא סס"י ס"ד שכ' וז"ל ת"ש המבנזו וכו' וה"מ מחיים אבל לאחר מיתה עד תולת' וכן הלכת' עכ"ל ע"ש וכבר הושג מה' תו"ר על השאלות שם ועיין בשאלת שלום ע"ש ונר' דטעם גי' זו ע"פ מ"ש התוס' במציצא דע"א ע"א גבי ההיא דקאמ' התם הקורא לחברו רשע יורד עמו עד לחייו בשם גאון דרשאי לשרוף שלישי תבואתו ע"ש וכו' ה' בית יהודה אשפנזי בחי' לשם דוק' שלישי תבואתו לפי שחיי בניו ואשתו תלויים בו פל א' שלישי ע"ש וה"נ ה"ט דעד תולת' משום דחיי אשתו ובניו תלויים בו ודוקא חלקו יכול לבנזו אבל לא חלק אשתו ובניו: עוד כ' ברכ"י ע"ד מרן הב"י ומור"ם שכתבו דלאחר מיתה יכול לבנזו פל מה שירצה נראה דלאו דוקא פל מה שירצה אלא כלפי שאמרו דאל יבנזו יותר מחומש כתבו דבשעת מית' אדם שליט לעשות פלמה שירצה פלומר לשליש ולרביע ואפי' עד פלגא פמר עוקבא ע"ש אבל מדברי הלבוש אין נראה פן שכת' וז"ל אבל בשעת מיתה יכול אדם ליתן פל מה שירצה וא"צ לחוש לירש' ע"ש ומשמ' דאין לחוש לירש' פלל ויכול לבנזו פל נכסיו ויש לדחות: סימן י"ב פתב הרמב"ם בפ"י מה' פלאים דין ל"א המלביש את חברו

פלאים וכו' אם לא ידע הלובש וכו' והיה המלביש מזיד המלביש לוקה ומרן הכ"מ תמה על זה מדאמ' בפ"ג דנזיר דמ"ד ע"א ומה מגלח פמתגלח משום דכתיב תער לא יעבור על ראשו קרינן ביה לא יעבור לא הוא ולא יעבור לאחר ות' דסובר רבינו דמדאפקינהו רחמנ' ללובש ומלביש בחד תיבה חד לפשט' דקרא וחד מקרי בי' אין לחייב שניהם כא' ול"ד לתער לא יעבור על ראשו דהוא לא מקרי בי' נפיק אלא ממשמעות' דלא יעבור את"ד וצ"ע שיקרי מדברי רש"י בנזיר מבאר דלאו ממשמעות' קדריש שיקרי כ' בד"ה מגלח פמתגלח ונ"ל שהמגלח את הנזיר עובר בלאו פדלקמן תער לא יעבור על ראשו קרי ביה לא יעביר לי' אחר ע"כ הרי דמפיק לה מקרי ולא ממשמעות' הוא וע"ק דגבי פלאים נמי פתיב ובגד פלאים שעטנז לא יעלה עליה ומשמעות' לא יעלה הוי כמו תער לא יעבור על ראשו דלא יעלה בין הוא ובין אחר: וראינו לה' ספרי דבי רב פ' נשא דל"ו ע"ד שכ' ונ"ל הןצרכו רז"ל לדרוש פן משום דהפסוק אין לו מוכן דלא שינה לכתוב תער לא יעבור שהתער מעצמו אינו יכול לעבור אא"כ מעבירי' אותו וא"כ אי לא פא הפתוב אלא להזהיר את הנזיר שלא יגלח את עצמו הול"ל תער לא יעבור על ראשו כמו ונהעבירו על כל בשרם א"ו מדכתי' לא יעבור מוכרח למדרש שלא יעבור על ראשו אע"פ שהוא אינו מעבירו אלא שעובר על ראשו ע"י אחר הוא בכלל ההזרה וכו' ונ"ל שיש לדקדק מדברי הרמב"ם שהבין פן שיקרי כ' א' המגלח וא' המתגלח שנא' תער לא יעבור על ראשו וא"א שלא הבין פן הול"ל קרי ביה לא יעבור שזהו עיקר הלימוד א"ו אפא הוא דמשמעות' דלא יעבור מוכרחי' אנו לרבות המגלח את"ד עש"ב וצ"ע שיקרי גבי פלאים נמי כתי' ובגד פלאים שעטנז לא יעלה עליה דה"נ הפסוק אין לו מוכן שהבגד לא יעלה מעצמו אא"כ הוא מעלהו עליו וא"כ ה"נ אי לא פא הפתוב אלא להזהיר את הלובש שלא ילביש את עצמו פלאים הול"ל לא תעלה עליה ומדכתיב לא יעלה הי"ל למדרש נמי שלא יעלה עליו אע"פ שהוא אינו מעלהו עליו אלא שעלה עליו ע"י אחר הוא בכלל האזהר' ושניהם חייבים אם היו מזידי' כמו נזיר שעשה.

מגלח פמתגלח ומנ"ל להרמב"ם לומר שאם היה הלובש מזיד המלביש פטור גם מ"ש ה' שם שלזה פיון רש"י לאפוקי שלא נפרש שהנזיר לא יגלח לנזיר אחר וכו' ע"ש אח"ה לית' דרש"י זוהי גירסתו בגמ' לא יעבור הוא ולא יעביר ליה אחר אלא דרש"י מיייתי מה שאמרו בגמ' לקמן וכבר ראינו בספרי' חדשי' מקרוב פאו שהגיהו פן בגמ' ע"פ דברי רש"י הנז' וכן העתיק לשון הגמ' ה' קרית ס' הלכות נזיר דע"ו ע"ב ע"ב ע"ש: איברא דאעיקר' ק' דלמה הןצרכו בגמ' לומר קרי ביה לא יעביר וכו' שיקרי קושטא הוא דמשמעות' דלא יעבור משמ' נמי אפי' אחר שיקרי לא פתיב לא יעביר והכי חזינא לה' המאירי בפסקיו למ' נזיר דקי"א ע"א שכ' ונ"ל שהתגלחת עשו ביה המגלח פמתגלח ר"ל שאפי' המגלח לוקה שנאמר לא יעבור אף ע"י אחרים משא"כ במטמא ע"ש הרי דפשיטא ליה דהכי הוא משמעות' לא יעביר פי על פן נראה דמ"ש בגמ' קרי ביה לא יעבור וכו' אין הפונה אלא לומר דלא יעבור היינו לא יעבור לי' אחר ולא לענין מלת יעבור דקושט' הוא דלא יעבור ולא יעביר שניהם שוין: ודע דבת"כ פ' שמיני פ"ה אמרי' לא יאכלו לחייב את המאכיל פאנכל וכ' הרא"ם בשם רבי' אברהם דה"פ דאם האכיל עוף טמא לבר ישראל חברי' בחזקת עוף טהור דהוי האוכל שוגג והמאכיל מזיד מתחייב שהוא מאכיל פאנכל ולוקה ע"ש ומשמ' דס"ל דאם היו שניהם מזידי' לא יתחייבו שניהם אלא דוקא האוכל ומש"ה הןצרכו לאוקומי לברייתא לחייב את המאכיל פאנכל בששניהם מזידיים ושניהם חייבים א"ו דס"ל דכששניהם מזידי' אינו חייב אלא דוקא האוכל וק' דמאי שנא מתגלחת נזיר דאמרי' דכי הוו שניהם מזידי' שניהם חייבי' דדרשי' לא יעבור הוא ולא יעביר לי' אחר א"כ ה"נ פיון דכתיב לא

יאכלו אמאי לא דרשי לא יאכל לא ע"י ולא על ידי אחרים לחייב את שניהם המאכיל פאןכל
פשיטניה' מזידי' פדין תגלחת נזיר ואפשר לחלק דשאני גבי גילוח נזיר שהמגלח עשה בו מעשה
שגילחו פינדים משא"כ הכא גבי מאכיל לחברו עוף טמא והאוכל נמי הנה במזיד א"כ אין שלים
לדבר עבירה ולא יתחייב אלא האוכל: סימן י"ג יען וביען שיש תקנת ציבור הם ק"ק תוונסא
יצ"ו שזה ימים ושנים שתקנו והתרימו שלא יוכל ולא יורשה שום א' מהם לקנות בשר מבני
קהלנו ק"ק פורטוגיזי"ס יצ"ו מחמת איזה סיבות ידועות ומאז שנתקנ' התקנה הנז' זה דור אחר
דור נוהגים היו בני ק"ק פורטוגיזי"ס יצ"ו למכור בשר לבני ק"ק תוונסא לכל הבא לקנות מהם
ולכאורה היה נר' לאסור למכור להם פנין שזה הקונה מבני ק"ק תוונסא הוא עובר על החרם
וא"כ המוכר לו עובר משום ולפני ענר לא תתן מכשול: תשובה הנה מהר"ם מפדואה בתשו' סי'
ע"א כ' דחרם הני דרבנן והביא ראיה מדברי הרי"ף והרא"ש שפסקו להקל בנדידי בכול אותן
תיקו דפ' וא"מ ולא נראה לחלק בין נדידי לחרם באלה מדלא שמו הפוסקים המקילים בנדידי
הפרש זה בין נדידי לחרם כמו ששמו להזכיר ההבדל בדל שפיניה' בתורה ובמלאכה שהמנודה
שונה ושונין לו וכו' מןחרם לא שונה וכו' אלא ודאי דס"ל ששניהם דרבנן ובשניהם מקילים בכל
אותן תיקו פי שניהם מדברי קבלה מעקר' א' דרשו אורו ארור וכו' פדאימא בפ' וא"מ וכן נר'
מתשו' הרמב"ן בס' רס"ג שהשיב שמדרבנן הוא הנדידי ותלה הדבר בפסוק זה את"ד עש"ב אכל
הרא"ש בתשו' בשמים ראש סי' קנ"ח פתב שהחרם דברי הפל איסור של תורה הוא והוא חמור
ע"ש הרי דהרא"ש עצמו כ' להדיא דחרם ד"ה איסור של תורה וצ"ל דיש לחלק בין נדידי לחרם
לדעת הרא"ש דנדידי הני דרבנן אכל חרם י"ל דהני דאורייתא וכמו שיתבאר לפנינו בס"ד אמנם
הריטב"א בחי' מ"ק כ' וז"ל וכל הני דלא אפשטי' דעת הגאונים ז"ל דלקולא ובעי' עלה למאי
דאמרי' דעיקר נדידי דאורייתא הוא ע"ש הרי דס"ל דאין חילוק בין נדידי לחרם דנדידי נמי הוא
דאורייתא והנה הרשב"ש בתשו' סי' שצ"ז כ' וז"ל אכל בחרם יש להקל דהרי"ף כ' שהוא מדרבנן
וכן פתב הרשב"א בתשו' והביא ראיה דחרם אינו אלא מדברי הקבלה ולא מדאורייתא דקדא
כתי' אורו מרוז ואמרי' בפ' שבועת העדות ארור בו חרם בו דכתי' אורו מרוז וכינן דילפי' לה
מדברי קבלה משמ' דלאו דאורייתא דבפ"ק דב"ק אמרי' ד"ת מד"ק לא ילפי' וכינן דה דהכא ילפי'
דארור וחרם מד"ק משמ' דחרם לאו דאורייתא הוא ע"ש וכן נראה מתשו' הרשב"א סי' תקצ"א
שכ' וז"ל ודע פי זו ספק דאורייתא דהא דאסור לעבור על החרם ר"ת פי בכל המקומות הרגילו
לומ' משביעי' אנו ומחרימי' וים פאן שבוע' ע"ש הרי דלא להחמיר בחרם אלא משום שבוע
שרגילי' לעשות עמו אכל בחרם בלא שבוע' נר' דס"ל דהני מדרבנן: והנה הכנה"ג בי"ד סי' של"ד
הגב"י אות ט"ו כ' דלית דחש למחר"ם מפדואה דס"ל דהחרם הני מדרבנן דיחיד הוא אצל כל
הנה רבנות' ועוד דאפי' לפי סבתו ספק חרם להחמיר שהרי הוא רצה להוכיח דספק חרם להקל
מתשו' הרמב"ן סי' רס"ג ומסורת פינדינו דתשו' להרמב"ן מתורתו של הרשב"א הם ואלו היה
רואה מהר"ם מפדואה שהרשב"א בתשו' סי' תקצ"א סובר ס' חרם להחמיר לא היה מוכיח מתשו'
הרמב"ן דס' להקל ואם נפשך שהיה מפרש' פשהונוגלו לומר משביעי' ומחרימי' וכו' הא ליתא
דבסי' ש' כ' הרשב"א דס' חרם להחמיר ולא הנוצר שם לישנא דארור אלא חרם לבד ע"ש ולא
ידענא מה יענה לתשו' הרשב"א שהביא הר"ם מפדואה דסי' רס"ג שכ' בהדיא דמדרבנן הני
הנדידי ואפש' לומר דיש לחלק בין נדידי לחרם רנדידי ה"נ דס"ל להרשב"א דהני מדרבנן אכל
החרם הני דאורייתא וכן מצאנו למהריב"ל ח"א סי' ל"ה שכ' לרעת הרי"ף דנדידי מדרבנן וספק'
לקולא וחרם מדאורייתא וצ"ע שהרי הרשב"א בתשו' המיחסו' תלה הדבר בפ' זה דאורו ארור

ובפ' אלו מגלחין די"ו ע"א גלפ' לשמ' וחרם מהה קרא דאורו ארור ושמ' היינו נידוי כמ"ש הרמב"ם בפ"ז מהת"ת ונ"ל וכיצד הוא הנידוי אומ' פ' יהא בשמ' ע"ש וא"כ פ"ן דס"ל להרשב"א דחרם הוי דאורייתא א"כ ה"ה נמי הנידוי ועוד ק' דברי הרשב"א הנז' נראה דס"ל דחרם הוי מדאורייתא וכמ"ש הכנה"ג ע"ש: אפשר ע"כ צריכים אנו לומר דהיא תשו' הרשב"א דס"ל ש' שכ' פ"ן דיש חרם בדבר הולכים להחמיר היינו מטעמ' פ"ן דהוי תקנת ציבור מסתמ' יש שבועה עם החרם ולפ"ז נתיישבו הנה תשו' הרשב"א שהביא הרשב"ש ושהביא מהר"ם מפדואה דהנה לא איירי אלא בחרם דאין בו שבועה וס"ל דחרם דאין בו שבועה אינו אלא מדרבנן ושור"ר למהריב"ל ח"א דקמ"ח ע"ד שדקדק מתשו' הרשב"א דס"ל תקצ"א דהחרם אינו אלא ד"ת לדון בספקו לחומרא אלא מטעם דהרגילו לומר משביעי' אנו ומחרימי' ועוד כ' שם לצדד ולומ' דאע"ג דלא אמרו משביעי' אנו אלא מחרימי' אנו לחוד אפ"ה הוא ד"ת משום דאמרי' בשלהי ש"ה ארור יש בו משום שבועה אלא שדחה לזה דבגמ' מפיק מקר' דארור יש בו נידוי ושבועה וכו' ושבועה מדכת' וינאל שאול את העם וכ"ן נראה דדוקא לישנא דארור הוא דאנבא בי כל הני משום דאשפחן ארור בכל הני בקראי אבל לישנא דחרם דדומה לארור דמ"מ מה בכך ואפשר לומר דהוי מורגלים נמי לומ' אנו משביעי' ומחרימי' ומארי' לזה כ' הרשב"א פי ג' ארור יש בו שבועה את"ד וכן מתבאר בהדיא בתשו' הרשב"א הביאה מרן הב"י בח"מ סי' ל"ד שכ' ונ"ל והעובר על החרם פבר הורגלו שאמרי' בכלל החרם משביעי' אנו ומחרימי' וכ"ן שפן הו"ל פחרם ושבועה ולפיכך העובר על גזירת ציבור שגזירי' בחרם חשוב כעובר על השבועה ועוד שהם מסיימים בו וכל העובר ארור וארור בו שבועה ע"כ הרי שכ' להדיא דה"ט דארור בו שבועה משום שהורגלו נמי לומ' וכל העובר ארור הרי מדברי מהריב"ל הללו נר' שדעתו נוטה יותר לומר לדעת הרשב"א דהחרם הוא מדרבנן ולא החמיר הרשב"א אלא משום שהורגלו לומ' עם החרם שבועה וארור א"ק טובא שהרי מהריב"ל עצמו בח"א סי' ל"ו פתב בשם תשו' הרשב"א דנידוי הוי מדרבנן אבל חרם הוי מדאורייתא וכל ספק שישתפק בו דנין להחמיר כספק דאורייתא לחומרא ע"ש: והרב כנה"ג בסי' הנז' פ"י בכונת הרשב"א דאפ"י במקום שנוהגי' שלא להזכיר שבועה אלא מחרימי' ספקו לחומרא מפני שפשאומרים ומרים אנו מחרימי' מתפונני' לחרם והושע של יריחו וכו' שצאמ' בהם לשון ארור ותנא בפ' ש"ה דארור יש בו שבועה וכלל הדברים הוא דכונתו של הרשב"א דלשון חרם נכנס בו ארור וכ"ן שצאמ' בו ארור יש בו שבועה ע"ש ותשו' הרשב"א שהביא מרן ב"י בח"מ שפכתבנו לעיל הויא תיובתיה דמבואר בהדיא דה"ט דארור יש בו שבועה משום שהם מסיימי' בו כל העובר ארור וכו' אמנם חרם לבד לא נכנס בו שבועה גם מ"ש שפשאומרי' אנו מחרימי' מתפונני' לחרם והושע וכו' הם דברי' שלא נזכרו בדברי הרשב"א.

איך שיהיה דעת הכנה"ג לדעת הרשב"א דחרם הוי דאוריית' ותשו' הרשב"א שהביא מהריב"ל ח"א הויא סייעת' שכ' בהדיא דחרם הוי דאורייתא וכן מתבאר עוד מתשו' הרשב"א הביאו מרן בי"ד סי' רל"ח שכ' נידוי ואיסור' חל על השבועה ע"ש והובאה ובאה בארנפה בתשו' הראנ"ח סי' נ"ח מתשו' הרשב"א והיה ענין השאלה על קהל שהספימו בשבועה לפסוק המס בכל שנה ושנה ומפני גזירת המלך נתפשו עם אלמנה א' וב' בניה להמשיך להם פסק א' כל ימי חייהם ושם יעברו על זה יהיו בנידוי ואחר כך נתחרטו הקהל והיו רוצים לחדש פסק האלמנה בכל שנה וכו' והשיב הרשב"א דאפ"י היתה שבועה לחדש פסק בכל שנה הנה חל הנידוי עליהם דדוקא אין שבועה חלה על שבועה אמרו אבל נידוי ואיסור' חל על השבועה ע"ש הרי דס"ל דאפ"י נידוי הוי דאוריית' דא"א דהוי דרבנן איך הוא חל על השבועה וכ"ש חרם וצ"ע מתשו' הרשב"א שהביא

מהריב"ל שכ' דנידוי הני מדרבנן: באופן דלדעת רוב הפוסקי דחרם הני מדאוריית' וכן פסק מרן בש"ע ח"מ סי' ל"ד ס"ה וז"ל העובר על השבועה א' שבוע' שוא וכו' פסול ואפ' עבר על חרם שקהרימו הקהל וכו' ע"ש ומשמ' אפ' היכא שלא היה אלא חרם סתם בלא שבוע' אפ"ה פסול דומיא דעובר על השבועה: והנה ראה ראינו למורינו הרב בס' עה"ש ח"מ סי' ל"ד אות י"ב שכ' דהמוכר בשר מבני ק"ק פורטוגיזי"ס לא' מבני ק"ק תנוונסא דנלפד באיסו' לאו דלפ"ע לת"מ מדאורייתא דחרם דאורייתא הוא וכו' ואל תטעה לומר דהמוכר לא עבר אל"ע משום דבלא"ה זה יכול ליקח הבשר ע"י אחר מק"ק פורטוגי' כמ"ש הכנה"ג גבי לנה ברבית דלא עבר אל"ע אם ימצא המלנה להלוות לישראל אחר כמו מושיט כוס יין לנזיר דלא עבר אל"ע אלא פי קאי בתרי עברי דנהרא וכן חי' ה' פ"מ דכברדחו האחרונים סבר' זו דשאני ההי' דנזי' דאיסו' ל"ע לא היה נעשה כלל אבל גבי רבית דהלנה האחר היה עובר בשביל שלנה זה לא נפטר מל"ע והביאו ראיה לדבר כמו שהאר"י ה' ברכ"י בח"מ סי' ט' אות ג' ע"ש ונר' דבכה"ג דהכא ליכא משום ל"ע שהרי יכול לקנות הבשר ע"י קטן מקטני ק"ק פורטוגי' או ע"י גוי באופן שישמור אותו הישראל שרוצה לקנות שלא יהא בשר שנתעלם מן העין וא"כ חשיב שפיר בדלא קאי בתרי עברי דנהרא ובהכי יש לדחות גם מ"ש מורינו הרב שם וז"ל ועוד דנר' פשוט דה"ד אם מצא לנה אחר שרוצה ללות אבל כל דלא חזי מן הסתם לכ"ע עובר זה אל"ע דבל ישראל בחזקת פשרים הם ומסתמ' אמרי' דלא ימצא אחר שמכשילו ע"ש ולפי האמור הא נמי לא מכרע' דאפתי ימצא אחרים לקנות על ידן פגון קטן או גוי וכמו שפכתבנו מיהו אפתי י"ל דאפ' אם ימצא אחר אע"ג דלא עבר זה מדאוריית' איסור דרבנן מיהא איכא כמ"ש התו' והרא"ש בריש שבת ונה"ן כמ"ש מו"ר שם ע"ש ויש לתמוה על הרדב"ז בתשו' דפוס פירדא סי' תקל"ה וז"ל מי ששבועה שלא יתעשה מוכס ועבר על שבועתו מותר לאחר לעשות שותף עמו ואין בזה משום ל"ע פנין שהוא יכול לעשותו וראיה מלא יושיט כוס יין לנזיר אי קאי בתרי עברי דנהר' דאינו יכול לעבור אבל אם יכול ליקח בידו ויהבי' גהלי' לא עבר ע"כ וצ"ע דאפ' לא קאי בתרי עברי דנהר' אפתי איסור' דרבנן מיהא איכא וכמ"ש התוס' והרא"ש ונה"ן והיותר תימ' דהרדב"ז עצמו בתשו' ד' וניציא סי' תשצ"ו הזכיר דעת התו' ונה"ן הלזו ע"ש: איכרא דה' אמונת שמואל בתשוב' סי' י"ד הובאו דבריו בפוסקים האחרונים על ההיא דמושיט אבר מן החי לב"נ דעובר אלפ"ע אם היה אבמ"ה דטמאה אף דלגוי אין חייבים בין טמאה לטהורה מ"מ פנין דטמאה לישראל שרי מותר להושיטו לב"נ ואין בזה משום ל"ע ע"ש ולפ"ז אפשר לומר דדעת הרדב"ז דהבא שאני פנין דלא קאי בתרי עברי דנהרא וגם לדיד' שרי אין פאן איסור אפ' מדרבנן ופליג מיהת על ה' אמונת שמואל דס"ל דאפ' קאי בתרי עברי דנהרא פנין דאבמ"ה דטמאה לישראל שרי מותר להושיטו לב"נ אבל דעת הרדב"ז כל דקאי בתרי עברי דנהרא אפ' לדידיה שרי אסור להושיט אבל פי לא קאי בתרי עברי דנהרא ולדידיה שרי אפ' איסור' דרבנן ליכא וכינן דבגדון הרדב"ז זה השותף אינו באיסור זה דשבוע' וגם לא קאי בתרי עברי דנהרא מש"ה התיר להשתתף עמו ואם פן הכא בגדון דינן פנין דלא קאי בתרי עברי דנהר' דהא יכול לקנות ע"י אחרים כמו שפכתבנו וגם דלמוכר שרי אין פאן אפ' איסור' דרבנן: איכרא דהרב אמונת שמואל שם כ' דאע"ג דמושיט כוס יין לנזיר עבר לפ"ע ואע"פ שהמושיט אינו חי' שאני התם משום דאיתיה בנזיר ושייף ביה איסור זה אם יקבל עליו נזי' ע"ש וא"כ לכאור' ה"נ אף על גב דלדיד' הבשר שרי מ"מ הא איתנ' נמי באיסור זה אם המוכר עצמו יקבל עליו בחרם שלא יאכל בשר זה ודמי למושיט כוס יין לנזיר דאע"ג דלדיד' שרי פנין דשייף ביה נזירות חשבי' ליה דלדיד' נמי אסו' ה"נ לא שנא אמנם הא ודאי ליתא

דשאני נזירות דהווא מ"מ דאוריני שפיר י"ל פו דאיתני נמי בנזיר אכל הכא מהי תיתי להחרים שלא יאכל בשר זה דמה הנאה יש לו מזה וכי בשופטני עסקי לצער עצמו שלא יאכל בשר זה בריות ולא בצמצום ונדחוק עצמו לאכול בשר ממ"א בן דחוק ובצער ואפי' אם ימצא איש לאסור אסור על נפשו שלא לאכול בשר ז בטל הוא במיעוטו וכן י"ל נמי בנדון הרדב"ז דאע"ג דהשותר שנייה בי נמי שבוע' ה"נ י"ל דמהי תיתי לישבע וכי בשופטני עסקי שיהי בידו שלא ליקח בלא שבועה ול"ד לנזי דהוי מצנה כמ"ש: והנה ראינו לה' מתזיק ברכה בי"ד סי' ס"ב שהק' על אמונת שמואל ממ"ש מהר"ם בתשובות הארנפ"ו סי' ע"ז במי שעושה ב' ימים יה"כ וכל יום ב' בע"ש אם מותר לאכול בשבת עד שיבשלו אחריו לצורך עצמם ואפי' מפירו דהא דאסרי' במפירו ה"מ בעפ"מ דלא קפיד אל"ע אבל בישראל המכשיל ליכא למיחש שמא ירבה בשבילו דאל"ע לא עבר הרי שכ' דבישראל דקפיד אל"ע לא חיישינן שמא ירבה בשבילו אע"ג דלישר' אחר מותר בכל המון ישראל דלא עבדי בי' אלא חד יומא יה"כ ויום ב' שהוא ע"ש חול גמור הוא וזה שעושה ב' ימים חומר' גדולה ובטל במיעוטו ואפ"ה שרי במפירו ישראל דאינו מרבה בשבילו דעבר אל"ע את"ד ע"ש ונר' דלא מכרע' דהתם נמי בידו לקבל על עצמו לעשות ב' ימים יה"כ דהא אשפחן בפ"ק דר"ה דכ"א דרבה הנה רגיל דיתייב בתענית' תרי יומי וא"כ לא נפלאת היא שכל אד נמי יכול לקבל על"ע לעשות ב' ימים יה"כ אף יש לדחות דשאני רבא דעשה פו משום ספיק' דיומא ובכה"ג אה"ן שכל אדם שמקבל על עצמו ב' ימים יה"כ משום ספיק' דיומא תבא עליו ברכה אבל בזה"ז דידעי' בקבוע' דירח' הא נדאי דמי שעושה ב' ימים יה"כ חומר' יתירה היא זו ובטל במיעוטו כמ"ש המחבר"ר: ומ"מ לא מכרע' דאפי' בזה"ז מי שרוצה להתחסד לקבל עליו לעשות ב' ימים יה"כ ה"ז משונח ולא בטל במיעוטו ונדמא שפיר למושיט כוס יין לנזי'.

גם מה שהק' ה' המחבר"ר שם על ה' אמונת שמואל מדברי הרמב"ן והרשב"א ביבמות ע"ש י"ל דהתם שאני דהוי מאכילו איסור' בידים וכמ"ש מהר"ח"א הביאו הרב המחבר"ר שם ע"ש וכ"כ מו"ה בס' עה"ש בי"ד סי' ס"ב אות ב' ע"ש"ב ומעתה בנ"ד דלדידנ' שרי וגם לא חשיב פדקאי בתרי עברי דנהר' פיון שיכול ליקח ע"י אחרים דהיינו קטן או גוי א"כ מלתא דפשיטא דאפי' איסורא דרבנן ליכא.

ולרונחא דמלת' אמינא דבנ"ד יש להקל עוד מטעמי אחרוני והוא דמעשים בכל יום שיש הרבה בגי' אדם מק"ק תוונסא יצ"ו שלוקחים בשר מבית המטבחיים של ק"ק פורטו' בשליחו' א' מבגי' עמנו ק"ק פורטו' וא"כ זה הקונה שפא לקנות אינו ידוע אם לעצמו הוא קונה או בשליחו' לא' מבגי' ק"ק פורטו' ואחזוקי אינשי ברשיעי לא מחזקי' דכל ישראל בחזקת פשרי' ויש לתלות דלאו הם קוני' אפי' את"ל דמידי ספק' לא נפיק דשמא לעצמו הוא קונה פכר' כ' הרדב"ז בתשו' הביאה הכנה"ג חא"ח בהגהות כ"מ פי"ב מה' רוצח דאספק דלפני עור לא מפקדי' ע"ש וכן נר' מדברי התו' בפ"ק דע"א ד"ו ע"ב בד"ה מנין ע"ש נדוק ומה גם בנ"ד יש לתלות דשמא נתן לו א' מבגי' ק"ק פורטו' בתורת מתנה פדי לקנות בשר לעצמו ובכה"ג פל שניתן לו במתנה שרי ולא הנה זה בכלל התקנה ומעשים בכל יום דאפי' הרבנים שבהם הם אוכלי' בשר שניתן להם במתנה דע"ז לא תיקנו כנ"ל: סימן י"ד מודעת זאת בכל הארץ פה עוב"י תוונס יע"א בדור ראשון שלפני פנינו עמדו ונחלקקולב' פיתות מחלוקת שהיא לש"ש והסכימו הב' פיתות ויפרדו איש מעל אחיו על אופן זה דהיינו שנתלקו לב' קהלות תוונסא יצ"ו וק"ק פורטוגיזיס יצ"ו ועל ראשיהם מלמעלה הרבנים הגדולים נ"נ שיהיו באותו הדור זי"ע אלה מפה ואלה מפה מב' הצדדים ואחריהם שריהם

וּפְרִנְסִיָּהּ וּמְנִהִיגֵיהֶם אֵלּוּ לַעֲצָמָן וְאֵלּוּ לַעֲצָמָן לְחֹזֵק כָּל בְּדָק וּלְפָרוּעַ פְּרָעוֹת כָּל צָרְכֵי צִיבוּר וְקִנְפוֹת שֶׁל צְדָקָה לְפְרִנְסַת עֲנִיִּים וּת"ח הֵן וְכִיּוֹצֵא בָהֶן.

וּמִכֵּלָּל אֲתָמַר בְּהִיּוֹת כִּי עֵינֶיךָ וְיִסוּד קִנְפוֹת שֶׁל צְדָקָה בְּמִדְיָנָה זֶה מְדוּרֹת קַדְמוֹנִים קִמְאֵי דְקִמְאֵי הוּא מְעוֹר מְכִירַת הַבָּשָׂר הִנֵּה כִּי כֹן בָּעֵת וּבַעוֹנָה הִיא שְׁנַחֲלָקוּ לִב' קִהְלוֹת כָּל קִהְל בִּפ"ע עֲשׂוּ בֵּית הַמְּטַבְּחִים לַעֲצָמָן וְכָל הַעֲזָר וְהַהֲכָנָס' כָּל קִהְל לַעֲצָמוֹ לַעֲזָר וְלַהוֹעִיל לְחֻלְק ע"י גְּאֻמְנֵי הַקִּהְל הֵהוּא מִיָּדֵי שִׁבְתָּ בְּשִׁבְתוֹ לַת"ח וְלַעֲנִיִּים שֶׁל קִהְל בִּפ"ע.

וּבַעֲנִין אַרְחֵי וּפְרָחֵי יַחַד עֲשִׂיר וְאַבְיוֹן הַבָּאִים מִכָּל תְּפִוצוֹת הַגּוֹלָה הֵן עוֹבְרֵי אֶרֶץ הֵן הַבָּאִים לְהַתְּגוֹרֵר וְלַהֲשַׁתְּקַע בְּמִדְיָנָה זֶה הִנֵּה מְנַהֲגֵי הַקִּהְלוֹת אֲשֶׁר שְׁמַעְנוּ וְנִדְעָם דִּיעָה נְאֻמָּה מְדוּר דוֹר מִיּוֹם הַנִּסְדָּה וְעַד עַתָּה כִּי הֵם כָּל אֲשֶׁר יַעֲבֹר מִכָּל תּוֹשְׁבֵי מְדִינֹת יִשְׁמַעְאֵל מִמְּזֻרָח וּמִמְּעַרְב מִצְפוֹן וּפְרָס וּמְדֵי וּמִכָּלֵל כָּל בְּנֵי אֲשְׁכְּנֹז וּפּוֹלוֹנִיא הַכָּל נִגְרָרִים אַחַר ק"ק תּוֹנֶסָא יצ"ו לְהַתְּפַלֵּל עִמָּהֶם וְלִתַּת צְדָקָה עִמָּהֶם וְלִקְנוֹת בָּשָׂר מִבֵּית הַמְּטַבְּחִים שְׁלֵהֶם וְאִם דָּל הוּא וְאִין יָדוּ מִשְׁגַּת הַלוֹף יִלְוּ לְדִינְי וְלִגְזַבְרֵי ק"ק תּוֹנֶסָא יצ"ו לְתַת לוֹ דֵי מַחְסוֹרוֹ אֲשֶׁר יַחְסֹר לוֹ וְגַם צְדָה לוֹ עֲשׂוּ לָהֶם.

וְלַעֲנוּמַת זֶה כָּל הַבָּאִים מִתְּפִוצוֹת יִשְׂרָאֵל בְּמִדְיָנֹת אֲדוֹם בְּכָל עָרֵי אֵיִאוּרֹפ' פְּרַנְצִיא וְאַנְגִּילְטִירָא אִיטְלִיא וְרֹמְנִיא וּמִכָּלֵל אֲתָמַר אֲנוּסֵי זְמַנֵּי הַגִּירוּשׁ גְּלוֹת יְרוּשָׁלַם אֲשֶׁר בְּסַפְרָד וּפּוֹרְטוּגָאֵל וְכִיּוֹצֵא אֲשֶׁר יַעֲבֹר עֲלֵיהֶם רִיחַ טְהָרָה וְתַטְהָרֵם לְשׁוּב לְדַתְנוּ שַׁת' הַכָּל נִגְרָרִים אַחַר ק"ק פּוֹרְטוּגִיזִים יצ"ו לְהַתְּפַלֵּל עִמָּהֶם וְלִתַּת צְדָקָה עִמָּהֶם וְלִקְנוֹת בָּשָׂר מִבֵּית הַמְּטַבְּחִים שְׁלֵהֶם וְאִם דָּל הוּא וְאִין יָדוּ מִשְׁגַּת הַלוֹף יִלְוּ לְדִינְי וְלִגְזַבְרֵי ק"ק פּוֹרְטוּגִיזִים לַעֲשׂוֹת עִמּוֹ כְּנִימוּס לְכָל אֲשֶׁר יַחְסֹר לוֹ.

הֵן אֵלֶּה קְצוֹת עֲנִינֵי חֲלוּקוֹת הַב' קִהְלוֹת קְדוּשׁוֹת ק"ק תּוֹנֶסָא יצ"ו וְק"ק פּוֹרְטוּגִיזִים יצ"ו לְכַד מִשְׁאָר עֲנִינֵים יְדוּעִים וּמִפְּנִינֵים: וְהִנֵּה בְּכָל הַפְּרָטִים הַנּוֹז"ל לֹא עָרַעַר אָדָם מְעוֹלָם בְּשׁוּם צַד וְאִנְפוֹן זֶה מ"מ מֵאָה שְׁנַיִם מִיּוֹם שְׁנַחֲלָקוּ לִב' קִהְלוֹת אֵלֶּה מִתְּנַהֲגִים וְהוֹלְכִים בְּתוֹם דְּרָף וְיוֹשֵׁר לְכַב לַעֲשׂוֹת מִשְׁפָּט כְּתוֹב א' לֹא' ע"פ דְּרָף הַנּוֹז"ל בְּאִין פּוֹצֵה פָּה וּמִצְפָּצָף קִיָּמוּ וְקִבְלוּ הַיְהוּדִים עֲלֵיהֶם וְעַל זֶרַעַם וְלֹא יַעֲבֹר: הֵן הַיּוֹם שְׁמוּעָה שְׁמַעְנוּ יָצְאוּ עוֹרְרִים ק"ק תּוֹנֶסָא יצ"ו בְּאִנְוֶרְם לִיחִידֵי מְבַנֵּי עִמְנוּ מִתּוֹשְׁבֵי ק"ק גִּיבֶלְטָא"ר יע"א הַיּוֹשְׁבִים בְּעִיר זֶה כְּפָה שְׁנַיִם עִם ק"ק פּוֹרְטוּגִיזִים יצ"ו כְּמִנְהַג הַקְּדוּם כְּכָל הַפְּתוּב וּמִפְּנ' לַעֲיֵל וְיִאֲמְרוּ אֲלֵיהֶם רַב לָכֶם שִׁבְתָּ עִם ק"ק פּוֹרְטוּגִיזִים יצ"ו כִּי לָכֶם יֵאָתֶה לְשִׁבְתָּ עִמָּהֶם בְּק"ק תּוֹנֶסָא וְלִקְנוֹת בָּשָׂר מִבֵּית הַמְּטַבְּחִים שְׁלֵהֶם וְאִם לֹא ח"ו נִלְכְּדִים בְּחֶרֶם שְׁהַחְרִימוּ הַרְבֵּנִים נ"נ עַל כָּל אִישׁ מְבַנֵּי ק"ק תּוֹנֶסָא שְׁלֵהֶם לִקְנוֹת בָּשָׂר מִבֵּית הַמְּטַבְּחִים שֶׁל ק"ק פּוֹרְטוּגִי וְאֲתִיא מִכָּלֵל בְּאִמְרָם עוֹד אֲלֵיהֶם שְׁהַחְרִימוּ ג"כ עַל כָּל הַבָּאִים מִתְּפִוצוֹת יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר לֹא מְבַנֵּי ק"ק פּוֹרְטוּגִי הֵמָּה שְׁלֵהֶם לִקְנוֹת מִבֵּית הַמְּטַבְּחֵי שֶׁל ק"ק פּוֹרְטוּגִי אִי לְזֹאת שְׁאוּל יִשְׁאֲלוּ יְחִידֵי ק"ק גִּיבֶלְטָא"ר יצ"ו הַמְּתַגְוֹרְרִים פָּה עִמְנוּ הַיּוֹם אִם יֵשׁ מִמֶּשׁ בְּעָרְעוֹר זֶה: תְּשׁוּבָה תְּמִיחָא מִלְתָּא טוֹבָא מֵאִין הַרְגְּלֵי לַעֲרַעְו' זֶה אַחַר מֵאָה שְׁנַיִם וְכִי מִי הַכְּנִיס בְּנֵי ק"ק גִּיבֶלְטָא"ר עִם תּוֹשְׁבֵי עָרֵי יִשְׁמַעְאֵל הֵלֹא הֵמָּה תַּחַת מְשֻׁלָּת אִינְגֶּלְטִירָא מִמְּלִכֵי אֲדוֹם וְיִצְיִבָּא מִלְתָּא גְלוּי וּמִפְּנִינֵים שְׁכָל אִישׁ וְאִשָּׁה תִּינּוֹק וְתִינּוֹקוֹת הַבָּאִים מִכָּל מְלָכוֹת אֲדוֹם הֵם בְּכָלֵל ק"ק פּוֹרְטוּגִי כְּכָל אֲשֶׁר כְּתַבְנוּ לַמַּעֲלָא וְעִדוּתֵינוּ זֶה מְבִנְרֵת וּמִפְּנִינֵים בְּאִר הַיֵּטֵב אֲשֶׁר אֲנַחְנוּ בְּנֵי ק"ק פּוֹרְטוּגִי זְנִין וּמִפְּרִנְסֵי לְכָל הָעֲנִינֵי הַבָּאִים מִק"ק גִּיבֶלְטָא"ר יע"א וְקוֹבְרִים מִתִּיהֶם בְּכָבוֹד פִּיזֵד ה' הַטּוֹבָה עָלֵינוּ וְכָל הַיְחִידִים הַבָּאִים מִק"ק הַנּוֹז"ל הֵם עִמְנוּ הַיּוֹם כָּל א' לְפִי כְבוֹדוֹ הֵם וּבְנֵיהֶם וּבְנֵיהֶם עַד הַיּוֹם הַזֶּה וְאִם כֹּה יִאֲמְרוּ שְׁאִין רְשׁוּת לִכְנָס עִם ק"ק פּוֹרְטוּגִי

אֵלָא דְּנֻקָּא בְּנֵי לִיוּרְנוּ יַע"א שְׁכָן ק"ק פֿוֹרְטוּגִיא מְכֻנָּים וְנֻקְרָאִים בְּשֵׁם גֵּרָאנָא וּבַהֲסַכְמָה שְׁלֵהֶם כְּתוּב שְׂאִין רְשׁוּת לְקִנּוּת בְּשָׂר מִבֵּית הַמְטָבְחִים שֶׁל הַגֵּרָאנָא אֵלָא דְּנֻקָּא גֵּרָאנָא גַּם זֶה שְׁכָבֵר הַחֻזְקוֹ זֶה מֵאָה שָׁנִים שְׁפָל הַבָּאִים מִתְּפֻצוֹת הַגּוֹלָה מִפְּל מְלֻכּוּת אֲדִים הֵם בְּכָלל ק"ק פֿוֹרְטוּגִיא יַצ"ו וְלֹא עָרְעַר אָדָם מֵעוֹלָם וְאָם פֶּה יֵאמְרוּ הַמְעַרְעָרִי דְשִׁאֲנֵי הֵנִי בְּנֵי גֵיבֶלְטָא ר מִפְּל בְּנֵי אִיאֹרֹפָא מִשׁוּם שְׁעִיקָרָם וְתוֹלְדוֹתֵיהֶם הֵם מִבְּנֵי הַמְעַרְב שֶׁהֲלָכוּ לְדוֹר שָׁם וְהָרִי הֵם בְּכָלל מְדִינוֹת יִשְׁמַעְאֵל גַּם זֶה אֵינּוּ דָּהָא פִּינּוֹן שְׁעִיקְרוּ דִּירְתָם מֵאַרְץ יִשְׁמַעְאֵל וְקִבְעוּ דִּירְתָם בְּאַרְץ אֲדוּם אֵינָם נֻקְרָאִים עוֹד בְּשֵׁם בְּנֵי אַרְץ יִשְׁמַעְאֵל כַּדְקִי"ל בַּח"מ ס' קס"ג דְּכָל הַדָּר בְּעִיר יב"ח אוֹ שְׁקִנְהָ בְּהַ בֵּית דִּירָה נוֹתֵן עִם בְּנֵי הָעִיר בְּכָל הַדְּבָרִים הַצָּרִיכִים וְכו' ע"ש וְכו' פ' בִּי"ד ס' רִי"ז סל"ב ע"ש וְא"כ דִּינָא הוּא עַל כָּל בְּנֵי אַרְץ יִשְׁמַעְאֵל שְׁעִיקְרוּ דִּירְתָם וְנִתְיָשְׁבוּ בְּאַרְץ אֲדוּם וְנַעֲשׂוּ בְּנֵי עִיר ה"נ הַבָּאִים מֵהֶם לְעִיר זֶה אַחַת דָּתָם לִיְפָנֵס עִם בְּנֵי ק"ק פֿוֹרְטוּגִיא: וְדַע דְּכָל זֶה שֶׁהַנְּצָרְכֵנוּ לְהֵאֵי טַעְמָא דְּמִשׁוּם שְׁעִיקְרוּ דִּירְתָם מֵאַרְץ יִשְׁמַעְאֵל וְנִחְשָׁבִים בְּבְנֵי אַרְץ אֲדוּם לִיְפָנֵס עִם בְּנֵי ק"ק פֿוֹרְטוּגִיא הוּא מִשׁוּם הַיּוֹת הַמְנַהֵג וְיִשׁוּב הָעוֹלָם כְּדִי שְׁלֹא יִהְיֶה ח"ו שׁוּם בְּלָבוּל וּפְרוּד בֵּין הַקְּהָלוֹת אֲבָל לְעִנְיַן דִּינָא מֵאִין הַרְגָלִים לְהַחְרִים לִיּוֹשְׁבֵי מְדִינוֹת אַחֲרוֹת שְׁבָאוּ לְכָאן לְקַנְיִים הַסְּפָמְתָם וְאַפְּלִי לְמָה שֶׁפִּס' מְרָן בִּי"ד ס' רִי"ד וְזוֹ"ל קְבָלַת הַרְבִּי חָלָה עֲלֵיהֶם וְעַל זֶרְעָם וְכו' וְכֵן הַבָּאִים מְחוּזֵן לְעִיר לְדוֹר שָׁם הָרִי הֵם כְּאֲנָשֵׁי הָעִיר וְחִיבִים לַעֲשׂוֹת כְּתַקְנָתָם וְכו' ע"ש ה"ד הֵיכָא דְּלִיכָא בְּעִיר אֵלָא קְהָל א' אֲבָל בְּנֵי"ד שְׂיִשׁ בְּמְדִינָה זֶה ב' קְהָלוֹת כְּפָר כ' מֵהַרְשֵׁד"ם בַּח"ד ס' כ"א וּבַחַח"מ ס' שַׁצ"ח שְׁכָבֵר עֵלַת הַסְּפָמְתָ חֲכָמֵי הָעִיר הַזֹּאת שְׁאֲלוּנִי בֵּין הַחֲכָמִים הַקְּדוּשִׁים אֲשֶׁר בְּאַרְץ הַפָּה בֵּין אֲשֶׁר הֵם חִיִּים עֲדָנָה שְׁפָל קְהָל וְקְהָל וְעִיר בַּפ"ע הִיא ע"ש וְכו' כ' הַרָא"ם וּמֵהַרְד"ך הִבִּיא דְּבַרְיָהֶם הַפֶּר"ח בְּמִנְהֵגִי ע"ש א"כ מֵלַת דְּפִשְׁיטָא הוּא שְׁפָל הַבָּא מֵאַרְץ אַחֲרַת לְדוֹר בְּמְדִינָה זֶה תוֹרַת כָּל א' בְּיָדוֹ לִיְפָנֵס עִם אֵיזָה קְהָל שְׂיִרְצָה וְלְקִנּוּת בְּשָׂר מֵאוֹתוֹ הַקְּהָל וְאַפְּלִי פִּינּוֹנוֹ בְּהַסְּפָמְתָם עַל כָּל מִי שְׂיָבֵא מְמִדִּינָה אַחֲרַת שְׁלֹא לְקִנּוּת בְּשָׂר אֵלָא מִבֵּית הַמְטָבְחִים שְׁלֵהֶם הָא וְדָאִי לֹא חָלָה הַסְּמַכְתָּ וְא"כ ה"נ וְדָאִי שְׁפָל הַבָּא מֵאַרְץ אַחֲרַת אִפְּלִי מֵאַרְץ יִשְׁמַעְאֵל לֹא חָלָה הַהַסְּפָמָה וְהַחֲרָם עָלָיו וְיָכוֹל לְקִנּוּת בְּשָׂר בְּכָל אֲשֶׁר תֵּאָוֶה נִפְשׁוֹ לְאַכּוֹל בְּשָׂר אַא"כ מְעִיקְרָא קִבְעַ עֲצָמוֹ עִמָּהֶם וְכו' כ' הַמְבִי"ט ח"א ס' שַׁל"ז וְזוֹ"ל וְא"כ בְּנֵי"ד כְּשֶׁעוֹשִׂים הַסְּפָמָה בְּעִיר א' עַל זֶרְעָם וְעַל כָּל הַנְּלוּיִם אֲלֵיהֶם הֵינּוּ אוֹתָם שְׂיִתְלוּוּ אֲלֵיהֶם שְׂיָבֵא לְדוֹר עִמָּהֶם בְּעִיר הַהִיא וְע"כ יִהְיֶה נִתְפָּסִי בְּהַסְּפָמָה פִּינּוֹן שְׂרוּצִים לְדוֹר בְּעִיר הַהִיא אֲבָל קְהָל א' שְׁעִשׂוּ הַסְּפָמָ וְחֲרָם ע"כ הַנְּלוּיִם אֲלֵיהֶם פִּינּוֹן שְׁהַנְּלוּיִם אֲלֵיהֶם יֵשׁ לָהֶם בֵּית מְנוּס לְלַכֵּת לְבַה"כ אַחַר שְׁבָעִי אֵינָם יְכוּלִים לְהַכְרִיחֵם וְכו' וּמ"ש הַרִיב"ש שְׁשֶׁהַבָּא לְדוֹר בְּקְהָל ע"ד הַסְּפָמְתֵיהֶם הוּא בָּא וּמִתְחַיֵּיב בָּהֶם הֵינּוּ כְּשֶׁבָּא לְדוֹר בְּעִיר א' שְׂאִין בְּהַ אֵלָא קְהָל א' אוֹ קְהָלוֹת הַרְבֵּה וְיֵשׁ לְכוּלֵן הַסְּפָמָ א' ע"ש הָרִי בְּהַדְּיָא כַּמ"ש דְּכִינּוֹן שְׂיִשׁ קְהָל אַחַר בְּעִיר כָּל הַבָּא מֵאַרְץ אַחֲרַת יָכוֹל לִיְפָנֵס בְּאֵיזָה קְהָל שְׂיִרְצָה: אֵיבְרָא דְּלְכָאוּרָה עֲדִינּוֹן יְכוּלִים לְטַעוֹן כְּנֻגְדָם וְלוֹמ' דְּכִינּוֹן שְׁהֵם מְפָרְנְסִי עֲנִיִּים הַבָּאִים מֵאַרְצָם גַּם הוּא צָרִיךְ לִיְפָנֵס עִמָּהֶם דָּהָא וְדָאִי לִיתָא דְּכִינּוֹן שְׁהוּא עוֹקֵר דִּירְתוֹ מֵאַרְצוֹ אֵין הָעֲנִיִּים שֶׁל אַרְצוֹ מְנוֹטְלִים עָלָיו דְּהוּ"ל לְגַבִּי דִּידָּהָה כְּעֲנִיִּים שֶׁל עִיר אַחֲרַת פִּינּוֹן דְּהוּא עֲצָמוֹ אֵינּוּ נִק' בְּשֵׁם אוֹת' הָעִיר שְׂיָצָא מִמֶּנָּה וּמִעֲתָהּ וּמִעֲכָשָׁיו הוּא מְחַנְיָיב לִיתֵן לְעֲנִיֵי הַקְּהָל אֲשֶׁר הוּא מְתַגְוֵר עִמָּהֶם כַּמ"ש מֵהַרְשֵׁד"ם בַּחַח"מ ס' שַׁצ"ח עַל ב' קְהָלוֹת הַדְּרִים בְּעִיר א' וְזוֹ"ל וְכִי הִיעֲלָה עַל הַדְּעַת שְׁמִי שְׂיָצָא מֵעִירוֹ וְקִבְעַ עֲצָמוֹ בַּמ"א שְׂיִחְוִיב לְתַת צְדָקָה לְצוֹרְכֵי עֲנִיֵי הָעִיר שְׂיָצָא מִשָּׁם זֶה לֹא עָלָה ע"ד אָדָם מֵעוֹלָם כִּי גָבוּל גָּבְלוּ חו"ל לְקוֹפָה וְלִתְמַחֻוֵי וְכו' עַד יב"ח שְׁהוּא כְּאֲנָשֵׁי הָעִיר שְׁעוֹמֵד שָׁם לְכָל דְּבָר ע"ש: אֲמָנָם מְדַבְּרֵי הַרִיב"ש ס' רס"ב לְכָאוּ נר' דִּיכוּלִי בְּנֵי הָעִיר לְתַקּוֹן אִפְּלִי עַל הַבָּאִים מִמ"א שְׁכ' וְזוֹ"ל וְכָל

שְׁהִקְהֵל אוּ מְנַהֲגֵיהֶם אֲשֶׁר עָשׂוּ הַתְּקֵנָה מִפְּרָשֵׁי עֵתָה וְאוֹמְרִים שְׁלֵא הִיְתָה דַעְתָּם לְכַף בְּתַקְנַתָּם ה"ז מוֹתֵר וְאֵע"פ שֶׁלְשׁוֹן הַתְּקֵנָה כּוֹלֵל שְׁלֵא יִהְיֶה רִשְׁאֵי שׁוּם אָדָם בְּעוֹלָם וְכוּ' אֲפֹשֶׁר שְׁאִין הַפְּנֹנָה אֲלֵא עַל בְּנֵי קִהְלָה שְׁהֵם תַּחַת מְמַשְׁלָתָם וּבִיד' לְתַמְנָן עֲלֵיהֶם וְא"כ אִף כְּשֶׁאֶסְרוּ הַיִּינָן עַל בְּנֵי הַקְּהֵל בְּהִנָּאָה הוּא ג"כ כְּשֶׁהַמְּכַנִּיס הוּא מִבְּנֵי הַקְּהֵל וְכִינּוֹן שֶׁלְשׁוֹן הַתְּקֵנָה יִסְבּוֹל אִפִּי לְהִתֵּר יְכוּלֵי הַנּוֹדְרִים לְבָאֵר מֵה הִיְתָה פְּנִינָתָם וְכוּ' עִש"ב מִשְׁמ' דְּכָשָׁמְבָאֲרִים פְּנִינָתָם דְּהִיְתָה דַעְתָּם מִתְחַלָּה אִפִּי עַל הַבָּאִים מֵאַרְץ אַחֲרַת חַל עֲלֵיהֶם תִּכְרַף וּמִיָּד כְּשֶׁבָּאִים אֲבָל נִר' דְּהָא וְדָאֵי בְּנִרְכָא דְכִבְרָ נִתְבָּאֵר דָּאִין יְכוּלַת בְּיַד בְּנֵי הָעִיר לְתַמְנָן עַל בְּנֵי עִיר אַחֲרַת אִפִּי בָּאוּ לְעִירָם אֵא"כ בָּאוּ לְהַשְׁתַּקֵּעַ בְּאַרְצָם וְכֵן מִתְבָּאֵר מִתְשׁו' הָרִיב"ש עֲצָמוּ סִי' קל"ב דְּהַסְפַּמַת הַקְּהֵל בְּכַח חֲרָם וְנִידוּי שְׁכָל מִי שְׁיָבֵא לְדוֹר עִם הַקְּהֵל שְׁיִתְחַיֵּיב לְפָרוּעַ עֲמָהֶם בְּכָל הוֹצָאוֹתֵיהֶם וְצַדִּיקוֹתֵיהֶם בְּמִסִּים וּבְכָל צָרְכֵיהֶם אִינְהָ חֲלָה אֲלֵא עַל מִי שְׁדָר שָׁם יב"ח אוּ שְׁקֵנָה שָׁם בֵּית דִּירָה הָא לֵא"ה לֹא חַל עָלָיו שׁוּם חֲרָם וְהַסְפַּמַת צִיבּוֹר ע"ש וְעֵינָן עוֹד בְּתִשׁו' הָרִיב"ש סִי' שצ"ט דְּכָל הַבָּאִים מִחוּץ לְעִיר לְדוֹר שָׁם הָרִי הֵם כְּאֲנָשֵׁי הָעִיר וְחֵיבֵי לְעֲשׂוֹת כְּתַקְנַתָּם וְהָרִי הֵם כְּאֵלּוּ קִבְלוּ עֲלֵיהֶם בְּפִי כָּל תְּקֵנּוֹת הָעִיר בְּעַת בּוֹאֵם כָּל שְׁאִין דַעְתָּם לְחִזּוֹר וְכוּ' ע"ש הָרִי מְבֹנָאֵר מִדְּבַרֵי הָרִיב"ש עֲצָמוּ דָּאִין יְכוּלַת בְּיַד בְּנֵי הָעִיר לְתַמְנָן עַל בְּנֵי עִיר אַחֲרַת אֵא"כ בָּאוּ לְהַשְׁתַּקֵּעַ אוּ יִשְׁבוּ שָׁם יב"ח וְעֵינָן בְּתִשׁו' הָרִשְׁבָּ"א סִי' תֵרַס"ד וְכ"כ הֶרְדֵּב"ז בְּתִשׁו' ח"ה סִי' ש"א רַמ"ח וַי"ל וְלֹא מִבְּעֵיָא לְבָאִים מִמְּקוֹמוֹת אַחֲרִים שְׁאִין בְּיָדָם כַּח לְגִזּוֹר עֲלֵיהֶם וְכוּ' ע"ש אֲשֶׁר ע"כ נִרְאָה דְּכִנּוּת הָרִיב"ש בְּתִשׁו' זו דְסִי' רַס"ב דָּאֵם פְּנִינָתָם בְּתַחֲלָה לְגִזּוֹר אִף עַל הַבָּאִים מִמ"א לְאַסֵּן יֵינָן לְבְנֵי הָעִיר דָּאִין חֲלָה תְּקֵנַתָּם שְׁאִפִּי הִבִּיא אָדָם אַחֵר שְׁאִינוּ מִבְּנֵי הָעִיר יֵינָן מִמ"א נֶאֱסָר לְבְנֵי הָעִיר לְשִׁתּוֹתוֹ אֲבָל לְאוֹתוֹ אָדָם שֶׁהוּא מִמ"א מוֹדָה הָרִיב"ש דָּאִפִּי הִיְתָה פְּנִינָתָם כֵּן לֹא נֶאֱסָר הַיִּינָן לְשִׁתּוֹתוֹ אוֹתוֹ אָדָם עֲצָמוּ שֶׁהוּא מִמ"א כִּינּוֹן שְׁאִין שׁוּם תְּקֵנַת בְּנֵי הָעִיר חֲלָה עַל בְּנֵי עִיר אַחֲרַת וְכוּ' ש"בנ"ד שְׁיֵשׁ ב' קִהְלוֹת דִּיכּוֹל כָּל אָדָם שְׁיָבֵא מֵעִיר אַחֲרַת לִילֵךְ לְאִיזָה קִהְלָה שְׁיִרְצָה וְאַחֵר שְׁיֵשֵׁב עִם אִיזָה קִהְלָה שְׁיִרְצָה אִזּוּ יְחַוֵּיב לְקַיֵּים כָּל הַתְּקֵנּוֹת שֶׁל אוֹתוֹ קִהְלָה: וְדַע דְּמ"ש הֶרְדֵּב"ז בְּתִשׁו' הַנּוּ' וַי"ל וְל"מ לְבָאִים מִמְּקוֹמוֹת אַחֲרִים שְׁאִין בְּיָדָם כַּח לְגִזּוֹר עֲלֵיהֶם אֲלֵא אִפִּי לְבְנֵי עִירָם אִין הַסְפַּמַתָּם כְּלוּם כִּינּוֹן שֶׁהוּא דְּבָר מִחוּדָשׁ וְלֹא הַסְפִּימוּ כְּלוּם וְזֶה מְבֹנָאֵר בְּדַבְּרֵי הַפּוֹסְקִים בְּהֵיחָא דְרִשְׁאֵי בְּנֵי הָעִיר לְהַסִּיעַ עַל קְצוּתָן דָּאִינָן רִשְׁאִים לְהַתְּנוּת בְּמִלְתָּ דָּאִיכָא רִוּוּחָא לְהָאֵי וּפְסִידָא לְהָאֵי אֲלֵא לְמַגְדָּר מִלְתָּ דָּאִינְסוּ וְלֹא רִאִיתִי בְּזֶה חוֹלֵק וְכוּ' ע"ש יֵשׁ לְתַמְנָן עָלָיו שְׁהָרִי דַעַת הָרֵא"ש בְּתִשׁו' סוּף כָּלֵל ז' וְהָרִשְׁבָּ"א בְּתִשׁו' דִּיכּוּלִּים בְּנֵי הָעִיר לְתַמְנָן אִפִּי בְּעֵנָן דְּלֹא הוּי מַגְדָּר מִלְתָּא וְאַפִּי הֵיכָא דְּהוּי רִוּוּחָא לְהָאֵי וּפְסִידָּ לְהָאֵי חֵיבִים הַמְיַעוּט לְקַיֵּים דְּבַרֵי הָרוֹב וְכַמ"ש מֵהַרְשֵׁד"ם בַּח"מ ס"ס"י ת"ז וְכֵן מִשְׁמ' מִתְשׁו' הָרִיב"ש בְּתִשׁו' סִימָן רַס"ב שְׁכַתְּבֵנוּ לְעֵיל: גַּם מ"ש הֶרְדֵּב"ז שָׁם וַי"ל גַּם אֲנִי מְסוּפָק אִם יֵשׁ בְּדוֹר הַזֶּה מִי שְׁיִוְכַל לְהַפְקִיר מְמוֹן שְׁכָל א' מֵהַגְּדוּלִים יֵשׁ לוֹ לְחוּשׁ שְׁמָא יֵשׁ גְּדוּל מְמוֹנוּ בְּדוֹרוֹ וְכוּ' וְאַפִּי לְפִי שְׁטַתָּם שְׁחָשְׁבוּ שֶׁהַסְפַּמַתָּם הַסְפַּמָּה הַי"ל לְקַנּוּס הָעוֹבֵר עֲלֵיהֶם אֲבָל לְהַפְקִיר מְמוֹנוּ כְּזוֹ לֹא שְׁמַעְנוּ וְכוּ' ע"ש יֵשׁ לְתַמְנָן שְׁהָרִי כ' הָרִיב"ש סִי' ש"ס"ט דִּיכּוּלִּי כָּל ב"ד לְהַפְקִיר מְמוֹן דְּכָל מֵה שְׁעוֹשִׂים בְּנֵי הָעִיר בְּתַקְנּוֹתֵיהֶם הָרִי הֵם כַּב"ד דְּר"א וְר"א וְעוֹד דְּכ' כ"ת דְּלֵאוּ כַּב"ד דְּר"א וְר"א דְּנֹקָא קְאָמֵר דְּאֵלִימִי לְאַפְקוּעֵי מְמוֹנָא אֲבָל ב"ד אַחֲרִינָא לֹא אֲלֵא ב"ד רַבָּה בְּאַתְרֵי וְיִפְתַּח בְּדוֹרוֹ כְּשֶׁמּוּאֵל בְּדוֹרוֹ וְלֹא אֲתָא לְאַפּוּקֵי אֲלֵא כְּגוֹן רַבֵּן דְּבִי ר"א דְּלֵא הוּי ב"ד רַבָּה אֲבָל כָּל ב"ד הַקְּבוּעַ בְּעִירוֹ יְכוּל לְהַפְקִיעַ מְמוֹן וְכוּ' שֶׁהַקְּהֵל וְכוּ' ע"ש וְכוּ' דְּהָרִשְׁבָּ"ץ בְּתִשׁו' ח"ב סִי' ה' ע"ש: וְלְכַאוּרָה הִיָּה נִר' דְּלֹא מִבְּעֵיָא דְּהַבָּאִים מִמְּדִינָה אַחֲרַת דְּהָרְשׁוֹת בְּיָדָם כָּל א' לְקַבּוּעַ עֲצָמוּ בְּאִיזָה קִהְלָה שְׁיִרְצָה כְּמוֹ שְׁכַתְּבֵנוּ אֲלֵא אִפִּי מִפְּנֵי הַב' הַקְּהְלוֹת שְׁבַעִיר עֲצָמָה הָרְשׁוֹת נִתּוּנָה לְאִיזָה יְחִיד שְׁיִרְצָה

להעתיק עצמו מהקהל אשר הוא חונה שם ולקבוע עצמו עם הקהל שירצה דכיון דכבר פתבנו בשם הפוסקי דב' קהלות בעיר א' דינם כב' עיירות הא נדאי הרשות נתונה ביז כל אדם לעקור דירתו מעיר זו ולדור בעיר אחרת וכ"כ בהדיא מהריב"ל בתשו' ח"ב סי' ע"ב וז"ל הדבר ברור שאם נתנו רשות בני הקהל לחכם ולדייניו ולאנשי המעמד לתקן ולגזור עליהם היינו בעניני הקהל אם יהיו מאנשי הקהל אבל לא שיהי' להם פח לגזור שיהיו מבני הקהל הא למה זה הדבר דומה לשבעה טובי העיר שיש להם פח לגזור על בני עירם אבל אין להם לגזור שלא יצאו מן העיר הזאת לעיר אחרת וכו' הוא דבר שלא עלה ע"ד אדם ואם נתנו להם רשות לגזור עליהם היינו בהיותם בני עירם אבל לא שיגזרו עליהם שיהיו אנשי עירם ולא אנשי עיר אחרת וכו' הרי מבואר כמו שפתבנו דכיון דב' קהלות הני כפ' עיירות הרשות נתונה לכל א' להעתיק עצמו לאיזה קהל שירצה: איברא דמהרשד"ם חח"מ סי' י"ב כ' וז"ל ושמ' שאם כל קהל וקהל זן ומפרנס לעניים של קהלו שאין ראוי בשום צד שילך ויפרד א' מקהל א' ללכת לקהל אחר וכו' עש"ב ולכאורה נראה שחולק על דברי מהריב"ל והא נדאי מסתבר טעמ' דמהריב"ל דכיון דהו"ל כב' עיירות אמאי אינו ראוי לקבוע עצמו בקהל אחר דהוי כהולך לעיר אחרת אמנם נראה דלא פליגי מהריב"ל ומהרשד"ם דמהריב"ל מייירי דהקהלות אינן חלוקי' אלא לענין התפלה שכל קהל וקהל מתפלל בבה"כ בפ"ע אבל לשאר ענינים פגון פרנסת עניים וכיוצאאיןן חלוקים וכןראה מדבריו שם שכ' וז"ל שהמנהג בזאת העיר בין הרומניוטיס והספרדים שכל העיר פקהל א' ונעתיקי' מקהל לקהל פרצונם וכו' וכן בסוף דבריו כ' וז"ל שהמנהג קדום בזאת המדינה הוא שיש רשות ביז כל אדם ללכת להתפלל במקום שירצה הו"ל להאי מלתא כל קהל וקהל פועיר א' וכו' ע"ש מש"ה כ' דכל א' מבני קהל א' יכול לקבוע עצמו באיזה קהל שירצה אבל היכא דהקהלות מחולקי' לגמרי וכל קהל וקהל זן ומפרנס לעניים שלו פהיה דמהרשד"ם מודה מהריב"ל דאין ראוי בשום צד לילך לקהל אחר וכהיה דשאלוניקי שכ' מהריב"ל שם דכשפאו מן הגרוש כל לשון ולשון קבעו קהל בפ"ע ואין יוצא ואין בא מקהל לקהל וכל קהל וקהל מפרנסים עניי לשונם וכו' ע"ש בכל כה"ג מודה הרב שאין ראוי בשום צד שילך ויפרד א' מקהל א' ללכת לקהל אחר מהטעמי' המפורשי' במהרשד"ם שם שדבר זה מביא חרבן ושמה רבה שירבו אנשי' מתפרצים ומתפרדים מעל אחיהם פי האמת תל שהפל תלוי בו הוא זה שאיש על דגלו יחנו עש"ב נועם שיח ושו"ר לה' משפטי שמואל סי' צ"ה שכ' וז"ל גם אין דעתי נוחה במה שחילק הח' השלם מהר"ב לזכות המוכיחים האלה דאחרי' שרוצי' לצאת מהקהל הנ"ל כמי שעקר דירתו מן העיר אחרי שכל קהל חשוב פועיר בפ"ע בענין חילוק מנהגותיהם לא הוו כשתי אגודות וכו' חזא דנהי דחשובי העיר בפ"ע היינו שלא להיות כפופים אבל להחשיב כעקר מן העיר נדאי אין סברא שהרי בתוף העיר יושב ודוקא מבבל לארץ ישראל וכו' אבל מקצה העיר לקצה העיר לא מצינו ועוד יש לחלק דדוקא בענין מנהג שנהגו אמרי' דמי שעקר דירתו מעיר א' אינו חי' פחומרי מקום שיצא משם אבל בחרם שהחרימו ונשבעו לא פקע החרם בעקירה ההי' פי לא עקירת המקום גורם התרה אלא בעי' התרה גמורה וכו' ע"ש וא' הרואה שכל זה שכ' ה' הוא הפך מדברי מהריב"ל שכתב אבל לא שיהא בהם פח לגזור שיהיו מבני הקהל וכו' שלא יצאו לעיר אחרת וכו' ולפי דברי ה' משפטי שמואל כל שלא יצא לעיר אחרת ממש חל החרם.

גם מהרשד"ם ז"ל אגיל בדעת מהריב"ל אלא שכ' שאין ראוי שילך ויפרד א' מקהל א' ללכת לקהל אחר אמנם לגזור עליהם בחרם ושבעו' הא נדאי מודה שאין להם פח ורשות לגזור על בני קהלים שלא יצאו לקהל אחר.

גם מה שחלק ה' מ"ש ונ"ל דאפי' לדברי המחלק היינו בענינים אחרים שלא מענין היציאה מבה"כ מיירי דהיינו עקירה מהעיר אבל מי שמנכרר שלא לצאת מבה"כ לפי דברי המספמים מי התירו שיעקור דירתו משם עד דנחשב לי' שיעצא מן העיר אחרי שהיציאה באיסוף היתה ותיי' לחזור מפח הדין ע"ש גם זה נראה דלא פדעת מהריב"ל דלדעת מהריב"ל כל כה"ג לא חל החכם כלל דלא ניתן רשות למנהיגי העיר לגזור עליהם שלא ילכו לעיר אחרת א"כ הספמה זו לא חלה כלל.

איברא דאפי' לפי חילוק זה שכ' המ"ש היינו דוקא בנדון דידן' שעיקר ההספמה היתה שלא לצאת א' מקהלם לקהל אחר ומשו"ה כ' כלפי דברי המספמים מי התירו לעקור דירתו משם פיון שזהו עצמו עיקר החכם אמנם בנ"ד שלא הנה עיקר החכם והספמה של ק"ק תוונסא שלא ללכת א' מבני קהלם לק"ק פורטוגיזים רק שלא יקנו בשר ממקולין של ק"ק פורטוגי' וכל שעלה בדעתו לעקור עצמו מקהל הנז' לקהל פורטוגי' הא נדאי דאינו בכלל החכם אלא דמ"מ פיון שכל קהל וקהל זנין ומפרנסים לעניי קהלם אין ראוי לשום א' שילך ויפרד מקהלו ללכת אל קהל אחר וכמ"ש לעיל בשם מהרשד"ם: אף מ"ש שם מהרשד"ם בשם מהרד"ך ונ"ל ולענין ההספמה אשר הספמתם הג' קהלות נראה שאין הקהל הד' חייבים ליפנס בהספמתם שאין בני קהל א' כפופים לבני קהל אחר גם כי בני קהלות רבים מהם שכל קהל וקהל בענין זה פוער בפ"ע שאין בני עיר א' כפופים לבני עיר אחרת דהואיל וכל קהל נוהג במנהגו הראשון הו"ל כב' בתי דינין בעיר א' וכו' ע"ש הרואה נראה דמהריב"ל פליג ע"ז דאפילו בבני שאלוניקי שכל לשון ולשון קבעו קהל בפ"ע ואין יוצא ואין בא מקהל לקהל וכל קהל מפרנסים עניי קהלם וכו' אפ"ה כ' דנוהגים שרוב קהלות כופים לקהל א' בהספמתם וכו' עיינן שם: באופן דהעולה מכל מ"ש א' לדין וא' למנהג דמהב' קהלות עצמן הדרים וקבועים בעיר זו פיון דמחולקי' לכל דבריהם אין ראוי בשום צד לשום א' מקהל א' לילך ולקבוע עצמו בקהל אחר מהנהג טעמי דכתיבנא אבל כל באי עולם בבואם לעיר זו הרשות נתונה בידי כל אדם לקבוע עצמו עם איזה קהל שדעתו נוחה הימנו ולית מאן דימחא בידן' ברם כב' פתבנו דמתורת מנהג נכון וישיר להחזיק ולעשות כמנהג קדום שכל בני ארץ ישמעאל ואשכנז ופולוניה הבאים למדינה זו ידבקו ויקבעו עצמם עם ק"ק תוונסא יצ"ו פיון שהעניינים הבאים משם מוטלים על ק"ק הנז' ואם פן כשהיחידים שלהם אינן קובעים עצמם עמהם באים עי"ז לידי קנאה ושנאה וסתירות ח"ו אבל כל הבאים מארץ אדום ובכללם בני גיבלטאר יצ"ו הם קובעים עם ק"ק פורטוגיזים יצ"ו באשר נהגו והחזקו מאז בדת וכהלכה כמשפט ערוכה פמה הנה בעיר ולא עליהם יהיה קול נוגש ומערער לא מצד הדין ולא מצד המנהג ולראיה ולזכות בידי יחידים סגולה יראי ה' וחושבי שמו שרי צבאות ישראל נכבדי ארץ בני ק"ק גיבלטאר יע"א המוחזקים ומתגוררים פה עמנו פתבנו וחתמנו שמותינו בש' צדקו"ת אהב ישיר יחזו פנימו בס' וישמור משמרת מצותי חקתי ותורתי והיה זה שלום: סימן ט"ו שאלת על מה סמכו העולם לדור בארץ מצרים בזמן הזה.

תשובה הנה הרב בס' יראים מצנה ש"ג כ' ונ"ל שלא ישובו ישראל למצרים שנה' בפ' שופטים וה' אמר לכם לא תנסיון לשוב בדרך הזה עוד וכו' שדרך מצרים נאמ' ולא במצרים הדרך תלוי מדכתי' בדרך הזה עוד שלא אסר הפתוב אלא לשוב מא"י למצרים אבל משאר ארצות מותר ע"ש וכ"כ הסמ"ג משמו בלאוין רכ"ז ע"ש ונראה נדאי שכל זה אינו אלא אם ישוב בדרך הזה וקובע דירתו שם במצרים אבל לילך לעשות סחורה מותר לשוב אפי' בדרך הזה שהרי אמרו בירוש' והביאו מרן הכ"מ בפ"ה מה' מלכי' לשיבה א"א חוזר אבל אתה חוזר לפרקמטיא ומשמ' דשרי אפי' לשוב בדרך הזה אלא שלפ"ז יש לחקור דמה המצנה הזאת ומה טעם יש בה דלסחורה

מותר לילה אפי' מא"י ולישיבה מותר לילה משאר ארצות ואינו אסו' אלא מא"י: איברא דהרא"ה בס' החינוך כ' וז"ל שלא ילך לקבוע דירתו במצרים והטעם לפי שאנשי מצרים רעים וחסדים מאד והאל הוציאנו משם לזכותנו לילה בדרך האמת ורצה בטובו לבלתי נשוב ליטמא בתוכם וכו' ע"ש ולפי טעם אין חילוק בהולך למצרים מא"י או משאר ארצות דלעולם אסור ומאי דשרי לילה בסחורה ה"ט פינון דאינו אלא ישיבת עראי שרי דליכא למיחש אף לדברי הרא"ה ע"ע.

ותו ק"ט ע"ז מההיא דאמרי ספ"ב דסנהדרין דכ"א ע"ב אר"י ב' מקראות נתגלו טעמן ונכשל בהם גדול העולם כתי' לא ירבה לו נשים אמר שלמה אני ארבה ולא אסור וכת' לא ירבה לו סוסים אמר שלמה אני ארבה ולא אשיב וכת' ותצא מרפבה ממצרים ע"ש והשתא א"א שאין האיסור אלא לשוב מדרך א"י למצ' א"כ למה נכשל שלמה בזה בהיות שבקל יכול להרבות סוסים ע"י שלוחים שישלח אותם מדרך אחר למצרים ולא היה בא לידי איסור זה כלל שאינו שב בדרך הזה דהיינו מא"י למצ' דרך ישר ונראה שאין פונת הרא"ה על הדרך עצמה שאסו' לילה מדרך א"י למצ' דא"כ אינו אסור אלא מדרך המדבר ים סוף דהיינו הדרך שהלכו בו יש' אלא הפונה היא שלא ילך מא"י למצ' נאפי' הולך בדרך אחר שזהו עיקר האיסור ולא בדרך הדבר תלוי ונראה שלזה פינון הסמ"ג שכ' הרא"ה וז"ל לא אסרה תורה אלא בדרך הזה פלומ' מא"י למצ' אבל משאר ארצות מותר ע"ש: אף אפתי ק' דהיה יכול לשלוח שלוחים מישר' הדרים בח"ל שילכו משם ממקום תחנותם דהיינו מח"ל למצ' שהוא בהתר גמור וכיוצא בזה יש לחקור לפמ"ש מהר"י אברבנאל בפ' התורה בפ' כי תבוא ע"פ ונהשיבה ה' מצרים באניות בדרך אשר אמרתי לכם לא תוסיף וגו' ופ' הרב שמאמ' בדרך אשר אמרתי לכם לא תוסיף עוד לראותם בא לתת טעם למאמ' באניות פלומ' הגה אמרתי שתשובו למצ' באניות בעבור שאמרתי לכם לא תוסיף וכדי לאמת דברי שלא תראו עוד אותו הדרך צריך שתהי' התשו' שמה באניות באופן שלא יהיה ביבשה בדרך אשר אמרתי לכם וכו' ע"ש א"כ לפ"ז אמאי נכשל אותו צדיק בהיות שהיה יכול לשלוח דרך אגיה בלב ים וצ"ע: ואין להק' בפשטא דשמעת' פינון שאמ' אני ארבה ולא אשוב משמ' דבלא"ה יכול הוא להרבות סוסים מפאן וממקומות אחרים ולא יצט' להשיב את העם למצ' וכ"כ הרמ"ה וז"ל אני ארבה ולא אשיב שהרי יכול לקנות מן הנמצאים פאן ע"ש א"כ למה נכשל בזה עד שישב את העם למצ' להבי' לו סוסים די"ל דהיה דעתו בתחלה להרבות לו סוסים מפאן וממקומו' אחרים אלא שלא הספיק לו ונכנס בלבבו חשק ריבוי הסוסי' עד שנכשל ושלח למצ' א"נ י"ל מה שאמ' שלמה אני ארבה ולא אשיב היינו מצ' עצמה שהוא מקום הסוסים אלא דמעיקרא דעתו היה שישלח שלוחי' שיקנו לו וחוזרים לא"י ולא שיקבעו דירתם שם שאין בזה איסור לבל ישב את העם מצ' דאין זה אלא כמו סחורה וכבר אמרו בירוש' לשיבה א"א חוזר אבל אתה חוזר לפרקמטי' ובזה היה הפשלון דכיון ששלח שלוחי' יחוייב מזה שיתיישבו שם כדי שיהיו שולחי' לו הסוסי' כמ"ש הרא"ה במצנה תק"י ע"ש אף למ"ש הר"א ממייז' ק' למה נכשל בזה פינון שיכול לשלוח שלוחי' משאר ארצות או דרך אגיה ולמה שלח.

אותם מא"י למצרים שאין מן הצורך למבוקשות למען הרבות סוס. איברא דלכל הדברות הא ק"ט דלמה נכשל שלמה בזה שהרי יכול לשלוח שלוחים גוים למצ' ולא ע"י ישר' דמה הדרך יש בזה עד שישלח ישראל וצ"ע: והנה רבי' בחי' בפ' שופטי' כתב שאיסור דירת מצ' היא מצות שעה שהיו רשעים מאוד ואינה מצוה לדורות שיאסור הכתוב הדירה במצ' לעולם ונהרי אנו רואים פמה קהלות דרים שם ע"ש ויש לתמוה מסוגיין דקאמ' אמ' שלמה אני ארבה ולא אשיב וכת' ותצא מרפב' מצ' וגו' ומזה מוכח דהיא מצוה לדורות ואפשר לומר דכיון שהטעם הוא מפני

שָׁהוּ רָשָׁעִים וְרָעִים וְחָטָאִים א"כ כ"ז שְׁמַלְכוּת מְצָרִים קִיָּמַת עֲדֵינָן הֵם בְּאִיסֵי וּבְזִמְנֵי שְׁלֵמָה הַמְּלָאָה עֲדֵינָן הֵיטָב מַלְכוּת מְצָרִים קִיָּמַת וְרַבִּינוּ בְּחַיֵּי מִיָּרֵי לְאַחַר שְׁבָא סְנַחְרִיב וּבְלִבְלֵל הָעוֹלָם כֹּאמֵר בַּפ"ד דְּבִרְכוֹ דְכ"ח גְּבִי יְהוּדָה גָּר עֲמוּנֵי שְׁהִתִּירוּ ר"י מִיָּד מֵהָ טַעֲמָא דְבָא סְנַחְרִיב וּבְלִבְלֵל הָעוֹלָם.

מִיָּהוּ אַפְתִּי ק' מִדְּאָמ' בַּפ' הַחֲלִיל דְנ"א ע"ב שְׁהִבִּיאוּ הַר"א מְמִיץ שָׁם וְהַסְמ"ג דְּקָאָמ' דְּאֲנָשִׁי אֶלְכֶסְנֵדְרִיאָה דְקִטְלִינָהוּ אֶלְכֶסְנֵדְרוֹ מִשׁוּם דְּעֵבְרֵי אַהֲאֵי קָרָא לָא תוֹסִיפוּ לְשׁוּב בְּדֶרֶךְ הַזֶּה עוֹד ע"ש וּק' דְּאָמַאי נֶעְנְשׂוּ דְכִינּוּ דְכָבֵר בָּא סְנַחְרִיב וּבְלִבְלֵל הָעוֹלָם: אֵיבְרָא דְבַפ"ק דְּסוּטָה ד"ט הָא דְתַנִּיא אַר"י מְנִימִין גָּר מְצָרֵי הִי"ל חֲבַר מִתְלַמִּידֵי רַע"ק אַמ' אֲנִי מְצָרֵי א' וְנִשְׂאֵתִי מְצָרִית א' וְכו' וְכו' רַש"י בַּד"ה אֲשִׁיא וְכו' מְנִימִין לִית לֵיהָ הָא דְאָמַר בְּבִרְכוּת שְׁהַעֲמוּנֵי וְהַמְצָרֵי מְוֹתָרִים לְבָא בְּקִהָל שְׁפָבֵר בָּא סְנַחְרִיב וּבְלִבְלֵל אֵת כָּל הָאֲנוּמוֹת וְה"נ קְתָנִי בְּתַר דְּהָא מַלְת' בְּתוֹסְפָתָא דְקִידוּשִׁין א"ל רַע"ק מְנִימִין טַעֲיַת שְׁפָבֵר בָּא סְנַחְרִיב וּבְלִבְלֵל וְכו' אַלְמ' מְצָרִים נָמִי בְּכָלֵל בְּלַבּוּל דְסְנַחְרִיב הָנָה וְע"ש בְּתוֹ שְׁהַאֲרִיכוּ בְּזָה וּמְסַקְנַת דְּבִרְיָהֶם דְּלָאוּ דְנוֹקָא קֹאמ' דְּמְצָרִים בְּלִבְלָה סְנַחְרִיב לָא דְבְּלִבְלָה גְּבוּכְדִנְצָר ע"ש וּלְכָל הַדְּבָרוֹת ק' מֵהֵיכָא דַּפ' הַחֲלִיל דְּאֶלְכֶסְנֵדְרוֹס הָיָה בְּזִמְנֵי בֵּית ב' וְאֶפ"ה אֵינְעִנְשׂוּ מִשׁוּם לָא תוֹסִיפוּ לְשׁוּב בְּדֶרֶךְ הַזֶּה מִיָּהוּ כְּבָר כ' רַש"י שָׁם בַּד"ה סְטִינּוּ וְז"ל שְׁהִלְכוּ שָׁם יוֹחֲנָן בֶּן קֶרַח וְשָׂרֵי הַחֲזִילִי לְאַחַר חֲרַבְנֵי בֵּית א' וְנִתְיַשְׁבוּ שָׁם וְאֶע"פ שְׁעָלָה שָׁם נ"נ וְהַחֲרִיב אֵת מְצָרִים כְּמוֹ שְׁנִתְנַבְּא עֲלֵיהֶם יְרֻמָּה עָלוּ שָׁם בְּנִיחָה לְגִדּוּל' וְעוֹשֵׁר עַד שְׁהַחֲרִיבְכֶם אֶלְכֶסְנ' ע"ש וּבְזָה נִיחָא נָמִי מַה שְׁהַקְשִׁינוּ דְמַה שְׁנֶעְנְשׂוּ הוּא מִשׁוּם עוֹן אַבּוּתֵיהֶם שְׁהִלְכוּ שָׁם לְמְצָרִים בְּזִמְנֵי אִיסוּר' עַד שְׁלֵא נִתְבְּלַבְּלָה וּלְפ"ז נִתְיַשְׁבוּ דְבָרֵי רַבִּי בְּחַיֵּי דְמַאי דְּאֵינְעִנְשׂוּ אֲנָשִׁי אֶלְכֶסְנֵדְרִיאָה הוּא מִשׁוּם שְׁהִלְכוּ שָׁם קוֹדֵם שְׁבְּלִבְלָה נ"נ וְאֵה"ן דְּאַחַר שְׁבְּלִבְלָה נ"נ מְוֹתָר לִילָף שָׁם: וְהַזֶּה הֶרְמֵב"ם פִּי"ב מַה"א ב' כ' כְּשִׁעָלָה סְנַחְרִיב מְלָךְ אֲשׁוּר בְּלִבְלֵל כָּל אֲנוּמוֹת וְכו' וְאֵלוּ הַמְצָרִים שְׁבָאֲרִץ מְצָרִים עֲתָה אֲנָשִׁים אַחֲרֵיהֶם הֵם שְׁכָל הַפּוֹרֶשׁ מֵהֶם לְהַתְגַּיֵּר חֲזַקְתּוֹ שְׁפִי מִן הָרוּב לְפִיכָה כְּשִׁיִּתְגַּיֵּר הַגָּר בְּזֶה"ז בְּכ"מ בֵּין אֲדוּמֵי בֵּין מְצָרֵי מְוֹתָרִים לְבָא בְּקִהָל מִיָּד וּק' דְּבַפ"ה מַה"א מְלָכִי כ' וּמְוֹתָר לְשָׁפוֹן בְּכָל הָעוֹלָם חוּץ מֵאֲרִץ מְצָרֵי ע"ש וְסַתְמָ' מִשְׁמ' דְּלְעוֹלָם אֲפִי בְּזֶה"ז אֲסו' לְשָׁפוֹן בָּהּ וּמַאי שְׁנָא מֵהַבָּא לְהַתְגַּיֵּר דְּמְוֹתָר לְבָא בְּקִהָל מִיָּד מִשׁוּם דְּאַחֲרֵיהֶם הֵם וְכָבֵר עֲמָדוּ בְּזָה הַמֶּכֶף וְעֵינָן לֵה' פִּר"ח וְלֵה' חֲזִים שְׁאֵל ח"א סִי' צ"א וְאֶפְשֵׁי לומ' דְּאָף עַל גַּב שְׁבְּלִבְלֵל סְנַחְרִיב הָעוֹלָם מ"מ לָא נִתְרוֹקְנָה מְצָרֵי לְגַמְרֵי מִן הַמְצָרִיִּים שְׁעֲדִינָן נִשְׂאָרוּ בָּהּ הַרְבֵּה מְדַלַת הָעָם שְׁהָרֵי בְּיִשְׂרָאֵל נָמִי כְּשִׁעָלָה נ"נ לְמְצָרִים וְאֵמ' הַנְּבִיא עַל יִשְׂרָאֵל ח"ו גְּזִירַת חֲרָב וְכו' וְאֶפ"ה נִשְׂאָרוּ הַרְבֵּה מֵהֶם וְיִפְרוּ וְיָרְבוּ כְּפִלִּים כְּיִצְאֵי מְצָרִים כְּדָא הָתָם בַּפ' הַחֲלִיל כ"ש בְּמְצָרִים עֲצָמָם שְׁהֵם תוֹשְׁבֵי הַמְּקוֹם וּפְשִׁיט' דְּנִשְׁתַּיֵּירוּ מֵהֶם הַרְבֵּה הַלְכָה גְּבִי גָרִים אֲמָרִי פִּינּוּן שְׁזָה בָּא לְהַתְגַּיֵּר וּפְיָרֵשׁ מֵהֶם אֲמָרִי כָּל דְּכָרִישׁ מְרוּבָא פְּרִישׁ וּמְוֹתָר מִיָּד אֲבָל לְעַנְנֵי דִירָה לְדוֹר שָׁם אַע"ג דְּמִיעוּט מְצָרִיִּים הוּא דְּנִשְׁתַּיֵּירוּ אַפ"ה אֲמָרִי כָּל קְבוּעַ בְּמַחְצָה עַל מַחְצָה דְּמִי וְאֲסו' לְדוֹר שָׁם מְפָנִי שְׁהָיוּ רָעִים וְחָטָאִים.

וּמ"מ בְּזֶה"ז שְׁנִתְבְּטְלוּ לְגַמְרֵי הַמְצָרִיִּים הַקְּדָמוֹנִים וְנִכְנָסוּ כְּנֹלָם תַּחַתְאֲמוּנַת יִשְׁמַעְאֵל וְעֲזָבוּ כָּל הַתּוֹעֵבוֹת אֲשֶׁר הָיוּ עוֹשִׂים בְּמְצָרִים מִיָּמֵי קֶדֶם וּמִשָּׁה סְמָכוּ הַקְּהֵלוֹת בְּזֶה"ז לְדוֹר שָׁם וְגַם הֶרְמֵב"ם עֲצָמוּ קְבַע דִּירְתוֹ שָׁם וְעֵינָן בְּסַמ"ג לְאוּנָן רַכ"ז וּלְפַמ"ש נִיחָא וְכֵן נִרְאָה קִצְתָא מְדְבָרֵי הֶרְמֵב"ם שָׁם בְּפ"ה מַה"א מְלָכִים דִּין ח' וְז"ל וְלֵא הַזֶּהִירָה תו' אֵלָא לְשׁוּב לָהּ יְחִידֵי אוּ לְשָׁפוֹן בָּהּ וְהִיא בִּינְד גוֹיִם מְפָנִי שְׁמַעְשִׂיהָ מְקוֹלְקָלִים יוֹתֵר מְכָל שְׂאָר אַרְצוֹת וְכו' אִם כֵּן מִשְׁמַע דְּהַשְׁתָּא מִיָּהוּא שְׁלֵא נִשְׂאָרוּ הַמְעַשִׂים הַמְקוֹלְקָלִים מְוֹתָר לְשָׁפוֹן בָּהּ: וְאַגַּב אוֹרְחִין רְאִינוּ לְעַמּוּד בְּהֵיכָא דְּאֲמָרִי בְּסִנְהֶדְרִין אַמ' שְׁלֵמָה אֲנִי אַרְבֵּה וְלֵא אֲשׁוּב וְאֲמָרִי שָׁם וּמְנִינֵי שְׁאֲפִי סוּס א' וְהוּא בְּטַל שְׁהוּא בְּלֵא

יִרְבֵּה ת"ל לְמַעַן הִרְבּוֹת סוּס וְכִי מֵאַחַר שְׁאַפְּלִי סוּס א' קָאֵי בְּלֹא יִרְבֵּה סוּסִים לַמ"ל לְעֵבֹר בַּל"ת
ע"כ סוּס וְסוּס וְכ' הַתּו' שָׁם בַּר"ה סוּסִים לַמ"ל פ"א אֵי כְּתִיב סוּס לֹא יִרְבֵּה ה"א עַל סוּס בְּטֵל הוּא
עוֹבֵר כְּדִמּוּכַח קָרָא דְהִרְבּוֹת סוּס וּמ"מ לְכַמָּה סוּסִים לִיכָא אֶלְא חַד לָאו לְכַף שִׁינָה הַפְּתוּב לְעֵבֹר
עַל ל"ת עַל כָּל סוּס וְסוּס וְכו' ע"ש וּק"ט בַּמ"ש פְּדִמּוּכַח קָרָא דְהִרְבּוֹת סוּס דְּבִפְשִׁיטוֹת הוּל"ל
דְּאֵי כַתְּי לֹא יִרְבֵּה הו"א עַל סוּס בְּטֵל הוּא עוֹבֵר פִּינּוֹן דְּכַתְּי סוּס בְּלִשׁוֹן יַחִיד וּמֵאֵי צְרִיכֵי
לְהוֹכַחַת קָרָא דְהִרְבּוֹת סוּס וְעוֹד מֵאֵי אֶן־לְמִן הָאֵי קָרָא מְהֵאֵי קָרָא הֵכָא פְּתַב סוּס וְהִתָּם כַתְּי סוּס
וְשׁו"ר לְמַהֲרַנ"ח בְּדִרְשׁוֹתָיו פ' בְּשִׁלַּח שְׁעָמַד בְּזָה וְנִיחָא לִיה דְּאֵלוֹ מְדַכְּתֵי סוּס בְּלִשׁוֹן יַחִיד הו"א
דְּהוּא שָׁם הִמִּין ע"ד וְנִהֵי לִי שׁוֹר וְחִמּוֹר וְכִיּוֹצֵא אֶבֶל מְלַמְעַן הִרְבּוֹת סוּס מוֹכַח דְּאֶפְּלִי עַל סוּס א'
חִיב זֹאת"ד ע"ש וְהוּ דְּבָרִים בְּלִתֵּי מוֹבְנִים דְּהֵן עוֹד הַיּוֹם מְקָרָא דְלַמְעַן הִרְבּוֹת סוּס נְמִי אִמְאֵי לֹא
נִימָא דְהוּא שָׁם הִמִּין וְעַק"ט דְּמְקָרָא קָמָא נְמִי דְלֹא יִרְבֵּה לוֹ סוּסִים נְהִי דְאֶיכָא לְמִימַר דְּהִינּוּ שָׁם
הִמִּין מ"מ מֵאֵן מְפִיק לָן דְלֹא נִימָא נְמִי דְאֶפְּלִי עַל סוּס א' הוּא עוֹבֵר דְאֵין מְקָרָא יוֹצֵא מִיַּדִּי פְּשׁוּטוֹ.

עוֹד יֵשׁ לְהִבִּין בְּדַבְרֵי הַתּוֹס' הִלְלוּ דְכִינּוֹן דְּמְקָרָא דְהִרְבּוֹת סוּס שְׁמַעֵי דְאֶפְּלִי סוּס א' עוֹבֵר עָלָיו
א"כ מֵהִי"ת לוֹמ' דְאֶפְּלִי לְכַמָּה סוּסִים לִיכָא אֶלְא חַד לָאו וּמֵאֵי שְׁנָא מְכַל אִיסוּרֵי שְׁבַתוֹרָה
כְּמֵאֶכְלוֹת אִיסוּרוֹת וְכִיּוֹצֵא דְעוֹבֵר עַל כָּל זֵית וְזֵית בַּפ"ע וְהִיכָא דְהִתְרוּ בִּי ה"ז לֹוֹקָה עַל כָּל זֵית
וְזֵית וְכֵן בְּאִיסוּר טְנוּמָאֵת פְּהוֹן וְנִזִּיר אִם הִתְרוּ בּוֹ עַל א' א' חִיב מְלַקּוֹת ע"כ א' וַא' וַא' אִם אִמְאֵי לֹא
נִימָא ה"נ הַכִּי.

אֲשֶׁר ע"כ נִרְאֵה דַעַת הַתּו' דְהֵכָא ל"ד לְשָׂאֵר אִיסוּרֵי שְׁבַתוֹרָה דְשָׂאֵנִי הֵכָא דְאֶפְּקִיָה קָרָא בְּלִשׁוֹן
רִיבּוּי וְלֹא יִרְבֵּה לוֹ וְכו' וּמִיַּעוּט רַבִּים שְׁנַיִם וְאִם כֵּן מְקָרָא דְלֹא יִרְבֵּה לוֹ אֶפְּלִי אֵי הָוֵה כְּתִיב לֹא
יִרְבֵּה סוּס הו"א דְאֵין הִרְבּוּי פְּחוֹת מְשַׁנִּים וְסוּס דְכַתְּיב הִינּוּ שָׁם הִמִּין אֶבֶל מִיַּתוֹרָא דְקָרָא דְלַמְעַן
הִרְבּוֹת סוּס שְׁמַעֵי דְבִדּוּק' הוּי דְאֶפְּלִי סוּס א' חִיב עָלָיו וְהַשְׁתָּא.

דְּכַתְּיב מְעִיקָרָא סוּסִים וְהִזְדַּר כְּתִיב סוּס שְׁמַעֵי דְעַל סוּס א' חִיב וְחִיב נְמִי עַל כָּל סוּס וְסוּס אֶבֶל
אֵי לָאו שְׁנַיִם זֶה הוּא דְנִהֵי דְחִיב אֶפְּלִי עַל סוּס א' מ"מ אֶפְּלִי הִרְבֵּה טְפִי מְסוּס א' אֵינּוּ אֶלְא בְּלָאו
א' דְשָׁם רִיבּוּי א' הוּא לְהַכִּי אֶהְיִי לָן הָאֵי שְׁנַיִם דְּמְעִיקָרָא כְּתִיב סוּסִים וְהִזְדַּר כְּתִיב סוּס לְמִימַר'
דְּאֶפְּלִי עַל סוּס א' חִיב וְחִיב נְמִי עַל כָּל סוּס וְסוּס: וְע"פ הָאִמּוֹר נַר' שְׁזֵה דַעַת הֶרְמְב"ם בַּפ"ג
מֵהַלְכוֹת מְלָכִים שֶׁכ' וְלֹא יִרְבֵּה לוֹ סוּסִים וְכו' אֶפְּלִי סוּס א' פְּנוּי וְכו' אִיסוּר וְאִם הוֹסִיף לֹוֹקָה ע"ש
וְכ"כ הֶרְאָה בַּס' הַחִינּוּף מְצָנָה תַק"י ע"ש וְצ"ע לְמָה לֹא פְּתַבוּ דְחִיב עַל כָּל סוּס וְסוּס וְכַמ"ש
בַּגַּמ' וְכַבֵּר עָמַד בְּזֵה מְרֵן הַכ"מ ע"ש וְלִפִּי מֵה שְׁנַתְבָּא נִיחָא דְכִינּוֹן דַּפ' הֶרְמְב"ם דְעוֹבֵר אֶפְּלִי עַל
סוּס א' מְמִילָא יְדַעֵי דְאִם הִרְבֵּה עוֹד דְעוֹבֵר עַל כָּל סוּס וְסוּס מִיַּדִּי דְהוּא אֶבֶל שְׂאֵר אִיסוּרֵי
שְׁבַתוֹרָה.

עוֹד נִרְאֵה שְׂגִי הֶרְמְב"ם וְהֶרְאָה הוּא הִגִּי שְׁמַחְקוּ רַש"י וְהַתּו' לְעֵבֹר בַּל"ת וְעֵשָׂה וְאֶע"פ שְׁרַש"י
וְהַתּו' מְחַקוּ גִי זֶה הִנֵּה הַרמ"ה קִיּוּמָה בְּשֵׁם מְהַר"י בֶּן מִיגַשׁ וְז"ל ל"ת דְּכַתְּיב לֹא יִרְבֵּה ע"ש דְּכַתְּי
לְמַעַן הִרְבּוֹת סוּס וְאֶע"ג דְלֹא תַעֲשֶׂה מִשְׁמ' לְהַכִּי אֶפְּקִי רַחֲמָנָא בְּלִשׁוֹן עֵשָׂה לְמִימַר דְּמְחִיב נְמִי
עַלִּי עֵשָׂה עַכ"ד וְלַפ"ז אֶפְּלִי הִרְבֵּה אֵינּוּ עוֹבֵר אֶלְא בְּלָאו א' אֶלְא שְׁעִדִּין ק' דַּא"כ הו"ל לְהֶרְמְב"ם
וְהַחִינּוּף לְכַתּוֹב דְלֹוֹקָה וּבְטֵל מ"ע כְּמִנְהַגָּם בְּכָל מְקוֹם.

גַּם אֶעֱיָקָרָא מְתַבָּאֵר מְדַבְרֵי הַרמ"ה ז"ל דְאֶפְּלִי לְגִי זֶה כֵּן הִיא הִגִּי לְעֵבֹר בַּל"ת וְעֵשָׂה עַל כָּל סוּס
וְסוּס שֶׁכ' וְז"ל וְהָאֵי דְאֶיכָא גְּנוּסְחֵי בַעֲשָׂה וְל"ת עַל כָּל סוּס וְסוּס לֹא יְדַעֵי מֵאֵי נִיהוּ דְהָא לָאו אֶיכָא
הֵכָא וְלֹא עֵשָׂה וְלֹא לָאו הֵכָא מְכַלֵּל עֵשָׂה וְרַש"י לֹא גָרִיס לָה וְחִזִּינָא לִיה לְרַב יוֹסֵף בֶּן מִיגַשׁ דְקַא'

פֶּתַח לַ"ת דְּכַתְּי לֹא יִרְבֶּה עֵשׂ דְּכַתְּי לְמַעַן הֶרְבּוֹת סוּס וְכוּ' ע"ש הָרִי דְלָפִי גִי' זו הוּא עוֹבֵר בַּל"ת וְעֵשָׂה עַל כָּל סוּס וְסוּס.

אִיבְרָא דְמַדְבְּרֵי הַתּוֹ' נִר' שְׁאִין הִגִּי אֶלְא לְעַבְרָן בַּל"ת וְתוֹ לֹא שְׁהָרִי פְתָבוּ וְזוֹ"ל וִי"ס מְשׁוֹנְפִישִׁי דְגִרְסֵי לְעַבְרָן בַּל"ת וְעֵשָׂה פִי' לֹא יִרְבֶּה לוֹ סוּסִים לַמ"ל כָּלֵל דְּאִי הִגִּי הִיא לְעַבְרָן בַּל"ת וְעֵשׂ עַל כָּל סוּס וְסוּס א"כ ע"כ הִפִּי הוּא סוּסִים דְכ"ר לַמ"ל דְהוּל"ל סוּם וּמִהַשְׁיִנּוּי דְרִישׁ לְעַבְרָן בַּל"ת וְעֵשָׂה עַל כָּל סוּס וְסוּס פְּמוֹ שֶׁהוּא אִפִּי לְפִי הִגִּי דְלְעַבְרָן בַּל"ת עַל כָּל סוּס וְסוּס וְשׁו"ר לֵה' דִּינָא דְחִי שִׁישֵׁב דְבְרֵי הֶרְמֵב"ם ע"פ הִגִּי הַנּוֹ' וְכַמ"ש אֶלְא שֶׁהִק' דֹּא"כ לָמָּה לֹא מְנָה הֶרְמֵב"ם בַּמ"ע שְׁלֹא לְהֶרְבּוֹת סוּס וְעֵדִיפָא מִינָה הִי"ל לֵהִק' עַל הֶרְמֵב"ם מִנִּי וְבִי שְׁלֹא פְתַח דְלוֹקָה וְכַטַּל מ"ע פְּמִנְהִגוּ בַכ"מ גַּם מַה שֶׁהִק' הֶרֶב שָׁם לִגִּי' זו דְלְעַבְרָן עֲלִיו בַּל"ת וְעֵשָׂה דְעוּד הַיּוֹם ק' דְלִיקְתוּב רַחֲמָנָא לֹא יִרְבֶּה לוֹ סוּס לְמַעַן הֶרְבּוֹת סוּס וְשְׁמַעִי מִינָה שְׁפִיר שְׁעוּבָר עֲלִיו בַּל"ת וְעֵשָׂה ע"ש הִנֵּה לְפִי הִגִּי דְגִרְסֵי הֶרְמ"ה לְעַבְרָן בַּל"ת וְעֵשׂ עַל כָּל סוּס וְסוּס לִק"מ שְׁהָרִי מִהַשְׁיִנּוּי הוּא דְדִרְשִׁי לְעַבְרָן עַל כָּל סוּס וְסוּס: וְהַנְרָאָה לּוֹמ' בְּדַעַת הֶרְמֵב"ם דָּא דְאֶזְזִיל לְשִׁיטְתּוֹ שִׁכ' בַּפ"ח מַה' ק"פ דִּין ד' וְזוֹ"ל אֶכַּל נָא וּמְבוֹשָׁל כֹּא' אִינּוּ לּוֹקָה אֶלְא א' לְפִי שְׁשִׁנְיָהֶם נְכַלְלוֹת בְּלָאוּ א' ע"ש וְהַנְרָאָה דְכִינּוּן דְנְכַלְלוּ בְּלָאוּ א' דְלֹא יִרְבֶּה לוֹ סוּסִים הוּ"ל פְּמוֹ לֹא שְׁפַכְלָלוֹת וְאִינּוּ לּוֹקָה אֶלְא א' וְזוֹהוּ שְׁדַקְדָּקוּ בַגִּמ' לְעַבְרָן עַל כָּל סוּס וְסוּס וְלֹא אָמְרוּ לְחַיִּיב עַל כָּל סוּס וְסוּס דְמִשְׁמ' דְלִיפָא אֶלְא הַעֲבַרְתָּ ב' לְאִינּוּן וּמ"מ לֹא א' הוּא לּוֹקָה פִּינּוּן דְכַתִּיב לֹא יִרְבֶּה וּכְעִין נָא וּמְבוֹשָׁל שִׁכ' הֶרְמֵב"ם דְאִינּוּ לּוֹקָה אֶלְא א' וְאֶפְשָׁר שְׁנֵה נְמִי דַעַת ה' הַחֲזִינוּ וְע"ג שֶׁה' הַחֲזִינוּ בַפ' בָּא סִי' י"ג חֶלֶק עַל הֶרְמֵב"ם בְּדִין זֶה דְנָא וּמְבוֹשָׁל וְס"ל דְלוֹקָה ב' י"ל דְדוֹנָקָא הֵתָם מִהַטְעָם שִׁב' הֶרֶב שָׁם בְּשֵׁם הֶרְמֵב"ם וְזוֹ"ל וְהֶרְמֵב"ם וְזוֹ"ל מְנָה אוֹתָם ב' לְאִינּוּן וְכ' שְׁלוּקִים עֲלֵיהֶם עַל כָּל א' וְא' פִּינּוּן דְכַתֵּב לֹא תֹאכְלוּ כֹּא' צְלִי אֵשׁ מִפְּרֵט בְּנָא וּמְבוֹשָׁל לַמ"ל ש"מ לְלִקוֹת עַל א' וְא' מִן הַפְּרִטִי וְכֵן בְּנִזְי' וְכוּ' עֵשׂ"ב א"כ בַּכֹּה"ג דְהִקָּא שְׁלֹא יֵשׁ כָּלֵל וּפְרִט רַק לָאו דְלֹא יִרְבֶּה לוֹ סוּסִים מוֹדָה ה' הַחֲזִינוּ דְאִינּוּ לּוֹקָה אֶלְא לָאו א' פְּנ"ל: וְדַע דְמַתְבָּא מְסוּגִינָא זו דְקָאֵמ' ב' דְבְרִים נְתַגְלוּ טַעֲמֵן וְכוּ' וְנִכְשָׁל בְּהֶם גְּדוֹל הַעוֹלָם אִמ' שְׁלֵמָה אֲנִי אֶרְבֶּה וְלֹא אֶסוּר אֲנִי אֶרְאָה וְלֹא אֲשִׁיב מִשְׁמ' דְמֵאִידְקָאֵמֵר קָרָא וְלֹא יֶסוּר הוּא טַעֲם לֵלֹא יִרְבֶּה לוֹ נְשִׁים לּוֹ נְשִׁים שְׁלֹא יֶסוּר לְבָבוֹ וְהַנְרָאָה וְלֹא יֵשִׁיב אֶת הָעָם מְצַרְיָמָה הוּא טַעֲם לֵלֹא יִרְבֶּה לוֹ סוּסִים וְכ"כ הֶרְמֵב"ם בְּמִנְיָן הַמְצוֹת ל"ת שֵׁנ"ה וְזוֹ"ל הַנְזִהִיר הַמְלִיךְ מִהֶרְבּוֹת מְמוֹן וְכוּ' וְכִבֵּר בְּיָאֵר הַפְּתוּב טַעֲם ג' מְצוֹת אֵלוּ ר"ל לֹא יִרְבֶּה סוּסִים לֹא יִרְבֶּה לוֹ נְשִׁים וְכִסְף וְזָהָב לֹא יִרְבֶּה לוֹ וְכַעֲבוּר שְׁנוּדַע טַעֲמֵן וְסִיבְתָן הִגִּיעַ בְּעַבְרוֹן מִהַנְטִיָּה מִהַדָּת וְכוּ' ע"ש וְכ"כ ה' הַחֲזִינוּ בְּמִצְוֵה תַק"י וְתַק"י כ"ע"ש וְהוּא מְבוּאָ' בְּגִמְר' שְׁפַתְבְּנוּ וּמִן הָאֲמוּר יֵשׁ לְתַמְנוּה עַל הֶרֶב בַּה"ג בְּמִנְיָן הַמְצוֹת שִׁכ' וְלֹא יִרְבֶּה לוֹ סוּסִים וְלֹא יֵשִׁיב אֶת הָעָם מְצַרְיָמָה לֹא תוֹסִיפוּ לָשׁוּב וְלֹא יִרְבֶּה לוֹ נְשִׁים ע"ש וְהַדְּבָר ק' דְאִיךְ מְנָה לָאו דְלֹא יֵשִׁיב לָאו בַּפ"ע דְלָפִי מַה שְׁמְבוּאָר בַּגִּמ' הִיא וְלֹא יֵשִׁיב אִינּוּ לָאו בַּפ"ע אֶלְא הוּא טַעֲם לֵלֹא יִרְבֶּה לוֹ סוּסִים שְׁלֹא יֵשִׁיב אֶת הָעָם מְצַרְיָמָה וְכֵן מִן דִּין יֵשׁ לְתַמְנוּה עֲלִיו דְכִינּוּן דַּס"ל דְּנִלְא יֵשִׁיב הוּא לָאו בַּפ"ע א כ וְלֹא יֶסוּר לְבָבוֹ נְמִי הָוִי לָאו בַּפ"ע פְּמוֹ וְלֹא יֵשִׁיב אֶת הָעָם וּמֵאִי שְׁנָא זֶה מְנָה וְהוּא לֹא מְנָה שָׁם לָאו זֶה דְּנִלְא יֶסוּר לְבָבוֹ וּמִיָּהוּ לְזֶה אֶפְשָׁר לִזְמַר דְשִׁאֲנִי וְלֹא יֵשִׁיב אֶת הָעָם מְצַרְיָמָה דְהָוִי לָאו מְבוּאָר שְׁלֹא יֵשִׁיב אֶת הָעָם מְצַרְיָמָה מִשֵּׁא"כ וְלֹא יֶסוּר לְבָבוֹ אִינּוּ לָאו מְבוּאָר בְּאִינְזָה צַד וְאִנְפוֹן הַסֶּרֶת לְבָבוֹ וְאִם הַפְּנוּה הִיא דְשְׁלֹא יֶסוּר לְבָבוֹ מִמְצוֹת הָרִי כְּבָר פִּי' הַפְּתוּב אַח"כ לְבַלְתִּי סוּר מִן הַמְצוֹה וּפִירִש"י אִפִּי' מְצוּהָ שֶׁל נְבִיא וְזוֹהוּ דְבָר פְּשוּט דְלְבַלְתִּי סוּר מִן הַמְצוּה הוּא טַעֲם וְסִיבָה שְׁלֹא יֶסוּר לְבָבוֹ מִמְצוֹת ה' וְא"כ הִיא וְלֹא יֶסוּר לְבָבוֹ הוּא ג"כ טַעֲם לֵלֹא יִרְבֶּה לוֹ נְשִׁים שְׁלֹא יֶסוּר לְבָבוֹ מִמְצוֹת ה' ע"י הַנְּשִׁים.

אף מה ששמנה ולא ישיב את העם מצרימה לאו בפ"ע צ"ע כמו שפיתבנו: והנה ראינו לה' המגיה בס' בשמים ראש סי' רמ"ט שכ' עמ"ש בגמ' ב' מקראות הללו נתגלו טעמן וכו' ונ"ל ב' מקראות אמרו ואפ' דבמדבר רבה אמרו איתא לאוכל וכו' ומשמע דאפי' אפסר ונהב לא ירבה לו נמי עבר הרי בכסף ונהב לא נאמ' טעם ודוחק לומר דלבלתי רום לבבו שב עליו את"ד ע"ש הנה מ"ש דבמדבר רבה משמע דאף אפסר ונהב עבר הוא בפ' נשא פ"י ע"ש ולא ראה גמ' ערוכה בירושלמי בפכ"ג דקאמר אר"א ג' דברים ששחקה עליה' מה"ד וחקלם לא ירבה לו נשים וכו' וכתוב ומהלך שלמה אהב נשים נכריות לא ירבה לו סוסים וכתוב ויהי לשלמה ארבעים אלף ארונות סוסים וכו' וכתוב ויתן המלך את הכסף בירוש' פאבנים ע"ש וכן הביאו דרש' זו בקהלת רבה ס"ס פ"ז ע"פ לשחוק אמרתי מהולל ע"ש גם מ"ש ודוחק דלבלתי רום לבבו שב עליו לא ראה שקהר החינוך בס' הנז' והחזקוני בפ' שופטים פתבו בפשיטות דלבלתי רום לבבו הוא טעם לכסף ונהב לא ירבה לו ע"ש ונר' שנה נמי דעת הרמב"ם במגן המצות שכ' ונ"ל ג' מצות אלו לא ירבה לו וכו' בעבור שגודע טעמן וסיבתם הגיע בעבורן מהנטיה מהדת וכו' ונראה פשוט דס"ל דלבלתי רום לבבו הוא טעם לכסף ונהב לא ירבה לו ויש להק' בגמ' דידן דלא קאמר אלא ב' מקראו' דנכשל בהם גדול העולם ולא חשיב נמי כסף ונהב שהרבה כמ"ש בירוש' ובמ' רבה ונרא' דאע"ג דקושטא הוא דנכשל גם בכסף ונהב מ"מ לא מצינו שנכשל בטעמו של דבר דהיינו הרמת לבב דקאי על לא ירבה לו כסף ונהב משא"כ בהנה' ב' דברים דנשים וסוסים דמלבד דבידיעת טעמן הגיע לנטיה מהדת עוד בה' שנכשל גם בטעמן דהיינו דלא ישיב את העם מצרימה והוא השיב את העם למצרים ונשיו הטו את לבבו וילכו לא חשיב אלא הגי תרי אכל בירוש' קחשיב ג' אלה הלאוין שעבר עליה' שלמה וקושטא הוא דבסיבת ידיעת טעמן דין גרמא שעבר עליהן כמ"ש הרמב"ם ג' מצות אלו וכו' ע"ש: תם ונשלם חלק יורה דעה.

בע"ה הנותן לאדם בינה ודעה: שו"ת אבן העזר. בעזרת האל העוזר: סימן א' פנויה שנמצאת מעוברת ואמרה מאיש פ' נתעברה והכחישו ואחר שנתנוהו בבית האסורים נתפשו שיתנו לה נדוניה וישאנה ואח"כ הודה שממנו נתעברה אי שרי לישא אותה פל עוד שהיא מעוברת ומינקת: הנה ה' צמח צדק בס' ק"ד כ' על גדות זה דאי לאוסרה עליו משום דחיישי' מדאפקרה נפש לגבי האי אפקר' נפש' לגבי אחרוני שיהי' כ' הרא"ש בתשו' פלל ל"ב סי' ט"ז גבי פהן שבא על אלמנה פנויה דלא חיישי' להכי פיון שהוא מודה לה שבא עליה ופסקו מור"ם בא"ה ס"ס י"ג א"כ ה"נ אי אזלי' בתר הודאתו דהשתא לא הנה אסרי' לה אבל פיון דמתחל' הכחיש' יש לאוסר' משום דשני' אנפשי' חתיכה דאיסור' את"ד ע"ש ונראה דא"צ לאוסרה מטעם זה דשני' אנפשי' ח"ד דבלא"ה ל"ד לנדון הרא"ש דע"כ לא כתב הרא"ש דכשר לכהונה אלא משום דלא נפל ביניהם שום הכחש' ותכף ומיד הודה שנתעברה ממנו וניכרי' דברי אמת וילכו פסק הרא"ש דכשר לכהונה משא"כ הכא דמעיקרא הכחיש' י"ל דאין הודאתו דלאח"כ חשיב' דמ"מ יש לספק דשמא קושטא קאמר ומה גם דיש לתלות הודאתו משום דשחורי שחדו לי' בממון ועוד שיתירו אותו מהתפיסה בשביל פן: עוד כתב ה' צ"צ ונ"ל ואיכא מאן דבעי למימר דהא דאמרי' באשה שאמרה טמאה אני וחזרה ואמרה טהורה אני דאינה נאמנת אלא באמתלא היינו דוקא בכה"ג שהדבר ההוא נוגע נמי לבעלה והוא אינו יודע אם היא אומרת אמת אכל הכא כשהוא מודה לה אח"כ שבא עליה והוא והיא יודעים האמת שכן הוא שבא עליה לא שיהי' בזה ח"ד פיון שהדבר אינו נוגע אלא להם והם יודעי' האמת את"ד ע"ש ואין נר' פן מדאמרינו בפ"ק דכתובות ד"ט ע"א האומר פתח פתוח מצאתי נאמן לאוסרה עליו ופירש"י שאין הדבר הזה יכול להתברר אלא על פיו ולגבי נפש' הוי

נאמן לשוויי עלי ח"ד ע"ש ופסק הרמב"ם בפ' י"ח מה' א"ב דין יו"ד ונ"ל פהו שקידש וכו' ואח"ז פא עליה וטען שמצא דרוסת איש נאסרת עליו מספק וכ' ה"ה שם דמירי במכחשת וטוענת בתולה שלימה וכו' ע"ש משמע דאפי' חזר בו נאסרת לעולם פינו דשני' אנפשי' ח"ד וכן מתבאר דעת הרמב"ם שכ' דנאסרה עליו מספק דומיא למ"ש שם לעיל מזה בדין ט' באשת פהו שאמרה לבעלה נאנסתי דאסוד' לעולם ע"ש בהשגת הראב"ד: והנה ה' צ"צ דחה לדברי מאן דבעי למימר פן ממ"ש מהר"ם מפדואה בתשו' סי' ל"ד על אשה שסופרה לבעלה שזינת' עם שמעון והיה מסופק אם יש להאמין וגירש' וחוזר ונשא אי מותרת לו או לא כ' ונ"ל אם פאנו לאוסר' משום הודאת פיה הלא הלכה כמשנה אחרונה דאינה נאמנת שפא עיניה נתנה באחר ומבואר מדבריו שאם חזרה ונתנה אתמלא לדבריה מותרת אבל בלא אתמלא לא אע"ג דאין הדבד נוגע אלא לה לבדה שהרי לגבי בעלה ליכא איסורא פלל שהרי לא הית' נאמנת פשאמרה שזינת' את"ד עש"ב ואח"ה ליתא דהא דמשמ' מדברי מהר"ם מפדואה דאפי' בחזרה מדבריה הראשוני' אינה מותרת אלא בנתנה אתמלא לדבריה ה"ד היכא שעמדה בדבורה לאחר שגירש' דאז פשיטא דקושטא קאמרה דהא אין לנו לתלות עוד דשפא עיניה נתנה באחר ומש"ה צריך אמתלא אבל אם לאחר שגירש' תכף לא עמדה בדבורה ואמרה שטהורה היא ה"נ דמותרת לחזון משום דהיא יודעת האמת ונ"ל ה' דרכי משה כ' מהר"ם מפדואה באשה שאמ' שזינת' אע"ג שאינה נאמנת אם עמד בעלה וגירש' ועומדת בדבריה אסור להחזיר' ע"ש וכ"כ ה' ח"מ משום דלאחר שגירש' תו לא שייך לומר שפא עיניה נתנה באחר וקושט' קאמרה אבל אם נתנה אמתלא לדבריה נאמנת ע"ש: ובר מן דין הו דברים תמוהים דה"נ פשאגירש' שוי' אנפשי' ח"ד פינו שהאמין לדבריה וגירש' וא"כ הדבר נוגע ג"כ לבעל וכ"כ הרדב"ז בס' דברי דוד סי' יו"ד על איש שהוציא את אשתו משום דבר מכוזר או מפני שא"ל עד אחד שזינת' וסמך עליו והוציאה לפי שלבו היה מאמין בדבר ועתה רוצה להחזיר' וכו' לכאור' היה נ"ל דאסור ואם עבר ונשא מוציא' אותה ממנו פינו דשני' אנפשי' ח"ד שגירש' משום זנות תו לא שריא עיין שם: סימן ב' אשת פהו שאמרה לבעלה נאנסתי ומת בעלה ועמדה ונשאת לכהן אחר אם מוציא' אותה ממנו או לא.

כתב הרמב"ם בפ"ח מה' א"ב דין ט' אשת פהו שאמרה לבעלה נאנסתי אע"פ שהיא מותרת לבעלה ה"ז אסור' לכל פהו שבעולם אחר שימות בעלה שהרי הודית שהיא זונה ואסרה עצמה ונעשית פחתיכ' האסור' ע"כ והראב"ד השיגו דלמה אינה נאמנת ע"י אמתלא וה"ה כ' שדינו של רבי מהסוגי' דפ' האשה שנתארמלה דאמר התם בנושא את האשה ולא מצא לה בתולים היא אומרת משארסתי נאנסתי והוא אומ' לא כי וכו' ר"ג אומר נאמנת ואמר שם מנו דאי בעי אמרה מוכת עץ אני תחתיה דלא קפסלא נפש' מכהונה וקאמרה נאנסתי דפסלה נפש' מכהונה וכו' ע"ש והרב מש"ל תמה עליו דהיא באשת יש' אמרו דלכ"ע שוין נפש' ח"ד פינו דלבעלה מותרת והראב"ד לא יחלוק ע"ז אלא גבי אשת פהו מטעמא דכיון שלא נתקבלו דבריה פינו שהותרה הותרה לגמרי וכו' ע"ש ויש לתמוה עליו דאפילו איירי באשת פהו נמי אפתי ק' על ה"ה דלא דמיא להיא דמשארסתי נאנסתי דהתם שאני משום דמתסר' נמי אפי' על בעלה וכדקאמר ר"ג דנאמנת ולכך היא נאסרת על כל הפהנים משא"כ ה"כא פינו שלא נתקבלו דבריה על בעלה י"ל דכיון דהותרה הותרה ועיין לה' מהר"י הלוי פלל ה' סי' ל"ג בתו' התשו' ע"ש: והנה ראינו לה' בני דוד שהק' על הראב"ד למה לא השיג ג"כ בפ"ב מה' גירוש' עמ"ש הוהזק' א"א ואמרה גירשני בעלי אינה נאמנת להתיר עצמה לשוב אבל פסלה עצמה מן הכהונה לעולם ע"ש ות' דאפ' לחלק דהתם בגירושין שהית' רוצה לינשא בלא גט אם לא היה אמת לא הית' עושה איסור

בְּזֶה מִשׁ"ה לֹא מְהִינֵי אֲמַתְלָא מִשׁא"כ בְּטַמְאָה אֲנִי לָהּ ע"ש וכו"כ עוֹד ה' הַנּוֹז' בִּרְפ"כ מֵה' גִּירוּשִׁי בְּשֵׁם ה' מִשׁ"ל ע"ש וְהֵן דְּבָרִים תְּמוּהִים דְּהִתְיַבַּח אִם עֲמִידָה וְנִשְׁאֵת דְּאִז אֲמַרִי דְּאִם לֹא הִיָּה אֲמַת לֹא הִיָּתָה עוֹשׂ אִיסוֹ' בְּזֶה אֲבָל כָּל זְמַן שְׁלֹא נִשְׁאֵת מֵה' אִיסוֹ' עֲשֵׂתָה בְּזֶה כְּדִי לְהַאֲמִינֵי בְּמֵה שְׁאֲמַרָה גִירוּשָׁה אֲנִי וְלֹא תוֹעִיל אֲמַתְלָא דְּהָא י"ל דְּלֹא הִיָּת' אוֹמְרַת כֹּן אֲלֵא לְהַפְקִיעַ עֲצָמָה מִבְּעֵלָה מִשׁוּם קִטְטָה וְע"ק דְּלָמָּה לֹא הִשְׁיֵג הֶרְאָב"ד עִמ"ש הֶרְמֵב"ם בִּפ"ח מֵה' תְּרוּמוֹת דִּין ט"ו וְכָל אֲשֶׁת כֹּהֵן שְׁאֲמַר' טִמְא' אֲנִי ה"ז אִיסוֹר' לְאֹכֹל בְּתֵרוּמָה וְלֹא שִׁינְיָה תִי זֶה: וְהִנֵּה בְּעִיקָר מַחְלֹקֶת הֶרְמֵב"ם וְהֶרְאָב"ד דְּלִדְעַת הֶרְמֵב"ם נֶאֱסָרָה לְעוֹלָם וְנֶאֱפִי' ע"י אֲמַתְלָא וְלִדְעַת הֶרְאָב"ד מְהִינֵי אֲמַתְלָא מ"מ אִם עֲבָרָה וְנִשְׁאֵת לִכְהֵן אַחַר אַחֲרֵי מוֹת בְּעֵלָה נֵר' מְדַבְּרֵי הֶרְמֵב"ם דְּלֹא תִצָּא שְׁהָרִי בִּפְי"ז מֵה' א"ב דִּין י"ט כְּתֵב הֶרְמֵב"ם יֵצֵא עֲלֶיהָ קוֹל אִישׁ פ' כֹּהֵן כ' גִּט לְאִשְׁתּוֹ וְכו' אִין מוֹצִיאִי אוֹת' מִתַּחַת בְּעֵלָה וְאִם נִשְׁאֵת לִכְהֵן אַחַר תִּצָּא מִן הַב' וּמְדַלָּא כְּתֵב נְמִי הֶכָּא דְּאִם נִשְׁאֵת תִּצָּא מִבְּנֵי דְּס"ל דְּאִם נִשְׁאֵת לֹא תִצָּא וְכו"כ הַב"ח וְהַב"ש ע"ש וְדוֹק' הֵתָם כִּינּוֹן דְּאִיִּתְחַזַּק קָלָא דְּגִירוּשִׁי הו"ל כְּמוֹ קָלָא דְּמַקְמֵי נִישְׁוֹאִי דְּהִנֵּי' מְגוֹרְשֵׁת מִשׁא"כ הֶכָּא דְּאִינָה אִסוֹ' אֲלֵא עַל פִּיָּה שְׁאֲמַרָה נֶאֱנַסְתִּי וְעִינֵי בְּתִשׁוֹ' בְּשָׂמִים רֵאשׁ ס' ק"ע שְׁפַתְבּ דְּדִין זֶה דְּטַמְאָה אֲנִי דִינָה כִּינָצָא עֲלֶיהָ קוֹל לְאַחַר נִישְׁוֹאִי דְּמִוִּתְרַת לְבַעַל וְלֹא לְאַחַר מוֹתוֹ ע"כ וְנֵר' דְּלֹאוּ דְּנוֹקָא דִינָה לְגַמְרֵי כִינָצָא עֲלֶיהָ קוֹל דְּהֵתָם אֲפִילוּ נִשְׁאֵת תִּצָּא אֲבָל הֶכָּא אִם נִשְׁאֵת לֹא תִצָּא אֲבָל לְבַעַלָּה שְׁנִיָּהם שְׁוִין: סִימָן ג' שְׁאֵלְתָּ עַל אִישׁ א' שְׁנִתְעַלְמַן וְזֶה טוֹפְס הַעֲדוּיּוֹת שְׁנִתְקַבְּלוּ.

א בְּמוֹתָב תְּלַתָּא כַּחַד' הַיּוֹנָא וְנֶאֱתָא קְוֹדְמָנָא הִיָּקֵר וְחִשׁוּב הֵר' אַבְרָהָם חִי בְּלִיִּתְשִׁי וְהַעִיד עֲדוֹ' גְּמוּרָה וְכַרְוֵרָה וּמְוַצְדִּקְתָּ אַחַר הָאִיּוֹם וְגִיזוּם וְכִף הַעִיד בְּזֶה הַלְשׁוֹן בְּלִי שְׁלֵמָה אֲנִי כו' ר"י חִי מְעַרְבָּה כָּאֵן שְׁאָכֵן פִּי בְּאֵגָא וְגַא גוֹי לְשֵׁלְמָה וְקֵאלוּ אֲמִשִּׁי מַעֲאִיא לְבַלְדָּאי וְתַבִּיעַ אֲסַלְעָא מִתְּאֲעֵךְ וּמִשְׁאָ שְׁלֵמָה מְעַאֲלָגוּי וְאֲדָא אֲסַלְעָא מִתְּאֲעוּ פִי יָדוּ וְקַעַד יַבִּיעַ עֲנָד אֲלָגוּי יָגִי שֵׁת אִיאָם וְכַעַד גַּא גוֹי אַכּוּר וְקֵאל לְשֵׁלְמָה בְּאָס יִמְשִׁי מְעַאָהוּ לְדוֹנָאוֹר בְּאָס יַבִּיעַ סִלְעָתוֹ וּמִשְׁאָ מְעַאָהוּ שְׁגוּי מ"מ יָגִי שֵׁת מִיאַל עֲלָא אֵל דְּנוֹאֵר וְדַרְבּוֹ בְּרִצְאָץ קַעַד יַעֲרָבָה עֲלָא רִיחוֹ וְנָרָא לְגוּי כְּמֵל עֲלֶיהָ וְדַבְּחוּ וְלָגוּיִם אֲלֵדִי סִהָדוּ שְׁאִי מְנָהוּם נְסִדְנָאָהוּם אוּחַנָא וְשְׁאִי מְנָהוּם סִהָדוּ וְחִדְהוּם לְפִיתוּמָם ע"כ: ב עוֹד אֲתָא קְדַמְנָא הִיָּקֵר הֵר' נְסִים לְלוּשׁ יצ"ו וְהַעִיד עֲדוֹת גְּמוּרָה וְכַרְוֵרָה וּמְוַצְדִּקְתָּ אַחַר הָאִיּוֹם וְגִיזוּם וְכִף הַעִיד בְּזֶה הַלְשׁוֹן בְּלִי נְסִים הַנּוֹז' מִשְׁאָ לְדוֹנָאוֹר מִתְּאֵע גוֹי וְלָקָא עֲנַדְהוּם גוֹי צְאִיף וְלָגוּי קֵאל לוֹ וְחִדְדוּ לְפִי תְּנִמוֹ קֵאל בְּלִי לִיְהוּדִי מְסַכִּין קַתְלָנָה אִם מִן צוּכְרָא קַתְלוּ יְהוּדִי יַבִּיעַ אֲסַלְעָא וְקַתְלָנָה עֲלָא לְפִלוּס דְּרַבּוּהָ בְּרִצְאָץ וְכִיף קֵאֲעַד יִשְׁתַּרְבֵּב כְּמֵלוּ עֲלֶיהָ וְדַבְּחָנָה קֵאִם נְסִים קֵאל לְלָגוּי אֲשָׁכּוֹן לִיְהוּדִי קֵאלוּ לִיְהוּדִי גַא מִן בְּאֵגָא עֲנָדוּ חֲצָאֵן אַחְמֵר וְלִיְהוּדִי שְׁאָכֵן פִּי בְּאֵגָא הָאֲד אֲסִי בְּעַד מֵא נְפִטֵר שְׁלֵמָה מְעַאֲרִיף ע"כ: ג עוֹד אֲתָא קְדַמְנָא הִיָּקֵר הֵר' מִשְׁהָ הַלּוּי יצ"ו וְהַעִיד בְּעֲדוֹת גְּמוּרָה וְכַרְוֵרָה וּמְוַצְדִּקְתָּ אַחַר הָאִיּוֹם וְגִיזוּם וְכִף הַעִיד בְּזֶה הַלְשׁוֹן וְקֵאל בְּלִי אֲנִי מִשְׁהָ הַלּוּי מְסִית לְדוֹנָאוֹר וְקֵאלוּ לִי אֵל גוֹיִם יֵא מוּסָא לּוֹכָאֵן תְּמָסִי לְרוּיְחָנָא תַּבִּיעַ מְלִיחַ קֵאִם גוֹי אַכּוּר קֵאל לוֹ יִמְסִי יִכְמְלוּ יִקְתְּלוּהָ כִיף מֵא קַתְלוּ לִיְהוּדִי קֵאלְלוּ מִשְׁהָ אֲשָׁכּוֹן לִיְהוּדִי קֵאלְלוּ אֲלָגוּי לִיְהוּדִי אֲלֵדִי מְסָא מְעַא אֵל בְּלֵאֲטִי גְּאוּבוּ גוֹי אַכּוּר קֵאלְלוּ רֵאָהוּם אֲתִסְעֵדוּ בְּמִיָּתִין רִיאַל פִּי כְּצִיָּית לִיְהוּדִי ע"כ: ד עוֹד אֲתָא קְדַמְנָא הִיָּקֵר הֵר' יוֹנָה צְרַפְתִּי וְהִיָּקֵר הֵר' סְעִיד הַלּוּי יצ"ו וְהַעִידוּ בְּעֲדוֹת גְּמוּרָה וְכַרְוֵרָה וּמְוַצְדִּקְתָּ אַחַר הָאִיּוֹם וְכִף הַעִידוּ בְּזֶה הַלְשׁוֹן קֵאלוּ בְּלִי הוּמָאֵן קֵא עֲדִין יִצְדְּמוּ עֲלָא רּוּחָהֵם וְגַא גוֹי קֵאל לְהִסְיָא יְהוּד הָאוּא דָּא צִאחְבְּכוּם אֲלֵדִי קַתְלָ שְׁלֵמָה אֲתִמְכְּנוּ בִּיָּה וְקֵאלוּ לוֹ אוּחְנָא לְאַהִיִן נְכַדְמוּ עֲלָה רְוּחָנָא וְהָדָא שׁוּק מֵא לְאַהִיִן שִׁי בִּיָּה יִבְקָא עֲנַדְכוּם חֲאֲתָא נְרוּחוֹ לְבַלְלָאֵד נְשָׁכִיו בִּיָּה

כִּיף סָמְעוּ צְחָאָבוּ הִרְבוּהָ עַד כָּאֵן עֲדוּתָם וְלִרְאֵיהָ וְלִזְכוּת כְּתָבָנוּ בְּעַא"ח לַח' תְּשָׁרִי שְׁנַת הַתְּר"ב לִיצִירָה וְקִיָּים.

ע"ה יוסף ג"ג ס"ט ע"ה אברהם פטורג'א ע"ה שלמה פארינטי ס"ט הַעֲתַק ד' עֲדוּת הַנּוֹ"ל בְּלִשׁוֹן עֲרָבִי לְלִשׁוֹן עֵבְרִי. א בְּמוֹתב תְּלַמָּא פְּחָדָא הַוִּינָא נֶאֱתָא גְּדַמְנָא הִיק' וְחָשׁוּב הִר' אֲבָרְהָם חִי בְּלִיתְשִׁי יצ"ו וְהַעֲיֵד עֲדוּת גְּמוּרָה וְכַרְוִירָה וּמְנַצְדָּקַת אַחַר הָאִיּוֹם וְהַגִּיזוּם וְכַף הַעֲיֵד בְּזֵה הַלְשׁוֹן אִיף שְׁלֵמָה אֲחִיו שֶׁל ר' חִי מְעָאֲרִיף הָיָה דָר בְּעִיר בָּאָגָא וּבָא גוֹי א' לְשְׁלֵמָה וַא"ל תְּלַף עֲמִי לְעִירִי וְתִמְכֹּר הַסְּחֹרוֹת שִׁישׁ לָךְ וְהִלָּף שְׁלֵמָה עִם הַגּוֹי הַנּוֹ"ל וְהוֹלִיף הַסְּחֹרוֹת שְׁלוֹ בְּיָדוֹ וְהָיָה מוֹכֵר אֶצֶל הַגּוֹי הַנּוֹ"ל מ"מ שִׁשָּׁה יָמִים וְאַח"כּ בָּא גוֹי אַחַר וְאָמַר לְשְׁלֵמָה הַנּוֹ"ל לִילָף עִמּוֹ לְמִקְוָמוֹ כְּדִי שְׂיִמְכֹּר סְחֹרוֹתָיו וְהִלָּף עִם הַגּוֹי הַנּוֹ"ל מ"מ שִׁשָּׁה מִיָּלִין מְמָקוֹם שֶׁהִלָּף וְהִפְהוּ בְּעוֹפְרַת וְהָיָה מִתְאַמֵּץ לְהַצִּיל עֲצָמוֹ וּבִמְאִי דְבִינִי בִינֵי רַץ הַגּוֹי וְהַשְּׁלִים מִיתְתּוֹ בְּשַׁחֲטָה וְהַגּוֹיִם אֲשֶׁר הַעֲיֵדוּ יֵשׁ מֵהֶם שִׁשָּׁאֲלָנוּ אוֹתָם וַיֵּשׁ מֵהֶם שֶׁהַעֲיֵדוּ מְעַצְמָם לְפִי תְּנַמֵּם עַד כָּאֵן: ב עוֹד אֶתָּא גְּדַמְנָא הִיקָר הִר' נְסִים לְלוּשׁ וְהַעֲיֵד עֲדוּת גְּמוּרָה וְכַרְוִירָה וּמְנַצְדָּקַת אַחַר הָאִיּוֹם וְהַגִּיזוּם וְכַף הַעֲיֵד בְּזֵה הַלְשׁוֹן אִיף נְסִים הַנּוֹ"ל הִלָּף לְמִקְוָם א' שֶׁל גוֹי וּמְצָא שֵׁם גוֹי מִתְאַכְסֵן שֵׁם וְהַגּוֹי אִמ' מְעַצְמוֹ לְפִי תְּנַמֵּם אִיף הִיְהוּדִי הַעֲנִי הַרְגוֹ אוֹתוֹ מֵה שָׁבַח הוּא שֶׁהַרְגוֹ יְהוּדִי מוֹכֵר סְחֹרוֹת וְהַרְגוֹ אוֹתוֹ בְּשִׁבִיל הַמְּמוֹן הַפּוּהוּ בְּעוֹפְרַת וּכְשֶׁעָמַד לְהִתְחַנֵּן לְפָנֵיהֶם הַשְּׁלִימוּ מִיתְתּוֹ בְּשַׁחֲטָה וְעָנָה נְסִים וְאָמַר לְגוֹי הַנּוֹ"ל מִי הוּא הִיְהוּדִי א"ל הִיְהוּדִי בָּא מְעִיר בָּאָגָא וַיֵּשׁ לוֹ סוֹס אֲדוֹם וְהִיְהוּדִי הוּא מִתּוֹשְׁבֵי בָּאָגָא וְעָנָן זֶה אַחַר שֶׁנִּפְטַר שְׁלֵמָה מְעָאֲרָף עַד כָּאֵן: ג עוֹד אֶתָּא גְּדַמְנָא הִיקָר הִר' מִשָּׁה הַלּוֹי וְהַעֲיֵד בְּעֲדוּת גּוּמ"ץ אַחַר אִי"ו וְכַף הַעֲיֵד בְּזֵה הַלְשׁוֹן וְאָמַר אִיף שֶׁהוּא הִלָּף לְמִקְוָם גוֹיִם וַא"ל הַגּוֹיִם מִשָּׁה אִם תְּלַף לְמִקְוָם הַנֵּק' רְוִיחָנָא תִּמְכֹּר בְּטוֹב עָנָה גוֹי אַחַר וַא"ל עַכְשָׁיו הוֹרְגִי אוֹתוֹ ג"כ כְּמוֹ שֶׁהַרְגוֹ הִיְהוּדִי א"ל מִשָּׁה לְגוֹי מִי הוּא הִיְהוּדִי א"ל הַגּוֹי הִיְהוּדִי אֲשֶׁר הִלָּף עִם גוֹי הַנֵּק' לְבִלְאֲטִי עָנָה גוֹי אַחַר וְאָמַר כְּכָר גַּתְפִּשְׁרוֹ בַּק"ק גְּרוֹשׁוֹשׁ בְּעָנָן הִיְהוּדִי ע"כ: ד עוֹד אֶתָּא גְּדַמְנָא הִיקָר הִר' יוֹנָה צְרָפְתִי וְהִיקָר הִר' סְעִיד הַלּוֹי וְהַעֲיֵדוּ בְּתוֹרַת עֲדוּת גּוּמ"ץ אַחַר אִי"ו וְכַף הַעֲיֵדוּ בְּזֵה הַלְשׁוֹן אִיף שֶׁהֵם יוֹשְׁבִים וּמִתְעַסְקִים בְּמִלְאָכְתָּם וּבָא גוֹי א' וַא"ל יְהוּדִים הָרִי הַגּוֹי בְּעַל דִּין שֶׁלֹּכ' שֶׁהַרְג שְׁלֵמָה עֲמָדוֹ וְתִפְסוּהוּ וְאָמְרוּ לוֹ אֲנַחְנוּ כָּעֵת טְרוּדִים בְּמִלְאָכְתָּנוּ וְזֶה בְּעֵת שׁוֹק אֵין לָנוּ פְּנָאִי בְּזֵה תִּנְיָחָהוּ אֶצְלִיכֶם עַד שֶׁאֲנוּ הוֹלְכִים לְעִיר וְנִקְבּוּל עֲלֵיו לְפָנֵי הַמוֹשֵׁל כְּשֶׁשָּׁמְעוּ חֲבִירָיו הַכְּרִיחוּהוּ ע"כ עֲדוּתָם וְלִרְאֵיהָ וְלִזְכוּת כְּתָבָנוּ בְּעֶשְׂרֵי אַחְרוֹן לַח' תְּשָׁרִי ש' הַתְּר"ב לִיצִירָה וְשׁו"ב הַצְּעִיר יוֹסֵף ג"ג ס"ט הַצְּעִיר אֲבָרְהָם פְּטוּרְג'א ס"ט הַצְּעִיר שְׁלֵמָה פְּאָרִינְטִי ס"ט תְּשׁוּבָה הֵנָּה בְּעֲדוּת הָא' שֶׁהַעֲיֵד הִר' אֲבָרְהָם חִי בְּלִיתְשִׁי יֵשׁ לְהַסְתַּפֵּק כְּמָה סְפִיקוֹת תְּחַלַּת כָּל דְּבָר בְּעָנָן הַסִּפּוּר שֶׁאָמַר שֶׁזֶה שְׁלֵמָה הַנְּאָכַד שָׁבָא הַגּוֹי וַא"ל לִילָף עִמּוֹ לְעִירוֹ וְהִלָּף עִמּוֹ וַיֵּשֶׁב שֵׁם שִׁשָּׁה יָמִים וְאַח"כּ בָּא גוֹי אַחַר וַא"ל שִׁילָף עִמּוֹ לְמִקְוָמוֹ וְהִלָּף עִמּוֹ כְּמוֹ שֶׁשָּׁה מִיָּלִין וְהָכּוּ אוֹתוֹ בַּקְּנָה הַשְּׂרִיפָה וְכוּ' וְכָל הַסִּפּוּר הַזֶּה יֵשׁ לְהַסְתַּפֵּק בּוֹ אִם אֵלּוּ הַדְּבָרִים הֵם שֶׁשָּׁמַע הָעֵד הַזֶּה מִפִּי הַגּוֹיִם אוֹ הֵם מְעַצְמוֹ שֶׁמְסַפֵּר וְהוֹלָף נ"מ לְדִינָא שֶׁאֵם הַסִּפּוּר הַזֶּה מִיִּשְׂרָאֵל שָׁבָא לְהַעֲיֵד בְּשֵׁם הַגּוֹיִם א"כ הָרִי לֹא נִזְכַּר בְּעֲדוּת הַגּוֹיִם לֹא שְׁמוֹ וְלֹא שֵׁם עִירוֹ וַא"כ אֵין בְּעֲדוּת זוֹ כְּלוּם אֲמָנָם כִּד דִּיִּיקָי' שֶׁפִּיר נִר' שֶׁא"ל לְהִיּוֹת שְׁכָל הַסִּפּוּר הַזֶּה הוּא מִיִּשְׂרָאֵל דְּמַהִּיכָן יָדַע כָּל אֵלֶּה הַדְּבָרִים הֵימָּכָן שְׁלֵא זָנָה יָדוֹ מִמֶּנּוּ עַד שֶׁיָּדַע וְרָאָה כָּל הַקּוֹרוֹת הָאֵלֶּה עַד שֶׁהִלָּף עִם הַגּוֹי ב' וְקָרֹב לוֹמַר שְׁכָל פְּרִשְׁת הַעֵיבוֹר הַזֶּה סִפְרוּ הַגּוֹיִם דְּהֵיִינוּ הַגּוֹי הָא' שֶׁהִלָּף עִמּוֹ בְּתַחֲלֵי' וַיֵּשֶׁב שֵׁם כְּמוֹ שֶׁשָּׁה יָמִים וְהוּא נִיהוּ שֶׁפַח כָּל פְּרִשְׁת הַעֵיבוֹר מִתְחַלָּה וְעַד סוֹף דְּהָא וְדָאִי שְׁאֵין לְהֵאֲמִין שֶׁהִישָׁ' הוּא הַמְּדַבֵּר שֶׁאֵם הִישָׁר' הָיָה רוֹאָה בְּכָל אֵלּוּ הַעֲנִינִים עַד שֶׁנְּהַרְג זֶה הָעֵלּוּב א"כ אֵין אֲנוּ צְרִיכִים לְעֲדוּת הַגּוֹיִם כְּלָל אֵלָּא וְדָאִי שֶׁהַגּוֹי הוּא הַמְּגִיד אֶת כָּל

הענין אלא שקיצר הסופר בקבלת העדות וכעין זה כ' מהר"ם מלובלין בתשו' סי' ח' שתולין
שבתחלה דבריו קיצר הסופר הענין ע"ש וה"נ דכונות י"ל שפך הנה שהגוי היה מפירו וסיפרו פל
הענין וכיון דהגוי הוא מגיד את פל הענין הרי נז' בדבריו שמו ושם עירו ודעת רוב הפוסקים
דבהזכיר שמו ושם עירו סגי: ועוד נר' לומר דאפילו את"ל שכל סיפור זה הוא דברי העד הישראלי
שאומר שמו ושם עירו וכו' ולא שמע מהגוים אלא ענין הריגתו בלבד ויש להסתפק אם הגוים
ג"כ אמרו שמו ושם עירו מ"מ נר' דיש להקל דכיון שהישראלי מעיד בפשיטות על זה שלמה
השוכן בבאג'א ומספר כל המאורע מתחלה ועד סוף ועל זה מסיים עדות הגוים מענין הריגתו
מתבאר הענין שע"ז שלמה הוא שהעידו הגוים וכמ"ש הר"ן בתשו' הביאה מרן בסי' י"ז שאע"פ
שאמרו בתוספת' אין מעידים עד שמפירין שמו ושם עירו לא בא למעט אלא שאין סומכי' על
אומד הדעת כגון שמעידין על גופו דארוף או גוי' וכן למעט שאין סומכי' על עדות שמו ולא שם
עירו אבל ודאי פל שמעיד בדבר ברור שא"א לספק באחר משיאין את אשתו אע"פ שלא נזכר
שמו ודבר ברור הוא זה מדאמ' בפ' האשה שלו' וכו' ע"ש ותשו' הר"ן הלזו מסייע ליה
למהרשד"ם בתשו' בחא"ה סי' פ' שכ' וז"ל גם הספק הב' שלא הזכיר אלא שמו לבד קל ההסרה
הוא שהרי מה שצריך שמו ושם אביו וכו' פל זה פשיטא.

דלאו מלתא בלא טעמא הוי דנימא דבר זה חק וגזירת מלך וכו' אלא טעמ' רבה איפא וכו' וא"כ
נראה שאין הפננה רק שזכיר על איזה איש מדבר וכו' ע"ש וכ"כ מהריק"ש בתשו' בס' אהלי
יעקב סי' י"ב ונהביא ראיה מתשו' הר"ן ע"ש וא"כ ה"נ כיון שהישראלי מספר והולך פל המאורעות
שאירעו לזה שלמה וע"ז הביא עדות הגוים שהעידו עליו מסתמ' שעליו הם מעידים באופן שאין
לספק באחר שוב הוגד לנו ששאלו לה"ר אברהם העד הנז' גופא דעובד' היכי הוה ואמ' איף שפל
הסיפור הלז סיפר הגוי הראשון עצמו שפא אצל הר' שלמה הנעלם לילה עמו למקומו וישב עמו
ששה ימים וכו' וא"כ נתברר שנה הגוי יודעו ומפירו בשמו ועליו הוא מעיד וכבר כתבו הפוסקי'
דבכה"ג לא הוי חוזר ומגיד: עוד יש להסתפק בעיקר העדות שאמ' הר' אברהם שנה העדות
ששמע מן הגוים יש מהם שהעידו ע"י שאלה ויש מהם מל"ת ונהנה לא נתבאר בדבריו אם הב'
פתי עדי גוים הללו שהעידו שיש מהם ע"י.

שאלה ויש מהם שהיו מל"ת אם היו כולם במעמד א' או לא הנה מור"ם בהגה בא"ה סי' י"ז סט"ו
כ' וז"ל אבל שאלו אותו תחלה איה חברנו וא"ל שמת אין זה מקרי מל"ת ונדקא ששאלו אותו
הגוי עצמו אבל שאלו גוי אחר וכו' ובא גוי מל"ת שמת אעפ"י שהיה אצל הגוי ששאלו מקרי
מל"ת וכו' הח"מ סק"ל פלומ' אע"פ שהגוי מל"ת הנה אצל הגוים הנשאלים והם הגידו לו
שהיהודים חוקרים.

ודורשי' אפ"ה פל שלא שמע הגוי המעיד מפי היהודי השואל איה חברנו הוי מל"ת אבל אם ב'
גוים או הרבה עומדים ביחד והיהודי שואל לאחד מהן איה פ' והב' משיב מת ודאי לא הוי מל"ת
פל שהמגיד שמע מפי היהודי שחוקר ודורש אף שלא שאל אותו מ"מ מקרי משיב לשואל ע"ש
ויש לתמוה עמ"ש הרב אע"פ שהגוי המעיד לפי תומו הנה אצל הגוים הנשאלים והם הגידו לו
שהיהודים חוקרים ודורשים אפ"ה פל שלא שמע הגוי המעיד מפי היש' השואל איה חברנו הוי
מל"ת ואלו לקמן בסקל"ב עמ"ש מור"ם ובלבד שלא שאלו אותו בפני ישראל כ' וז"ל ונר' פשוט
דכ"ש אם שאלו אותו בשם ישראל אף שלא בפני ישראל דכל שהגוי יודע שיש תועלת לישראל

בהגדתו אין זה מל"ת ע"ש וזה נר' הפך ממ"ש בסק"ל דכל שלא שמע הגוי מפי ישראל השואל מקרי מל"ת אע"פ ששמע מגוי אחר ושואל אותו ישראל וכבר נר'ש בזה ה' באה"ט ס"ק נ"ג שכ' שדבריו שבכאן סותרים למ"ש סק"ל וכו' ע"ש ואפשר לחלק דהיכא שא"ל הגוי שהישראל חוקרים ודורשים אה"נ דמקרי מל"ת מידי דהנה ביצא קול שכ' מהר"ם בתשו' מיי"ל ס' נשי' הלכות גירושין דאע"פ שהקרובים הוציאו קול בכל העיירות דדמי קצת לאיה חברנו ל"ד דהתם שנילי ליה להדיא אבל הקא דלא שנילי להאי גופי' מקרי שפיר מל"ת אע"ג דינדע שמתפשטים אותו משא"כ בא"ל הגוי בשם ישראל ששאלו הוי פאלו שאלו היש' עצמו וזה הגוי שלוחו של יש' הוא: איברא דלולא דברי ה' ח"מ הנה אפשר לומר דמ"ש מור"ם אע"פ שהנה אצל הגוי וכו' אין הכוונ' בזה שיודעים אנו בבירור שהגוי א"ל מידי אלא דר"ל דאע"ג דיש לתלות שמה הגוי א"ל אפ"ה מספק' לא תלינן שא"ל מידי ותלינן להקל ונחשיב שפיר מל"ת ומה גם דהוי ס"ס ספק שמה הגוי א"ל מידי או לא א"ל מידי ואת"ל שהגוי דיבר עמו בפרט זה שמה לא א"ל בשם ישראל ואפי' את"ל שא"ל בשם ישראל שמה לא אמר לי' שיש' חקר ודרש אותו אלא שא"ל שהישראל מחפשים אותו כהיא דתשו' מהר"ם ומעתה בנ"ד דלפי פשטן של דברים משמ' שהגוים המל"ת הם היו במעמד א' כששאלו ישראל לגוים האחרים וא"כ לפ"ז לא נחשיב מל"ת: האמנם נר' דכיון דהענין יסבול נמי שלא היו במעמד א' אלא שהוא אומר ששמע מגוים רבים יש מהם ש שהיו ע"י שאלה ויש גוים אחרים ששמע מהם בלא שאלה אלא מל"ת ולא היו פלל במקום א' ובמעמד א' אלא אלו לעצמם ואלו לעצמם וא"כ כיון דלא ידעי' היכי הנה הולכי' להקל וכו' ג' כ' מהר יב"ל ח"א סי' ט' בגוי שהעיד ע"י שאלה דנתבטל אותו עדו' וכו' דאם לא ידעי' אם בתחלה העיד ע"י שאלה ואם מל"ת או אם בתחלה העיד מל"ת ואם"כ לא להקל תלי' להקל הביאו ה' מש"ל בפ"ג מה' גירושין דין י"ד ע"ש וה"נ דכות' דלא ידעי' אם אלו שהעידו לפי תוכם היו במעמד א' או לא תלי' להקל.

איברא דאין זה מוסכם שהרי מור"ם בהג"ה סעיף ט"ז גבי גוי מל"ת מפי גמל"ת שאם מספק"ל אם הנה הגוי הא' מל"ת או לא דיש חולקי' בזה וס"ל דא דאזלי' לחומר' והיא דעת הר"ן וכן מתבאר מדברי מרן הב"י שהבין פן בדברי הר"ן ע"ש ועיין לה' כנה"ג הגב"י אות ק"ם שהביא כמה פוסקים שחלקו על מרן בזה בדעת הר"ן ועיין עוד שם אות רמ"א ע"ש וכן פסק הרדב"ז בתשו' ד' וניציא סי' תרנ"ז ע"ש ומ"מ נר' דאפי' לדעת הסוברים דבספק' לא תלי' להקל הקא בנ"ד כ"ע מודו משום דיש פאן ס"ס ספק אם היו במעמד א' או לא ואת"ל שהיו במעמד א' שמה אלו הגוים המל"ת הם שהתחילו להעיד ואם"כ שאלו היש' לגוים אחרים והעידו ע"י שאלה אמנם נר' דמ"מ אין להתיר ע"פ עדות זו דאפי' בס"ס המתהפך פלוגתא דרבננותא היא אם מתירים בעדות אשה כמו שהאריך בזה הכנה"ג בא"ה סי' י"ז הגב"י אות צ"ו ע"ש: איברא דבעיקר דברי ה' ח"מ הנה הרב עבודת הגרשוני סי' פ"ו חלק עליו וכ' דבכה"ג דשאלו לגוי א' והשיב גוי אחר נחשיב שפיר מל"ת והביא ראיות ע"ז ע"ש וכן דעת מהרח"ש בקונ' עיגונא די"ד ע"ג ומהר"ם ב"ח בס' עזרת נשים סקי"ג הביא דבריה' ה' יד אהרן במ"ק הגב"י אות ק"ף ע"ש א"כ ה"נ בנ"ד אפי' את"ל שהיו פולם במעמד א' ושאלו לגוים תחלה והשיבו גוים אחרים מל"ת יש להקל בנ"ד אף אמנם בעיקר דעת הרב עבודת הגרשוני וסיעתו' דס"ל דאפי' בכה"ג דשאלו לגוי א' והשיב גוי אחר נחשיב מל"ת יש לעמוד ממ"ש מור"ם בהג"ה שם וז"ל י"א הא דאמ' דאם שאלו את הגוי תחלה לא מקרי מל"ת ה"ד אם שואלו ישראל אבל אם שואלים גוים אותו ומגיד מקרי מל"ת ובלבד ששאלו אותו שלא בפני ישראל ע"ש הרי דס"ל דאפי' שלא שאל ישראל פלל לשום גוי

אָלָא גוֹי א' שָׂאָל לְגוֹי ב' וְאִפְ"ה צָרִיךְ שְׂלֵא יְהִי הַיְשָׁר' בְּשַׁעַת הַשְּׂאֵלָה כ"ש פְּשֵׁה־יִשְׂר' שׂוֹאֵל לְגוֹי אַחֵר שְׂצָרִיךְ שְׂלֵא יִהְיֶה שֵׁם גוֹי ב' הַמַּעֲיֵד שֵׁם בְּאוֹת' שְׁעָה וְכֵן הוֹכִיחַ הַט"ז ע"ש וְאִפְשָׁר לְחַלֵּק וְלוֹמַר דְּכַשְׂשָׂאָל הַגּוֹי לְגוֹי חֲבֵרוֹ וְהַיְשָׁר עוֹמֵד עָלֶיהָ בְּדַעַת הַגּוֹי שֶׁהַגּוֹי שׂוֹאֵלוֹ בְּשִׁלְיָחוֹתוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל וּמִשָּׁה פְּשֵׁה־עֵיד הַגּוֹי הוּ"ל כְּמִשְׁיב עַל שְׂאֵלֹת יִשְׂרָאֵל וְיִצְאָ מְכַלֵּל מִל"ת מִשָּׂא"כ פְּשֵׁי"ש' שׂוֹאֵל לְגוֹי א' וְהַשְׁיב גוֹי אַחֵר הָרִי נִדְרָשׁ לְלֹא שְׂאֵלִי וְחַשְׁיב מִל"ת שְׁהָרִי לֹא שְׂאֵלוֹ שׁוּם אָדָם דַּע"ג דְּהַגּוֹי חֲבֵרוֹ נִשְׂאֵל מִהַיְשָׁרָאֵל מ"מ לְגַבֵּי דִידֵי' חַשְׁיב גַּמִּל"ת: אָלָא דַּמ"ש ה' עֲבוּדַת הַגְּרָשׁוֹנֵי שֵׁם שִׁכ"כ מִהַרִּי"ק שׁו' קכ"א וְהַב"י הֵבִיא רְאִיּוֹת מִתְּשׁוֹ' הָרִיב"ש וְגַם מִתְּשׁוֹ' מִהַרִּי"ק ע"ש אַח"ה לִיתָא דִּמְהַרִּי"ק בִּשְׁו' קכ"א לֹא מִיַּיְרִי בְּזָה פֶּלֶל אֲלֵא בְּעִנְיָן שְׂיִצְאָ הַקּוֹל דְּוִמְיָא דִּתְשׁוֹ' מְהַר"ם שְׂפַתְבְּנוּ לְעִיל וְנַר' פְּשׁוּט דְאַפְי' לְדַעַת מְהַר"ם וּמִהַרִּי"ק דְּמַתִּירָי' בַּכַּה"ג שְׂיִצְאָ הַקּוֹל אִפְ"ה לֹא דְמִי לְשָׂאָל הַגּוֹי וְהַשְׁיב גוֹי אַחֵר דְּבָהָא מוֹדוֹ מְהַר"ם וּמִהַרִּי"ק דְּלֹא חַשְׁיב מִל"ת דְּכִינּוֹן שְׂשָׂאָלוֹ לְגוֹי אַחֵר בְּפִנְיֵו הוּ"ל כְּפִאֵלוֹ מְשִׁיב עַל הַשְּׂאֵלָה אַע"ג דְּהַשְּׂאֵל' הִית' לְאַחֵר וְאַע"ג דְּמַתְּשׁוֹ' מִהַרִּי"ק מִתְּבָאָר דְאַפְי' שְׂמַעוּ מִהַבְּעָלִים עֲצָמָן דְּהוּי מִסִּל"ת מ"מ לֹא הִיָּה בְּדַרְךָ שְׂאֵלָה אֲבָל כָּל שְׁהִיָּה בְּדַרְךָ שְׂאֵלָה אִפְי' שְׂאֵלוֹ לְאַחֵר בְּפִנְיֵו מוֹדָה מִהַרִּי"ק דְּלֹא חַשְׁיב מִסִּל"ת וְכֵן הַעֲלָה ה' צְמַח צְדָק ס' מ"ב ע"ש אָף מ"ש ה' צ"צ שֵׁם דְאַפְי' עֲשׂוֹ הַכְרָזָה בְּכַפְרִים וּבְשׁוֹנוֹקִים עַל כָּל מִי שְׂיִוְדַע מְאוּמָה מִהַאֲנָשִׁים הַנֶּאֱבָדִים שְׂיִבְאוּ וְיִגִּידוּ וְכו' דְּגוֹי לֹא הוּי מִסִּל"ת אֲלֵא ע"פ שְׂאֵלָה ע"ש וְעֵינֵי בְּמַהֲרָשׁ"ל בִּישׁ"ש שְׁלֵהִי יְבָמוֹת ס' כ"ז שִׁכ' דְּנוֹקָא בַּכַּה"ג שְׂהוֹצִיאוּ קוֹל לְחוּד אֲבָל אִם הוּא בְּעִנְיָן שְׂנַתְנוּ לְהַכְרִיז בְּיוֹם הַשׁוּק וְכו' וּמִשָּׁם יוֹצֵא לְמַרְחוֹק כָּל שְׂיִבְאוּ מִן הַגּוֹיִם וַיֹּאמֶר מִמֶּנּוּ אֵינּוּ נִק' מִל"ת אִם לֹא שְׂמִוּוֹרָשׁ מִדְּבָרֵי שְׂלֵא יָדַע מִן הַהַכְרָזָה וְכו' ע"ש גַּם מִה שְׁהַבִּיא ה' עֲבוּדַת הַגְּרָשׁוֹנֵי מִדְּבָרֵי מְר"ן לִיתָא דְמַר"ן לֹא נַחִית לְזָה פֶּלֶל אֲלֵא לְעִנְיָן שְׂאֵם אָמַר הַגּוֹי אִישׁ פ' מַת אַע"פ שְׂלֵא יִקְדִים שׁוּם דְּבָר אַחֵר ע"ש וְאַדְרָבָה מִדְּבָרֵי הָרִיב"ש בְּתִשׁוֹ' ס' ש"ף מְבֹרָךְ בְּהַדְיָא כְּדָבָרֵי הַח"מ שִׁכ' וְז"ל וְאַפְי' אִם נֶאֱמַר שְׂשִׁמַע דְּבָרֵיהֶם כָּל שְׂלֵא שְׂמַע שְׂאֵלֹת הַיְהוּדִי לְגוֹיָה מֵאֵי נ"מ וְכו' ע"ש הָרִי לְהַדְיָא דַּס"ל כְּדַעַת הַח"מ דָּאִם שְׂמַע הַגּוֹי שְׂאֵלֹת הַיְשָׁר' לְגוֹי אַחֵר לֹא הוּי מִסִּל"ת: וּמ"מ נַר' דַּאִפְ"ה הַכָּא בַּנ"ד יֵשׁ לְהַקְל דְּאִיכָּא תְּלַתָּא סְפָקִי בְּאוֹפְנוֹ זֶה דְּהֵינּוּ סְפָק אִם הִיּוּ פּוֹלֵן בְּמַעֲמַד א' אוֹ לֹא וְאַת"ל שְׁהִיּוּ פּוֹלֵן בְּמַעֲמַד א' ס' אִם הִתְחִילוּ לְדַבֵּר אוֹת' שַׁע"י שְׂאֵלָה אוֹ הַנְּבָה מִל"ת קוֹנְדָם הַשְּׂאֵלָה כָּל עֵינְקָר וְאַת"ל שְׂאוֹתָם שַׁע"י שְׂאֵלָה הֵם הִיּוּ תְּחִלָּה וְהַגַּמִּל"ת שְׂמַעוּ הַשְּׂאֵלָה אַעֲיִקְרָא יֵשׁ לְסַפֵּק בְּאוֹפְנוֹ הַשְּׂאֵלָה דְאַפְשָׁר שְׂהַשְּׂאֵל' עֲצָמָה שְׂשָׂאָלוֹ לְגוֹיִם לֹא שְׂאֵלוֹ בְּפִי אִם הוּא חֵי אוֹ מַת וְכַל כַּה"ג חַשְׁיב שְׂפִיר מִל"ת כַּמ"ש בְּתִשׁוֹ' מִשְׂאֵת בְּנִימִין ס' ק"ט דְּמַתִּיר בַּכַּה"ג אִם לֹא שְׂאֵלוֹ בְּפִי אִם חֵי אוֹ מַת ע"ש וַא"כ ה"נ יְכוֹל לְהִיּוֹת שְׂהַשְּׂאֵלָה הִית' בַּכַּה"ג.

אִיבְרָא דַּה' צְמַח צְדָק ס' מ"ב תְּמָה עַל ה' מ"ב בְּזָה דְּמְבֹרָךְ בְּתִשׁוֹ' הָרִשְׁבָּ"א הוֹבָא בְּתִשׁוֹ' בְּנִימִין זָאב ס' ט' דָּאִם שְׂאֵלוֹהוּ הִיכָן פ' אוֹ אַתָּה יוֹדַע מַה נַעֲשִׂי בְּפ' מְקָרֵי שְׂאֵלָה וְתוֹ לֹא מְקָרֵי מִל"ת וְכו' ה' צ"צ לִיִּשְׁב ר"ה מ"ב לֹא קָאָמַר דָּאִם שְׂאֵלוֹ סְתָם וְלֹא שְׂאֵלוֹ בְּפִי אִם הוּא חֵי אוֹ מַת דְּלֹא מְקָרֵי שְׂאֵלָה אֲלֵא הִיכָּא דְּאִיכָּא הוֹכַח' דְּלֹא אִסִּיק אַדְעַתְיָ' לְהַסְתַּפֵּק בּוֹ אִם הוּא חֵי אוֹ מַת וְעֵינְקָר שְׂאֵלֹתוֹ עָלָיו אִיָּה הוּא הֵינּוּ אִם הוּא בְּמִקּוּם פ' אוֹ בְּמִקּוּם פ' וְהַגּוֹי הַשְׁיב לוֹ אַח"פ שְׂמַת וְאַז מְקָרֵי מִל"ת אֲבָל הִיכָּא דְּלִיכָּא הוֹכַח' וְשׂוֹאֵל סְתָם אִיָּה הוּא וְדָאִי דְּכָל מַה שְׂמַשְׁיב הַגּוֹי אַח"פ לֹא מְקָרֵי מִל"ת וְכַמ"ש הָרִשְׁבָּ"א בְּהַדְיָא וְכו' עַש"ב וְדְבָרֵי סְתוּמִים דְּכִינּוֹן דְּבִין כְּפָה וּבִין כְּפָה עֵינְקָר הַשְּׂאֵל' הִיא אִיָּה פ' וּמִי יֵרַד בְּחִדְרֵי בְּטוֹן לִידַע פּוֹנְתוֹ אִי אִסִּיק אַדְעַתְיָ' אִם הוּא חֵי אוֹ מַת וְתוֹ דְּמֵאֵי נ"מ אִי אִסִּיק אַדְעַתְיָ' לְהַסְתַּפֵּק בּוֹ אִם הוּא חֵי אוֹ מַת אוֹ לֹא אִסִּיק אַדְעַתְיָ' וְאַפְשָׁר לְוֹמַר דְּכּוֹנֵת דְּבָרֵי דַּעַכ"פ אִם הוּא מְסַתַּפֵּק אִם הוּא חֵי אוֹ מַת אַע"פ שְׂאֵינּוּ אוֹמַר אֲלֵא אִיָּה פ' מ"מ מִחֲשַׁבְתּוֹ נִפְרַת מְטַבַּע

לשוננו ותנועתו שפוננתו לשאול אם הוא חי או מת ומש"ה חשיבא שאלה ויציא מפלל מל"ת משא"כ
כשאינו מסתפק אם הוא חי או מת דאין ניפר מתוך שאלתו שפא לשאול עליו אם הוא חי או מת
הוי מל"ת ואיברא דמלבד דחילוק זה הוא חלוש בר מן דין מתשו' הר"ן סי' ג' נר' דאפי' בכה"ג
דאיכא הוכח' שלא עלה ע"ד להסתפק בו אם הוא חי או מת אפ"ה לא מקרי מל"ת שקהרי בני"ד
פאשר ראתה האשה שלא התירוה שברה גוי א' ללכת למקום הנז' ונתנ' כתב בידו שיוליכו ליד
בעלה המומר ולא גילת' לו שמת וכו' והשליח הלך עם הכתב הנז' ובשוב השליח לשולחיו פתח
פיו וסח מעצמו וכו' אמ' תחלה הלכתי במקום הנז' ושאלתי בית דירתו וא"ל שמת והראו לי ביתו
ומצאתי אלמנתו שנשאת לגוי אחר וא"ל דמת האיש פ' בעלה הא' וכו' והר"ן בתשו' שם שקיל
וטרי שהדבר רחוק בעיני שהתחיל' הגויה ההיא לומר לאיש אשר לא הכירה מעולם שבעלה הא'
מת אם לא שהוא שאלה עליו וכל כה"ג לא הוי מל"ת דכל ששואלי' לאיש פ' א' על פ' והוא משיב
מת אין זה מל"ת וכו' ע"ש הרי דמאי דשקיל וטרי הר"ן הוא דוקא בעדות האשה דיכול להיות
שהגידה בלי שום שאלה אבל במה שאמר הגוי השליח מתחל' שהלך לבית דירתו ושאל עליו
וא"ל שמת פשיטא לי מלתא דחשיב שאלה ואע"פ שזה הגוי מעולם לא עלה ע"ד כלל שהוא מת
שקהרי הוא הלך לו בשליחות עם הכתב בחזקת שהוא חי לפי דעתו שקהרי העלימו ממנו מיתתו
והוא פשהלך לשם לא שאל אלא על בית דירתו ואפ"ה פשיט' לי להר"ן דחשיב שאלה ולא מקרי
מסל"ת: ומ"מ נר' דהכא בני"ד יש להקל משום דאיכא ג' ספקי דהיינו ס' אם היו פולם במעמד א'
או לא ואת"ל שהיו פולם במעמד א' ס' אם התחילו לדבר אותם שע"י שאלה או אותם המל"ת
ואת"ל שאותם שע"י שאלה הם שהתחילו לדבר אפ"ה אעיקרא יש להסתפק אם הלכ' פדעת
הח"מ או פדעת הפוסקי' החולקי' עליו וס"ל דאפי' היו פולם במעמד א' לא יציאו מפלל מל"ת
ובכה"ג אפי' לדעת הפוסקים דס"ל דאין להקל בעדות אשה בס"ס היכא דאיכא עוד ס' אחר מודו
דיש להקל: אף עדיין יש לספק קצת בנסח העד שאמר ולגוים אלדי סהדו וכו' ושאי מנהם סהדו
ונחדהום לפיתומם וכו' ור"ל שהגוים שהעידו יש מהם שהעידו ע"י ששאלנו אותם ויש מהם
שהעידו לבדם לפי תומם ולכאור' הן דברים סותרים זא"ז דכיין דקאמר העידו משמ' דהוי עדות
בכונה מכוננת וא"כ היכי קאמר לפי תומם מיהו פבר כ' הרדב"ז ח"ב ד' ויניציא סי' תרנ"ז דכל
דבר המתיר את האשה עדו' קרו לי אינשי ע"ש: עוד יש להסתפק בעדות זו שהעיד הר' אברהם
איה שהגוים העידו לפי תומם אם הפונה הוא שהגוי אמר דברי' אלו כמו שאמרן הוא בפני ב"ד
בלא קדימת דברים ובדעתו שזה נק' מל"ת או שהוא מעיד פי הדברים האלו שאמרן הגוי אמרן
כשהוא מל"ת דהיינו שהקדים דברים אחרים עד שהגיע לדברי' אלו דחשיב שפיר מל"ת והנה
על מבוכה זו עמד ה' המבי"ט ח"ב סי' מ"ט וכו' דצריף שיאמ' ויעיד דברים בעצמם שא"ל המל"ת
לא שהוא יעיד שהגוי מל"ת אלא צריף שיעיד ויגיד הדברים פהויתן והב"ד יראו אם אותם
הדברים מל"ת או לא והביא ראיה מדברי הרא"ש בתשו' פלל י"ח שכ' כל הני עובדי דפ"ב
דיבמות דמל"ת נאמן ולא משמ' שהגוי אמר דבריו לפני ב"ד אלא השומעים דברי הגוי באו
והעידו בפני ב"ד וקבלו עדותם והתירו נשותיהם דמשמ' שהשומעי' אומרי' דברי הגוי שאמרן
וכמו שהנה אומ' אותם הגוי בפני ב"ד וב"ד דנין ע"פ לאסור או להתיר ע"ש ולכאור' אין פאן
משמעות מדברי הרא"ש הללו דהרא"ש לא כ' אלא שהשומעי' דבריו יבואו ויעידו והיינו שיעידו
עיקר העדות בשם הגוי ולא הצריף הרא"ש שיעידו אופן וסדר דברי הגוי עצמו כמו שאמרן הגוי
ועיין לה' שער אפרים סי' ק"א שעמד ע"ד ה' המבי"ט הללו וכו' דאדרב' מדברי הרא"ש מוכח
שלא פדברי המבי"ט ע"ש ולדידן חזי שאין שום הוכח' מדברי הרא"ש הפך דברי המבי"ט והנר'

שהמבי"ט דייקן לה ממ"ש הרא"ש דלא משמ' שהגוי אומר דבריו בפני ב"ד אלא השומע' דברי הגוי וכו' משמ' דכמו שהגוי אם ה'ה ב'א לפני ב"ד ה'ה אומ' פ'ל דבריו פ'הויתן פ'ן ה'ישר' ה'בא מפ'חו צ"ל פ'ל ה'דבר'י פ'הנ'יתן פ'אלו ה'וא ש'לוהו ל'ספ'ר דבריו פ'הנ'יתן ו'זהו ש'כ' ה'רא"ש א'לא השומע' דברי הגוי וכו' משמע דקפדי' אדברי הגוי וסדר דבריו.

איברא דאם משמעו' זה מדברי הרא"ש אמת הוא א"כ הו"ל להטור להביא דין זה שצריך שיאמר דברי הגוי עצמן פהנ'יתן ואדבר' כ' גוי מל"ת שמת ואינו מכונן לשום עדות משיאין את אשתו וכן השומע ממנו וכו' והעיר לפני ב"ד משיאין את אשתו משמ' שאינו מעיד אלא עיקר העדות ששמע מהגוי מל"ת ממיתת פ' ואצ"ל הדברי' פ'הנ'יתן: והנה המבי"ט שם כ' שדבר זה תלוי במחלוקת הר"ן והריב"ש דהר"ן כ' בתשו' על גוי שפ'א לפנינו ואמ' מל"ת איש פ' מת לבד דאין ס' דכל מי שמתכונן להעיד אומ' אותו דבר לבדו ומי שאומ' מל"ת אינו אומ' אותו דבר לבדו אלא בקשר ענין לפניו או לאחריו וכל שלא אמ' פ'ן אינו כמספר דברים אלא פרוצה להודיע אותו דבר לבדו ואינו נאמן וכולהו עובדי דגמ' הכי איתנהו והכי מוכחי אכל הריב"ש כ' דאם לא ב'א לב"ד ואמ' מעצמו איש פ' מת מל"ת נק' ואף אם לא דיבר דברים אחרים פי אם דבר זה לבד דומיא מאן איכא פי חינואי שכיב חינואי שאע"פ שהיה מבקש אנסי ביתו שישמעו דבריו ולא סיפר דברים אחרים אלא שאמ' שכיב חינואי נק' מל"ת פ'ן ש'לא ב'א לב"ד וגם בין חכמי דורנו זה ובעלי הוראה נתפשט מחלוק' זה ורובם הסכימו פדעת הריב"ש ונתפשט פ'ן המנהג וכו' גם אנחנו גלוי אחריהם ונאמ' פי עדות זה הגוי אע"פ ש'לא הקדים הדברים הני מל"ת עש"ב גם מדברי מר"ן הב"י מוכח דס"ל לדינא פדעת הריב"ש ואע"ג דבש"ע סי"ד העתיק לשון הרמב"ם ש'כ' פיצד ה'ה הגוי מל"ת ואומ' אוי לפ' שמת פמה ה'ה נאה וכו' ופשט דברי הרמב"ם נר' דס"ל פדעת הר"ן שצריך קדימת דברים וכבר מר"ן הביא שם מ"ש הריב"ש דא"צ שיאמר בדבריו פ'ל אותם הדברי' שהזכיר הרמב"ם שהוא לא הביאם אלא לרונח' דמילת' לומ' שבזה נפיר שאינו מתכונן להעיד וכו' ע"ש וכן נר' מדברי הרמב"ם בפ'י המש' ש'כ' וז"ל ונאמן הגוי פשאמ' מת פ' אם הוא מל"ת ע"ש: עוד ראינו לה' שער אפרים סי' הנז' שהק' לדברי הר"ן דהיא מוכח מעובדי דגמ' דמייירי במקדי' דברים דאדרבה אמרי' בגמ' שהוא דקאזיל ואמר מאן איכא פי חינואי שכיב חינואי וכו' א"כ משמ' ש'לא הקדים שום דבר וליכא למימ' דכיון שאמר מאן איכא פי חינואי הוי קדימת דברים דהלא הפ'ל ענין א' ודיבור א' עם שכיב חינואי פי על פ'ן י"ל דס"ל להר"ן דהנה יש להק' הא דפריה היכי משפחת לה מאי משני מל"ת פי שהוא דאזיל ואמר מאן איכא פי חינואי מה עדיפות יש בזה ממ"ש מת סתם דאינו נאמן דהא נמי מת סתם קאמר וכדי לתרץ זה ס"ל להר"ן דהו' עובד' דחיואי הוא קאמר מל"ת אחריתי ואזיל מאותם הדברים ואח"כ אמר מאן איכא פי חינואי והיינו דאמר דקאמר ואזיל דר"ל דהוא קאמר מלת' אחריתי מאותם הדברים את"ד עש"ב ולית' שהרי אמרי' בגמ' התם אבא יודן איש ציידן אמר מעשה בישראל וגוי שהלכו בדרך וכו' גוי ואמר חבל על יהודי שהיה עמי בדרך ומת וקברתיו וכן נמי מיייתי עובדא התם על גוי שאמר חבל על קורל וכו' הרי אע"ג דלא הקדים שום דבר שהרי לא אמר דקאמר ואזיל פדלעיל ואפ"ה חשיב מל"ת ואין לומ' דשאני התם משום דאמר וקברתיו דהא ודאי אינו ענין אחר דקברתיו חשיב מענין הפי'ת' עצמה גם אין לו'מר דשאני התם דכיון דאמ' חבל דהיינו שמתאונן עליו שמת דמשמע דכל עיקרו לא ב'א להתאונן עליו ולא להודיע מיתתו פדעת מהראנ"ח ח"א סי' ד' והביאו ה' י"א מ"ק בהגב"י אות קנ"א דאפילו לדעת הר"ן אם אמר הגוי אוי לפ' שהרגו אותו הוי קשר דברי'

ונחשיב מל"ת דהא נמי ליתא שְהרי בגמ' הַתם מְיִיטי עֹבְדָא אַחְרִיתִי דִּהְיָה קָאמ' וְאֶזְיֵל וְנִי לִי לְפָרְשָׁא אַרְיָא וְכו' דְשָׁכִיב וְאֶנְסֵב' ר"י לְדְבִיתָהוּ ע"ש וּא"א לְמָה הַנְּצָרָה ג"כ לומ' הָכָא דִּהְיָה קָאמ' וְאֶזְיֵל וְנִי לִי לְפָרְשָׁא זְרִינָא דר"ל דִּהְיָה קָאמ' מֵלֵת' אַחְרִיתִי מְאוּתָן הַדְּבָרִים וְאֶח"פ אָמַר וְנִי לִי לְפָרְשָׁא זְרִינָא דְבִלְא"ה.

פִּינּוֹן שָׁאמ' וְנִי לִי לְפָרְשָׁא שְׁהוּא מְתָאוּנּוֹן עֲלֵיו חֲשִׁיב שְׁפִיר מֵל"ת אָף פְּלֵא קְדִימַת דְּבָרִים וְלִיכָא לְמִימַר דְּמַעְשָׂה שְׁהִיָּה פָּה הִיָּה שְׁהָרִי מִשְׁמ' דְּכוּלְהוּ עֹבְדֵי דְּמִינִי בְּגַמ' הוּא לְהוֹרוֹת ה"ד מֵל"ת דְּהִינּוּ דְּקָאמ' וְאֶזְיֵל וְכו' דר"ל דְּאֶזְיֵל וְקָאמ' מְהַקְדַּמַּת דְּבָרִים דְּוֹמְיָא דִּהְיָה עֹבְדֵי קָאמ' דְּבִי חִינוּאֵי דְּמִינִי בְּגַמ' דֵּה"ד מֵל"ת דְּקָאמַר וְאֶזְיֵל וְכו' דְּהִינּוּ הַקְדַּמַּת דְּבָרִים: וְכֵן מִן דִּין עֵיקַר דְּבָרִיו לִית' שְׁהָרִי כ' הָר"ן וְז"ל וְלַעֲנֵן מַה שְׁאֲמַרְתָּ כִּי גֹי שָׁבָא לְפָנֵינוּ וְאָמַר מֵל"ת אִישׁ פ' מַת לְבַד כָּל זְמַן שְׁלֵא יִקְדִים דְּבָרֵי אַחְרִים דְּוֹמְיָא דְּמֵאן אִיכָא בִּי חֲסָא וְחָבַל עַל פ' הוּא מְתַפְנִין לְהַעֲיֵד וְכו' ע"ש וּא"א דָּאִין עֵיקַר רְאֵיתוּ אֲלֵא מְדַאמְרִי דְּקָאמַר וְאֶזְיֵל הו"ל לְהָר"ן לְהַזְפִּירָה וְעוֹד דְּבִהְיָה דְּחָבַל עַל פ' שְׁהַזְפִּיר הָר"ן לֹא אָמְרוּ בְּגַמ' דְּקָאמַר וְאֶזְיֵל מוּכַח דְּעֵיקַר רְאֵיתָ הָר"ן אֵינוּ אֲלֵא מִמַּה שָׁאמ' מֵאן אִיכָא בִּי חִינוּאֵי דְּחֲשִׁיב לְהוּ קְדִימַת דְּבָרִים וְכ"כ בְּהַדְיָא ה' הַמְאִירֵי שָׁם בִּיבְמוֹת וְז"ל כְּבָר בִּינָרְנוּ בְּמַשְׁנֵה שְׁאִין הַגֹּי נְאֻמָּן אֲלֵא מֵל"ת אֲבָל כָּל שְׁמַתְפְּנִין לְהַעֲיֵד אֵינוּ פְּלוּם וְכִיצַד הֵם לְשׁוֹנוֹת אֵלוּ מְתַפְנִין לְהַעֲיֵד הוּא שְׁאֲמַר סְתָם אִישׁ פ' מַת מֵל"ת הוּא שָׁאמ' פְּלוּם יֵשׁ אֲדָם בְּבֵית פ' שְׁיִשְׁמַע דְּבָרֵי שְׁמַת פ' אוֹ שְׁיִאמַר אוֹי לִפ' אוֹ שְׁיִאמַר חָבַל עַל פ' וְכו' שְׁהֵן מְרָאִין שְׁאִין פּוֹנְתוֹ לְהַעֲיֵד וְכו' ע"ש וְדְבָרֵי הַמְאִירֵי הִלְלוּ מְבֹאָר דְּלֹא כַּמ"ש מְהַרִּיב"ל רִישׁ ח"ג לִינִישׁב דַּעַת הָר"ן דַּמִּפ' מֵאן אִיכָא בִּי חֲסָא ר"ל שְׁלֵא נִשְׁאָר לוֹ לְחֲסָא שׁוּם זָרַע וְאִין מְקִים יִרְעוּתֵיו וְהִבְיָאוּ הַלַּח"מ פ"ג מַה' גִּירוּשֵׁי ע"ש שְׁהָרִי בִינָר עֲלֵיהָ הַמְאִירֵי דְּמֵאן אִיכָא בִּי חֲסָא ר"ל פְּלוּם יֵשׁ אֲדָם בְּבֵית פ' שְׁיִשְׁמַע דְּבָרֵי וְכַפִּירֵשׁ"י אַע"ג דְּהָרַב הַמְאִירֵי ס"ל פְּדַעַת הָר"ן וְכְבָר מְר"ן בְּב"י בְּתִשׁוּ' ס' ח' כ' בִּישׁוּב דְּבָרֵי הָר"ן דְּמֵאן אִיכָא בִּי חִינוּאֵי ה"פ שְׁהַגֹּי הֵנּוּ מְתָאוּנּוֹן אִיךָ בְּבֵיתָם הֵיוּ שְׁמַחֲסֵי וְכו' וְה"ק מֵאן אִיכָא בִּי חִינוּאֵי פְּלוּם מִי יִתֵּן וְאֲמַצָּא אִישׁ מְבַנֵּי בֵיתָם שְׁיִשְׁמַע דְּשָׁכִיב חִינוּאֵי וְיִתְאֲבִלוּ וְיִתְאוּנּוּ עֲלֵיו וְאֲפִשׁ' שְׁלִזָּה פִּינּוֹן רִשׁ"י וְכו' ע"ש.

וְמַה שְׁהִק' הַלַּח"מ שָׁם לְדַעַת הָר"ן מֵהִיָּה דְּגִיטִין דָּף כ"ח ע"ב גְּבִי שְׁמַע מְקוּמְנִטְרִיסִי וְכו' ע"ש כְּבָר הִבְיָאָה הָרִיב"ש ס' ש"פ רְאֵיהָ לְדְבָרֵי נְגִד הָר"ן ע"ש וְעֵינּוּ מַה שְׁכ' מְר"ן בְּתִשׁוּ' שָׁם לְקוּשׁ' זוֹ עֵינּוּ שָׁם: וְהִנֵּה בְּעֵיקַר דְּבָרֵי הָר"ן כ' מְר"ן בְּשֵׁם מְהַר"י טַאיטַאצְק כִּי רְאִיוֹת הָר"ן הֵן חֲלוּשׁוֹת דְּאֲפִשְׁר לֹאמַר בְּכוּלָן מַעְשָׂה שְׁהִיָּה פָּה הִיָּה ע"ש וְאֲפִשְׁר לֹאמַר דְּרְאִיוֹת הָר"ן הֵן רְאִיוֹת חֲזָקוֹת וְהִינּוּ מְשׁוּם דְּקִשְׁיִתֵּי אַמְאֵי דְּפָרִיךְ בְּגַמ' שָׁם אֲלֵא מְתַנֵּי דְּקַתְנֵי וּבְגֹי אִם הִיָּה מְתַפְנִין אִין עֲדוּתוֹ עֲדוּת הִיכִי מְשַׁכַּחַת לֵה וְאַמְאֵי לֹא מְשַׁנֵּי דְּמִינֵי כְּשֵׁלֵא בָּא לְב"ד וְאִם אִישׁ פ' מַת דְּהַשְׁתֵּי אֵינוּ מְתַפְנִין לְהַעֲיֵד כְּדַמוּכַח בְּגַמ' שָׁם דְּקָאמ' אֲבָל אִם נְתַפְנִין לְהַעֲיֵד אִין עֲדוּתוֹ הִיכִי דְּמִי אַר"י בָּא לְב"ד וְאִם מַת סְתָם זֶהוּ מְתַפְנִין לְהַעֲיֵד דְּמִשְׁמ' דְּכָל שְׁלֵא בָּא לְב"ד אִין פּוֹנְתוֹ לְהַעֲיֵד וְאַמְאֵי הַנְּצָרָה לְשׁוֹנֵי בְּמֵל"ת פְּהִיָּה וְכו' וְכְבָר עֲמַד בְּזֵה מְהַר"ם מְלוּבְלִין בְּתִשׁוּ' ס' ק"י ע"ש אֲשֶׁר מִכַּח קוּשְׁיָא זוֹ ס"ל לְהָר"ן דִּי"ל דְּמֵאֵי דְּקָאמַר בְּגַמ' בָּא לְב"ד וְאִם אִישׁ פ' מַת זֶהוּ נְתַפְנִין לְהַעֲיֵד לֹא דוּקָא קָאמ' עַד שְׁבָא לְב"ד דְּהָא בְּהִיָּה דְּקָאמַר אִישׁ פ' מַת הַשִּׁיאוּ אֶת אֲשֶׁתוֹ זֶהוּ נְתַפְנִין לְהַקְיָתַר פְּשִׁיטָא וְדַאי דְּמִינֵי אִפִּי' בְּלֵא בָּא לְב"ד דְּהָא פִּינּוֹן דַּאמ' הַתִּירוּהָ לִינְשָׂא הָרִי לֹא נְתַפְנִין אֲלֵא לְהַקְיָתַר וּמ"ל בָּא לְב"ד וּמ"ל לֹא בָּא לְב"ד וְהָא דְּנָקַט כְּגַמ' בָּא לְב"ד וְאִם אִישׁ פ' הַשִּׁיאוּ אֶת אֲשֶׁתוֹ אֲוֶרְחָ דְּמִלְתָּא נָקַט דְּב"ד הֵן הַמְתִּירֵי אֶת הָאֲשֶׁה וְה"ה בְּלֵא בָּא לְב"ד וְאָמַר כֵּן פְּשִׁיטָא וְדַאי דְּהָרִי מְתַפְנִין לְהַקְיָתַר א"כ ה"נ בְּאוּמַר אִישׁ פ' מַת אִפִּי' בְּלֵא בָּא לְב"ד וְאָמַר כֵּן אִיכָא לְמִיחַשׁ נְמִי לְשָׁמָא

נתפונן להעיד וכל שנתפונן להעיד אפי' שלא בב"ד אין עדותו אלא דתלמודא מלת' פסיקת' נקט דבבא לב"ד ודאי אין פוננתו אלא להעיד וליפא לספוקי בי' כלל אכל בלא בב"ד איפא לספוקי ביה ומספק' אזלי' בה לחומר' דשמא פוננתו להעיד ובההיא דגמל"ת מפי גמל"ת דדעת ה"ן דאם ספק הוא אזלי' להחמיר וכמו שפכתבנו לעיל וע"ז פריה בגמ' היכי משפחת לה שיהי פל שאמר מתפ' אפי' שלא בב"ד מספק' אזלי' לחומר' ומשני במל"ת דר"ל שהסיח דברי' אחרים בקושור לפניו דאז ודאי אין פוננתו להעיד אלא מל"ת ובתוך דבריו אמ' איש פלוני מת פגון ההיא דאמ' מאן איפא בי חינואי וכו': איברא דמריהטא דדברי ה"ן אין נראה פן שכ' וז"ל אין ס' שכל מי שמתפונן להעיד אומר אותו דבר לבדו ומי שאומ' מל"ת אינו אומר אותו לבדו אלא בקשר ענין וכו' ע"ש דמשמ' דכל שאומר מת פ' אפי' שלא בב"ד הוי מתפונן להעיד בלא שום ספק כי על פן נר' ליישב דעת ה"ן דס"ל דכי אמרי' מעיקר' בא לב"ד ואמר וכו' היינו לדעת שמואל דאמר ל"ש אלא שנתפונן להיתר אבל נתפונן להעיד עדותו אכל למסקנא דלא הודו חכמים להושעיא בריבי ס"ל השתא דאפי' במתפונן להעיד אין חילוק בין בא לב"ד ללא בא לב"ד שכל שאמר סתם איש פ' מת הוי מתפונן להעיד ואפי' שלא בב"ד וע"ז פריה אלא מתני' דתנאי וכןכרי אם הנה מתפונן להעיד אין עדותו אלא היכי משפחת לה פלומר דכיון דאפי' בלא בא לב"ד אם נתפונן להעיד אין עדותו ואם לא נתפונן להעיד עדותו אלא היכי משפחת לה שלא נתפונן להעיד כיון שכל שאמר איש פ' מת הרי מתפונן להעיד ואהא משני במל"ת כי ההיא דמאן איפא בי חינואי וכו' פלומ' שהקדי' דברים אחרים וכל שהקדים דברים הוי מל"ת אמנם פל שאמר סתם איש פ' מת לעולם הוי מתפונן להעיד ואפי' שלא בא לב"ד וזה נר' דעת הרי"ף שלא הזכיר פלל חילוק בין בא לב"ד בין לא בא לב"ד שכ' וז"ל אלא בנכרי דעדותו אלא היכי משפחת לה במל"ת כי ההוא דהוא קאזיל ואמ' וכו' וכיון שלא הזכיר הרי"ף חילוק זה דבין בא לב"ד ללא בא משמע דס"ל דלמסקנא דלא הודו חכמים להושעיא בריבי תו ליפא לפלוגי בין בא לב"ד ללא בא אלא עיקר החילוק הוא בין מתפונן להעיד למל"ת ואפי' בלא בא אם מתפונן להעיד אין עדותו אלא דוק' במל"ת וע"כ לומ' דהיכי דמי מל"ת היינו פדמשני כי ההוא דקאמ' ואזיל מאן איפא בי חינואי וכו' ומ"ש ליישב לדעת הריב"ש דאין ראיה מדברי הרי"ף דכי משני בגמ' מל"ת כי ההוא דהוא קאמ' וכו' היא גופה קאמ' דהוא קאמר ואזיל מאן איפא בי חינואי וכו' מי מאנשי ביתו של חינואי כדפירש"י ור"ל שלא בא לב"ד להעיד אלא שקרא לאנשי ביתו של חינואי שאינן ראויין להיות בב"ד וזהו שדקדק הריב"ש עצמו וכ' וז"ל ואף אם לא דיבר דברים אחרים כ"א דבר זה לבד דומיא דההוא גוי דאמ' מאן איפא בי חינואי וכו' שאע"פ שהיה מבקש אנשי ביתו שישמעו דבריו וכו' נק' מל"ת כיון שלא בא לב"ד וכו' ע"ש וכ"כ ה' שער אפרים שם לדעת הריב"ש ע"ש: והנה הריב"ש הביא ראיה לדבריו מדאמרי' בגמ' מעשה בא' שעמד על ראש ההר ואמר איש פ' מת והשיאו את אשתו ומק' בגמ' דלמ' שד הוא ודלמ' ודלמ' ודלמ' ודלמ' ודלמ' גוי הוא ואין זה מל"ת אלא ודאי וכו' ומהרלנ"ח בתשו' סי' קל"ו תמה על ראיה זו דהא על קושית ודלמ' צרה היא פריק תנא דבר"י בשעת הספנה פותבי' ונותני' אע"פ שאין מפירין ותו ליפא לאקשוני' ודלמ' עכו"ם הוא וה' מש"ל בפ"ג מה' גירושני' דין י"א תמה עליו דראית הריב"ש היא מפרכת המק' אדמותיב ודלמ' צרה היא דיש לדחות שלא הי"ל אשה אחרת כשיצא מפאן וע"כ צריכים אנו לומר דאף שלא הי"ל לבעל אשה אחרת ניהוש שמא נשא אשה אחרת במקום שהלך ומ"ל פל הצער הזה לותיב ודלמ' עכו"ם הוא במקום פרכת צרה אלא ודאי דמת פ' סתם הוי מל"ת ע"ש ונר' דמעיקר' לא פריה הש"ס אלא מצרה ויש דשכיח טובא דכוננתם לקלקל משא"כ גוי אע"ג

דמשפחת לה נמי שיתפנין לקלקל מ"מ אינו מתאמץ ומשתדל וטורח לדלג בְּהַרִים פְּדֵי לְקַלְקֵל פִּינּוּן שְׂאִין לוֹ שׁוּם הַנְּאָה אֲבָל צִרְתָּ אה"ן דְּעֵבֶד' פֶּל טְצַדְקֵי דְמַצְיָא לְמַעַבְד פְּדֵי לְקַלְקֵלָהּ וּמִשׁ"ה פְּרִיָּה וְדִלְמָ' שֵׁד אוֹ צָרָה דְּעֵדִיפָ' מְפֹרְכַת גּוֹי וּשׁוֹ"ר לה' ט"ז בִּסְק"ה שֵׁכ' עַל רְאִיתָ הֶרִיב"ש דְּלֹא חִינְיָשִׁי דִּלְמָ' גּוֹי דְּגוֹי אִינוּ מְכַשִּׁיל יִשְׂרָ' בְּחֻצָּם כִּמ"ש בִּי"ד לְכֹן לֹא חִינְיָשִׁי אֲלֵא צָרָה וְשֵׁד ע"ש וְעִינּוּ מַה שֶּׁהָק' עָלָיו ה' ב"ש בִּסְק"ח דְּאֶכְתִּי אִמְאִי לֹא פְּרִיָּה שְׂמָא גּוֹי הִיָּה וְלֹא הָנִי מִל"ת עִש"ב וּלְפִי מ"ש מֵהֶרֶלֶנ"ח גִּיחָא וּע"ד וְאִנְפֹן שְׂפִתְבְּנוּ דְּפְרִיָּה הַש"ס עֵדִיפָ' מִינָּה מִשְׁד וְצָרָה שְׂפִנְתָּם לְקַלְקֵל מִשָּׂא"כ גּוֹי דְּאִינוּ מְכַשִּׁיל לִישְׂרָאֵל וְכִי מְשַׁנֵּי בְּשַׁעַת הַסְּפִינָה שְׂאִנִּי תוּ לִיכָא לְמַפְרָה וְדִלְמָא גּוֹי דְּהָא אִפִּי לְחַשְׁשׁ צָרָה וְשֵׁד דְּכֻנְנָתָם לְקַלְקֵל שְׂרִי' מִשׁוּם שַׁעַת הַסְּפִינָה כ"ש גּוֹי: הַעֲזֹלָה מִמ"ש לְעִנְיָן דִּינָא אַע"פ שֶׁהֵעִיד הֶר' אֲבָרְהָ' שֶׁהִגּוֹי הִיָּה מִל"ת וְאִין אָנוּ יוֹדְעִים אִם הִיָּה בְּקִשְׁרֵי הַדְּבָרִים אַחֲרִים אוֹ לֹא מְכַל מְקוּם פִּינּוּן דְּרוּב הַפּוֹסְקִים לֹא ס"ל פְּדַעַת הֶר"ן וּכִמ"ש מְר"ן הַב"י גַּם ה' יָד אֶהְרֹן הִבִּיא חֲבִילוֹת חֲבִילוֹת מֵהַפּוֹסְקִים דְּהָכִי ס"ל וַא"כ נִקְטִי אִפִּי' שְׂאֵמֶר דְּבָרֵי הַגּוֹי כְּמוֹ שְׂאֵמֶרֶן וְהוּא שְׂקָרָא אוֹתָם מִל"ת אַע"פ שֶׁלֹּא הִיָּה קְדִימַת דְּבָרִים סְגִי וְכֵר מִן דִּין בְּנ"ד אִפִּי' בְּאִינוּ לְהַחְמִיר פְּדַעַת הֶר"ן מ"מ לְפִי מ"ש לְעֵיל בְּרֵאשׁ אֶמְי'ר דְּכָל הַסִּיפּוֹר שְׂסִיפּוֹר הַעֵד הִנֵּה מֵהַמְּאֹרַע שֶׁהִלְוֵהּ בְּתַחֲלָה עִם הַגּוֹי הֶרֵאשׁוֹן וְכו' הוּא מַה שְׂשַׁמַּע מֵהַגּוֹיִם א"כ חֲשִׁיב מִל"ת וַאֲע"פ שֶׁכָּל הַעֲנִיָּן הוּא מְעַנֵּן מִיַּת הַיִּשְׂרָ' וְאִין פֶּאן קְדִימַת דְּבָרֵי' אַחֲרִים כְּכֹר כ' הַמְבִי"ט שֶׁם בְּגִדוֹן שְׁלוֹ עַל גּוֹי א' שֶׁהִיָּה בְּאוֹתָהּ סְפִינָה עֲצָמָה סְפָר וַא"ל מִל"ת אִיָּה רֵאוּ' וְשׁוֹתְפוּ הַנּוֹ' הִיָּו עִמּוֹ בְּסְפִינָה וְכָל הַגְּאֻנְשִׁים שְׂבִתוּכָה נְטֻבְעוּ וְכו' וּבְכֻלְלָן רֵאוּבֵן וְשׁוֹתְפוּ וְרֵאָה אוֹתָם מְתִים עַל שַׁפְתָּ הִיָּם וְכו' כ' וַז"ל דְּאֶפְשִׁ' דְּעִדוֹת זֶה הָנִי מִל"ת אִפִּי' לְדַעַת הֶר"ן שֶׁהִרִי יֵשׁ בְּזָה ג"כ קְדִימַת דְּבָרֵי' שֶׁלֹּא אִמ' רֵאוּבֵן וּשְׂמ' נְטֻבְעוּ בְּסְפִינָה וּמְתוֹ סְתָם אֲלֵא סִיפּוֹר שֶׁהִיָּו בְּאִים עִמּוֹ בְּסְפִינָה וְכו' וְהִרִי בְּנ"ד סִיפּוֹר עֲנִיָּן לְפָנָיו שֶׁהִיָּו בְּאִים בְּסְפִינָה וְכו' וְהִרִי פֶּאן קְדִימַת דְּבָרִים וְכו' ע"ש וְהִנּוּ בְּנ"ד יֵשׁ פֶּאן קְדִימַת דְּבָרִים בְּסְפִירַת דְּבָרִים מֵהַמְּאֹרַע: וְהִנֵּה ה' מִשָּׂאת מִשָּׁה בְּשִׁנְיוֹת בַּחֲא"ה סִי' א' גְּמָגָם בְּדְבָרֵי הַמְבִי"ט שְׂאֵם בְּאִינוּ לְחֻוֹשׁ שְׂפִנְתָּ הַגּוֹי לְאַסְהוּדִי וְלֹא לְסְפִירַת דְּבָרֵי' אִף הוּא הִיָּה מִתְּפִינּוּ בְּזָה לְאַמַּת דְּבָרֵי' לְעִינֵי הַשׁוֹמְעִים וְהַזְקַק לְבָאֵר שֶׁכָּף הִיָּה מְעַשָּׂה וְהוּא נִיְצוֹל וְהִלָּה מֵת וְכֻלְלָהּ בְּדִידִי' לְאַסְהוּדִי אֲתִי כָּל שְׂאִין עֲנִיָּן סְמוּךְ לוֹ שֶׁלֹּא כְּעִנְיָנֵינוּ ע"ש וְנֵר' דִּישׁ לְהִבִּיא סְמוּכֵו' לְדְבָרֵי הַמְבִי"ט מִמ"ש הֶרִיב"ש בְּסִי' ש"ף שְׂאֵחֶר שֶׁהִבִּיא רֵאָה לְדְבָרֵי' מֵהִיא דִּפ' הַגּוֹזֵל בְּתֵרָא גְּבִי נְחִיל שֶׁל דְּבוּרֵי' דְּקָאֶמֶר כְּגוֹן שֶׁהִיָּו בְּעֵלִי' מְרֻדְפִי' אַחֲרֵיהֶם וְאֵלוּ מִל"ת וְאוֹמְרִים מְכָאן יֵצֵא נְחִיל זֶה וְהֵתָם אִינוּ אוֹמ' אֲלֵא מְכָאן יֵצֵא נְחִיל זֶה חֲשִׁיב לְהוֹ מִל"ת וְכו' עוֹד וַז"ל וְלִיכָא לְפָרוּשֵׁי דְּכִינּוּן דְּאֵמֶר מִל"ת ר"ל מְסִיתִי דְּבָרֵי' אַחֲרֵי' לְפִי תְּנֻמָּה וּבְתוֹף אוֹתָם הַדְּבָרִים אוֹמְרִים מְכָאן יֵצֵא נְחִיל זֶה דְּהָא בְּהִנְהוּ אַחֲרֵינִי דְּמִינְתִי הֵתָם בְּאֵדָם א' שֶׁהִיָּה מִל"ת וַאֲמ' זְכוּרֵנִי כְּשֶׁאֲנִי תִינּוֹק וְכו' וּמְעַשָּׂה בְּאֵדָם א' שֶׁהִיָּה מִל"ת וַאֲמ' אֲנִי וְאֲמִי נְשִׁבִינוּ וְכו' וּבְהִנְהוּ כְּשֶׁאֲמָרוּ שֶׁהִיָּה מִל"ת אִין פִּי' שֶׁהִיָּה אוֹמ' דְּבָרִים אַחֲרֵי' לְכ"ע דִּי בְּמַה שֶׁהִיָּו מְסִפְרִים מְעַנְיָנָם וְכו' וְאֵל יִשִּׁיבֵנִי אֵדָם מֵהִיא דְּזְכוּרֵנִי כְּשֶׁאֲנִי תִינּוֹק וְכו' שְׂמִזְפִּיר כָּל אוֹתוֹ סִיפּוֹר וְדֹאִי לְעִיפּוּבָא הוּא דְּלִיכָא לְמִימֶר דָּאֵם אִמ' אֵדָם כְּמִסְפֵּר דְּבָרִים דְּעוּ שְׂאֵנִי פִּהֵן שְׂיַעֲלוּ אוֹתוֹ לְכִהְנֻנָּה וְהִנּוּ בְּגוֹי נִימָא שְׂאֵם אִמ' אִישׁ פ' מֵת שֶׁלֹּא יְהָא נְאָמֵן דְּהֵתָם שְׂאֵנִי שֶׁהוּא קְרוּב אֲצֵל עֲצָמוֹ וְיֵשׁ לָנוּ לְחֻוֹשׁ שְׂפִינּוּן שְׂיַעֲלוּהוּ לְכִהְנֻנָּה אֲבָל פֶּאן כְּשֶׁהִגּוֹי אוֹמ' אִישׁ פ' מֵת מְעַצְמוֹ י"ל דְּחֲשִׁיב מִל"ת אַת"ד ע"ש הִרִי מִתְּבָאֵר מִדְּבָרֵי הֶרִיב"ש הִלְלוּ דֹאֲע"ג דְּבֹאוּמֶר עַל עֲצָמוֹ מִל"ת אֲנִי פִּהֵן אִין מְעֵלִי אוֹתוֹ לְכִהְנֻנָּה ע"פ אַפ"ה כְּשֶׁיְהִיא הָאִנְפֹן ע"ד סִיפּוֹר עֲנִיָּן סִיפּוֹר בְּזָה לְכ"ע וּמְעֵלִי אוֹתוֹ לְכִהְנֻנָּה וַאֲע"ג דְּאוֹתוֹ הַסִּיפּוֹר הוּא מְעַנְיָנוּ וְלֹא מִדְּבָרֵי' אַחֲרִים אִף אָנוּ נֹאמֶר לְדַעַת הֶר"ן דֹּאֲע"ג דְּבֹגִי כְּשֶׁאוֹמ' פ' מֵת אִינוּ נְאָמֵן אַפ"ה כְּשֶׁהִיא ע"י סִיפּוֹר הַעֲנִיָּן חֲשִׁבִי' לִיהָ שְׂפִיר מִל"ת וּכִמ"ש

המבי"ט באופן דלפי עדות זה של הר' אברהם הנז' איתתא שרי' למקה' לאינסובי לכל גבר: ומעתה נבוא לעדות הב' של הר' נסים ללוש שאמר שהגוי העיד לפי תנמו וקאל בלי ליהודי משפין קתלנה וכו' הנה לכאור' לדעת הר"ן דס"ל דלא חשיב מל"ת בלא קדימת דברים א"כ ה"נ פיון דליפא קדימת דברים אחרים לא חשיב מל"ת אמנם נר' דאפי' לדעת הר"ן בעדות זו יש פאן הקדמת דברים שהרי אמר ליהודי משפין קתלנה ור"ל שהיהודי העני הרגו אותו והורה בזה שקשה עליו מיתת היהודי והוא מתאוונן עליו וא"כ שפיר הוי קדימת דברים ודמי למי שאמ' חבל על פ' שכ' הר"ן בתשו' שהביא מר"ן הב"י דחשיב קדימת דברי' ומהרד"ך דאזיל בדעת הר"ן וקחזיק בזה כמ"ש הב"י בשמו ואפ"ה כ' דמל"ת הוי מי שפראין דבריו שאין פונתו להעיד אלא שאומר דברי' שקשה בעיניו מיתתו ומתאוונן עליו וכיוצא בו ע"ש ואף למ"ש ה' יד אהרן במ"ק הגב"י אות קנ"ה שה' פ"מ ומהר"א ברודו לא ס"ל ההיא דמהראנ"ח שהרי באותו נדון אמר הגוי זאבאל"י ישמעאל ואפ"ה הנצרך לצאת ידי חובת הר"ן ע"ש מ"מ הקא בנ"ד פיון שאמ' עוד הגוי הש' מן פ'נכ'רא קתלנה יהודי בייע אסלעא וקתלנה על אלפ'לוס ור"ל דמה תפארת הוא להם שהרגו יהודי מוכר סחורות והרגו אותו על עסקי ממון כל פי הא' חשיב שפיר מל"ת דהוי קשר דברים לאחוריו: ובר מן דין פבר כ' ה' שער אפרים סי' ק"א דאפי' לדעת הר"ן אם לא הזכיר שם הנהרג פי אם הרגו יהודי א' מל"ת מקרי דלא שייך לומר דמתפונן להעיד פי על מה יעיד הרי לא הזכיר כלל לאיזה יהודי הרגו פדי שיעיד עליו ע"ש וה"נ בנ"ד הרי לא הזכיר שם היהודי הנהרג ואע"ג דכששאלו אותו אח"כ מי הוא היהודי והגיד היהודי שפא מן באג'א ושוכן בבאג'א והרי הזכיר שם עירו ונחשיב כמזכיר שמו וא"כ אפתי י"ל שמתפונן להעיד ולא הוי מל"ת לית' שהרי אם לא שאל אותו מי הוא היהודי שהרגו לא הנה מגיד כלום ולא מקרי מתפונן להעיד כמ"ש ה' הנז' שם בהגיד הגוי אח"כ שמו ע"ש ודין עדיפ' שלא הזכיר רק שם עירו: אמנם בעיקר עדות שהעיד הר' נסים ללוש שאמ' קאל ללגוי אשכנז ליהודי קאלו ליהודי ג'א מן באג'א ענדו חצאן אחמר וליהודי שאכן פי' באג'א וכו' והנה יש להסתפק אי חשיב מל"ת או לא פיון דמעיקר' לא הזכיר מי הוא היהודי הנהרג אלא עד ששאלו אותו וא"כ הו"ל עדות ע"י שאלה ולא חשיב מל"ת והנה הכנה"ג בהגה"ט אות קפ"ה נסתפק בזה והביא תשו' כ"י למקה"י קנדיוטי שכ' על גוי מל"ת פ' בן פ' ולא הזכיר שם עירו דינא הוא דלא שייילי ליה משום דנפקיליה משו' עירו מתורת מל"ת וכ' ע"ז הכנה"ג דנראה דס"ל דדוקא כשנשאל באותו הפרט הוי מל"ת אבל מהרח"ש בתשו' א"ה סי' מ"ד כ' בפשיטות להיתר באומ' מת ואח"כ שאלו לו שם עירו והעלה הרב בדעת מהר"י קנדיוטי והביא ראיה דהא הך מלת' דגמל"ת שנשאל ופי' כל הענין דהוי מל"ת נלמד מעובד' דפונדקית כמ"ש הרי"ף והרא"ש ומההיא עובדא ליכא למילף אלא דוקא כשהגיד מל"ת וחזרו ושאלו לו על הפרט שהגיד שהרי בבבית' הודיעה שמת והם שאלו לה איה חברנו והיא השיבה שמת אבל בגמל"ת בפרט א' ושאלו על פרט אחר והגיד לא שמענו מעובד' דפונדקית ע"ש ואח"ה נר' דבכה"ג נמי שפיר שמעי' מעובד' דפונדקי' דהא בההיא דפונדקית נמי תחלת הדברים שהגידה היינו מה שבבית' ובבכית' זו לא הודיע' שמת שהרי אינו מבנרר על מה היא בוכה ואפשר שהיתה בוכה על ענין אחר שאירע לעצמ' ולא חשיבא פרט וענין א' על מה שהגידה אח"כ דהא מבכית' לא נתברר שום ענין על מיתת חבריהם וכיון דבכה"ג אע"ג דלא נתברר בתחלת דבריה שהיא מל"ת אלא ע"י שאלת איה חברנו שאז הוציאה להם מקלו וכו' א"כ ה"נ כל שהתחיל הגוי לדבר מל"ת להדיא וא"ל מי הוא היהודי חשיב שפיר מל"ת.

ונר' דנקטי' פדעת מהרח"ש דבאומר מת אע"פ ששאלו לו את"כ מי הוא היהודי דחשיב שפיר
מל"ת וכ"כ מהר"ש ויטאל בתשו' נדפסה בס"ס יד אהרן מ"ק סי' ד' וגדולה מזו דבגוי מל"ת
וא"ל זה האדם שאת' אומר שהרגוהו הוא פ' ואמ' הן חשיב שפיר מל"ת לדעת פמה פוסקי'
שהביא ה' יד אהרן במ"ק הגה"ט אות ע"ה ובמ"ב הגב"י אות ע"א ע"ש וכן דעת מהריט"ץ בסי'
ל"ו אף מה שהביא ראיה מתשו' הרמב"ם על יהודי והעידו היהודים שא"ל גויה א' לאין אתם
הולכים וא"ל לכפר פ' וא"ל לא תזוזו מפאן שפא יארע לכם מה שאירע ליהודי א' וכו' ונהרגוהו
א"ל מאין תדעי זה האיש אמרה הוא הנה מודעתנו והוא הנה עושה מלאכתנו וסיפרה להם דמותו
וכו' השיב הרמב"ם האשה הזאת מותרת לינשא שנה גמל"ת אע"פ שחזרו ושאלו אותה כמעש'
התמרי' וכו' אע"פ שלא הזכירה אותו בשמו כמעש' צידן ואנטיוכי' וכו' הרי דלא אמרה מי האיש
עד ששאלו אות וכו' אין זו ראיה לנ"ד דהכא השאלה בענין אחר זה שא"ל מאין תדעי זה האיש
ולא הית' שאלתם על שמו אלא דכיון דנקנס' עמה' בדברי' הגידה כל מה שידעת מעניינו ובכה"ג
חשיב שפיר מל"ת אבל היכא ששאלו מי הוא פ' אפשר דחשיב' שאלה ויצא מפלל מל"ת מ"מ
כבר פתגמו דעת פמה רבנותא דס"ל פדעת מהריט"ץ דאע"פ ששאלו מי הוא חשיב שפיר גמל"ת:
אף מ"מ בנ"ד אפתי יש לספק שהרי הגוי לא הזכיר לא שמו ולא שם אביו רק שם עירו שהוא
מתושבי באג'א ולדעת רוב הפוסקי' לפחות בעי' תרי מגו תלת דהיינו שייזכיר שמו ושם עירו או
שמו ושם אביו אמנם כבר כתב הרמב"ם בפ"ג מה' גירוש'י יש' שאמ' מת איש יהודי וכו' אבל
אם אמר א' יצא עמנו מעיר פ' ומת מחפשי' באותו העיר אם לא יצא משם אלא הוא תנשא אשתו
והוא מהתוספתא וכ' מר"ן בתשו' חא"ה סי' ח' ע"ד הרמב"ם ואין לומר דלא מהני חיפוש אלא
כשיש'ר אומ' כן אבל לא בגוי וכו' דהא ודאי דחיפוש דקתני בסיפ' אפ' אם אומ' גוי מהני ע"ש
וכ"כ בהדיא מהר"ם בתשו' מיי' דשייכי לס' נשים ונהביא מר"ן עצמו ונ"ל אחר שהגוי לא העיד
בפ' פ' נהרג אלא אמר היהודי מעיר פ' בסתם יבדק שלא יצא מאות' העיר שום יהודי הדר שם
ולא חזר פי אם בזה וכו' ע"ש וה"נ פיון שנתברר שלא נחסר מעיר באג'א אלא זה היהודי שלמה
משאיין את אשתו ועוד דהכא בנ"ד העיד הגוי שהיהודי מוכר סחורות וכבר כ' ה' דרכי נועם
בחא"ה סי' ח' דהזכרת אומנותו חשיבא שפיר פחניכתו וע"ש בסי' י"ד שכ' בשם הפוסקי'
שאומנותו הוי פאלו אמרי פב"פ ואפ' שהוא מחזיר בעיירו' ומוכר סחורות חשיב לי' אומנות
כנר' מדברי הרב שם ולכאורה הנה נר' דלא מקרי אומנות אלא מלאכה ממש פגון תופר בגדים
וכיוצא בזה אבל מוכר סחורות לא מקרי אומנות שהרי כל אדם בנקל יכול לעשות כן למפור
סחורות ולא חשיב סי' ודלא פהרב הנז' אף מההיא דשלהי קידושין דאמרי' אשרי מי שאומנותו
בשם ופירש"י מוכר בשמי' ע"ש הרי דאפ' מי שהוא מוכר סחורו' נק' אומנו' וא"כ הכא אע"ג
דלא הזכיר שמו פלל מ"מ ע"י שם אומנותו דחשיבא פחניכתו חשיב פאלו הזכיר שמו ונהרי
הזכירו שמו ושם עירו ודעת רוב הפוסקי' דבתרי סגי.

איברא דאין דין זה מוסכם שהרי כ' מהריב"ל ח"ג סי' שאם הועד פ' הרצען או הצורף מת אין זו
עדות ואפ' למ"ד דבשמו ושם אביו סגי ונהביאו הכנה"ג הגה"ט אות ר"ח וע"ש פאות רל"ה בשם
ה' מ"צ ח"א סי' ס"ח פ' הקאזא"ז לא הוי פמזכיר שמו ושם אביו וה' פני משה ח"א סי' כ"ב
ונהביאו ה' יד אהרן בהגה"ט אות פ"ג הספים פדעת מהריב"ל וכו' עוד דאפ' את"ל דשם אומנו'
מהני ה"ד באומנות בקבע פגון רצען או צורף אבל סאפונג'י שאין להם חנות אלא על רגליהם
עומדים אפש' דאפ' שם אומנות ליכא ע"ש וא"כ לפ"ז אלו המזכירי' בעיירות למפור סחורות
פשיט' להו מלת' דלא חשיבא שם אומנות פלל ונההיא דשלהי קידוש'י דמוכר בסם חשיב אומנות

י"ל דה"ד לענין פרנסה לאפוקי יושב וקטל אכל לענין דחשיב סי להפיר שהוא פ' אה"ן דלא חשיב אומנות ומ"מ בנ"ד יש לסמוך אתשו' מהר"ם שפתבנו דכל שאמ' היהודי מעיר פ' בסתם וכדק שלא יצא מאות' העיר שום יהודי הדר שם וא"כ הוי כמו שמעיד בדבר ברור וכל שמעיד בדבר ברור שא"א לספק באחר משיאין את אשתו וכמ"ש הב"י בתשו' פתבנו לשונו לעיל בעדות הר' אברהם.

וכן דקדק ה' משפטי שמואל סי' פ"א ונהביאו הכנה"ג בהגה"ט אות ר"ה מדברי רבי ישעיה ושכ"כ מהרש"ך ח"ג סי' לדעת רבי ישעיה דאם לא הזכיר שמו והזכיר שם עירו סגי ע"ש: ובר מן דין בכה"ג דנ"ד שאמר אל יהודי מספין קתלו והוא שאכן פ"י באג"א ר"ל היהודי העני הרגוהו והוא מתושבי באג"א פ"ן שאמ' היהודי בה"א הידיעה משמ' שהוא ידוע להם כמ"ש מהרשד"ם חא"ה סי' נ"ג על גוי שאמ' הלא ידעת איך הרגו שם היהודי י"ט אין ספק שעל י"ט משאלוניק"י אמ' דאל"כ לא הי"ל לומר אלא איך הרגו יהודי שמו י"ט ולא בה"א הידיעה אלא בהיות י"ט משאלוניק"י אמר היהודי י"ט הידוע אליו ע"ש וכ"כ ה' צמח צדק סי' מ"ח על ג' דון שלו שהגוי אמ' שהרג היהודי מעיר פ' שעל היהודי הידוע שניכר להם ויודעים היו שנגאבד והיה הרגיש עליו לבני העיר הוא מגיד עליו לקה אמ' היהודי מעיר אותו שהוא ידוע להם וכאשר באמת היו מבינים על מי הוא מגיד ואמרו חבל על היהודי מעיר פ' ע"ש וה"נ דכות' בנ"ד שאמ' היהודי מעיר באג"א ובאמת היהודי העד הוא מבין בפשיטות שעל היהודי שלמה הנאבד הוא אומר: איברא דמהריט"ץ בסי' ל"ו נר' פמסתפק בזה שכ' ונ"ל ואפשר פ"ן דקאמר הגוי הב' אחים בה"א הידיעה מורה שהיה מפרם אבל לא בא בשאלה שזודע לנו שהיה מפרם ע"ש ומ"מ לא שבקי' פשיטותיהו דמהרשד"ם וצמח צדק מפני ספקו של מהריט"ץ ועור שהרי הגוי ג"כ אמ' שהוא שיש לו סימנים אלו מוכר סחורות ויש לו סוס אדום משמ' ג"כ שעל היהודי הידוע להם שנגאבד הם מדברי': וגדולה מזו כ' מהר"ם מלובלין בתשו' סי' ק"י דאפי' בדליכא מל"ת ממש אלא קצת יש לצרף שאר הוכחות וראיות על מיתתו פדי להפיר את אשתו ונהביא ראיה על זה מדברי התוס' בשלהי יבמות בד"ה פונדקי' שכ' ונ"ל וא"ת מאי מיתתו רבנן ראיה מן הפונדקי' דמל"ת הית' וי"ל דלא הית' ממש מל"ת דמה שהוציאה מקלו ותרמילו מה הית' יכול' לעשות פן לעדו' ור"ע א"ל אין זה ראיה דנדאי איך לה מל"ת גדול מזה פ"ן דבכתה וכן משמ' קצת בירוש' דקאמר עשו אות' כמל"ת משמ' שלא הית' ממש מל"ת אלא שמביאי' ראיה דלא גרע מעד א' עכ"ל וקודם שנבוא לנ"ד ראינו לעמוד בדברי התו' הללו שדבריהם מגומגמים ומהר"ם מלובלין שם בחי' הגיה בדבריה' דמה שהוציאה מקלו ותרמילו הית' יכולה לעשות פן וכו' ומחק תיבת מה ור"ל דמה שהוציאה מקלו ותרמילו יכול להיות שעשת' פן שיהא עדות שמת וכו' עש"ב אבל בתו' הרא"ש כ' ונ"ל ורבנן דמיתתו מינה ראיה לא חשיב' לגמרי מל"ת פ"ן שהיה שם הוצרך' לומר זה מקלו וזה תרמילו ע"ש ור"ל דלרבנן מה שהוציאה להם מקלו ותרמילו לא חשיב מל"ת גמור פ"ן דהניחו חולה אצלה היא מוכרחת במעשיה להוציא להם מקלו ותרמילו לעדות וליכא הוכח' דהניא מל"ת ולפ"ז יש לכונן דברי התו' שלפנינו לכונה זו בדברי הרא"ש ור"ל דהכא וראי לא חשיבא מל"ת אלא עדות דכ"ן שהיה שם היא מוכרחת במעשיה להוציא להם מקלו ותרמילו דמה הית' יכולה לעשות כמו כן דברי' אחרים בתורת עדות פדי שפחשוב ענין זה שעשתה במה שהוציאה להם מקלו ותרמילו דהניא מל"ת שהרי אין לה לעשות אלא בזה האופן וא"כ אין כאן מל"ת גמור ונר' שלזה פ"ן מהרש"ל ביש"ש סי' כ"ו שכ' ונ"ל ותו' וכו' דמה שהוציאה מקלו ותרמילו מה הית' יכולה לעשות מאחר שחקרו אחריו וכו' ע"ש ור"ל מאחר שחקרו אחריה היא מוכרחת

במעשיה להוציא להם מקלו ותרמילו וא"כ לא הניא מל"ת גמור: גם מ"ש התו' בדבריהם אלא שמביא ראיה דלא גרע מעד א' דבריה תמוהי דאי קאי אדברי רבנן שהביאו ראיה לכ"ע לא שניק' לומ' דלא גרע מע"א שהרי אדרבא רצונם הנה להביא ראיה שהאשה מיוחסת לא גרע' מפונדקי וע"ש למקור"ם מלובלין מה שהגיה ופי' בדברי התוס' ועיין למו"ה זרע יצחק בחי' שם ע"ש וכ"נ דמ"ש התו' לא גרע מעד א' הית' פתוב' בר"ת דלא גרע מע"א ונחשבו המעתיקי דהפונה דלא גרע מעד א' וטעו בזה אלא שצריק לומר רלא גרע מעובדי אליים ור"ל דאע"ג דפונדקי לא הית' אלא קצת מל"ת ואפ"ה התירו את אשתו ע"פ וזהו הראיה שמביאים חכמים דלא גרע' ישאלית מגויה זו הפונדקי דאע"ג רלא הית' אלא קצת מל"ת ואפ"ה הימנוה כ"ש ישאלית מעידה: והנה ה' צ"צ סי' מ"ב כ' ע"ד מקור"ם מלובלין שאין דבריו מובנים ופי' דברי התו' דפשיטא להו דבהיה דפונדקי אין פאן מל"ת ואהא ק"ל לרבנן ולא תהא פהנת וכו' משו' דאעיקרא מה שהאמינו לפונדקי ע"כ היינו משום עדות ואע"ג שאין הגוי נאמן בתורת עדות מ"מ שאני הכא דאיכא הוכח' שאין הפונדקי מתפונת לא להתיר ולא להעיד שהרי היתה בוכה מתחיל' וגם הוציאה מקלו ותרמילו ובכה"ג דאיכא הוכח' דאין הגוי מתפונן או להתיר מהני הגדתו אע"ג דאינו מל"ת וכיון דכן שפיר מיתו רבנן ראיה דאשה ישאלית לא גרע' מע"א שהרי פאן הימנוה בתור' עדות ע"י הוכח' שלא הית' מתפונת לא להעיד ולא להתיר ואי לא הנה אשה ישאלית מהימנה כעד א' א"כ למה הימנו' לפונדקי בתורת עדות ע"י הוכח' את"ר עש"ב ואח"ה לית' רא"כ מה ראיה מיתו רבנן מפונדקי דאפתי י"ל דשאני פונדקית דלא נתפונה פלל לשום עדות ולא להתיר דהו"ל פדין מל"ת דנאמן כמ"ש מקור"י קולון שו' קכ"א ונהביאו הרב שם וז"ל שפל מקום שהדבר מוכיח שאין הגוי מתפונן לא להתיר ולא להעיד דנדאי מקרי מל"ת ושריא אתתא וכו' דנדאי קושט' קאמר ואין לה מל"ת גדול מזה ע"ש ומה ראיה מיתו רבנן לאשה ישאלית דמתפונת אכל לפמ"ש מקור"ם מלובלי' ניח' דקא מיתו ראיה מפונדקי דאע"ג דלא הית' אלא קצת מל"ת וס"ס לא נפק' מתורת עדות ולא גרע' ישאלית אע"ג דהניא עדות מפונדקית: והנה מדברי התוס' הללו שכתבו ור"ע וכו' אין לה מל"ת גדול מזה פיון דכי בכיא וכו' מבואר מדבריהם שלא דיברה הגויה פלום מתחלה אלא שהיתה בוכה לבד והיה אפשר לומר שעל צער אחר היתה בוכה ומ"מ פיון שהוציאה אח"כ מקלו ותרמילו ואמרה מת אמרי' דמסתמא גם הבכיה שהיתה בוכה מתחלה היתה על המת ודנין מזה פאלו הית' מסיח' לפי תומה וכ"כ הנ"י וז"ל והינו לפי תומה דקודם ששאלה התחילה לבכו' ע"ש וכ"כ המאירי שם ויש לתמוה על הרמב"ם בפ"ג מה' גירוש' שהשמיט חידוש זה שהבכיה חשבי' לה פהתחלת דיבור ולא כ' שם אלא גוי שהל"ת תחלה אח"כ וכו' ה"ז נאמן ע"ש ודין זה הוא מהיה דפונדקי כמ"ש ה"ה ע"ש ומשמ' שהסיח ממש וה"ל לאשמועי' רבות' טפי דאפי' בכיה לבד חשי' פאלו מל"ת.

איברא דרש"י כ' פיון דחזיתנוה בוכה והינו לפי תומ' דקודם ששאלה התחילה לומ' ע"ש מבואר דהוק"ל דהיכי קרי מל"ת מה שבכת' פיון שלא פ' על מי היא בוכה ולכך פ' שהתחיל' לומ' וכו' וכ"כ מהריט"ץ בתשו' סי' ל"ו ע"ש ולפ"ז י"ל שזה דעת הרמב"ם דהבכיה לא חשיב' מל"ת ומעתה א"צ למה שהגיה מהריט"ץ שם בדברי רש"י התחיל' לבפות וכמ"ש הנ"י ע"ש.

והרב צ"צ בסי' מ"ב כ' משמ' מדברי רש"י שדיברה בפיה מתחל' וע"כ מפח קושט' התו' שהק' מאי מיתו רבנן ראיה מפונדקית צ"ל שפונת רש"י היינו לפ' פאלו מתחיל' לומ' פיון שהיתה בוכה אכל באמת לא דיברה בפיה פלום ועשויה פאלו הית' מל"ת ע"ש ואח"ה לק"מ דאפי' נימא שדיברה בפיה מתחל' אפ"ה אתי שפיר מה שפיר' התו' דלרבנן לא חשיב' מל"ת לגמרי מה שהתחילה

לדבר קצת פיון שלא נתברר ענין דיבורה אלא ע"י שאלה ששאלוה איה חברנו ועינין למהרש"ל ביש"ש סי' כ"ו שכו' וז"ל ואין חילוק בין בכת' ללא בכת' אלא שמתחיל' לספר במקצת ל"ת ואח"כ חקרו ושאלו ממנה הענין עד שאגילת' הכל נאמנת ע"ש ואינו מדוקדק דאדרבא סיפור הענין בדיבור עדיף טפי מבכיה משום דבכיה לא חשיב' כ"כ התחלת סיפור פיון דיכול להיות דרוכה מחמת איזה צער כמו שפיתנו וכו' כ"כ רי"ו נכ"גח"ב וז"ל ולא מבעיא היכא דמתחיל גוי ומל"ת אלא אפ"י היכא דמוכח' מלתא שרוצה גוי להודיע להם שמת אותו אדם דומיא דפונדקי אפ"י שחזר' הם ושאל' פגון אלו שאמרו איה חברנו וכו' עכ"ל ע"ש הרי מבואר כמו שפיתנו: ומעתה נחזור לנ"ד דהרי מדברי התו' הללו הביא ראיה מהר"ם מלובלין לנדון שלו דאע"ג דלא הוי מל"ת כי אם בצירוף שאר הוכחות וראיות על מיתתו מה שמצאו ביד העפ"ם סוסו ועגלתו כדי להתיר את אשתו שפיר דמי שהרי למאי דמשגי פיון דחזיתנוה בכי לא הוי מל"ת אלא בצירוף שאר הוכחות שא"ל זה מקלו וכו' ע"ש וה"נ בנ"ד יש לצרף שאר הוכחות מ"ש הגוי שהוא מוכר סחורות ויש לו סוס אדום שבוזה נודע שהם מדברים על זה שלמה הידוע להם שמפירים אותו: האמנם בעיקר דברי מהר"ם מלובלין במה שהבין בכונת התוס' דאפ"י למאי דמשגי פיון דחזיתנוה בכי לא הוי מל"ת אלא בצירוף שאר הוכחות שא"ל זה מקלו וכו' אח"ה לית' דהכא לא מפת צירוף פלל קאתי' עלה אלא דלכ"ע מאי דהוי מל"ת הוא מפת הבכי' אלא משום דעיקר הבכיה לא ידעי' דהוי מל"ת דהא ליכא הוכח' מהבכיה דהויא הגדה על מיתתו שהרי אפ"י שפכת' על איזה צער אחר שהי"ל אף ממה שהוציא' להם מקלו ותרמילו נודע לנו דהבכי' היא הית' על מיתתו אלא דלרע"ק חשיב לה אות' בכיה מל"ת גמור ולרבנן לא חשיב' הבכיה אלא קצת מל"ת וזהו שדקדקו התוס' וכתבו ורע"ק א"ל כי אין זה ראיה דנדאי אין לה מל"ת גדול מזה פיון דבכיה משמע דהבכי' לחודה הוא דחשיב לה רע"ק מל"ת גמור ומ"ש התו' וי"ל דלא הית' מל"ת גמור דמה שהוציא' להם מקלו ותרמילו וכו' דנר' מדבריה' דפליגי נמי במה שהוציא' להם מקלו וכו' אי הוי מל"ת בזה י"ל דהתו' מעיקר' ס"ד דמה שהוציא' מקלו וכו' הוא עיקר והוכח' דהוי מל"ת כדמשמע בגמ' אר"נ פונדקי גויה הית' ומל"ת זה מקלו וכו' ופ"שט' משמע דהוצאת מקלו וכו' הוא דקחשיב לה מל"ת ותו' דאינו פן אלא דהוצאת מקלו היא הוכח' על הבכיה וכמו שפיתנו ולא נקטו בגמ' דגמל"ת זה מקלו וכו' אלא משום שממה שהוציא' להם מקלו נודע לנו שפכית' הית' על מיתתו ור"ע חשיב לה מל"ת גמור ולרבנן לא חשיב' אלא קצת מל"ת משו' דאפתי' י"ל שהית' בוכה על צער אחר והוצאת מקלו לא עשת' כן אלא לעדות שמת אלא דמ"מ ס"ל דחשבי' קצת מל"ת מאי דבכי' מעיקר' והוכיח סופה בהוצאת מקלו דהבכי' הית' על מיתתו והיינו קצת מל"ת: ומה שהכריח הרב לזה דא"כ למה אצט' לרע"ק במתני' להשיב לחכמי' הפונדקי' הוציא' מקלו וכו' הי"ל להשיב להם בקיצור הפונדקי' מל"ת וכמו שמפ' בגמ' פיון דחזיתנוה בכי אלא ע"כ הא פיון דחזיתנוה בכי לא הוי מל"ת ממש כי אם בצירוף ההוכחות שהוציא' להם מקלו וכו' ע"ש לפי מה שפיתנו לא מכרע' פלל דכיון דהבכי' מצד עצמה אין בה הוכח' דמל"ת פיון דאפ"י שפכת' בוכה על צער אחר אלא שממה שהוציא' להם מקלו ידענו שהבכי' הית' על מיתתו מש"ה נקט ר"ע הוציא' להם מקלו משום שע"י פן הוא שיידענו שפכית' הית' על מיתתו והשתא הויא מל"ת גמורה ושו"ר שכ"כ ה' צ"צ שם ע"ש: גם מ"ש מהר"ם מלובלי' שם שפן משמ' מדברי מהר"א בפסקי' וכתבי' סי' קל"ט ע"ש לא מכרע' דהיא דמהרא"י מיירי בעברה ונשאת וכיון שפבר נשאת יש לצרף שאר הוכחות וראיות על מיתתו כדי שלא להוציא' כמו שע"י בנדון שלו ואעיקרא יש לתמוה על מהר"ם מלובלין רלא ראיה מ"ש מהרא"י גופי' שם סי' קס"ה וז"ל וכל

העדותיות שהעידו על סי' פלים לא דקדקתי בהם כלל לצדד בהם שריות' אפי' לצרפם לסעד וסיוע לשאר אומדנו' ואף למ"ש הרב שם שמצא בס' מתת דמצרפי' סי' פליו לשאר אומדנו' פבר דחה הרב שם דבריו ומסיק דקשה לקבוע הלכ' לדורות להתיר א"א ע"י צירוף פלים לאומדנו' אחרו' דכל חד וחד באפי' נפש' לא מהני ולא מועיל הרי בהקדא שכ' לצרף סימני כלי' לשאר אומדנו' וא"כ ע"כ ההיא דסי' קל"ט צריף לומ' פמו שפתבנו ולפ"ז בנ"ד נמי מ"ש הגוי שהוא מוכר סחורות ויש לו סוס אדום אפי' לצירוף בעלמ' לשאר אומדנו' לא מהני: אף מה שהביא ראיה מלובלין מדברי מהרי"ק שיש לצרף שאר הוכחו' הנה ראיה נכונה איברא דמהרשד"ם חא"ה סי' מ"ג כ' דע"כ לא כ' מהרא"י דלא מהני צירוף סי' פליו לאומדנו' אחרות אלא היכא דכל חד וחד באפי' נפש' לא מהני ולא מועיל אבל היכא שלא יש רק צד מה חולש' בעדו' מצד דאיפא לספוקי באפשרו' רחוק דשמא זה ההרוג אינו פ' ושמא ואולי החיפוש יש בו צד חסרון לזה אני אומ' שנסמך אליו הסי' הנז' ותסתיים דאמת' זו שריא וע"ש שכ' ונהיה אפי' להביא קצת ראיה לזה מתשו' הרא"ש והיא בכלל נ"ב סי' ג' על עדות תלמיד א' שקלמד עמו ואח"כ העידו עליו שמת ונסתייע הרא"ש מספריו גם מהרי"ק שו' קכ"א את"ד ולפ"ז ההיא דמהרי"ק ונדון מהר"ם מלובלין נמי שפיר דמי לצרף שאר הוכחו' דסי' פליו פינו דבלא צירוף זה נמי מצד הענין עצמו נתברר שהעדו' אמת פמו שמבואר שם גופא דעובד' וכמבוא' מדברי מהרשד"ם דמ"ש הרא"ש ומהרי"ק לצרף אינו אלא על צד מה חולשא בעדות אבל בדין גמל"ת אם לא נתברר אי חשיב מל"ת או לא חשיב מל"ת לא מהני צירוף שאר הוכחו' להחשיבו מל"ת ולפ"ז בנ"ד נמי אע"פ שאמר שהוא מוכר סחורות ויש לו סוס אד אדום לא מהני לצרף לשאר הוכחו'.

איברא דמהר"י ונייל בתשו' סס"י ע"ט עמ"ש הרא"ש בתשו' הנז' וקראה להם התו' שידוע לנו שהולכים עמו מפאן הרי נתברר שאותו ר' אשר שהלך מפאן ומדכתב וקראה להם התו' משמ' שרצה להביא ראיה מזה שהיה אותו שהלך לשם ומה ראיה היא זו הא חיישי' לשאלה ועוד שמא הניח לאחר להעתיק אלא נדאי ר"ל דנהי דבפ"ע אינו מהני מ"מ לצרפו לטעמ' אחרני' מהני ה"נ לצרף סי' פליו וסי' גופו ושהיה אותו היהודי בנדאי על אותו הדרך ותל' דהאי הוא שנהרג ודקרנא שמהר"ן מאייא"ר כ' דסי' פליו וסי' גופו בהדי הדדי מהני אע"פ דחד לא מהני וכו' שפן מצא בס' מתת וכו' והכא בעובדא דיין איפא הוכחו' טובא שהיה ר"א נהרג פינו שהיה בנדאי על אותו דרך ואמרו סי' טובא בגופו ובכליו ונר' דיש לסמוך על פל הני סי' להתיר' עכ"ד הרי דס"ל דמהני לצרף סי' פליו אע"ג דכל חד בפ"ע לא מהני.

ועיין לה' יד אהרן במ"ק הגב"י אות תק"ם ותקמ"א: גם יש לספק באלו העדותיות שלא הגיד הגוי היאך יודע ענין ההריגה ומהיכן ידע אם הנה הוא מעצמו אצל ההריגה או ששמע מאחר' שראו ההריגה או שמא קול הברה שמע ונהנה מהרא"י בפסקיו סי' קס"א כ' וז"ל א"כ פינו שאמר אותו עירון שהוא הרוג לא דייקי' אבתר' היאך יודע שהוא הרוג אנא אמרי' שמעבבירור מהורגיו וכו' ע"ש וכבר כ' הרמב"ם בפ"ג מה' גירוש' ופסקו מרן בש"ע סעי' ה' וז"ל פבר הודענו שהעד שאמר שמעתי שמת פ' אפי' שמע מאשה וכו' ה"ז פשר לעדו' אשה ומשיאי' על פיו אבל אם אמ' העד מת פ' ואני ראיתו שמת שואלי' אותו היאך ראית ובמה ידעת שמת אם העיד בדבר ברור נאמן ע"ש וכו' ה"ה שאעפ"י שכשאומ' שמת פ' אין אנו יודעים האומ' הא' פיצד הנה יודע שמת וכו' אין דנין אפש' משא"א דהכא פינו דאפשר נדאי שואלין אותו שיש לחוש שמא אומר בדומה לו ע"ש וה"נ פינו שאין הגוי לפנינו והיש' אמר ששמע ממנו סגי ועיין למהרשד"ם חא"ה סי' מ"ז וצמח דק סי' מ"ב.

ובר מן דין בנ"ד אפי' אם הגוי לפנינו ואומ' שראה הקריג' אעפ"כ בלא שאלה חשיב שפיר מעיד
בדבר ברור שהרי אמ' שבתחל' הפה אותו בעופרת דהיינו ע"י קנה שריפ' ופשיטא ודאי שע"ז
נעשה בו רישם וחקלה שפן משמ' מדבריו שאמ' קמלו עליה ודבחו ור"ל שהשלימו מיתתו ע"י
שחיט' דודאי בששחטו אותו אח"כ אין פאן ספק במיתתו דודאי הרגוהו לגמרי מפני שאחר שהפחו
בעופרת כל עוד נשמת רוח חיים באפיו הם מתיראים שמה יקום ויתהלך בחוץ ויקפול עליו
לשלטון ויתחייב מית' פדין לסטים מזניין ולכך הרגוהו לגמרי וכה"ג כ' ה' סם חיי סי' נ"א הביאו
ה' יד אהרן במ"ק הגב"י אות רצ"ג ע"ש וכ"כ ה' גו"ר חא"ה פלל ג' סי' י"ט ע"ש אף מ"ש עוד
שם ותו יש טעם להקל בנ"ד לפי שכל מגמת הערביים לא הית' רק להמיתו ולשלול נכסיו וכיון
שנפל לפניהם פתוא מקמר הנה נקל להם לגמור מיתתו ולא יניחו בו צד חיות כלל ע"ש אח"ה
לית' דאדרבא פיון שכל מגמת הערביים אינה שלא לשלול שלל פיון שנפל לפניהם עוד שלא
נשאר בו פח לעמוד פנגד להלחם עמהם הרי בנקל יכולים לשלול אותו ותו לא אכפת להם
במיתתו אם לא מטעם יראת המושל כמו ש"כ ה' שם ועוד שהעיד שא"ל הגוי הרגו ושחטו אותו
דאפי' שהיינו רוצים להחמיר שמחמת הקול אמ' היינו אם היה אומ' הרגו אותו לבד אבל מאחר
שדקדק לומ' ושחטו אותו אית לן למימר דודאי שהוא ירע שפיר הענין כמ"ש מהרשד"ם סי' מ"ז
ע"ש: ודע שמדברי ה"ה שכתבנו יש לדון היכא שבא עד יש' לפנינו או גמל"ת ואמ' שראה פ' מת
שצרי' לשואלו היאך ראה וכמה ידע שמת ובמ"ש הרמב"ם אם לא הספיק לשואלו עד שנתעלם
מן העין ואיננו יש להתיר ע"פ עדותו פיון שא"א וחשיב כמי שאמר שמעתי: איברא דבנ"ד אפתי
יש לחוש לרעת הר"ן בתשו' דאם אמר הגמל"ת ששמע מגוי אחר שהצריף לברר שהגוי הא' ג"ב
הוא מל"ת ואם לאו אין משיאי' על פיו ולכאור' היה נר' שה"ה חולק על סברת הר"ן הלזו שהרי
כ' דאין דנין אפשר משא"א ובכה"ג נמי.

י"ל דאין דנין אפשר משא"א ומשיאי' ע"פ אלא דלפ"ז יש לתמוה על מרן בש"ע דבסעיף ה' פסק
דין זה שכ' הרמב"ם שהעיד שאמ' שמעתי שמת פ' וכו' ה"ז פשר לעדות ומשיאי' ע"פ אבל אם
אמ' העיד אני רחיתי שואלין אותו וכו' וטעמו כמ"ש ה"ה משום דאין דנין אפשר משא"א ואלו
שם בסעיף ט"ז פסק בדעת הר"ן דגוי מפי גוי בעי' שיהא הגוי הא' מל"ת הא לא"ה אין משיאי'
ע"פ והיא גופה ק' לדעת הר"ן מה יענה לדברי הרמב"ם אלו דמבואר דס"ל דאין דנין אפי' משא"א
וא"כ בגמל"ת מפי גוי אחר נמי פיון דא"א הו"ל להתיר אפשר ע"כ נר' דיש לחלק דע"כ לא כ"כ
ה"ה אלא דוקא באומ' ששמע מפי אשה ועבד דהני גופייהו פשרים לעדות אשה ובכה"ג הוא
דאמרי' דכיון דא"א לברר פיצד ראו שרינו ומשיאי' ע"פ אבל בגמל"ת ששמע מפי גוי אחר הרי
הגוי הא' הוא פסול לעדות אשה עד שיהא מל"ת וכל שלא נתברר לנו שהיה מל"ת אין פאן עדות
כלל ונהרי הוא פסול ואין משיאי' על פיו ולא שייף לומר הכא אין דנין אפשר משא"א שנה הוי
פיסול בגוף העדות עצמה דאין פאן עדות כלל: ולפי מה שנתבאר יש לעמוד במ"ש מרן בתשו'
בחא"ה סי' י"א וז"ל שאפי' למצריכי' שיאמר וקברתיו ה"מ שראהו מת או הרוג אבל האומ'
ששמע שמת או נהרג א"צ שיאמר ששמע שקברוהו והביא ראיה מדברי הרמב"ם אלו שכתבנו
שאע"פ שפשהעיד שראה אותו מת או הרוג שואלי' אותו איף ראית וכו' כשמעיד ששמע שמת
או נהרג אין אנו צריכי' לידע פיצד מת או נהרג וכבר כ' המ"מ הטע' דאין דנין אפשי' משא"א
ומינה נשמ' שא"צ שיאמר שא"ל נהרג וקברתיו את"ד ע"ש וכ"כ בב"י בשם מהר"י סאגיס ליישב
תשו' הרמב"ם שלא הצריף לומר וקברתיו ונהיאו ג"כ בתשו' סי' ה' ע"ש וכ"כ מהרימ"ט בחא"ה
סי' ל"ב שלא הצריף הרמב"ם וקברתיו אלא לברר הדבר וכו' וזה פשהגוי לפנינו שא"א לברר

אבל היכא דלא אפשר לא חיישי וילמר זה מדברי הרמב"ם אלו ע"ש וק"ק שלא הנפיר דברי ה"ה שפכת טעם זה עצמו ע"ש.

ולכאורה אינו דמיון למ"ש הרמב"ם דע"כ לא כ"כ הרמב"ם אלא דוקא בשמע מאשה ועבד דכשרי בעדות אשה אבל כל ששמע מהגוי לא מהני עד שיאמ' ששמע מהגוי הא' וקברתיו וכמו בגוי ששמע מגוי שצריך שיאמ' שהגוי הא' נמי מל"ת הנה אמן נר' דיש לחלק דלענין וקברתיו לא חשיב' גופה של עדות דאינו אלא חששא בעלמ' שפא טעה ואמ' בדרך נכון שא"א לברר לא חיישי' אבל בגמל"ת ששמע מפי גוי אחר אי לא הני הגוי הא' מל"ת אין פאן עדות פלל: ומ"מ לדעת הר"ן בגוי מל"ת מפי גוי אחר בעי' שיאמר שהגוי הא' נמי מל"ת הנה ואע"ג דמרון הב"י שם בתשו' כ' ונ"ל דמהרי"ק ותה"ד בתראי ניהו שרו והוכיחו פן בטעמי' נכונים וכן נראה דעת הרמב"ם בתשו' ביהיא דעכו שהתיר ע"פ הגויה שאמרה שנהרג האיש שהוא ולא הצריך לשאול לה אם המגיד לה הנה מל"ת ע"ש הרי בש"ע חשש לדעת הר"ן ופסק פנת' ואנו אין לנו אלא מה שפסק מרון בש"ע וא"כ בנ"ד שלא אמר הגוי שהגוי הא' שהגיד לה הנה מל"ת אין משיאי' ע"פ מיהו פבר ב' מר"ן שם בסוף התשו' דבנ"ד לא אמרו הישמעאלים ששמעו מפי גוי אלא שנודע להם ואיכא למימר שפפי ישר' נודע להם או שהם עצמם ראו אותו ע"ש ובנ"ד נמי י"ל פן דכיון שהגוי לא אמר ששמע מגוי איכא למימר שפפי ישאל נודע לו או שהוא עצמו ראה.

וכ"ש בנ"ד פשט הדברים נראה שהגוי עצמו ראה ואפ' דמה שהעלים הענין שהוא עצמו ראה הוא מפני אימת מלכו' פן יתפסו אותו כמ"ש מר"ן שם וכעין זה כ' מהר"י די בוטון הביאו ה' יד אהרן בהגב"י אות ע"ב כל שפשט דברי הגוי מורים שהוא ראה הריגתו אין לחוש לקול הברה ע"ש ודון מנינה ואוקי באתרין ביון דפשט דבריו מורי' שהוא עצמו ראה אין לחוש שפא שמע מאחר: איכרא דאם באנו לומר פן דהגוי עצמו הנה בעת ההריגה והוא ראה א"כ לדעת מרון ומהר"י סאגיס בעי' שיאמר וקברתיו והנה מהריט"ץ בתשו' סיל"ו הק' על מרון דמה הוק' לו למה לא הצריך הרמב"ם לומ' וקברתיו ונהרי בחילוק שחילק הר"ן וה"ה דהיכא דמפירים אותו לא בעי דלימ' וקברתיו דהא ה"א אמרה היא שהיהודי הוא מודעתנו וכו' ע"ש ואח"ה לא דק דקונשית מר"ן דלמ' לא הצריך שיאמ' הגוי הא' ששמענו ממנו שיאמר וקברתיו דהא פשטן של דברים משמע שלא הית' הגויה עצמה רוצה בהריגתו וכמו שהבין פן מר"ן ומהר"י סאגיס בפשיטות וא"כ הפיתה שהיתה מכירתו לא סגי במקום וקברתיו ולא אמרו ה"ה ונהר"ן דהיכא דמפירים אותו לא בעי למימר וקברתיו אלא היכא שהוא עצמו ראה ההריגה.

ואם נאמר דכונת מהריט"ץ לומ' דהיה עובד' דהרמב"ם נמי איכא לאוקמ' שנמצאת הגויה היה בעת ההריגה אפתי ק' שהרי בנדון הרב שם שאמ' הגוי מיום שנהרגו ב' אחים יהודים וכו' וכ' הרב דלפי תי' הר"ן א"כ ה"א בנ"ד צריך לדעת אם הגוי הוא שאמ' מיום שנהרגו היהודים הנה מפירים וכו' ודאי סגי ולא בעי וקברתיו וכו' ע"ש והשת' ק' דמנ"ל שהגוי שאמר פן הנה בעת ההריגה דלמ' ששמע פן מאחרים וא"כ מאי נ"מ אם הגוי הנה הנה מפירים שהרי העיקר הוא בעדות הגוי הא' ששמע ממנו ואם לא הנה מפירים הגוי הא' צריך לומר וקברתיו: והנה מהרשד"ם חא"ה סי' פ' הק' על תי' מהר"י סאגיס שהרי כ' הרמב"ם בפ"ג מה"ג או שהנה הגוי מסיח ואומ' כשהייתי בא בדרך נפל פ' שהנה מהלך עמנו ומתמהנו לדבר זה פיצד מת פתאום וכו' ה"ז נאמן הרי שלא הנפיר קבורה אפי' שנראה שהנה הגוי שם בשעת מית' ע"ש ואפ' לומר דש"ה פיון שאמר תמהנו בדבר זה פיצד מת פתאום וכו' מדקא מתמה על מיתתו משמע שנתאמת לו

שמת ודאי ועוד דב'לשון רבים קאמ' מהלך עמנו וכו' ותמהנו וכו' משמ' דרבים אשר אתו ג"כ
המה ראו פן תמהו לדבר הנה פיצד מת פתאום וכו' וכיון דרבים גינהו ודאי לא טעו ונתאמת להם
מיתתו וכל כה"ג הוי דבר ברור ואצ"ל וקברתיו וכעין זה יש ליישב מאי דק' מדברי הרמב"ם
הללו למ"ש הרא"ם בתשו' הביאו מר"ן הכ"מ שם בדין כ"ה דהרמב"ם לא מצריף לומר וקברתיו
אלא היכא דשייף אומדנא דדעת' והכא גבי גוי שאמ' איש שיצא עמי מפאן מת דמצריף לומ'
וקברתיו ה"ט משום דגבי הליכת הדרה שייף בה אומדנא דדעת' דלפעמים בהולכי שירות
שהולכי בדרה וקרה לא' מהן שנשאר מן החברה ובקשוהו ולא מצאוהו חושבים באומדן דעת'
דודאי מת ונהרג דאזלי' בתר רוב נפרדים מהחברה שהו מתים ונהרגים וכו' ע"ש ולכאור' ק'
דבהיא שכ' הרמב"ם נפל פ' וכו' מייירי פשהיה עמו בדרה ואפ"ה לא הצריף לומ' וקברתיו
ולפמ"ש נ"ח דכיון דאמ' נפל ומת ותמהנו וכו' שבפניהם הנה ענין מיתתו אין לה דבר ברור גדול
מזה.

ושור' למהר"א ששון סי' י"ד שכ"כ ע"ש: איברא דאפתי ק' על ממ"ש הרמב"ם בדין כ"ו וכן
יצאו עשרה בני אדם כא' ממקום למקום והם אסורים בקולר וכו' מתו פולם וקברנום משיאי' את
נשותיה' ע"כ ואמאי מצריף הכא לומ' וקברנו' הא כיון דהיו עשרה בני אדם וכולם בקולר א' אי
אפשר לטעו' ולומר שנשתיירו ונפרדו מהשייר' ועוד כיון דהיו בקולר מסתמ' משרתי השררה
עמהן לשומרם שלא יברחו פי כן דבר מלה שלטון וא"כ אמאי צריף לומר וקברנום ואפש' לומר
דאע"ג דהיו עשרה בני אדם דתו לא חיישי' לנפרדו מהשייר' מ"מ אפתי יש לחוש שמא לא מתו
אלא רובם ואמ' בדין שמתו כולן ולכך הצריף הרמב"ם לומ' וקברנום אף אי ק' על הרא"ם הא
ק' מעובד' דפונדקי' דקאמ' מת וקברתיו ואמאי צ"ל וקברתיו כיון שלא היו בדרה ואפש' לומר
בדוסק דפונדק נמי כיון דמסתמ' הוא על אם הדרה איכא למיחש שמא יצא מהפונדק ולא חזר
ואמרה בדין דודאי מת ועי"ל דהיא דפונדקי' לא אמרה להם כלל שמת אלא כששאלו אות'
איה חברנו אז הודיע' להם מיתתו ע"י שהוציאה להם מקלו ותמילו והראית להם קברו וכן משמ'
מדתני אבא בר מניומי ב"ח פונדקית נכרית הית' ומל"ת הית' זה מקלו וזה תרמילו וזה קבר
שקברתיו בו משמ' שלא אמר' להם מת וקברתיו וכן בגמ' שם י"ל דנקט מכונן הענין דכיון
שאמרה וזה קבר שקברתיו בו הו"ל כמי שאמרה מת וקברתיו: איברא דמדברי הר"ן בתשו'
שהביא מרן מבואר דבהיא דפונדקי' נמי בדוק' הוי שאמרה מת וקברתיו נאי לא אמרה וקברתיו
לא היו משיאי' את האשה ע"פ עדות הפונדקי' ע"ש ומה שיש לעמן' ע"ד הר"ן מהו עובד' גופ'
כבר עמד בזה מהריט"ץ שם ע"ש ומ"מ לדעת הר"ם לשיטת הרמ"ם י"ל כמו שפכתנו: באופן
דלדעת הר"ם אמ' בנ"ד אין צריף שיאמר וקברתיו שלא הנה בדרה בשייר' אמנם לדעת מהר"י
סאגיס ודעמ' דכל שנמצא בעת ההריגה צריף לו וקברתיו הנה לפי מה שפכתנו לעיל דבנ"ד
פשטן של דברים מוכיחים שהגוי הנה נמצא בעת ההריגה אם כן לפ"ז צ"ל וקברתיו מ"מ י"ל כל
שלא אמר הגוי בהדיא שנמצא בעת הריגתו וגם לא פא להעיד על הריגתו אלא הוא מתאונן על
מיתתו ומתרעם על הגוים שהרגוהו הא ודאי שאין צ"ל וקברתיו אפי' לדעת מה"רי סאגיס בדעת
הרמ"ם וכ"הג כ' מה"רר בצלאל בתשו' סימן ל"ב על נדון שלו שבא גוי א' מל"ת ואמר איה
היהודי שהוא משרת עאמל דמיאט שהביא עמו הפעות מדמיאט שהרגו אותו הערביים ומן שלף
בגזירה בפפר זפיתא וכתב שם בתחילת דבריו לענין דבעי' דראה אותו בתוך ג' ימים או ראה
שהרגוהו דה"נ בנ"ד נימא דראה שהרגוהו והנה שם עם ההורגים ומסיק הרב לספק זה דבעינן
וקברתיו דאפי' לדעת מה"רי סאגיס י"ל דב"נ נמי שאין אומר הע"כום שנמצא בעת הריגתו ולא

בא להעיד על הריגתו אלא על השלכתו בגזירה וכו' הא נדאי דא"צל וקברתיו אפי' לדעת הרמ"בם ע"ש וה"נ דכות' בנ"ד וכמו שפכתבנו גם לדעת הרי"טבא שכ' לדעת הרמ"בם דכל היכא דגוי מכריז ואומר מאן איפא בי פ' בזה סגי בלא קברתיו פינן דמענייל נפשי' לאכרוזי ולמימ' הכי נאי לאו דקים ליה דשכיב לא הנה אומר הכי אכל בג"מלת דעלמ' חיושינן דלמ' אמ' בדרךמי וצריף שייאמר וקברתיו פכר פתב רבינו בצלאל בתשו' שם לדעת הרי"טבא דלאו דוקא הכרזה אלא פל שמוסיף דברים פגון זה שאומ' אוי לפ' שמת פמה הנה נאה וכו' אי לאו דקים ליה לא הנה אמ' הכי ע"ש ה"נ בנ"ד שהוסיף דברים פמה שאמר היהודי העני מה תפארת הוא להם שהרגו אותו בשביל המעות אי לאו דקים ליה לא הנה אומר הכי ועוד שהרי כ' ה' גו"ר חא"ה פלל ג' סי' י"ט לדעת הרי"ט"בא לנדון לנדון דיד' דכיון דגוי זה ענייל נפשיה להתאוונן עליו אי לאו דקים לי בגויה שפיר דמת לא הנה מתאוונן עליו וק"ו הדברים דכיון דמתאוונן עליו נדאי שנתברר לו היטב מיתתו ע"ש ה"נ בנ"ד פינן שמתאוונן עליו פמה שאמר היהודי העני הרגוהו הנה ליה פמכריז גם לדעת ה"ה וה"רן דלא מצריף הרמ"בם וקברתיו אלא בשאינו מפירו אכל פמפירו או מזכיר שמומודה הרמ"בם דא"צל וקברתיו הנה כ' ה' פנ"י חא"ה סי' ח' ונהביאו ה' יד אהרן במ"ק הג"בי אות ר"ף פתב דמי שאמ' אותו היהודי שהיה מעיר פ' הרגו אותו מדידע שהיה מעיר פ' נדאי שהפירו ע"ש א"כ בנ"ד ה"נ ממה נפשף אם הנה נמצא הגוי הנה המגיד בעת ההריגה א"כ נדאי הוא מפירו מדידע שהוא מעיר פ' והוי פמזכיר שמו דמה לי הזכיר שמו או שם עירו וא"תל שלא הנה נמצא בעת ההריגה אפ"ה פשיט' דהגוי המגיד לו ג"כ אומר ליה שהוא מעיר פ' דא"לכ מנא ידע גוי זה שעל אותו פ' מעיר פ' הוא מגיד וכיוצא בזה כ' ה' דבר משה חא"ה סי' י"ח ונהביאו ה' יד אהרן שם אות רמ"ט ועוד לפי מ"ש רבינו בצלאל בתשו' שם ד"הת וה"רן לא פליגי אמה"רי סאגיס דס"ל דבלא נמצא בעת ההריגה א"צל וקברתיו אכל פנמצא בעת ההריגה צ"ל וקברתיו ולא כ"כ ה"ה ונה"רן אלא פנמצא עם ההורג אמנם היכא דלא נמצא בעת ההריגה מודו למה"רי סאגיס דא"צל וקברתיו ע"ש ה"נ בנ"ד פל שלא אומר שנמצא בעת הריגתו א"צל וקברתיו.

גם לדעת הרש"בא שחשש לדעת הרי"ף והרמ"בם דצ"ל וקברתיו פכתבו רוב המפרשי' דלא חשש הרש"בא לדעת הר"יף והרמ"בם אלא דוק' פמלקמה ומים דשכיח טפי בדרךמי ושפן דעת הרי"בש ובר מן דין פכר כ' בצלאל בתשו' שם דכל רבנות' בתראי חלקו על הרמ"בם בזה דלא בעי בג"מלת וקברתיו הלא הנה הת"הד והר"דבז וכ"כ מה"רי טאיטצק דבשאלוניקי עיר גדולה של חכמים ושל סופרים נהגו להקל ולפי מה שנתבאר תורה יוצאה דגם בעדות זו של הר' נסים ללוש אתתא שריא להתנסבא: ונבוא לעדות הג' של הר' משה הלוי שהלה לדונאר וא"ל הגוים יא מוסא לוכאן תמשי לרויחנא תביע מליח קאם גוי אכ"ור קאללו מאשי יכמלו וקתלוה פייף מא קתלו ליהודי קאללו משה אשפון ליהודי קאללו אלגוי אליהודי אלדי משא מעא לבלאטי ור"ל שא"ל הגוים משה אם תלה אתם למקום אחר הנק' רויחנא תמפנר פטוב וענה גוי אחר ואמר אם ילה לשם ינהגוהו גם פן פמו שהרגו היהודי א"ל משה הנז' מי הוא היהודי שהרגו אותו ענה הגוי וא"ל היהודי שהלה עם הגוי הנקרא לבלאטי וכו' ונר' דהא למ"ש בגמ' פסוף פבמות מעשה ביש' וגוי שהלכו בדרך נכא גוי ואמ' חבל על פ' יהודי שהיה עמי בדרך שמת וקברתיו והשיאו את אשתו וכתב מרן בתשו' סי' י"א בדיני גמ"לת דלאו דוק' יהודי שייצא עמי מת אלא אפי' בא ואמר יהודי שייצא עם פ' מת משיאין את אשתו ע"ש וכ"כ בהדיא ר"יו ננ"ב ח"ג וז"ל אכל אם הנה אומר שהיה הולף עמי בדרך או שהיה הולף עם פ' וכו' משיאי' ע"פ וכו' ע"ש ה"נ בנ"ד פינן שאמר הגוי היהודי שהלה עם לבלאטי הרגו אותו אם ידוע לנו פבירור שהיהודי שלמה הנז'

הנהרג יצא עם הגוי לבלאטי משיאי את אשתו ואע"פ שיש לחוש דשמ' זה שהלה עמו אזל לעלמ' ויהודי אחר נתלנה עמו ומת י"ל דכיון שאמ' הגוי חבל על יהודי שהיה עמי בדרך מלשון זה משמ' שהוא אומר על היהודי הידוע להם שהיה עמו בדרך מת וכל שינדעי' אותו היהודי שהיה עמו מתירי' את אשתו דא"לכ הו"ל לומר חבל על יהודי הנה עמי בדרך ומת אלא נדאי שהגוי מתפונן לומ' שאותו היהודי הידוע לכם שהיה עמי בדרך מת וא"כ בנ"ד נמי פיון שאמר היהודי שהלה עם הבלאטי משמ' שאותו היהודי הידוע לכם הוא אומר שיצא עם הבלאטי וגדולה מזו כ' ה' צ"צ בתשו' סי' מ"ב על גזון שלו שהעידו הגוים שנהרג אנש'יל ונהרגו עמו ב' יהודים אחרים ואנו יודעים שהיהודים שהיו עמו פ' ופ' דכיון שמצאנו היתר לאשת אנש'יל יש להתיר גם הב' אע"ג דלא הזכיר אותו לא בשמו ולא בשם עירו מ"מ פיון שינדוע לנו שהוא הנה מהלה עם אנש'יל ועוד שלשה עמהם ואנו סמכי' על הגדת הגוי שהגיד שנהרג אנש'יל עם פ' סמכי' עליה לגמרי ואמרי' אלו הב' שהיו הולכי' עמו הם שהרגוהו ולא חיישי' דלמ' הנה אזלו לעלמ' ושנים אחרים נתלוו עמו בדרך דלכולי' האי לא חיישינו וביא ראיה לזה מההיא עובדא דאבא ציינדן גוי שאמר ישראל שהיה עמי בדרך מת דהתירו את אשתו משום שהיו יודעי' שישראל זה הנה הולך עמו בדרך ולא חששו דלמ' אזיל האי לעלמ' וישך' אחר נתלנה עמו וה"ה נמי הכא דלא חיישינו ע"ש וכ"ש בנ"ד שאמר היהודי שהלה עם הגוי הבלאטי משמ' שעל אותו היהודי הידוע להם שהלה עם הגוי הבלאטי הוא אומר: איברא דאעיקרא בדברי' ה' צ"צ מה שהביא ראיה לגזון שלו מההוא עובדא דאבא ציינדן גוי שאמר וכו' אח"המ אין ראיה דההיא שאני משום שאמר הגוי חבל על היהודי שהיה עמי בדרך דמשמע שאומר על אותו היהודי הידוע להם שהיה עמו בדרך משא"כ בגזון הרב ז"ל שלא אמר הגוי רק שמת אנש'יל ושנים יהודים עמו אפתי איכא למיחש דהנה אזלו לעלמא וב' היהודים אחרים נתלוו עמו בדרך וכן מתבאר מדברי הרמ"ב פ"ג מהלכות גירוש'י שכ' וז"ל יצא ישראל גוי מעמנו למקום אחר וכא גוי והל"ת ואמר איש שיצא עמי מכאן מת משיאין את אשתו ואעפ"י שאין הגוי יודע את האיש ע"ש הרי שהצריך הרמ"ב לומר איש שיצא עמי מכאן מת דמשמע דוק בכה"ג שאמר איש שיצא עמי מכאן מת הוא דמהני וה"ט משום דמשמ' שעל אותו היהודי הידוע לנו שיצא עמו הוא אומר אבל אם אמר איש יהודי הנה עמי ומת פשיט' דלא מהני ואף על פי שאנו יודעים אותו יהודי שנתלנה עמו משום דאיכא למיחש דשמא אותו יהודי הידוע לנו שהנה עמו אזל לעלמא ויהודי אחר נתלנה עמו בדרך ועליו הוא אומר.

אבל הרא"ש בתשו' פלל נ"ב סי' כ' שהרבה הקלו חכמים בעדות אשה משום עיגונא במעש' הא' לא הפיר הגוי את היהודי ולא ידע את שמו אלא שאמר שהיהודי נתלנה עמו ומת והיו עדים שיודעים שאותו היהודי נתלנה עם זה הגוי והתירו את אשתו ולא הונוקקו ב"ד לחקור מן הגוי אם הנה אותו יהודי שנתלנה עמו כי שמא אותו היהודי הלה לזרכו ושוב נתלנה אחר עמו ומת אותו יהודי אלא פיון שאותו יהודי נתלנה עמו חלי' בנדאי שאותו הנה ע"ש מבואר מדברי שאע"פ שלא אמר שיצא עמי דמש' שעל היהודי הידוע להם קאמר רק יהודי אחד נתלנה עמי בדרך ומת כל שאנו יודעים מי הוא היהודי שהנה עמו אמרי' דמסתמ' הוא ניהו שמת ולא חיישינו שמא אחר נתלנה עמו ומת והתימה על הרב צ"צ שפעלם ממנו שדבר זה הוא מחלוקת הרמ"ב והרא"ש וכיוצא בזה יש לתמוה על מהר"י ווייל בתשו' סי' ע"ט שכ' על גזון שלו פיון שבודאי ידעינו שאותו יהודי הנה על הדרך תלי' שאותו יהודי נהרג ונדמיא ממש לההיא תשו' הרא"ש שכ' דאפי' לא אמר אלא שהיהודי נתלנה עמו ומת והיו עדים שיודעים שהיהודי נתלנה עם זה הגוי

משיאין את אשתו ואי לאו שפיל האשר"י הכי הייתי אומר שיודעים בנדאי שלא נתלנה עמו אלא זה ע"ש ויש לתמונה שלא ראה שהרמ"בם חולק על הרא"ש וס"ל הכי לדינא דבעי דידעו בנדאי שלא נתלנה עמו אלא זה.

ובתשו' בשמים ראש סי' קל"ז על איש אֶחָד שְהֵלֵךְ עִם בְּנוֹ מְעִירָם וְאַחֲרָעֵבוֹר עֲשָׂרַת יָמִים לְלֶכְתּוֹ נִצְאוּ ב' הַרוּגִים וְהָא' נִיפֵר בְּפִרְצוֹפוֹ וְכָל גּוֹפּוֹ בְּשִׁלְיָמוֹת כִּי אוֹתוֹ הִנְעֵר בְּנוֹ שֶׁל הָאוֹרֶחַ וְהַב' פָּנְיוֹ חִבּוּלִים וְעֵינָיו נְקוּרוֹת וְשָׁאֲלָתֶם אִם מִחֲזִיקִים מִזֶּה עַל זֶה לֹא מִצְאָתִי לְאַנְמִדְנָא זוֹ רְאִיָּה וּבְקַל נִמְצָא שְׁנֵתְפָרְדוּ הָאָב לְקַח לוֹ דָּרָךְ לְבַדּוֹ וְהַבֵּן נִטְפֵל עִם אִישׁ אַחֵר וְנִהְרָגוּ ע"ש וְאֶחָד הָרוּאָה שֶׁתִּשּׁוּ הַפָּה תִשּׁוּ הָרָא"ש דְלִדְעַת הָרָא"ש דְכָל שְׁאוּמְרִים אִישׁ יְהוּדִי נִתְלַנָּה עִמּוֹ כֹּל שְׁיֹדְעֵי שְׁאִישׁ פ' נִתְלַנָּה עִמּוֹ מִחֲזִיקֵי שְׁאוּתוֹ פְלוּנִי הוּא שְׁמַת וּא"כ ה"נ בְּנִדּוֹן זֶה פִּינּוֹן שְׁאֵנוּ יוֹדְעֵי שְׁהָאָב וּבְנוֹ הֵלְכוּ בְּיַחַד וּמִצְאָנוּ שְׁנַיִם הַרוּגִים וְהַפְּרָנוּ א' מֵהֶם פִּינּוֹן שְׁיִדְעָנוּ שְׁשִׁנִּיהֶם יִצְאוּ יַחַד אָנוּ תוֹלִין שְׁזֶה הוּא אָבִיו שְׁיִצְאָ עִמּוֹ וְכִמּוֹ שְׁלֵמֵד ה' צ"צ מְדַבְּרֵי הָרָא"ש לְהֵיחָא דְאֵנְשֵׁי לְשִׁיל וְשְׁנַיִם אַחֲרֵיהֶם עִמּוֹ דְכִינּוֹן שְׁאֵנוּ יוֹדְעִים מִי הֵם הַשְּׁנַיִם שְׁהִיוּ מְהֻלְכִים עִמּוֹ אֶמְרֵי הֵם הֵם שְׁהַגּוֹי מַגִּיד עֲלֵיהֶּ שְׁנִהְרָגוּ וְלֹא חִיָּישֵׁי דְלַמ' הִנְיָ אֲזִלִּי לְעֵלְמָא כְּמוֹ שְׁפִתְבְּנוּ וְכ"ש לְמַה שְׁלֵמֵד מְהַר"י וְוִיָּל.

איברא דתשו' זו דבשמים ראש לאו הרא"ש חתים עלה ואפשר שהיא מרב אחר דלא סבירא ליה כדעת הרא"ש אלא כדעת הרמ"בם שחולק על דעת הרא"ש וס"ל דצריף שיאמר איש פ' שיצא עמי וכמו שפכתב' אף מ"ש הרמ"בם איש שיצא עמי מכאן וכו' נר' שתיבת מכאן אינו מדוקדק שהרי פינן שאמר איש שיצא עמי משמע שעל היהודי הידוע להם שיצא עמו מכאן הוא אומר וא"כ אצ"ל עוד מכאן וכ"ה לשון רי"ו נכ"ג ח"ג וז"ל אבל אם היה אומר אוי לפ' שהיה הולך עמי בדרך וכו' משיאין את אשתו ע"ש הרי שכ' שהיה עמי כדעת הרמ"בם ולא הצריף שיאמר שיצא עמי מכאן ונר' דמ"ש הרמ"בם מכאן אינו ר"ל שהגוי צריף לומ' מכאן אלא דהאי מכאן ר"ל שידוע לנו שיצא עם הגוי מכאן: והנה הרב משאת בנימין סימן מ"ב פתב דמ"ש הרמ"בם שיצא מכאן לאו דוקא הוא האי מכאן שהרי בגמ' לא מוכח זה כלל בהיה עובד' דאבא צינזון ואפ' את"ל דדוקא נקט מכאן נר' שיש לסמוך אדברי הרא"ש דהוא בתר' ע"ש ויש לתמונה דאפ' את"ל דמכאן שפכתב הרמ"בם לאו דוק' אפתי רב המרחק בין דעת הרמ"בם לדעת הרא"ש שהרי דעת הרמ"בם על כל פנים צריף שיאמר איש שיצא עמי דמשמע דבעי שאומר הגוי על היהודי הידוע להם שיצא עמו שמת ואלו לדעת הרא"ש אפ' לא אמר אלא שיהודי א' נתלנה עמו די ושו"ר לה' ט"ז בסי' י"ז ס"ק י"ח שכ' ע"ד הרמ"בם דשי"ן שיצא למ"ל הי"ל לומר איש יצא עמי אלא ודאי דהגוי מתפנין לומר שאיש שיצא מכאן פידוע לכם הוא מת ותמה על הרב משאת בנימין פינן שיש חילוק בין אמר מכאן ללא אמר מכאן א"כ אין שייף לומר לאו דוקא אדרבא נימא לה דדוק' הוא באומ' מכאן דזהו עיקר ההתר וכו' ע"ש ולפי מה שפכתבנו אפ' אם נאמר דסמי תיבת מכאן שפכתב הרמ"בם אפתי יש חילוק בין הרמ"בם להרא"ש וכמו שפכתבנו: הגם הלום ראינו להט"ז שם שכ' בפשיטות כמ"ש דל' איש יהודי שהיה עמי דינו ממש כמ"ש איש שיצא עמי והוכיח פן מדאמר חבל על ישר' שהיה עמי דאם נאמר שהגוי לא היה יודע שאנשי המקום יודעים שישארל נתלנה עמו א"כ לא הול"ל אלא ישארל היה עמי בדרך מת נמצא שהוא מחדש גם הלנה אלא ודאי גם הגוי היה יודע שיודעי' מן הלנה עמו ולא בא לחדש רק שאותו שנתלנה עמו שידוע לכם הוא מת ועל פן העתיק הרמ"בם שפיר איש שיצא מכאן וכו' שזהו עיקר ההתר שאין שפא אחר נתלנה עמו וכו' עש"ב אמנם מר"ן בתשו' סי' כ' דהף עובד' קמא אצטר' לאשמועי' שאע"פ שאינו מפיר שמו פינן שאומר יהודי שהיה עמי בדרך מת משיאין את אשתו ואין חוששים לומר

שְׁמָא יְהוּדֵי אַחַר נְתִלְוּ עִמּוֹ בְדַר' הַהוּ אֵלָא עַל אוֹתוֹ שְׂרְאִינְוֵהוּ נְתִלְוָה עִמּוֹ בְּדַרְךָ הוּא שְׂאוּמֵר כֵּן וְנ"ל שְׂצָרִיךְ שְׂיָבִינוּ מִתּוֹךְ דְּבָרֵי שְׂעַל אוֹתוֹ פֻּעַם וְעַל אוֹתוֹ דְּרַךְ הוּא אוּמֵר כֵּן פִּינּוֹן שְׂהוּא מְדַבֵּר עִם הָרוּכְלִים שְׂרְאוּ אוֹתוֹ מְתִלְוָה עִם אוֹתוֹ הַיְהוּדֵי שְׂאֵל"כ יֵשׁ לְחוּשׁ שְׂמָא לְעֵתִים רְחוּקֵי הוּא מְדַבֵּר כְּלוּמֵר בְּפֻעַם אַחֲרַת וּבְכַדְר' אַחֲרַת שְׂנְתִלְוָה עִמּוֹ הוּא אוּמֵר כֵּן ע"ש הַרִי דַס"ל דְּצָפִי בְּאוּמֵר אִישׁ שְׂהִיָּה עִמִּי וְאֲנִי יוֹדְעִים שְׂהִיָּהוּדֵי זֶה נְתִלְוָה עִמּוֹ לֹא מְהַנִּי אֵלָא דוּק' עַד שְׂיֵאמֵר לְאוֹתָם הָרוּכְלִים שְׂרְאוּ אוֹתוֹ מְתִלְוָה עִם אוֹתוֹ יְהוּדֵי וְכִינְצָא וְכֵן נֵר' דְּעַת מֵהַרִי"ב ל"ח ס' י"ב שְׂכ' עַל הַף עֲוֹבְד' דְּחֻבְל עַל אִישׁ יְהוּדֵי שְׂהִיָּה עִמִּי בְּדַרְךָ דְּהָרָא"ש ס"ל דְּלֹא חִינְשִׁי שְׂמָא נְתִלְוָה עִמּוֹ אַחַר וְהַרמ"ב כֵּן פְּלִיג וְס"ל דְּלֹא מְהַנִּי אֵלָא עַד שְׂיֵאמֵר אִישׁ שְׂיֵצֵא עִמִּי מִכָּאן מֵת ע"ש וְעִינּוֹן בְּתִשׁוּ' ה' מְהַר"ם ב"ח ב"ס' גו"ר ח"א"ה כָּלֵל שְׂלִישִׁי סִימָן ח' דָּף ל"ד ע"ג נ"ד וְיֵשׁ לְגַמְגָּם בְּדַבְרֵי כְּמוֹ שְׂיֵרְאָה הָרוּאָה: עוֹד רְאִינוּ לֵהט"ז שְׂהָאָרִיךְ בְּמַחְלֻקָתָא זֶה דֵּהַרמ"ב כֵּן וְהָרָא"ש וְהַק' לְדַעַת הָרָא"ש מְדַאָּמ' בְּרִישׁ פֶּרֶק הָאֲשֵׁה ש' דַּקט"ו ע"א הֵהוּא גְבָרָא דְּבִשְׁלֵהִי הַלּוּלִי אֲתִלִּי נוּרָא בְּבִי גִנְנִי אֲמַרְהָ דְּבִתְהוּ חֲזוּ גְבָרָי וְכו' וְאָפִי חִינְשִׁי שְׂמָא הָאִישׁ הַלּוּלִי מְשִׁם וְאִינְשִׁי אַחֲרִינְא הוּא שְׂמָא וְלֹא אֲמַרִי מִסְתָּמ' הוּא שְׂהִיָּה מְתַחֲלָה שְׂמָא כָּל שְׂכּוֹן כָּאֵן בְּדַרְךָ שְׂיֵשׁ אֲנָשִׁי רַבִּי וְדַאי חִינְשִׁי שְׂמָא אַחַר נְתִלְוָה עִם הַגּוֹי א"ד ע"ש וְלִפִּי מ"ש הַמְּאִירִי בְּפִי הַאִי עֲוֹבְדָא וְנ"ל מְעַשׂ בְּהֵהוּא גְבָרָא וְכו' וְצוּנְח' אֲשֵׁתוֹ וְאָמַר' חֲזוּ גַבְר' אַרְיָכָא דְּשָׂרִי וּפְסָת' דִּיד' דְּשְׂדָא וְר"ל דְּגַבְר' אַחֲרִינְא סְבַר ר"ח וְכו' וּמ"מ כְּתִבוּ גְאוּנֵי סְפַד דְּדוּק' בְּכַעֲיִן מְעַשָּׂה זֶה שְׂרְאוּ הַחֲרוּף שְׂלֵם וּפְסַת יָד שְׂל אָדָם אַחַר לְשֵׁם וְעַכ"פ אָדָם אַחַר הִיָּה שְׂמָא וְאַחַר שְׂכּוֹן יֵשׁ לְתִלּוֹת וְכו' ע"ש וְכ"כ רִי"ו ח"ג דַּכ"ג בְּשֵׁם הַרמ"ה ע"ש וּמְעַתָּה ל"ק קוֹנְשִׁי הַט"ז עַל הָרָא"ש דְּשָׂאֲנִי הַאִי עֲוֹבְדָא מְשִׁם דִּישׁ הוֹכְח' שְׂיֵשׁ פִּס' דָּא אַחֲרִינְא לְבַד מִהַחֲרוּף וּמְשִׁם הַכִּי חֲשֵׁשׁ רַחֲב"א דְּדַלְמ' אֲתִילִיד מוּמ' בְּבַעֲלָה וְעַרְק מְשִׁא"כ הֵכָא מְאַחַר דְּלִיכָא הוֹכְח' לְתִלּוֹת בְּאִישׁ אַחַר שְׂנְתִלְוָה עִמּוֹ וְכִינּוֹן שְׂאֲנֵי יוֹדְעִי שְׂזֵה הָאִישׁ הוּא שְׂנְתִלְוָה עִמּוֹ מְתַחֲלָה לְכַף ס"ל לְהָרָא"ש דְּלֹא חִינְשִׁי שְׂנְתִלְוָה עִמּוֹ אִינְשִׁי אַחֲרִינְא: וְהִנֵּה ע"פ דְּבָרֵי רִי"ו הַלּוּלִי כ' מֵהַר"א שְׂשׁוֹן ס' ט שְׂלִזָה פִּינּוֹן רִש"י שְׂכ' וְנ"ל פְּסַת' דִּיד' מְאִישׁ אַחַר וְאֲתִילִיד מוּמ' בְּבַעֲלָה ע"כ וְכו' ה' דִּישׁ לְדַקְדַּק דְּמַרְיָהט' דַּגְמ' מְשִׁמ' שְׂפַסְתָּ יָד הוּא מְהַבְעֵל וּמְשִׁם דְּאֲתִילִיד בִּי מוּמָא בְּרַח מְחַמַּת כְּפִסּוּפ' וְאִיךְ רִש"י אֲזִיל בְּתַר אִיפְכָא וְכַתֵּב דְּפַסְתָּ יָד מְאִישׁ אַחֲרִינְא אֲמָנָם ע"פ דְּבָרֵי רִי"ו הַלּוּלִי אַף רִש"י לְזֵה פִּינּוֹן בְּמ"ש פְּסַת' דִּיד' מְאִישׁ אַחַר כְּלוּמ' פִּינּוֹן שְׂזֵה הַפִּס יָד הוּא מְאִישׁ אַחַר שְׂאִינוּ הַחֲרוּף לְפִיכָף נְאָמֵן דְּאֲתִילִיד מוּמ' בְּבַעֲלָה דֵּהוּא חֲתוּף הִיָּד הַזֹּאת אַבְל אִם לֹא הִיָּתָה מְהֵאִישׁ הַחֲרוּף לֹא נֵאמֵר כֵּן אַת"ד ע"ש וְאַח"ה לֹא הִיָּה צָרִיךְ לִפ' דְּבָרֵי רִש"י עַל פִּי מ"ש רִי"ו דְּבַכְּפִישִׁיטוֹת י"ל דַּמ"ש רִש"י מְאִישׁ אַחַר הַפְּנִיָּה מְאִישׁ אַחַר שְׂאִינוּ הַחֲרוּף וְהוּא בְּעֵלָה דְּאֲתִילִיד בִּיהַ מוּמ' וְהַנְּצָרָה לְזֵה מְשׁוֹ שְׂבַדְבְּרֵי רַחֲב"א שְׂאֵמֵר וּפְסָת' דִּיד' דְּשָׂרִי נוּרָא אִימְלִיָּה וְאֲתִילִיד בִּי מוּמָא לֹא פּוֹרֵשׁ עַל מִי קָאִי לְכַף כְּתַב רִש"י דֵּהֵאִי פְּסַת' דִּיד' הוּא מְגוּרָא אַחַר שְׂאִינוּ הַחֲרוּף וְהִיָּינוּ בְּעֵלָה דְּאֲתִילִיד בּוּ מוּמָא ר"ל שְׂהַפִּס יָד הַלְזוּ אָנוּ תוֹלִין שְׂהוּא מְאִישׁ אַחַר שְׂאִינוּ הַחֲרוּף וְהִיָּינוּ בְּעֵלָה וְהֵא"ן אִינוּ מִפ' הַסְּוֹגִיָּא כְּפִי הַרמ"ה אֵלָא כְּפִשְׂט' דְּתִלְמוֹ דֵּהַפְּסַת יָד אִינְהָ יִתִּירָה וְכֵן נִרְאָה שְׂהִיא דְּעַת הַרְשָׁב"א בְּחִי לִיבְמוֹת דַּקכ"א אֲמַתְנִי דְּקַתְנִי מְעַשׂ בְּעַסְיָא בֵּא' שְׂשִׁלְשִׁלוּהוּ לִיָּם וְלֹא עֲלֵתָה בְּיָדָם אֵלָא רְגִלוֹ אֲמָרוּ חֻקִּים מִן הָאֲרַכְּבוּהָ וְלִמְעֵלָה תִּנְשָׂא שְׂכַתֵּב וְנ"ל מְסַתְבָּר' שְׂקִשְׂרוּהוּ בְּרַגְלוֹ וְשִׁלְשִׁלוּהוּ אַבְל אִם הִשְׁלִיכוּהוּ בְּיָם וְהִשְׁלִיכוּ מְצוּדָה בְּיָם וְלֹא עֲלָה בְּיָדָם אֵלָא א' מְאָבְרֵי וְכו' אִין מְשִׁיִּאִין אֵת אֲשֵׁתוֹ דְּחוּשְׂשִׁי שְׂמָא אוֹתוֹ הַלּוּ לֹא יֵצֵא בְּמִקּוּם אַחַר וְרַגְלָא זֶה מְאָדָם אַחַר הִיָּה וְרַאֲיָה מְהֵהִיא דְּאֲתִילִי נוּרָא בְּגִנְנָא וְכו' וְאִפ"ה חִינְשִׁי דַּלְמ' אֲנִישׁ אַחֲרִי הוּא דַּת' לְאֲצוּלִי וְכו' ע"ש וְא"א דַּמְפ' לָהּ כְּדַעַת הַרמ"ה א"כ מְאִי דְּאִיָּה מְיִינִי מְהֵהִיא דְּגִנְנָא דְּשָׂאֲנִי הֵהִיא דְּגִנְנָא מְשִׁם דְּאִיכָא

הוכח' דאיכא פסת יד אחרינא שאינו מהאן' החרוף משא"כ הכא בא' שהשליכוהו לים ואח"כ השליכו מצודה ועלה בינדם א' מאיבריו מנ"ל לתלות באיש אחר אלא ע"כ אינו מפ' כהרמ"ה אלא כפ'שט' דסוגיין ושו"ר לה' שאגת ארי' וקול שחל די"א ע"א על רעת הרשב"א שהביא הנ"י דדוק' שקשרו ברגליו וכו' פדמוכח מההוא עובד' דההוא חרוכא והק' עליו דמאי ראיה הביאו הלא גם בזה אי לא הנה הוכח' דאיכא פס ידא יתיב' דע"כ גם אחר בא שם לא היינו חוששים לאחר ות' דכונת הרשב"א ע"פ מ"ש הרמ"ה דאם לא הנה פס ידא אלא האיש החרוף אע"ג דליכא הוכח' שהיה שם עוד איש אחר אפ' הכי בעי' שהיה אומרת חזו גבראי שהיתה מדאית שבעלה היה שם לכך אי ליכא הוכח' שאחר היה שם הנה תלי' בבעלה אבל אם הית' אומרת חזו גבראי אף דליכא הוכח' שפא אחר לשם לא היינו תולין בבעלה פינן שלא היה ברור שבעלה היה שם משא"כ כפ'ן במים שא"א לראות במים לכך חיישי' שפא בשעה ששלוהו לזה היה שם עוד אחר לכך תלי' באחר א"ד ואח"ה לית' דמדברי הרשב"א בחי' שפכת' לעיל מבוא' דעיקר ראני' מרחב"א דאמר חיישי' דילמא איניש אחרינא הוא דאתא לאצול' וההיא פסתא מינייה הנה ומשום פסופא ערק וכמו שביאר הרשב"א להדיא וכמו שעלה בדעת הרב בתחילה לפ' פן פונת הרשב"א שהביא הנ"י בקיצור והעיק' כמו שפכתבנו שהרשב"א אינו מפ' כהרמ"ה דאיכא פס ידא יתיבא אלא כפ'שט' דסוגיין.

איברא דיש לתמוה עמ"ש עוד הרשב"א בחי' נז"ל וע"כ לא פליג רבא התם אלא משום דאמרה אתתי' חזו גבראי פדאית' התם עכ"ד וצ"ע דהא רבא תרי טעמי קאמ' דקאמר מי דמי התם לא קאמ' חזו גבראי ועוד גברא חרוכא דשדי וכו' משמ' דלפי האי טעמ' בתר' ועוד גברא חרוכא דשדי אפילו בדלא אמרה חזו גבראי וא"כ הדר' קושני' דלונכת' דכי היכי דתלי' הכא דמסתמ' האי גברא' חרוכא דשדי הוא בעלה א"כ ה"נ הי"ל לתלות שזו הרגל שעלתה במצודה היא מהה' גברא דנפל בים וצ"ע ומ"מ אנו בדין י"ל דאף לטעמ' בתר' דאמר רבא ועוד גברא חרוכא דשדי ע"כ לא קאמר רבא הכא דמסתמא האי גברא חרוכא הוא בעלה אלא משו' דחזו' גברא חרוכא דשדי שהוא מוטל לפנינו דהאי גננא רידי' הוא ומינוחד לו מש"ה אנו תולי' דהאי גברא חרוכא הוא בעלה ושדי אדוכתיה משא"כ בההיא דהשליכוהו לים ועלה רגל בינדם אפתי' יש לתלות שפא אותו רגל מאיש אחר הוא: עוד יש לתמוה על הרשב"א דאי פי' הסוגיין כפ'שט' בדליכא פס ידא יתיב' א"כ מהי' תיתי דתלינן דפסת' דינא מאיש אחרינא הוא דהיינו מבעלה ומחמת פסופא ערק ואזל ואמאי לא אמרינן דהוא ניהו מהחרוף והחרוף הוא בעלה ומאין הרגלים לומר דאתגליד מומא בבעלה וערק וכ"ש שהאשה עצמה היא אומרת חזו גבראי וכו' ומהרש"ל ביש"ש נרנש מנה ופי' נז"ל פסתא דיד' דשדיא פי' במ"א רחוק מן הגוף הנשבר ע"ש ונרא' שנה דעת הרשב"א ומ"מ מייתי' הרשב"א ראיה מההיא גננא דלא תלי' שנה הפס הוא מהחרוף ואף ע"ג שהי' רחוק' מגוף הנשבר מ"מ יותר קרוב לומר שיש לתלות שהיא מהחרוף עצמו ונתרתקה מגוף הנשבר בשעה שנפל או מאיזה סיבה אחרת: והנה הריטב"א בחי' ליבמות עלה ההיא עובדא דגננ' כ' נז"ל ופסת' דיד' דשדיא פי' והפירה יפה דפסת' דיר' דבעלה הוא והכי מוכח ממאי דאמרי' דלמ' חרוכא גברא אחרינא הוא דאתא לאצולי ולא אמרי' דפסת' דיד' אחרינא הוא אלא ראמרי' דלמ' אתליא בי' נורא וחזא נפשיה בעל מום וערק מחמת פסופא ע"כ ודבריו סתומים דמי הכריכו לומ' דהפיר' יפה דפס' דיד' דבעלה הוא ואי משום דמפ' להאי עובד' כפ'שט' דסוגיין דליכא פס ידא יתיבא אלא דקשיתיה ארחב"א דמאין הרגלים לומ' דאתגלי' מומא בבעלה וערק וכמו שהקשי' לעיל וע"ז כ' דמיירי דהפירה יפה דפסת' ריד' דבעלה אפתי' הקושניא במקומ' עומדת דאפי' נימא

בְּשֵׁהפִירָה יָפָה דְּפִסְתָּא דִּינָדָא דְּבַעְלָהּ הוּא אַמַּאי לָא אָמְרִי דְּהֶחְרוּף הוּא בְּעַלְהָ וְהַאי פִּסְתָּא דִּינָדָא הוּא גַם הָרְאָיָה שְׁהִבִּיא מַמַּאי דְּאָמְרִי דְּלָמָא חְרוּכָא גְּבָרָא אַחְרִינָא הוּא וְלֹא אָמְרִי פִּסְתָּא דִּיד' אַחְרִינָא הוּא דְּבָרְיוֹ סְתוּמִים דְּתִיק' לִי עֲדִיפָא מִינָהּ דְּנִימָא דְּהַאי פִּסְתָּא דִּיד' הוּא מְהֶחְרוּף עֲצָמוֹ וְהוּא נִיהוּ בְּעַלְהָ וְאַמַּאי אָנוּ תּוּלִי' כָּלֵל בְּאִינִישׁ אַחְרִינָא דְּכִי הִיכִי דְּבָלֹא הִפִּירָה ס"ל לְהֶרִיטְבָּ"א דִּישׁ לְתִלוֹת דְּפִסְתָּא דִּיד' אַחְרִינָא הוּא וְהַאי חְרוּכָא הוּא בְּעַלְהָ ה"נ הַשְׁתָּא אֶפִּילוּ הִפִּירָה אֶפְתִּי י"ל דְּזוּהֶחְרוּף הוּא בְּעַלְהָ וְזוּהֶחְרוּף פִּסְתָּא דְּזוּ וְלְכַאוּר' נַר' דְּהֶרִיטְבָּ"א מַפ' כְּפִי הֶרְמ"ה דְּס"ל דְּפִסְתָּא יָד הִינְתָּה יִתְיָרָה אֲלָא דְּמ"מ ק"ל לְהֶרִיטְבָּ"א מַנ"ל לְרַחֲב"א לְתִלוֹת וְלוּמ' דְּאוֹתָהּ פִּסְתָּא יָד הִיא מְבַעְלָה וְעֶרְק לְעַלְמָ' דְּהוּנָא חֲשָׁשׁ רַחוּק' וְאַמַּאי לָא אָמְרִינֵן דְּמִסְתַּמָּ' בְּעַלְהָ הוּא הֶחְרוּף וְכ"ש שְׁזֹאת אוֹמְרַת חֲזוּ גְּבָרָא וְאוֹתָהּ פִּסְתָּא יָדָא מַאִישׁ אַחְרִינָא הוּא שְׂבָא לְהַצִּיל אֶת בְּעַלְהָ לְכַף פְּתַב הֶרִיטְבָּ"א דְּהִפִּירָה יָפָה דְּאוֹתָהּ פִּסְתָּא יָד הוּא מְבַעְלָה וְגְּבָרָא חְרוּכָ' הוּא בְּשִׁתִּי יָדִים שְׁלִימִים מִש"ה ס"ל לְרַחֲב"א דְּאִינְתִּילִיד מוּמָא בְּבַעְלָהּ וְעֶרְק וְאִזֵּל לְעַלְמָ' אַף צ"ע לַפ"ז דַּא"כ מ"ט דְּרָבָא דְּלֹא חֲנִישׁ לְזוּהֶחְרוּף פִּינֵן דַּע"כ הֵהוּא גְּבָרָא חְרוּכָא לָאו בְּעַלְהָ הוּא וְאוֹת' פִּסְתָּא יָד מְבַעְלָה: אַף רְאִינוּ לְהֶרִיטְבָּ"א בַּח' עַלְהָ הֵהוּא מִתְנִי' דְּלִקְמֵן מַעֲש' בְּעַסְיָא וְכו' שַׁכְת' וְז"ל אֲבָל אֲדָם שְׁנַפְל לִיָּם וְהַשְׁלִיכוּ מְצוּדָה וְהַעֲלוּ דְּגָל א' מִן הָאֲרַפְנוּכָ' וְלִמְעַלְהָ אִין מְעִידִים עַלְיוּ אַא"כ יֵשׁ לוֹ בְּהֵם ס' מְוִבְהָק שְׁאֵנִי אוֹמֵר רְגַל אַחַר הוּא כְּדִמּוּכַח מְעוּבָדָא דְּהוּא חְרוּכָא וְכו' וְהֵהוּא דְּאֶתְלִי נוּרָא בִּי גְּנָנָא וְאַשְׁכַּחוּ פִּסְתָּא דִּיד' דְּשִׁדְיָא לְפִי שְׁהִפִּירָה שְׁהִינְת' יָדוּ וּבָאוּ לְהַתִּיר אֶת אֲשֶׁתוֹ אֲלָא דְּחִינְי' רַחֲב"א דְּלִמ' פִּסְתָּא דִּיד' בְּלַחוּד דְּבַעַל וְאִיהוּ כְּרַת וְעֶרְק מְשׁוּם פִּסְוִפ' עַכ"ל וְנַר' מְדַבְּרִי דְּמִפְרֵשׁ כְּדַעַת הֶרְשֵׁב"א דְּלֹא מִיִּירִי בְּדַאיפָא פִּסְתָּא יָד אַחְרִינָא יִתִּיר' אֲלָא דְּהוּק"ל דְּכִינֵן דָּאֵם נָפַל לִיָּם וְהַשְׁלִיכוּ מְצוּדָה וְהַעֲלוּ רְגַל שְׁאֵינִי מִתִּירִין אֶת אֲשֶׁתוֹ אַא"כ יֵשׁ לוֹ בְּהֵם ס' מְוִבְהָק אַא"כ ה"נ בְּגְּבָרָא חְרוּכָא ס"ל לְרָבָא דְּאֲשֶׁתוֹ מְוִתֵּרַת פִּינֵן דְּלִיפָא ס' מְוִבְהָק דִּידָא זֹו הִיא שֶׁל בְּעַלְהָ וְא"כ כִּי הִיכִי דְּתִלְיֵן הֵכָא דְּמִסְתַּמָּ' הֵי גְּבָרָא חְרוּכָא דְּשִׁדְיָא הוּא בְּעַלְהָ ה"נ הִי"ל לְתִלוֹת דְּרְגַל זֹו שְׁעַלְת' בְּמְצוּדָה הוּא נִיהוּ מְהֶחְרוּף גְּבָרָא שְׁנַפְל לִיָּם וְכִדְקִשְׁיָא לֹן לְעִיל לְדַעַת הֶרְשֵׁב"א וְאֶהָא תִּי' דַּה"נ מִיִּירִי רָבָא בְּשֵׁהפִירָה יָפָה דְּפִסְתָּא דִּיד' דְּבַעְלָהּ הוּא וּמְשׁוּם הִכִּי חֲשִׁיב לִי' ס' מְוִבְהָק דְּתִלְיֵן דְּהוּא חְרוּכָא דְּבַעְלָהּ הוּא אֲלָא דְּרַחֲב"א ס"ל דַּע"ג דִּיד' דְּבַעְלָהּ הוּנָא מ"מ חֲנִישִׁינֵן דְּלָמָא בְּעַלְהָ עֶרְק מְחַמַּת כִּיּוּסוּפָא וּמַעַתָּה נְתַבְּאָרוּ דְּבָרֵי הֶרִיטְבָּ"א שְׁפַתְבָּנוּ לְעִיל.

וע"פ דְּבָרֵי הֶרִיטְבָּ"א הִלְלוּ יֵשׁ לִיִּשְׁבַּב מַאי דְּאִיפָא לְמִיזְק בְּמַאי דְּקָאֵמ' רָבָא וְעוּד גְּבָרָא חְרוּכָ' דְּשִׁדְיָא וּפִסְתָּא דִּינָדָא דְּשִׁדְיָא דְּקִשְׁהָ דְּאִיף רָבָא יְהִיב טַעַמ' לְהַתִּיר' מְשׁוּם פִּסְתָּא דִּיד' דְּשִׁדְיָא דְּאֶדְרָבָא פִּינֵן דְּפִסְתָּא דִּיד' דְּשִׁדְיָא לְתִלוֹת דְּמַגְבָּר' אַחְרִי' כְּמוֹ דְּחִינִישׁ רַחֲב"א כִּי עַל כֵּן ס"ל לְהֶרִיטְבָּ"א דְּמַאי דְּקָאֵמ' רָבָא וּפִסְתָּא דִּיד' דְּשִׁדְיָא הִינֵנוּ מְשׁוּם שְׁהִפִּירָה יָפָה דְּפִסְתָּא דִּיד' שֶׁל בְּעַלְהָ הוּא וּמִש"ה תִּלִּי' דְּגְּבָרָא חְרוּכָא הוּא בְּעַלְהָ פִּינֵן שְׁהִפִּירָה דְּפִסְתָּא דִּיד' שֶׁל בְּעַלְהָ אַף לְדַעַת הֶרְמ"ה ק' דְּאִיף רָבָא יְהִיב.

טַעַמָא לְהַתִּיר' וְעוּד דְּפִסְתָּא דִּיד' וְהוּא כְּתֵר אִיפְכָ' וְהַנְר' שְׁרִשׁ"י הֶרְגִישׁ בְּזוּהֶחְרוּף וְכ' פִּסְתָּא דִּיד' מַאִישׁ אַחַר וּבְרִשׁ"י שְׁסָבִיב הֶרִי"ף כְּתוּב וְז"ל וּפִסְתָּא דִּיד' מַאִישׁ אַחַר שְׂבָא לְהַצִּילוּ וְכֵן הִגִּיהַ מְהֶרְשׁ"ל בְּרִשׁ"י שְׁלִפְנֵינוּ ע"ש וְר"ל דְּרָבָא ה"ק וְעוּד גְּבָר' חְרוּכָ' וּמִסְתַּמָּ' הוּא בְּעַלְהָ וְאִי מְשׁוּם פִּסְתָּא דִּיר' הוּא מַאִישׁ אַחַר הֵבָא לְהַצִּילוּ וְקָאִי רִשׁ"י אַדְבָרֵי רָבָא אֲמַנְם לְדְבָרֵי הֶרִיטְבָּ"א א"ש דְּפִסְתָּא דִּיד' דְּקָאֵמֵר רָבָא הוּא טַעַמָא לְהַתִּירָא בְּמָה שְׁהִפִּירָה יָפָה דְּפִסְתָּא דִּיד' דְּבַעְלָהּ הוּא וּמְצָאנוּ כְּתוּב לְהֶרָא"ש שְׁכ' וְז"ל פִּסְתָּא דִּיד' פִּירִשׁ"י מַאִישׁ אַחַר וְאֶתְיִלִּיד מוּמָא בְּבַעְלָהּ וְרִיב"ן פִּי' שְׁהִיָּה מְאוֹתוֹ הַאִישׁ וְהִינֵנוּ (מוּמָא כַּצ"ל) דְּאִיתִילִיר בִּיָּה אֲבָל רִשׁ"י לָא רְצָה לַפ' כֵּן דָּאֵם מְשָׁלָה בּוֹ הָאוּר כ"כ

עד שִׁנְפֹסְקָה יָדוּ מִחֶמֶת הָאֵשׁ אֵי אֵיפְשֶׁר לוֹ לְחִיּוֹת עַכ"ל וְהַנֶּרְךָ שֶׁהֵבִין שֶׁדְּבָרֵי רַש"י קָאֵי אֶדְרַחֲב"א וְה"ק רַחֲב"א אֵינִישׁ אַחֲרֵינָא אֶתָּא לְאַצּוּלֵי וְאַכְלֵתִינָה נוּרָא וּפְסֵת' דִּיד' דְּשִׁדְיָא נְמִי הִיא מֵהֵוּא גִבְר' אַחֲרֵי דְאַתָּא לְאַצּוּלֵי וְאַתְלֵיָא בֵּיהּ נוּרָא וְנִפְסְקָה יָדוּ מִגּוּפוֹ אַבְל בְּעֵלָה אֵינְתִּילִיד פְּיָה מוּמָא אַחֲרֵינָא כְּגוֹן שְׁנִקְרָמוּ פְּנֵי אוֹ חֻטְמוֹ וְכִינְצָא וְעָרַק מִחֶמֶת פְּיִסוּפ' וּמָה שֶׁהִכְרִיחוּ לְרַש"י לְפָרֵשׁ כֵּן וְלֹא פִי כְּפִשְׁט' דְּמִלְת' דְּתַפְס יָד הִיא מֵהִבְעֵל מְשׁוּם דְּאֵי הֵוָּא מֵהִבְעֵל שֶׁשְׁלֵטָה בּוֹ הָאֵשׁ עַד שִׁנְפֹסְקָה יָדוּ מִחֶמ' הָאֵשׁ א"א לוֹ לְחִיּוֹת אַבְל רִיב"ן פִּי כְּפִשְׁט' דְּשִׁמְעֵת' דְּפִס' דִּיד' אָנוּ תּוֹלִין שֶׁהִיא מֵהִבְעֵל וְהֵינּוּ מוּמ' דְּאֵינְתִּילִיד בֵּיהּ וְעָרַק וְכֵן דַּעַת הָרִי"ף שֶׁכ' וְהֵאֵי פִס יָדָא דְחֶתְכָא וּמִחֶמֶת פְּיִסוּפָא עָרַק וְכו' ע"ש: וְהֵנָּה רְאִינוּ לֵה' שְׂאֵג' אֲרִי שָׁם שֶׁכ' שֶׁע"פ מ"ש הֶרָא"ה שְׂאֵם לֹא הֵיָה פִס יָדָא וְתִיר' אֲלֵא הָאֵישׁ הִתְרוּף פִּינָן שֶׁזֶּאת אֲוֹמַרְת חֲזוּ גִבְרָא שֶׁהָאֵישׁ הִתְרוּף הוּא בְּעֵלָה נֶאֱמַנְת א"כ מֵעוֹבְד' זוֹ דְחֶרֶכ' אֲדַרְבָּא הִיא רֵאִי הֶרָא"ש בְּתִשׁוּב' שֶׁכְּתַבְנוּ לְעֵיל שְׂאֵם אָמַר שֶׁהִיְהוּדֵי נִתְלַוָּה עִמּוֹ וּמַת וְהָיוּ עִמּוֹ עֲדִים שְׁיֻדְעֵי שְׁאוֹתוֹ הִיְהוּדֵי נִתְלוּ עִמּוֹ שְׁמִשְׂיָאִין אֶת אֲשֶׁתוֹ וְא"צ לְחַקֵּר אִם לֹא נִתְלַוָּה עִמּוֹ עוֹד אַחַר וְהֶרָאשׁוֹן הִלְף לוֹ וְרֵאִית הֶרָא"ש בְּרוּרָה מִגְבָּר' חֶרוּכ' אֶת"ד ע"ש וְאֲחֵה"ה אֵי מְכָאן רְאִית הֶרָא"ש לֹא רְאָה הִיא דְשִׂאנֵי הֵכָא מְשׁוּם שֶׁהִיא אֲוֹמַרְת חֲזוּ גִבְרָאֵי שֶׁהִיְת' מְרָאֵי שְׁבַעֲלָה הֵיָה שָׁם וְיָדוּעַ דְּגִנְנָא זוֹ הִיא שֶׁל זֶה הִבְעֵל מִשֶׁא"כ בִּהְיָא דְהֶרָא"ש שֶׁלֹּא אָמַר רַק יְהוּדֵי נִתְלַוָּה עִמּוֹ וּמַת אֶע"ג דְּאָנוּ יוֹדְעִים שֶׁפ' נִתְלַוָּה עִמּוֹ מ"מ אֲכַתִּי אֵיכָא לְמִיחֶשׁ דְּשִׂמָּא זֶה שֶׁנִּתְלַוָּה אֲזַל לְעֵלְמ' וְאָדָם אַחַר נִתְלַוָּה עִמּוֹ וְאוֹתוֹ אַחַר הוּא שְׁמַת: עוֹד רְאִינוּ לֵה' שְׂאֵגַת אֲרִי שָׁם שֶׁכ' דְּאָרְף הֶרְמֵב"ם דְּמִצְרִיף לומ' מְכָאן לֹא מְשׁוּם דְּחִינְשִׁי לְאַחֲלוּפֵי אֲלֵא מְשׁוּם דְּאֶפְש' לְשִׁאוּל אֶת הֶעֱפוּ"ם כִּמ"ש הַש"ע ס"ה אִם עַד אֲוֹמַר שְׁמַת שׁוֹאֲלִין אוֹתוֹ הֵיָאָרְף רְאִית ע"ש אֶע"ג דְּהֵיכָא שֶׁא"א לְשִׁאוּל כְּגוֹן עַד מְפִי עַד דֵּי בְּאוּמַר שְׁמַת מ"מ הֵיכָא דְאֶפְש' לְשִׁאוּל שׁוֹאֲלֵי ה"נ פִּינָן דְּאֶפְש' לְשִׁאוּל לְעַפּוּ"ם שׁוֹאֲלִים וּבְאוּמַר אֵישׁ שְׁיִצָּא עִמִּי מְכָאן אֵין צְרִיף עוֹד לְשִׁאוּל שֶׁהָרִי הִגּוּי אָמַר כֹּל הַצְּרִיף אַבְל הֵיכָא דֵא"א לְמִיקָם עֲלָה דְּמִלְת' מוֹדָה הֶרְמֵב"ם לְהֶרָא"ש עַכ"ד אֲשֶׁר עַפ"ז נִיח' מֵאֵי דַק' לָן עַל הַטּוֹר שֶׁהֶעֱתִיק ל' הֶרְמֵב"ם אֵישׁ שְׁיִצָּא עִמִּי מְכָאן מַת וְכו' וּכְבָר נִתְבָּא' לַעִי שֶׁהֶרְמֵב"ם חוֹלַק עִם הֶרָא"ש וְכִמוֹ כֵּן יֵשׁ לְהַק' עַל רִי"ו שֶׁכ' אַבְל אִם הֵיָה אֲוִי לְפָלוּנֵי שֶׁהֵיָה הוֹלֵף עִמִּי בְּדָרְף וְכו' מְשִׂאִין אֶת אֲשֶׁתוֹ וְהוּא פְּדַעַת הֶרְמֵב"ם וְעוֹד שֶׁהִצְרִיף לוֹמַר עַל פ' דְּהֵינּוּ שֶׁהִזְכִּיר שְׁמוֹ הִפְףָּ דַּעַת רַבּוֹ הֶרָא"ש וְיוֹתֵר ק' דְרִי"ו פֶּסֶק בִּהְיָא דְחֶרוּכ' פְּדַעַת הֶרְמ"ה וּלְפִי מ"ש הֶרַב הֲנֹז' עֲצָמוּ דְּמַעוֹבְד' זוֹ דְּחֶרוּכ' הִיא רְאִית הֶרָא"ש א"כ נִמְצָאוּ דְבָרֵי רִי"ו סִתְרָאֵי נִינְהוּ אַכּוּ ע"פ הָאָמוּ' נִיחָא דְלֹא כ"כ אֲלֵא לְעַנְיָן שֶׁא"צ לְשִׁאוּל אֶת הִגּוּי: אָרְף אֲכַתִּי אֵיכָא לְמִיְדַק דִּמ"מ עַדִּין צְרִיכֵי אָנוּ לומ' דְּהֶרְמֵב"ם חוֹלַק עַל הֶרָא"ש לְעַנְיָן שֶׁאֲלָה שֶׁהָרִי כְּתַב הֶרָא"ש שְׂאִין ב"ד צְרִיכֵי לְחַקֵּר מִן הִגּוּי אִם לֹא נִתְלַוָּה עִמּוֹ עוֹד אַחַר וְכו' וְאֵלוּ לְדַעַת הֶרְמֵב"ם כֹּל זִמָּן שֶׁהִגּוּי לְפָנֵינוּ וִיכּוּלִים לְשִׁאוּל אוֹתוֹ אֵין מְשִׂאִין אֶת אֲשֶׁתוֹ אֲלֵא עַד שֶׁשׁוֹאֲלִים אוֹתוֹ אִם זֶה הוּא שֶׁנִּתְלַוָּה עִמּוֹ וְדוֹק' הֵיכָא שְׂאֵמַר לְהִדְיָא אֵישׁ שְׁיִצָּא עִמִּי מְכָאן הוּא שֶׁא"צ לְשִׁאוּל אוֹתוֹ וְא"כ אֲכַתִּי ק' עַל הַטּוֹר וְרִי"ו מְדַבְּרֵי הֶרָא"ש אֵיבְרָא דַק"ט עַל הֶרָא"ש דְּכִינָן דְּאֶפְש' לְשׁוֹאֲלוֹ לְמָה לֹא נִשְׂאָל לוֹ וְכַדְקִי"ל גְּבִי עַד שְׂאוּמַר אָנִי רְאִיתִי שְׁמַת פְּלוּנֵי דְשׁוֹאֲלִים אוֹתוֹ הֵיָאָרְף רְאִית וּכְבָר תְּמָה בְּזָה הַט"ז ע"ש פִּי ע"כ י"ל דְּלִשׁוֹן הֶרָא"ש לֹא מְכַרְע' דֵּה"נ י"ל דְּלֹא כַת' הֶרָא"ש דְּלֹא הִזְקִיקוּ לָב"ד לְחַקֵּר מִן הִגּוּי אֲלֵא הֵיכָא שְׂאִין הִגּוּי לְפָנֵינוּ פִּינָן דֵּא"א לְמִיקָם עֲלָה דְּמִלְת' אֲמָנָם הֵיכָא שֶׁהִגּוּי עַדִּין לְפָנֵינוּ אֵין הֵכִי נְמִי דְמוֹדָה הֶרָא"ש דְּצְרִי לְשׁוֹאֲלוֹ: עוֹד רְאִינוּ לֵה' ט"ז שֶׁהַק' עַל הֶרָא"ש מְדֵאִית' בַּפ"ק דְּבִיצָה דִּי"א זִמָּן שְׁחוּרִים וּמְצָא לְבָנִים דְּאִיתָא בְּסוּגֵיָא שָׁם דְּחִינְשִׁי אֵלוּ שֶׁהִנִּי פָּרְחוּ וְהִנִּי אַחֲרֵינִי נִינְהוּ וְהֵנָּה שָׁם לֹא הֵיָה אֲלֵא אִיסוּר מְנוּקָצָה דְּרַבְּנָן וְאֶפְלוּ הֵכִי חִינְשִׁי וְכ"ש הֵכָא דְּאִיסוּר דְּאוּרֵיִת' אֲמָאֵי לֹא נִיחוּשׁ לְחִילּוּף

ע"ש ואח"ה לית' דאי קושיתו היא ממאי דקתני בריש' דמתני' זמן שחורים ומצא לבנים לבנים ומצא שחורים אסורים הרי אוקימנ' לה בגמרא התם כגון שזימן שחורים ולבנים ומצא שחורים במקום לבנים ולבנים במקום שחורים מ"ד הני אינהו נינהו ואתהפוכי אתהפוך קמ"ל הנה אלו לעלמ' והני אחרני נינהו ואי מהא ל"ק דשאני התם דאיכא קצת הוכחא דאתהפוכי אתהפוכי וכיון דהני דבר שיש לו מתירין וע"ש בתו' בד"ה חד מינייהו מש"ה בקצת הוכח' תלי' להחמי' דהנה אלו לעלמ' והני אחרני נינהו משא"כ בגדון הרא"ש דליכא שום הוכחה שנתלנה עמו אדם אחר ואם קושיתו היא ממאי דקתני בסיפ' דמתני' דהתם בתוך הקו ומצא לפני לקו אסורי' הא נמי ל"ק דכיון דאיכא שנוי במה שמצינו אותם לפני הקו אע"פ שאינו אלא קצת שנוי תלי' להחמיר משום דהני דבר שיל"מ וכ"ש למאי דמשני רבא להתם למתני' דבב' קנינים זו למעלה מזו עסקי' ע"ש דל"ק התם שאני משו' דאיכא הוכח' טובא ומש"ה תלינן להחמי' משא"כ בגדון הרא"ש ואדרבא נר' דיש להביא ראיה לדעת הרא"ש ממאי דקתני במתניתין התם זימן ג' ומצא ב' מותרים ואמרי' התם בגמ' מ"ט הני אינהו נינהו וחדמינייהו אלו לעלמ' ע"ש הרי דאע"ג שזימן ג' ולא מצא רק ב' אפ"ה תלי' דאותם הב' הם מה שזימן דאע"ג דה"נ איכא קצת שנוי מה שלא מצא אלא ב' ואיכא למימר דכי היכי דחד מינייהו אלו לעלמ' ה"נ פוליהו אזלי לעלמ' והני אחרני נינהו וה"ל להחמיר כיון דהני דשיל"מ פבר כתבו התו' שם דהואיל ונשארו ב' במקומם בכה"ג ודאי תלי' לקולא ע"ש אף הר' בש"מ שם כ' על קוש' התו' וז"ל וי"ל דהכא יש הוכח' טפי דטפי יש לנו לומר דחד מינייהו אלו לעלמ' מלומ' פוליהו אזלי לעלמ' והני אחרני נינהו עכ"ל ומעתה אין ראי' לדעת הרא"ש: עוד ראינו להט"ז שם שהק' לדעת הרא"ש ממעשה השני דהיינו קולר של בני אדם שהיו מהלכים לאנטוכיא ובא גוי א' ואמר חבל על קולר של בני אדם שמתו וקברתים והשיאו את נשותיהם ולפי דברי הרא"ש איך יש היתר לנשותיהם של אלו במה שאמר הגוי ראה חבור' של בני אדם שמתו בדרך דאטו אין חבור' בעולם רק זו שהרי הכא לא זכר הגוי שנתלנה עמהם בדרך כדי שנאמר שעל אותה חבורה שאנו יודעים שהיו עמו הוא אומר פן דא"כ ע"כ דמיירי באומר הגוי חבורה של בני אדם שהלכה מכאן וממילא גם ההוא עובדא דחבל על יהודי וכו' שמת איירי נמי בכה"ג שאמר שהלך עמי מכאן את"ק עש"ב ואח"ה לק"מ דלדעת הרא"ש ה"נ י"ל דכיון שאמר' שחבורה של בני אדם מתו בדרך פ' ואנו יודעי' שחבורה א' הלכו מכאן לדרך פ' אנו תולין שזו היא החבורה שמתו כמו באומ' הגוי איש יהודי נתלנה עמי ומת ואנו יודעי' אותו היהודי שנתלנה עמו דתלי' שאותו היהודי שאנו יודעי' שנתלנה עמו הוא שמת ה"נ כמו הן כיון שאמר חבורה של בני אדם שמתו בדרך פ' ואנו יודעי' שאות' חבורה הלכה בדרך פ' תלי' שאות' חבורה הם שמתו וכיוצא לזה למד מהר"י וניל בתשו' סי' ע"ט מדברי הרא"ש אלו לגדון שלו שאמרו איש יהודי מת בדרך פ' ואנו יודעי' שר"א הלך באותו הדרך תלי' שאותו היהודי שנתרג הוא ר"א ע"ש ואדרבא מהאי עובדא דקולר יש להביא ראיה לדעת הרא"ש דלא בעי' שיאמר הגוי איש יהודי שהלך עמי מכאן אלא אפי' אמר יהודי הלך עמי ומת תלי' שאותו היהודי שאנו יודעי' שנתלנה עמו הוא שמת דומיא דההיא עובד' דקולר של בני אדם דלא אמר רק חבל על קולר של בני אדם שמתו ומ"ש בגמ' בהך עובד' דחבל על יהודי שהיה עמי בדרך שמת וכו' דמשמ' דוק' שאותו יהודי הידוע לכם י"ל דלאו דוקא הוא אלא אפי' אמ' יהודי היה עמי בדרך ואנו יודעי' שאותו היהודי היה עמו בדרך די אלא דמעש' שהיה כף הנה וראיה מההיא עובד' דקולר וכמו שכתבנו אמנם הרמב"ם בפ"ג מה' גירושין כ' וז"ל וכן אם יצאו עשרה בני אדם כא' ממקום למקום והם אסורים בקולר וכו' והסיח הגמל"ת ואמ' שעשרה אנשים שהלכו ממקום

פ' למקום פ' והם נושאי כו"כ מתו פולן משיאין נשותיה' ע"ש נר' דאזיל לטעמ' דכמו שהצריך לומר ביה עובד' האי שייצא עמי מפאן וכו' ה"נ ס"ל בעובדא דקולר דמיירי שאומ' שייצאו ממקום פ' למקום פ' ועוד סי' אחר שהם נושאי' פ' נכד דחשיב פאלו אמר שייצאו עמי ועיין לה' צ"צ בסי' מ"ב פסקא המתחלת לכן נ"ל לומר דהנה' ג' עובדי וכו' ע"ש ודו"ק: באופן דלדעת הרא"ש אפי' לא אמ' הגוי רק איש יהודי הנה עמי בדרה ומת אם אנו יודעים שנה האי ש נתלנה עמו משיאין את אשתו וכבר פתבנו לעיל דהרה מהפוסקי' שפסקו פדעת הרא"ש ומה גם לפמ"ש ה' שאגת אריה דגם הרמב"ם מודה לסברת הרא"ש וכ"ש בנ"ד שאמ' הגוי איך שהרגו היהודי שהלה עם הבלאטי בלשון זה משתמע שפיר כמו איש שייצא עמי שפתב הרמב"ם וא"כ אם ידוע לנו בבירור שנה שלמה הוא שהלה עם הבלאטי לכ"ע משיאין את אשתו.

אף מה שיש להסתפק בזה אי הו' חשיבי דברי הגוי הזה מל"ת פיון שלא קדמו לו דברים אחרים הנה כבר פתבנו לעיל שזו דעת הר"ן וכל הפוסקים חולקים עליו ומ"מ לרוח' דמלת' לצאת י"ח הר"ן בנ"ד מודה הר"ן דחשיב שפיר מל"ת דהקא נדאי לא נתפונן להגיד על מיתת הנהרג לא כל עיקר מגמתו להזהיר להר' משה שלא ילה לנה המקום פון יהרגוהו וכל כה"ג חשיב מל"ת אפי' בלא קדימ' דברים וכעין זה כ' מהר"ש חסון בס' משפטי ישרים סי' מ"ט הביאו ה' יד אהרן במ"ק הגב"י אות קס"ז ע"ש.

גם לענין דבעי' שייאמ' וקברתיו לדעת הרי"ף והרמב"ם כבר נתבאר לעיל דרוב הפוסקי' לא ס"ל הכי ושפן נתפשט המנהג. ועוד דהרמב"ם עצמו בתשו' הביאה מרן הב"י בנדון פנה ממש לא הצריך שייאמ' וקברתיו ע"ש במרן הב"י ולקמן בעדות הרביעית נכתוב עוד לצאת י"ח כל הדעות: ומעתה נבוא לעדות האחרונה שהעידו הר' יונה צרפתי והר"ס הלוי איך שפא גוי וא"ל יא יהודי הוואדא צאחב פום אלי קתל שלמה אתמפנו בי' וכו' פיה שפעו צחאבו הרבנה ור"ל הנה בעל דין שלכם שהרג שלמה עמדו ותתפסו אותו כששפעו חביריו הבריחו אותו.

הנה לכאן נר' בעדות זו פיון שהעידו דכששפעו חביריו של זה הגוי הרוצח שמדברי' עליו לתופסו אזי עמדו והבריחוהו משמע שאמת הוא שהרג שאם לא הרג באמת הנה בורח אמנם הא נדאי לית' דאפשר שלא הרג כלל ומ"מ ברח מהעלילות של המושל ועוד את"ל שנה שברח הוא מחמת שהרג באמת הרי לא נז' בעדות זו לא שם אביו ולא שם עירו רק את שמו ולא נודע בדבריהם על איזה שלמה הם מדברים דכמה שלמה איפא בשוקא ונראה פיון דהגוי קובל לפניהם שנה הרוצח הוא שהרג שלמה עמדו ותתפסו אותו מזה נרא' שידע הגוי שנה שלמה שנהרג הוא ידוע וניכר לאלו היהודים הר' יונה והר' סעיד שאלו הגוי לא הנה יודע ומבחין שאלו היהודי' הם מפירים בטיב הידיעה לשלמה זה הנעלם לא הנה קובל עליהם ומזהיר אותם לעמוד ולתפוס את זה הרוצח ועוד דאל"כ הי"ל לגוי לומר עמדו ותפסו לנה הרוצח שהרג יהודי א' ומדאמ' להם שהרג שלמה מוכח שפיר שהגוי יודע שאלו היהודים מפירי' ויודעים לנה שלמה הנעלם וא"כ אם יאמרו לו העדים שאינם מפירי' לשלמה אחר שנעלם זולתי זה שלמה מעארה די.

ועוד פיון שאלו היהודים באו להעיד על זה שלמה הנעלם משמ' שהנה ברור להם שדברי הגוי הם על זה שלמה מעאדך שנעלם דלולא שהנה להם דבר ברור שדברי הגוי הם על זה שלמה הנעלם וכיוצא בזה כ' ה' גו"ר חא"ה כלל ג' סי' י"ט על נדון שלו ע"ש: ומה שיש להסתפק אי הו' דברי הגוי מסל"ת פיון שלא קדמו לו דברים אחרים הנה פתבנו לעיל שזו דעת הר"ן וכל הפוסקי' חולקים עליו ומ"מ לרוח' דמלת' לצאת ידי חובת הר"ן בנ"ד מודה הר"ן דחשיב שפיר

מל"ת דהקא נדאי לא נתפונן להגיד על מיתת שלמה שנהרג רק בל עיקר מגמתו אינה אלא להראות להם את הרוצח לתופסו וכל כה"ג חשיב שפיר מל"ת נאפי' בלא קדימת דברים וכמ"ש מהר"ש חסון בס' משפטים ישרים סי' מ"ט הביאו ה' יד אהרן מ"ק הגב"י אות קס"ז ע"ש.

גם לענין דבעי' שיאמר וקברתיו לדעת הרי"ף והרמב"ם פבר נתבאר לעיל דרוב הפוסקי' לא ס"ל הכי ושפן נתפש' המנהג ולרונח' דמלת' אפי' באנו לחוש לדעת הרי"ף והרמב"ם הנה לדעת הריטב"א דכל היכא דהגוי מכריז אי לאו דקי"ל נדאי שמת לא הנה קאמ' פן נר' דה"נ בנ"ד אי לאו דקי"ל שנהרג לא הנה אומ' שנה הוא הגוי הוא הרוצח ועוד שהרי כ' מהרא"י בפסקי' וכתבי' סי' קס"א דע"כ דבר ברור ידע דאי לא"ה אין דרוך גוי למסור גוי חבירו בדדמי בעלמ' ע"ש וא"נ דכות' שהרי הוא אומר שנה הוא הרוצח עמדו ותפסוהו וכו' והיינו פדי למסרו למושל לעשות בו משפט כתוב.

גם לדעת ה"ה והר"ן שמתקלי' בין היכא שהגוי מכירו או מזכירו בשמו דאצ"ל וקברתיו אכל היכא שאין מכירו או מזכירו בשמו הוא שצ"ל וקברתיו הנה הפא מזכירו בשמו ונר' מדבריו ג"כ שהוא מכירו מדקאמ' שהרגו את שלמה משמ' שעל שלמה היודעו ומכירו הוא מדבר.

גם לדעת הרא"ם שכ' דגבי שיירא בדרוה הוא דאפש' לטעות בדדמי וצ"ל וקברתיו הנה בנ"ד לא הנה בשירא. גם לדעת מהר"י סאגיס ודעמי' דכל שלא נמצא בעת ההריגה אצ"ל וקברתיו פבר פתבנו לעיל דכל שלא אמ' הגוי בהדיא שנמצא בעת ההריגה וגם לא בא להעיד על הריגתו אצ"ל וקברתיו ה"נ בנ"ד מן הסתם לא הנה בעת ההריגה וגם לא בא להעיד על הריגתו אלא לקטרג על הגוי הרוצח וא"כ אצ"ל וקברתיו: ועוד נר' דהקא בנ"ד פיון דאיכא פמה גוים מל"ת לא בעי' שיאמ' וקברתיו דליכא למיחש דאמרי בדדמי שהרי כ' הרא"ש בפ' האשה ש' דקט"ו ע"א על הרי"ף שפכת דתרי סהדי מסהדי באומדנא דלא משמע פן בגמ' דקאמר ונהא מים דכמלקמה דמי ומאה נשים כע"א דמו ומשמ' דאי הו' ב' עדים לא אמרי בדדמי ונהכי מסתבר' וכו' ע"ש וכ' המבי"ט ח"ב סי' מ"ט ע"ד הרא"ש ונלא תימ' דבעי' ב' עדים פשרי' דהא כ' הרא"ש על מאה נשים כע"א דמו דמש' דאי הו' ככ' עדים לא אמרי בדדמי נאפי' גמל"ת נמי שנה לעד פשר בענין זה וכו' וב' גמל"ת מקרו ב' עדים לענין זה דגמל"ת שנה לישראל המכוין להעיד את"ד ע"ש ויש לתמוה שהרי הרא"ש כ' אי הו' ב' עדים לא אמרי בדדמי משמ' דווקא' ב' עדים פשרים לא אמרי בדדמי אכל עדים פסולים פעד א' דמו וא"כ ב' גמל"ת נמי דהו' עדים פסולים אפי' טוב' פעד א' דמו וכן הק' מהרח"ש בתשו' סי' ד' עמ"ש מהריב"ל בתשו' ח"א סי' ב' ונ"ל ונראה לי דל"ש אם העדים פשרי' או פסולי' שהרי אפי' גמל"ת כ' בהגמי"י דאיכא פמה רבנות' דס"ל דלא שייך למימר בדדמי בשלמא ישראל המתכוין להתיר אמ' בדדמי שנתן דעתו בשעת מלקמה להעיד ולהתיר אכל גמל"ת אין פונתו לשום דבר לא אמרי בדדמי וכו' ע"ש ומבואר מדבריו דס"ל דבכל הפסולים נאפי' בב' גמל"ת לא אמרי בדדמי דמדברי הרא"ש נרא' דווקא' בב' עדים פשרים לא אמרי בדדמי אכל עדים פסולים פעד א' דמו ע"ש ולדעת המבי"ט אפש' דס"ל דלא קאמר הרא"ש דבב' עדים פסולים אמרי בדדמי אלא דווקא פגון נשי' דבתורת עדות הוא דקאתו וכיון דהו' פסולים מאה נשים פעד א' דמו משא"כ גמל"ת דלאו מתורת עדות הוא אלא דכיון דהוי מל"ת הימנוה רבנן וכיון דלא הוי מטעם עדות חשבי' לי' פעד א' פשר וא"כ ב' גמל"ת חשיבי' כב' עדים פשרים ונלא אמרי בדדמי וכן נראה מדהקשו שם התו' בסוגיין וא"ת מאי מייתו רבנן מן הפונדקית דהא מל"ת הית' וכו' ע"ש משמ' דפשיטא להו דגמל"ת עדיף מאשה וכן הוכיח מהר"י קולון

בתשוב' ריש שו' קכ"א דבין לרבנן בין לרע"ק גמל"ת עדיף מעדו' אשה המתפוננת להעיד עש"ב
ואם פן לפ"ז בנ"ד פיון דאיכא פמה גמל"ת ליכא למיחש דאמרי בךדמי ואצ"ל וקברתיו: איברא
דבשו"ת בשמים ראש סי' רע"ג פתב ונ"ל ונאשה אומרת לא מת וגמל"ת אומר מת סומכי' על
עדו' טפי וכיוצא בזה להקל עכ"ל הרי דפשיט' לי דאשה עדיף' מגמל"ת דלא פהתוס' ומהרי"ק
והמבי"ט וא"כ לפ"ז פיון דמתבאר דעת ה"ר דבב' עדים נשים חיישי' דאמרי בךדמי כ"ש בב'
גמל"ת דחיישינן דאמרי בךדמי נמצא דהא דנ"ד שיש פמה גמל"ת תליא בפלוגת' ת' אף ראינו
למהרשד"ם בס"ס ע"ט שכ' ונ"ל ועוד אני אומ' בנ"ד דבשלק' בא' או בב' בבת א' שיעידו צ"ל
קבורה אבל בב' שפאו זה אחר זה נראין הדברים שאין לומר שיש לחוש שפלא' וא' העיד בךדמי
ע"ש ונראה דאפי' לדעת הרי"ף דס"ל דאפי' בב' עדים חיישי' שיאמ' בךדמי ה"ד פשפאו והעידו
בב"א ולא בזה אחר זה ונדון דידיה דמהרשד"ם שם בב' גמל"ת בזה אחר זה ע"ש ולפי זה דעות
ב' בזאח"ז דליכא למיחש לךדמי הוא אפילו בפסולים וא"כ בנ"ד דאיכא פמה גמל"ת בזאח"ז
לכ"ע לא חיישינן לךדמי ואצ"ל וקברתיו.

באופן דגם בעדות זו לבדה של הר"י והר"ס נראה ברור דאמת' שר"א: הכ"ד אנו צעירי הצאן
תרי מפתבן מילייהו פחדא שריין ונחנו מה. אכן תורה היא לא למגמר באיסור ערוה התמורה
וכבר מלתא אמורה מפי סופרים וספרי' מלתא בטעמא.

ואנו בדין לא נצרכה אלא לספירת דברים מפיהן ומפי פתבן מלאכה היא ואינה חכמה. ואף גם
זאת שריותא דאמת' מפני חומר שבה הני מילי לא ממסרן אלא לגדולי ישראל אשר לבבם מלא
רוח חכמה.

ברם לדין יפה שתיקה משתוקא פתרי אף אנו מה נענה אין מסרבין לגדול מרו מלפא ורופילא
תפארת גדולה ועטרת ישוע"ה האשל הגדול אשר ברמה. ארשת שפתיו היא גופה גזירה למחזי
בשריותא ולמיכף בזכותא ולבלתי סור מן המצוה פתבנו שטי"ן רהוטי רהוט להלכה ולא למעש'
עד אשר יסכים רבי הגדול.

מעוז ומגדול גאון עוזינו עליון למעלה המקום: הנה בעזרו מלפא לעלמין חיי מפיו אנו חיינן אשר
יאמר פי הוא זה א' לדין וא' לדבר הלכה דברים המחנורים פשלמה. מפיו יקרא שריותא דהאי
אתמא למיהו להתנסבא לכל גברא דצבאי יוצאה בהינומא.

והנה זה בחדש זיו למספר בנ"י ישראל"ל ב"ך יברך ישראל ברכה שלמה. הצעיר יהודה הלוי
ס"ט.

הצעיר דוד בונאן ס"ט. אנכי הרואה מראות אלהים את שני המאורות טובים השנים שני צנתרות
זהב פרונים.

אשר העמיקו והרחיבו פיז ה' הטובה עליהם בנדים מוכיחות דהניין ידים. בשריותא דהאי אתמא
מפני תקנת העגונות דחשו לה רבנן מפי ספרים ומפי סופרים כפלי כפלים.

ואנא נפשאי לדידי חזי דשניהם לדבר אחד נתכנונו לפרוק העול מעליהם מפני חומר שפא ולהטילו
עלי להיות להם לסניף טהור ולימטי לן שיבא מפשורא וכל מלתייהו דרבנן אסעדינהו אלא תסור
על פן דקדקתי בכל דבריהם וראיתי שעמדו על כל הספיקות וספקי ספקות הנופלים בעדו' האשה
הלזו והעמיקו והרחיבו בדברי הפוסקים ועלתה הסכמתם להתיר ובכן אני אומר אף די תכון
עמהם לפי מה ששמעתי שזה שתיים וג' שנים שפאבד זכרו ונדע סברת המבי"ט ח"א סי' קל"ה

דכל שעבר עליו י"ב חדש פקע מיניה איסור דאורייתא ומיהר"ם גאלנטי הובאו דבריו בגו"ר ס"ס י"א כ' לסמוך ע"ז בעבור עליו ב' וג' שנים דבזה נפקא מאיסור דאורייתא וכל ספיקי דאיכא ביה סהדותא דיינינו להקל פכל איסורי דרבנן הנה פי כו האשה הנצבת בזה הותרה לינשא לכל גבר ושלום על ישראל כ"ד הצעיר ישועה בסיס ס"ט.

סימן ד' בענין גילוי שער אשה. כתב הטור בא"ה סי' כ"א לא ילכו בנות ישראל פרועות ראש בשוק א' פנויה וא' א"א ומש"מ דדוק' פנויה קאמ' פגון אלמנה וגרושה אבל בתולה מות' וכ"כ ראב"ה הביאו הב"ח שם וז"ל כל הדברים שהזכרנו למעלה לערוה דוקא בדבר שאין רגילות להגלות אבל בתולה הרגילה בגילוי שער לא חיישי' דליכא הרהור וכ' הב"ח שם לדעת הטור דצ"ל בפנויה בעולה קאמר אבל בתולה אינה בהזרה וכ"כ הפרישה ע"ש וכן יש לדקדק מדברי הטור מדלא פתב בין שהיא בתולה או בעולה כמ"ש בסמוך אח"ז וז"ל מותר להסתפל בפני הפנויה לבנדקה אם היא יפה וכו' בין שהיא בתולה או בעולה ע"ש ומ"ש הב"ח שם ע"ד ראב"ה וז"ל ואין לפ' דדוק' בבית או בחצר אבל בשוק אסור לצאת דהא ברפ"ב דכתובות שנינו אם יש עדים שיצאה בהינומא וראשה פרוע וכו' ע"ש ויש לתמוה עליו דאם הוא דוקא בבית ובחצר מאי שנא בתולה דאפי' בא"א מותר בבית ובחצר פדאית' בפ' המדיר דע"ב ע"ב דקאמ' א"כ לא הנחת בת לא"א כמ"ש רש"י והתוס' שם בד"ה אלא בחצר ע"ש: והנה הרב מהר"י הלוי אחיו של הט"ז בתשו' סי' ט' נשאל על בתולה ארוסה אם היא אסורה ללכת פרועת ראש כמו נשואה והביא ראיה ממתניתין דבפ"ב דכתובות דקתני אם יש עדים שיצאה בהינומא וראשה פרוע וכו' וכת' דלא התירו לצאת בפריעת ראש אלא בעת הנישואי' כדי שיידעו שהיא בתולה הא ליתא שהרי היו להם סימנים אחרים כמו הינומא וכו' וא"כ למ"ל לנהוג להתיר דבר איסור פריעת ראש ללא צורך אלא ש"מ דשריא וכו' ע"ש והו' דברים תמוהים דהו' עוד היום ק' דאפי' את"ל דבארוסה מותר למה הנהיגו פן אחר הנישואין אחר שנכנסה לחופה שהיא א"א גמורה ובנשואה לכ"ע אסור אלא ודאי נהגו פן לעשות בנישואי' לחבב הכלה על בעלה ולהראות שהיא יפה בשערותיה ולא תידוק מהקא דארוסה מותרת.

עוד ראינו להרב שם שכ' וז"ל אבל פד דייק' חזי' דלאו הכי הוא מדאצט' רש"י לפ' התם שערה על כתפה פה היו נוהגים להוציא את הבתולות מבית אביה' לבית בעליהן ש"מ דכל שעת ארוסין לא היתה יוצאת בפריעת ראש דאי לא תימא הכי למ"ל למתלי במנהג יציאת' מבית אביה' לבית בעליה' הא אתיא מתני' בפשט' פיון שהעידו שיצאה וראשה פרוע ודאי בתולה היתה אלא ע"כ נשגם בתולה ארוסה אינה יוצאה בראשה פרוע ומש"ה הוכרח רש"י לפ' וראשה פרוע שערה על כתפה פלומר הדקתני וראשה פרוע היינו שמנחת קצת סופי השערות לאחריה על כתפה וכו' שאין איסור בגילוי קצת פנה מפני שפך נהגו לגלות אותו קצת שער ולית בי' משום הרהור ע"ש וליתא שהרי בגמרא משמע דבלא"ה היא פולה מכוסה בהינומא וכדאמ' בגמ' מאי הינומא סורחב ר"פ אמ' תנור' דאסא רי"א קריתא ופירש"י תנורא דאסא פמין חופה של הדס קרית' צעיר על ראשה משורכב על עיניה אלמא דכולה היא מכוסה בהינומא וא"כ מהו ראשה פרוע דקתני ע"כ פירש"י דראשה פרוע היינו שערה על כתפה שרואין אותו אפי' פשהיא בהינומא וע"כ היינו ראשה פרוע דקתני ואה"נ י"ל דכל שערה מונח על כתפה ולא קצת שערה.

גם מ"ש ה' מדאצט' רש"י לפ' שערה על כתפה פה היו נוהגים להוציא את הבתולות מבית אביה' לבית בעליה' לא דוקא הוא דכבר פתב הרב במקובצת דרש"י נתפנו למה שהק' בירוש' וניחוש

שָׁמָא בְּתוּלָה אֶלְמָנָה מֵהַנְּשׂוּאָי וּפְרִיק הָדָא דְתִימָ' פְּתוּלָה אֶלְמָנָה מֵהַנְּשׂוּאָי אֵינָה יוֹצֵאָה בְּהִינּוּמָ' וְאַפְשָׁ' דְלֶהֱכִי כ' רש"י דְכָף הָיוּ נוֹהֲגִי לְהוֹצִי' אֶת הַבְּתוּלוֹ' מִבֵּית אָבִיהָ לְבֵית חֲתָנִי פִי' לֹא הָיוּ נוֹהֲגִים לַעֲשׂוֹת כֵּן אֶלָּא כְּשֶׁהָיוּ מוֹצִיאִי אוֹתָהּ מִבֵּית אָבִיהָ לְבֵית חֲתָנָה פִי' יֹצֵאָה א' וְכו' ע"ש וְאַעֲיָקְר' דַּמְל"ת רְאִינוּ לְהֶרֶב בְּמִקְוֵבָצ' שֶׁשׁ שֶׁכ' וְז"ל וְרֹאשָׁה פְּרוּעַ פִּי' מְגֻלָּה וְכָף הָיוּ נוֹהֲגִים לְבְּתוּלָה וְלֹא לְאֶלְמָנָה וְהָא דַּאֲמ' וּפְרַע אֶת רֹאשׁ הָאִשָּׁה וְתַדְב"י מִכָּאן הַזְּהָרָה לְבָנוֹת יִשְׂרָאֵל שְׁלֹא יֵצְאוּ פְּרוּעֵי רֹאשׁ אֵיכָּא לְמִימ' בְּנִשְׂוֹאוֹת קְמִיָרִי מְלִיקוּטֵי הַגְּאוּנִים עַכ"ל הָרִי דְפְּשִׁיטָא לִיה מַלְת' דְּאַרוּסָה מְוֹתֶרֶת בְּפְרִיעַת רֹאשׁ וּנְשׂוּאָה הוּא דְאַסוּר: אֵיכָּרָא דִּישׁ לַעֲמֹד בְּזָה מִמ"ש בְּסִפְרֵי פ' נִשְׂא ע"פ וְהַעֲמִיד הַפֶּהּן וְגו' וּפְרַע אֶת רֹאשׁ הָאִשָּׁה ד"א לִימָד עַל בָּנוֹת יִשְׂרָאֵל שֶׁהֵן מִכְּסוֹ' רֹאשֵׁיהֶן וְאַעֲפ"י שְׂאִין רְאִיָּה לְדָבָר זָכָר לְדָבָר שֵׁנָא' וְתַקַּח תָּמָר אֶפְרַיִם עַל רֹאשָׁהּ וְנָר' דְאַסִּיפִי' דְקָר' קְסָמִיָּה דְכֶתִי וְתִשָּׂם יָדָהּ עַל רֹאשָׁהּ כַּמ"ש ה' סד"ר ע"ש וְהָרִי תָּמָר בְּתוּלָה הֵיטָה אֶלָּא שְׁנֹאנְסָה וְא"כ מִשְׁמ' דְאַפִּי' בְּתוּלָה שְׂאִינָה אַרוּסָה אֵינָן מְגֻלוֹת רֹאשֵׁיהָ וְדוֹסָק לֹא דְכִינּוֹן שְׁנֹאנְסָה יֵצְתָה מְגֻדָּר הַבְּתוּלוֹת וְנֹאֲסֶרֶת בְּגִילּוֹי הָרֹאשׁ כְּשֶׁאָר הַפְּנוּיּוֹת.

אָף לְכַאוּרָה יֵשׁ לַעֲמֹד בְּזָה מִדְּאַמְרֵי' בַּפ' מְצִיאַת הָאִשָּׁה דַּס"ו ע"ב מְעַשֶּׂה בְּרִיב"ז שֶׁהִיא רוֹכֵב עַל הַחֲמוֹר וְכו' רְאָה רִיבָה אַחַת שֶׁהִיטָה מְלַקְטָת שְׁעוּרֵי' וְכו' כִּינּוֹן שְׂרָאָתָה אוֹתוֹ נִתְעַטְפָּה בְּשַׁעֲרָה וְעָמְדָה לְפָנָיו וְא"ל ר' פְּרָנְסִי וְכו' וְהִשְׁתָּא ק' אֵיךְ נִתְעַטְפָּה בְּשַׁעֲרָה שֶׁהָרִי מְשַׁמַּע דְּנִשְׂוֹאָה הֵיטָה מִדַּא"ל ר' זְכוּר אֶתָּה כְּשֶׁחֲתַמְתָּ עַל כְּתוּבַתִּי וְכוּלֵי וְאוּלָם לַפַּמ"ש הַר"ב בְּמִקְוֵבָצָת דְּבִנְשׂוּאָי' דוֹק' הוּא דְאַסוּ' יֵשׁ לְדַחֲוֹק וְלֹא דְחַתְּמָת בְּכַתְּוֵבָת' בְּשַׁעֲרָת אֵירוּסֵי' וְעַד הִשְׁתָּא עַדִּינּוֹן לֹא נִשְׂאָת.

אֵיכָּרָא דְהַתָּם לַעֲלִיל מְזָה בְּסִמּוּף אֶמְרֵי' אַר"י אַר' מְעַשֶּׂה בְּבַתּוֹ שֶׁל נִקְדִּימוֹן וְגוּרִיוֹן שֶׁפָּסְקוּ לָהּ חֲכָמֵי' ד' מֵאוֹת זוּז לְקוֹפָה שֶׁל בְּשָׂמִים וּפִירֵשׁ"י שְׁמַת בְּעֵלָהּ וּבָאָה לַב"ד לְפָסוּק לָהּ צְרָכֶיהָ מִנְּכֻסֵי וּמִדְּבָרֵי הַתּוֹ' שֶׁשׁ בַּד"ה שֶׁפָּסְקוּ לָהּ מִשְׁמ' דְּהִיא בְּעֵצְמָה שֶׁהִיטָה מְלַקְטָת הַשְּׁעוּרֵי' ע"ש אֶלְמָא מְשַׁמַּע שֶׁהִיטָה נִשְׂוֹאָה וּמֵאֵי דְקָרוּ לְהַרְיָבָה אַפְש' מִשּׁוּם שֶׁהִיטָה רַכָּה בְּשָׂנִים וּבַפ' ד"מ דַּנ"ח ע"ב אֶמְרֵי' ב"ן שֶׁיִּחַד שֶׁפָּחָה לַעֲבָדוֹ וּבָא עָלֶיהָ חֲזִיב מִיטָה מֵאִימַת הַתְּרַת' אַר"ן מְדַקְרוּ לָהּ רַבִּית' דְּפִלְגֵיָא ע"ש אַלְמ' דְּאַשָּׁה קָרִי' לָהּ רַבִּיתָא וּמַעֲתָה הַדָּר' קוּשִׁיא לְדוֹנְפָתָה דְּבִנְשׂוּאָה פְּנוּיָה לִיכָּא מֵאֵן דְּפִלְגֵי דְאַסוּ' בְּפְרִיעַת רֹאשׁ וְאַפְשָׁר לֹאמַר דְּשַׁעֲרַת חֲנוּכָּהּ הֵיטָה וְלֹא הִנִּיחוּ לָהּ הָאוּיָבִים שְׂרִיד וּפְלִיט וּנְשִׂאָרָה כָּף בְּגִילּוֹי הָרֹאשׁ: וְהִנֵּה מֵהֵיאָד דְּסִפְרֵי דְמִיָּיִתִי רְאִיָּה מִתְּמָר דְּכַתִּיב וְתִשָּׂם יָדָהּ עַל רֹאשָׁהּ לְכַאוּר' ק' עַמ"ש מְר"בש"ע בַּא"ח ס' צ"א בְּשֵׁם הַתְּה"ד דְּהַנְּחַת יָד עַל הָרֹאשׁ לֹא חֲשִׁיבָא כִּיִּסוּי ע"ש וְהָרִי הֵכָּא מְשַׁמַּע דְּכִיִּסוּי בַּכָּה"ג דְּהֵינּוּ יָדָהּ עַל רֹאשָׁהּ חֲשִׁיב כִּיִּסוּי שֶׁהָרִי תָּמָר כְּפִתָּה רֹאשָׁהּ בְּיָדָהּ וּמִיָּיִתִי מִנְּזָה רְאִיָּה בְּסִפְרֵי מִכָּאן לְבָנוֹת יִשְׂר' שֶׁהֵן מְכֻסּוֹת אֶת רֹאשֵׁיהֶן.

כְּבָר כְּתִיב הַתְּה"ד ס' יו"ד דְּדוֹנְקָא לַעֲנִין אֲזַנְפֶּרֶת הַבְּרָכָה דְלֹא מְהַנִּי מִשּׁוּם דְּהָרֹאשׁ וְהַלֵּב וְהִיז חַד אֵינּוֹן וְאֵין הַגּוֹף יָכוֹל לְכַסּוֹת אֶת עֲצָמוֹ מִשְׂא"כ לַעֲנִין כִּיִּסוּי ה' דְּמִי שֶׁהִיטָה שֶׁשׁ כְּתוּב עַל בְּשָׂרוֹ שֶׁהִיז אֵינוֹ בָּא אֶלָּא שֶׁשׁ שְׂאִינוֹ מִן הַגּוֹף ע"ש וְה"נ י"ל לַעֲנִין כִּיִּסוּי הַשְּׁעָרָא ע"ג דְּהִיז הָיוּ מִן הַגּוֹף מְהַנִּי שֶׁהִיז אֵינוֹ בָּא אֶלָּא כְּדִי שְׁלֹא יֵהָא הַשְּׁעָרָא מְגֻלָּה וְהָרִי הַשְּׁעָרָא מְכֻסָּה בְּיָדִים וְחֲשִׁיב שְׂפִיר כִּיִּסוּי אָף ק' עַל הַתְּה"ד מְהָא דְאַמְרֵי' בְּבִרְכוֹת דַּכ"ד ע"ב אַר"ה אַר"י הִנֵּה מְהַלֵּךְ בְּמִבּוֹאוֹ' הַמְּטוֹנְפוֹת מִנִּיחַ יָדוֹ עַל פִּי וְיִקְרָא ק"ש הָרִי דְּהַנְּחַת יָדוֹ עַל פִּי הָיוּ הַפְּסָק בֵּין פִּי וְשְׂקוּרָא בּוֹ ק"ש לְמִבּוֹי הַמְּטוֹנְפָא וְא"א דִּידוֹ אֵינוֹ חוֹצֵץ א"כ לֹא חֲשִׁיב הַפְּסָק כְּלָל וְאַפִּי' לַר"ח דְּפִלְגֵי הַתָּם וְס"ל דְלֹא מְהַנִּי לֹא פְּלִיג אֶלָּא אַעֲיָקְרָא דְּדִינָא דְלֹא מְהַנִּי הַפְּסָק וְאַפִּי' הִנֵּה מְפָסִיק בְּבִגְדָא לֹא מְהַנִּי בְּמִבּוֹאוֹ' הַמְּטוֹנְפוֹת: וְהִנֵּה מְהַרְשָׁ"ל בְּתִשׁוֹ' ס' ע"ב חֲלַק עַל הַתְּה"ד וְכ' דְאַפִּי' מִי שְׂרוּצָה לְבָרָךְ וְלִהְזַכִּיר

את ה' די לו בְּמַה שְׁמַכְהָ אֶת רֹאשׁוֹ בְּיָדוֹ וְאָף שִׁמְהָרָא"י כ' לְאִיסוֹר וּרְאִיתוֹ מֵר"ת פְּשָׁקֵהּ רוֹחֵץ בְּחַמִּים וְהִיָּה שׁוֹתֶה הִיָּה מִתְכַּסֶּה בְּבָגְד כְּנָגֵד לְבוּ מִשְׁמַע דְּוָקָא בְּבָגְד וְלֹא בְּיָדִים אֵין זֶה רְאִיָּה פִי מִש"ה לֹא חָשִׁיב פִּיסוּי שְׁדַרְדָּה הָאָדָם לְהַנִּיחַ יָדוֹ עַל לְבוֹ וְהָרֹאֶה לֹא יָדַע שְׁצָרִיף לְכַפּוֹת אֶת הַלֵּב אוֹ יִדְמָה וְשִׁלָּא פְסָהוּ מִמֶּשׁ כְּנָגֵד הַלֵּב אֲבָל לְמַעְלָה מֵרֹאשׁוֹ שֶׁהוּא דְבַר הַנִּיפְרָ מִפְּסִיק בְּכִיסוּי הַיָּד אֲת"ד ע"ש וּלפ"ז יִתְיַשֵּׁב הַסְפָּרִי פְּשָׁטֵן דְּכִיסוּי הַיָּד עַל הָרֹאשׁ חָשִׁיב פִּיסוּי וְנִיחָא נְמִי הֵיָּא דְבְּרַכּוֹת שְׁפַתְבּוֹ וְנֵר' שְׁזָה דַעַת הֵר' יוֹנָה בְּשֵׁם רַבְנֵי צְרַפְתִּי הֵבִיאוּ מֶרֶן הַב"י ס' ע"ב שִׁכ' שְׁאָם הָאָדָם מְחַבֵּק גּוּפוֹ בְּזִרְעוֹתָיו דִּינִי לִיָּה פְּהַפְסָקָה בְּבָגְד וּמְוָתֵר וְע"ש לְמֶרֶן מ"ש לִינִישׁב וּדְבָרָיו תְּמוּהִים וּכְבָר תְּמָהוּ עֲלָיו פֶּל הַמַּפ' וְעַמ"ש ה' בְּרַכ"י וְאֵילָם לַפּמ"ש מְהַרְש"ל נִיחָא דַס"ל לְהֵר' יוֹנָה פְּדַעַת מְהַרְש"ל דְּכִיסוּי הַיָּד עַל הָרֹאשׁ חָשִׁיב פִּיסוּי וְדוּקָא בְּהֵיָּא גְנוּנָא דֵר"ת דִּידוֹ עַל לְבוֹ לֹא חָשִׁיב פִּיסוּי מִשׁוּם דְּלֹא מְנַפֵּר אֲבָל בְּכַה"ג שְׁמַחְבֵּק גּוּפוֹ בְּזִרְעוֹתָיו פְּשִׁטָּא דְמַנְפֵּר וּמִש"ה חָשִׁיב פִּיסוּי: אֵיבְרָא הָא ק"ט לְדְבָרֵי מְהַרְש"ל מִמ"ש הַתו' בַּפ"ב דִּיוֹמָא דַכ"ה ע"א ד"ה בַּעִי וְכו' תִּימָה פִּינּוֹ דְבַעִי פִּיָּס בְּקִדְשׁ אֲמָאֵי לֹא הָיוּ מְפִיָּסִי בְּעֵזְרָה עֲצָמָה דְקַדִּישׁ טְפִי וְאוֹר"ת דְּכִינּוֹ דְנוּטֵל מְצַנְפָתוֹ שֶׁל א' מְהֵם גְּנָאֵי הִיָּה לְעֲמֻד בְּלֹא מְצַנְפָת בְּעֵזְרָה ע"ש וְהִשְׁתָּא לְדַעַת מְהַרְש"ל דַס"ל דְּכִיסוּי הַיָּד עַל הָרֹאשׁ חָשִׁיב פִּיסוּי א"כ אֲפַתִּי ק' אֲמָאֵי לֹא הָיוּ מְפִיָּסִי בְּעֵזְרָה וְאֵי מִשׁוּם דְּגְנָאֵי הִיָּה לְעֲמֻד בְּלֹא מְצַנְפָת הֵרִי הִיָּה יָכוֹל לְכַסּוֹת רֹאשׁוֹ בְּיָדוֹ דְחָשִׁיב פִּיסוּי אֲמָנָם לְדַעַת הַתַּה"ד נִיחָא דְּכִיסוּי הַיָּד לֹא חָשִׁיב פִּיסוּי אֶף עֲדִינּוֹ ק' גַּם לְדְבָרֵי הַתַּה"ד שְׁהָרִי כ' מֶרֶן הַב"י בַּסִּי צ"א דְלָפִי דְבָרָיו מִשְׁמ' שְׁאָם אַחַר מְנִיחַ יָדוֹ עַל רֹאשׁוֹ שֶׁל זֶה חָשִׁיב שְׁפִיר פִּיסוּי וְא"כ ה"נ הֵרִי יָכוֹל אָדָם אַחַר לְהַנִּיחַ יָדוֹ עַל רֹאשׁוֹ שֶׁל זֶה וְלֹא הָיוּ גְנָאֵי: וְלַעֲיָקֵר קוֹשְׁיָתָם פְּתַבּוּ עוֹד לְתַרְץ מִשְׁם הַרְר"י מִשׁוּם דְּהָיוּ קִיָּמִי בְּכוֹלִיאָר וְאֵם הָיוּ מְפִיָּסִי בְּעֵזְרָה הָיוּ אַחֲזִירִיָּהֶם לְהִיכֵל ע"ש וְלְכַאוּרָה י"ל דְּהָא דְנִיָּיד הַרְר"י מִתִּי ר"ת מִשׁוּם דַס"ל פְּדַעַת מְהַרְש"ל דָּאֵין קַפִּידָא כָּלָל בְּגִילוּי הָרֹאשׁ וְאֲפִילוֹ לְהַזְפִּיר אֶת ה' ע"ש וְעִי"ל דַה"נ דַס"ל דִּישׁ קַפִּידָא בְּגִילוּי הָרֹאשׁ אֲלֵא דַס"ל דְּמָה שְׁעוֹשִׁין כֵּן דְּהִיָּנּוּ שְׁנוּטֵל מְצַנְפָת שֶׁל א' מְהֵם הָיוּ.

לְצוּרָף עֲבוּדָה לֹא חָשִׁיב גְּנָאֵי מִיָּדֵי דְהָנָה שְׁהָיוּ פְּהִנִּים יָדֵיהֶם מְלוֹכְלְכוֹת בְּדָם הַזְּבָחִים וְהָיוּ הוֹלְכִים יַחְפִּי עַל הַרְצָפָה וְאֲפ"ה לֹא הָיוּ גְנָאֵי פִינּוֹ דְהָיוּ צוּרָף עֲבוּדָה ה"נ מַה שְׁנוּטֵל מְצַנְפָתוֹ לֹא הָיוּ גְנָאֵי וְעִי"ל ע"פ מ"ש הַתִּי"ט בַּפ"ב דִּיוֹמָא ד"ה הַצְּבִיעוֹ וְז"ל כ' הֵרֵב וְנוּטֵל מְצַנְפָתוֹ מֵרֹאשׁוֹ שֶׁל א' מְהֵם וְלְכַאוּרָה שְׁפָף הִיָּה עוֹמֵד בְּלֹא מְצַנְפָת עַד שְׁפִיָּסוֹ וְכֵן דַעַת הַתוֹס' שִׁכ' דְּגְנָאֵי הִיָּה לְעֲמֻד בְּלֹא מְצַנְפָת בְּעֵזְרָה אֲבָל הֶרַמְב"ם בַּפ"ד מַה תְּמִידִי פְתַב וְהִמְמוֹנָה נוּטֵל מְצַנְפָתוֹ וּמְחַזִּירָה מִשְׁמַע דְּמִידְּ מְחַזִּירָה ע"ש וּמַעֲתָה נ"ל דַהֵר"י ס"ל פְּדַעַת הֶרַמְב"ם דְּמִידְּ הִיָּה מְחַזִּירָה וּבְכַה"ג לֹא הָיוּ גְנָאֵי וְלָכֵף הַנְצָרָף לְתִי אַחֲרִיָּנָא: וְהִנֵּה אַעֲיָקֵרָא בְּדְבָרֵי הַתו' שִׁכ' דְּגְנָאֵי הִיָּה לְעֲמֻד בְּלֹא מְצַנְפָת בְּעֵזְרָה יֵשׁ מִקְשִׁי מִמ"ש בַּפ' הַמְדִיר דַע"ב פְּרוּעֵי רֹאשׁ דְּאוֹרִיָּת' הוּא דְכַתִּי וּפְרַע אֶת רֹאשׁ הָאִשָּׁה וְתַדְב"י אֲזַנְהָה לְבָנוֹת יִשְׂרָאֵל שְׁלֹא יֵצְאוּ בְּפְרוּעֵי רֹאשׁ ע"ש וְא"א דְּגְנָאֵי הוּא לְעֲמֻד בְּעֵזְרָה בְּפְרִיעַת רֹאשׁ א"כ מֵאֵי רְאִיָּה מִיָּתִי מְהֵכָא דַלְמ' לְעוֹלָם מוֹתָרִים בְּפְרִיעַת רֹאשׁ וְשִׁאנִי הֵכָא פִינּוֹ דְמַעֲשָׂה סוּטָה בְּעֵזְרָה א"כ מוֹכְרָח לְכַסּוֹת רֹאשָׁה מְפִנִי יִרְאֵת הַמְקַדֵּשׁ דְּגְנָאֵי הוּא שְׁתַּפְּנֵס לְעֵזְרָה בְּגִילוּי הָרֹאשׁ וְנֵר' דְּאִיסוֹר זֶה הוּא אִיסוֹ' תוֹרָה שִׁנְא' וּמְקַדְשֵׁי תִירָאוּ וּכְבָר כָּל הַפּוֹסְקִי כ' אִיסוֹר זֶה דְּמְקַדְשֵׁי תִירָאוּ דְּהִיָּנּוּ דְלֹא יָקַל רֹאשׁוֹ כְּנָגֵד שְׁעַר הַמְזוּרָח וְלֹא יִפְנֵס לְהֵר הַכִּיתָ בְּמַקְלוֹ וּבְאַפְּוֹנְדָתוֹ וּכְדַתְנּוֹ בַר"פ הָרֹאֶה וְנֵר' וְדָאֵי דְגִילוּי הָרֹאשׁ בְּכָלֵל אִיסוֹר זֶה מְדְבָרֵי הֵרֵב מִש"ל בַּפ"ז מַה בֵּית הַבְּחִירָה דִּין ה' שְׁעַל מ"ש הֶרַמְב"ם לֹא יָקַל רֹאשׁוֹ כְּנָגֵד שְׁעַר הַמְזוּרָח וְכו' הֵבִיא ע"ז דְּבָרֵי הַתוֹס' דִּיוֹמָא שְׁפַתְבוֹ דְּגְנָאֵי לְעֲמֻד בְּעֵזְרָה בְּלֹא מְצַנֵּפ' ע"ש וְלָכֵף אֲתָא קָרָא לוּמ' וּפְרַע אֶת רֹאשׁ הָאִשׁ פִּינּוֹ

שְׁהִיָּה מְכוּסָה בְּשַׁעַת פְּנִיסַת' לְמַקְדָּשׁ וְלִכְאוּרָה י"ל דְּאֵעִיקְרָא מ"ש הַתּוֹרָה וּפְרַע אֶת רֹאשׁ הָאִשָּׁה
הוּא פְּדֵי לְבוֹזוֹת' וְלַנְּוֹלָה בְּפְנֵי הָעָם וּא"א שְׁהֵם בְּלֹא ה"ה פְּרוּעֵי רֹאשׁ א"כ לֹא הָיוּ בְּיָזוּי לְדִידָה כָּלֵל
בְּהִכִּי פִּינוֹן שְׁנֹנְהָגוּ' הֵם בְּכָף וְלֹא הָיוּ בְּיָזוּי אֲלֵא לְמַקְדָּשׁ הָא לִיתָא שְׁהָרִי בְּסוּטָה ד"ח אָמְרִי וּפְרַע
אֶת רֹאשׁ הָאִשָּׁה אֵין לִי אֲלֵא רֹאשָׁה גּוּפָה מִנִּין ת"ל הָאִשָּׁה א"כ מַת"ל וּפְרַע אֶת רֹאשָׁה מְלַמֵּד
שְׁהַפְּהֵן סוּתָר אֶת שְׁעָרָה וּפִירַש"י סוּתָר אֶת שְׁעָרָה מְרַבָּה בְּגִילּוּיָה שְׁסוּתָר אֶת קְלִיעַת' ע"ש וּא"כ
י"ל דְּאֵעִיקְרָא לֹא הִנְצָרָה הַפְּתוּבָה אֲלֵא לֹמַר שְׁסוּתָר אֶת קְלִיעַת' דְּהָיוּ דְּרָף בְּיָזוּן פִּינוֹן שְׁאֵין דְּרָכָם
לִילָף בְּלֹא קְלִיעַת הָרֹאשׁ אֲבָל לַעֲנֵן פְּרִיעַת רֹאשׁ אֵין פָּאן הוֹכַח' וּצ"ע: וְהִנֵּה דַעַת רַש"י וְהַתּוֹ'
בְּסוּגִיָּא דַּפ' הַמְדִיר דַּע"ב ע"ב ד"ה א"כ מְבֹאָר דַּס"ל דְּבַחְצָר שְׁאֵין רַבִּי בּוֹקְעִי בְּהַ וְכ"ש בְּבֵית'
אֵין בְּהַ מְשׁוּם פְּרִיעַת רֹאשׁ וְהַ מְהַר"י הַלּוֹי בַּתְּשׁוּ' שְׁזַכְרָנוּ לַעֲיֵל הַק' מְהָא דַּכ' הָרֹא"שׁ וְהַמְרָדְכִי
בְּשֵׁם רֵאבִי"ה בַּפ' מִי שְׁמַתוּ דַּכ"ד ע"א אֵהָא דַּאֲר"שׁ שְׁעַר בְּאִשָּׁה עָרְוָה דַּה"ד בְּנִשְׁי' שְׁדַרְפֵּן לְכַסוּת
שְׁעָרָן אֲבָל בְּתוֹלוֹת שְׁדַרְפֵּן לִילָף פְּרוּעוֹת מְוֹתָר לְקִרוֹת קִרְיַת שְׁמַע כְּנַגְדָן ע"ש וְסַתְּם ק"ש בְּבֵית
וּבַחְצָר וְאִפ"ה פְּתוּבָה שְׁדַרְפֵּן נְשִׁים לְכַסוּת רֹאשָׁן וְע"ש מַה שְׁנִדְחַק לִינִישָׁב וְנַר' דְּהָרֹא"שׁ וְרֵאבִי"ה
ס"ל כְּדַעַת הָעָרוּף שַׁכ' וְנ"ל אֲבָל בְּחַצָר בְּקַלְת' אֵין בְּהַ מְשׁוּם פְּרוּעֵי רֹאשׁ מְשַׁמַּע דַּס"ל דְּאִשָּׁה
אִפִּי בְּחַצָר אֲסוּר בְּפְרִיעַת רֹאשׁ דְּלֹא פְּרַש"י וְתו' כְּמוֹ שְׁהָאֲרִיף בְּזָה הַב"ח בַּא"ה סִי' קַט"ו וְנִרְאָה
דְּמַכָּאן סִינְעַת' לַמ"ש הַב"ח שְׁם שְׁדַעַת הַטּוֹר כְּדַעַת הָעָרוּף דְּאִפִּי בְּחַצָר אֲסוּר בְּפְרִיעַת רֹאשׁ
וּלְפַמ"ש דַּעַת הָרֹא"שׁ כְּכַדַּת הָעָרוּף וּא"כ הַטּוֹר פֶּסַק כְּדַעַת אֲבִיו הָרֹא"שׁ וּמ"מ דַּעַת רֹב
הַפּוֹסְקִי רַש"י וְהַתּוֹ' וְהַר"ן וְהַר"ב בַּש"מ בְּשֵׁם כְּמָה גְדוּלִים דְּבְבֵית' וּבְחַצָר שְׁאֵין רַבִּים בּוֹקְעִי
בְּהַ מְוֹתָרַת בְּגִילּוֹי הָרֹאשׁ אֵיבְרָא דְּבִירוֹשׁ' שְׁם בַּפ' הַמְדִיר מְשַׁמַּע כְּדַעַת הָעָרוּף שְׁם וְע"ש לַה' קִרְבֵּן
הָעֵדָה וְדו"ק: וְלַעֲנֵן אַרוּסָה אִם אֲסוּרָה לְצַאת בְּגִילּוֹי הִנֵּה מְהַר"י הַלּוֹי בַּתְּשׁוּ' שְׁם הַבִּיא רֵאבִי
לְאַסוּר מְדַאמְרִי בַּרפ"ג דְּסוּטָה אַרוּסָה אֵינָה שׁוֹת' מְדַכְתִּיב תַּחַת אִישָׁף וְאֵיכָא לַמ"ד מַתַּחַת אִישָׁה
וּפְרִיף עֲלָה טַעְמָא דְּכַתִּיבִי הִנֵּי קִרְאִי הָא לֹא הו"א אַרוּסָה שׁוֹתָה וְהָא ר"ח אֵינִי מַתְנִיחַ' בִּידְל'
מִבְּלַעְדִּי אִישָׁף מִי שְׁקַדְמָה שְׁכַבַת בּוֹעֵל לְבַעַל וְלֹא שְׁקַדְמָה וְכו' וּמְשַׁנִּי פְּגוֹן שְׁבָא עֲלֵיהָ אַרוּסָה
בְּבֵית אֲבִיהָ וְהַשְׁתָּא א"א דְּאַרוּסָה מְוֹתָרַת לְצַאת בְּפְרִיעַת רֹאשׁ אֲכַתִּי ק' הָא בְּלֹא הִנֵּי קִרְאִי א"א
דְּאַרוּסָה שׁוֹתָה מְדַכְתִּי גַבִּי סוּטָה וּפְרַע אֶת רֹאשׁ הָאִשָּׁה וְזָה אֵין שְׁיִיף בְּאַרוּסָה שְׁהָרִי הִיא יוֹצְאָה
תְּמִיד בְּפְרִיעַת רֹאשׁ ע"ש וְאִח"ה אֵין פָּאן רֵאבִי שְׁהָרִי אָמְרִי שַׁסְד"ח וּפְרַע אֶת רֹאשׁ הָאִשָּׁה א"כ
מַת"ל וּפְרַע אֶת רֹאשָׁה מְלַמֵּד שְׁהַפְּהֵן סוּתָר אֶת שְׁעָרָה וּפִירַש"י מְרַבָּה בְּגִילּוּיָה שְׁסוּתָר אֶת קְלִיעַת'
ע"ש וּא"כ י"ל בְּבַתּוּלָה אַרוּסָה אַע"ג דְּלֹא מְצִי מְקַיִים בְּהַ פְּרִיעַת הָרֹאשׁ הָרִי מְקַיִים בְּהַ שְׁסוּתָר
אֶת קְלִיעַת' וְע"ק אִשָּׁה קַרְחַת שְׁאֵין לָהּ שְׁעַר כָּלֵל וְלֹא שְׁיִיף לְקִיּוּמִי בְּהַ סְתִירַת שְׁעָרָה דְּהֵינּוּ
שְׁסוּתָר אֶת קְלִיעַת' א"כ נַאמ' ג"כ דְּאֵינָה שׁוֹתָה פִּינוֹן דְּלֹא שְׁיִיף לְקִיּוּמִי מְצַוַת קְלִיעַת שְׁעָרָה הָא
וְדַאי לִיתָא דְּמְצִי לְקַיִים מְקַיִים וְכ"ש בְּבַתּוּלָה אַע"ג דְּלֹא שְׁיִיף לְקַיִים בְּהַ מְצַוַת פְּרִיעַת הָרֹאשׁ הָא
מְצִי לְקַיִים בְּהַ שְׁפִיר סְתִירַת שְׁעָרָה דַּנְּפ"ל מְוֹפְרַע אֶת רֹאשׁ דְּהֵינּוּ שְׁסוּתָר אֶת קְלִיעַת'.

גַּם מ"ש עוֹד ה' הַנּוֹ' וְנ"ל פִּינוֹן דְּנִפְרַע רֹאשׁ הָאִשָּׁה לֹא יִתּוּרָא הוּא דְּאִצְט' לְגוּפִי' סַד"א דַּאֲע"ג
דְּהֵאִי פְּרִיעַת רֹאשׁ בְּסוּטָה נְשׁוּאָה מ"מ בְּאַרוּסָה אֵינָה מְעַכְבַּת אֲלֵא שׁוֹתָה אַף שְׁאֵין בְּהַ פְּרִיעַת
רֹאשׁ הָא לִיתָא דְּהָא קִרְא דְּמִבְּלַעְדִּי אִישָׁף נְמִי לֹא מְוֹתָר הוּא דְּאִצְט' לְגוּפִי' שְׁנַבְעֵלָה לְבַעֲלָה
שֹׁא"א לְהַשְׁבִּיעַ סַתְּם שְׁלֹא שְׁכַב שׁוּם אִישׁ אוֹת' וּבְהַכְרַח צְרִיף לְמַכְתָּב מִבְּלַעְדִּי אִישָׁף וְאִפ"ה נִילַף
מִינָה דְּאַרוּסָה אֵינָה שׁוֹתָה דְּלֹא קִרְאִי בְּהַ מִבְּלַעְדִּי אִישָׁף ה"נ אֵיכָא לְמִילַף מְדַלָא קִרְאִי בְּאַרוּסָה
וּפְרַע אֶת רֹאשָׁה ע"ש וְלִיתָא דְּהַתְּם פְּשִׁטָא דְּמִיתּוּרָא דְּקִרְא דְּמִבְּלַעְדִּי אִישָׁף דְּרִישׁ מַדְהו"ל
לְמַכְתָּב אִם לֹא שְׁכַב אִישׁ אַחַר אוֹתָהּ דַּר"ל שְׁלֹא קִיבְּלָה שְׁכִיבָה מְעוֹלָם מְאִישׁ אַחַר וְאִפִּי אוֹתָהּ

השפי'ב' היא הית' קנדם שכיבת הבעל: ובר מן דין אעיקרא דדינא מבואר מדברי הרא"ש בפי' הובא בפי' לסוטה דאפי' פריעת ראש עצמה לא מעפכה שכ' עלה הא דמבעיא לן התם ד"ח ע"ב חבל מצרי מהו שיעפב בסוטה תימה למה יעפב ונהלא פריעה דכתיבא בקרא אינו מעפב כדקתני אם הנה לבה נאה לא הנה מגלהו וי"ל דס"ל דרבנן פליגי עליה דר"י ומיהו תימה היכי ס"ד שיעפב והא אפי' דכתי' בקרא אי שנה עליו הפתוב לעפב ואי לא לא ונ"ל דה"ק מהו שיעפב אם אין להם חבל המצרי במזמן עד שיחזור למצוא חבל אבל אי הנה בלא חבל פשיטא שאינו מעפב שלא יבדקוה והשתא לק"מ מפריעת שער דהתם לא פרע כלל אבל הכא אם יש לו חבל המצרי צריך להביאו לכתחלה עכ"ל כפי מה שהוגה אמןם הלשון מגומגם ונר' פשוט דיש להגיה פן וכצ"ל והשת' לק"מ מפריעת ראש דהתם (נמי אם לא פרע לא מעפב כלל) אבל הכא וכו' כצ"ל באופן דמבואר מדברי דאפי' רבנן דפליגי עליה דר"י ס"ל דאפי' לא פרע כלל לא מעפב ובלכתחלה הוא דפליגי פניו שכן בארוסה נמי אע"ג דליכא לקיומי בה מצנות פריעה ה"נ דלא מעפבא והו"א דשות' אי לאו דגלי קרא דאינה שותה וליכא למימר דאשה שאני דמ"מ יכול לקיים בה מצנות פריעה ע"ד כל הראוי לביולה אין ביולה מעכבת בו משא"כ בארוסה דהא ודאי ליתא דה"נ ראוייה היא לכסות ראשה ועוד דיכול לקיומי בה לסתור קליעת' ומ"מ לענין דינא כבר כתבנו מדברי הגאונים שהביא הר"ב בש"מ מתבאר דבארוסה אין איסור כלל בפריעת הראש ודוקא נשואה הוא דאסורה כמו שכתבנו לעיל: דברי דוד ודע דבמס' עירובין איתא מיכל בת שאול היתה מנחת תפילין ולא מיחו בה חכמים ופירש"י דהנה ס"ד למחות בה משום בל תוסיף והתוס' שם פי' משום דתפילי' צריכי' גוף נקי ונשים אינם יכולו' לשמור עצמן בטרה ע"ש וראיתי לה' האשכנזי בס' פסוק נבחר דרושי' בפ' קרח שכתב דכל זה רחוק ומקום הניחו לו דהנה שם בעירובין אמרו עשרה קללות נתקללה חנה וחד מינייהו שתהא עטופה פאבל בלתי לגלות שער ראשה ותפילי' צריכין להניח בגובה הראש במקום שער וא"כ זאת היא הרבותא שלא מיחו בה חכמים ומ"ש הט' שלא הקפידו חכמים ע"ז ושוב כ' ליישב לרש"י והתוס' שלא כתבו הך טעמא משום דהך ילפותא ילפי' בקידושי' דל"ו בג"ש מקרחה בין ענייכם מה להלן בגובה הראש אף פאן בגובה הראש והך ילפותא לא שייכא אלא דוקא לגבי איש שנצטונה על קרחה משא"כ אשה כדאיתא התם ולכך התיר להניח מצמיחת שערות א"ד ו"ל וליתא דהך מלתא אינה אלא לאיסי בן יהודה התם דלא קי"ל פותיה אמןם לדין דקי"ל דאשה נמי איתא בקרחה וכסתמ' דמתני' התם דלא תני נמי חוץ מבל תקרחו וכ"פ הרמב"ם בפ"ב מה' עכו"ם ע"ש שפיר איכא למילף הך ג"ש דמה להלן בגובה הראש אף פאן בגובה הראש ובר מן דין לית' דאפי' לאיסי ו' יהודה דנשי' ליתנהו בקרחה מ"מ לענין מקום הנחת תפילין שפיר מצי למילף מקרחה דהתם דהני במקום קרחה דהא לא בעיא למילף אלא מקום הנחת תפילין היכן הוא ומאי נ"מ בזה אם הנשים ליתנהו בקרחה דמה תלוי הענין זב"ז.

ועוד דאיהו יעלה על הדעת לומר שמצונה אחת תהיה חלוקה בעשייתה לב' עניינים שאיש מניח אותו בגובה הראש במקום שער והאשה מניח אותו למטה מצמיחת הראש ולא תעשה כזאת בישראל: גם אעיקרא לית' לטעם זה פלל שהרי כ' מרן בש"ע א"ח סי' כ"ז סק"ה וז"ל אדם שהוא עלול לגזילות וכו' יש להתיר לו להניח תפלה ש"ר על הכובע הסמוך לראש ויכסם מפני הרואים ע"ש ואם פן הכא גבי מיכל י"ל דאחר שתניח תפילין בביתה היתה מכסה אותו מפני הרואים כדי שלא יראו את שעררה ועוד י"ל דהיתה לובשת תפילין ע"ג כובע הסמוך לראשה ולא היתה צריכה לכסות אותו בבית' דדוקא באיש אמרו דמכסה אותו משום דלאו כ"ע ידעי שהוא אנוס וכמ"ש

הט"ז שם סק"ו ע"ש אַמְנָם בְּמִיכָל אפ"ל מְגַלָּה אוֹתוֹ לִית לֵן בַּה דְּהַפְּל יוֹדְעִין שְׁהֶאֱשָׁה אָסוּר לְגָלוּת
שְׁעָרָה וְדִין גְּרָמָא שְׁהַנִּיחָה אוֹתוֹ ע"ג כּוּבַע הַסְּמוּף לְרֵאשֶׁה סוּף דְּבַר שְׁדַבְּרִי ה' ו"ל הֵם פְּהַרְרִין
הַתְּלוּיִין בְּשְׁעָרָה: סִימָן ה' עַל א' שְׁקִינְדֵּשׁ אֵשָׁה בְּכּוּס אוֹ בְּגָד וּאִמ' לֵה הַרִי אֶת קוּדְשִׁי לִי בְּטַבְעִי זֹו
וְכוּ' אִם הִיא מְקוּדְשִׁי אוֹ לְאֵהֳנָה הַרְשָׁב"א בְּתִשּׁוּי' ח"א ס' אֶלְף קפ"ו כ' שְׁאָם רֵאת' הִיא בְּמָה הוּא
מְקוּדְשָׁה אַע"פ שֶׁאִמ' בְּטַבְעַת זֹו מְסַתְּבַר' לִי שְׁהִיא מְקוּדְשֵׁת לְפִי שְׁהַרִי יִדְעָה הִיא שְׁאִין זֶה טַבְעַת
וְאִפ"ה פִּשְׁט' יָדָה וְקַבְּלָתוֹ וְסַבְּר' וְקַבְּלָה לְשֵׁם קִידוּשִׁין וְהִבִּיא רְאִיָּה מִפ' הָאִישׁ מְקַדֵּשׁ כּוּס זֶה שֶׁל
יִין וְנִמְצָא שֶׁל דְּבִשׁ וּא"א דְּאִפִּי בְּיָדְעָה בִּי שְׁהוּא שֶׁל דְּבִשׁ אֵינָה מְקוּדְשִׁי מֵאִי שְׁנָא נִמְצָא שֶׁל דְּבִשׁ
דְּאִיפָא תְּרַמִּי לְרִיעוּת' חֵד' שְׁהוּא שֶׁל דְּבִשׁ וְעוֹד דְּהִטְעַם שֶׁא"ל שְׁהוּא שֶׁל יִין וְסַבְּרָה הִיא שְׁהוּא
כֵּן כְּמוֹ שֶׁא"ל וְנִמְצָא שְׁאִינוֹ שֶׁל דְּבִשׁ לְאִשְׁמוּעִי אפ"ל א"ל הַתְּקַדְּשִׁי לִי בְּכּוּס זֶה שֶׁל יִין וְהוּא שֶׁל
דְּבִשׁ דְּלִיפָא אֶלָּא חֵד' לְרִיעוּת' וְאִפ"ה אֵינָה מְקוּדְשִׁי וְכ"ש בְּנִמְצָא שְׁהִטְעַ' שְׁאֵינָה מְקוּדְשֵׁת אֶלָּא
שְׁאֵתָה יָכוֹל לְדַחוּת דְּדַלְמָא רְבוּת' דר"ש אֶתָּא לְאִשְׁמוּעִי דְּאִפִּי הִטְעַ' כָּל שְׁהִטְעָה לְשִׁבַּח מְקוּדְשִׁי
אֵת"ד ע"ש וְלִכְאוּרָה ק' דְּהָא מְסַקִּי הֵתָם הַב"ע כְּגוֹן שְׁאֵמְרָה הִיא לְשִׁלּוּחַ' צָא וְקַבְּל לִי קִידוּשִׁין
מִפ' שֶׁא"ל וְכוּ' ע"ש וְע"כ דְּכַוְלָה מִתְּנִיתִין לָא מִיַּרְי אֶלָּא עַל יְדֵי שְׁלִיחַ דֵּאל"כ אֶפְתִּי ק' רִישׁ'
דְּמֵאִי שְׁנָא מִיַּין וְנִמְצָא חוֹמָץ דְּאִיפָא דְּנִיחַ' לִיָּה בְּהֵאִי וְאִיפָא דְּנִיחָא לִי בְּהֵאִי דִּינִין וְדַבְּשׁ וְאִדְרַב' הָא
דְּמֵאִי טְפִי לִינִין וְחוֹמָץ אֶלָּא ע"כ דְּכַוְלָה מִתְּנִי' מִיַּרְי ע"י שְׁלִיחַ וְכִינִין דְּמִיַּרְי ע"י שְׁלִיחַ הָא לָא
שְׁנִיָּה הֵךְ רְבוּת' וְאִפִּי לר"ש וְאִפְשָׁר לִינִישׁב דַּס"ל לְהַרְשָׁב"א כַּמ"ש ה' ח"ה שֵׁם דְּבַרִּישׁ' דְּכּוּס שֶׁל
יִין וְשֶׁל דְּבִשׁ לָא פְּרִיף הֵכָא מִשּׁוֹ דְּפָסִיק' לִיָּה לְהַש"ס דַּכ"ע בַּחֵד' מִיַּנִּיָּהוּ נִיחָא לְהוּ וְכוּ' וְשִׁפִּיר
פְּלִיג ר"ש בְּפִשְׁטוֹ דָּאִם הִטְעָה לְשִׁבַּח דְּמְקוּדְשִׁי ע"ש אֶבֶל מו"ה זְרַע יִצְחָק בַּחֵי שֵׁם כ' הָא דְּלָא
הַק' הַש"ס אִרִּישׁ' שֶׁל יִין וְנִמְצָא שֶׁל דְּבִשׁ מִשּׁוּם דְּהוּ"א דְּסִיפ' ל"ק כַּמ"ש הַתוֹ רִישׁ' לְכַף נְקֻט
קוּשְׁיָתוֹ אִסִּיפ' לְרְבוּתָא דְּאַף אִסִּיפ' ק' וְצָרִיכִי לְתִי דַּגְמ' ע"ש מְבַרְאָר דַּס"ל דְּמֵאִי דְּמִסְקִי דְּמִיַּרְי
שְׁאֵמְר' הִיא לְשִׁלִּיחַ אֶפְלוּהַ מִתְּנִי' קָאִי וְאִשְׁתְּמִיטִיתִי תִשּׁוּי' הַרְשָׁב"א דַּע"כ דַּס"ל דְּלָא קָאִי אֶלָּא
אֶשֶׁל פְּסוּף וְכוּ' וְכְמוֹ שְׁפַתְבְּנוּ: וְהִנֵּה הַטּוֹר בֵּא"ה ס' ל"ח כ' וְז"ל הַתְּקַדְּשִׁי לִי בְּכּוּס שֶׁל יִין וְנִמְצָא
שֶׁל דְּבִשׁ וְכוּ' אֵינָה מְקוּדְשֵׁת ל"ש אִם קַבְּלָה הִיא הַקִּידוּשִׁי ל"ש אֶמְרָה לְשִׁלִּיחַ לְקַבְּלֵם וְכוּ' ע"ש
מְבַרְאָר מְדַבְּרִיו דַּס"ל דְּכִי אוּקְמָנָא כְּגוֹן הִיא שְׁאֵמְרָה הִיא לְשִׁלּוּחַ' צָא וְקַבְּל לִי קִידוּשִׁי אֶפְלוּהַ
מִתְּנִי' קָאִי אפ"ל אֵהֵיָא דִּינִין וְדַבְּשׁ וְיִשׁ לְהִבִּיא רְאִיָּה לְדַעַת הַטּוֹר מְדַפְּרִיף בַּגְמ' הַתְּקַדְּשִׁי לִי
הַתְּקַדְּשִׁי לוֹ מְבַעִי לִי וּא"א מֵאִי פְּרִיף דְּהָא אִיפָא לְמִי דְּהַתְּקַדְּשִׁי לִי דְּקַתְּנִי הִינִינוּ בְּכּוּס שֶׁל יִין
וְנִמְצָא שֶׁל דְּבִשׁ דְּסִיפ' לִי קָאִי אֶלָּא וְדֵאִי דְּמִשְׁמ' לִי דְּמֵאִי דְּמִשְׁנִי כְּגוֹן שְׁאֵמְר' לְשִׁלּוּחוֹ אֶפְלוּהַ
מִתְּנִי' קָאִי וְלְדַעַת הַרְשָׁב"א וְה' ח"ה י"ל דְּכִינִין דְּלָא חֲזַר הַתְּנָא לומ' הַתְּקַדְּשִׁי לִי אֶבֶל בְּכָא בְּכָא
מִשְׁמ' דְּהַתְּקַדְּשִׁי לִי אֶפְלוּהַ קָאִי וּפְשׁוּט: וְהֵרַב דִּינָא דְּחִיִּי בַּחֵלֵק עֲשִׂי ד"ט ע"ג הַק' מִמ"ש הַרְשָׁב"א
בְּתִשּׁוּי' אַחֲרַת הַבִּיא' מֵרֵן הַב"י כַּסִּי ל"א דְּהַמְקַדֵּשׁ בְּטַבְעַת מְוֻזְהָב' וְלֵא אִמ' כְּלוּם שְׁמָא בְּכָל דְּהוּ
נִיחָא לֵה וְעוֹד עַכְשָׁיו נִהְגוּ בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל הַצְּנוּעוֹת שְׁמַכְסִי פְּנִיָּהֶם בְּשַׁעַת קִידוּשִׁי וְאִין מְדַקְדְּקִי
בְּפָרוּט' אוֹ בְּתַרְקָב' וּלפ"ז צ"ל שְׁאֵפִי קִידְשִׁי בְּטַבְעִי שֶׁל כְּסוּף שְׁאִינוֹ מְצוּפָה זֶהֱב תַּהִיָּה מְקוּדְשִׁי
מְסַפֵּק דְּמִשְׁמַע דָּאִם הִיא מְכַסָּה פְּנִיָּה אִין מְדַקְדְּקִי ע"ש מִשְׁא"כ הֵכָא דְּהִטְעַ' אוֹת' וּמִיָּהוּ תְּמִיָּה
לִי דָּאִם הַרְשָׁב"א מְחַלֵּק בֵּין כַּשֵּׁא"ל סֵתָם לְכַשְׁפִּי לֵה שְׁהוּא שֶׁל זֶהֱב לְמָה הַנְּצָרָה לְטַעַמ' דְּפְנִיָּה
מְכּוּסוֹת"ל מִשּׁוֹ דַּא"ל סֵתָם וְאִפִּי רֵאתָה אוֹתוֹ הוּנִיא מְקוּדְשִׁי שְׁלֵא הִטְעַתוּ ע"ש וְלִק"מ שְׁאָם
כְּנֻתוֹ לְהַק' מִמ"ש הַרְשָׁב"א הִיכָא דְּהוּי טַבְעַת מְוֻזְהָב' הָא וְדֵאִי לִק"מ דְּהֵתָם שְׁאִנִּי שְׁהִטְבַּעַת
מְצוּפָה וְהַרְוָאָה אוֹמ' שְׁהִיא שֶׁל זֶהֱב וּמִש"ה אִם לָא הָיוּ פְּנִיָּה מְכּוּסִי וְנָתַן לֵה בְּסֵתָם יִשׁ מְקוּם לומ'
דַּאִפ"ה אֵינָה מְקוּדְשִׁי דְּהוּ"ל קִידוּשִׁי טְעוּת שְׁהִיא סְבוּרָה שְׁהִיא שֶׁל זֶהֱב אֶבֶל הִיכָא דְּפְנִיָּה מְכּוּסוֹת

י"ל שפיר דנתרצית להתקדש במה שיהי' וא"כ בצר זה שהיה הטבעת מןהקב' יש צד וקרוב הדבר לומר דהויא מקודש' ודאי ואם פונתו להק' עמ"ש הרשב"א היכא שהטבעת של כסף ממש הא נמי לק"מ דהיכא שהטבע' היתה של כסף ממש אם אין פניה מכוסו' פשיט' דמקודש' ודאי שהרי היא רואה שהטבע' היא של כסף ואפ"ה נתרצית וקובלה הרי היא מקודש' גמורה אבל כשפניה מכוסו' יש מקום לומר שאינה מקודשת וא"כ יש חידוש יותר כשפניה מכוסים ולפ"ז נתבארו דברי הרשב"א: עוד כ' הרשב"א ומ"מ נכון לחזן' ולקדש פדי לצאת ידי ספק וכו' אחר שאין אתנו ראיה מכרחת שהיא מקודש' ונדאית וכו' ע"ש ונר' שפונתו דראיה ראשונ' שהביא ממתני' דהתקדשי לי בכוס זה של יין ונמצא של דבש וכו' כבר דחה לזה דדלקא רביתא דר"ש אמתא לאשמועי' וכו' גם הראיה הב' שהביא מההיא דאמרין בגמ' התקדשי לי במנה זה ונמצא דינר של נחשת דאמרי' בגמ' אי בידעה בל' סבר' וקובלה וכו' גם זו אינה ראיה דהתם שאני פינן דאמ' במנה זה נאמת שהוא מנה אלא שנמצא דינר של נחשת ורגילות להמצא דינר של נחשת כל כה"ג פינן דידע' שפיר אמרי' דסבר' וקובלה משא"כ באומר בטבע' ונתן לה כוס דהוי ענין אחר איכא למימ' דלא הוי קידושי' גם הראיה שהביא מההיא דפרק בית פור דר"פ זבין ארע' מההוא גבר' וא"ל הוי' ד' גריני משחי ולא הויא אלא חמיסר וא"ל אבני פינן דמר קים ליה בגני' סבר וקביל א"ל והא ד' א"ל דעדיפ' כד' אמר לך גם זו יש לדחות פינן דאיכא למימר דד' דא"ל היינו דעדיפ' כד' קאמר וקים לי בגני' א"כ סבר וקביל משא"כ ה"א דא"ל בטבעת ואין פאן טבעת פלל וזהו שכתב הרשב"א שאין אתנו ראיה מכרחת' שהיא מקודשת ונדאית: באופן שדעת הרשב"א מבואר שאין פאן אלא ספק קידושי' משום שאין הראיות מכריחות ויש לתמוה על הטור בסי' ל"ח שכ' דאם קידש' בכוס של יין וא"ל של דבש וכו' דאם הפירה בו דהויא מקודשת גמורה ע"ש והתימה על מרן הב"י שהביא ע"ז תשו' הרשב"א הלזו ולא עורר ע"ז.

גם לדעת הרשב"א ע"כ לא מייירי אלא היכא דשניהם לשם קידושי' נתפנונו בלי שום ספק וכבר מתשו' הרשב"א אמנם היכא שאמרה שלא נתפונה לשם קידושי' לא הוי קידושי' פלל וכן הבין בפשיטות ה' שב יעקב בתשו' חא"ה סי' ד' דס"א ע"א וב' ע"ש ואלו מדברי הטור מוכח דכל שהפירה בו הויא מקודש' ואפי' אמרה דלאו לשם קידושי' נתפונה לאו פלום הוא דהו"ל דברים שפלב ואינם דברים צ"ע: סימן ו' היכא דזרק לה קידושי' ולא שקליתניהו אי הוי קידושי' או לא.

כתב הטור בא"ה סי' וכו' הרמ"ה דוק' דשקליתניהו ואישתיק' אבל זרק לה קידושי' אפי' לתוף חיק' ולא שקליתניהו אלא אישתיק' ואזלא לעלמ' שתיק' כה"ג לאו פלום היא והא דתנן זרק לה קידושי' לה מקודש' ה"מ היכא דארצאי מייעק' לאיקדושי' ליה אבל סתמאאפי' ספק קידושי' לא הוי וכו' הב"ח דר"ל דאחר שזרק לה לתוף חיקה נייערה חיקה עד שנפלו הקידושי' מחיקה וקאמ' דהדתנן זרק לה קידושי' קרוב לה מקודשת דאלמ' אע"ג דלא שקליתניהו ולא הוי פלל בתוף חיקה מקודש' ה"מ היכא דארצאי מעיקר' לאיקדושי' ליה פלום' אע"ג דלא ארצאי בפ' לזרוק לה הקידושי' ואיכא למי' שלא נתרצית אא"כ שיתן הקידושי' ביד' אפ"ה פינן שנתרצית בסתם לאיקדושי' לי חיישי' וכו' אבל סתמ' שלא נתרצית לו מעיקר' להתקדש לו וזרק לה קידושי' קרוב לה אפי' ספק קידושין לא הוי וה"ה היכא דזרק לתוף חיק' והפילה הקידושי' וכו' אפי' ספק קידושי' לא הוי פינן שלא נתרצית לו מעיקרא ולא שקליתניהו אלא אישתיק' לאו פלום היא ועיין לקמן סי' ל' ס"א עכ"ד ומתבאר מדבריו דבכה"ג דזרק לה קידושי' לתוף חיקה ולא שקליתניהו ואזלא לעלמ' היכא דארצאי מעיקר' לאיקדושי' לי קידושי' ס' מיהא הוי אע"ג דנייערה חיקה ונפלו

הקידושי' אפ"ה פיון דמעיקר' ארצאי ונרק לה קידושי' לתוף חיקה אף על גב דניערה חנישין
שפא מעיקרא נתרצית ולבסוף חזרה בה ולא מהניא חזרה וכהי נמי היכא דלא ארצאי מעיקר'
ולא ניערה אות' הוי נמי ס' קידושי' דכיון דלא ניערה אותם י"ל דשפא נתרצית להתקדש לו
ודוקא היכא דלא ארצאי מעיקרא וניערה הקידושי' הוא דלא הווי קידושי' פלל דהוי פנרק לה
קידושי' קרוב לה ולא ארצאי קמה דלא הווי קידושי' פלל אבל היכא דלא ניערה אותם הוי ח'
קידושי' ויש לתמוה דבסי' ל' כ' הב"ח עמ"ש הטור א"צ ליתן הקידושי' לתוף ידה אלא אפי' זרק
לה מדעת' לתוף חיק' מקודש' דר"ל דמלבד דרצונה להתקדש לו בעי' דהזריקה תהא מדעתה
דשפא אינה חפצה להתקדש לו בזריק' אלא שימתן לה לידה ולא מבעיא היכא דהאשה פלי בהדיא
תן לי הקידושי' בידי דאינו קידושי' פלל אם שינה ונרק לה הקידושי' אלא אפי' אמרה ס' קדשני
ונרק לה אינו קידושי' ודאי אלא קידושי' ספק דשפא מקפדת שלא יזרוק לה וכו' ע"ש משמע
מדבריו דבשלא אמרה קדשני ונרק לה הקידושי' אפי' קידושי' ס' לא הווי ואפי' בשלא ניערה
אותם אלא ששתקה לא הווי קידושי' פלל שהרי הרמב"ם והטור לא מיררו בניערה אותם אלא
אפי' הקידושי' נשארו בחיקה וזה הפך ממה שמתבאר מדבריו בסי' כ"ח דבכה"ג הווי קידושי' ספק
פיון שלא ניערה אותם וע"ק לדעת הב"ח דלפי דבריו מ"ש הרמ"ה ואזלי לעלמא הוא שפת יתר
דכיון דעיקר הטעם דלא הווי קידושי' הוא משום דניערה הקידושי' א"כ מאי נ"מ אי אולא לעלמא
או לא אולא: פי ע"כ נר' דכוננת הרמ"ה דזרק לה הקידושי' לתוף חיקה ולא שקליתנהו ר"ל שלא
נטלה אותם בידה מתוף חיקה אלא שהניח' אותם בתוף חיקה ושחק' והלכה בהם זהו רבותא
דאע"ג שהלכה בהם אפ"ה כל שלא אמרה בפירוש שנתרצית בקידושי' וגם שלא עשתה מעשה
דמוכח דנתרצית בקידושי' דהיינו שנטלתו בידה כל כה"ג לא הווי קידושי' פלל ואהא הוק' לו
להרמ"ה מדתנו זרק לה הקידושי' קרוב לה מקודש' וסתמ' משמ' אע"ג שלא נטלתו בידה ותי'
דהיא מיררי דארצאי מעיקר' לאיקדושי' ליה והוי קידושי' ודאי וה"ה נמי הכא היכא דארצאי
מעיקרא לאיקדושי' ליה אע"ג דלא שקליתנהו בידה הווי קידושי' ודאי ולפ"ז משמע דהיכא
דשקליתנהו ביד' מתוף חיק' הוי קידושי' ודאי פיון דעבדא מעשה דמוכח דניח' לה בקידושי' אלו
הויא מקודש' וכן נראה מדברי הריב"ש סי' ק"ע שהבינו פן דברי הרמ"ה ע"ש ודוק בדבריו ויש
לתמוה על מרן ב"י שהיה כתוב לפניו בדברי הטור וכו' הרמב"ם והגיה הרמ"ה ולא נסתייע מדברי
הריב"ש הללו: והנה ה' מח"א בהגהותיו על הטור כ' וז"ל וכו' הרמ"ה דוק' שקליתנהו וכו' נ"ב
משמ' דסבר הטור כהרמ"ה ואלו בסי' ל' כ' ואפי' זרקו לתוף חיק' בשתיק' פיון שגילתה דעת'
שאינו רוצה להתקדש יכולה לומר במתנה קבלתיו משמ' משום דגילת' דעת' הא לא"ה מקודשת
את"ד הרי שהבין כפשיטו' דעת הרמ"ה כמו שפכתבנו.

אף מה שהק' דברי הטור אהדדי מההיא דסי' ל' יש לתמוה שהרי כ' עוד הטור שם אבל אם אמרה
תנהו על הסלע שהוא שלה וזרקו אח"כ לתוף חיקה מקודש' שזה מוכיח שהיתה חפצה בקידושי'
וכו' ע"ש וא"כ יש לזייק מדבריו אלא דזוקא משום שגילת' דעת' שהיתה חפצה בקידושי' הא
סתמא אינה מקודשת וק' דיוק' דריש' אדיוק' דסיפא וצ"ע: האמנם ק"ט בדברי הטור הללו
דמבואר דה"ל בדעת הרמ"ה כמ"ש ה' מח"א ומדברי הרמ"ה מתבאר דס"ל דארצאי מעיקר'
לאיקדושי' לי אם זרק לה לתוף חיקה הויא מקודש' ואלו הטור בר"ס ל' העתיק לשון הרמב"ם
דבעי' שיזרוק לה הקידושי' מדעת' ומבואר דהיינו שיודיענה שרוצה לקדש' בזריקת הקידושי'
שתאמר לו זרוק הא לא"ה אינה מקודשת בזריק' כמו שדקדק הב"ח מלשון הרמב"ם שכו' אלא
פיון שרצת' לזרוק לה קידושי' וזרקו וכו' ע"ש וכן יש להק' לדברי הטור בההיא דסי' ל' באמרה

לו תנהו ע"ג הסלע דמשמ' מדברי הטור דאי לאו דגילת' דעת' שאינה רוצה להתקד' לו הניא מקודש' אע"ג שיקדש' בנריק' וכן ק' במ"ש הטור עוד שם אבל אמרה תנהו על הסלע שיהו שלה ונרקו אח"כ לתוך חיקה מקודשת שנה מוכיח שהיתה חפצה וכו' ומשמ' דאע"ג דלא אמר לה זרוק הניא מקודש' וזה הפך דברי הרמב"ם דבעי' שתראה בנריקת הקידושי' וצ"ע: ונראה להביא ראיה לדעת הרמ"ה דברצת' להתקד' לו ונרק לה קידושי' אע"ג דלא אמרה לו לזרוק מקודש' מהא דאמרי' בפ' הזורק דע"ח ע"ב אמתני' דקתני היתה עומד' בר"ה ונרקו קרוב לה מגורש' וכו' אר"א אר"י לגיטי' אמרו ולא לדבר אחר איתבי' וכן לענין קידושי' ש"ה דכתי' ויצאה והי' איתבי' וכן לענין החוב זרוק לי חובי ונרקו קרוב למלנה זכה הלנה וכו' הב"ע דא"ל זרוק לי חובי והפטר א"ה מאי למימר ל"צ דא"ל זרוק לי חובי בתורת גיטי' וכו' ע"ש ולכאורה ק' בפסגיא דהיכי קאמר דבקידושי' מהני הא דקרוב לה משום דאתקש לגיטין דכתי' ויצאה והי' דהא בקידושי' מ"מ בעי' מדעת' ולא דמי לגיטין ואי מיירי פשאמרה זרוק לי הא לגבי חוב לא מהני זרוק לי עד שיאמר זרוק והפטר או שיאמר זרוק בתורת גיטין וכיון דבקידושי' בעי' מדעת' א"כ הו"ל כמו חוב דלא מהני אלא עד שתאמר זרוק בתורת גיטין וא"כ ק' למאי אצט' הקיש' וליכא למימ' דלקח מלתא מהני הקיש' דבדאמרה לי זרוק לי לכד הניא מקודש' דליתא דכיון דאתיא הקיש' ואפק' לקידושי' דלא הני כמו חוב א"כ בגילוי דעת לחוד דרצונה להתקדש לו סגי אע"ג דלא אמרה זרוק לי כיון דזרוק לי לחוד לא מהני לגבי חוב וכדעת הרמ"ה והכי דייקא מתני' דקתני היתה עומד' וכו' ונרקו לה וכו' וכן לענין קידושי' וכן לענין החוב א"ל זרוק לי וכו' הרי דגבי קידושי' לא קתני א"ל זרוק לי וכו' אלא דוקא לגבי חוב: והנה מור"ם בהגהה בסי' מ"ב כ' וז"ל לקח יד האשה בחזק' שלא ברצונה וקידשה והיא לא נרקה הקידושי' הניא מקודש' וכו' וה' ח"מ תמה מזה למ"ש הרמ"ה ופסקו מור"ם עצמו בסי' כ"ח ס"ד דנריק' לתוך חיקה אע"פ ששתקה כל שלא נתרצית בתחלה לא הו' קידושי' ע"ש ואפ"ש' לחלק דש"ה דמ"מ נתן הקידושי' בידה ומש"ה מקודש' דאי לא ניחא לה הי"ל לזנרקה משא"כ התם שהנריק' היתה לתוך חיקה ואע"פ שלא השליכה אותם י"ל דלא חיישי' להו ולא איכפת לה כיון דמ"מ לא היו ביד' ועמ"ש ה' בית שמואל: סימן ז' שאלה עובדא הנה באשה פנויה שהלכה מעירה אל עיר אחרת עם איש א' ובבואם לשם זאת אומרת שהיא מקודשת והוא ג"כ הנה אומר פן שהיא מקודשת לו באופן שיקדו להם מקום לשבת יחדיו כדרך איש ואשה ואחר ימים נסע האיש לבדו משם ובהיותו בדרך שאלו אותו למה הנחת את האשה אשר לקחת והשיב שלא קידשה מעולם וגם היא אמרה שלא נתקדש' לו ואמרו לה למה אמרת בתחלה מקודשת לו אף היא תשיב אמריה ונתנה אמתלא לדברייה שפן צוה לה לאמר לאחרי' שהיא מקודש' לו והבטיחה ונתן לה דיבור ע"ז שיקדש אות' ותהי' לו לאשה ועוד אמרה אמתלא אחרת יען שבעיר ההיא פשהיא אומרת שהיא פנויה היא נחשבת בכלל הזונות ובושה היא לכך תלת' עצמה לאיש זה כדי שלא יחשבוה לזונה ועתה רוצה אשה לקבל קידושי' מאיש אחר וקצת מהמורים עכבו עליה עד שיורו ב"ד הנה פי כן באה האשה מן המקום אשר הית' שמה ושאלה אשה כדת מה לעשות אם מותרת היא לינשא לאחר: תשובה הנה עיקרא דהאי מלת' באומרת מקודש' סתם כנ"ד שלא אמרה מקודש' בפני ב' עדים מחלוקת הראשונים הנה מרן הב"י בא"ה ס"ס מ"ז הביא תשו' הרא"ש ריש פלל ל"ב שכ' אם יש עדים ששמעו מפי האשה שאמרה קדשני ר' בפני ב' עדים והלכו למ"ה נאסרת בקרובי ראו' ע"פ דיבורה אבל אם אמרה קדשני בסתם ולא אמרה בפני ב' עדים אין בדיבורה פלום דקידושי' שלא בפני עדי' לאו קידושי' ניהו ע"כ והנה הנר' דראיית הרא"ש היא מדאמ' בפ' האומ' דס"א ע"א

אמתני דהאומ' לאשה קדשתי' והיא אומרת לא קדשתי' הוא אסור בקרובותיה וכו' ופריה עלה
אי דאיכא עדים אמאי מותרת בקרוביו ואי דליכא עדים אמאי הוא אסור בקרובותיה ומשני הב"ע
כגון דא"ל קדשתי' בפני פ' ופ' והלכו להם למ"ה ע"ש משמ' דכל שלא אמ' בפ' שהקדושי' היו
בפני ב' עדים לא חשיבי קדושי' דאל"כ מאי פריה דאימא דמייני ב'אומ' שקידש' סתם ואפ"ה
אסור בקרובותיה אשר מזה גליף לה ה"א"ש דבאומרת קדשתי' סתם לא הוו קדושי' כולל
דקדושי' שלא בפני עדים לאו קדושי' נינהו ונר' שלזה כיון מרן בב"ה ר"ס מ"ח שאחר שהביא
סוגיית הגמ' הלזו כתב עלה ועיין בתשו' ה"א"ש שכתבתי בס"ס שקודם זה ע"ש: אמן נר' דלא
מכרעא דע"כ לא קאמ' תלמודא הכי אלא היכא שטועני' זה על זה זו אומרת קדשתי' וזה אומ'
לא קדשתי' א"נ אפכא זה אומ' קדשתי' וזו מכחישתו ואומרת לא קדשתי' דע"ז פריה תלמודא
אי דאיכא עדים וכו' דכיון דהיא מכחישתו ובאו לב"ד יד ע"כ דשיילי' לי' אי דאיכא עדים ואי
דאיכא עדים פשיט' דגם היא נאסרת בקרוביו ואי דליכא עדים כיון דהאשה מכחישתו ולא מצא
עדים כולל אע"ג דאמ' קדשתי' עכ"ל קדשתי' בלא עדים קאמ' דהענין מוכיח ורגלים לדבר שהרי
לא מצא עדים ואמר' דאדם זה אינו יודע דין זה דאין קדושי' בלא עדים וכיוצא בזה כ' מהריב"ל
ח"ג סי' פ"ו עש"ב וא"כ אמאי מתסר בקרובותיה ומסיק דאמ' קדשתי' בפני עדים והלכו למ"ה
דלפי דבריו הו"ל קדושי' בעדים ולכך נאסר בקרובותי' דשני אנפשי' חתיכה דאיסורא והיא
מותרת כיון דמכחישתו ואין העדים מצויין אמן בדעלמ' כל דאמרה קדשתי' סתם וליכא מאן
דמכחיש לה הו"ל כמו אמרה קדשתי' בפני עדים והלכו להם למ"ה דמן הסתם אמרי' אדם יודע
דאין קדושי' בלא עדים: ומן האמור י"ל שזוהי דעת הרשב"א ושאר פוסקי' שהביא מהריב"ל
ח"ג סי' פ"ה דאפי' נשי ה' דינא גמירי דאין קדושי' בלא עדים ואין חוששי' לקדושי' וכתב עלה
מהריב"ל דנר' לכאור' דפליגי על תשו' ה"א"ש ע"ש ודברי הרשב"א הללו הביאם הרב שם ס"ס
פ"ו דלדבריהם צריה ליישב הסוגיא כמו שכתבנו.

ויש להביא ראיה לרעת הרשב"א מאות' שאמרו בפ"ב דכתובות דכ"ב מעשה באשה אחת שהי'ת'
גדולה בגוי וקפצו עליה בני אדם לקדשה וא"ל מקודשת אני לימים עמדה וקודש' את עצמה א"ל
חכמים מה ראית לעשות כן א"ל בתחלה שבאו עלי אנשים שאינם מהוגנים אמרתי מקודש' אני
עכשיו שבאו עלי אנשים מהוגנים קדשתי את עצמי וזו הלכה העלה ראש"ה אם נתנה אמתלא
לדבריה נאמנת אלמ' אע"ג דלא אמרה אלא מקודש' ס' ולא אמרה בפני עדים אפ"ה בעינן
אמתלא.

ולדעת ה"א"ש צ"ל דמייני בדאמרה מקודש' בפני ב' עדים דנאסרה דומיא דריש' דקתני א"א
אני דע"כ א"א היינו בעדים גמורים: והנה ראינו לה' חלקת מחוקק סי' מ"ח שכ' וז"ל האומר
לאשה קדשתי' בטור כתב קדשתי' בפני פ' ופ' משמ' אם אמ' סתם יכול לפ' דבריו שלא בעדים
וכן כ' ה"א"ש על פלגש ראו' שאמרה קדשתי' ראו' אין בדבורה פלוג' עד שתאמ' קדשתי' ראו'
בפני ב' עדים א"ד ע"ש.

והו' דברים תמוהים דמשמע מדבריו דדוקא היכא דפי' דבריו אח"כ שהוא בלא עדים אמן כולל
שלא פי' דבריו ואמ' קדשתי' סתם מידי ספקא לא נפק' והניא ס' מקודש' ואלו מדברי ה"א"ש
דמייני מבוואר להדיא דכל שאמרה סתם קדשתי' אין בדבורה פלוג' ואפ' דט"ס נפל בדברי
הח"מ וצ"ל ולא כ"כ ה"א"ש ועיין לה' ב"ש שם שאחר שכ' דברי הח"מ דאם אמ' סתם יכול

לפרש דבריו שקינדש בלא עדים סינים עלה ועיין תשו' הרא"ש וכו' נר' דכוננתו דתשו' הרא"ש
היא הפך זה.

מיהו אעיקר צ"ע מהיכא משמ' מדברי הטור פן שיקרי י"ל אפכא דונקא היכא דאמ' קדשתי בפני
פ' ופ' הוא דשונ' נפש' ח"ד הא אם אמ' סתם קדשתי אין בדבריו פלום וכמ"ש הרא"ש. באופן
דלדעת הרא"ש אם אמר קדשתי סתם אין בדבריו פלום אבל דעת הרשב"א אפי' היכא דאמר
סתם ואפי' נשי ידעי דאין קידושי' בלא ערים: ומצאנו בס' בשמים ראש סי' ל' שכתוב שם תשו'
הרא"ש שבבב"ל ל"ב ובסוף דבריו כ' וז"ל ואפי' אמרה אז קדשני סתם אינה נאמנת תו לומ' שלא
בעדים או בעד א' הנה וחסבתי שזה די דסתם קידושי' בפני עדים והכל יודעים וכו' ע"ש הרי
מבואר פדעת הרשב"א וכבר המגיה שם רמז תשו' הרא"ש שבבב"ל ל"ב ע"ש וא"כ לענין דינא
נר' דלא קי"ל פהה תשוב' דהרא"ש שבבב"ל ל"ב פיון דהרשב"א ונהה תשו' דבשמים ראש חלקו
עליו ואע"ג דמרון בב"י הביא תשו' הרא"ש דכלל ל"ב ופסק' בש"ע י"ל דלא שמיע לי דעת
הרשב"א ותשו' בשמי' ראש ואלו הנה שמיע לי לא הנה פוסק פן.

ושור דמרון גופי' בב"י סי' מ"ב הביא דברי הרשב"א אלו מעתה ק על מרון שכ' דברי הרא"ש
בסתם ולא כ' שהרשב"א חלוק עליו ועיין לה' כנה"ג בס' מ"ב הגב"י אות ל"ג ולה' יד אהרן אות
כ"ט עש"ב. אשר על פן י"ל דלא כתב הרא"ש בן אלא בפלגש דמייירי בה דיש לתלות דמשום
פיסופ' אמרה הכי אבל באשה דעלמ' אפילו באומ' קדשני סתם גם הרא"ש מודה דהויא מקודש'
ובמ"ש ה' המגיה בכסא דהרסנא שם בסוף דבריו ע"ש.

מיהו מדברי מרון הב"י סי' ס"מ מ"ז נר' דלא ס"ל חילוק זה שיקרי העתיק תשו' הרא"ש באשה סתם
ולא כ' פלגש משמ' דס"ל דדין זה דהרא"ש הוא בכל אשה דעלמ' ולא דוק בפלגש ואדרב' יש
לצדד ולומ' להפך דגבי פלגש פיון שהיתה יושבת עמו זמן רב י"ל דקידש' קידושי' גמורי' משא"כ
באשה דעלמ' ואפ"ה אשמועי' הרא"ש דאפי' גבי פלגש לא חיישי' לה וכ"ש בשאר נשים דעלמא
ואפשר שלזה העתיק מרון בש"ע סי' ט"ו תשו' הרא"ש הנז' בפי שהיתה לו פלגש ולא כתב אשה
דעלמא דלרבותא נקט פלגש כמו שכתבנו: ואגב אורחין ראינו בתשו' בשמים ראש הנ"ל שאחר
שכתב דפלגש אביו מותרת כ' וז"ל ומאי דאמ' במד' על אחיתנפל דזה התיר ג"ע לא עריות ממש
אלא גנאי של ערוה וכו' ואפשר נמי דהמד' סבר כר"י דאוסר אנוסת אביו ע"ש הנה הרד"ק
בשמואל ב' סי' י"ב גבי קרא הנגי מקים עליה רעה מביתה ושכב עם נשיה לעיני השמש שכ' וז"ל
ויש לשאול היאך גזר ה' על אבשלום שיחטא וישכב עם נשי אביו וכו' כי לא הנה חטא גדול
פיון שפלגשי אביו היו ומפומת האב מותרת לכן אלא לפי שפלגשי אביו מלך היו אסורות וכ"ש
לבנו פי מכוער הדבר שייבא אל פלגשי אביו וכו' ע"ש וצ"ע דאפתי מה יענה הרד"ק לר"י דס"ל
דאנוסת אביו אסורה איה גזר ה' על אבשלום שייבא על פלגשי אביו ואפשר לומר דר"י ס"ל דהגי
פלגשי שייבא עליהם אבשלום עדיין לא בא עליהם דוד המלך ע"ה אלא שיחדם לו ומ"מ מכוער
הדבר פיון שפבר היו מיוחדו' לאביו אף ק' על הרא"ש שכ' דהמדרש שאמ' על אחיתנפל שזה
התיר ג"ע סבר כר"י והדבר ק' שיקרי זו גזירת ה' היא ואם הנה דבר איסור לא הנה ב"ה גזר פן
וכמ"ש הרד"ק וצ"ע ועיין למחרש"ל בפ"ב דיבמות סי' י"א ובתשו' הרד"ב ז' הנ"מ נק' דברי דוד
סי' ל"ג הק' דלמ"ד פלגש דנקא בקידושי' א"כ הנה התיר אחיתנפל לבוא אל פלגשי אביו וכ'
ליישב פי אחיתנפל הנה יודע שהיו לדוד פלגשי' בלא פתובה ובלא קידושי' ועליהם יעץ לאבשלום
אע"פ שיש קצת דוחק שלקח דוד פלגשי' בלא קידושי' אפש' בלא קידושי' נמי הוי פלגש ומותרת

למלה אבל לא קי"ל הכי ע"ש והן דברי תימה דאיהו אפשר לומר דדוד המלה ע"ה עשה שלא כדין במקום שאמרו וה' עמו שהלכה כמותו.

עוד הק' הרדב"ז שם למ"ד פלגש בקידושי מאדוניה ששאל אבישג דהא נדאי אסורה לאדוניה ובמה שתרצנו לעיל ניחא דדוד הנה סובר דפלגש בלא קידושי ע"ש וצ"ע שהרי בפ"ב דסנהדרין דכ"ב אמרי' ארשב"א בא וראה כמה קשי' גירושי' שהרי דוד המ' התירו לו לניחוד ולא התירו לו לגרש וא"א דהית' אבישג אצלו בתורת פלגש א"כ הנה מותר לדוד להתניחוד עמה כמו שאר פלגשי' שהי"ל ודו"ק: באופן דלענין נ"ד באשה זו שאמרה מקודשת לזה אף לדעת הסוברים דמקודש' גמורה י"ל דה"ד היכא דאמרה מקודש' אני סתם שהתפיסה עצמה באיסור אבל באומרת זה קודשני דהוי סיפור מעשה אף הרשב"א יודה דלא הניא מקודש' כמ"ש ה' פסא דהרסנא שם ע"ש.

ועוד נר' דיש להקל בנ"ד משום די"ל דמשום פיסופא שהיא מתיחדת עמו כמו אשה עם בעלה אמרה כן והיא ג"כ מטעם זה אמ' כן כפי שלא יאמרו העולם שהיא עמו בזנות ולכ"ע בכה"ג לא הוי קידושי' ובר מן דין יש להתיר בנ"ד ע"פ מ"ש בכתובו' דכ"ב דאפי' אמרה מקודש' אני אם נתנה אמתלא לדבריה נאמנת ופסקה מרן ס"ס מ"ז וה"נ בנ"ד הרי נתנה אמתלא לדבריה ואמר' האשה פי כן צינה לה האיש ההוא שהיה עמה לומר כן שהיא מקודש' לו והבטיחה ליש' אות' והיא ג"כ אמרה כן לשמוע בקול דברו ע"פ הבטחתו ועיד בה שנתנה אמתלא אחרת יען פשהיא אומרת שהיא פנויה היא נחשבת לזונה בכלל הזנות ויש לה בוששה גדולה בזה ויכף תלתה עצמה בזה האיש מקודש' לו ומש"ה נאמנת היא לומר' שלא קידש' ע"י אמתלאות אלו פי יש בדבריה ממש ודברי טעם הם כמ"ש הרמב"ם בפ"ט מה' אישות וז"ל אמרה מקודשת אני וכו' אם נתנה אמתלא לדבריה וכו' וראינו בדבריה ממש ה"ז מותרת ע"ש.

אלא דלכאורה י"ל דדוקא היכא דהניא אמתלא במלתא דהתירא כהיה דכתובות אבל הכא בנ"ד דהני אמתלאות הויין במלתא דאיסורא מה שהיא מתיחדת עמו בזנות למלאת תאונתם ולהשביע יצרם אפש' דלא חשיבי אמתלאות משום דע"י אמתלאות אלו קמשוי' נפש' רשיע' וכמ"ש מהריב"ל ח"א סי' מ"א בתשו' דבני פרוינצא במעש' שהיה על איש א' שהוציא קול שקידש את בתו בעודה קטנה ונשבע שקידש' לפ' ואח"כ עמד' זאת האשה ונשאת לאחר והיו אוסרים מטעם שנשבע ולא יועיל אמתלא לשוויי נפש' עבריינא וכו' עלתה הסכמה ביניהם ע"ש וכ"כ מהרנא"ח בתשו' ח"א סי' ל"ז על א' שקיבל חרם על נזירותו ואח"כ נתן אמתלא לדבריו דאינו נאמן מהך טעמ' דלא משוי' נפש' רשיעא לעבור על החרם ע"ש וא"כ ה"נ בנ"ד י"ל דאינה נאמנת באמתלא זו לשוויי נפש' עבריינה: אמנם נר' דהא נדאי ליתא דהכא לא ע"י אמתלא של עכשיו הוא דקא משוי' נפש' רשיעא דהא אפילו נימא דמה שאמרה מקודשת אמת הוא מ"מ הרי היא הפקירה עצמה להתניחוד עמו בלא כתובה וגם היא בנדות' ונדעת התו' בפ"ד דסנהדרין דל"ז ע"א בד"ה התורה העידה דאיסור יחוד דנדה הוא מדאוריית' ונדק' באשתו נדה הוא מותר להתניחוד עמה וע"ש במהר"ם מלובלין הא נדאי דבושה היא לטבול פניו שאינה נשואה בכתובה ומטעם זה אסרו חכמים פלגש להקדושת משום דבושה היא לטבול כמ"ש הרדב"ז בתשו' בס' דברי דוד שזכרנו לעיל ע"ש וא"כ ע"י אמתלא זו לא הוסיפה על חטאתה פשע וכיוצא בזה כ' ה' חוות יאיר בתשו' סימן קל"ח דחשיבא אמתלא דמ"מ מפני חמדת הממון והנאת הגוף מקרי אמתלא מקובלת ע"ש: איברא דחזינא לה' ט"ז בי"ד סי' קפ"ה שכ' בשם מהר"ל מפראג דהחזיק' נדה בשכנותיה ה"ט

דלא מהני אמתלא משו' דלאו כ"ע ידעי מן האמתלא' וא"כ על מה סמכה להחזיק עצמה נגד כ"ע משא"כ באומרת לבעלה טמאה אני אפשר ופסמכ' עצמה שאח"כ תאמר לו האמתלא ותי' נכון הוא ע"ש וא"כ לפ"ז הכאבנ"ד שאמרה פן לפני רבים לא מהניא אמתלא כמו הןחוקה נדה.

אמנם ה' חוות יאיר שם שדי ביה נרנא בחי' זה מההיא דאמ' בכתובו' מעשה באשה אחת שקפצו עליה בני אדם וא"ל מקודש' אני ואח"כ עמדה וקודשה עצמה וכו' ואמרו חכמים נאמנת אף שהיו בני אדם הקופצים רבים ע"ש ואפ' לומר דשאני ההיא דכתובות דהוי ענין קידושי' דמסור לב"ד ונעשויים ב"ד לחקור בדבר וכההיא עובדא דכתובות ששמעו חכמים וא"ל מה ראית לעשות פן ונתנה אמתלא לדבריה וכ"ע ידעי דקנימי רבנן עלה דמלת' שאם לא נתנה אמתלא לדבריה לא היו מניחי אותה לינשא משא"כ בנדה שאין הדבר מסור לב"ד אלא בינה לבין עצמה ולאו כ"ע ידעי אמתלא ומש"ה אף בנתנה אמתלא אינה נאמנת.

וא"כ לענין קידושי' אפ' אמרה בפני רבים מהני אמתלא: אף אמנם אע"ג דחשיב' אמתלא הרי כ' ה"ר"ן בשם הרא"ה ונ"ל דאי אמרה מקודש' אני לפ' לא מהימני' לה בשום מגו אא"כ מודה בדבר וכו' ופסקו מור"ם בהגה ס"ס מ"ז וכו' ה' ח"מ ונ"ל מפשט הלשון משמ' בין בתכ"ד בין לאחר כ"ד באמתלא וכ"כ ה"ר"ן בשם הרא"ה דלא מהימני' לה בשום מגו ולא ידעתי למה אינה נאמנת בתכ"ד הא קי"ל בכל התורה כ"ד פדיבור דעי וכו' ע"ש והנה מאי דמשמ' לי מדברי הרא"ה דאפ' בתכ"ד לא מהני היינו מדכתב דלא מהימני' לה בשום מגו ולא כ' בשום אמתלא והמגו לא מהני אלא בתכ"ד כמבאר בדברי התו' שם בד"ה מנין וכו' ע"ש ומ"מ י"ל דהרא"ה ס"ל דבכה"ג דאמרה מתחלה מקודש' אני ונזרה בה ואמרה פנויה אני לא מהני המגו משום דסתרה דבריה הראשונים וכמ"ש ה' ח"ה שם בדברי התו' דדוק' באומרת א"א הייתי וכו' דמהימנא במגו אבל היכא דסתרה דבריה דמעיקר' אמרה א"א אני בעי' אמתלא אפ' תכ"ד ע"ש אמנם יש לעמוד בזה דא"כ לפ"ז הא דתני סיפ' אם יש עדים שהי'ת' א"א והיא אומרת גרושה אני דאינה נאמנת ליפולג וליתני בדידה בד"א שאמרה א"א הייתי וכו' אבל אמרה א"א אני וגרושה אני אינה נאמנת דהוי רבותא טפי דאע"פ שלא הןחוקה אלא מפיה אפ"ה אינה נאמנת לומר גרושה אני פנין דסתרה דבריה הראשונים אלא נדאי משמ' דאפ' באומרת א"א אני וגרושה אני נאמנת במגו.

ומ"מ אפתי יש לדקדק דא"כ הא דתני רישא א"א הייתי וכו' ליתני א"א אני. וכו' דהוי רבותא טפי ולזה י"ל דלפי סברא זו אין לחלק בין א"א הייתי לא"א אני דשניה' שוין דכף לי א"א הייתי כמו א"א אני וענין לה"ה רפי"ב מה' גירושין ודו"ק: והנה ה"ה שם פתב דלא מצא מי שכ' בבבאור דמתני' בא"א הייתי שאפ' לאחר כ"ד הוא ע"ש ואנו מצאנו שזוהי דעת התוס' שם בכתובו' בד"ה מנין וכו' וע"ש להח"ה.

וה' מהר"י הלוי בתשו' סי' ל"ג כ' שמצא פן בדברי רש"י בפ' בתרא דכתובות דק"ט ע"ב גבי ההיא דא"ר יוחנן אם טען ואמ' חזרתיו ולקחתיו ממך נאמן שכ' דנאמן מפני שהפה שאסר הוא הפה שהתיר דיראה דאפ' לאחר כ"ד אמרינן הפה שאסר וכו' וכ"כ הפר"ח בס' מ"ח בליקוטי הרמב"ם ע"ש והנה בש"מ שם הביא בשם הרמב"ם בפ' לסנהדרין ונ"ל ואמר ר"י הלוי פה דייגני' בכל יום בענין מגו דלא הוי מגו אלא אם הסמיך דבריו ולא הפסיק אבל הפסיק לאו מגו הוא כגון מי שמוציא בגד וכו' הרי שהרמב"ם ס"ל דלא הוי מגו אלא אם הסמיך דבריו הפך ממ"ש ה"ה

ומעתה הִדְרָא הַשְּׁגַת הַרמ"ך לְדוֹקְתָּה שְׁהי"ל לְהַרמב"ם לִפ' דְּדוֹקָא שְׁאוּמְרַת בְּתַכ"ד אֲבָל לְאַחַר זְמַן לֹא מְהִימְנָא.

אֲשֶׁר ע"כ י"ל לְדַעַת הַרמב"ם כַּמ"ש ה"ה בְּסוֹף דְּבָרָיו בְּשֵׁם רַבִּינוּ יַחֲיָאל שְׁהַאוּמְרַת א"א הִייתִי וְלֹא ח"ז אֲמָרָה פְּנוּיָה אֲנִי א"צ אֲמַתְלָא וְנֶאֱמַרְתָּ דֵּא"א הִייתִי מִשְׁמ' דְּעַכְשָׁיו פְּנוּיָה הִיא ע"ש וְכ"ד הַרְא"ה וְהִבִּיאֻ בִּשְׁמ"מ שֵׁם וְז"ל אֵין סִפְק דְּהַאוּמ' לְחַבְרוּ שְׁדָה זֹו כְּבָר הִיָּה וּמִן מִתְחַלָּה שְׁהִיא שְׁל אֲבִיָּה שְׁאֵין זֹו הוֹדְעָה שְׁל פְּלוּם פִּינּוֹן שְׁהוּא אוּמ' לוֹ בְּלִשׁוֹן הִזָּה שְׁיִישׁ בְּמִשְׁמַעוֹ שְׁפָּבָר הִיָּה זְמַן שְׁהִיא שְׁל אֲבוּתָיו אֲבָל עַכְשָׁיו אֵינוֹ שְׁלָהֶם ע"ש וְזֵהוּ פְּדָבְרֵי הַר' יַחֲיָאל דֵּא"א הִייתִי מִשְׁמ' דְּעַכְשָׁיו פְּנוּיָה הִיא.

אֲבָל דַּעַת ה"ה שְׁהַעֲיָקָר תְּלוּי כָּל שְׁעוּמַד בְּדָבְרָיו הַרְאִישׁוֹנִים אֲלָא שְׁפוּטָר עֲצָמוֹ מִצַּד אַחַר מְהִיבִי חֲזָרָה אִפִּי לְאַחַר כ"ד וְכָבָר פְּתַבְנוּ שְׁזָה הַפָּד דַּעַת הַרמב"ם עֲצָמוֹ: וְנִחְזוֹר לְדָבְרֵי הַרְא"ה בְּמָה שְׁפָּתָב דְּלֹא מְהִימְנִי בְּשׁוּם מְגוֹ וַיִּישׁ לְדָקְדָק דְּבַכָּה"ג לִיפָּא אֲלָא חַד מְגוֹ דְּהִיָּינוּ אֵי בְּעִיָּא אַמְר' לֹא נִתְקַדְשִׁיתִי כָּלֵל וְאֵי מִשׁוּם מְגוֹ דְּאֵי בְּעִיָּא אֲמָרָה גְּרַשְׁתַּנִּי לִיתָא דְּהָא ס"ל לְהַר"ן דְּהַאוּמְרַת גְּרַשְׁתַּנִּי אֵינָה נֶאֱמַרְתָּ לִישָׂא אַחַר וְכַמ"ש הַרְבַּ ב"ש שֵׁם דַּעַת הַרְ"ן ע"ש וּפְּשִׁיטָא וְדֵאֵי דְּאַפִּי בְּאַמְרָה גְּרַשְׁתַּנִּי בְּתַכ"ד דְּאַסוֹ"ג לִישָׂא לְאַחַר דְּבָהָא אֵין לְחַלְק בֵּין תַּכ"ד לְאַחַר כ"ד.

עַל פֶּן נַר' דְּלֹא דוֹקָא נִקֵּט לִישָׂא דְּמְגוֹ דְּכּוֹנְנָתוֹ הִיא עַל אֲמַתְלָא וְשׁו"ר שַׁכ"ה בִּשְׁמ"מ בְּשֵׁם הַרְא"ה וְז"ל וְאַפְּשֶׁר דְּמִקְדָּש' אֲנִי לִפ' לֹא סְמְכִי בְּאַמַתְלָא שְׁפָּבָר הוֹדִית וְלֹא כָּל הִימְנָה לְחוּב לוֹ ע"ש וְכ"ה בַּחֲזִי הַרְא"ה ע"ש.

ומעתה בנ"ד לכאור' י"ל דכיון דהודית דנתקדש' לפ' לאו כל הימנה לחוב לו ולומ' שלא נתקדש' להפקיע עצמה ממנו. אמנם לפי מה שפא בשאלה שהבעל ג"כ חזר ואמ' שלא קידש' א"כ מהניא.

שפיר האמתלא שהרי גם הבעל הודה לדבריה שלא קידשה ונהגם שלא היתה הודאתו לפניה מ"מ הרי הוא ג"כ הודה שלא קידש' ונמצאו דבריהם מכוננים א' האיש וא' האשה. ובר מן דין דברי הר"א"ה הללו אינם מוסקמים ורבי' הם החולקי' עליו כמ"ש מהריב"ל ח"א סי' מ"א ע"ש: אף אפתי לכאורה יש לגמגם בשריות' דהף אתתא מדקי"ל בש"ע י"ד סי' קפ"ה דין ג' אבל אם ראוה שלובשת בגדים מיוחדים לימי נדות' ואח"כ אמרה טהור' אני אעפ"י שנתנה אמתלא לדבריה אינה נאמנת ונטור הק' וכי עדיף הנוחזק' נדה מאומרת בפ' טמאה אני דמהני שם נתינת אמתלא ות' הרשב"א דמשום בןשית ואונס מקרי שאומרת טמאה אני אבל לעשות מעשה פולי האי ללבןש בגדים של נדה אינה נאמנת לפיכך לא מהני שם אח"כ אמתלא ע"ש והנה הט"ז בי"ד בס"ס א' הק' על תי' זה שהרי כ' מרן הב"י בס"ס א' בשם הרשב"ץ על טבח שעשה סי' בראש הפכש השחוט שהוא נראה שהוא טריפה וגם הנה אומר שהיא טריפ' ואח"כ אמר שפשר הנה ולא אמ' כן אלא כדי שלא יקחו אותו וישאר לו שיקח ממנו בשר פינן שנתן אמתלא לדבריו נאמן הרי אע"ג שעשה זה השוחט סי' בראש הפכש מהני אמתלא ע"ש והב"ח כ' בתי' קוש' זו דש"ה דלא הנה אפשר לו בע"א אבל הכא אפשר שתאמר טמאה אני ולא הי"ל ללבןש בגדי נדה ע"ש והן דברי תימה דגבי טבח נמי הנה אפש' ע"י אמירה שיאמר טריפה הוא כמ"ש מרן שם שעשה סי' וגם הנה אומ' שהוא טריפה ע"ש ולעיקר הקוש' נר' דל"ק דשאני נדה שלובשת בגדי נדות דחשיב מעשה היינו משום דמסתמא אין אשה מנולת עצמה בהן דמאנסי' הם וגם טמאי' הם בעיניהם וכיון שעשת' מעשה רב כזה עד שניולה את עצמה מש"ה לא מהניאמתלא משא"כ בהיה דטבח ושפיר יש לחלק בין מעש' רב למעשה זוטא.

ועי"ל דשאני נדה שעשת מעש בגופ' שלבשה בגדי נדות משא"כ בטבח שהמעש' לא היה אלא בראש הפכש דהוי חוץ מגופו ולא חשיב מעשה. ועי"ל ע"פ מ"ש בשלה"ג בפ"י יוחסין ונ"ל והתנקה היא ע"פ המנהג וההרגל שרואי אותה העולם שנוהגת בהן פדרף בן וכן נדה לובשת בגדי נדותה ונוהגת פדרף נדה וע"פ עצמה מוחזקת בכך אבל אם לא הוחזקה ע"פ המנהג אין עונשי אות' ע"פ עצמה ע"ש הרי דהיה דלבושה בגדי נדה מיירי בפשיש שם ראיה ונזקה דהיינו שלבושה בגדי נדה ונוהגת ג"כ פדרף נדה משא"כ בהיה דטבח דליפא אלא חזקת מעש' שעשה סי' בראשו של פכש אבל ראיה ליפא ולכך אם נתן אמתלא לדבריו נאמן: איברא דמלשון הרמב"ם בפ"א מה' א"ב וש"ע סי' לא משמ' פן שהרי כתבו מי שהחזיק בפשאר בשר וכו' דגין ע"פ חזקה זו אע"פ שאין שם ראיה ברורה וכו' ובי"ד סי' קפ"ה כ' אם הוחזק' נדה בשכנותיה שראויה לובשת בגדים המיוחדים לימי נדות' חשיבא בנדאי טמאה ע"ש הרי מבואר מדבריהם דלא בעי' ראיה עם החזק' אלא דבחזקה לחוד סגי ועיין לה' ב"ש סימן י"ט שהביא מ"ש מהר"י קולון בתשו' סי' פ"ז דבענין מלקות אזלי' בטר חזקה בלא ראיה אבל בד"נ בעי' ראיה עם החזקה כגון שנוהג עמה פדין איש עם אשתו או בנה פרוף אחריה וכתב עליו דלא משמ' פן מדברי הרמב"ם והטור ע"ש נמצא לפ"ז דג' מחלוקות בדבר דלדעת הרמב"ם והטור אפי' לענין ד"נ סגי בחזקה לבד ולדעת מהר"ק יש חילוק בין מיתה למלקו' ולדעת שלה"ג אפי' לענין מלקות בעי' ראיה ונזקה: והנה פי כן בנ"ד לכאורה נר' דאיפא הקא מעשה וראיה מה שהיתה מתחזקת עמו ואפי' לדעת השלה"ג יש לאסור הקא.

אמנם נר' דהא נדאי לית' דמה שהיתה מתחזקת עמו לא חשיב מעשה כלל פנין שלא עשת' שום מעש' כמו לבישת בגדי נדה וזה א"צ לפנים וכן מבואר דעת ה' חוות יאיר דבכה"ג לא חשיב מעש' כמו שיתבאר מדבריו ע"ש ולא חשיב מעש' אלא היכא שהיו נוהגים האיש והאשה זה עם זה ככל דרף איש עם אשתו לכל דבר כמ"ש מהר"י קולון שו' פ"ז ע"ש: אף אפתי פש גבן מה שפא בשאלה אף שאחר כמה ימים נסע האיש לבדו משם ולא פורש כמה ימים ישבה עמו וא"כ נחזי אנו שאם הוחזקה שזו ארוסתו נאסרה וכדאמ' בפ"י יוחסי' מלקי' על החזקות וסוקלי' ושורפי' על החזקות ופסק' הרמב"ם ספ"א מה' א"ב וש' ראיה לדין זה מה שדנה התורה מכה אביו ומקלל אביו ושיומת ומנין לנו ראיה ברורה שזה אביו אלא בחזק' וכו' ע"ש והוא מהירוש' שם כמ"ש ה"ה וצ"ע שהרי בחולין די"א גליף מהכא דאזלי' בטר רובא ורוב בעילות אחר הבעל ומנ"ל למילף מהכא דאזלי' בטר חזקה ואין לומר דהירוש' סבר דאין ראיה מהכא דאזלי' בטר רובא דדלמ' פשהיו חבושי' בבית האסורי' ואע"ג דבגמ' התם דחי דאין אפוטרופו' לעריו' אפשר דהירוש' פליג וס"ל דיש אפוטרופו' לעריו' דא"כ לענין חזק' נמי לא מצית למילף די"ל דקרא מיירי פשהיו חבושי' ונדעי' בנדאי שהוא אביו ומנ"ל דאזלי' בטר חזקה.

ותו ק' אתלמוד' דידן דגליף דאזלי' בטר רובא ממכה אביו דלמ' דשאני הקא דאיפא פמי חזקה אבל היכא דליפא חזקה בהדי רובא אפתי לא גליפי' דאזלי' בטר רובא. ושור' לה' קרבן העדה שהק' על הירוש' ונ"ל תימא ודלמא התם ה"ט משום דאיפא נמי רובא דרו"ב פדאמ' בבבלי בפ"ק דחולין אבל בחזקה דליפא רובא מנ"ל דהורגי' עכ"ל ויש לתמוה עליו דתקשי לי' הכי נמי אגמ' דידן וכמ"ש: והנה התו' שם בד"ה פגון שהיו א"ו חבושי' פתבו ונ"ל ועוד ה"מ למידק ודלמ' משום דאזלי' בטר חזקה דהעמד האם בחזק' צדקת וכו' ע"ש וכוונתם מבוארת דלמאי דמשני אין אפוטרופו' לעריות לית' נמי להדי' חזק' דהעמד האם בחזקת צדקת כמ"ש מהרש"א ע"ש ומהר"ם מלובלין הק' על התו' דתקשי להו גדולה מזו דדלמ' דש"ה משו' דאזלי' בטר חזקה דזה בנו דמינה

ילפי' בירושלמי דסוקלי' ושורפי' על התזקות דליפא למימר פשהיו חבושים דהא אין אפוטרופו' לעריו' ואפתי אימא לה דאינו אלא מטעם תזקה ולא משום רובא.

ולפ"ז פיון דאשה זו הוה תזקה למקודש' צריכה גט: אמנם הרמב"ם שם פסק דשיעור התזקה הוא שלשים יום והוא מהירוש' בסוף קודושי' שם ופסקו מרן בא"ה סי' י"ט דאם הוה תזקה בעיר שלשים יום שהיא אשתו הורגי' עליה ונר' פשוט דבכה"ג שהתזקה ל' תו לא מהני אמתלא כמו בהתזקה נדה שכתבו הפוסקי' דלא מהני אמתלא ואע"ג דהתם אפי' בתוך ל' לא מהני אמתלא היינו משו' דעשת' מעשה בלבישת בגדי נדותה אבל הכא דליפא מעשה תזקה ל"י הוה כמו מעשה ולא מהני אמתלא והיינו דקאמ' ר"י בפ"י יוחסי' מלקי' על התזקות וסוקלי' ושורפי' על התזקה משמע דכי הדדי נינהו דכי היכי דגבי נדה דהיינו מלקות אם הוה תזקה נדה לא מהני אמתלא ה"נ לענין סוקלי' ושורפי' היכא דהתזקה לא מהני אמתלא ובר מן דין אי הנה מהני אמתלא לא היינו הורגים על התזקה דמסתמא דבכל יכול למצוא אמתלא ועוד דבנ"ד והצילו העדה פתיב ורחוק הדבר שלא ימצאו הב"ד שום אמתלא ובהכי ניחא מה שיש לדקדק דאמאי פלגינהו לתרי מילי מלקי' על התזקות וסוקלי' ושורפי' על התזקות ואמאי לא עירב ותני להו בחד' מחת' מלקי' וסוקלי' ושורפי' על התזקות אכן לפמ"ש ניחא משום דהתזקות אינו שוין משו' דהיא דמלקי' דהיינו בהתזקה נדה פדאמ' בגמ' לא בעי' שהתזקה שלשים יום אלא כל שהתזקה בלבישת בגדי נדה אפי' בתוך שלשים יום לוקה משא"כ בסוקלי' ושורפי' על התזקות לא תשיבא תזקה אלא בשלשים יום.

ובהכי ניחא נמי מאי דאיכא למיזק עוד דלמה הוצרך ר"י לומר מלקי' על התזקות דהא מק"ו דסוקלי' ושורפי' על התזקה נפק' שאם בד"נ סמכי' על התזקה כ"ש לענין מלקות ולפי האמור ניחא דמלקי' על התזקה היינו אפי' בדליפא שלשים יום כגון שלבשה בגדי נדה משא"כ בההיא דשורפי' וסוקלי' על התזקות בעי' התזקה שלשים יום ומש"ה הוצרך לאשמועי' נמי מלקות: והנה ראינו למהריק"ו שו' פ"ז שעמד בדקדוקים אלו וכ' דיש לחלק בין מיתה למלקות דלענין מיתה לא מיקרי תזקה אלא היכא שיש עמה מעשה גמור המעיד עליה כההיא דפ"י יוחסי' וכו' דהתם יש מעשה גדול המעיד על התזקה שהרי היא עמו כאשה עם בעל' לכל דבר וכן תינזק פרוה אחר אמו פדאיתא התם דנדאי גבי ד"נ צריה תזקה גדולה טרם נהרוג אותו אבל לענין אחר אפי' להלקותו פשיטא דגם בזה בעי' ראיה גדולה קודם שנלקהו מ"מ לא בעי' כולי האי אלא מפיון שאנו מוחזקי' שכן הוא פלומ' שזו אשתו של פ' או שזו ארוסת פ' פשיט' דמלקי' על תזקה זו ולא בעי' מעשה מוכיח כמו בד"נ את"ד עש"ב ונר' מדבריו דס"ל דמלקי' על התזקות דקאמר היינו בא"א וארוסת איש היכא דליפא.

ראיה גמורה אלא חזק' בעלמא דליפא בכה"ג מית' ואיכא מלקות והו דברי תימה דלא מצינו בא"א וארוסה דליפא מיתה ואיכא מלקות דהא חייבי מיתות ב"ד הן וחייבי מיתות ב"ד ליפא בהו מלקו' וכדאמ' בכמה דוכתי דלאו שניטו לאזנהרת מיתת ב"ד אין לוקי' עליו ופסקו הרמב"ם בפ"י ח מה' סנהדרין הלכ' ב' ע"ש במרן הכ"מ ואעיקר' מאי דאמרי' מלקי' על התזקות בגמ' שם אוקמו' בשוהתזקה נדה וכל כה"ג דהיינו שהתזקה לדבר דשייך בי' מלקות דה"ז לוקה: באופן שאם הוה תזקה ל"י שהיא אשתו הורגי' עליה וה"נ בנ"ד שאם הוה תזקה שהיא ארוסתו ל"י צריכה הימנו גט אף אם לא הוה תזקה עמו ל"י לא הוה תזקה ומהני אמתלא וא"צ ממנו גט.

איבְרָא דהב"ח בסי' י"ט כ' ונ"ל דְהָא דְבַעֵי חֲזָקָה דל"י גְבִי אִישׁ וְאִשְׁתּוֹ אֵינוֹ אֵלָא לְגַבֵּי אַחֲרִים אֲבָל הָאִשָּׁה נִדְאֵי נְהַרְגָת ע"פ חֲזָקָה זו אפ"י תוֹף ל"י דְהוֹדָאת בע"ד כק' עֲדִים דְּמִי וְהָכִי מוֹכַח מִדְּאֲמָרֵי בַגְמ' דְּהוֹחֲזֵק' נִדְהָ בְּשִׁכְנוּתִיהָ בַּעֲלָהּ לֹוֹקָה עָלֶיהָ אֵלֶּמ' דְּלֹא מִיִּירֵי הֵכָא בְּחֻזְק' דל"י אֵלָא בְּמָה שְׁאֵנוּ מְחֻזְקִים שְׂפָךְ הוּא מִשָּׂא"כ בְּאִישׁ וְאִשָּׁה שְׂבָאוּ מִמ"ה דְּלְגַבֵּי אַחֵר שְׂיָהָא נְהַרְגַּ עָלֶיהָ בַּעֲלֵי ל"י אֵת"ד ע"ש וּמְבֹנָאָר מְדַבְּרִי דְכָל לְגַבֵּי דִידָהּ אַע"ג דְּלֹא הוֹחֲזֵקָה ל"י אֲסוּרָה לִינְשָׂא לְאַחֵר וְלֹא מְהַנִּי בְּהָ אֲמַתְלָא כְּמוֹ בְּהוֹחֲזֵקָה ל' יוֹם דְּשִׁנְיָהֶם שְׁוִין דְּכָל לְגַבֵּי דִידָהּ תוֹף שְׁלֵשִׁים הָוִי כְּלֹא אַחֵר שְׁלֵשִׁים וְכִי הִיכִי דְלֹא מְהַנִּי אֲמַתְלָא לְאַחֵר שְׁלֵשִׁים יוֹם ה"נ לֹא מְהַנִּי אֲמַתְלָא בְּתוֹף שְׁלֵשִׁים לְדִידָהּ וְא"כ לִפ"ז בנ"ד אַע"ג דְּלֹא הוֹחֲזֵקָה ל"י אֲסוּרָה לִינְשָׂא בְּלֹא גִט וְלֹא מְהַנִּי.

אַמַתְלָא. אַף אַעֲיָקְרָא דְבָרֵי הַב"ח צ"ע שְׁהָרִי כ' הֶרֶמְב"ם ספ"א מ'ה א"ב ונ"ל וְכֹן הָאִשָּׁה שְׂאֲמָרָה מְקוֹדֶשׁ אֲנִי אֵינָה נְהַרְגָת עַל פִּיהָ עַד שְׂיָהִיו שָׁם עַדִּי אוֹ תוֹחֲזֵק ע"כ וְעַנִּין הַחֲזָקָה כְּבָר כְּתוּבָה הֶרֶמְב"ם בְּדִין כ"א שְׂהִיא ל' יוֹם הָרִי דְאֲפִי לְגַבֵּי דִידָהּ נְמִי אֵינָה נְהַרְגָת אֵלָא עַד שְׂתוֹחֲזֵק דְּהֵינּוּ שְׁלֵשִׁים יוֹם אֲבָל בְּתוֹף שְׁלֵשִׁים אֵינָה נְהַרְגָת וְנָר דַּע"כ לֹא כ' הַב"ח דְּנְהַרְגָת ע"פ עֲצָמָה אֲפִי בְּתוֹף.

ל' יוֹם אֵינוֹ אֵלָא דְּוָקָא בְּאִישׁ וְאִשָּׁה שְׂבָאוּ מִמ"ה דְּזָה אֹמ' זו אֲשֵׁתִי וְזֹאת אוֹמְרַת זֶה בַּעֲלִי דְכָל לְגַבֵּי דִידָהּ חֲשִׁיב כְּאֵלוֹ הוֹחֲזֵקוּ ל"י כִּינּוֹן דְּשִׁנְיָהֶם יַחַד הוֹדוּ בְּדַבְּרָה זֶה וְלֹא מְהַנִּי אֲמַתְלָא אֲבָל בְּאוֹמְרַת מְקוֹדֶשׁ אֲנִי לֹא הוֹחֲזֵקָה אֵלָא לְאַחֵר שְׁלֵשִׁים יוֹם אֲבָל בְּתוֹף שְׁלֵשִׁים יוֹם לֹא חֲשִׁיבָא הוֹחֲזֵק' כָּלֵל אֲפִי לְגַבֵּי דִידָהּ וּמְהַנִּי אֲמַתְלָא וְהֵינּוּ עוֹבְדֵי דְמִיִּיתִי בַגְמ' בְּהִיא אֲתַתָּא דְאֲמָרָה מְקוֹדֶשׁ אֲנִי וְלִמִּי עֲמָדָה וְקוֹדֶשׁ אֵת עֲצָמָה וְאֲמָרוּ חֲכָמִים אִם נִתְּנָה אֲמַתְלָא נְאֻמְנָת וצ"ל הָא דְקָאֵמ' לִימִים אֵינוֹ אֵלָא בְּתוֹף שְׁלֵשִׁים יוֹם.

אַף אַפְתִּי ק' עַל הַב"ח דְּמָה דְּמוֹת יַעֲרוֹף לִהְיָא דְהוֹחֲזֵק' נִדְהָ דְהֵתֵם שְׂאֲנִי מִשׁוּם דְּעֲשִׂתָּה מַעֲשֵׂה בְּלִכְשִׁית בְּגַדֵי נִדְהָ וּמִש"ה לֹא מְהַנִּי אֲמַתְלָא אֲפִי בְּתוֹף שְׁלֵשִׁים יוֹם אֲבָל כָּל הִיכָא דְלִיכָא מַעֲשֵׂה בַּעֲלֵי חֲזָקַת שְׁלֵשִׁים יוֹם וְכָל שְׂהוּא בְּתוֹף שְׁלֵשִׁים יוֹם מְהַנִּי אֲמַתְלָא וְכָבָר הַט"ז וְהַח"מ וְהַב"ש הַשְּׂיָגוֹ עַל הַב"ח וְכָתְבוּ דְכָל שְׂהוּא בְּתוֹף שְׁלֵשִׁים יוֹם מְהַנִּי אֲמַתְלָא ע"ש וְכֹן מְבֹנָאָר דַּעַת ה' חוֹת יֵאִיר סִי' קל"ח ע"ש: וּמִן הָאֲמוּר וּמְבֹנָאָר יֵשׁ לְתַמְנָה עַל הָרַב מְהַר"י הַלְוִי בְּתַשׁוּ' סִי' ל"ג עַל א' שְׂהוֹחֲזֵק לְכַהֵן זֶה ט"ו שָׁנִים וְהִיא נוֹשָׂא אֵת כַּפָּיו וְקוֹרָא רֵאשׁוֹן וְאַח"כ רֹצָה לִיִּשָׂא גְרוּשָׁה וְכַחֲשׁ בְּכַהֲנָתוֹ וְאִם שְׂאִינוֹ כַּהֵן דְּשִׁקוּ"ט הָרַב שָׁם דְּכִינּוֹן שְׂאִינוֹ אֹמ' שׁוּם אֲמַתְלָא לְדַבְּרִי דְאֵינוֹ יָכוֹל לְחַזֵּר בּוֹ עַש"ב וְהַדְּבָר תְּמוּהָ דְכִינּוֹן דְּהוֹחֲזֵק כְּמָה שָׁנִים בְּכַהֲנָה אֲפִי נוֹתֵן אֲמַתְלָא אֵינוֹ נְאֻמֵן דְּהָא אֲפִילוּ בל"י הָוִי חֲזָקָה וְכֹן רֵאִינוֹ לֵה' בְּאֵר שְׁבַע בְּתַשׁוּ' סִי' ע"ה שְׁכ"כ עַל הַבְּדוּן הַנּוֹ' עֲצָמוֹ ע"ש: אִיבְרָא דִישׁ לַעֲמוֹד בְּזָה מִמ"ש הֶרֶמְב"ם ספ"ט מ'ה אִישׁוֹ וְנ"ל אֲמָרָה מְקוֹדֶשֶׁת אֲנִי וְלֹא אַחֵר זְמַן עֲמָדָה וְקוֹדֶשׁ עֲצָמָה אִם נִתְּנָה אֲמַתְלָא לְדַבְּרִיהָ וְכֹ' ה"ז מוֹתֶרֶת וְכֹ' ע"ש וּמְדַכְּתָב לְאַחֵר זְמַן סְתָמָא מִשְׁמ' דְאֲפִי לֹאח"ז רַב קָאֵמ' וְאֵלוֹ מְדַבְּרִי ספ"ה מ'ה א"ב שְׂפַתְבְּנוּ מְבֹנָא' דָּאֵם הוֹחֲזֵק' ל' יוֹם דְּהָרִי הִיא נְהַרְגָת עַל פִּיהָ וּמְמִילָא דְתוֹ לֹא מְהַנִּי לֵה' אֲמַתְלָא וְכִמוֹ שְׂבִיָּאֲרָנוּ וצ"ע וְעַיִן בְּתַשׁוּבַת מוֹר"ם סִי' ב' שְׂדַבְּרִי מְגוּמְגָמִים וצ"ע: בְּאֻפְּן דְּהַעוֹלָה לנ"ד דָּאֵם הוֹחֲזֵקוּ בְּעִיר ל' יוֹם תוֹ לֹא מְהַנִּי אֲמַתְלָא וְצָרִיכָה הֵימָנוּ גִּט וּלְפִי מָה שְׂשִׁמְעֵנוּ שְׂהִיא רוֹצָה לְחַזֵּר לְבַעֲלָהּ הֵרֵאשׁוֹן כִּינּוֹן דְּצָרִיכָה גִּט מִזָּה הַשְּׂנִי נְאֻסְרָה לְחַזֵּר לְבַעֲלָהּ הָא'.

אך אָמנם סמוך לחתימה פֿאן נמצאת האִשה הנז' שָאנו דנין עֲלֶיהָ וְאָמְרָה הָאִשָּׁה שְׁלֵא יִשְׁבֶּה עִמּוֹ אֲלֵא יָמִים אַחָדִים שְׁלֵא הִגִּיעוּ אִפִּי יָמִים וְכֹאֲשֶׁר הַדָּבָר גְּלוּי וּמְפֹרָס לְבְנֵי הָעִיר הַהִיא וְאִם אָמַת הִיָּה הַדָּבָר שְׁדַבְרִיהָ כֵּן הוּא מֵעַתָּה אֲתַתָּא זֶה שְׁרִיָא לְמַהֲדָה לְאַתְנִסוּבֵי לְכָל גְּבַר דְתַצְבֵּי.

ונר' דִּישׁ לְהֶאֱמִינָה בְּמָה שְׁאָמְרָה שְׁלֵא הִיתָה עִמּוֹ אֲלֵא יָמִים אַחָדִים דְּהָא קו"ל בְּפ"ה דְּכֹחוֹרוֹת דְּל"ו ע"ב דְּמַלְתָּ דְּעֵבִיד' לְגִלוּי לֹא מְשַׁקְרֵי בַּה אֵינְשֵׁי וְכ"ש הֵכָא דְאַתְתָּא דִּינִיק' וּמְנַסְבָּא כְּמ"ש הַתּוֹס' שָׁם בְּד"ה וְהִלְכְתָּ וְכו'.

איבְרָא דִּישׁ לְעִמּוֹד בְּדַבְרֵיהֶם שְׁפַתְבוּ וְנ"ל אַע"ג דְּהָכָא פְּסָקֵי דְּמַלְתָּ דְּעֵבִידָא לְגִלוּי לֹא מְשַׁקְרֵי מ"מ לֹא הִיִּמְנִי לְעַד א' אֲלֵא מִשּׁוּם דְּדִינִיק' וּמְנַסְבָּא וְכו' וְר"ל דְּהָתָם בִּיבְמוֹת דְּצ"ג ע"ב אֵיבְעִיָא לֵן עַד א' בִּיבְמָה מֵהוּ טַעַמ' מִשּׁוּם דְּמַלְתָּא דְּעֵבִיד' לְגִלוּי וְכו' א"ד טַעַמ' דְּעַד א' מִשּׁוּם דְּהִיא דִּינִיקָא וּמְנַסְבָּא וְהִשְׁתָּא קִשְׂיָא לְהוּ לְהַתּוּ דְּמָאֵי קַמְבַּעְנִי לִי דְּהָא הֵכָא קו"ל דְּמַלְתָּ דְּעֵבִיד' לְגִלוּי לֹא מְשַׁקְרֵי בַּה אֵינְשֵׁי וְאֵהָא תִּי דְּש"ה מִשּׁוּ דְּהו"ל עֵדוֹת וְכִינּוּן דְּהוּי מִשּׁוּם עֵדוֹת בַּעֲלֵי ב' עֵדִים וְאֵהָא מְבַעֲיָא לִי אֵי מְהַנִּי הֵךְ עֵדוֹת דְּעַד א' מֵהֵךְ טַעַמ' דְּמַלְתָּא דְּעֵבִידָא לְגִלוּי אֲבָל הֵכָא מָאֵי דְּאָמְרֵי נֶאֱמָן אֵינוּ מִשּׁוּם עֵדוֹת אֲלֵא דְּאָמְרֵי דְּנֶאֱמָן מֵה"ט דְּמַלְתָּא דְּעֵבִידָא לְגִלוּי וְה' חֹק נָתַן וְנ"ל הִגִּיהָ בְּדַבְרֵי ה' וְנ"ל מ"מ לֹא הִיִּמְנִי לְעַד שְׁיִשְׁאַנָּה פִּינּוּן דְּרַחֲמִים לֹא דִּינִיק וְלִמ"ד הֵכָא וְכו' כְּצ"ל וְהִשְׁתָּא נְמַחֵק וְר"ל דְּקִשְׂיָא לְהוּ פִּינּוּן דְּאָמְרֵי מַלְתָּא דְּעֵבִיד' לְגִלוּי לֹא מְשַׁקְרֵי א"כ לֹא הִיִּמְנִי לְעַד א' גְּבִי מַת הַרְגָתוֹ הַרְגָנוּהוּ שְׁיִשְׁא אֶת אִשְׁתּוֹ פְּדֵאִיתָא בִּיבְמוֹת דְּכ"ה ע"א וְתִי דְּלִמ' פִּינּוּן דְּרַחֲמִים לָה לֹא דִּינִיק לּוּמ' דְּמַלְתָּא דְּעֵבִידָא לְגִלוּי הִיא עַכ"ד וְאִח"ה א"צ לְהִגִּיהָ כֵּן שְׁדַבְרֵיהֶם מְבֹאָרִים כְּמ"ש וְכ"ה בְּש"מ ע"ש וְבַר מִן דִּין לִיתָא דְּלִפ"ז מֵה תִּי פִּינּוּן דְּרַחֲמִים לָה לֹא דִּינִיק בְּזָה דְּה"נ הֵכָא פִּינּוּן דְּלִהַנְבָּאָתוֹ הוּא חֲשׂוֹד לְשַׁקֵּר כְּמ"ש הַתּוּ עוֹר שָׁם וְלִמ"ד וְכו' דִּישׁ לְחַלֵּק בֵּין הָאֵי פִּהֵן לְעַד.

וְהִנֵּה הַר"ב בְּמִקְנוֹפְצָת תִּי לְקו' הַתּוּ וְנ"ל וְאוֹר"י דְּאִיכָא לְמִי דְּש"ה פִּינּוּן דְּמַרְחָמ' לִי וְסָנְיָא לְבַעַל הִיכָא דְּאִיכָא קְטֻטָּה מְשַׁקְר' וְדַבְרֵי תְּמוּהִים דְּמָאֵי דְּאָמְרֵי בְּגַמ' הִיכָא דְּמַרְחָמ' לִי וְכו' הוּא נְפִקוּת' דְּעֵבִיד גַּמ' דְּנ"מ לִב' הַטַּעַמִּי דְּלִטְעָמָא דְּמַלְתָּ דְּעֵבִיד' לְגִלוּי לֹא מְשַׁקְרֵי נֶאֱמָן וְאִפִּי הִיכָא דְּרַחֲמֵי לִי אֲבָל לְטַעָמָא דְּאַתְתָּא דִּינִיקָא וּמְנַסְבָּא הִיכָא דְּרַחֲמֵי לִי לֹא דִּינִיקָא וְצ"ע.

עוֹד פְּתַבּוּ הַתּוּ וְלִמ"ד הֵכָא אֵינוּ נֶאֱמָן יֵשׁ לְחַלֵּק וְכוּלֵי וְעוֹד דְּדִינִיק' וּמְנַסְבָּא וְצ"ע דְּהָא מָאֵי דְּאָמְרֵי דְּדִינִיק' וּמְנַסְבָּא הוּא לְפִי הַצַּד דְּלֹא אָמְרֵי דְּמַלְתָּ דְּעֵבִיד' לְגִלוּי לֹא מְשַׁקְרֵי בַּה אֵינְשֵׁי וְקוֹשְׁיָתָם הִיא לְהֵךְ מ"ד דְּלֹא אָמְרֵי דְּמַלְתָּא דְּעֵבִיד' לְגִלוּי לֹא מְשַׁקְרֵי בַּה אֵינְשֵׁי דְּאִיךְ קֵאמ' הָתָם לְצַד הָרֵאשׁוֹן דְּעַד א' נֶאֱמָן מִשּׁוּם דְּמַלְתָּא דְּעֵבִיד' לְגִלוּי לֹא מְשַׁקְרֵי.

וְאִפְשָׁר דְּכּוֹנְנָתָם הִיא דְּאִפִּי לְמֵאן דְּקָאֵמ' הָתָם דְּמַלְתָּא דְּעֵבִיד' לְגִלוּי לֹא מְשַׁקְרֵי בַּה אֵינְשֵׁי מ"מ לֹא מֵה"ט לְחֻדֵּי הוּא אֲלֵא דְּמַצְרֵפִי נְמִי לְטַעָמָא דְּאַתְתָּא דִּינִיק' וּמְנַסְבָּא וּמִש"ה אַע"ג דְּלֹא אָמְרֵי מַלְתָּא דְּעֵבִיד' לְגִלוּי לֹא מְשַׁקְרֵי אַפ"ה לְגַבֵּי עֵדוֹת אִשָּׁה אָמְרֵי דְּלֹא מְשַׁקְרֵי פִּינּוּן דְּאַתְתָּא נְמִי דִּינִיקָא וְלְפִי הַצַּד ב' הִיא טַעַמ' לְחֻדֵּי סְגִי לְהֶאֱמִין עַד א' וְנ"מ הִיכָא דְּרַחֲמָא לִי וְכו' וְכֵן מְבֹאָר בְּדַבְרֵי הַתּוּ בִּיבְמוֹת דְּצ"ג ע"ב בְּד"ה עַד א' וְכו' ע"ש וְעֵינִין בְּל"מ פִּי"ג מֵה' יְבוּם דִּין ה' וְעֵינִין לְהַר"ב בְּמִקְנוֹפְצָת שְׁתֵּי דְּהָתָם שְׁאֵנִי דְּלֹא מְשַׁקְרֵי מִשּׁוּם אִיסוּר אִשְׁתּוֹ אִישׁ דְּהוּי דְּאוֹרְיִיתָא ע"ש: בְּאוֹפֹן דְּלַעֲנִין דִּינָא קו"ל דְּמַלְתָּ דְּעֵבִיד' לְגִלוּי לֹא מְשַׁקְרֵי בַּה וְכ"ש פְּשָׁהִיא עֲצָמָה אוֹמְרַת מַת בְּעַלֵּי דְּנֶאֱמָנָת מִשּׁוּם דְּלֹא סְמָכָא אַעַד כְּמ"ש הַתּוֹס' שָׁם וְא"כ הֵכָא בְּנ"ד שְׁאָמְרָה שְׁלֵא יִשְׁבֶּה עִמּוֹ אֲלֵא יָמִים אַחָדִים נֶאֱמָנָת דְּהוּי מַלְתָּא דְּעֵבִיד' לְגִלוּי וְעוֹד דְּדִינִיק' וּמְנַסְבָּא הַנְּלַע"ד פְּתַבּוּ לְעַנְיָן הַלְכָה וְלִמְעֻשָׁה צְרִיכִים אָנוּ לְמוֹדְעֵי עַד שְׁיִסְפִּים עֲמָנו אֹר עֵינֵינוּ מוֹפֵת דוֹרְנוּ מְאוֹר הַגּוֹלָה תְּפַאֲרַת

גדולה ועטרת ישועה מלפא לעלמין חיי מפיו אנו חיים לכל אשר יאמר פי הוא זה והיה זה שלום מאת אדון השלום.

הצעיר יאודה הלוי ס"ט הצעיר דוד בונאן ס"ט ראייתי את השאלה על דבר האשה שהיתה אומרת שהיא מקודשת לפ' והוא ג"כ אף הוא היה מתפנין לומר שהיא מקודשת לו וכמו שבא בשאלה.

וגם ראייתי מה שנגזר עליה משני צנתרות הזהב הרבנים הבאים על החיתום הנ"ל שהאריכו למעניתם ועל"ו בהס' כמה בשריותא דהאי אתתא למקה ולהתנסבא לכל גבר דתצביין מכמה טעמי תריצי ומפני חומר שבה הנה כי כן שלחו אלי לחוות דעתי ולעשות רצונם חפצתי ועמדותי ע"כ דבריהם אחת לאחת וראיתי שהדין דין אמת שהאשה הזאת שרייאה להתנסבא לכל גבר.

הצעיר ישועה בסים ס"ט סימן ח' שאלה ראובן נשתדף עם לאה בת שמעון וקצבו זמן ביניהם למשף ד' שנים ותנאי היה ביניהם שכל מי שיתחרט מהשדוכי יפרע לחברו קנס כו"כ הו היום ראובן שראה בעצמו כי לא יוכל שאת להיות פנוי משף הזמן ד' שנים עמד וקידש אשה אחרת וכשמוע שמעון אבי לאה אז עמד לפני ב"ד יצ"ו ותבע ממנו הקנס שהיה ביניהם וראובן טען שלא יתן הקנס אלא בהגיע הזמן הקצוב שהוא למשף ד' שנים ועוד טען שבהגיע הזמן הקצוב ביניהם כונסה ויגרש הא' שקידש יורנו שורת הדין ושכמ"ה: תשובה הנה במקום שנוהגים ליקח אשה אחרת על אשתו בלתי שום סיבה מכרחת ואפ' מצא אשה אחרת נאה הימנה הא נדאי שראוי פטור מהקנס דלא יהא אלא שכתב נשאת לו לאה הרי הוא רשאי ליקח לו אשה אחרת עליה בתייה ומעיקרא כי שידכה אדעתא דמנהגא שידכה דבכל עת וזמן שירצה ליקח לו אשה רשאי וא"כ הא נדאי דהוא פטור מהקנס.

ואדרבא יש לצדד ולומר שאם לא תרצה לאה להנשא לו שהיא מחוייבת לפרוע לו הקנס פיון דאדעתא דמנהגא שידכה ויתבאר לפנינו בס"ד. אף במקום שנהגו לכתוב בכתוב' שאין לו רשות ליקח לו עליה אשה אחרת הא נדאי מעת שלקח לו אשה אחרת א"כ מעכשו מאן בלאה הנז' ותייב בקנס ואין לומר דהתנאי שלא לישא אחרת עליה מתנים עליו בשעת פניס' לחופה דאז כותבי תנאי זה וא"כ כל זמן שהם בשדוכי בעלמא עדיין לא חל עליו חיוב זה ויכול הוא לומר שאינו רוצה לקבל עליו תנאי זה הא נדאי ליתא דכיון דבק"ק שלו המנהג פשוט שלא ליקח אשה אחרת הדבר פשוט דאדעת' דהכי שדף וכ"כ הטור בא"ה סי' א' ובמקום שיש תקנה שלא לישא אלא א' הולכים אחר המנהג וכו' ע"ש ועיין משפט צדק ח"א סי' א' ד"ו רע"ג: ומה שטען שאינו מתחייב בקנס אלא בהגיע זמן הקצוב ביניהם דכל כמה שלא הגיע הזמן עדיין לא חל עליו חיוב הקנס אלא בהגיע הזמן הקצוב ונ"מ שאם מתה המשונדכת או המשונדף בזמן הנז' שאין פאן חיוב פריעת הקנס ועוד לרונחא דביני ביני וכיוצא בזה.

והנה ע"ד זה ראינו למו"ה בס' עה"ש חא"ה שנדפס מחדש בסי' נ' ס"ק יו"ד שכ' משונדף שנשתדף לזמן פ' וכתבו שטר בקנס אם לא ינשא לזמן הקצוב ביניהם ובתוף הזמן קידש אשה אחרת וטען שאינו מתחייב בקנס ער שיגיע הזמן הקצוב ביניהם הנה הרשב"א בתשו' הביאו מרן הב"י בח"מ סי' נ"ו מחו' י"ב והיא בח"ד סי' נ"ז כ' וז"ל מסתברא שהשליש נאמן שאין שטר השלישו' מכחיש את דברי השליש שלא כלל לשון השלישו' תנאי נישואי לאה וכו' ואלו היינו אומרים ובאים מצד תנאי השלישות לבד וכגון שלא אמר השליש פלום באמת לא היינו מחייבי' את השליש לעשות יותר ממ"ש בשטר וכו' עכ"ד והנה לשון השאלה של הרשב"א פה הוא לאה וראובן בנה שידכו דינה לשמעון והתנו לו סף ממון בנדוניא ונשבועו להזמנה לו מפאן ועד ד' שנים ואם שמא תנשא

לאה לבעל תוך זמן זה שייתנו לאה וראו' מיד כל סף הַדְּוֹנְיָא בְּיַד שְׁלִישׁ וְכוּ' ועוד קנו מיד ראוּבֵן וְלֵאָה לְשִׁמְעוֹן שְׁחֵיבִים לוֹ בְּחֻמְשֵׁי זָהוּב וְהַשְׁלִישׁוֹ הַשְּׁטָרוֹת אֵלּוּ בְּיַד שְׁלִישׁ וְהַשְׁלִישׁ כ' לְכָל א' מִהֶם כָּתַב עַל עֵגֶן הַשְּׁלִישׁוֹ וְכ"כ בְּשֵׁטֶר הַשְּׁלִישׁוֹ הַנִּשְׁלָשׁוֹ כו"כ שְׁטָרוֹ בְּיַד פ' ע"מ פֶּן שָׂאֵם לֹא יִשְׁלִימוּ לֵאָה וְרֵאוּבֵן כְּשִׁיגִיעַ זְמַן הַנִּישׁוּאִין מֵהַ שְׁיֵשׁ עֲלֵיהֶם לְהַשְׁלִים כַּמ"ש בְּשֵׁטֶר הַתְּנָאִים שְׁיַחְזִי פ' הַשְּׁלִישׁ שֵׁט"ח לְשִׁמְעוֹן וּבְתוֹךְ הַזְּמַן נִשְׂאֵת לֵאָה לְבַעַל וְשִׁמְעוֹן תּוֹבֵעַ מִן הַשְּׁלִישׁ הַשֵּׁט"ח וְלֵאָה וְרֵאוּבֵן טוֹעֲנִי שְׂאִין לְשְׁלִישׁ לְהַחְזִיר הַשְּׁטָרוֹת עַד שִׁיגִיעַ זְמַן הַנִּישׁוּאִי כִּי לֹא נִזְכַּר בְּתוֹךְ הַשְּׁלִישׁוֹ תְּנָאִי נִישׁוּאִי לֵאָה אֲלָא הִגַּעַת זְמַן הַנִּישׁוּאִי וְהַשְּׁלִישׁ אֹמֵר כִּי גַם זֶה הַנִּשְׁלָשׁ וְכוּ' ע"ש וְהַנֶּרֶךְ שְׁמוֹרְנוּ הֶרֶב הַבֵּין בְּדַבְרֵי שְׂאֵלָה זוֹ שֶׁהִפְרֵשׁ שָׁנָפַל בֵּין הַצְּדָדִי הוּא ע"ז הַאֲפֹן דְּהֵינּוּ שְׂאֵלָה וְרֵאוּבֵן בְּנֵה טוֹעֲנִי שֵׁאֵע"פ שְׁעֵבְרוּ עַל תְּנָאִי זֶה שְׂאֵלָה נִתְּנוּ הַדְּוֹנְיָא בְּיַד שְׁלִישׁ בְּזְמַן נִישׁוּאִי לֵאָה מ"מ לֹא חֵיבּוֹ עֲצָמָם בְּקִנְסָא אֲלָא דּוֹקָא בְּהִגַּעַת זְמַן הַנִּישׁוּאִי שְׁכ"כ בְּשֵׁטֶר הַשְּׁלִישׁוֹ שָׂאֵם לֹא יִשְׁלִימוּ לֵאָה וְרֵאוּבֵן לְכְּשִׁיגִיעַ זְמַן הַנִּישׁוּאִי מֵהַ שְׁיֵשׁ עֲלֵיהֶם לְהַשְׁלִים וְכוּ' שְׁיַחְזִיר הַשְּׁלִישׁ הַשֵּׁט"ח לְשִׁמְעוֹן וּבִאֲוֹתוֹ הַזְּמַן הוּא שְׁנַתְּחִיבּוֹ בְּקִנְסָא וְשִׁמְעוֹן טוֹעֵן דְּכִינּוּן שְׁעֵבְרוּ עַל תְּנָאִי זֶה נִתְּחִיבּוֹ לוֹ בְּקִנְסָא שְׁכַתּוּב בְּשֵׁטֶר מִיַּד וְלֹא בְּהִגַּעַת הַזְּמַן וְהַשְּׁלִישׁ הַעֵיד כְּדַבְרֵי וְע"ז הַשֵּׁיב הַרְשָׁב"א דְּהַשְּׁלִישׁ נֶאֱמַן דְּמִתְבָּא מִדְּבַרֵי הַרְשָׁב"א דָּאֵם לֹא הִיָּה נֶאֱמָנוּת הַשְּׁלִישׁ אַה"נ הַדִּינוֹתָן שְׂאֵלָה יִתְחִיבּוֹ בְּקִנְסָא אֲלָא עַד זְמַן הַנִּישׁוּאִין וְאַח"ה יֵשׁ לְדַחוּת דְּשְׂאֵנִי נִי נְדוֹן הַרְשָׁב"א מִשּׁוּם שְׁכַתּוּב בְּשֵׁטֶר הַשְּׁלִישׁוֹ שָׂאֵם לֹא יִשְׁלִימוּ לֵאָה וְרֵאוּבֵן לְכְּשִׁיגִיעַ זְמַן הַנִּישׁוּאִין וְכוּ' שְׁיַחְזִיר הַשְּׁלִישׁ הַשֵּׁט"ח לְשִׁמְעוֹן וּלְכֹף יֵשׁ מְקוֹם לְטַעֲנָתָהּ שֵׁאֵע"פ שְׁעֵבְרָה עַל תְּנָאִי בְּמֵה שְׁנִשְׂאֵת לֵאָה וְלֹא נִתְּנָה הַדְּוֹנְיָא בְּיַד שְׁלִישׁ מ"מ אֵינָה חֵיבֵית בְּקִנְסָא אֲלָא בְּהִגַּעַת זְמַן הַנִּישׁוּאִי שְׁהָרִי לֹא תְלוּ הַחֲזָרַת הַשֵּׁט"ח אֲלָא בְּזְמַן הַנִּישׁוּאִין מִשְׂא"כ בַּנ"ד אַע"פ שְׁכַתּוּב שָׂאֵם לֹא יִנְשָׂא לְזְמַן הַקְּצוּב שְׁיַתְחִיבּ בְּקִנְסָא מ"מ י"ל כִּינּוּן שְׁעֵבֵר וְקִידֵשׁ אִשָּׁה אַחֲרַת וְדָאִי שְׂאֵלָה יִנְשָׂא לְזְמַן הַקְּצוּב וְחֵיבֵי בְּקִנְסָא מַעֲכָשְׁוֹ: הַאֲמַנְם נִרְאָה דְּאֵעִיקְרָא אֵין פֶּן כְּוֹנֵת הַרְשָׁב"א אֲלָא דְּהִפְרֵשׁ שָׁנָפַל בֵּין הַצְּדָדִים הוּא עַמ"ש בְּשֵׁטֶר שָׂאֵם נִשְׂאֵת לֵאָה לְבַעַל תּוֹךְ זְמַן זֶה שִׁיִּתְּנוּ לֵאָה וְרֵאוּבֵן מִיַּד כָּל סָף הַדְּוֹנְיָא בְּיַד שְׁלִישׁ וְכִינּוּן שְׁעֵבְרָה לֵאָה וְנִשְׂאֵת וְלֹא קִיָּיְמָה תְּנָאִי זֶה אִז תְּבַע שְׁמַעוֹן הַקִּנְסָא עַכְשָׁיו וְלֵאָה וְרֵאוּבֵן טוֹעֲנִי שְׂאִין חֵיבֵי קִנְסָא כָּלָל עַל בִּיטוּל תְּנָאִי זֶה אֲלָא שָׂאֵם יִגִּיעַ זְמַן הַנִּישׁוּאִין וְלֹא הַשְּׁלִימוּ כָּל הַתְּנָאִים אוֹ יִתְחִיבּוֹ בְּסָף הַקִּנְסָא הַהוּא אֲבָל תְּנָאִי זֶה דְּנִישׁוּאִי לֵאָה אֵינּוּ אֲלָא חֵיבָא בְּעֵלְמָא וְיִכּוּל לְתוֹבְעָם בְּדִין וּב"ד כּוֹפֵי אוֹתָם לְקַיָּים תְּנָאִי זֶה שִׁיִּתְּנוּ הַדְּוֹנְיָא בְּיַד שְׁלִישׁ אֲבָל לֹא שְׂהִיא מְחַוֵּיבֵית קִנְסָא ע"ז וְשִׁמְעוֹן טוֹעֵן כִּי גַם עַל זֶה הִיָּה תְּנָאִי בְּפִי לְחֵיבֵי הַקִּנְסָא וְהַשְּׁלִישׁ הַעֵיד כְּדַבְרֵי שְׁמַעוֹן וְע"ז הַשֵּׁיב הַרְשָׁב"א דְּהַשְּׁלִישׁ נֶאֱמַן אֲבָל בְּשֵׂאֵר קִנְסוֹת מוֹדָה הַרְשָׁב"א שָׂאֵם עֵבֵר וְקִידֵשׁ אִשָּׁה אַחֲר' כִּינּוּן שְׁעֵכְשָׁיו הַנְּבָרֵר הַדְּבָר שְׂאֵינּוּ רוֹצֵה לִישָׂא אוֹתָהּ מַעֲכָשְׁוֹ יִתְחִיבּ בְּקִנְסָא: וְהִנֵּה בְּשֵׁטָרוֹת שְׁלַנּוּ שְׁנוּהִיגִים לְכַתּוּב וְקִיבְלוּ עַל עֲצָמָם שָׂאֵם יִתְחַרְט א' מִהֶם מִהַשְּׁיָדוּכִי שִׁיִּפְרַע לְחַבְרוֹ סָף הַקִּנְסָא הַנּוֹ מִשְׁמַע דְּמִשְׁעָה שְׁיַתְחַרְט בּוֹ יִתְחִיבּ בְּקִנְסָא וְכֵן בְּדִין שְׁהָרִי מְסַקְנַת הַפּוֹסְקִי הִיא דְּהַקִּנְסוֹת שְׁעוֹשִׁי בְּשִׁיָּדוּכִי הוּא מְדִין בְּנִשְׂת וְכִינּוּן שְׁחֹזֵר בּוֹ אִפִּי בְּיוֹמוֹ הָרִי בְּיִישׁוֹ וְנִתְחִיבּ מִיַּד בְּקִנְסָא.

אֲמַנְם מו"ה מִיָּרִי בְּשְׁכַתּוֹ בְּלִשׁוֹן זֶה שָׂאֵם לֹא יִנְשָׂא לְזְמַן הַקְּצוּב בִּינֵיהֶם וְכוּ' דְּמִשְׁמַע דָּאֵינּוּ מְחִיבֵי עֲצָמוֹ בְּקִנְסָא אֲלָא דּוֹקָא אֵם לֹא יִנְשָׂא לְזְמַן הַקְּצוּב וְאַהָא מִיָּתִי תִשׁוּ הַרְשָׁב"א דְּמִשְׁמַע דָּאֵם לֹא הִיָּה מִטַעַם דְּשְׁלִים נֶאֱמַן לֹא הִיָּה חֵיבֵי בְּקִנְסָא אֲלָא עַד שִׁיגִיעַ זְמַן הַנִּישׁוּאִין: וְמֵה שְׁטַעֲנָן שְׁכַהֲגִיעַ זְמַן הַנִּישׁוּאִין הוּא מְגַרֵשׁ אֵת זוֹ שְׁקִידֵשׁ וְיִקַּח אֵת זֹאת נֵר' וְדָאִי שְׁטַעֲנָתוֹ טַעֲנָה וְאַדְרָבָא יֵשׁ צַד לּוֹמ' שָׂאֵם לֹא תִרְצֵה לְקַחַת אוֹתוֹ שְׂהִיא מְחַוֵּיבֵית לְפָרוּעַ הַקִּנְסָא אֲמַנְם נֵר' וְדָאִי שְׂאֵינָה מְחַוֵּיבֵית לְפָרוּעַ לוֹ הַקִּנְסָא וְיֵשׁ לְהַבִּיא רֵאָיָה לְזֶה מִמ"ש הַטּוֹר בַּא"ה סִי קִי"ט וְנ"ל וְהַלְכָה כַּב"ה שָׂאֵם פְּשָׁעָה

פנגדו יכול לגרשה אבל לא יגרשנה כדי ליקח נאה הימנה בד"א בזיווג ב' אבל בזיווג א' אין למהר לגרשה דהר"א כל המגרש אשתו א' אפילו מזנח מוריד עליו דמעות לפיכך אין לו לגרש' בשביל בשביל שפשע' פנגדו ע"ש וכן דעת הרמב"ם לפי גירסתו כמ"ש מרן הב"י א"כ מעתה אנו רואים שאם האיש הזה הוא עדיין בחור ואשה זר שקונדש היא אשה א' הא ודאי שיכולה לומר שאינה רוצה שהיא תהא גרמא שבשבילה יגרש את אשתו ראשונה שאפ"ל מזנח מוריד עליו דמעות ועוד שאין רצונה שהיא תהיה אשתו שניה פינון שבדבר קל יכול לגרשה ע"י פשיעה כמ"ש הטור שם ולא נשתדקה לו אלא אדעת' שהיא תהיה אשתו א' שלא יכול לגרשה אא"כ מצא בה ערות דבר.

האמנם עדיין יש לספק היכא דהמשונדף הזה בפשעה ששינדף לא היה בחור שפכר היה נשוי עם אשה אחרת וגירשה או מתה וכו' ונשתדף עם זו לזמן ובתוך הזמן עמד וקונדש אשה אחרת וכו' בטענה זו שבהגיע הזמן יגרש את זו ויקח אות' והיא אילה רוצה אם חייבת בקנס או לא ולכאורה נר' דאפילו בכה"ג אינה מחוייבת בקנס שהרי באשתו שניה ג"כ הדין הוא דכל שלא פשעה פנגדו אסור לגרשה כמו שנראה מדברי הטור להדין' ומשמ' דאיסור' איכא וכדאמ' שם בגמ' לא מצא בה לא ערנה ולא דבר מהו א"ל מדגלי רחמנא גבי אונס לא יוכל לשלחה כל ימיו בעמוד וחזר קאי התם הוא דגלי רחמנא הקא מאי דעבד עבד אלמא איסורא מיהא איכא עד דס"ד דבעמוד וחזר קאי והפר"ח דקדק דאפ"ל איסור' דאוריית' איכא ע"ש ועיין לה' ג"פ בסי' קי"ט סק"ו ולה' המגיה בס' מש"ל בפ"י מה' גירושי' דין כ"א ע"ש וכינון שכן אינה רוצה שיבא איסור זה על ידה שיגרשנה שלא בפשיעה כדי שיקח אות' ועיין במהרימ"ט חח"מ סי' צ"ט ע"ש ועוד לכאור' טעמא אחרניא איכא שהיא אינה רוצה שהיא גורמת לו לעבור על לאו דאל תחרוש על רעה רעה והוא יושב לבטח אהו שיקח את זו שקונדש עכשו אדעת' לגרש' אח"ז ואדעת' דהכי לא נשתדקה לו אמנם הא ליתא שהרי אפשר שיודיע לאשה זו שקונדש עכשו שיגרשנה בהגיע הזמן הקצוב עם משונדכתו דכל כה"ג שמודיע אות' שדעתו לגרש' אין עליו שום איסור וכמ"ש בש"ע בא"ה ר"ס קי"ט ומעתה פינון דמודיע לה שמגרש' אין כאן איסור כלל וטענת' אינה טענה: איכרא דאעיקרא דין זה דאי מודיע לה שרוצה לגרשה מותר אע"ג דלענין זה דאל תחרוש על רעה רעה ליכא מ"מ עדיין איכא איסור' שהיא דאמרי' בספ"ב דנדרים וברותי מקם הפושעים והמורדים בי אלו בני ט' מדות וחד מניניהו בני גרושת הלב ופסקו הטור ומרן בא"ה סי' כ"ה וא"ח סי' ר"ם ע"ש וה' ג"פ הק' עמ"ש מרן ואם הודיעה מתחלה מותר דהא אפתי איכא איסור דבני גרושת הלב ות' דמ"ש דאם הודיעה מתחלה מותר היינו משום טעמ' דאל תחרוש אבל הבנים בני גרושת הלב וצריף לגמור בדעתו שאם תתעבר שלא יגרשנה ולפ"ז הא ודאי שפטורה מן הקנס שאינה רוצה שתהיה גרמא לאיסור' זה שיבאו בניה בני גרושת הלב שהם מבני ט' מדות ואפ"ל למה שתי' עוד הרב שם וז"ל ועי"ל דבני גרושת הלב לא איקרו אלא כשאינו מודיע' אבל אם מודיע' שרי ע"ש כפר ה' מש"ל בפכ"א מה' א"ב דין כ"ח השיגו וכו' דטעמא דאיסור בני גרושת הלב כ' הרא"ש דהוי פי מתוך שנתן בדעתו לגרש' מהרהר באחרת א"כ אף אם הודיעה שייף האי טעמא דמהרהר באחרת ולעיקר הקושני' כ' דע"כ דכשגמר בלבו לגרשה דאסור לבוא עליה אלא פשוטה לקחת אשה אחרת דאז שייף טעמא דמהרהר באחרת אבל כשאינו רוצה ליקח אחרת שרי דלא שייף טעמא דמהרהר באחרת וא"כ רב ור"ן שפכר הי"ל אשה בעירם וכשהלכו לעיר אחרת רצו ליקח אשה לימים שיתעכבו שם אף שגמרו בלבם להוציאם אחר זה הזמן מ"מ לא היו מהרהרי' בנשותיה' וכו' ע"ש ואיכא למיזק אפתי ק' ברב ור"ן הרי איכא למיחש לגרושת הלב שהרי דעתם נמי דכי

אזלי לדוכתא אחריתי ליקח להם משם נשים דבכל מקום שהיו הולכים אומרים מאן הויא ליומא
ואפשר לומ' דבאות' שעה שהיו לוקחי באותם המקומות שהלכו רב לדרשי ור"ן לשכנציב לא
לא הנה דעתם עוד לילך למקום אחר אלא לחזן משם למקומם וא"כ לא היו מהרהרים בנשים
אחרות.

ועוד אפשר לומר דלא בכל המקומות שהיו הולכים היו עושי' פן לקחא משם אשה אלא דוקא
בהנה דוכתי שהיו רגילים לבא שם לפרקים ולהתעכב שם ולחזור ולבוא שם עוד פעם אחרת
כדי שתהא מוכנת לו בכל עת בואו לשם וכן משמ' מדקאמר פי מקלע לדרשי וכי מקלע לשכנציב
משמ' דבדוק' נקט הני דוכתי לומ' ד בהני דוכתי דוק' הוא שהיו.

עושי' פן רב ור"ן וכ"כ הפרישה בס"ס כ' ע"ש ובכ"כ ל"ק הא דקשית' לה' מש"ל מרב ור"ן.
ומעתה קמה וגם נצבה טענה זו כי אינה רוצה שתהיה גרמא לאיסור זה דבני גרושת הלב פינן
שדעתו ליקח אותה אח"כ ואדעתא דהכי לא נשתדכה לו פנ"ל: סימן ט' על ראו שנלב"ע בפתע
פתאום ועמדה אלמנתו ומחלה לבתה מראו' הנז' אינה סו' מסכי פתובת' וכתבו שטר ע"ז לימים
נפטרה האלמנה הנז' ובאו בניה מבועלה א' לתבוע פתובת אמן מבת ראו' הנז' והשיבה הבת הנז'
דכיון דלא נשבע' שבווע' אלמנה אין להם לירש פלום עוד יורנו המורה בענין נכסי ג'ונגית'
הקניימין והבלתי קניימי' ושכמ"ה: הנה תחלת פל דבר יש לנו לבאר בעיקר דין שבוועת אלמנה
דאיכא פלוגתא דרבנותא אם השבווע' היא על עיקר הפתובה דהיינו מנה מאתים ותו' או אפי' על
הג'ונג' דהיינו נצ"ב והנה התוס' בפ' השולח דל"ד ע"ב ד"ה אין אלמנה וכו' הק' וא"ת וקרי לא
ניתנה פתוב' לגבות מחיים ונחקה אין אדם פורע בתוך זמנו ואפי' מיתמי גובה בלא שבווע' וי"ל
דה"מ ב"ח אבל אלמנה דאית לה בתנאי ב"ד מתפסי לה צררי אפי' בתוך זמנו וכו' ע"ש וכ"כ
בפ"ק דב"ב ד"ה ע"ב בד"ה נאפי' מיתמי וכו' ע"ש מבואר מדבריהם דע"כ לא אמרי' דאין למנה
נפרעת אלא כשבווע' אלא במנה מאתים ותוס' משום דתנאי פתוב' ניהו אבל לנצ"ב אע"פ שאינן
בעין פגון שנאבדו פינן שאינן בתנאי ב"ד הו"ל בשאר חוב דעלמא וגובה מיתמי בלא שבווע'
משום דחזק' אין אדם פורע בתוך זמנו ונ"מ שאם מת' יורשיה יורשי' נצ"ב שילה ולא שייה' לומר
בזה א"א מש"ל פינן דהיא נמי היתה גובה מהם בלא שבוועה: איברא דיש לעמוד בזה ממ"ש
התוס' עצמם שם בב"ב דקנ"ח ע"א בד"ה וב"ה וכו' שכ' וז"ל וק' לר"י למ"ד בחזק' יורשי הבעל
למ"ל טעמא דחזקתן ת"ל וכו' לפי שהיא צריכ' שבווע' על פתובת' וא"א מש"ל וכו' ע"ש והתם
מייגרי בנצ"ב ולפי דעתם בפ"ק דבנצ"ב אפי' אינן קניימי' א"צ שבווע' א"כ מאי ק"ל ה"א ולקמן
יתבאר בס"ד אבל ה"ה בפ"ח מה' אישו' כ' אם נאבד' הג'ונגיא ובאת לגבו' מייורשי' צריכ' היא
לישבע ואם מתה בלא שבווע' ודאי אין יורשיה נוטלי' פלום דלא עדיף מחוב דעלמ' דאמרי' א"א
מש"ל ע"ש ומרן ב"י סי' צ"ו הביא דברי ה"ה הללו ע"ד הטור שכ' וז"ל אבל כל נכסיה בין נ"מ
בין נצ"ב יורשיה יורשי' אותם אפי' נתאלמנה שא"צ לישבע ע"ש וכ"כ הב"ח ופריש' ודרישה
ע"ש ולפי מה שפכתבו אינו מוכרח בדברי הטור דאפש' לומ' דס"ל פדעת התו' דגיטין ודפ"ק
דב"ב דנצ"ב אפי' היכא דנאבדו א"צ לישבע וכ"כ בפשיטו' מהרשד"ם בתשו' חא"ה סי' קל"ב
פדעת הטור ע"ש: ונראה דיש להכריח פדעת מהרשד"ם דס"ל להטור פדעת התו' דנכסי ג'ונגית'
אפי' אינן בעין א"צ לישבע עליה' ממ"ש הטור ס"ס צ"ח גפי' ייחד לה מטלט' ואבדו א"צ שבווע'
וכו' וכ"ה מסקנת א"א הרא"ש וכו' ע"ש ופשוט הוא דנכסי ג'ונגית' הו"ל פמו' ייחד וכן מתבאר
מדברי הב"ח בר"ס פ"ח שכ' וז"ל דכי היכי דבייחד לה מטלט' בכתובת' לא חיישי' דלמ' צררי
אתפס' ה"ה כשנכסי קניימי' והו' בעין פנו' נ"מ בין נצ"ב נוטלתו בלא שבווע' אבל בדליתנהו

בְּעִינֵיהֶוּ פְּלִיגֵי בְּהָרֵי יִשְׂרָאֵל בְּפִי וְלֹא כִּי רַבִּי פָּאן אֱלָא בִּס"ס צ"ח ע"ש הָרִי דִּס"ל דְּנִכְסֵי
גְּדוּנְיִיתָ הָרִי כְּמוֹ יִיחָד גְּבִי הִדְדִי גִינְהוּ וְכֵן מִתְפָּאָר מְדַבְּרֵי הָרִיב"ש הִבְיָאוּ מֶרְנַן הַב"י בִּס"ס צ"ח
וְז"ל דַּה"ה אִם נִמְכְּרוּ נִכְסֵי גְּדוּנְיִיתָ וְלִקְחוּ אַחֲרֵיהֶן בְּדַמֵּיהֶן פִּינּוֹן שְׂאֵלוֹ מִת' הִיָּתָה נוֹטְלָת אוֹת' בְּלֹא
שְׂבוּעָה אֵין לוֹמ' פְּשֻׁמְת' פְּכָר נִתְחַיֵּיב' שְׂבוּעָה וְאֵע"ג דְּבִקְהָיָא דַּר"פ אַע"פ מִיָּרִי פְּשִׁיחָדָן לָהּ הַבְּעֵל
לְאַחֲרֵיהֶן פְּתוּבָת' כָּל שֶׁהֵן מְגֻדוּנְיִיתָ הָרִי הֵן מִיְּחָדִי לָהּ שְׂהָרִי יְכוּלָה לוֹמ' פְּלִי אֲנִי נוֹטְלָת וְאֵין
הַבְּעֵל יְכוּל לְסַלְקָהּ מִשּׁוּם שְׂבַח בֵּית אָבִיָּה עַכ"ל מְבוֹאָר לְהִדְיָא דִּס"ל דְּנִכְסֵי גְּדוּנְיִיתָ הָרִי כְּמוֹ יִיחָד
וְכִינּוֹן דְּדַעַת הַטּוֹר בְּיִיחָד לָהּ דְּאֵפִי נִגְנָבוּ וְנִאָבְדוּ א"צ שְׂבוּעָה ה"ה נְמִי בְּנַצ"ב שְׂלָה דְּאֵפִי נִגְנָבוּ
וְנִאָבְדוּ נוֹטְלָתָן בְּלֹא שְׂבוּעָה וְכ"כ בְּפִשְׁטוֹ מֵהַרש"ך ח"ב ס' ל"ז לְדַעַת רַש"י דִּס"ל דְּבִיחָד לָהּ
אֵפִי נִאָבְדוּ נוֹטְלָתָן בְּלֹא שְׂבוּעָה ה"נ בְּנִכְסֵי גְּדוּנְיִיתָ אֵפִי נִאָבְדוּ נוֹטְלָתָן בְּלֹא שְׂבוּעָה ע"ש וְלִפִּי
הָאִמּוֹר יֵשׁ לְתַמּוּנָה עַל מֶרְנַן ב"י שְׂהַשְׁוֶה דַּעַת הַטּוֹר כְּדַעַת ה"ה וְכֵן יֵשׁ לְתַמּוּנָה עַל הַב"ח וְפּו"ד
שְׂפַתְבָּנוּ לְעִיל: וְלִפִּי מַה שְׂפַתְבָּנוּ דְּנִכְסֵי גְּדוּנְיִיתָ נְמִי הָרִי כְּמוֹ יִיחָד לָהּ דְּכִי הִדְדִי גִינְהוּ לְכַאוּרָה יֵשׁ
לְדַקְדָּק בְּזֶה מָהָא דְּמַסְקִי בַּר"פ אַע"פ מִטְּלָט' וְלִיתְנָהוּ בְּעִינֵיהֶוּ בְּלֹא שְׂבוּעָה וְפִירש"י אִם יִיחָד
מִטְּלָט' לְכַתְּוֵבַת אִשְׁתּוֹ וְנִאָבְדוּ בְּלֹא שְׂבוּעָה דְּכִינּוֹן דְּאָבוּד הִנֵּי לֹא אִתְּפָסָה אַחֲרֵיהֶן ע"ש וְלַכַּאוּרָה.

ק' דְּהָא דְּיִיחָד לָהּ מִטְּלָטְלִין בְּכַתְּוֵבַת' ע"כ בְּדַאָבְדוּ נִכְסֵי גְּדוּנְיִיתָ דְּאִי בְּדַאִיתְנָהוּ לְנִכְסֵי גְּדוּנְיִיתָ
הָא מִיְּיחָדִי וְקִיָּמִי וְתוֹ לֹא מִיְּיחָד לָהּ אַחֲרֵיהֶן אִם כֵּן הָרִי מְצִינּוּ דְּאֵף עַל גַּב דְּאָבְדוּ מִיְּיחָד לָהּ אַחֲרֵיהֶן
וְהָכִי נְמִי גִימָא בְּיִיחָד לָהּ דְּאֵף עַל גַּב דְּאָבְדוּ מִיְּיחָד לָהּ נְמִי אַחֲרֵיהֶן וְאִפְשָׁר לִזְמַר דְּסִבְרָא לִיהָ
לְרַש"י דְּלֹא הָא בְּהָא תְּלִיא דְּהִיכָא דְּיִיחָד לָהּ שְׂפִיר אֲמַרִינּוּ דְּכִינּוֹן דְּיִיחָד לָהּ אֵף עַל גַּב דְּאָבְדוּ תוֹ
לֹא מִיְּיחָד לָהּ אַחֲרֵיהֶן אֲבָל בְּנִכְסֵי גְּדוּנְיִיתָ שְׂהוּא לֹא יִיחָד לָהּ כָּלֵל לֹא שְׂנִיף לְמִימַר הָכִי וְשְׂפִיר
חִיָּשִׁי לְהַתְּפִיס לָהּ צְרָרִי וְשׁוּב רְאִיתִי לְמַהֲרָא שְׂשׁוֹן סִימָן כ"ג שְׁחִי כֵּן וְאִיבְרָא דְּמַצַּד הַסְּבָרָא
אֵינּוּ מְוַכְרָח דְּנִכְסֵי גְּדוּנְיִיתָ נְמִי פִינּוֹן דְּמִיְּיחָדִי וְקִיָּמִי הו"ל כְּמִי שְׂיִיחָד וְתוֹ לֹא מִיְּיחָד לָהּ אַחֲרֵיהֶן
דְּכִי הִדְדִי גִינְהוּ וְהִיא דַּר"פ אַע"פ שְׂהַקְשִׁינוּ לְדַעַת רַש"י לֹא מְכַרְע' דִּי"ל דְּלַעוּלָם בְּנִכְסֵי גְּדוּנְיִיתָ
נְמִי הִיכָא דְּאָבְדוּ תוֹ לֹא מִיְּיחָד לָהּ אַחֲרֵיהֶן וְדַאָמְרִי יִיחָד לָהּ מִטְּלָט' וְכו' הִינּוּ לְמָנָה מְאֵתִים וְתוֹס'
וְכִי הִיכִי דְּבִיחָד לָהּ מָנָה מְאֵתִים וְתוֹס' וְנִאָבְדוּ תוֹ לֹא מִיְּיחָד לָהּ אַחֲרֵיהֶן ה"נ אִם אָבְדוּ נִכְסֵי גְּדוּנְיִיתָ
תוֹ לֹא מִיְּיחָד לָהּ אַחֲרֵיהֶן וְנוֹטְלָתָן בְּלֹא שְׂבוּעָה: אִיבְרָא דְּהָרָא"ש בַּפ"ק דַּב"ב ס' י"ב עֲלָה דְּמַתְנִי
דַּפ' מ"ש נִפְל הַבֵּית וְכו' דַּאָמְרִי בְּחֻזְקַת יוֹרְשֵׁי הָאִשָּׁה וּבְנַצ"ב מִיָּרִי הַק' הָרָא"ש לְמ"ד דְּנִכְסֵי
בְּחֻזְקַת יוֹרְשֵׁי הָאִשָּׁה הִיכִי גְּבוּ דְּאֵף אִם מִת הַבְּעֵל תְּחַלְהָ לֹא הִיָּתָה גּוֹבָה כְּתוּבָת' בְּלֹא שְׂבוּעָה וְא"א
מִש"ל וְתִי בְּשֵׁם רִיבַב"א דְּבִנְפֵל הַבֵּית עָלְיוּ וְלֹא מִת מִתּוֹף יֵשׁוּב הַדַּע' לֹא חִיָּשִׁי שְׂמָא הַתְּפוּס
צְרָרִי כְּשֶׁהִיא בְּרִיא ע"ש וְמִהֲמַשֵּׁף דְּבָרֵי הָרָא"ש נַר' שְׂתוּפָס תִּי זֶה לְעִיקָר כַּמ"ש ה' נַת"מ דַּש"ה
ע"ד ע"ש הָרִי מְבוֹאָר דִּס"ל דְּאֵפִי בְּנַצ"ב חִיָּשִׁי שְׂמָא הַתְּפִי לָהּ צְרָרִי דְּהָא דְּנַצ"ב מִיָּרִי וְעַל
שְׂקו"ט הָרָא"ש וְאֵף לְפַמ"ש הָרָא"ש לְעִיל מִיָּנִי דְּכִינּוֹן דְּבַתְנָאִי ב"ד אֵית לָהּ חִיָּשִׁי לְצְרָרִי ע"ש
דְּלַכְאוּ"מ ש' לַפ"ז דְּבַנַּצ"ב פִּינּוֹן דְּלֹא בַתְנָאִי ב"ד לֹא חִיָּשִׁי לְצְרָרִי וְכַבֵּר הַכְּרִיחַ ה' נַת"מ דַּש"ב
ע"ד דִּס"ל לְהָרָא"ש דְּלִהָף שִׁנּוּיָא נְמִי אֵפִי בְּנַצ"ב יֵשׁ לְחוּשׁ לְצְרָרִי דְּכִינּוֹן דְּאֵלְמָנָה אֵית לָהּ
כְּתוּבָה בַתְנָאִי ב"ד וּמִתְפִּיס לָהּ צְרָרִי אֵפִי בְּתוֹף זְמַנָּה חִיָּשִׁי נְמִי אֵפִי בְּנַצ"ב עַש"ב וְכ"ה מְבוֹאָר
לְהִדְיָא בַתְשׁוּ' הָרָא"ש ס' צ"א וְהִבְיָאָה מֶרְנַן הַב"י בַּר"ס צ"ו שְׁכ' וְז"ל אֲמַנְמָם אִם לֹא נִשְׂבָּע'
הָאֵלְמָנָה עַל כְּתוּבָת' וְעַל גְּדוּנְיִיתָ שְׂלֹא גַבַּת' מֵהֵן וְכו' יוֹרְשִׁיָּהּ לֹא הִיוּ יְכוּלִים לְגַבּוֹת מִכְּתוּבָת'
וּמְגֻדוּנְיִיתָ כְּלוּם פִּינּוֹן שְׂנַתְחַיֵּיב' שְׂבוּעָה וְלֹא נִשְׂבָּע' וְכו' דַּא"א מִש"ל ע"ש הָרִי מְבוֹאָר דִּס"ל
דְּנִכְסֵי גְּדוּנְיִיתָ אִם לֹא נִשְׂבָּע' עָלֵיהֶם אֵין יוֹרְשִׁיָּהּ יוֹרְשִׁי אוֹת' וְכֵן מִתְפָּאָר מְדַבְּרֵי הַטּוֹר בִּס' ז'
שַׁפ' בְּהִיא דְּנִפְל הַבֵּית עָלְיוּ וְכו' דְּמִיָּרִי בְּיִיחָד לָהּ נִכְסֵי לְכַתְּוֵבַת' שַׁא"צ לִישְׂבַע ע"ש מִשְׁמ' דְּאִי

לא ייחד לה יורשי הבעל יורשי הפל ואין ליורשיה פלום אפי' בנכסי גְדוּנְיִית' ולפמ"ש לעיל לדעת רש"י ודעמי' דס"ל דבייחד לה אפי' נאָבְדוּ נוטלת בלא שבוע' ה"נ בנכסי גְדוּנְיִית' דכי הדדי גינהו וא"כ פיון דהרא"ש והטור ס"ל פדעת רש"י דבייחד לה אפי' נאָבְדוּ נוטלת בלא שבועה אמאי בנכסי גְדוּנְיִית' צריכה לישבע אָשֶׁר ע"כ נר' כמו שחילק מהר"א ששון דאפי' לדעת רש"י ודעמי' דס"ל דבייחד לה אפי' נאָבְדוּ נוטלת בלא שבועה משום דתו לא מניחד לה אחרני אפ"ה מודו דבנכסי גְדוּנְיִית' אָם נאָבְדוּ אִינָה נוטלת בלא שבועה: ולפי האמור לדעת רש"י אָפְשֶׁר ליישב מה שהק' מהרש"ך ח"ב סי' ל"ז על דברי הרמב"ם דכינון דאמרי' דדין נכסי' שֶהַכְּנִיס' בְּגְדוּנְיִית' ודין דייחד לה מטלט' שווי ודמו אהדדי א"כ פי היכי דבייחד לה מטלט' כ' הרמב"ם בפ"ו מה' אישות דאם נמכרו המטלט' שייחד ונלקח בהם מטלט' אחר' נוטלת בלא שבוע' ה"נ הול"ל בדין הנכסי' שֶהַכְּנִיס' לה בְּגְדוּנְיִית' דאם נמכרו המטלט' שֶהַכְּנִיס' לו' בְּגְדוּנְיִית' ונלקח בהם מטלט' אחר' נוטלת בלא שבוע' וכ' לתרץ דאה"נ ולא הוצרך לכותבו וסמך עמ"ש בדין ייחד לה מטלט' ע"ש וכבר כ"כ הריב"ש בתשו' סי' קס"ט ונהביאו מרן כ"מ שם בפ"ו ע"ש ולולא דברייהם הנה אָפְשֶׁר לומר לדעת הרמב"ם דכי היכי דלדעת רש"י וְהַרְא"ש והטור יש הפרש בין נכסי גְדוּנְיִית' לדין דייחד לה מטלט' דהיינו היכא דנאָבְדוּ דבייחד לה ס"ל דאפי' נאָבְדוּ אִינָה נוטלת בלא שבועה משום דתו לא מניחד לה אחרני אבל בנכסי גְדוּנְיִית' אָם נאָבְדוּ צריכה שבועה ה"נ גימא לדעת הרמב"ם דיש הפרש בין דין ייחד לה מטלט' לדין נכסי' גְדוּנְיִית' דהיינו דבייחד לה אפי' נמכרו ונלקח בדמיה' אחר' נוטלת בלא שבועה וכינון דייחד לה ותו לא מניחד לה אחרני מסתמא אמרי' דאלו שהן תמורתן הניחם לה תמורת הראשונה' אבל בנכסי גְדוּנְיִית' שהוא לא ייחד לה פלל לא אמרי' דאלו שנקלחו בדמיה' הן תמורתן אלא אמרי' דאָפְשֶׁר דאָתפס' צררי אחרני והלכך אָם נמכרו נכסי גְדוּנְיִית' ונלקחו אחר' בדמיה' אִינָה נוטלת בלא שבועה: והנה ה"ה בפ"ח מהלכות אישות כ' ע"ד הרמב"ם ביאור דברי רבי' הוא שאותם נכסי' שֶהַכְּנִיס' לו' הן בעין קניימי' וכבר נתבאר בפ"ו שאם נתייחד לה קרקע או מטלט' שלה קניימי' שגובה אות' בלא שבוע' ועד"ז כ' דבי' שאם מת' בלא שבועה יורשיה יורשי' הגדונוניא וכו' ע"ש והדבר ק' דאיה' כ' ה"ה דכבר נתבאר בפ"ו שאם נתייחד לה קרקע ומטלט' שלה קניימי' וכו' דהא בפ"ו לא נז' פלל מענין נכסי גְדוּנְיִית' ומהרש"ך שם כ' דט"ס וצריף להגיה בדבריו שאם נתייחד לה קרקע ומטלט' שגובה וכו' ע"ש ומהר"א ששון סי' הַנ"ל ג"כ כ' דט"ס נפל בדברי ה"ה אלא שהק' ע"ז דאפתי איה' כ' ה"ה ועד"ז כ' רבי' שאם מת בלא שבועה שיורשיה יורשי' הגדונוניא וק' דמהיכן הוציא פן ה"ה פיון שלא נתבאר בפ"ו היכא שהמטלט' הן שלה שהיא נאמנת בלא שבוע' וא"כ היכי יליף משם ה"ה להיכא שהמטלט' שלה שהיורשי' נוטלי' בלא שבועה ונהרי' עדיין בהיא עצמה לא ידענו אָם היא נוטלת בלא שבועה דאָפְשֶׁר דהיא עצמה לא תטול פיון שהם נצ"ב ששמו אותם בזווי וקבלם עליו באותו סף שאם פחתו פחתו לו וכו' וא"כ נאמר בהם שהם חשובי' בנכסיו עש"ב ונר' פשוט דכונת ה"ה ללמוד עיקר הדין דכי היכי דבייחד לה דנוטלת בלא שבועה ה"ד כשהן בעין וכמבואר בדברי הרמב"ם שם ש' והן קניימי' ה"נ בְּגְדוּנְיִית' שכ' הרמב"ם נוטלת בלא שבועה ה"ד כשהן בעין ואהא כ' ועד"ז כ' רבי' שאם מת' בלא שבוע' שיורשיה יורשי' הגדונוניא ר"ל דבכה"ג שפנסי גְדוּנְיִית' קניימי' דוקא הוא דקאמר רבי' שיורשיה יורשי' הגדונוניא אבל היכא דנאָבְדוּ שהיא עצמה אִינָה גובה אלא בשבוע' אין יורשיה יורשי'.

ובר מן דין ממקומו הוא מוכרע דה"ה יליף לעיקר הדין דהיא עצמה אִינָה נוטלת בלא שבועה אלא כשהן בעין הן ממ"ש הרמב"ם והנכסים עצמן דמשמ' שהן קניימי' הן מפת הדין דלא עדיף

מחוב דעלמ' או ממ"ש הרמב"ם בסוף דבריו ואם הנה בהן מותר וכו' פי ודאי לא יצדק לומר שיש
בהן מותר זולתי פשהנכסי קיימי וכדתרגם לה הרב מהרלנ"ח בסי' נ"ח בב' הפי' שפי' בדברי
ה"ה ותפירו מהר"א ששון שם ע"ש: אף יש מקום לדקדק בדברי מהרלנ"ח בפ' הב' דה"ה בא
להכריח ב' דברים הא' דהיא עצמה אינה נוטלת נכסי גזונות' שאינן קיימי' אלא בשבועה והב'
דאם מתה אין יורשיה יורשי' אות' א"כ אמאי לא הכריח הדין הא' דהיינו דהיא עצמה אינה נוטלת
נכסי גזונות' שאינן קיימי' אלא בשבוע' ממ"ש הרמב"ם אא"כ הותירו בחיי הבעל וכו' דמשמע
שהנכסי' עצמן קיימי' ולמה לא הכריח זה אלא ממ"ש הרמב"ם בסוף דבריו גפי' יורשיה ואם הנה
בהן מותר וכו' ויותר תימה דהרב עצמו שם בפ' הא' כ' ונ"ל ובזה יבא בטוב מה שהביא ראיה
ה"ה מסוף הלשון שכ' ואם הנה בהן מותר ולא הביא מהלשון שכ' הרב למעלה שהוא פיוצא בזה
עצמו שאמ' והיו נצ"ב שהמותר לבעלה וכו' משום שדין הא' הוא מוכרח ממקומו ממ"ש והנכסי'
עצמן וכו' ע"ש ובעיקר דברי ה"ה אפ"ש לומר דס"ל דמ"ש הרמב"ם בפ"ו ואם כתב לה מטלט'
וכו' היינו נכסי גזונותה שקבלם עליו וכתבם לה בכתובת' ולא מייירי בייחד וס"ל להרמב"ם
דמ"ש בר"פ אע"פ מטלט' ואיתנהו בעיניהו וכו' מייירי בנכסי גזונות' והכי מפ' לה רבי' האי
גאון הובאו דבריהם במקונצת כתובו' ע"ש ומעתה אין צריף להגיה בדברי ה"ה וכבר ראינו
למהראנ"ח בחי' לכתובו' שכ' ע"ד התו' שם בד"ה נר' כפיר"ח דגריס בריש' ייחד לה ארע' וכו'
דבאו לאפוקי שיטת הרי"ף והרמב"ם שכ' הר"ן דמפ' לה בנכסי' שהכניס' בכתובת' ע"ש אלא
דיש לתמוה על הרב ונ"ל דהיכן מצא דהר"ן כ"כ ששהרי הרואה יראה ששהר"ן לא הביא אלא דוק'
פירש"י ולא הביא מחלוק' הרי"ף והרמב"ם עם רש"י אלא במאי דקאמר בגמרא מטלט' וליתנהו
בעיניהו וכן מבואר בהרא"ש ששהבין דעת הרי"ף פדעת רש"י ע"ש ועיין דינא דחיי לאונן ד"צ
ע"א: באופן דבנכסי גזונות' פשהו בעין נר' ברור דעת כל הפוסקי' דנוטלת' בלא שבוע' ואם
מתה ולא נשבע' יורשיה יורשי' אותה כמו שנתבאר מכל מה שכתבנו ולפי האמור צ"ל דמה
שהק' התו' בפ' מ"ש בד"ה וב"ה עלה דמתני' דנפל הבית וכו' דלמ"ל חזק' וכו' דהו"ל מת לנה
בחי' מלנה וא"א מש"ל וכו' ע"ש ע"כ דס"ל דמתני' סתמ' קתני אפי' פשנאבדו ונפחתו ומש"ה
ק"ל שפיר כמ"ש ה' מש"ל בפ"ח מה' אישות ע"ש: והנה התוס' שם פתבו לחד תי' ונ"ל אכל
ליפא לשנויי כגון דייחד לה קרקע וכו' דפטורה משבוע' דא"כ פי מקשי' מפמה ברייתו' בפ' כל
הנשבעי' ופריף נמי מבריית' דמוקי כב"ש לישני' ליה כגון שייחד לה ארעא וכו' עכ"ל ודבריהם
אינן מובנים דתק"ל הכי לקושטא דמלתא דהא מסקי' בפ' אע"פ דבייחד לה פטורה משבועה
ואמאי לא משני הכי בפ' כל הנשבעי' וה' בית יעקב בתשו' סי' נ"ב כ' דכונת דבריהם מדלא משני
הכי בגמ' דשבועות ע"כ טעמא משום דפשוט הוא ולא אצט' לאשמועי' ע"ש והוא דחזק דהא הו'
דייחד לה ארעא בלא שבועה לא נזכר בשום משנה אלא תלמוד' הוא דחזקת לן האי דינא בפ'
אע"פ ואין זה פשוט: והנראה בכונת דבריהם הוא דמפח סתמיות דמתני' משמ' דאפי' בלא ייחד
מייירי ומש"ה לא מוקי הש"ס בפ' כל הנשבעי' דהנהו ברייתות בייחד לה משום דסתמא משמע
דבכל גוונא מייירי וא"כ ה"נ לא מוקמי' מתני' דנפל עליו בייחד לה משו' דסתמ' מייירי בכל גוונא
ואפי' בדלא ייחד לה דהא עיקר גושיתם שהק' דאין אדם מש"ל הוא משום דמשמע להו דמתני'
סתמא קתני דמשמ' דאפי' בשאין נכסי גזונותה קיימי' דצריכה שבועה נאהא ק"ל דא"א מש"ל
וכמו שכתבנו לעיל בשם ה' מש"ל ועד"ז הוא דלא ניחא להו לאוק' מתני' בייחד לה משו' דסתמ'
קתני והביאו ראיה מההיא דשבועו'.

אף אפתי ק"ט בדבריה דאיה אפש' לאוקומי הך פריית' דפ' פל הנשבעי דמוקים לה כב"ש דמיירי
בדייחד דהא קתני התם יפה פח הבן מפח האב שיהבן גובה וכה בין בשבוע' וכו' והאב אינו גובה
אלא בשבוע' וא"א דמיירי בשייחד לו אמאי האב אינו גובה אלא בשבועה דהא בכה"ג שייחד לו
א"צ שבוע' וכו' ג"כ בבן אמאי גובה בשבוע': ומורנו הרב ז"ל בס' עה"ש חח"מ סי' ע"א אות ל"ב
כ' בכונת דבריהם דס"ל דגם בב"ח אם ייחד לו.

קרקע אין נפרעי מיתומי בלא שבועה (ודלא פדעת הראב"ד שכ' הרא"ש בר"פ אע"פ דלא אמרו
פיטור שבוע' בייחד לה ארעא אלא בכחונה וכו' אבל בב"ח חוששי לפרעון ע"ש) מדכתבו ופריה
נמי מפריית' דמוקי כב"ש וכו' והיה מיירי בב"ח וקשיא להו למה דחקי לאוקומ' כב"ש ולא
משני בייחד לה קרקע ואפש' דהתו' לשיטתם בשבועו' דמ"א בד"ה ובי מה בין זה וכו' דעבוד
רבנן תקנת' ליתמי אפי' במקום שאין האב יכול להשביע ע"ש וה"נ ייחד לו קרקע גובה ממנו
בלא שבוע' אבל מן היתומי לא תפרע אלא בשבועה דאפי' במקום שאין האב יכול להשביע תקנו
רבנן שלא לפרוע מן היתומי אלא בשבוע' את"ד ע"ש ולכאורה אפתי לא נתיישבו דבריהם דכיון
דהאב אינו נוטל אלא בשבוע' אפתי א"א מש"ל ונפיר פריה מינה לרב ושמואל התם והנר' דכיון
דשבועה זו אינה מן הדין דאבנהו גופי' אינו יכול להשביע אלא תקון רבנן שלא ליפרע מן
היתומי אלא בשבוע' א"כ שבוע' כזו יכול להוריש אלא ודאי ע"כ דס"ל דאף בכה"ג אמרי' א"א
מש"ל: אמנם נר' דלא מפרע' די"ל דלא כ"כ התוס' אלא לדעת המק' דפריה וכי מה בין זה לפוגם
שטרו דתק"ל אמתני' דהבא ליפרע מנכסי יתומי לא יפרע אלא בשבוע' וע"ז תי' דטעמ' לאו
מש"ה הוא דאפי' לא מצי אבנהו טעין טעני ליתמי דבפ' הפותב אמרי' כ' לאשתו נקי נדר נקי
שבועה וכו' אבל לפי המסקנא דמסיק ר"פ דאבנהו גופי' מצי טעין אשתבע לי ומשבעי לי ה"נ
דאפי' ביתומי לא משבעי אלא היכא דאבנהו מצי טעין אשתבע לי פדעת רש"י בפ' הפותב
שהביא מו"ה שם דס"ל דבמקום שאין האב יכול להשביע גובה מן היתומי בלא שבועה והיה
דכ' לה נדר ושבוע' אין לי עליה לא תפרע אלא בשבועה י"ל דלא האמינו אלא לגבי דידן' שיודע
שאין מכחישו בפניו אבל מיתומי שאין מי שיכחישו לא האמינו ולכך לא יגבה אלא בשבועה
עש"ב.

איברא דבפסקי התוס' בפ' פל הנשבעי סי' ס"ה כ' וז"ל טעני ליתומי מה שאין אביהם יוכל
לטעון ע"ש מבואר דס"ל דלקושטא דמלתא הכי נקטי דטעני ליתמי מה שאין אביהם יוכל לטעון
דלא פדעת רש"י: ברם אפתי לפ"ז לא נתיישבו דברי התו' דאפי' נימ' דבב"ח ליכא לאוקומ'
בייחד לו משו' דיכולי' אנו לומר דס"ל להש"ס דאפ"ה שייך ביה א"א מש"ל מ"מ בהיה דנפל
הבית דמיירי בכחונת אשה שפיר איכא לאוקמ' בייחד לה דהיא גופ' נוטלת בלא שבועה פדאמרי'
בר"פ אע"פ ייחד לה וכו' בלא שבועה וכתב רש"י בד"ה בד' מצרנהא וכו' ומת נפרעת הימנו
בלא שבועה דנדאי תו לא מתפיס לה צררי אחרני ע"ש הרי דבייחד לה אפי' מת לנה בצי מלוה
אפ"ה נפרעת בלא שבועה גבי פתוף וא"כ שפיר מצי לאוקמ' בייחד: אף אנו בדין נר' ליישב
דעת התוס' דב"ב דס"ל פדעת הראב"ד ודעמיה שהביא מו"ה שם דבב"ח אפי' בייחד לו חוששי
לפירעון וחיוב לישבע אבל מ"מ אם מת המלוה אע"ג דמת לנה בצי מלוה אפ"ה יורשי המלוה
נוטלי' בלא שבועה דלא אמרי' בכה"ג א"א מש"ל פי היהא דאמרי' התם עלה דרו"ש הבו דלא
לוסיף עלה כגון מאי דאר"פ הפוגם שטרו ומת יורשי' נשבעי' שבוע' יורשי' ונוטלי' וכו' ע"ש
וה"נ בייחד לו אע"ג דהאב עצמו חייב שבועה אפ"ה הבן נוטל בלא שבועה ולא אמרי' בכה"ג
א"א מש"ל ונאמאי דחיק לאוקמ' כב"ש לא עכ"ל משום דמשמע לי דסתמא קתני ואפי' בלא ייחד

וא"כ ההיא נמי דנפל עליו וכו' פיון דסתמ' קתני איפא לאוקמ' בייחד והשתא דאתאן להכי אפשר
לפרש דברי התוספות פדמתרגם לה מו"ה ו"ל ועיקר קושיתם היא פיון דבההיא דרפה כח הפן
וכו' דמייירי בב"ח מצוי לאוקמ' בייחד ואע"ג דהאב עצמו מחנניב שבועה פיון דאינו חייב אלא
מפח התקנה שבוע' פזו יכול להוריש לבניו אלא ודאי מדלא מוקים לה הכי ע"כ משום דמשמע
ליה דבריינתא סתמא קתני ה"נ מתני' דנפל הבית וכו' פיון דסתמא קתני לא מוקמי' לה בהכי:
ושו"ר לה' נתיבות משפט דקצ"ד שעמד בדברי התוס' דב"ב וניח' ליה דהתו' ס"ל פדעת הראב"ד
דבב"ח אפי' בייחד חוששי' לפרעון ובנצ"ב הוי פשאר חוב דעלמ' דחיישי' לפרעון וע"ז פתבו
ליפא לשנוייפגון שייחד לה וכו' דלעגון נצ"ב אע"פ שצרי' שבועה עכ"ז מהני לעגון א"א מש"ל
פיון דהשבועה היא להחזיק מה שפינדה קרקע שייחד ושבוע' פזו יכולה להוריש לבניה דא"כ פי
פריד התם מבריינתא דרפה פח הפן והאצרכו להעמיד' כב"ש אמאי לא משגי דמייירי בייחד ועכ"ז
האב גובה בשבוע' פשאר ב"ח ואע"פ שייחד והפן גובה בשבועה ושללא בשבועה משום דאע"ג
דהאב הנה חייב שבועה פיון שהיה להחזיק מה שפינזו שבועה פזו אדם מש"ל אע"כ דס"ל דאפי'
בכה"ג א"א מש"ל וייחד לא מקרי להחזיק מה שפינזו את"ד ע"ש ודבריו קשי' לשמוע פיון דאב
גופי' חייב שבוע' ואע"ג דהוי להחזיק א"כ לגבי בנו אמאי לא חשיב מחנניב שבועה וא"א מש"ל
ועוד דבפסקי התו' בפ' מ"ש סי' של"א כ' ונ"ל אם ייחד לה ארעא בד' מצרים פטורה משבוע'
ע"ש הרי דאפי' בנצ"ב דמייירי מתני' ס"ל פדעת התו' דבייחד לה פטור' משבועה.

ודע דמ"ש התוס' וכן בפסקי התו' ייחד לה ארעא בד' מצרים ל"ד הוא דהא בר"פ אע"פ מסקי'
והלכת' ואפי' מצד א' בלא שבוע' וכן פסקו כל הפוסקי': היא העולה מפל מ"ש דבנכסי גדונניית'
שהו קניימי' נוטלתן בלא שבוע' ואם מת' ולא נשבע' יורשי' אות' וכן אם נמכרו ונלקח בדמיהו
אחר' דינם כמו שהו קניימי' אבל אם נגנבו או נאבדו אינה נוטלת אלא בשבועה ואם מת' אין
יורשיה נוטלי' פלום פיון שלא נשבעה וא"א מש"ל.

גם מהרשד"ם גופי' בסי' קי"ו וקע"ד פסק פן דדוקא פשהגדונניא בעין היא נוטלת בלא שבועה
וכבר ה' יד אהרן בסי' הגב"י אות י"ח הביא בשם מהרש"א בס' מןצל מאש בסי' נ"ו שעמד
בסתירת דברי מהרשד"ם ע"ש ועיין עוד בתשו' מהרשד"ם סימן קצ"ט שכ"כ ע"ש וכ"כ מרן
בש"ע וכן הסכים ה' דרכי נועם חא"ה סי' כ"ה ע"ש: ומעתה צריכי' אנו לבאר אם היורשי' צריכי'
לישבע שבועת היורשי' שלא פקדתנו אמנו כדקי"ל גבי ב"ח היכא דמת מלנה בחיי לנה דיורשי'
המלנה צריכי' שבועת היורשי' שלא פקדנו אבא ונהנה הרב מש"ל בפ"ו מה' אישות כ' דמדברי
מהרש"ך בח"א סי' קע"ו נראה דס"ל דבגדונניא נהי דלא אמרי' א"א מש"ל מ"מ היורשי' צריכי'
לישבע שבועת היורשי' שלא פקדתנו ולא ידעתי מנין לו דין זה פיון דמורינשם נוטלת' בלי שום
שבועה ה"נ יורשיה נוטלי' בלא שבועה וכ"נ מדברי מרן ב"י סי' צ"ו בד"ה ומ"ש רבי' אבל כל
נכסיה וכו' שכ' וגרוש' נמי וכו' ע"כ עכת"ד והו' אמת דהכי מוכחי דברי מרן דס"ל דאע"ג דבגרוש'
כ' הטור דאם מת' יורשיה נשבעין שבועת היורשי' ונוטלי' ה"ד מנה מאתים ותו' אבל בנכסי
גדונניית' שהו קניימי' נוטלי' בלא שבועת היורשי' וה"ה באלמנה נמי פשמת' ונכסי גדונניית' קניימי'
נוטלי' בלא שבועת היורשי': האמנם לכאז' ק' דמ"ש מב"ח דהא בב"ח קי"ל ז' דהיכא דמת מלנה
בחיי לנה דיורשי' המלנה צריכי' לישבע שלא פקדנו אבא א"כ ה"נ אע"ג דהיא עצמה נוטלת בלא
שבוע' אמאי פטרי' ליורשיה משבוע' היורשי' וי"ל דבשלמ' גבי ב"ח פיון דאי הנה מלנה גופי'
הנה מצוי לנה למימר לי' שטרך פריעא הוא ואי טעין אשתבע ליה משבעי' ליה פדאיתא בפ' כל
הנשבעין דמ"א ע"ש מש"ה לגבי יורשי' נמי נשבעי' שבועת היורשי' ונוטלי' משא"כ ה"כ דאי

הנה הבעל גופני קיים לא מצי למטען אשתבע לי פיון דנקסי נדונגיתיה קיימי' אנו סהדי דתו לא מתפס לה אחרוני מש"ה יורשיה נמי א"צ לישבע שבוע' היורשי' וכן מוכח ממ"ש הטור בא"ה סי' קי"א על מי שקה נשוי ב' נשים ומת' א' בחייו וא' לאחר מותו ונשבוע' על פתובת' אותה שמת' אחר מותו וכו' דאות' שמת' בחייו אע"פ שלא נשבוע' בניה נוטלי' פתוב' בנין דכריו שאין עליה שבועה שלא ניתנה פתובה לגבו' מחיים והק' ה' נת"מ דרפ"ד ע"ג אמאי אצטרף להאי טעמא דלא י'הא אלא כשא' מלוין דעלמא דליכא למימ' בהו ה' טעמא דלא ניתנה פתובה לגבות מחיים ה' אמרי' בפ' פל הנשבועין דכשמת מלנה בחיי לנה לא אמרי' בכה"ג א"א מש"ל וניחא לי דהוצרך הטור לטעם זה כדי לפטור ליתומי' אף משבוע' שלא פקדנו אבא פיון שלא ניתנה פתובה לגבות מחיים דאלו בשאר מלוין ה' אמרי' בס"פ פל הנשבועי' כשמת מלנה בחיי לנה דכיון נשבועה שלא פקדנו עכ"ד ע"ש הרי מבוא' דכיון דאיכא טעמא דלא ניתנה פתובה לגבות מחיים אין היורשי' נשבוע' היורשי' ה"נ בנ"ד פיון דאיכא טעמא דכל דנקסי נדונגיתיה קיימי' תו לא מתפס לה אחרוני אין יורשיה צריכי' שבועת היורשי': ומעתה אכתי פש גפן לבאר היכא דמת פתאום כמו שפא בשאלה הנה מרן הב"י בא"ה סי' צ"ו כ' בשם הרא"ש בתשו' סי' פ"ה האידנא שאנו מגבין פתובה וכו' ולא חיישי' לצררי ואנו סומכים על תי' הר"ש מינב"ל שתי' דהיכא דמת פתאום ולא צנה לביתו לא חיישי' לצררי וכן הנה דן רבנא מאיר והנה נותן סעד לדבריו פי האידנא פתובות נשומתו מרובות ולא שכיח התפסת צררי ותי' הר"ש הוא בתוס' פ' מ"ש ורש"י פי' בפ' ש"ה וכו' ולפי פי' זה אם נהרג ומת מית' חטופה ונטרפ' דעתו אין לחוש לצררי ע"ש וכן דעת רי"ו בס' משפטים נכ"ג ח"א ע"ש ויש לתמוה על מרן שהרי מבואר בדברי הטור סי' ז' דלא סבירא ליה הכי שהרי כתב נפל הבית עליו ועל אשתו ואין ידוע איזה מת תחלה ואין לו בנים ממנה יורשי הבעל אומרי' היא מתה תחלה וכו' וכגון שייחד לה נכסי' וכו' יחלקו בין שניהם ע"ש וא"א למ"ל ה' טעמא דמייירי בייחד ה' בלא"ה פיון דנפל הבית עליו ועל אשתו דהוי מת פתאום לא חיישי' לצררי וכמ"ש התו' בפ' מ"ש דקנ"ח בד"ה וב"ה וכו' ע"ש הרי דהטור לא ס"ל הכי ומה שיש לעמוד בדברי הטור הללו שהוא הפך דעת אביו הרא"ש עמ"ש הב"ח ועמ"ש ה' נת"מ דש"ו: והנראה דעת מרן דס"ל דתי' הר"ש מינב"ל הוא עיק' וכדעת הרא"ש ודעמ' וכו' נ"מ מדבריו בס' ב"ק הבית בסי' ז' עמ"ש בב"י והוא פשוט כ' וז"ל לכאז' אבל לפי' הר"ש מינב"ל דלא חיישי' לצררי במת פתאום א"צ לדחות בכך עכ"ל הרי מבואר דלתי' הר"ש מינב"ל א"צ לאוקמ' בייחד לה אלא אפי' בשלא ייחד נמי חולקי' דכיון דמת פתאום לא חיישי' לצררי ומדלא כתב אלא תי' הר"ש מינב"ל ולא כ' שאר תי' שכתבו התוס' משמע שדעתו לתפוס לדינא כתי' הר"ש מינב"ל גם בש"ע סי' ז' ס"ו כ' נפל הבית עליו ועל אשתו ואין ידוע וכו' ולא כ' דמייירי בייחד לה משמע דס"ל דכיון דמת פתאום לא חיישי' לצררי וכ"כ ה' ח"מ וב"ש ע"ש וכן נר' דסמך עמ"ש בב"ה ולפ"ז נקטי' דדעת מרן לפסוק דבמת פתאום א"צ שבוע' ואם מת' ולא נשבוע' יורשיה יורשי' פתובתה וזה נר' ג"כ דעת מור"ם שלא הגיה פלוג' בהיא דסי' ז' משמ' דמודה למרן דאפי' בשלא ייחד לה פתובתה אפ"ה חולקי' מהה' טעמ' דכיון דמת פתאום לא חיישי' לצררי: איברא רכסי' צ"ו ס"ה גבי אלמנה שנתנה או ז' מקרה קודם שנשבוע' כ' מור"ם בהג"ה וז"ל וי"א שיש לדון בזה לפי ראות עיני הדיון כי במקור' שנראה לדיון שלא תפס' צררי פגון שמת פתאום וכדומה יש לדון שמכירתה ומתנתה קיים וכו' ע"ש וכ' הרב ח"מ ולא ידעתי למה לא הביא דעה זו לעיל ס"א שאם מת פתאום לא חיישי' לצררי והיורשי' גובי' הכתוב' ע"ש ולפמ"ש ניקח דודאי ס"ל למור"ם פדעת מרן לפסוק פהרא"ש ודעמ' מדלא הגיה

כלום בסי' ז' כמו שכתבנו ומש"ה לא הביא דעה זו לעיל משו' דסמך דזוהי דעת מרן בש"ע וא"צ לכפול הדברים אמנם ה' ב"ש כ' ע"ד מור"ם ונ"ל דמשמע דלא מהני מת פתאום אלא לענגו זה ע"ש מבואר רס"ל דדעת מור"ם במת פתאום שצריכ' שבועה ואם מתה ולא נשבע' אין יורשיה יורשי' פתובת' ודוקא לענגו זה אם מקרה קודם שנשבע' הוא דמהני האי סברא דמת פתאום לא חיישי' לצררי וכן נר' דעת הלבוש דכסי' ז' גבי נפל הבית עליו ועל אשתו כ' דמייירי בייחד לה וכו' ע"ש משמע דס"ל פדעת הטור דאי לא ייחד לה אין יורשי האשה יורשי' כלום דא"א מש"ל ואלו בסי' צ"ו העתיק דברי מור"ם וצ"ל דס"ל דלא מהני מת פתאום אלא דוקא לענגו זה בלבד כמ"ש הב"ש אף לפמ"ש אין נראה פן דעת מור"ם אלא דס"ל דלכל מקלי מהני הא דמת פתאום פדעת מרן וכמו שכתבנו ומ"ש בסי' צ"ו מת פתאום לענגו אם מקרה או נתנה קודם שנשבע' היינו דוגמא בעלמא דבמקום דליכא למיחש לצררי וכ"ן מדבריו בד"מ שם בסי' צ"ו שלא הזכיר כלל הא דמת פתאום אלא טעמא משום דבזמנים אלו לא שכיח התפסת צררי כמ"ש הרא"ש ולכך אם מקרה או נתנה קודם שנשבע' מכירת' ומתנת' קיימת ע"ש: באופן דנר' דעת מרן ומור"ם לפסוק כהר"ש מינב"ל וכן פסק מהר"ש דוראן בס' חוט המשולש ח"ד מהתשב"ץ סי' י"ח ע"ש וכן דעת מהרשד"ם סי' קל"ב וקצ"ט וכן דעת פמה פוסקי' רמזם ה' כנה"ג סי' צ"ו הגכ"י אות ל"ה ל"ו ל"ז ע"ש וכן דעת ה' דרכי נועם בתשו' חא"ה סי' כ"ה ע"ש: והנה ה' דרכי נועם שם תמה על תשו' הרא"ש הלזו דריש כלל פ"ה שהביא מרן ממ"ש הרא"ש בכלל צ"א סי' ב' אם לא נשבע' האלמנה על פתובת' ועל גזונותיה וכו' יורשיה לא היו יכולים לגבות מפתובת' ומגזונותיה כלום פיון שנתחייב' שבועה וא"א מש"ל ע"ש הרי דגם האידנא חייש הרא"ש לצררי ועוד דאיך כתב דמשום דסמך על תי' הר"ש לכך מגבי' ולא חיישינו לצררי והלא הר"ש לא אמרה אלא דוקא במת פתאום הא לא"ה איהו גמי חייש והאריף בתי' קושיא זו ושוב כ' ומ"ש הרא"ש אבל האידנא שאנו מגבי' פתובות לכל יורשי האלמנות שקדשו ולא חיישי' לצררי דמשמ' שירשי האלמנות גובי' הפתוב' אע"פ שלא נשבע' ומת' הפונה הוא על עמן חוב הגזונות שהוא פחוב דעלמא דבדליכא חשש צררי מגבי' לב"ח כף מגבי' אנו לירשי האלמנות שקדשו אע"פ שמתו בלא שבועה לגזונות דוקא קאמר דנדאי חשש צררי לגבי גזונותיה היא חששא חלוש' להפסיד' ע"י כף נכסיה אבל לענגו מנה מאתים ותו' מקולי פתוב' אלימו חששא זו להפסיד את יורשיה מלגבו' אם מת' בלא שבוע' ובכן באו ב' תשו' הרא"ש על נכון את"ד עש"ב וצ"ע שהרי בההיא תשו' רס"י צ"א כתב הרא"ש בהד"א ונ"ל ואם לא נשבע' האלמנה על פתובת' ועל גזונותיה שלא גבת' מהן וכו' יורשיה לא היו יכולי' לגבות מפתובת' ומגזונותיה כלום וכו' ע"ש הרי דאפי' על נכסי גזונותיה ס"ל להרא"ש דבשלא נשבע' ומת' אין יורשיה יורשי' כלום ודוחק לומר דהכא מייירי בשאין נכסי גזונותיה קיימי' דהו"ל דינם כמו מנה מאתים דאינה נוטלת אלא בשבוע' וההיא דסי' פ"ה מייירי כשהן קיימי' והנראה פשוט דכונת הרא"ש במ"ש שאנו מגבי' פתובות נשים שקדשו היינו שמתו בעליה' על קידוש ה' שהיא מית' פתאומי' פההיא דהר"ש מינב"ל ובכה"ג הוא דכ' דהאידנא מגבי' ולא חיישי' לצררי ובח"מ סי' צ"ו סקי"ח כ' לשון הרא"ש ונ"ל דהאידנא מגבי' פתוב' לכל האלמנות של הקדושי' ע"ש והיינו שמתו על קידוש ה' כמו שכתבנו: והנה ה' בית יעקב בתשו' סי' נ"ב נשאל על איש ואשה שנהרגו על ק"ה ונפלו חילוקים בין יורשי האשה ויורשי הבעל וכו' ובסוף תשובתו כ' ונ"ל דבנ"ד לפי סברת הר"ש מינב"ל דמת פתאום לא חיישי' לצררי ה"נ פיון שנהרגו פתאום לא חיישי' לצררי ולא שייך א"א מש"ל וכו' אבל לפמ"ש התוס' דחיישי' לצררי מחיים א"כ בנ"ד הדין עם יורשי הבעל דהוי גמי יתומי' מן היתומי' דמת ליה

א"כ ליפא נפקותא בזה לדינא וכינן דהתוס' והרא"ש פתבו דלאחר המכירה משביעין אותה שלא זלזלה וכו' א"כ ע"כ דס"ל דצריכה לישבע בתחלה קודם שמכרה אבל אם מכרה קודם שנושבע לא עשתה פלום ומהיכא תיתי לומר דל"ד והעיקר הוא כמ"ש הב"ש דמ"ש הרא"ש והא דקאמר הקא וכו' אינו אלא לדעת הרי"ף וכו' ע"ש: באופן דהעולה לענין דינא בנ"ד שמת פתאום דלא חיישי' להתפסת צררי לפי דעת רוב הפוסקי' ומה גם לפי מה שהוכחנו ונשפן דעת מרן לפסק הלכה וכמ"ש א"כ יורשיה יורשין פתובתה וכינן דלא מחייבא שבועה דהתפסת צררי תו ליכא חיוב שבועה אחריתי וכמ"ש בשם הפוסקים דכל השבועות חוץ מהתפסת צררי הו"ו ע"י גלגול והכי נקיט לה בפשיטות ה' נאות יעקב בתשו' סי' ג' ד"ח ע"ב ע"ש וכ"ש הקא פנ"ד לפי מה שפא בשאלה שעמדה האלמנה ומחלה להם באיזה סף מפתובתה ונכתב שטר ע"ז יש לצדד ולומר דבהיא הנאה שמחלה להם באיזה סף מפתובתה אינהו נמי מחלי לה על שבועת אלמנה.

ודע דהיכא דמת הבעל במ"ה במקום שאין ישראל מצויים כתב הרדב"ז ח"א סי' קמ"ח וז"ל ולצררי לא חיישי' שהרי מת במקום שלא היו שם ישראל שהרי מת פתאום וכתבו הפוסקים דמי שמת פתאום לא חיישי' לצררי ע"ש ומבואר מדבריו דאם מת בע"ה במקום שישראל מצויים חיישינן שפא אתפס' צררי ע"י ישראל אחר שזיכה לה על ידם ועיין בתשו' מהר"ש דוראן בס' חוט המשולש ח"ד מהתשב"ץ סי' ח"י כל זה כתבנו להלכה ולא למעשה עד אשר יספיק עמנו מר ניהו רבה עט"ר רבינו הגדול מר"ן מלפא תפארת גדולה ונעטרת ישועה.

ואנו ליה וליה עינינו מלפא לעלמין חיי עוד כל ימי הארץ בשובה ונחת שבע רצון ומלא ברפת ה' ממעיניי הישועה. ולתשובתו הרמת'ה אנו מצפים לדעת מה יעשה ישראל את הדרך אשר ילכו בה באמתה של תורה גדול דעה.

הכ"ד צעירי הצאן יד עניי אנו נא"ה דש"ו כל הימים תשלומי ארבעה: הצעיר יהודה הלוי ס"ט ע"ה דוד בונאן ס"ט אנכי הרואה את השאלה ואת אשר נגזר עליה מאת הרבנים המורים שהאריכו למעניתם לפלפל בדברי הפוסקים והעלו דבנ"ד הגם שמתה האלמנה ולא נשבעה יורשיה יורשים פתובתה מתרי טעמי תריצי אי משום דנכסי נדונגיתה עדיין קיימים ואי משום כיון דהבעל מת פתאום גובה בלא שבועה דלא חיישינן להתפסת צררי וכל דבריהם חזקים פכלי מוצק אכן מרוב ענותנותם עלו בהסכמ'ה שאף די תפון עמיהם ולעשות רצון צדיקים הגני הולך ומסכים עמיהם לדינא דשבועה אין כאן מתרי טעמי הנז' וה' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה ולא אפשל בדבר הלכה.

כ"ד איש צעיר ישועה בסיס ס"ט סימן י' על דבר ראובן שנל"בע וחל"ש ולו ב' נשי' או תבאנה ב' נשים לגבות שטר פתובת' עיקר ונדוניא ותוס' לכל א' מהנה יש לה חש"ק מראובן הנזכר והא' אפיקא שטרא מתותי ידה דקודם שנשא הב' ייחד לה כל ספרי הקדש הנמצאים אצלו בעת ובעונה והיא כאשר נקבו בשמות הס' הנז' שהיו מצויים בעת ההיא ודבר שהיה בכלל ששעבד לה ג"כ כל מה שעתידי לקנות מסה"ק אגב אד"ק מפאת סכי פתובת'.

תו אפיקת שטרא אחרניא איך שבעלה ראו' הנז' לקח מנ"מ שלה איזה סף וזקפן ע"ע בח"ג ומלנה זקופה ושאלה אשה ג"כ לגבותו והב תפסה כל המטלטלים אשר אתה בבית ומכללם תפסה ג"כ הספרים הנמצאים בבית שהם ממה שקנה אח"כ ונמצא בבית הב' יתר על סכי פתובת' איזה סף ולא אין לה שיעור פתוב' אפילו אחר שתגבה כל הספרים ולא מקום לגבות השט"ח הנז': תשובה נראה ברור דתפיסת הב' בספרים לא הניא תפיסה פכלל שהרי פתוב ביד הראשו' ששעבד לה ג"כ

כל מה ששעתיך לקנות מן הספרים אגב אד"ק וא"כ אע"ג דהוה מטלטלין דינם פקרקע דאם קדם האחרון ונגבה ב"ח מוקדם מוציא ממנו כדקי"ל בח"מ סי' ק"ד ע"ש ואע"ג דגם לשניה פתוב בכתובתה ששעתיך אני לקנות וא"כ הנה ראוי דתפיסת הב' בספרים מהניא לה לגבותן שאם לא תפסה לא היתה גובה אלא דוקא ברביע כמ"ש מרן בח"מ סי' ק"ב ס"ד שני מלוים שהוציא כל א' שטרו וכו' וטוען המוקדם בשלנה ממנו כבר קנה הנכסים והמאחר טוען שלאחר שלנה משניהם קנאם וכו' דאם יש עדים שקנאם אלא שאינו יודעים מתי קנאם חולקים החצי שחולקים עליו ע"ש וא"כ הכא שיש עדים שקנאם אלא שאין יודעים מתי קנאם דינא הוא שהב' לא תטול בזה אלא רביע אמנם השתא דקדימת הב' ותפסה אע"ג דיש לספק שמה קנאם קודם שלקח הב' וא"כ הרי הם משועבדים לא' או אם קנאם לאחר שלקח הב' וא"כ משועבדים לשתייהן אפ"ה מהניא תפיסה ואע"ג דספיקא איכא אם קנאם קודם שלקח הב' או אחר כך מהניא תפיסה דהמע"ה כדקי"ל בסי' ק"ד דאם קדם המאחר ונגבה מעות אין מוציאין מידו וכו' והו"ל כמו לנה ולנה באגב וחסר וקנה שזכה התופס: ודע דהרב פסא אליהו בח"מ על דין זה דסי' ק"ד דב"ח מאחר שקדם ונגבה מה שנגבה פתב בשם הרשב"א והביא דבריו הרדב"ז בתשו' ח"ב סימן תשס"ג דוקא היכא שאין ב"ח מוקדם מפסיד את חובו פגון שהניח מקום לגבות ממנו ואפילו לא הניח אלא זיבורית אבל לא הניח לו בלום לגבות ממנו אף על פי שהגבו לו ב"ד וכו' לא איבד שעבודו ע"ש ויש לתמוה עליו שדברי הרשב"א הללו כבר הביאם מרן ב"י ופסקם בש"ע שם רס"י ק"ד דה"ד במקרקעי דיש שעבוד לראשון עליהם אבל במטלטלים דאין בזה דין קדימה פשיטא דאפילו תפס הפל ולא הניח בלום להראשון אפ"ה מהניא תפיסה וכמו שכתבנו ולפ"ז זכתה הב' בתפיס' הספרים: אף אמנם ראה ראינו שפכל הפתו' שלנו אין פותבים אגב דא"כ ואם פן אע"ג דכתוב בזה דאקנה לא מהני מידי לענין שעבוד מטלטלין אלא דוקא לענין שעבוד קרקעות ואע"ג דכתב מרן בא"ה סימן ק' ס"א ועכשיו נוהגים לכתוב בכל הפתובות לשעבד לה נכסיו מקרקעי ומטלטלי מטלט' אג"מ דקנאי ודאקנה ע"ש מ"מ בכתובות שלנו אין נוהגים לכתוב פן וכדעת מור"ם שם סי' ק"ב ס"ב ועיין להרב נחלת שבועה בדיני משפטי הפתובות סי' י"ב ס"ק נ"ט וא"כ הספרים הם משועבדים לא' וטורפת אותם מן הב' כדקי"ל בח"מ ר"ס ס' וקי"ג ס"א דאם שעבד לו המטלטלים אג"מ דקניא ונדאקנא טורף אף ממטלטלים שקנה אחר שלנו ומכרן או נתנן כשם שהוא טורף מהקרקעות ע"ש ואע"ג שכתב מרן שם דאם מכר או נתן אינו טורף משום תקנת השוק י"ל דה"ד מכר או נתן דאיכא תקנת השוק אבל גבי ב"ח אחר בא הא' ומוציא מידו דלא עשו בזה תקנת השוק כמבואר בסי' ק"ד ס"ה ובסי' קי"ג ס"ג ע"ש: באופן דתפיסת האשה השנית בספרים לא הניא תפיסה פלל ובאה הראשונה ומוציאה אותם מידה אבל בשאר מטלטלין תפיסת' תפיסה אמנם צריכים אנו לבאר אופן התפיסה דמהני לגבי אלמנה הנה הרב בנ"הג בחא"ה סי' ק"ב הגה"ט אות י"ג פתב וז"ל צריך שתהא תפיסה גמורה בא' מדרכי הקניות כמ"ש הריב"ש סימן שס"ד ומיהו יש לדון אם צריך שתהא התפיסה מסימטא ומר"ה או אפילו שתפס מרשות המת מהר"א גאליקו בתשו' כ"י סי' פ"ו ע"כ ויש לתמוה דהאי מלתא דתפיסה אם צריך שתהא מסימט' או מר"ה או אפילו שתפס מרשות המת היא פלוגת' דרבנות' ומור"ם בהג"ה בסי' צ"ג פתב וז"ל י"א דלא הניא תפיסה אלא מר"ה או מסימט' אבל לא מרשות היורשים הר"ן בפ' א"נ בשם רש"י ויש חולקים וכו' משמע מדברי הריב"ש סי' שס"ד ע"ש וכן מתבאר מדברי הריב"ש סי' ק"ז ע"ש ונהנה מרן הב"י בסי' צ"ג כ' וז"ל וז"ל רי"ו כ' הרי"ף בתשו' שהאשה שתפסה מטלטלין למזונות כשחזרה מקבר בעלה ואינה רוצה ליטבע ולא לגבות פתובה ויש שם

יורשים אין מוציאין מידה ואין משעבדים לה כדי מזונותיה בין תפסה רב או מעט וכו' ונראה דאין מוציאין מידה לתת ליד יורשי אכל נותנים אותו ביד נאמן עכ"ל ונ"ל ששמו מפני שתפסה זו אינה פלום משום דלאחר מיתה היא נאפילו למ"ד דתפסה דלאחר מיתה מהנא ה"מ במנח"י בר"ה או בסקימט' אכל מרשות המת לאו תפסה היא לד"ה וכמבואר במרדכי בפ' א"נ את"ד והנה ה"ר"ן בפ' א"נ פתב וז"ל ומשמו של רש"י אמרו דאלמנה שתפסה מטלטלין דקאמרי' ה"ד בתפס' לה מר"ה או מסקימט' אכל מרשות היורש לא דכי היכי דלר"ע מהנא תפסה דלאחר מיתה לכתובה לא מהנא אלא בהני גונוי ה"נ לדין בתפסה דמחיים עכ"ל מבואר מדברי רש"י הללו דלר"ע דס"ל דלא מהנא תפסה אלא מחיים ה"נ דבעי' שיתפוס מר"ה או מסקימט' וכדקאמ' בפ' הכותב דפ"ג ע"ב אליבא דר"ט ולכאורה ק' דאליבא דר"ע דבעי' תפסה מחיים מאי נ"מ בתפסה מאיזה מקום שתהא דבשלמא לר"ע דמהנא תפסה לאח"מ מש"ה בעי' תפסה מר"ה או מסקימט' דלא הני רשות היורשים אכל מרשות היורשים לא מהני משום דכבר נכו בהם יורשים ברשותה אכל בתפסה דמחיים מה טעם לחלק בין מרשותו או ממ"א דהפל הוא ברשותו וכ"ש בב"ח דמחיים פל המטלט' שלו ומשתעבדי לב"ח נאפילו תפס' מרשותו שפיר הניא תפסה וכ"נ מדברי הרי"ף בפ' הכותב שכ' מחלקת ר"ט ור"ע ופסק הלכה כר"ע דבעי' תפסה מחיים והשמיט ההיא פלוגת' דתפס' אי בעי' דוק מר"ה או אפי' מסקימט' דמשמע דס"ל דלר"ע דבעי' תפסה מחיים לא שייכא הך פלוגתא וכן נראה דעת הרמב"ם בפ"א מה' מלנה שפ' כר"ע דבעי' תפס' מחיים ולא ביאר מהיכא מהנא התפסה: איברא דה"ר"ן שם בפרק הכותב בד"ה אר"ן וכו' מהנא היכא דתפס' מחיים ובגמ' אפליגו אמוראי אי בעי' דוקא שתפסה מר"ה וכו' או אפילו מסקימט' ומיהו השת' לדין לא נ"מ מידי דהא תקנו רבנן דמטלטלי דיתמי משתעבדי לב"ח הילכף אפילו תפסה דלאח"מ בכל מקום מהנא וכו' עיין שם ומדהביא הך פלוגתא דאפליגו אליבא דר"ט אמלת' דר"ע מתבאר דס"ל פדעת רש"י דבתפסה מחיים אליבא דר"ע שייכא נמי הך פלוגתא וצ"ע: והנה מ"ש ה"ר"ן משמו של רש"י דה"ד בדתפסה מר"ה וכו' נראה דרש"י נמי אפילו לדין קאי ואפ"ה ס"ל דלא מהנא תפסה אלא מר"ה או מסקימטא כמ"ש המרדכי בשם הב' והובא בהג"ה נאפילו לדין לא מהנא תפסה אלא היכא שצבורים ומנחמים בר"ה או בסקימטא אכל פשהנכסי' מנחמים ברשות המת מיד שמת נכנסו ברשות היתומים ע"ש והק' הרב כנה"ג בסי' צ"ג הגב"י אות ל"ז פיון דאפילו לא תפסה נותנים לה פל שפון כשתפסה אפילו מרשות היורש ע"ש מה שתיגרץ נאפשר עוד לומר דנ"מ היכא דהיורשים גופייהו יש להם חוב על אביהם וא"כ מיד פשמת מורישים נכנסו הנכסים ברשותם ונכו בהם מצד החוב שחייב להם מורישים ואין האלמנה גובה מהם מש"ה היכא דתפסה מרשות יורשים לא מהנא תפסה א"נ היכא דאיכא ב"ח אחר דלא מהנא תפסה מרשות היורשים ואע"ג דלפי התקנה משתעבדי לה וגביא מנייהו מ"מ פיון דאיכא ב"ח אחר דמשתעבדי ליה נמי הני מטלטלין מש"ה אמרינן דלא מהנא תפסה מרשו' היורשין וחולקי' האלמנה והב"ח במטלטלין והטע' משום דלא אלימא פח התקנה לתפוס אחר שזכו היורשי' וכעין זה פתב הרי"ף בתשו' סי' מ"ו במי שהניח ממון תחת יד היורשי' וחסשה שפא היורשי' יפסידו אותו ולא ישאר לה מה שתזון היש מן הדין להוציא מתחת ידיהם או לא והשיב פיון שאין האשה נזוגית ממטלט' אלא מתקנת ישיבות אכל לא מדין התלמוד אין פח בתקנת הישיבות להוציא ממון מתחת יד היורשין אלא הרי הם משתפרי' בו ונזין אותה וכו' ע"ש הרי דלא אלימא פח התקנה להוציא מתחת יד היורשין ה"נ ס"ל לרש"י ודעמיה דלא אלימא פח התקנה לתפוס מתחת יד היורשין ולא מהנא תפסה אלא מר"ה או מסקימטא ועי"ל דנ"מ היכא

דאית להו קרקע ורוצים להגבות' ממנו והיא תפס' מטלט' דאי תפסה מר"ה או מסימט' נכתה בהם לגבות פתובת' ממטלט' לדידן דאפי' מטלט' משועבדים אבל אי תפסה מרשות יורשין לא מהניא תפיסה.

ועיין בתשו' מהרשד"ם סי' קע"ח שכ' דהיכא שתפס' עד פדי פתובתה לכ"ע אין מוציאין וכו' ואפילו שלא היה שטר פתוב' בידה וכו' ע"ש ומשמע דמייירי אפי' בתפס' מרשות יורשין כמ"ש בפשיטות ה' כנה"ג שם אות נ"ב ע"ש וכבר פתבנו דעת רש"י דס"ל דתפיס' מרשות היורשין לא מהניא ונ"מ היכא דאין שטר פתוב' בידה וכמ"ש ה' כנה"ג שם אות ל"ז ע"ש: ויש לתמוה ע"ד מרן ב"י שכ' שטענת רי"ו מפני שתפיסה זו אינה פלום משום דלאחר מיתה היא וכו' וצ"ע שהרי תשו' הרי"ף מייירי לענין מזונות ולענין מזונות הא ס"ל להרי"ף דאפי' לדינא דגמ' מהניא תפיס' לאחר מיתה וכדאמר בפ' א"נ אלמנה שתפס' מטלטלין למזונותיה מה שתפסה תפסה ואוקמ' הרי"ף שם דמייירי אפי' בדתפסה לאחר מיתה דמהניא תפיסה למזונות אבל לא לכתוב' וכו' ע"ש: עוד כ' מרן בשם הרשב"א בתשו' וז"ל עכשיו שנהגו לכתוב מטלט' ומקרקעי וכתוב' גובה אפי' מן המטלט' אפי' תפס' לכתוב' ואפי' אחר מיתת הבעל מה שתפסה תפסה ועיין לה' כנה"ג מה שנסתפק לדעת הרשב"א אי לא דוקא קאמ' ואפי' אי לא כתב מטלט' ומקרקעי מאחר דתיקנו הגאונים דכתוב' נגבית מן המטלט' אפי' תפסה לכתובתה אפי' לאחר מית' הבעל או דוקא קאמר ע"ש ונראה פשוט דדוקא קאמר ומייירי בדתפס' מרשות היורשי' וס"ל להרשב"א פדעת רש"י שאם תפס' מרשות היורשין לא מהניא תפיס' אפי' לאחר התקנה ואע"פ דבלא"ה גביא מ"מ איכא כמה נפקותות כמ"ש לעיל ולא מהניא תפיס' מרשות היורשי' ומש"ה פתב הרשב"א דהיכא דכתב לה מטלט' ומקרקעי שפיר הניא תפיס' אפי' מרשות היורשין ונ"מ כמו שכתבנו לעיל: ולענין דינא כבר העלה ה' כנה"ג שם בסי' צ"ג וה' יד אהרן דאפי' תפס' מרשות היורשין מהניא תפיסה וכ"מ מדברי הרדב"ז בתשו' ד' ויניציא סי' רע"ה ומתבאר שם מדברי דפשיט' ליה נמי הכי שכ' דמה שהיו המטלט' בבית שהיתה דרה בה לא חשיב' תפיס' כלל כי כל מה שהניח אדם במותו הפל הוא בתפיסת הבית ובחזקת היורשים ולא מהניא תפיסה אלא אם היו מגבין לה ב"ד או אם היתה תופסת ומוציאה מרשות היורשין וכו' ע"ש הרי דפשיטא ליה דאפי' בתופסת מרשות המת כל שהוציאה מרשות המת חשיב' תפיס' וכן מבואר עוד בתשו' הרדב"ז סי' תרע"א ובח"ג סי' תרכ"ח ובח"א דכו' ליוורנו סימן רל"ו ע"ש: ולענין הנדע שהניח אחריו הנה בכתובות שלנו נוהגים בהם בק"ק פורטוגיזים יצ"ו פה מתא תונס יע"א לכתוב בא' מן התנאי וז"ל תנאי רביעי שאם ח"ו איבער העדר מהחזקת הנז' ולא ישאר לה ממנו זש"ק כנז' אז תקח ותגבה היא כל סכי פתובתה עיקר ונדוניא ותוספת אף אם ישאר לה ממנו זש"ק כנז' אז תקח ותגבה היא מה שהיתה בבחירת הנדע שהוא או האפוטרופוסים לתת לה או כל סכי פתובת' או מחצית נכסי עזבוננו בלבד ע"כ והנה מזה נמשך לעולם תועלת להיתומים פגון שאם היו הנכסים מרובים יותר משיעור ב' פתובות אזי יפרעו לה פתובתה והם יטלו המותר וכל שהנכסים פחותים משיעור ב' פתובות או אפילו שיעור פתובה או פחות משיעור פתובה אזי הבחירה בינ.

הנדע או האפוטרופוסים לתת לה מה שיוכשר בעיניהם או לפרוע לה כל סכי פתובתה או מחצית נכסי עזבוננו בלבד: והנה היכא דליכא שיעור ב' פתובות וחלקו היתומי' עם אמן ובא ב"ח לגבות חובו לכאורה נרא' דמעיקרא רואים שיעור פתובת האם וחולקים שיעור זה האם עם היתומים אבל סף היתר על שיעור הפתוב' יטלנו ב"ח משום דכל סף היתר על שיעור הפתוב' הוא משועבד לב"ח הקלף דין הוא שיטול הב"ח כל סף היתר על שיעור פתוב' ונמצא שנשאר שיעור פתוב'

וחולקים היתומים עם האלמנה בשיעור אותה פתובה מפת התקנה וכ"ת אף פשאין ב"ח למה האלמנה נוטלת כל חצי העזבון דמן הראוי הוא שלא תטול אלא חצי פתובה דוקא והנשאיר ישאר לזכות היתומים י"ל דמעיקרא מתקני התקנה תיקנו שלא להפסיד כ"כ לאלמנה שלא תטול אלא דוקא חצי פתובה בדקדוק פיון דמדין תורה יש לה ליטול כל סכי פתובה לפחות תיקנו שתטול כל החצי העזבון כל היכא שאינו מגיע לשיעור פתוב' או אפילו שיהיה בו שיעור פתובה מצומצם מיהו ה"ד היכא דליכא ב"ח אבל היכא דאיכא ב"ח שאז כל סף היתר על סכי פתובה משועבד לו בדין כדי שלא יפסיד הב"ח אינה נוטלת האלמנה והיתומים אלא דוקא שיעור פתובה: האמנם הא נדאי לימא דאפי' פשיש ב"ח דינא הוא שלא תטול האלמנה מחצית כל העזבון משלם דכיון שתיקנו דבמקום פתובה נוטלת חצי העזבון א"כ חייב שעבוד פתובת' חל על כל חצי העזבון וכן נראה מדברי הרא"ש בתשו' פלל נ"ו סימן ח' שכ' ונ"ל דכי היכי דאם לא היתה התקנה לא היה אותו השעבוד מגרע פתובה וכו' ה"נ לא יגרע השעבוד חלק הראוי לה מפת התקנה פי התקנה שתטול חצי הנכסים היא במקום גביית פתובה הלכך כל דין שיש לה בגביית פתובה יש לה ג"כ בחצי הנכסים שנוטלת מפת התקנה הלכך יחלקו כל עזבון המת וכו' ומחלק היורשים יפרעו החוב ע"ש ופסק' הטור ומר"ן בסי' קי"ח ס"ז ונ"ל כל דין שיש לה בגביית פתובת' לפי דין תורה יש לה בחצי נכסים שנוטלת מפת התקנה ע"ש וכ"ה מבואר בשו"ת אהלי תם סי' קע"א שכ' ונ"ל שפי' התקנה כה הוא ששקדו על תקנת היתומים ועמדו וסדרו ששעבוד הנדוניא והעיקר והתוספת לא יתפשט אלא עד חצי נכסי הבעל וכו' ע"ש הרי מבואר שכל חצי.

העזבון שנוטלת האלמנה הוא מפת שעבוד פתובת' דהוי במקום גביית פתובה ולפ"ז פשוט שאין לב"ח כלום מחצי העזבון שנוטלת האלמנה אף שהוא יתר על סכי חצי פתובה אף חצי העזבון שנוטלים היתומים נר' פשוט שכל הסף היתר על שיעור פתוב' אמנם יטול אותו ב"ח ולית דין צריף בשש שהרי לא נשתעבד לכתוב' האם אלא דוקא שיעור פתוב' אבל היתר על סכי פתובת' הרי הוא לב"ח.

אמנם בסוף חצי העזבון שנוטלים היתומי' בשיעור הנוגע לתשלום פתוב' האם לכאורה נראה שאין לב"ח בו כלום פיון שהיתומים זכו בו מפת פתוב' אמנם והרי נשתעבד לב"ח ולפ"ז מ"ש הרא"ש ומחלק היורשים יפרעו החוב ה"ד מן הסף היתר על פתובת אמנם: איברא דהא לימא שהרי כ' הב"ש בתחלת סימן קי"ח ונ"ל ואם התקנה היא שהביריה ביד היורשין לסלק האלמנה בכתובה או ליתן לה חצי העזבון ויש פאן ב"ח יכולים ליתן לה כל סכי הפתוב' כדי להפסיד לב"ח עכ"ד ע"ש וכן מבואר בהד"א בתשו' הרא"ש פלל נ"ו ונהביאו הטור בסי' קי"ח ע"ש הרי מבואר מדברי הרא"ש דמה שנוטלים היתומים חצי הפתוב' אינו מפת האם אלא משל אב ברם היכא שעדיין לא חלקו ובא ב"ח לגבות מהן לפי התקנה שלנו שהביריה היא ביד היתומי' לסלק האלמנה לתת לה או כל סכי פתובה או מחצית נכסי עזבונו א"כ הרשות בידם לנותר לאמם כל סכי פתובה ויפסידו לב"ח: אמנם בעיקר התקנה יש לחקור היכי מצי מזכה לצולדים שלא היו בעולם דהיינו שאם לא יהיה בסוף עזבונו שיעור ב' פתובות שיחלקו היתומים עם האלמנה ונמצא שהוא מזכה להם מחצית נכסי עזבונו והנה מהרשד"ם בחח"מ שי' ש"ב על תנאי פתוב' שכתוב בזה הלשון שאם פטר הוא וישאר אחריו זש"ק שזכה הנזרע ההוא באלף לבנים מכתובת אמו וכו' הק' פן פי איף הנה אפשר שזכה הנזרע באלף לבנים והא קי"ל שפשמ שאין אדם מקנה דשב"ל כה אי' מקנה לדשב"ל וכו' וא"כ איף יזכה הנזרע שלא ב"ל באותם המעות אלא שנ"ל לומ' פיון שדבר זה נוהג במדינה וכו' הו"ל כאלו היה התנאי בבירור שאם יהיה לו זרע שהיא לא

תגבה אלא כו"כ וממילא נשאר שאר פל הנכסי ליורשי וכו' ע"ש וק' דא"כ לפ"ז איך כ' הרא"ש שיכולי היתומי לנותר לאמם ולהגבות' פל סכי פתנפת' ולהפקיע מב"ח שהרי לפי דברי מהרשד"ם תכף ומיד פשמת האב פבר זכו הב"ח בשאר הממון שהרי פ"י התנאי שאם יהיה לו זרע שהיא לא תגבה אלא כו"כ וממילא נשאר שאר פל הנכסים ליורשים וא"כ איך יכולים היתומים לנותר לאמם להפקיע זכות הב"ח ולכאורה היה אפשר לומר דעיקר התנאי לדידן יהיה פ"י דאם אין עליו ב"ח אז לא יחול שעבוד פתנפתה אלא עד חצי הנכסים וממילא הנשאר יהיה ליורשי אבל אם יש עליו אז יחול שעבוד פתנפתה על פל הנכסי אך ק' דא"כ היכי מסיים בתנאי שהבחירה ביז הזרע וכו' דמשמע דאם לא ירצו לפרוע להאלמנה אלא מחצית עזבונו אע"ג דאיכא ב"ח ונתרצו לפרוע לב"ח הרשות בידם וכמבואר בתשו' הרא"ש וא"א דתנאי זה הוא פלפי האשה א"כ לעולם פשיש ב"ח זוכה האשה בכל סכי פתנפתה אלא ודאי דמתורת זכיה הוא דמזפה לבניו והדר' קושנית מהרשד"ם לדנפתה: ותו דלפי דברי מהרשד"ם דאפי' בתנאי שפתוב בו שיזפה הזרע בסוף כו"כ מכתנב' אמו ואפ"ה ב"ח גובה הימנו שהרי כ' שפי' התנאי הוא שאם יהיה לו זרע שהיא לא תגבה אלא כו"כ וממילא נשאר שאר פל הנכסים ליורשים וכינן שפן הוא ב"ח גובה מהם בע"כ ואין בידם רשות לנותר לאמם ודמאי ממש למ"ש הרא"ש ונהביאו הטור שם בסי' קי"ח על הפקנה שפתוב בה שאם הפתובה מרובה מחצי הנכסים ממילא פל חצי העזבון של היורשי וב"ח גובה פל חובו ממנו ואם יאמרו היורשים תטול האלמנה פל פתנפתה אין שומעין להם ע"ש ולפי הנראה בהך תנאה שכ' מהרשד"ם שנהגו לכתוב בפירוש מכתנבת אמנו בזה ייפו פח היורשים שאין ב"ח גובה מהם פינן דבפירושא אומר שיטלו מכתנבת אמם ואין מקום לב"ח לגבות חוב הימנו אשר ע"כ נראה לענני דינא בהך תנאה שהביא מהרשד"ם שפתוב שיזפה הזרע ההוא מכתנבת אמו בסוף כו"כ דאין מקום לבא לגבות הימנו שהרי מפח האם הוא זוכה פניצא בזה יש לדקדק על ה' דבר משה חא"ה ס' ל"ח על מה שנוהגים שאחר תנאי זה שהבחירה ביז הזרע לתת לה וכו' או מחצית נכסי עזבונו מוסיפין עוד תנאי על זה שאם יפטר הזרע ההוא בלתי זש"ק אז ישיבו לאלמנה חלק שנתנה לו מכתנבתה כ' וז"ל כנר' שלא נתנה מכתנבתה אלא לבנה לא לשאר יורשי בעלה וכו' ואם יבא הב"ח ויטול שוב אם ימות הזרע ההוא מה תטול האלמנה והיא לא נתנה אלא לבנה לא פדי שיפרע חוב אביו שלא היתה היא משועבדת והו"ל פאלו ירשם מאמו וכו' דע"כ לא כ' הרא"ש דמחלק היתומים יפרעו חוב אביהם אלא פשלא התנו פן אבל אם התנו פן הו"ל פאלו נתנה מכתנבתה לבנה וכו' עש"ב ואחד הרואה דהרב ז"ל ארכבה אתרי דכשי דהא מהך טעמא לחודי' שהפן לא זכה אלא מפח האם שפתב הרב סגי לשלא יהיה זכות לב"ח לפרוע ממנו חוב אביו פינן שלא זכה מפח האם ואינו צריך להך טעמא ראם ימות הזרע ההוא מה תטול האלמנה וכו' ובר מן דין דמלשון הפתובה גלמוד דמחלק האם הוא נוטל שהרי פתוב שאם יפטר הזרע ההוא בלתי זש"ק אז ישיבו לאלמנה חלק שנתנה לו מכתנבתה דמשמ' דעיקר הזכיה היא מכתנבת אמו וכינן דעיקר הזכיה היא מכתנבת האם אין דין לב"ח ליתול ממנו: ולעיקר קושנית מהרשד"ם נראה דל"ק דהפקנה חלה אע"ג דהוי הפך הדין כמ"ש הריב"ש בתשו' סי' ש"ה דתקנת הקהל שהתנו הפך הדין תקנתם קיימת דכל תנאי שבממון קיים ע"ש וכ"כ הרשב"ץ ח"ב סי' רצ"ב בענין התקנות תקון הג' וז"ל בתקנ' זו הנופקעה ירושת הבעל שהיא דאורייתא ורשאים הם בכך שפן מצינו חכמים שתקנו פתנבת בניו דכרין פדי שיקפון אדם ויתן לבתו פבנו וכו' שהיא מקנה לדשב"ל ואמרו שם תנאי ב"ד שאני וה"ה והוא הטעם לתקנת ציפור וכו' ע"ש: ונראה ראינו להר' שפת הים חח"מ סי' ח' שהק' על תשו' זו דהרשב"ץ ז"ל דליכא הבא

הפקעת זכות הבעל שאם היה מתנה על סתם ירושה שיבא לבעל ממקום שיהיה שיחזיר לו המחצה היה עוקר ירושה דאוריית' אבל בנדון זה שחמיו נותן מתנות אלו ע"פ תנאי זה לא מיקרי עוקר ירושה אלא הוי זה כמתנה על מנת להחזיר מחצית' א"ד ע"ש ואיברא דהרשב"ץ עצמו בתשו' ח"ג סי' ר"ן כ' וז"ל ועוד פי מי שנותן לבתו נדוניא ע"מ שאם תמות לא יירשנה בעלה הרי הוא פאלו אמר ה"ז מתנה ע"מ שתחזור לי אם תמות האשה ואם לא תחזור לי הרי בטלה מעכשיו א"כ הרי נשאר זכותו קיים באותם נכסים מעכשיו וכו' ע"ש הדי מבואר דס"ל להרשב"ץ דלא הוי עקידת ירושה משום דהוי כמתנה ע"מ להחזיר וכ"כ הר"ן והרא"ש בר"פ הפותב ע"ש וא"כ ק' דהיכי כ' בההיא דח' ס' רצ"ב דהוי הפקעת ירושה וכדקשיתי' לה' שפת הים ואולם לקושיא זו י"ל דשאני בההיא דח"ב ס' רצ"ב דהתקנ' היא שאם יהיה לה זש"ק שירשו מחצית נדונייתה ובההיא נדאי ליפא למימר דהוי כמתנה ע"מ להחזיר דהא התם הזרע לא היה בעולם וליפא בו זכיה מצד הדין דהוי מקנה לדשב"ל מש"ה כ' הרשב"ץ דהוי הפקעת ירושת הבעל ואין לה קיום אלא מפח תקנת צבור משא"כ בההיא דח"ג ס' ר"ן דהתקנה היתה שיחזיר ליורשיה ויורשיה אינהו בעולם מש"ה אתי עלה הרשב"ץ מפח ז' דהוי ע"מ להחזיר: והנה לכאורה יש להביא ראיה לזה מדאמר בפ' י"ב דק"ל גבי פתובת בגין דכדין א"ל ר"פ לאפני בין למ"ר וכו' הא אין אדם מקנה דשב"ל ואפילו לר"מ דאמר אדם מקנה וכו' אבל לדשב"ל אלא תנאי ב"ד שאני וכו' ע"ש ומאי פרי' דהאיפא למימר דהכא הוי כמתנה ע"מ להחזיר דהאב מעיקרא כשנותן נדוניא לבתו הוא ע"מ שיחזרו הנכסים לבני בתו דהיינו פתובת בגין דכרין אלא משמע דאפילו כמתנה על מנת להחזיר אינו יכול להקנות לדשב"ל אמנם יש לדחות דגבי בגין דכרין שאני שהרי הוא נוטל אפי' מה שלא נתן האב כגון שלא הכניס לבתו פלום וכגון מנה מאתים משום דלא פלוג רבנן כדאמ' בפ' נערה דנ"ב מש"ה לא מצי למימר דהוי מדין מתנה ע"מ להחזיר: אף מה שהקשה עוד הרב שפת הים שם עמ"ש עוד הרשב"ץ בתיקון הד' שאם תמות האשה בלי זרע פחיי בעלה שירשו קרוביה שליש נדונייתה כ' וז"ל והב' שיש פח בידה לעשות בשליש הזה כרצונה ואולי תורישנו לבעלה ולא מפקע' נחלה דאורייתא ולפמ"ש אין כאן הפקעה כמדובר את"ד ע"ש הא נדאי ק"ט שהרי בתיקון זה הוא בענין יורשיה ומשעת התנאי הרי יורשיה בעולם וא"כ הו"ל כמתנה ע"מ להחזיר ולא הוי הפקעת יורשים וכמו כן ק' על הרא"ש בתשו' דיש כלל נ"ו שכת' וז"ל לכה תיקנו שהחצי מהנחלה תשאר בידי יורשיה ועקרו נחלה זו מהבעל הראוי לרש מן התורה ונתנו ליורשיה וכו' גם בס' ו' כ' וז"ל.

פי תקנה זו היא להפקיע ירושה דאורייתא וכו' ע"ש ומהתימה על ה' שפת הים שפועל מעיניו כל זה: ולפי כל מה שנתבאר העול' לענין דינא דהאשה הא' תגבה כל הנמצא אמה בבית מעזבון בעלה וכן כל הספרים שהניח בעלה חדשים גם ישנים ובנה זוכה במחצית כל הנז' יען שלא נמצא בעזבון הנז' שיעור שתי פתובות.

ולענין שט"ח שיש לאלמנה הראשונה הנז' על בעלה שורת הדין הוא שתובעת אותו מבנה ומבת צרתה פי על שניהם מוטל לפרוע חוב אביהם מהמחצית שזכו בו מפח התקנה דכבר כתבנו דחצי העזבון שזוכים הבנים הוא מפח האב וחיובים לפרוע ממנו חוב אביהם: אמנם צריכים אנו לבאר כיצד חלוקת פריעת החוב אם פורעים אותו בשנה או אם פורעים אותו לפי שיעור המזון ממה שנטל כל אחד ממחצית פתובת אמו ונראה פשוט דפורעים החוב כפי שיעור הנכסים שנטלו כדקי"ל בח"מ סי' דע"ח ס"י לענין בכור שאם יצא עליהם שט"ח הבכור פורע בו פי שנים ע"ש וה"נ לא שנא אמנם אעיקרא דדינא לכאורה היה נראה דאחר שנה הבן זכה מפח התקנה ה"מ

בסוף ת"ק ונהבן הב' זכה מפת התקנה בסוף אלף א"כ מערבין הפל ביחד וחולקים בשנה פיון דכבר
פתבנו דממון דאביהם הוא וחיובים לפרוע ממנו חוב אביהם א"כ לענין ירושה נמי
מערבין וחולקים כל האחים בשנה אמנם נראה דיש לחלק דדוקא לענין ב"ח דאביו הוא דאמרי'
דממונא דאביה הוא וחיוב לפרוע ממנו חוב אביו אבל לגבי שאר אחים פשיטא דאינם זוכים עמו
דמלשון תנאי הפתובה משמ' שעיקר התנאי מה שהתנה הבעל עמה שלא תטול אלא מתצית נכסי
עזבונו אינו אלא אדעת ששאר תשלום פתובה' יזכו בו בניה והיא נתרצית בתנאי זה לנותר לבניה
דוקא ולא אדעת' שיזכו עמהם שאד אחין וגם האב עצמו לא יזכה אלו הנכסים אלא לבניו שיהיו
לו ממנה ומ"מ ב"ח גובה מהן פיון דס"ס נכסי האב הן וכל זה אינו אלא דוק' כשלא נמצא אלא
תשלום שיעוד הפתובה אבל בנמצא יתר על סכי הפתובה באותו חצי שזכה בו הפל מפת התקנה
פשיט' ודאי דכל היתר משיעור הפתובה חולקים אותו כל האחים בשנה: והנה בנ"ד שהניח יתומה
קטנה מהאש' ב' ולא נמצא בעזבונו שתפסה האלמנה הנז' אלא דוקא שיעוד סכי פתובה ומצד
התקנה היתומה חולקת עם אמה בשנה ואיכא למיחש פן ואולי לאחר שתחלוך עם אמה תבא
הראשונה ותטרוף ממנה לתשלום סכי פתובה או מפאת שט"ח שיש לה על בעלה כמו שבא
בשאלה ונען פי מצד הדין יכולים היתומים לנותר לאמם להגבות' כל סכי פתובה' ולהפקיע מב"ח
אי לזאת לתועלת היתומה הקטנה הנז' העמדנו לה אפוטרופוס והגבה לאלמנה אמה הנז' כל סכי
פתובה ואם"פ עמדה האלמנה הנז' ונתנה לבתה הנז' מעות בעין מתצית מה שגבתה בתנאי שיהיו
לצורכי גונגיתיה ומעתה אין מקום לב"ח לבא לגבות מהיתומ' הנז' אפי' ש"פ זהו מה שהעלינו
להלכה למעשה: סימן י"א ראובן שנלב"ע והניח ב' בנים גדולים ובת א' גדולה ד מאשתו א'
ועוד הניח בן קטן כבן ח' כבן ט' מאשתו הב' וב' בנים הגדולים הם שרויים יחד בבית א' עם
אחותם והנה הב' בנים גדולים תובעים לאלמנה שרוצים שיהא אחיהם הקטן עמהם והיא טוענת
בנגדם דחיישי' לרציחה פן יתרגוהו בשביל הירושה: תשובה הנה הטור בא"ה סי' פ"ב כ' וז"ל
ולאחר שיגמל הנער י"א שפרשות האב אם ירצה יקחנו אצלו וכו' דהא דאמרי' בת אצל האם
ה"ד באלמנה לא שבקי' לה בהדי קרובי אביה שראוי' לירוש' אבל בגרוש' שבקי' לה אצל אביה
והרמ"ה כתב בשם הגאונים דה"ה נמי בגרושה וכו' ע"ש ולכאורה יש להוכיח שדעת רש"י בדעת
י"א שכתב הטור ממ"ש בפ' הנושא דק"ב ע"ב אמאי דאר"ח זאת אומרת הבת אצל אמה ופירש"י
וז"ל זאת אומרת הבת אצל האם דקתני למקום שאמה ולא קתני לבית אחיה למדנו שכן הוא הדין
וכו' ע"ש ואמאי לא פי' בפשיטו' דקתני למקו' שאמה ולא קתני לבית אביה משמע דס"ל לקושט'
דכשיש לה אב יושבת אצל אביה ולא אצל אמה וכ"כ ה' נתיבות משפט דרפ"ה ע"ב ע"ש אמנם
יש לדחות אמה שפירש"י דלא קתני לבית אחיה וכו' משום דס"ל דמתני' ע"כ מייירי באלמנה
מדקתני נשאת ופסק' עמו לזון את בת' וכו' ואי בשיש אב לבתה אמאי צריכה היא לכתוב בתה
על בעל זה דבלא"ה מזונותיה על אביה אלא ודאי באלמנה מייירי דאין לה אב ועלה דניק ר"ח
מדקתני למקום שאמה ולא קתני לבית אחיה ש"מ בת אצל אמה: איברא דהרא"ש כתב בשם
הרמ"ה שראה בתשוב' הגאונים דה"ה בגרוש' והביא ראיה ממתני' דהנושא את האשה סתמא קתני
ומשמע בין גרושה בין אלמנה ועלה קתני למקום שהיא אמה לאשמועינן דהבת אצל האם אפילו
בבת גרושה.

ויש לתמוה דאיך יתכן בגרושה פיון דמזונותיה על אביה ואפי' את"ל דמתניתין סתמ' קתני
דמשמע דמייירי נמי בגרושה מ"מ ע"כ צ"ל דמייירי בשאביה איש עני הוא והניחה מדעתו אצל
אמה בשביל מזונותיה וא"כ אין ראיה ממתני' דאפילו בגרושה הבת אצל אמה דש"ה דמדעתו הוי

וכמ"ש: והנה הפ"ח הק' בדברי הטור דבלשון י"א שאומר ולאחר שיגמל הנער בבו קאמ' וא"כ מאי מק' מדאמ' בת אצל האם ע"ש ולכאור' לק"מ דמאי שנא בן קטן מבת קטנה דכי היכי דבבן קטן אמרי' שאם ירצה אביו יקחנו ה"נ בבת קטנה דכי הדדי ניהו ולכך מקשה הטור דכי היכי דאמרי' הבת אצל אמה ה"נ קטן אצל אמו דמ"ש זה מזה ונראה דכונת קושיתו היא דמאי מקשה מדאמרי' בת אצל אמה שהרי התם אפי' בגדולה קאמרי' ואלו כבן ליפא מאן דפליג דקשהוא גדול שיהיה הוא שישב אצל אביו עוד הק' הב"ח דלאינה צורה אמר שראויים ליו"רש' וכפריש' כ' בשם מהרש"ל ו"ל שראוי ליו"רש' פי' דחיישי' דלמא קטלה פן נראה לפ' לכאורה וליתא דהא בגדולה לא חיישי' דלמ' קטלה אלא ה"ק לא שבקי' בהדי קרובי האב אף שראוי ליו"רש' לפי שהיא עדיף בין הקרובים אבל בגרושה שאביה חי עדיף מדיד' ע"ש וצ"ע דאפתי תק' להפך שהרי בקטנה חיישי' לדלמ' קטלה וא"כ לגבי קטנה מה חי' הוא זה דאפי' בראויים ליו"רש' דאדרבה בראויים ליו"רש' קטלה ומה גם שעיקר קושית הטור היא מבת קטנה דומיא דנער שנגמל דמייירי ביה: והב"ח כ' ליישב דברי הטור אע"ג דהמק' ס"ד ז' דבבת גדולה לא חיישי' לרציחה מדפריה ודלמא בקטנה וכו' מ"מ למאי דמשני א"ב ליתני למקום שהיא יש לחלק בין בן לבת דבת חיישי' לרציחה אפילו גדולה עש"ב ואח"ה דבריו תמוהים דהא למסקנא דמשני א"כ ליתני וכו' משמע להדיא דס"ל דה"ט דמתני' בר"ח דאמר זאת אומרת הבת לעולם אצל האם והיינו מטעמא שדריה פבוד הוא שתגדל אצל אמה כדי שתלמד אותה צניעות ודריה ארץ ולא חיישינו לקטלה בגדולה וכמו דס"ד ומאין הרגלים לומר סבר' זו דבגדולה איפא למיחש נמי לקטלה וזה רחוק וצ"ע: והנה הרי"ף והרא"ש העתיקו הברייתא דפ' הנושא דקתני מי שמת והניח בן קטן לאמו יורשי האב אומרים יהא גדל אצלנו ואמו אומרת יהא בני גדל אצלי מניחין אותו אצל אמו ואין מניחין אותו אצל מי שראוי ליו"רשו מעשה הנה ושחטוהו ע"כ אבל הרמב"ם השמיט ברייתא זו וראינו לה' משפטי שמואל סי' י' שעמד בזה וניחא ליה דאין דריה הרמב"ם להביא רק הנכתב בגמרא לפסק דין ואע"ג דברייתא קתני בפ' דמניחין אותו אצל האם ולא אצל יורשיו משום מעשה שהיה מ"מ פיון שהרב פסק שהבת אצל האם לעולם פבר הביא דין הברייתא ממילא שאין מניחין הבת אצל האב לעולם וכ"ש לגבי אחים ולגבי הבן קאמר שם ולאחר ש"ש הוא אצל האב והא דלא הזכיר בפ' דאם האחים טועני' יהא גדל עמנו אם מניחין אותו אצלם או לא בזה צ"ע את"ד ע"ש ואפי' ליישב ולומר דכיון דכבר כ' הרמב"ם דאפילו לגבי אביואינו יכול להוציאנו מאמו עד שיהא בן ש"ש א"כ כ"ש לגבי אחים ובכה"ג שהוא בן ש"ש הגיע לעונת הפעוטות וחשיב כגדול לגבי חשש דרציחה כמ"ש מהר"ם מפדוואה סי' נ"ג שהדבר תלוי בדעת ובחכמת הבת פי תוכל להשמר מרציחה ונוכל לומר בשהגיע לפעוטות דמקחן מקח וממכרן ממכר דיש להן דעת גדול' ע"ש וכ"ן שזה דעת הרשב"ש כתשו' סי' ר"ב שכ' ונ"ל ולענין הבנים אם הם עד בן ש"ש שאפ' גרוש' בחיי אביהם כ' הרמב"ם שישארו אצל אמהם עד שיהיו בני ש"ש וכו' ואחרי ש"ש יהיה הדבר תלוי בראונם אם ירצו לילך אצל אחיהם או אצל אמהם יעשו בראונם וכו' ע"ש ובתשו' סי' שמ"ה כתב ונ"ל ויש להניחו אצלה עד שיהא בן ש"ש כמ"ש הרמב"ם ואחר ש"ש יהיה חריף ורוצה שישארו אצל אמו הרשות בידו שאם הוא בן ש"ש והוא חריף הרי הגיע לעונת הפעוטות שפקחון מקח וממכרן ממכר וכו' ע"ש הרי מבואר דכל שהגיע לעונת הפעוטות חשיב ליה כגדול ויכול להניחו אצל אחיו אם ירצה בתו לא חיישי' לרציחה ולא פהרב בית שמואל סי' פ"ב סק"ח שכ' דאפילו אם הוא יותר מש"ש חשיב קטן ואין מניחין אותו אצל קרוביו ע"ש דלית' דבן ש"ש חשיב גדול כמבואר אף אפתי קשה בדברי הרשב"ש דאמאי לא השמיענו הרמב"ם היכא שהאם

עצמה לא רצתה שיהא הבן אצלה קונדם ש"ש א"נ שמתה אמו שאין מניחין אותו אצל מי שראוי ליורשו משום דחיישינן לרציחה: והנה הכנה"ג בסי' פ"ב הגה"ט אות י"ג כ' פדברי ה' משפטי שמואל והוסיף לומר שהרמב"ם שכ' שהבת אצל האם לעולם לא נתן טעם אלא סתם וכתב הדין ויכולי' אנו לפ' שטעמו משום רציחה והתנימה על הרב מ"ש שתמה על הר"מ למה לא הביא דין זה ולפי האמור אין פאן תימה ע"ש והן דברים תמוהים פיון דהרמב"ם פסק בבת לעולם אצל אמה אפי' היא גדולה א"כ לא יתכן לומר שהטעם הוא משום רציחה דהא בגדולה ליכא חששא דרציחה פמבואר בגמ' אם לא שנאמר דס"ל דבבת אפי' בגדולה איכא למיחש לרציחה וכדעת הב"ח ויכבר פתבנו לעיל דהן דברי תימה: והנראה ליישב דעת הרמב"ם דס"ל דחששא זו דחיישי' לרציחה הוא דוקא פשהאם טועני' שרוצה לישב בנה אצלה וכנר' לשון הפריימא דקתני מי שמת והניח בן קטן לאמו יורשי האב אומרים יחא גדל אצלנו ואמו אומרת יחא בני גדל אצלי מניחי' אותו אצל אמו וכו' משמע דדוקא בכה"ג שאמו אומרת יחא בני גדל אצלי הוא דאין מניחי' אותו אצל מי שראוי ליורשו הא לא"ה לא חיישי' דרציחה כמ"ש מהראנ"ח ח"ב סי' ט"ל ומקרה"י בנרב בתשו' סי' י"ט הביאם הכנה"ג בהגה"ט אות ט"ו ע"ש ויש להביא ראיה דנגמא לזה ממ"ש ה"ה עמ"ש הרמב"ם בפ"י מה' גזלה דין ה' א"ל בעל השדה עקור אילנה ויה שומעי' לו והשיג עליו הרמב"ם ד שאין אומר פן בא"י מפני ישוב א"י וכו' ה"ה ליישב די"ל שאין חוששי' לכה אלא בשבעל השדה רוצה בכך ע"ש הרי דאע"ג דאמרי' משום ישוב א"י אפ"ה אין חוששי' ליישוב א"י אלא דוקא פשבעל השדה רוצה בכך וה"ה ה"ה הכא אע"ג דחיישי' לרציחה ה"ד פשהאם טוענת יחא אצלי הא לאו הכי לא חיישי' ומה שלא הנפיר הרמב"ם דין זה היכא שהאם אומרת יחא בני גדל אצלי י"ל דכיון דכבר כ' דאפי' ביש לו אב אם אמו טוענת שיהא אצלה מניחי' אותו אצלה עד ש"ש א"כ כ"ש לגבי אחים וכיון שהוא בן ש"ש כבר דינו פגדול וכמו שפתבנו לעיל.

אף נשאר לנו לפ"ז לשון הרמב"ם בפיה"מ בפ' מי שאחזו שהביא ה' משפטי שמואל שכ' גבי מינקת וז"ל ואם מת הולד הנשא ולא נחוש שמה תהרגנו לפי שזה רחוק מן האפשרות אא"כ היתה האם יורשת פגון וכו' שאז נחוש שמה תהרגנו בשביל הירושא ואין מניחי' שתניקנו אלא בעדים ולשון הגמ' מי שמת והניח בן קטן אין מניחי' אותו אצל מי שראוי ליורשו ע"כ הרי מבואר דאפי' ליכא מי שטוען נגדה שום טענה שאינו רוצה שיהא הבן אצלה ואפ"ה חיישינן חששה זו דרציחה ומדברי הרמב"ם הללו תשו' מוצאת למ"ש מהרנ"א אח דלא אמרו פן אלא היכא שטעני' האם וכו' וכמו שפתבנו דבריו לעיל דהא מדברי הרמב"ם הללו מתבאר דאפילו ליכא שום אדם שטוען נגדה ואפ"ה חיישי' ואין מניחין אותו להניקו אלא בעדים ואולי י"ל דהרמב"ם שם לא כ' דאיכא למיחש לרציחה אלא דוקא בצירוף דיניקה בתוך יב"ח דאע"ג דבעלמא אמרי' דלא עבדן דחנקן פנייהו אפ"ה בכה"ג דהיא יורשת חיישינן משום דאיכא תרתי לריעותא וב"כ הרב נת"מ דרס"ב ע"א ע"ש וע' לה' דרכי נועם חא"ה סי' ל"ח ע"ש: והנה ה' משפטי שמואל שם הביא ראיה.

דחיישינן לרציחה אפי' לגבי אב אם יש לבת ממון שהרי דעת הפוסקים דה"ה בגרושה דהבת אצל אמה והיינו מדקתני סתמ' זאת אומרת הבת אצל אמה ומשמ' דה"ה בגרושה פיון דר"ח דייק מייתורא דמתני' דקתני למקום שהיא אמה הוי בכל ענין בין באלמנה בין בגרושה ועלה פריף ודלמ' בקטנ' משום מעשה שהיה וא"כ פיון דמימר' דר"ח מתוקמ' בין בגרושה בין באלמנה ופשיט' דבגרושה הדין שלה עם האב ולא עם האחים וא"כ כשמק' כגמ' ודלמ' בקטנה ומשום מעשה שהיה הוא אפילו לגבי אב לימ' בשלמא לגבי אב וכו' אלא ודאי דלפי קושית הגמ' חיישינן

נמי לרציחה לגבי אב פשיש ירושה את"ד ואח"ה אינה ראיה די"ל דלפי מאי דמק' ודלמא בקטנה ומשום מעשה שקהיה וכו' ה"נ מקש' דדלמ' לא מייירי אלא באלמנה ומשום מעש' שקהיה ועכ"ל דמייירי אפי' בגרוש' ולא שמועלי' הך דר"ח ושו"ר שכ"כ מהרשד"ם בתשו' חח"מ סי' ש"ח ובר מן דין בעיקר הראיה אח"ה לית' דכי היכי דלגבי אב איפא למיחש לרציחה במקום שיש לאב ממון כ"ש דה"נ איפא למיחש לגבי אם היכא דהיא יורשת נחלה כמ"ש הרמב"ם בפ"ה המ"ב בפ' מי שאחזו וא"כ מאי פסק' דמתני' דקתני למקום שהיא אמה דהיינו ולא אצל האב במקום שיש לבת ירוש' ונהרי לגבי אב נמי פעמים דחיישי' לרציחה היכא דהיא יורשת נחלה ואי משום דלגבי אם יורשת נחלה הוי מלתא דלא שכיחא לגבי אב נמי מלתא דלא שכיח' טפי: עוד ראינו לה' מ"ש שם שכ' בשם חכם אחד שהביא ראיה דלא חיישי' לרציחה דאב מהא דאמרין בפ' בן סורר ומורה גבי פא במחמתת באב הבא על הבן במחמתת דאין הבן רשאי להורגו משום דרחמי האב על הבן ולא על עסקי נפשות קאתי אע"ג דגבי אנשי אחרנינא איפא חזק' דכל הבא במחמתת על עסקי נפשות פא וה' מ"ש השיב עליו דפשיטא דלענן להתיר לבן זה להרוג לאביו אין לנו כח להתיר דמו מספ' דכמה חומרות החמירו חכמי' בענן ש"ד עש"ב וה' נת"מ דרס"ה ע"ד הקשה עליו דאדרבא אם הוא ספק איפא ספק נפשות להחמיר לגבי בע"ה שפא על עסקי נפשות פא ונהרגו ומאי חזית דדמא דבא במחמתת סומק טפי מבע"ה דנאמר בו ספק נפשות להחמיר וראיה לזה דבשאר כל אדם מספ' נתנה התורה רשות לבע"ה להורגו וכו' אם ברור לה דדבר שיש לו שלום עמך אל תהרגנו ואם לאו אלא ס' הוא הרגהו וה"ט משום דס' נפשות לגבי בע"ה להחמיר ונהי דאב על הבן לאו משום ס' אתיא עלה אלא דנדאי רחמי האב על הבן כדפירש"י שם עש"ב ולאו ראיה היא דבשאר כל אדם נמי לאו ה"ט משום דספקא הוא דהתם הטעם הוא משום דחשיב ודאי פא להרוג כמ"ש רש"י בפ' בן ס'ומ דע"ב ע"ב וז"ל וכ"ש אנשי דעלמא הרגהו משום דנדאי אדעמא דהכי את' דאי קיימת דאפילו קטיל לה וכו' ובריש פסחים ד"ב ע"ב קאמר בגמרא אי פשיטא לה מלתא פנהורא דאנפשות קאי רוצח הוא וכו' ופירש"י אם ברור לה הדבר פאור שהוא פא על עסקי נפשות דהיינו כל אדם חוץ מאב וכו' ע"ש הרי דבשאר כל אדם נמי דנתנה התורה רשות להורגו אינו מחמת ס' אלא משום דחשיב ודאי משום דחזק' שאין אדם עומד על ממונו וכו' אמנם היכא דהוי ס' גמור אה"נ י"ל דאינו יכול להורגו וגדולה מזו מצינו בהג"מ מ"י ספ"א מה' רוצח שכ' בירוש' מסיק אפילו להכניס עצמו בס' ספנה חייב להציל חברו וכ' מרן שם בכ"מ ובב"י בסוף ח"מ שהטעם הוא מפני שהלה ודאי והוא ספק ע"ש ונהשת' משום פיקוח נפש דאחרים אפ"ה מחייב להכניס עצמו בספנת נפשות כ"ש שפפני ספק נפשות דידי' לא נשפנה דם אחרים.

איברא שהרב ב"ח בסוף ח"מ כ' שדין זה הוא במחלוקת הרמב"ם והטור ועי' לה' כנ"הג שם ובסי' תכ"ה הגה"ט אות י"ח ודו"ק: אף אי קשיא הא ק' מדאמר' עוד שם בע' בן ס'ומ ת"ר מחמת' אין לי אלא מחמתת גגו חצרו וקרפיפו מנין וכו' א"כ מת"ל מחמתת מחמתתו זוהי התראתו שא"צ התראת אחרת אלא הורגו מיד דכיון דטרח ומסר נפשו לחתור וכו' אבל נכנס לחצרו ונגזר דרף הפתח אינו הורגו עד שיתרו בו בעדים וכו' אבל בלא התראה לא דלמא לאו דדעמא דנפשות קאתי וכו' ע"ש הרי מבואר דבבא דרף הפתח שיש ספק אם פא להרוג או לא אינו יכול להורגו בלא התראה.

איברא דמרמב"ם בספ"ח מה' גניבה פתב וז"ל וא' הבא במחמתת גנב שנמצא בתוך גגו של אדם או בתוך חצרו וכו' מבואר מדבריו דס"ל דאפ"ל נכנס דרף הפתח סתמא דמלתא גנב הוא ויכול בע"ה להורגו בלא התראה ה"ה שם ע"ש ועיין להרא"ם פ' וישלח ד"ה ויצר לו שפא ירוג

אחרים דפשיט' ליה דמן הספק אינו יכול להרוג וכן מתבאר דעת הרב נח"י ע"ש: ודע שהרשב"ץ בתשו' ח"ב סי' רצ"ב תיקון ג' גבי מי שמטה אשתו וירש הזרע שלה פתובתה כפי תקנת ארג"ל כ' וז"ל וכן בכאן נושאים ונותנים בנכסים שנשארו ביד האב ויגדלו אביו אם ירצה ולא חיישי' שמא יהרגנו פשאר יורשים פדאיתא בפרק הנושא דרחמי האב על הבן ומחמת תוכיח ע"ש ודלא כה' משפטי שמואל: והנה מהר"ם מפאדווא סי' נ"ג כ' דדוק' בבן שהוא שנה עמהם בנחלה הוא דחיישי' לרציחה אבל.

הריגת הבת משום עישור נכסי לא חיישי'. דא"כ הי"ל להפוסקים להזכיר דין זה ג"כ בבת לרביתא דאע"ג דאין מדוניחים בהריגה פי אם עישור נכסים דחיישי' אלא ודאי דאין דין זה בבת לפי המסקנ' דמוכח ממתני' דאפי' גדולה אצל אמה וא"כ נאמר דדוקא בבן הדין כה' כמעשה שהיה דדבר זה חידוש הוא והבו דלא להוסיף עלה ע"ש וכתב הרב נת"מ דרס"ב ע"ג דבבת יורשת נחלה ודאי דמודה הר"ם מפאדווא דחיישי' לרציחה דמ"ש מ"בן ודוקא בבת שיש לה אחים הוא שרצה הרב לומר דבשביל עישור נכסי לא חיישי' לרציחה אבל בירשת נחלה היא גופא גזירת הבן ודלא כה' מ"ש ע"ש ויש להביא סמך לסברת הר"ם מפאדווא הלזו דבעישור נכסים לא חיישי' לרציחה מדברי רש"י במ"ק הביאו הר"ב במקובצת שכתב וז"ל ודילמא בקטנה עסקי' כגון בת שלא במקום בן שהיא יורשת אביה ומשום מעשה שהיה שלא יהרוג אותה הראוי לירשה ע"ש הרי דאפי' לס"ד דמק' לא פריה אלא מבית יורשת נחלה שיש לה ירושה אבל מבית דאין לה אלא עישור נכסי לא חיישי' לה ונראה שדעת רש"י שחזר בו מפ' זה משום דסתמא משמע דבסתם בת מיירי בין בירשת נחלה בין בשאר בת דלית לה אלא עישור נכסי דא"כ הול"ל ודילמ' בקטנה ובירשת נחלה.

אף מה שהכריח הר"ם מפאדווא מדברי הפוסקים דהי"ל להזכיר דין זה דלא ידענא פונתו דאם פונתו על הרי"ף והרא"ש הרי העתיקו הברייתא פצורת' פדרפם ואם פונתו על הרמב"ם והטור הרי בלא"ה השמיטו דין זה פל עיקר ואפשר דכונתו על הרי"ף והרא"ש דבשלמא אם הזכירו קושית הש"ס שהק' מברייתא זו לר"ח משמע שפיר דלא שאני לן בין בן לבת ואע"ג דבת בין האחים אין לה אלא עישור נכסי אפ"ה חיישי' לרציחה אבל פיון שהעתיקו הברייתא פצורת' הרי מלשון הברייתא לא משמ' אלא דוק' בבן ולא בבת אע"ג דיש לה עישור נכסי: ולענין הלכה בנ"ד לכאורה נראה פיון דהשני בנים הגדולים שריון יחד בבית אחד לא חיישי' לרציחה דמסתפי חז מחבריה דהא אפילו לגבי עריות אמרי' דאשה א' מתנייחדת עם ב' אנשים כמבאר בטור א"ה סי' ר"ב ולא חיישי' לאיסור' משום דמתביישי' זה מזה וכ"ש לגבי רציחה דלא נחשדו ישראל על הרציחה וכל ישראל נקראים פשרים לענין רציחה ואיברא דגבי ייחוד דעריות פתבו הפוסקים דהני מילי ביממא אבל בליליא חיישי' דילמא אדניים חז אויל אידה ועביד איסורא הא נמי לא מכרע' דהתם שאני דעביד איסורא ואין חבירו מרגיש פלל שנעשה איסור שאין הענין ניפר אבל הכא דאם יהרגנו הרי הבן מת לפנינו ומרגיש בודאי שהרגו אחיו בכה"ג ודאי אין לחוש להריגה אפילו בליליא ואפילו את"ל דיהרגנו באופן שלא יהא ניפר שנהרג ע"י אדם הא נמי לית' דכיון דהילד הנה בריא ומת פתאום בכה"ג אף ע"ג דשום חבלה לא אשתכח ביה ואינו ניפר דנהרג ע"י אדם מ"מ יש לו לרוצח לפחד ולדאג שמא אחיו מרגיש שהוא הרגו ועוד דיש לו לרוצח לדאג ולפחד שמא בהדי דקטיל ליה הילד מתעורר וצועק צעקה או גנוחי גנח או יילולי ייליל וממילא מרגיש אחיו ואת"ל דתרי אחי נמי נחוש דילמא אגיל חז מנייהו לעסקיו וישאר רק א' א"כ אפתי איכא למיחש להריגה וישליכוהו בא' הפחתים ויצא לטעון שלא ידע ממנו

השומר אחי אנכי אף יצא יצא ולא ראיתיו עד הנה מ"מ פיון דכבר ידעו ושמעו שהאלמנה טענה פנגדם שמה יהרגוהו יש להם לפחד ולדאג תמיד לשומרו נטירו מעליא ועוד דבנ"ד איפא תלתא שאחותם הבתולה ג"כ יושבת עמם והיא משמרת אותם ולא תישיי פלל שיוצאת לשוק דכל כבודא בת מלך פנימה ובנדאי משמרתו שאין לה חלק ונחל' בירושתו ועוד דבנ"ד פיון שהבן הוא כבן ח' כבן ט' חשיב ודאי גדול לדעת מהר"ם מפאדוניה והרשב"ש דלא תישיינן לרציה פיון שהגיע לעונת הפעוטות ומה גם דיש פמה פוסקי' דס"ל דבזה"ז אין חוששין לרציה' כמ"ש המבי"ט בח"ג סי' קס"ה והרב הגדול מהר"י ב"ר רב הביאם הכנ"הג שמעשי' בכל יום שאין חוששין לרציה' שחששה רחוקה היא ונמשך אחריה' ה' פרח מ"א ח"א סי' ק"י ואפילו לדעת שארפוסקים דתיישי' לרציה' אפי' בזה"ז בנ"ד כ"ע מודו דלא תישיינן לרציה' בצירוף פל הטעמים הנ"ל ועוד שהרי כתב הכנה"ג הגה"ט אות י"ב משם הרמ"א והרשב"ב שאם היורשים הם עצירים ומיראי ה' וחושבי שמו אין לחוש לרציה' וה"נ בנ"ד שהאנשים האחים הנ"ל הם עצירים ובני טובים ממשפחת רם ודאי דאין פאן חששה זו ותו לא מיד: דברי דוד כתב הרב המבי"ט ז"ל ח"א סי' קס"א ז' עמ"ש הרשב"א בתשו' סי' ל"ח דנקא קטן אצל מי שראוי לירשו הא פל שאין קטן שאין בו חשש רציה' וא"נ קטן אצל קרוב שאינו ראוי לירשו מניחים אותו אצל הקרובים ולעולם צריף לדקדק בכל הדברים אלו מה שיראה בעיני ב"ד וכתב עליו ה' ז"ל ונרא' דהאי דכתב הר' ולעולם צריף לדקדק וכו' קאי אפי' הקטן אצל קרוב דראוי לירשו דאם יראה בעיני ב"ד שיהא אצלם לא נחוש לרציה' א"ד והנה א' ה'רא' שנדון ה' ז"ל הוא בראובן שמת ונשארו לו ב' בנים א' בן ה' שנים וא' יונק שדי אמו והאלמנה רוצה ללכת לארץ אחרת עם שני בניה ואבי ראובן מעכב עליה שלא תצא פי הילדים דכי' וחושש מפני סכנת דרכים ועוד טוען שהוא חייב לחנכם מן התור' ומי מחנך אותו פשיוליוהו מפאן נשוב הביא תשובת הרשב"א הנזכ' דמבאר דאם יראה בעיני ב"ד שיהא אצלם לא נחוש לרציה' את"ד עש"ב ואח"ה דלענן נדון דידיה לא הנה צריף לכל זה דממ"נ דאם קאי אכל זמן שתינוק האחר הוא יונק שדי אמו הא ודאי אע"פ שאחיו הגדול ממנו הוא יושב אצלו ליכא חשש דרציה' שהרי נשאר הא' אצל אמו שאינה ראויה לירשו והא' ודאי שיקול הב' לישוב אצל מי שראוי לירשו וכ"כ הכנ"הג בא"הע סי' פ"ב הגה"ט אות יו"ד בשם הר"ם אלבילדא ע"ש והוא דבר פשוט ואם פונת ה' ז"ל שלאחר שיגמל הנער ויביא אותו ג"כ אצלו דיש לחוש לרציה' הא נמי לית' דכבר כ' הרשב"ז ח"ג סי' קמ"ד שלא חששו לזה אלא בבן א' אבל בשנים אין לחוש שאם ישחטו א' ישאר האחר יורש ואין לחוש לשחיטת שניהם כ"א מפני אימת המלכות וכו' ע"ש: סימן י"ב בענן פתופת בגין דכרין.

כתב הרמב"ם בפ"ט מהלכו' אישות דין ז' מי שהנה נשוי ב' נשי' ומתה א' מהן בחייו וא' אחרי מותו ולו בנים משתייהן אע"פ שלא הניח יתר על ב' הפתופות אם נשבעת הב' וכו' בניה קודמין לירשת הפתופ' וכתב ה"ה ויש מי שאומר שאם לא מתה הב' אלא שבאה היא עצמה לגבות פתופתה שאין בני הראשונה נוטלין פתופת אמן שלא התקינו בא' בחייו ובא' במותו אלא דנקא פשמת' האחרת ובניה גובים פתופתה שפיון שכל הבנים נוטלים ליכא למיחש לאינצויי אבל פשהשניה בחיים ואין בניה נוטלים פלום איכא למיחש לאינצויי דאין זה עיקר אלא בכל גוונא נוטלים בני הא' וכן העלו הרמב"ם והרשב"א ע"ש והנה דעת יש מי שאומר הלזו שכ' ה"ה היא דעת ר"ח שהביא הרא"ש והג"מיי ולכאורה נראה שנה דעת הרמב"ם שהרי כ' מי שהנה נשוי ב' נשים ומתה א' בחייו ואחת אחרי מותו ולו בנים משתייהן וכו' משמע דדוקא בכה"ג שמתה גם הב' לאחר מותו דליכא למיחש לאינצויי אבל פשהב' בחיים דליכא למיחש לאינצויי ליכא כב"ד

וכ"כ הרשב"ש בסי' תרי"ח וז"ל שדעת הרמב"ם אין כב"ד אלא פשמתו שניהם פחיי הבעל ופחיים שניהם לתבוע פתובת אמן וכו' ע"ש ונהגה מ"ש שאין כב"ד אלא פשמתו שניהם פחיי הבעל אינו מדקדק דהא אפילו לדעת ר"ח שהזכירו הפוסקים לא פתבו אלא שמתו שניהם אפילו א' פחיו וא' אחר מותו פדי שינפו בני השנייה בכתובת אמן ולא אתו לאינצויי אבל סברא זו דבעי שמתו שתיקן פחיו לא נזכר' פלל דהא נדאי בכה"ג שמתה גם הב' הרי פניה יורשים פתובת' ולא אתו לאינצויי איברא דהרשב"ץ בח"ב סי' צ"ד פתב ג"כ פלשון הנה וי"א שאין כב"ד אלא פשמתו שתיקן פחיו אבל אם האחרונה קיימת אין שם כב"ד ע"ש וכ"כ הרדב"ז ח"ה סי' ש"א קנ"ב בשם ר"ח ע"ש והוא תימה דר"ח לא אמר אלא פשהב' עודנה פחיים אבל פשמתה גם הב' אחר מותו מודה ר"ח והוא מבואר בגמ' בר"פ מי שהיה נשוי שמתה א' פחיו וא' פמותו יש להן כב"ד ולא חיישי' לאינצויי ע"ש אלא נדאי דלשון זה אינו מדקדק ואין הפונה אלא לאפוקי אם האחרונה עדיין על ה"ה שפתב סברה זו בשם יש מי שאומר דנרא' דעתו דס"ל לה"ה דדעת הרמב"ם דאפילו פשהשנייה פחיים איפא דינא דכב"ד וזה ממה שסיים הרמב"ם שם בדין פתובת אמן בלבד והשאר חולקי' אותו בשנה ע"ש מבואר לאינצויי וא"כ ה"ה נמי פשהב' פחיי' אע"ג דבני הצ' אין וכדעת שאר הפוסקים: איברא דבעיקר סברת ר"ח פליגי בה רבנות' דיש.

מי שסובר דאם יש פנכסים יותר על שתי שתי פתובות כל שלא לקחו בני השנייה פתובת אמן איפא הסוכרים דלא אמר ר"ח אלא היכא שאין נוטלים בני הב' קודם שתשבע בני הראשונה יורשים פתובת אמן בלבד הניח יתר על ב' פתובות ונשבעת הב' וכו' הרי דמייירי איזה דבר לירש הוא דאיפא כב"ד אבל אם נשארה פחיים דעת הרמב"ם מדלא פתב דין זה נעשי' מותר לחברתה ליכא כב"ד משו' דבני השנייה לא לקחו פלום ואתו לאינצויי קיימת פדעת ר"ח שכ"ה מ"מ מבואר דעת הרשב"ש שהבין דעת הרמב"ם דס"ל כדע' ר"ח מעתה יש לתמוה שאין זה דעת הרמב"ם.

ושו"ר לה' דינא דחיי בעשין מ"ח דמ"ב שדחה ראיה זו בטוב טעם ע"ש אשר ע"כ נראה ז וזה לשונו ואם מתה קודם שתשבע בני הא' יורשים מדבריו דאע"ג דבני הב' אין להם פלום מפח אמן אפ"ה בני הראשונה יורשים פתובת אמן ולא חיישי' דילמא אתו להם פלום אפ"ה בני הראשונה יורשים פתובת אמן וכן דעת רב חנניה גאון בתשו' ס' שערי צדק ש"ד סי' ע"ש פתובות אפ"י ר"ח יודה דיש להן כב"ד אע"פ שלא לקחו פתובת אמן ויש מי שסוכרים פנשארו נכסים יותר על למיחש לאינצויי אע"פ שנוטלים בשאר נכסים בשנה כמו שהאריך בזה ה' כנה"ג בהגב"י אות ג' ע"ש ונהגה לפי דעת פלום אבל היכא דנשארו מותר דינר מודה דיש להם כב"ד מעתה י"ל שזה נמי דעת הרמב"ם שהרי כת' ואם מתה והשארו חולקים בשנה דמתבאר מדבריו דמייירי דומיא למ"ש בתח"ל דבריו מי שהיה נשוי ב' נשים וכו' אע"פ שלא בדליכא אלא שיעור ב' פתובות ועלה קאי וכתב דדוקא בכה"ג שמתה קודם ששבע' שבוע' אלמנה ונשארו לבניה ונטל' פתובת' וכשיטלו כב"ד לא ישאר פלום לבני השנייה אה"נ דמודה הרמב"ם דאין פאן כב"ד וזה נראה מוכרח אפילו היכא דהב' עדיין פחיים משום דס"ל דכשהשנייה פחיים בעי' מותר דינר על שתי הפתובות דאי לאו הכי פן נראה דעת הרמב"ם וה' נתיבות משפט דרפ"ד ע"ב צדד דדעת הרמב"ם דלא ס"ל כדע' ר"ח ע"ש ויש לדחות: ונראה דיש להכריח שדעת ר"ח דבשנייה פחיים אפ"י איפא מותר דינר אפ"ה לית' לכב"ד והוא מדאמר' בגמ' מתקיף לה ר"א וכו' ודקאמר' פתוב' נעשית מותר לחברת' דילמא לעולם אימא לה אין פתוב' נעשית מותר לחברתה והכא הוא דאיפא מותר דינר א"כ לפ"ז דלר"א אפילו במתה הב' אחריו אפ"ה בעי' מותר דינר א"כ פי דייק' מנהג נמי

דְּדוֹקָא בְּמַתָּה הֵב' אַחֲרֵיו אָבֵל אִם נִשְׁאַרְהָ הֵב' בְּחַיִּים הִיָּינוּ אֶפִּילוּ בְּכַה"ג דְּאִיכָא מוֹתֵר דִּינָר דְּלִיכָא כְּב"ד וְהִשְׁתָּא קִש' פִּינּוֹן דְּאִיכָא מוֹתֵר דִּינָר וְשְׁקִלִי בְּהוּא מוֹתֵר א"כ אִמְאִי לִיכָא כְּב"ד אֲלָא ע"כ צ"ל דְּאִפִּי בְּדְלִיכָא מוֹתֵר דִּינָר אִיכָא לֹאִינְצוּנִי מִשׁוּם דְּבָנִי הִרְאִישׁוֹנָה יוֹרְשִׁים פְּתוּבַת אֲמֹן וּבְנֵי הַשְּׁנִינְיָה אֵין יוֹרְשִׁים אֲלָא מְאוּתוֹ מוֹתֵר שְׁעֵל שְׁפִי הַפְּתוּבוֹת וְעֵינּוֹן לְהֵרֵב נַחְלָה לִיהוּשַׁע סִי' י"ט עוֹד רְאִיָּה לְזָה ע"ש: וְהִנֵּה ה' נַת"מ דְּרַפ"ד ע"ב הַק' לְדַעַת ר"ח מְדַאֲמְרִי בְּגַמ' הִלְכְתָּ אַחַת בְּחַיָּיו וְאַח' בְּמוֹתוֹ יֵשׁ לְהֵם כְּב"ד וּכְתוּב' נַעֲשִׂית מוֹתֵר לְחִבְרַת' וּפְרִיָּה עֲלָה לִישְׁמוּעִי' פְּתוּבָה נַעֲשִׂית מוֹתֵר לְחִבְרַתָּה וְאָנָּה יְדַעְנָא מִשׁוּם דְּאַחַת בְּחַיָּיו וְאַחַת בְּמוֹתוֹ יֵשׁ לְהֵם כְּב"ד וּמְאִי קוּוּשְׁי' דְּאִי הִנֵּה אֲשְׁמוּעִי' הִכִּי הוּ' א" דְּאִיכָא קִיָּמַת יֵשׁ לְהֵן כְּב"ד לְהִכִּי קְאָמַר א' בְּחַיָּיו וְאַח' בְּמוֹתוֹ לֹאִשְׁמוּעִינּוֹן דְּדוֹקָא פְּשֻׁמְתָּה א' בְּחַיָּיו וְאַ' בְּמוֹתוֹ הוּא דִּישׁ לְהֵם כְּב"ד אָבֵל אִם הַשְּׁנִינְיָה קִיָּמַת לֹא ע"ש וְכֵן הַק' ה' פּמ"א ח"א סִי' ו' דְּכ"ב ע"ג ע"ש וּכְבָר הַק' פִּן הִלַּח"מ וְנִרְאָה דְּר"ח לֹא דִיָּיק לְהַ מְדַקְא' אַחַת בְּחַיָּיו וְאַח' בְּמוֹתוֹ דְּהִיָּא וְדָאִי לֹא מְכָרַע' דְּאִיכָא לְמִימַר דָּא' בְּמוֹתוֹ דְּקְאָמַר אֵין הַפְּנִיָּה דְּמַתָּה אַחַר מוֹתוֹ אֲלָא דְּר"ל דְּהָא' נִשְׁאַרְהָ אַחַר מוֹתוֹ וּמ"מ נִרְאָה דְּנִקְט הַש"ס סַתְּמ' וְאַ' בְּמוֹתוֹ לְכָלְוֹל הַשְּׁנִי עֵנְיָנִים דְּמַתְּנִיתִין דְּהִיָּינוּ בֵּין שְׁהִיָּא בְּחַיִּים בֵּין פְּשֻׁמְתָּה דְּקַתְּנִי הִיא וְיוֹרְשִׁיָּה וְדָלָא פְּהָרֵב נַחְלָה לִיהוּשַׁע סִי' הַנּוֹ ע"ש.

אָבֵל עֵיקַר סְבַרְת ר"ח דְּדִיָּיק דְּבְחַיִּים לִיכָא כְּב"ד הוּא מְדַאֲמ' אַחַת בְּחַיָּיו וְאַחַת בְּמוֹתוֹ יֵשׁ לְהֵם כְּב"ד וְלֹא חִיָּישִׁינוֹן לֹאִינְצוּנִי מִשְׁמ' דְּהִיכָא דְּהָב' קִיָּמַת וְלֹא שְׁקִלִי בְּנִיָּה פְּתוּבַת' חִיָּישִׁי לֹאִינְצוּנִי וְכֵן מְשַׁמַּע מְדַבְּרִי כָּל הַפּוֹסְקִים וְה' פּמ"א שְׁם כְּתִב דְּחִילִיָּה דְּר"ח מְדַקְתְּנִי בְּבְרִיָּתָא וְנִשְׂא א' וּמַתָּה נִשְׂא ב' וּמַתָּה הוּא בָּאִים בְּנִיָּה שְׁל זֹו וְנוֹטְלִים פְּתוּבַת אֲמֹן ע"ש וְהִכִּי מְשַׁמַּע מְבְּרִיָּתָא קַמִּיָּתָא דְּמִיָּתִי הֵתֵם דְּקַתְּנִי בֵּן נָנִס אֹמַר יְכוּלִים בְּנֵי הָא' לֹמַר לְבָנֵי הֵב' טְלוּ פְּתוּבַת אֲמִכֶּם וְצָאוּ ע"ש וְעֵינּוֹן לְהַ קְרִיבּוֹן נִמְנָאֵל שְׁהַקְשָׁה מְשַׁנִּי בְּרִיָּיתוֹת הַלְלוּ לְדַעַת הַחוֹלְקִים עַל ר"ח דְּהוּ' לְמַתְּנֵי רְבוּת' טְפִי שְׁאִפִּי' בְּחַיָּי ב' נוֹטְלִים כְּב"ד ע"ש וְאִי מְהָא לֹא מְכָרַע' דְּנִקְט הִכִּי לְרְבוּת' טְפִי לְמַ' דְּפְתוּב' נַעֲשִׂית מוֹתֵר לְחִבְרַתָּה אֶפִּילוּ לְאַחַר מִיתַת הֵב' דְּאֵלוּ בְּחַיָּי' פְּשִׁיט' דְּב"ח הִיא פְּדַאֲמְרִי דְּב"ח כ"ע לֹא פְּלִיגִי וְכו' ע"ש וְעֵינּוֹן לְהַ נַחְלָה לִיהוּשַׁע סִי' הַנּוֹ וְדוּק: עוֹד דְּאִינוּ לְהַ נַת"מ דְּרַפ"ג ע"ג שְׁהַק' לְרַעַת הַחוֹלְקִי' עַל ר"ח מְדַאֲמְרִי בְּגַמ' אֶפְלוּגְת' דְּבֵן נָנִס וְר"ע דְּב"ח כ"ע ל"פ דְּהֵנִי מוֹתֵר פִּי פְּלִיגִי בְּכַתוּבָה נַעֲשִׂית מוֹתֵר לְחִבְרַתָּה וּלְפ"ז פְּשֻׁמְתָּה שְׁנִינְיָה קִיָּמַת כ"ע ל"פ דְּפְרִיע' פְּתוּבַת' נַעֲשִׂית מוֹתֵר לְחִבְרַתָּה שְׁהָרִי בְּוֹלָם פּוֹרְעִים לְאַלְמָנָה וְחֹב גָּמוֹר הוּא וְכִינּוֹן שְׁפֵן אִי דְּמַת' הֵב' אַח"כ לְמָה לֹא תַעֲשֶׂה מוֹתֵר לְגַבִּיָּית פְּתוּבַתָּה זֹאת שְׁגוֹבִים בְּנֵי הַשְּׁנִינְיָה וְאֵע"פ שְׁלֹא נַתְּקִיָּמ' מְצַנַת פְּרִיעַת ב"ח כ"ז שְׁלֹא פְּרַעוּ אוֹתוֹ מ"מ עֲדִינּוֹן הוּא בְּרִשׁוֹת הַיְתוּמִים וְהָרִי הוּא פְּאֵלוּ חִלְקוּ אוֹתוֹ בִּינֵיהֶם וּבְאוּתָהּ שְׁעָה נַתְּקִיָּמָה נַחְלָה דְּאוּרִיָּתָא אַת"ד וְהִנֵּה חֲזִינָא לְהַ יְכִין וּבְעֵז בְּתִשׁוּבָ' ח"א סִי' קַל"ו שְׁאַחַר שְׁהִבִּיא דַעַת הַחוֹלְקִי' עַל ר"ח פְּתִב וְנ"ל וְהִנֵּרְאָה מְדַבְּרִיָּהֶם שְׁאִין לְבֹן הִרְאִישׁוֹנָה לְקַסַת פְּתוּבַת אֲמוֹ עַד שְׁתַּגְּבָה הַשְּׁנִיָּת שְׁהִיָּא בְּחַיִּים פְּתוּבַת' וְכ"ז שְׁלֹא גְבַתָּה פְּתוּבַתָּה אֵין לְתַבּוּעַ פְּתוּבַת אֲמוֹ עַכ"ל וּפְסַק הָרַב שְׁם דִּין זֶה לְהִלְכָה בְּאוֹת כ"ג ע"ש וּמַעֲתָה ל"ק מַה שְׁהַקְשָׁה הָרַב נַת"מ דְּוֹדָאִי מְשַׁעַת מִיתַת אַבִּיָּהֶם לֹא זָכוּ בְּכַב"ד דְּכַב"ד אֵינָה אֲלָא עַד שְׁתַּגְּבָה הֵב' פְּתוּבַת' וְכ"ז שְׁלֹא גְבַתָּה אֵין פֶּאֶן כְּב"ד וְכִינּוֹן דְּמַתָּה אַח"כ הֵב' נַעֲשִׂית פְּתוּבַתָּה מוֹתֵר לְחִבְרַתָּה אִיכְרָא דְּאֵעִיקְרָא מ"ש ה' יְכִין וּבְעֵז דְּכ"ז שְׁלֹא גְבַתָּה פְּתוּבַת' אֵין לוֹ לְתַבּוּעַ פְּתוּבַת' אֲמוֹ לֹא נַתְּבָאָר פִּן לְהִדְיָא בְּדַבְּרִי הַפּוֹסְקִים אֲלָא מְשַׁמַּעוֹת בְּעִלְמָא וְיֵשׁ לְעַמּוּד בְּזָה מְמ"ש הָרֹא"ש שְׁם וְנ"ל וְהִיכָא דְּהוּוּ נְכִסִּי יוֹתֵר מְפָדִי פְּתוּבַת הָא' וְכְשִׁפְרַע הַפְּתוּב' הֵב' לֹא נִשְׂאָר לְבָנֵי הָא' פְּדִי פְּתוּבַת' רְאִיתִי מִן הַגְּדוּלִים שְׁפַתְבוּ דְּלֹא תִיקְנוּ כְּב"ד אֲלָא הִיכָא דְּמָצוּ לְמִשְׁקַל כָּל פְּתוּבַת אֲמֹן וְלֹא מְסַתְּבַר כָּלְל פִּינּוֹן דְּבִשְׁע' מִיתַת

אביהם הנה בנכסי פרי לקנים נחלה דאורייתא לא הפסידו זכותם ומה שישאר אחר הפריעה יטלו
הן רב למעט עכ"ל ולפי דעת הרב יכין ובעז דס"ל דלא יזפו בכב"ד אלא עד שתטול הב' פתובה'
א"כ ה"נ בשעת מיתת אביה' לא זכו בכב"ד עד שיפרעו הפתובה הב' וכשפרעו הפתובה הב' הרי
לא נשאר פדי פתובה ואין פאן כב"ד: והנראה פשוט שאין הפונה שלא זכו בכב"ד אלא עד אחר
שיפרעו דנדאי דמשעת מיתת אביהם זכו בכב"ד אלא שאינן יכולים לטול ולגבות עד שיפרעו
פתובת הב' משום שהנכסים משועבדים לפתובה' הב' ולפ"ז שפיר קשיתא להרא"ש לדעת הגדולים
שפתבו דלא תיקנו כב"ד אלא היכא דמצו למשקל כל פתובה' אמן דלא מסתבר פלל פיון דבשע'
מיתת אביהם הנה בנכסים פדי לקנים נחלה דאורייתא לא הפסידו זכותם וכו' דהא משעת מית'
נמי זכו והיו הנכסי ראויים להגבות בכב"ד ואע"ג דפרעו אח"כ ולא נשאר שיעור כב"ד לא
הפסידו זכותם ועיין להרב פרח מ"א סי' הנז' דכ"ב ע"ג ודו"ק: והנה הרא"ש כ' וז"ל ואם לא היו
הנכסי אלא פשיעור פתובה' הא' ופרעו מהם פתובה' הב' לא יטלו בני הא' המותר פיון דאי הוו
שקלי פתובת אמן מיעקב' נחלה דאורייתא שלא הנה שם מותר דינר וכו' ה' נת"מ דרפ"ב ע"ד
שמדברי הרשב"א והריטב"א נראה דפליגי אהרא"ש ממה שהכריחו נגד אותם הסוכרי' דלא מצו
למשקל כב"ד אלא היכא דשקלי בשלימות מדאמ' בגמ' וש"מ פתובה נעשית מותר לחברתה
ממאי מדלא קתני אם יש שם מותר דינר וא"א דמ"מ שיעור ב' פתובה' בעי' א"כ הו"ל לפ' ולומר
אם יש שם שתי פתובות ע"ש ומינה יש להכריע נמי דלא פהרא"ש דא"א דמ"מ שיעור פתובה' א'
בעי' א"כ אפתי הו"ל לפ' אם יש פתובה' א' ומותר דינר וכו' ע"ש ובש"מ בשם הריטב"א נראה
דס"ל דאפילו ליכא שיעור פתובה' א' נוטלים בני השנייה פתובת אמן והנשאר נוטלים בני הב'
פתובת אמן והשאר נוטלים בני הראשונה דכל היכא דאיכא פדי פתובה' הב' אע"פ שאין בה משלום
הפתובה' הא' שקלי לי' בני הא' וכו' וכן מבוא' מדברי רש"י במ"ק הובא שם בש"מ אחר דברי
הריטב"א ע"ש שו"ר להרב מגילת ספר עשין מ"ח דס"ג ע"ד שהביא דברי הריטב"א הללו ומ"ש
שם ע"ד ה' נת"מ דלא מכרע' דהשת' דב' פתובות לא בעי' ליכא למפרך דאם פן הו"ל אם יש
פתובה' הא' ומותר דינר דהו' טעמא דאי שקלי' פתובת אמן מיעקבא נחלה דאורייתא פי לא
הנה שם מותר דינר לא הוצרך לפרשו דמלתא דאתיא ממילא מסכר' היא ע"ש וליתא דא"כ היא
גופא תק' לך דמאי דקאמ' הש"ס ממאי מדלא קתני אם יש שם מותר דינר והא פשיטא דבעי' מותר
דינר לקיומי נחלה דאורייתא אלא ע"כ משום דליכא למטעי בפתובה נעשית מותר לחברתה א"כ
השתא נמי א"א דמ"מ שיעור פתובה' א' בעי' א"כ הו"ל לפרש נמי דבעי' שיעור פתובה' א' פי היכי
דלא נטעי למימר דכיון דאיכא לקיומי נחלה דאורייתא בפריע' הב' אפי' ליכא שיעור פתובה' הא'
שפיר דמי וכדעת הריטב"א: והנה בעיקר דין זה דמתה אחת בחייו ואחת במותו דאמרי' פתובה
נעשי' מותר לחברת' יש לחקור דכיון דאמרי' דפתובה נעשית מותר לחברתה וא"צ אפי' מותר
דינר משום דבפריע' הפתובה' הב' מתקיימת נחלה דאורייתא ואלו במתו שתיהן בחייו בעי' מותר
דינר ואפילו יש עליהם בעל חוב דאיכא לקיומי בי' נחלה דאורייתא לא מהני אלא דוקא פשהחוב
הוא כנגד אותו המותר כמ"ש רש"י בדרף צ' ע"ב בד"ה דכ"ע וכו' דבב"ח בעי' שיש שיעור ב'
פתובות ומותר דינר והוא משועבד לב"ח והרא"ש הביא דברי רש"י הללו וסיים עליה אבל אם
אין שם מותר דינר על ב' הפתובות אף ע"פ שהם צריכים לפרוע חוב אביהם לא אמרי' הרי קיימו
נחלה דאורייתא וכו' ע"ש והשתא קש' דמאי שנא וצ"ל דפריעת ב"ח לא דמי לפריע' חוב הפתובה
דשאני פריעת חוב דפתובה דמשעת מיתה פכר נתחייבו לפרועו ומשעת מיתה הוא גובה ומש"ה
פתובה נעשי' מותר לחברת' משא"כ בפריע' החוב דעלמ' דקי"ל מפאן ולהב' הוא גובה וכיון

דבשעת מיתה לא הִיָּה שם מוֹתֵר יֵתֵר עַל שְׁתֵּי הַפְּתוּבוֹת זָכוּ מִיַּד בְּנֵי הַקְּטָנִי וּכְשָׁא אַח"כ לַגְּבוֹת חוּבוֹ הָיָה פְּדָבֵר שְׁנַתְּחַדֵּשׁ בֵּינֵיהֶם אַח"כ מִשּׁוֹם דְּקִי"ל ב"ח מִפְּאֵן וּלְהַבָּא הוּא גּוֹבָה וְאִינוּ מְבַטְלִי הַזְּכוֹת שֶׁזָּכוּ בְּנֵי הַקְּטָנָה וּפְשִׁיטָא וְדַאי דְּלִכ"ע אַע"ג דִּישׁ ב"ח אַפ"ה בְּעִי יֵתֵר עַל ב' הַפְּתוּבוֹת דִּינָר: וּלְפ"ז אֵין מְקוֹם לַמ"ש ה' נַת"מ דְּלִפִּי דַעַת הַרְשָׁב"א וְהָרִיטְב"א דַס"ל בְּמַתָּה א' בְּחִיּוֹ וְא' בְּמוֹתוֹ דְּלָא בְּעִי אֶפְּלִי שִׁיעוֹר פְּתוּבָה א' אֶלָּא כָּל שִׁפְרָעוֹ פְּתוּבָה הִרְאִישׁוּנָה וְהוֹתִיר יִטְלוּ הַמוֹתֵר בְּנֵי פְּתוּבָה הָא' וְלָא בְּעִי עַד שִׁיְהָא פְּשִׁיעוֹר פְּתוּבָה הָא' וּמוֹתֵר דִּינָר וּלְפִי דְּבָרֵיהֶם צ"ל דְּבִשְׁתֵּי הֶן בְּחִיּוֹ נְמִי ע"ב לָא אֶמְרִי דְּבְעִי ב' פְּתוּבוֹת וּמוֹתֵר דִּינָר אֶלָּא כְּשִׂאֵין שֵׁם פְּרִיעַת חוּב אִפִּי דִּינָר אֶבְל אִם פְּרָעוֹ חוּב בְּדִינָר וְהִשְׁאִיר יִטְלוּ בְּנֵי הָא' פְּתוּבָת אֶמֶן וּבְנֵי הַב' הַנְּשָׂאֵר מִן הַמָּמוֹן אַת"ד ע"ש וְלִיתָא דְּלָא דְּמִי פְּרִיעַת הַפְּתוּבָה לְפְרִיעַת ב"ח דְּבִכְתוּבָה שְׁפִיר אֶמְרִי נְעֻשִׁית מוֹתֵר לְחִבְרָת' פִּינּוֹן דְּמִשְׁעַת מִיתָה פְּבָר גְּתַחֲיָבוּ לְפְרָעוֹ הַפְּתוּבָה מִשָּׂא"כ בְּב"ח דְּלָא חֲשָׁבִי פְּרִיעַת ב"ח בְּמוֹתֵר לְכְתוּבָה וְכ"כ הַפְּרִישׁ בְּסִי קִי"א ס"ק י"ז וְנ"ל וְל"ד לְב"ח הַנְּ"ל דְּשֵׁם שִׁינָה טַעַם דְּב"ח מִפְּאֵן וּלְהַבָּא הוּא גּוֹבָה וְכַמֶּש"ל מִשָּׂא"כ בְּכְתוּבָה דְּאֶלְמָנָה דְּמִיָּד פְּשִׁמַת גְּתַחֲיָיב לָהּ פְּתוּבָת' וּבְפְרָעוֹן פְּתוּבָתָה גְּתַחֲיָיב גְּתַלָּה דְּאוֹרֵייתָא וְכו' ע"ש.

א"ק טוּבָא לְפ"ז שְׁהָרִי הִרְא"ש כַּת' וְנ"ל וְאִם לָא הָיָה שֵׁם נְכָסִים אֶלָּא כְּשִׁיעוֹר פְּתוּבָה א' וּפְרָעוֹ מִהֶן פְּתוּבָת הַב' לָא יִטְלוּ בְּנֵי הִרְאִישׁוּנָה הַמוֹתֵר פִּינּוֹן דַּאי הָוִי שְׁקִלִי פְּתוּבָת אֶמֶן מִיעַקְרָא גְּתַלָּה דְּאוֹרֵייתָא פִּי לָא הָיָה שֵׁם מוֹתֵר דִּינָר עַל פְּתוּבָת אֶמֶן וְכֵן פִּירֵשׁ"י בְּב"ח שִׁישׁ שִׁיעוֹר שְׁתֵּי פְּתוּבוֹת וּמוֹתֵר דִּינָר וְכו' ע"ש"ב וּלְפַמ"ש הַפְּרִישָׁה ק' דְּמָה רְאָיָה מִיִּתִי הִרְא"ש מְדַבְּרִי רַש"י דְּהָא פְּרִיעַת ב"ח לָא דְּמִי לְפְרִיעַת פְּתוּבָה דְּהָא קִי"ל ב"ח מִפְּאֵן וּלְהַבָּא הוּא גּוֹבָה מִשָּׂא"כ בְּפְרִיעַת פְּתוּבָה דְּמִשְׁעַת מִיתָה הוּא גּוֹבָה וּכְבָר הַק' כֵּן הִרְבּוּ מְגִילַת סֵפֶר דַס"ד ע"ז בְּדַבְּרֵי הִרְא"ש ע"ש: וְהִנֵּה הַלְבוּשׁ בְּסִי קִי"ז ס"ט פְּתַב בְּדַבְּרֵי הִרְא"ש דְּבַא' בְּחִיּוֹ וְא' בְּמוֹתוֹ שְׂאִם אֵין שֵׁם נְכָסִים אֶלָּא כְּדִי פְּתוּבָה הָא' וְכו' אֵין פְּאֵן.

כְּב"ד פִּינּוֹן דְּבִשְׁעַת מִיתַת אַבִּיָּהֶם לָא הָיָה שֵׁם מוֹתֵר לְמִיָּם גְּתַלָּה דְּאוֹרֵייתָא וְזָכוּ מִיַּד בְּנֵי הַשְּׁנִיָּה לְחִלּוֹק שְׁנָה בְּשְׁנֵי וּכְשִׁנְשָׁבַע אַח"כ אֶמֶן עַל פְּתוּבָתָה וּבְאִתָּהּ לַגְּבוֹתָהּ הוּא דְּבָר שְׁנַתְּחַדֵּשׁ אַח"כ בֵּין הִירְשִׁי דְּהָא קִי"ל ב"ח מִפְּאֵן וּלְהַבָּא הוּא גּוֹבָה וְאִינוּ מְבַטְלִי הַזְּכוֹת שֶׁזָּכוּ פְּבָר בְּנֵי הַפְּתוּבָה הַקְּטָנָה וְכו' אֶבְל אִם יֵשׁ מוֹתֵר עַל פְּתוּבָה א' יִקְחוּ בְּנֵי הָא' כְּב"ד אַת"ד ע"ש הָרִי מְבַאָּר מְדַבְּרֵי הַלְבוּשׁ הַלְלוּ דַס"ל דְּפְרִיעַ' ב"ח וּפְרִיעַת פְּתוּבָה זֶה נוֹה שְׁוִין דְּשִׁנִּיהֶם מִפְּאֵן וּלְהַבָּא הֵן גּוֹבִים וְדָלָא כְּדַעַת הַפְּרִישׁ'.

אָדָּ ק"ט לְדַעַת הַלְבוּשׁ דְּמָה יַעֲנֶה לְקוֹשְׁיָא זֹה שְׁפַתְּבָנוּ דַמ"ש פְּרִיעַ' ב"ח מְפְרִיעַ' פְּתוּבָת הַשְּׁנִיָּה אֶשְׁר ע"כ גְּרָאָה לִיִּישׁב דַס"ל לְהַלְבוּשׁ דְּבִין פְּרִיעַת הַפְּתוּבָה וּבִין פְּרִיעַת ב"ח זֶה נוֹה שְׁוִין וְעִיקָר הַחִילּוֹק הוּא הִיכָא דַאיכָא ב' פְּתוּבוֹת ב"ד פְּגוֹן שְׁמַתוֹ שְׁתֵּי נְשִׁים בְּחִיּוֹ דְּבְעִי שִׁיעוֹר שְׁתֵּי פְּתוּבוֹת וּמוֹתֵר דִּינָר קִיָּים גְּתַלָּה דְּאוֹרֵייתָא אֶבְל הִיכָא דְּמַתָּה א' בְּחִיּוֹ נְאֻחַת בְּמוֹתוֹ אוֹת' שְׁמַתָּה אַחֲרֵי מוֹתוֹ הִיא נִק' ב"ח וְלִית לָן הַשְׁמָא אֶלָּא כְּב"ד א' וּבְעִי שִׁיְהוּ בְּנְכָסִים שִׁיעוֹר פְּתוּבָה וּכְתוּבָה א' וּמוֹתֵר דִּינָר כְּדִי לְמִיָּם גְּתַלָּה דְּאוֹרֵייתָא וּבְהָא הוּא דְּאֶמְרִי פְּתוּבָה נְעֻשִׁי מוֹתֵר לְחִבְרָתָהּ פִּינּוֹן דְּלָא בְּעִי אֶלָּא שִׁיעוֹר פְּתוּבָה אַחַת לְב"ד כָּל שִׁישׁ מוֹתֵר עַל כְּב"ד מְקִיָּמִי בִי פְּרִיעַת ב"ח וְהִשְׁתָּ ב' הַדִּינָים שְׁוִין דְּבִין בְּב"ח וּבִין בְּכְתוּבָה נְעֻשִׁית מוֹתֵר לְחִבְרָת' בְּשִׁנִּיהֶם בְּעִי מוֹתֵר דִּינָר וְה"ה נְמִי אִם לָא הָיָה הַחוּב אוֹ הַפְּתוּבָה יוֹתֵר מִן הַמוֹתֵר שִׁיפְרָעוּ לְב"ח אוֹ לְכְתוּבָה וְהִשְׂאֵר יִהְיֶה לְכַב"ד: וְעַפ"ז נִיחָא מַה שְׁהִבִּיא הִרְא"ש רְאָיָה מְדַבְּרֵי רַש"י דַר"ל דְּכָמוּ שְׁמַצִּינוּ בְּב' פְּתוּבוֹת ב"ד דַס"ל לְרַש"י

דְּבַעִי שְׂיִהְיֶה שִׁיעוּר ב' הַפְתָּחוֹת וּמוֹתֵר דִּינָר ה"נ בְּכַתְּוֹבָה נַעֲשִׂית מוֹתֵר לְחַבְרָתָה נְמִי בַעִי שְׂיִהְיֶה שָׁם בְּשַׁעַת מִיתַת אֲבִיהֶם שִׁיעוּר כב"ד וּמוֹתֵר דִּינָר וְאֵה"ן דְּבִין בְּזָה וּבִין בְּזָה אֲפִילוּ הִנֵּה הַחוּב אוֹ הַפְתָּחוֹת יוֹתֵר מִהַמוֹתֵר מִהֵנִי וְלֹא מִבְּטָלָא כב"ד וְהַעֲיָקֵר הוּא שְׂיִהְיֶה בְּשַׁעַת מִיתָה מוֹתֵר דִּינָר עַל כב"ד וּכמ"ש הָרֵא"ש שָׁם לְקַמְלִי: אִךְ אֲפִתִי יֵשׁ לְתַמּוּהָ עַל הָרֵא"ש פִּינּוֹן דְּכִי לִיפָא מוֹתֵר דִּינָר לֹא מִהֵנִי מֵה שְׁפוֹרְעִים הַחוּב מִשּׁוּם דב"ח מְפָאן וְלִהְבָּא הוּא גּוֹבָה א"כ הִיכָא דְכַתְּוֹב' נַעֲשִׂית מוֹתֵר לְחַבְרָתָה אִיךְ פֶּתַח הַטַּעַם מִשּׁוּם דְּבַפְיָרְעוֹן פְּתוּבַת הַב' מְקַיְיִמִי נַחְלָה דְאוּרִיִּיתָא שְׁהָרִי טַעַם זֶה דְּפִירְעוֹן הַחוּב לֹא מִהֵנִי אֲלֵא עַד דְּאִיפָא מוֹתֵר דִּינָר וְא"כ הו"ל לְהָרֵא"ש לומר דַּה"ט דְּכַתְּוֹב' נַעֲשִׂית מוֹתֵר לְחַבְרָתָה מִשּׁוּם דְּאִיפָא מוֹתֵר עַל הַפְתָּחוֹת הָא' וְלֹא ה"ט מִשּׁוּם דְּבַפְיָרְעוֹן הַחוּב מְקַיְיִמִי נַחְלָה שְׁהָרִי טַעַם זֶה אֵינוֹ אִי לֹאוּ מִשּׁוּם דְּאִיפָא מוֹתֵר דִּינָר וּצ"ע.

אִיבְרָא דְמָרְן בַּש"ע ס' קי"א פֶּתַח וְז"ל הִנֵּה שָׁם דִּינָר אוֹ יוֹתֵר אִף עַל פִּי שְׂיִישׁ עָלָיו שִׁט"ח פְּנִיגָד הַיּוֹתֵר אֵינוֹ מְמַעֵט וְכו' וִי"א שְׁאֲפִילוּ הַחוּב יוֹתֵר מִהַמוֹתֵר שְׁעַל שְׁתֵּי הַפְתָּחוֹת יִפְרְעוּ לַב"ח וְהַשְּׂאָר יִחְלָקוּ וְכו' ע"ש מִשְׁמַע דְּלִסְבָּרָא א' דִּסְתָם מָרְן לֹא מִהֵנִי כְּשִׂישׁ עָלָיו שִׁט"ח אֲלֵא דְנוֹקָא כְּשִׂהוּא נִגְדַּת הַמוֹתֵר וְלֹא יוֹתֵר מִהַמוֹתֵר וְכַתְּבֵהּ ה' ח"מ וְלֹא יַדְעָתִי לָמָּה כ' דִּין זֶה בְּשֵׁם י"א דְגַם הֶרְמֵב"ם הֵכִי ס"ל אַע"פ שֶׁכ' פְּנִיגָד הַמוֹתֵר וּכ"מ מְדַבְּרִי הַמ"מ שֶׁכ' יֵשׁ מִי שֶׁכ' שְׂאָם לֹא יִסְפִּיק שְׁתֵּי הַפְתָּחוֹת וְכו' וְכֵן פֶּסֶק וְסִתָּם בַּס"ט אַת"ד ע"ש וְכִנְיָתוֹ מְבִנְיָתָה דְּאִיבְרָא דְדִין זֶה הוּא בְּמַחְלֻקָתָה בֵּין הַפּוֹסְקִים כַּמ"ש הָרֵא"ש וְה"ה אֲמַנָּם פִּינּוֹן דְּמָרְן עֲצָמוֹ בַּס"ט פֶּסֶק דְּהַמוֹתֵר יִקְחוּ בְּנֵי הָרֵאשׁוֹנָה בְּחֹרֶת ב"ד א"כ אִיךְ סֶתְמַבְס"ו נִגְדַּת סְבָרָא זֹו וְכ' הַסְבָּרָא דְהִיא אֲלִיבָא דְהַלְכָתָא בְּשֵׁם י"א וְיֵשׁ לְתַמּוּהָ עַל הֶרֶב ב"ש שְׁתַּמָּה עַל מָרְן בַּמ"ש וִי"א דְאַפִּי הַחוּב יוֹתֵר מִהַמוֹתֵר דְּמִשְׁמַע דְּאִיבְרָא פְּלוּגְתָא בְּזָה וְלִיתָא וְכ' שְׁפָכֵר תַּמָּה הַח"מ עַל הַמַּח' בְּזָה ע"ש וְלֹא דַק דְּנִדְאִי דְאִיבְרָא פְּלוּגְתָא בְּזָה וְתַמִּיָּה' הַח"מ הִיא כַּמ"ש: פֶּרֶס מ"ש הַח"מ שָׁם בַּס"ק י"ד לְהוֹכִיחַ דַּעַת הֶרְמֵב"ם דְאַפִּי הַחוּב יוֹתֵר מִדִּינָר שְׂיִיךְ כַּב"ד שְׁפָן מִשְׁמַע מְדַבְּרִי הֶרְמֵב"ם דְאַפִּילוּ הַחוּב יוֹתֵר מִדִּינָר שְׂיִיךְ כַּב"ד שְׁפָן מִשְׁמַע מְדַבְּרִי הֶרְמֵב"ם שְׁפָתַב בְּדִין ז' בְּנִיָּה קוֹדְמִים לִירֻשַׁת פְּתוּבַתָּה מְדַקְאֵמֵר קוֹדְמִים אִף שְׁלֹא יִשְׂאָר לְבַנֵּי אַחֲרָתָה כַּב"ד בְּמִלּוּאוֹ ע"ש יֵשׁ לְתַמּוּהָ עָלָיו דְּהָא לְשׁוֹן זֶה שְׁפָתַב הֶרְמֵב"ם הוּא עֲצָמוֹ לְשׁוֹן הַמְּשֻׁנָּה דְקַתְּנִי שְׁנִיָּה וְיִוְרָשִׁיָּה קוֹדְמִים לְיִוְרָשִׁי רֵאשׁוֹנָה וְאַפ"ה דַּעַת הַפּוֹסְקִים שְׁהִבִּיא הָרֵא"ש וְה"ה דְּאִין דִּין כַּב"ד עַד שְׂיִהְיֶה שִׁיעוּר שְׁתֵּי פְתוּבוֹת בְּשְׁלִימוֹת וְאַדְרָבָא מְלִשׁוֹן הֶרְמֵב"ם שְׁפָתַב בְּדִין ו' אַע"פ שְׂיִישׁ עָלָיו שִׁט"ח פְּנִיגָד הַיּוֹתֵר מִשְׁמַע דְּנוֹקָא שְׁהַחוּב הוּא פְּנִיגָד הַמוֹתֵר אֲבָל אִם הוּא יוֹתֵר מִהַמוֹתֵר אֵין פָּאן כַּב"ד וְכֵן רֵאִינוּ לְהֶרֶב נַח"מ דַּרְפ"ג שְׁהַכְרִיחַ כֵּן דַּעַת הֶרְמֵב"ם ע"ש.

וְל' קוֹדְמִים אֲפָשֵׁר לִיִּישֵׁב לְדַעַתָּם דַּנ"מ הִיכָא דְהִיוּ הַנְּכֻסִים מְרוּבִים וְנִתְמַעְטוּ דְבְּשַׁעַת מִיתַת הָאָב הִנֵּה שָׁם שִׁיעוּר שְׁתֵּי פְתוּבוֹת דְּכָבֵר זָכוּ בַּכַּב"ד וְכִינּוֹן שְׁנַתְמַעְטוּ אַח"כ אַע"ג דְּלֹא נִשְׁתַּיֵּיר שִׁיעוּר שְׁתֵּי פְתוּבוֹת נוֹטְלִים בְּנֵי הַשְּׁנִיָּיָה פְתוּבַת אֲמֵן בְּשְׁלִימוֹת וּמֵה שְׂיִישׂאָר נוֹטְלִים בְּנֵי הָרֵאשׁוֹנָה אַע"ג דְּלִיפָא שִׁיעוּר פְתוּבַת אֲמֵן וְהִינּוּ דְקַתְּנִי קוֹדְמִים: וְלִפִּי מֵה שְׁנַתְבָּאָר צְדָקוֹ דְּבַרִּי הֶרֶב נַח"מ דְּלִפִּי דַּעַת הֶרְשֵׁב"א וְהָרִיטְב"א דַּס"ל דְּבַמְתָּה אַחַת בְּחִיָּו וְאַחַת בְּמוֹתוֹ א"צ שְׂיִהְיֶה שִׁיעוּר כַּב"ד אֲלֵא כָּל שְׂיִפְרְעוּ פְתוּבָה הַשְּׁנִית מְקַיְיִמִי נַחְלָה דְאוֹ וְהַשְּׂאָר יִטְלוּ לַכַּב"ד ה"נ בְּשְׁתֵּיִתָּן בְּחִיָּו נְמִי ע"כ לֹא אֲמַרִי דְבַעִי ב' פְתוּבוֹת וּמוֹתֵר דִּינָר אֲלֵא כְּשִׂאֵין שָׁם פְּרִיעַת חוּב אֲבָל אִם יֵשׁ עָלֵיהֶם פְּרִיעַת חוּב וְהַשְּׂאִיר יִטְלוּ בְּנֵי הָא' פְתוּבַת אֲמֵן וּבְנֵי הַשְּׁנִיָּה הַנְּשִׂאָר מִהַמּוֹן דְּפְרִיעַת ב"ח דוֹמָה בְּדוּמָה לְפְרִיעַת פְתוּבָה הַב' דְּזָה וְזֶה מְפָאן וְלִהְבָּא הוּא גּוֹבָה אִךְ מ"ש שְׂיִטְלוּ בְּנֵי הָא' פְתוּבַת אֲמֵן וּבְנֵי הַב' הַנְּשִׂאָר מִן הַמּוֹן לֹא דַק דְּבַכָּה"ג וְדִאִי חוֹלְקִי לְפִי שִׁיעוּר הַפְתָּחוֹת כַּדְקִי"ל בְּהִנֵּה שָׁם יוֹתֵר

על פְּדֵי הַשְּׂמִי כְּתוּבוֹת דִּינָר וְהִיָּה עֲלֵיהֶם חוֹב אֲפִילוּ הִיָּה חוֹב יוֹתֵר מִהַמְּנוֹתָר שְׁעַל שְׂמֵי הַכְּתוּבוֹת יִפְרְעוּ לִבֵּי הַשְּׂאָר יִחְלְקוּ כְּפִי שְׂמֵי הַכְּתוּבוֹת כִּמִּשְׁכָּל הָרֵאָשִׁי וְהַטּוֹר וּמִרְן בִּשְׁעַל סִי ז' ע"ש: דְּהַנְּהָר בְּשׁוֹ"ת יָכִין וּבְעֵז ח"א סִי קל"ו כ' וְנ"ל אֲבָל אִם מִתָּה הָא' וְאִתְּ"פ מֵת הוּא בְּחִי הַב' פָּרַח דִּין כִּב"ד מִבְּיַנְיָהֶם וְכ"ה דְּעַת ר"ח מ"מ דְּעַת גְּדוּלֵי הָאֲחֵרוֹנִים וְנ"ל שְׂאֲפִי בְּחִי הַב' אִם בָּאָה לְגַבּוֹת בְּתוֹבַת יֵשׁ לְבָנֵי א' דִּין כִּב"ד אִם יֵשׁ שָׁם מוֹתֵר דִּינָר עַל ב' הַכְּתוּבוֹת.

וְכו' ע"ש וַיֵּשׁ לְתַמּוּהָ דְאֲפִי שְׂעִינָר ב' כְּתוּבוֹת לֹא בְעֵי דְנָהִי דְסִבְרָ' זֹו הַזְּכִירוּהָ הָרֵאָשִׁי וְהָרִ"ן וְה"ה מ"מ פְּנֻלָם שְׁלָקוּ עַל סִבְרָא זֹו וְהָעֵלוּ דְכְתוּב' נַעֲשִׂית מוֹתֵר לְחִבְרַת' וְלֹא בְעֵי שְׂעִינָר ב' כְּתוּבוֹת וְכ' ה"ה שְׁפֵן דְּעַת הָרֵשֶׁבֶ"א וְאֲפִי נִימָא דְפִסְק בְּסִבְרָא זֹו אֲכַתִּי ק' דְכִינּוֹן דְכְתוּבָה נַעֲשִׂית מוֹתֵר לְחִבְרַת' א"כ לְמָה הַצְּרִיף מוֹתֵר דִּינָר נְכִיּוּצָא בְּזֵה תְמָה הָרַב נַת"מ עַל מַהֲרַש"ךְ ח"א סִי ק"ן ע"ש עוֹד יֵשׁ לְתַמּוּהָ עַל ה' יָכִין וּבְעֵז דְשָׁם בְּסִי ו' הִבִּיא דְעַת ר"ח וְכ' עֲלָהּ וְגְדוּלֵי הָרֵאָשׁוֹנִים דְּחוּ דְבָרִים אֵלוּ נְכַתְבוּ שְׂאֲפִי בְּחִי הַב' אִם בָּאָה לְגַבּוֹת כְּתוּבַת' יֵשׁ לְפָנֵי הָא' כִּב"ד אִם יֵשׁ מוֹתֵר עַל כְּתוּבַת הָאֲשֶׁה הַב' לְפִי שְׂהִיא קוֹדֶמֶת לְגַבּוֹת תְּחִלָּה וְכו' ע"ש וְנָר' מְדַבְּרִי דְכּוֹנְתוֹ לְדְעַת הָרֵשֶׁבֶ"א וְהָרִיטְבֵ"א שְׂהִבִּיא ה' נַת"מ דְס"ל דְאֲפִי לִיכָא מוֹתֵר דִּינָר עַל כִּב"ד נוֹטְלִי מַה שְׂיִשְׂאָר מִכְּתוּב' הַב' וְזֵה הַפָּדָה מִמ"ש בְּסִימָן קל"ו וְצ"ע.

וְכִמוֹ כֵּן יֵשׁ לְתַמּוּהָ עַל מ"ש מְהָר"י עֵינְיָאֵשׁ בְּשׁוֹ"ת בֵּית יְהוּדָה בְּמִנְהַגִּים דְק"י ז' סִי ז' וְנ"ל מְזוֹנוֹת הַבֵּת קוֹדְמִים לְכִב"ד וְכו' אֲבָל פְּרַנְסַת הַבֵּת וְכו' דְדִינָן כְּחוֹב וְכו' דְאִז יִגְבוּ פְּרַנְסַת' וּמְזוֹנוֹתֵיהָ אִם אִתְּ"פ יִשְׂאָר שְׂעִינָר ב' הַכְּתוּבוֹת וּמוֹתֵר דִּינָר קַרְקַע אִז נוֹהֲגַת כִּב"ד וְכו' ע"ש וְהֵן דְבָרִים תְּמוּהִים דְכִינּוֹן דְחֻשְׁבִּי לִיָּה כְּחוֹב א"כ כָּל שְׂיֵשׁ אַחַר מִיתַת הָאָב שְׂעִינָר ב' כְּתוּבוֹת וּמוֹתֵר דִּינָר אִז יִגְבוּ פְּרַנְסַתֶּם וּמְזוֹנוֹתֵיהָ וְהַשְּׂאָר יִחְלְקוּ לְפִי שְׂעִינָר ב' הַכְּתוּבוֹת וּלְפִי הַנְּרָאָה מְדַבְּרִי שְׂהַמְנָהֵג אִינוּ אֵלָא בְּמוֹתֵר דִּינָר שְׂנֶהֱגוּ דְאִינוּ אֵלָא מִהַקְרַקַע כְּדְעַת הָרֵשֶׁבֶ"ץ שְׁפֵן נֶהֱגוּ אֲמָנָם לְעַנְיָן דְבְעֵי שְׂעִינָר ב' הַכְּתוּבוֹת דִּינָא קְאָמֵר וְהַדְבָר ק' שְׂאִינוּ כֵּן כְּמוֹ שְׂכַתְבְּנוּ וְע"ק דְאֲפִי לְסִבְרַת יֵשׁ מִהַגְדוּלִים שְׂכַתְבוּ הָרֵאָשִׁי וְהָרִ"ן דְס"ל דְלֹא תִיקְנוּ כִּב"ד אֵלָא הִיכָא דְמַצּוּ לְמַשְׁקַל כָּל כְּתוּבַת אֲמֵן ע"ש אִינוּ אֵלָא דְבְעֵי שְׂיִטְלוּ הַכְּתוּב' בְּשִׁלְמוֹת אֲבָל שְׂיִהִיָּה ג"כ מוֹתֵר דִּינָר זֹו לֹא שְׂמַעְנוּ: וְלְעַנְיָן אִי נֶהֱגָא כִּב"ד אִף בְּמַטְלָטְלִין אוֹ לֹא הִנֵּה מְרָן הַב' הִבִּיא דְעַת הָרַמְבַ"ם שְׁכ' בְּפ"ט מֵה"א תִיקְנוּ הַגְּאוּנִים בְּכָל הַיְשִׁיבוֹת שְׂתִהֵא הָאֲשֶׁה גוֹבָה כְּתוּבַת' אַחֲרֵי מוֹת בְּעֲלָה אִף מִהֲמַט' וּפְשָׁט' תִקְנָה זֹו בְּרוּב יִשְׂרָאֵל וְכֵן שְׂאָר תְּנַאי כְּתוּב' בְּנֻלָן כְּתוּב' וְכו' חוּץ מִכְּתוּבַת ב"ד שְׂלֹא מַצְאָנוּ מְנַהֵג יְרוּשָׁתוֹן פְּשׁוּט בְּכָל הַיְשִׁיבוֹת לְפִיכָה אֲנִי אוֹמֵר מְעַמִּידִין אוֹתָהּ עַל דִּין הַתְּלֻמוֹד שְׂאִין יוֹרְשֵׁי כְּתוּבַת אֲמֵן אֵלָא מִן הַקְרַקַע עַכ"ל וְאֵע"פ שְׂאֲפִשֶׁר לוֹמֵר דְהַשְׂתָּא דְנֶהֱיִי לְכַתּוּב בְּכַתּוּבָה מְטַלְטֵ' אֲג"מ וְכָל תְּנַאי כְּתוּבָה בְּכָלל וְאֲפִי כִב"ד מ"מ מְדַתְלָה הַטַּעַם בְּשְׂאִין מְנַהֵג יְרוּשָׁת כִּב"ד פְּשׁוּט בְּכָל הַיְשִׁיבוֹת וְכו' וּלְפִיכָה הָעַמִּיד' ע"ד הַש"ס כְּהָהִי נ"ל אֵלָא שְׂהָרִיב"ש אַחַר שְׂהִבִּיא דְבָרֵי הַפּוֹסְקִי אִתְּ"פ כ' אֲבָל נְרָאָה שְׂעַתָּה שְׂפּוֹתְבִים בְּכָל הַכְּתוּבוֹת מְטַל' אֲג"מ וְהִיא נְגַבִּית מִהַמְטַל' מִן הַדִּין בְּזוּלַת תִקְנַת הַגְּאוּנִים גַּם כִּב"ד נְגַבִּית מִהַמְטַל' וְתַנַּאי כְּתוּב' כְּתוּב' אִתְּ"ד מְרָן הַב' וְלְכַאוּרָה דְבָרֵי הָרִיב"ש צ"ע דְמ"ל מְפַח תִקְנַת הַגְּאוּנִים אוֹ מְפַח מֵהַשְׂפּוֹתְבִים בְּכַתּוּב' מְטַלְטֵ' אֲג"מ שְׂהַטַּעַם שְׂכַתְבַת הָרַמְבַ"ם הוֹאִיל וְלֹא פִשְׁט' הַתִקְנָה בְּכָל הַיְשִׁיבוֹת מְעַמִּידִי אוֹתָם עַל דִּין הַגַּמ' אִם כֵּן אִין חִי בֵין אֵי הָוִי מִתִקְנַת הַגְּאוּנִים אוֹ מְפַח מֵהַשְׂנֶהֱגוּ לְכַתּוּב אֲג"מ וְכְדְעַת מְרָן הַב' וְעֵינּוּ בְתִשׁוּ בֵית שְׂלֹמָה לְמִהָר"ש חֲסוֹן חֲא"ה סִי ג' שְׂהִבִין דְמ"ש הָרַמְבַ"ם שְׂלֹא מַצְאָנוּ מְנַהֵג יְרוּשָׁתוֹן פְּשׁוּט בְּכָל הַיְשִׁיבוֹת הַכְּנָנָה בּוֹ עַל כִּב"ד אִם נְגַבִּית מִהַמְטַל' אוֹ לֹא דִיֵּשׁ יְשִׁיבוֹת שְׂנֶהֱגוּ לְהַגְבוֹת' אִף מִהַמְטַל' וּמְקַצַת יְשִׁיבוֹת ס"ל שְׂלֹא תִיקְנוּ לְגַבּוֹת כִּב"ד מִהַמְטַל' וְעֵינּוּ לְהָרַב יָכִין וּבְעֵז ח"א סִי קל"ו שְׁכ' וְנ"ל אֵע"פ

שתיקנו הגאונים שהכתוב נגבית אף מהמטלטל לא תיקנו פן בכב"ד וב"כ הרמב"ם בפ"ו מה' אישות את"ד וכ"ה לשונו בתשו' סי' ו' ע"ש ודבריו דהרמב"ם לא כ' שהגאונים לא תיקנו בכב"ד שתהא נגבית מהמט' וצ"ל דהבין בדברי הרמב"ם פמו שהבין ה' בית שלמה וליתא דכונת הרמב"ם על עיקר כב"ד שלא פשט' בכל הישיבות ואפי' ממקרקעי דיש גאונים דס"ל דבטלה לגמרי כב"ד בזה"ז כמ"ש מרן הב"י וכ"ה מבואר בתשו' הגאונים ובכל הפוסקים שהביאו דבריהם ע"ש ועיין בשו"ת בשמים ראש סי' ל"ג.

ודע דבספר בית יהודה במנהגים דק"ג ע"ר סי' א' פתב כב"ד לדין אינה נגבית בית אלא מן השקעות אע"ג דתקנת הגאונים לגבות הכתובה אף מהמטלטל פיון דכב"ד היא גופ' תקנה לא עבדי תקנת' לתקנת' עכ"ד והן דברים תמוהים דמדברי הרמב"ם מבואר דהוי מטעמא דלא פשט' דין כב"ד בכל הישיבות הא אם פשט' דין גבית כב"ד בכל הישיבות הוה מגבי' לה אפי' ממטלטל' פתקנת הגאונים שתיקנו לגבות הכתובה אף מהמט' ולא אמרי' תקנת' לתקנת' לא עבדי דודאי הגאונים תיקנו על כל תנאי כתובה ככתובה לגבות אף מהמט' אלא משום דלא פשט' דין כב"ד וכו': ולענין אם מתה הב' ולא נשבע' שבועת אלמנה כ' הרמב"ם ו'אם מתה קודם שתשבע בני הא' יורשין כתובת אמן בלבד והשאר חולקי' בשנה ע"ש אבל הטור בסימן קי"א כ' ו"ל ובה"ע כ' שגם בני הב' שמתה אחרי מותו נוטלי' כב"ד אע"פ שלא נשבע' אמן קודם מיתת' ול"נ ע"כ וכ' הב"ח דס"ל לבה"ע דכי היכי דכשמתו שניהם בחייו אלו גובים כתוב' אמן ואלו גובי' כתובת אמן ולא חיישינו בא' מהן שפא תפס' משל בעלה אפי' היתה אפוטרופוס' בחיי בעלה ולא נשבע' והיינו משום דלא פלוג רבנן בתקנת' כי היכי דלא ליתו לאינצויי ה"נ לא פלוג רבנן ועוד דבני הב' מוחזקי' בנכסיהם כמו בני הא' וכשם שבני הא' באים להחזיק בנכסים מלח התקנה כד בני הב' אלא דבני הא' באים להוציא מידם בטענת שפא דילמא אבוקהון אתפס' צררי לשניה והממע"ה את"ד ע"ש והן דברים תמוהים דבפ"ז דשבועות דמ"ח מוקמינן למתניתין דשניה ויורשיה קודמי' ליורשי' הא' כגון שנשבע' ומת' אבל בלא נשבע' אין יורשיה יורשי' פלום איברא דדברי הבה"ע בעצמם תמוהים וכמו שתמה ה' נת"מ ע"ש.

ומ"ש הב"ח. ולא חיישי' בא' מהן שפא תפס' משל בעלה אפילו היתה אפוטרופוס' בחיי בעלה ולא נשבע' הן דברי תקנה דשבוע' דאפוט' לחוד וענין הכתוב' לחוד דהרי פסק מרן בא"ה סי' צ"ו דאלמנה אם מתה קודם שנשבע' אין יורשיה יורשי' כתובת' שאין אדם מוריש וכו' אבל אם נתגרש' ומת' יורשיה נשבעים שלא פקדתנו ונוטלי' וכו' וע"ש לה' ב"ש שכ' הטעם משום דדוקא שבוע' נגד היתומים קי"ל א"א מוריש ומוכר אבל שבוע' שאינה נגד היתומים כגון גרושה או פוגמת כתובה וכינצא מוריש ומוכר וכו' ע"ש הרי דבגרושה אפילו בפוגמת כתוב' דחייבת שבועה כמו שפירש מרן שם ס"ז אפ"ה אם מתה גובים כתובתה גם בסי' ק"ה פירש מרן המוכר' כתובתה לאחרים ומת הבעל בחייה מת קודם שנשבע' על כתוב' אין ללוקח ולמקבל פלום בד"א כשנתאלמנה וכו' אבל אם נתגרש' ומתה לוקחים נשבעים שבועה שלא פקדתנו וכו' ע"ש הרי דאע"ג דהיא מחוייב' שבועה שיכול בעלה להשביעה אפ"ה אין השבועה מעכבת גבית הכתובה ודוקא כשנתאלמנה הרי דמעכבת השבועה את גבית הכתובה משום שתיקנו דאין האלמנה גובה כתובתה אלא בשבועה אבל לא בגרושה וכ"ש במתה בחייו דלא שייך שום שבועה על כתובתה דשבועה על האפוטרופוס' הוא ענין אחר ואינו ענין לכתובה ועיין להרב נת"מ מ"ש בדעת העיטור והן דברים דחוקים ורחוקים: והנראה ליישב דעת בה"ע דהא דאוקמי' למתני דשניה ויורשיה וכו' כגון שנשבע' ומתה הוא אליבא דרב ושמואל דס"ל דא"א מוריש שבועה לבניו אבל אליבא

דר"א דס"ל אדם מוריש שבועה לבניו אתיא מתני' בפשט' דנשבועים שבועת היורשים שלא פקדתנו ונוטלים ומסקי' התם השתא דלא אתמר הלכתא לא פרב ושמואל ולא כר"א האי דיינא דעבד כר"ו ויש עבד דעבד כר"א עבד וכתב הטור בח"מ סי' ק"ח קדמו יורשי המלוה ותפסו מנכסי הלנה אע"פ שמת לנה בחיי מלנה אין מוציאים מימדם ע"ש בב"י וא"כ הכא פיון דהיורשים הם מוחזקים בנכסי מורישם אין לה תפיסה גדולה מזו ונכו בני האשה הב' אע"פ שמתה אחד בעלה ולא נשבוע' פיון דהממון הוא בחזקתן הו"ל פתפסה ודעת הרמב"ם והטור שחולקים על הבה"ע אפשר דס"ל דהכא לא הויא תפיסה מעליא פיון דנכסי מורישם הם בחזקת כל היורשים אם פן כל אחד יטול מה שראוי לו ע"פ הדין: והנה מרן הב"י כתב על דברי בה"ע עיין במרדכי והן דברים סתומי' פי לא נז' במרדכי שום דבר מסבך' בה"ע הלזו ועיין בדינא דחיי ובס' נת"מ והנראה דכונתו דבמרדכי מבואר דעת בה"ע פדעת ר"ח דאם הב' בחיי' ליכא כב"ד משום דאתו לאינצויי ואע"ג דאיכא מותר דינר מ"מ אתו לאינצויי דהא בני הראשון' לוקחים פתובת אמן והם אינם לוקחים אלא מאותו המותר חלק פחלק וליכא כב"ד אלא דוקא אם מתה גם הב' דתו ליכא לאינצויי דהא בני השני' נמי לוקחים פתובת אמן ומשמע ליה להטור דכשמתה הב' לעולם איכא כב"ד ולא חיישינן לאינצויי אע"ג דמתה השני' ולא נשבועת דסתמא קאמר בה"ע דליכא כב"ד אלא במתה גם השני' ע"כ דס"ל דבני השני' לוקחים פתובת אמן אף על פי שלא נשבועה קודם שמתה: ולענין אם נוהגת דין כב"ד בתוספת או לא פתב מרן ר"ס קי"א מתנאי פתובה שיהיו בנים הזכרים יורשים פתובת אמן ונדונייתה שהכניסה וכו' וי"א שאף התוספת בכלל וכו' והנה פל המפרשים הנה ראו פן תמהו למה פתב סבא זו בשם י"א שהרי גמרא ערוכה היא בר"פ אע"פ דקאמר תוס' פתובה פתובה דמי לענין כב"ד ע"ש והרב נת"מ בחא"ה פלל ד סי' ל' פתב ליישב דאי לאו טעמא דכתיב קחו נשים וכו' הנה בדבר קלוקל לעבור על ד"ת דרחתמא אמר ברא לירות ברתא לא תירות וא"כ השתא בזמנים אלו שהלנאי יתן אדם לבנו פבתו אין ראוי להרבות בענין ירושת כב"ד שתנהוג אף בתוספת דכל מה דממעטי' שפיר דמי ודי שבעמידנה בנדוניא שמוציא האב לבתו ובמנה מאתים שהם עיקר הפתובה ונניח התוספ' לד"ת בחזקת ירושת הבנים את"ד ע"ש ואין דבריו מחנורים דאין לזה שייכות במאי דאמר רחמנא ברא לירות ברתא לא תירות דהיינו שלא יתן האדם לבתו נדוניא רבה ומפקיע זכות הזכרים אבל לענין תוספת זה מנכסי הבעל ומה ענין זה לזה ומה יוסף אם נוהגת כב"ד אף בתוספת אמנם אפשר ליישב דהתם פרכי' ואימא דאב לירו' דבעל לא לירו' אם פן אב נמי מי מנע ולא פתב וכו' וא"כ עיקר התקנה שתקנו רז"ל דילרו' דבעל הוא מטעמא דאב נמי מי מנע ולא פתב וכיון דהאינצ' בלא"ה מרבים העם בנדונייא והלנאי שיתן אדם לבנו פבתו אם פן א"צ לתמן שירשו אף התוספת ולכך ס"ל למרן דבזה"ז אין התוספת בכלל כב"ד וכיון דיש גאונים דס"ל בזה"ז לא נהגא כב"ד פלל מה"ט דבזה"ז הלנאי וכו' ניחא קמיה דמרן לעשות פשר דבר דליפחות התוספת מכב"ד אבל דעת י"א שכ' מרן היא דעת הפוסקים דנהגא כב"ד בזה"ז אפילו לענין התוספת: עוד אפשר ליישב דעת מרן פלפי.

מ"ש מוהריק"ובשו' פ"א שהתוספת שליש הנהוג בינינו אינו תוספת מחמת חזיבת הנישואים היא אלא דינא הוא בדתנו פסקה להכניס לו אלה זוז הוא פוסק פנגדן ט"ו מנה ויש לה. דין נצ"ב שהיא הנדונייא ע"ש ומרן ב"י בסי' ק' פתב שאין דבריו נראין ע"ש והנראה דמחלוקת מוהריק"ו ומרן היא בדין התוספת שרגילים להוסיף על הנדונייא דלדעת מוהריק"ו זה התוס' דינו כדין הנדונייא עצמה אבל דעת מרן דזה התוספת שנהגו עכשיו להוסיף על הנדונייא אין דינו כדין הנדונייא עצמה דהתוספת שנהגו בזמן המשנה שפסקה אלה והוא פוסק ט"ו מנה הוא ענין אחר

דְּהַתָּם הוּא כּוֹלֵל הַכֹּל וְכוּתֵב ט"ו וְאִינוּ פּוֹתֵב אוֹתוֹ בְּלִשׁוֹן תּוֹסֶפֶת אֶלָּא שְׁפוֹתֵב שֶׁהַכְּנִיסָה לּוֹ ט"ו מְנָה וְא"כ הוּא כְּלָלִין עִם הַגְּדוּנְיָא וְהָרִי הֵן כְּלָלִין הַגְּדוּנְיָא וְכֵן תּוֹס' זֶה הַנְּהוּג בִּינֵינוּ אִינוּ דּוֹמָה לְתוֹס' הַנּוֹ בִּשְׁ"ס בַּר"פ אַף עַל פִּי דְאָמְרִי תו' פְּתוּבָה כְּתוּבָה דְּהַתָּם מֵיָרִי שְׁהַתּוֹ עֲצָמוֹ הוּא פּוֹתֵב אוֹתוֹ עִם עֵיקַר הַפְּתוּבָ' דְּהֵינּוּ מְנָה מְאֵתִים וְכַמ"ש הָרִיב"ש בְּתַשׁוֹ' ס"ה וְנ"ל וְזֶה שְׁשָׁנֵינוּ בַּפ' אַע"פ אִם רָצָה לְהוֹסִיף אִפִּי מְאָה מְנָה יוֹסִיף וְשָׂאֵלוּ בַּגַּמ' פְּשִׁיטָא וְכוּ' וּבִיָּאָרוּ הַמַּפ' דְּרָצָה לְהוֹסִיף בְּסֵתָם קַתְנֵי מִתְנֵי פְּגוֹן שְׁפוֹתֵב וְיִהְיֶיבָנָא לִיכִי מְהֵרִיכִי אֶלְפָא זּוּזִי וְכוּ' וְלִכְּן הַדְּבָר מְבִנְיָא הוּא שְׁפָל שְׁיִכְתוּב וְיִהְיֶיבָנָא לִיכִי מְהֵרִיכִי כְּסָף זּוּזִי מְאָה אוּ מְאֵתִים דְּחִזּוּ לִיכִי וּמִצַּד אַחֵר כ' לָהּ וְהוֹסִיף לָהּ מְדִילָיָה כּו"כ אֵין עֵיקַר הַפְּתוּבָ' כְּלָלִין תּוֹ' זֶה וְכוּ' ע"ש הָרִי מְבִנְיָא דְּהַיָּא דַּר"פ אַע"פ דְּאָמְרִי תו' פְּתוּבָה כְּתוּבָה הוּא דְּנֻקָא בַּכּה"ג שֶׁהוּא תּוֹ' עַל עֵיקַר הַפְּתוּבָה דְּהֵינּוּ מְנָה מְאֵתִים אַבְּל בַּתּוֹ' שְׁנֵהֲגוּ בַּזֶּה"ז שְׁכּוֹתְבִים תּוֹ' עַל הַגְּדוּנְיָא אֵין זֶה חָשׁוּב לֹא כְּמוֹ תּוֹ' עַל הַגְּדוּנְיָא שְׁבִזְמָן הַמְּשֻׁנָה וְלֹא כְּמוֹ תּוֹ' פְּתוּבָ' אֶלָּא דִּינוּ כְּמַתְנָה בְּעֵלְמָא וְזֶהוּ שְׁסַתְּמָן מְרָן כְּפִין בְּסִי' קִי"א וְכוּ' דְּבַכְתוּבָ' בַּד"ד לֹא הָיִי תּוֹ' כְּלָלִין דְּהֵינּוּ תּוֹ' שְׁנֵהֲגוּ בַּזֶּה"ז לְהוֹסִיף עַל הַגְּדוּנְיָא וְנִדְעַת מֵהֵרִיק"ו דְּהַתּוֹ' הָיִי כְּלָלִין הַגְּדוּנְיָא כְּתוּבָה מְרָן בִּשְׁמֵי וי"א.

וְלְכַאוּרָה הָיָה נַר' דְּהַיָּא גּוֹפ' פְּלוּגְתָא דְּהַרְמָב"ם וְהַטּוֹר דְּסִבְר' רַאשׁוֹנָה שְׁכ' מְרָן הוּא לְשׁוֹן הַרְמָב"ם רַפִּי"ט מַה' אִישׁוֹת ע"ש וְנִדְעַת וי"א שְׁכ' מְרָן הוּא דְּעַת הַטּוֹר שְׁכ' ר"ס קִי"א וְנ"ל תְּנַאי כְּתוּבָה שְׁיִהְיוּ בְּנֵיהֶן זְכָרִים יוֹרְשִׁים כְּתוּבָת אֶמְן גְּדוּנְיָתָה שֶׁהַכְּנִיסָה בְּתוֹרַת נַצ"ב וְתוֹ' שֶׁהוֹסִיף לָהּ בְּעֵלְמָא וְכוּ' וַיֵּשׁ לְצַדֵּד בְּזֶה וצ"ע: סִימָן י"ג יֵשׁ לְחַקוֹר אִם הַבְּכוֹר נוֹטֵל פִּי שְׁנַיִם בְּכְתוּבַת בְּנִין דְּכָרִין.

נִרְאָה דְּהַיָּא מְלֵתָא תְּלֵיא בְּעֵיקְרָא דְּמִלְתָא אִי כַּב"ד הָיָה מְפָח הָאֵב אִי מְפָח הָאֵם דְּאִי אָמְרִין דְּהָיָה מְפָח הָאֵב א"כ הַבְּכוֹר נוֹטֵל פִּי שְׁנַיִם בִּירְוִשָׁת הָאֵב וְאִם הִיא מְפָח הָאֵם הָא קִי"ל דְּאֵין הַבְּכוֹר נוֹטֵל פִּי שְׁנַיִם בְּנֻקְסֵי הָאֵם וּמִדְּבָרֵי רַש"י בְּמַתְנֵיתִין בְּפִרְקֵי נְעֵרָה דַּנ"ב ע"ב מְבִנְיָא דַּס"ל דַּכַּב"ד מְפָח הָאֵב הִיא שְׁכ' וְנ"ל אִם תְּמוּתֵי בְּחֵי וְאִירְשָׁה יְטָלוּ בְּנֵיהֶן פְּתוּבָתִיהֶן וְכוּ' וְעֵינִין עוֹד בַּר"פ מִי שְׁהֵיָה נְשׁוּי בַּד"ה שְׁנֵיהֶן וְכוּ' וְעוֹד שְׁמֵ בַר"פ מַש"נ אָמְרִי ש"מ א' בְּחֵי וְכוּ' בְּמוֹתוֹ יֵשׁ לָהֶם כַּב"ד וְלֹא חֵיָשִׁי לְאִינְצוּיִי וּפִירְש"י וְלֹא אָמְרִי פִי תַקוּן כַּב"ד הִיא דְּמַתּוּ שְׁתֵּהֵיָה בְּחֵי וְכוּ' דְּהַשְׁתָּא אֶתּוּ תְּרַנְיָהוּ בְּתוֹרַת בְּנִין דְּבָרִין שְׁהִיא יְרוֹשָׁת הָאֵב וְלֹא אֶתּוּ לְאִינְצוּיִי אַבְּל א' בְּחֵי וְכוּ' בְּמוֹתוֹ דִּירְשִׁי שְׁנֵיהֶם בָּאִים עַל כְּתוּבַת אֶמְן בְּתוֹרַת יְרוֹשָׁת חוּב אֶמְן וְלֹא מְאֵבִיָּה בְּאָה לָהֶם וּבְנֵי רַאשׁוֹנָה בָּאִים לְיָטוּל חֵלֶק יֵתֵר מְפָח יְרוֹשָׁת הָאֵב דְּהַיָּא יְרַתוֹן תְּנֵן לֹא שְׁקִלֵי דִּילְמָא אֶתּוּ לְאִינְצוּיִי וְלוּמ' לֹא תִטְלוּ בִּירְוִשָׁת אֶבִּינוּ יוֹתֵר מְמַנּוּ הָא לֹא אָמְרִי עַכ"ל הָרִי בְּהַדְּיָא דַּכַּב"ד יְרוֹשָׁת הָאֵב דַּל"כ א' בְּחֵי וְכוּ' בְּמוֹתוֹ נָמִי לֹא אֶתּוּ לְאִינְצוּיִי דְּהַיָּא כּוֹלְהוּ אֶתּוּ בְּתוֹרַת חוּב אֶמְן וְכוּ' בַּרְשָׁב"ם בַּפ' י"ן דַּק"א ע"א בַּד"ה שְׁשָׁנֵיהֶם וְכוּ' וְנ"ל בְּנֵן דְּכָרִין דִּיהוּ לִיכִי מְנַאי אִם תְּמוּתֵי בְּחֵי וְאִירְשׁ כְּתוּבָתִי בְּנֵי הַזְּכָרִים שְׁתִּלְדִי לִי הֵם יִירְשׁוּהָ לְאַחֵר מוֹתִי יֵתֵר עַל חֵלְקֵם שְׁיַחְלֻקוּ עִם אֲחֵיהֶם ע"ש הָרִי בַּפ' שְׁהַתְּנַאי הוּא שְׁאֵחַר שְׁפָבֵר יֵרֵשׁ הוּא כְּתוּבַת אֶשְׁתּוֹ כְּשִׁמְת' בְּחֵי פְּדִינוּ שְׁהַבְּעַל יוֹרֵשׁ אֶת אֶשְׁתּוֹ לְאַחֵר מוֹתוֹ הֵם יִירְשׁוּהָ וְכוּ' כַּב"ד וְדַאי מְפָח הָאֵב הֵם זּוֹכִים בִּירְוִש' זוּ וְכוּ' מֵהַרְש"ךְ בְּתַשׁוֹ' ח"ב ס' ס"א דְּזְכִיית הַבְּנִים כַּכַּב"ד הוּא מְפָח הָאֵב וְלֹא מְפָח הָאֵם וְהַדְּבָר פְּשׁוּט מְאֹד וּמְסַפֵּר כְּתוּבָ' נִלְמוּד שְׁפָבֵר כְּתוּבָה לָהּ בְּנֵין דְּכָרִין דִּיהוּ לִיכִי מְנַאי אֶבִּינוּ יְרַתוֹן כְּסָף כְּתוּבָתִיהֶן יֵתֵר עַל חוּלְקֵהוֹן דְּעַם אַחֲוָהוֹן וְאִם זְכוּת כַּב"ד אִינוּ בָּא מְפָח הָאֵב מֵהִירְוִשָׁה מַה שְׁיֵיָה לּוֹמֵר יֵתֵר עַל חוּלְקֵהוֹן וְכוּלֵי עֵינִין שְׁמֵ: אִיבְרָא דְּהַרְשָׁב"ץ בְּתַשׁוֹ' ח"א סִימָן ק"ן כ' בְּפִשְׁיטוֹת דְּאֵין הַבְּכוֹר נוֹטֵל פִּי שְׁנַיִם כַּכַּב"ד עֵינִין שְׁמֵ וְלְכַאוּרָה דְּבָרֵי תְּמוּהִים פִּינוּ דִּירְוִש' כַּב"ד הִיא מְפָח הָאֵב לְמָה אֵין הַבְּכוֹר נוֹטֵל בְּהָ פִי

שנים והנה בפי נערה דני"ב פרכינן ותגבה ממטלטלי ופירש"י פיון דטעמא משום גזונות אבי
האם וכו' מוכח קצת דכב"ד הוא מפח האם וכן מוכח בהדיא מדאמ' התם בסוגיא דפ' מי שהיה
נשוי מתקיף לה ר"א ממאי דילמא לעולם אימא לך א' בתי ווא' במותו אין להם כב"ד ומאי
קודמין לנחלה קתני וכו' יורשי א' למ"ל איירי וכו' ופירש"י יורשי הא' למ"ל דקרו להו יורשי
ראשונה הלא לא מכח' ולא מתקנה באים ליירש וכו' ע"ש מוכח דאי הווי נטלי כב"ד שפיר קרי
להו יורשי א' שהם יורשי מפח האם ולכאורה קשה מדברי רש"י ורשב"ם שכתבו דמבואר דס"ל
דכב"ד הויא מפח האב אשר ע"כ נראה דקושטא דמלתא דירושית כב"ד שני פחות מעורב' בה
פח האב וכח האם דעיקרא הויא של אם ומשבא לרשות האב דהיינו פשמת' בתי וירש' הוא
הרי את"פ הוא מורישה לבניו ומפחו קא ירתי וזה נראה פשוט פונת רש"י שם בפרק נערה דנ"ג
אתא דאיבעיא לו התם מקרה פתובתה לבעלה יש לה כב"ד או אין לה כב"ד וכו' רש"י בד"ה או
אין לה מי אמרי' פיון דמקרה לבעלה פקעה לה תורת ירושת אביה מלהורישי גזונאי שלו לבני
בתו שהרי מקרת' ואין כל הירושא באה אלא מפח הבעל ויחלקו כל בניו בשנה וכו' עכ"ל הרי
שכ' דהיכא דמקרה פתובתה אין הירושא באה עכשיו אלא מפח הבעל משמע דבלא מקרה הירושא
באה מפח האשה והוא תימה דכבר כתבנו דמלשון רש"י נראה דירושית כב"ד הוי מפח הבעל אכן
לפמ"ש ניחא דנדאי עיקרה מפח האם אלא דאת"פ באה נמי מפח האב וכו' פחות מעורב' בה
והיינו שכ' רש"י ואין כל הירושא באה אלא מפח הבעל משא"כ בשלא מקרה דהוי נמי מפח האם
וכן מוכח נמי מדאמרי' תו התם מוכרת פתובתה לבעלה פמוכרת לאחרים דמי מתיבי מת' אין
יורשי של זה וכו' ואר"פ בכב"ד ואמאי וכו' ומשני התם קנס' הוא דקנסו רבנן ע"ש הרי דמשום
דקנסו רבנן לאשה אין בניה יורשי כב"ד מבואר דמפח האם נמי קא ירתי כמ"ש וכן מוכח מל'
תר"י במקנפצת שם בפי נערה דנ"ב ע"ב עלה דפרכי' בגמרא בת בין הבנות תירו' כו"ל ומהדרי'
לא פלוג רבנן פלומר פיון דבת בין הבנים לא תירו' ג"כ בת בין הבנות אינה יורשת דאי אמרת
בת בין הבנות תירו' אמה כי ירתה מפח אמה הוא דקירתא וכי מתרמי נמי בת בין הבנים אתיא
למי' נמי תירו' הבת פתובת אמה וכי קירתא מפח אמה קירתא לפיכך אמור רבנן אפילו בת בין
הבנות נמי לא תירו' וכו' ע"ש: והרשב"ש בתשו' סי' תקל"ז כ' וז"ל ומה שאמה מערב כב"ד
עם פתובת בנן גוקפן אינו אמת שלא הוק' להם ע"ד הרמב"ם ז"ל אלא פתובת בנן גוקפן שלא
ממנונה של אם היא שמוחלת אלא זכותן של בנות אבל בניו דכרין ממנונה של אם היורשים ואם
האם היא מוחל' מה נשאר לבנים לירש הלכך אין דינם שנה עכ"ל ומבואר דבשיטת אבן עזר
דכב"ד הוי מפח האם וכל שאין פתוב' לאם אין הבנים יורשים פלום: והנה בירוש' בפי מי שהיה
נשוי איתא התם הנה שם בכור את' אמ' הבכור נוטל פי שנים נוטל פ"ש בכתי' או בכל האחים
ופי ה' פ"מ את' אמ' הבכור נוטל פי שנים פלומר זה נדאי דהבכור נוטל פ"ש אפילו בכב"ד אלא
קמבעיא לן במאי הוא נוטל פ"ש בכתי' שלו והיינו בכתי' אמו שחולק בין אחיו או פ"ש בכל
האחים פלומר שחולקים הב' פתובות בין כל האחים ומהן נוטל הבכור פ"ש והיינו בכל האחים
וטעמא הואיל ואין כאן אלא שתי הפתובות וכולן חולקים בשנה לא חשיב פאלו ואלו יורשים
פתובת אמן אלא כחולקים ירושת אביהם דמי א"ד הנה מבואר דפשיטא ליה מלתא היכא דאיכא
מותר דינר דכל פתובת אמן דנוטל הבכור חלק הפכורה בכב"ד דירושית כב"ד הוי
מפח האב אלא דמבעי' לי היכא דליכא מותר דינר דחולקים בשנה אם הבכור נוטל פי שנים
בחלוקה זו בכתי' שלו דחשבי' להו פאלו נטלו פתובת אמן או בכל האחים פיון שכולן חולקים
בשנה והוא פי' דחוק גם פי' הרב קה"ע בזה הוא דוחק כמו שיראה הרואה ע"ש ונראה דיש לפ'

פונת הירוש' ע"ד פ"ה' פ"מ וקאנפן אחר וה"ק את אמר' הבכור נוטל פי שנים פלומר היכא דליפא מותר דינר דחולקי' כל האחים בשנה הבכור נוטל פ"ש אבל כב"ד לא אמרי' דנוטל פ"ש דפשיטא דהויא מפח האם ואין הבכור נוטל בה פ"ש אלא דמבעי' ליה היכא דליפא מותר דינר דאמרי' הבכור נוטל פי שנים פיצד הוא נוטל אם נוטל דנקא פנגד הכת שלו דהיינו בכתובת אמו הוא נוטל פי שנים וקנגד אחיו מאמו או דילמא דכיון דכולן חולקים בשנה נוטל פי שנים פנגד כל האחים דהיינו שחולקים ב' הפתובות בין כל האחים ומהן נוטל הבכור פי שנים אף קשה דכיון דליפא מותר דינר וחלקו כל האחים בשנה והיינו ירושה דאורייתא מהי תיתי לצדד ולומר דהבכור אינו נוטל פ"ש אלא בכחו דנקא: אשר ע"כ נראה לפרש באופן אחר והוא דה"ק את אמ' הבכור נוטל פ"ש פלומר דקי"ל בעלמא דהבכור נוטל פ"ש ברם תבא איבעיא לן אי אמרי' דנוטל פי שנים בכתו פלומר דנקא בכב"ד דהיינו היכא דאיפא מותר דינר ולקחו כל כת מהאחים פתובת אמן נוטל הבכור פי שנים בכת שלו דהיינו בחלק פתובת אמו או דילמא דבכה"ג ליפא חלק בכורה משום דכב"ד מפח האם היא באה ואין הבכור נוטל פ"ש אלא בכל האחים דהיינו במותר על ב' הפתובו' שחולקים אותו כל האחים בשנה באותו המותר הוא דנוטל הבכור פ"ש וסלק' בתיקו ונמצא לפ"ז דכב"ד גופה מבעיא ליה להירושלמי אם הבכור נוטל פ"ש או לא אמנם לכאורה ק' על פי' זה מדאמרי' תו התם בירוש' תני רב הושעיא את אמרת' הבכור נוטל פ"ש מהו נוטל פ"ש נוטל פ"ש בכתו או פי שנים בכל פתובתה ע"כ ונראה דבעיא זו היא גופה בעיא קמיייתא ולפי מה שביארנו בכונת בעיית הירושל' אין לשון זה דבכל פתובת' מזוקדק דנראה דהספק הוא אם נוטל הבכור פ"ש בשתי הפתובות וי"ל דה"נ הכי קמבעיא ליה אם הבכור נוטל פ"ש בכב"ד דהיינו היכא דליפא מותר דינר ונטלו כל א' מהב' פתות פתובת אמן דנוטל הבכור עם כת שלו בכתובת אמו חלק בכורה או דילמא דבכה"ג אינו נוטל חלק בכורה אלא דנקא היכא דליפא מותר דינר דחולקים כל האחים בשתי הפתובות בשנה בכה"ג הוא דנוטל הבכור חלק הבכורה וסלק' בתיקו וש"ר להרב שזה יהושע שכ' בכונת הירושל' ונ"ל מהו נוטל וכו' פ"ש בכתו או בכל האחים פלומר פינון שהדין הוא שהבכור נוטל פ"ש בעלמא בנדון זה בעינא מי אמרי' שנוטל פ"ש בכב"ד אפי' שאין שם מותר דינר והיינו מ"ש בכתו א"ד בכל האחים שאם ימצא מותר דינר ויחלק בכל אז יקח פ"ש אבל בכב"ד שפאה מפח אמן לא יטול שהבכור נוטל פ"ש בנכסי האב ולא בנכסי האם תני ר"א וכו' או פ"ש בכל פתובת' פשמתו הנשים קודם הבעל ואין לו אלא ב' פתובות קבעי עכ"ל ע"ש והן דברים תמוהים דלפ"ז נמצא דב' צדדי הבעיא הא' הו' בב' עניינים שונים דהצד הא' מייירי בשאין שם מותר דינר ומבעיא ליה אם חלק הבכורה נוטל בכתו או לא והצד הב' דקאמר או בכל האחים מפ' לה בדאיפא מותר דינר ואינו נוטל אלא דנקא באותו המותר וע"ק דלפי הצד הא' נראה דפשיטא ליה דהיכא דאיפא מותר דינר דנוטל הבכור חלק הבכורה בכב"ד שהרי פתב בצד הא' דהיינו בכתו אע"פ שאין שם מותר דינר מ"ש היכא דאיפא מותר דינר לא מבעיא ליה דפשיטא ליה דנוטל הוא בכב"ד וכלא מבעיא ליה אלא היכא דליפא מותר דינר ולפי הצד הב' של הבעיא.

עצמה נראה להפך דפשיטא ליה דאפילו היכא דאיפא מותר דינר דאינו לוקח בכב"ד חלק הבכורה משום שהיא מצד אמן ואינו נוטל אלא במותר גם בעיא דר"א הוי אפפא דפשיטא ליה דאע"פ שאין שם מותר דינר הוא נוטל פ"ש בכתו אלא דמבעיא ליה אם נוטל ג"כ פ"ש בכל הב' הפתובות וע"ק דאעיקרא פשאין שם מותר דינר בטלה דין כב"ד וחולקים כולן בשנה וא"כ אמאי אינו נוטל חלק בכורתו מהשתי פתובות פינון דחולקים כולן יחד בשנה וכמו שהקשינו לעיל לפי' ה' פ"מ

וצ"ע כי על פן נראה עיקר בכונת הירוש' כמו שפיתבנו וס"ל להרשב"ץ דכיון דבעיא ולא איפשיטא אזלינן בה לקולא לנתבע דהפשוטים הם נקראים מוחזקים כמ"ש ה' משפטי שמואל סי' צ"ו הביאו ה' כנ"הג בח"מ סי' רע"ז הגה"ט אות ו' דבכור שהוא ספק אם נוטל פי שנים או לא הפשוט נק' מוחזק ע"ש ודלא פהרב נתיבות משפט דרצ"ב ע"ג שהביא דברי הרשב"ץ הללו וכ' וצ"ע לנישב דברי הירוש' לדעת הרשב"ץ ואע"פ שדברי הירושל' בעצמם אינם מוכנים קלל מ"מ מקלל הדברים משמע דלא פותי' ע"ש: והנה ה' נ"מ שם הביא מ"ש בשלה"ג בפ' נערה ונ"ל ובני האשה שפנתו מרובה הנה א' מהן בכור לאביו אינו נוטל חלק הבכורה בנכסי אמו שפנתו מרובה אלא רואין פאלו חולקי' כל בני אביו כל הנכסים שהניח אביהם ונוטל זה חלק הבכורה פחלק א' מן האחים וכן נמצא בתלמוד א"י עכ"ל ונראה דיטלו שיטה אחרת בכונת בעינת הירוש' והוא דמנירי בדאיפא מותר דינר והכי קמבעיא ליה מה שנוטל פ"ש אם הוא דוקא מחלק הכב"ד שעם פת שלו או דילמא רואין כל הנכסים שהניח אביהם פאלו חולקי' אותם בשנה ונוטל הבכור חלק הבכורה לפי שיעור כל מה שהניח אביהם וסלקא בתיקו וכיון דסלק' בתיקו אזלי' בה לקולא ואינו נוטל אלא פנגד כל האחים ומדברי ה' נ"מ שם מתבאר שהבין בכונת ריא"ז שאנו רואין פאלו חולקי' כל בני אביו כל הנכסים שהניח אביהם בשנה ליטול הבכור חלק הבכורה אח"פ חוזר הבכור ונוטל זה החלק מפתובת אמו דהיינו מן הפת שלו וזה פדי למעט חלק הבכורה ולהרויח הפשוטים בני פת שלו שהרי כ' ע"ד ריא"ז ונ"ל ולענין דינא נ"ל דמודה.

ריא"ז דאם הבכור הוא מבני הפתובת תקטנת דאינו נוטל פי שנים בכל הנכסים כיון שלא הגיע לחלקו אלא דבר מועט ואם יטול פי שנים פנגד כל הנכסים נמצאים אחיו מאמו יוצאים בפחי נפש ולתועלתם תיקנו כב"ד לא להפסידם אלא נוטל פי שנים בנכסי אמו שפנתו מועט' ולעולם אנו מפיישי' פח האחים וגורעים פח הבכור את"ד ע"ש ואם פונת ריא"ז הוא שנוטל לעולם מקללות הנכסי' א"כ אפילו פתובת אמו היא המועטת לעולם אינו מגיע להם שום הפסד שהרי הוא נוטל מן הפל בשנה לפי ערך המזון אלא ודאי דאותו חלק שעולה לו מקללות הנכסי' הוא חוזר ונוטלו מפתובת אמו ומש"ת היכא שהבכור הוא מבני הפתובה הקטנה מגיע להם הפסד לבני אמו ואע"ג דהויא בעיא ולא איפשיטא פבר פתבנו לעיל דכיון דהויא בעיא ולא איפשיטא בכל מקום אזלינן בה לקולא לנתבע וכמ"ש לעיל דהיכא דהוי הבכור מן הפת דכתובת אמן מרובה רואין פאלו חולקי' כל בני אביו וכו' פדי שלא להפסיד לפשוטי' והיכא דהוי הבכור מן הפת שפנתו אמן קטנה אינו נוטל חלק הבכורה פנגד כל הנכסים פדי שלא יצאו אחיו מאמו בפחי נפש א"כ לדבריו דלפ"ז הדין משתנה לפי הנושא שאם פתובת אמו מרובה אנו דנין שרואין פאלו חולקי' כל בני אביו כל הנכסים בשנה ליטול הבכור חלק בכורתו פפי ערך פללות כל הנכסים ונוטלן מפתו ואם פתובת אמו מועטת אנו דנין ליעול חלק הבכורה פפי ערך פתובת אמו המועט' דוק': והנראה דכונת ריא"ז היא דלעולם רואין אנו פאלו חולקי' כל האחים כל הנכסים בשנה וחלק תבכורה נוטל אותו מקללות כל הנכסים משום דחייב תבכורה הוא מוטל על כל פללות הנכסים ולפ"ז זה הבכור לא שפא אם הוא מן הפת שפנתו' אמן מרובה ל"ש אם הוא מן הפת שפנתו אמן מועט' לעולם חלק הבכורת פן הוא נוטל מקללות כל הנכסים ומ"ש ריא"ז וכן נמצא בתלמוד א"י פבר פתבנו דכיון דבעיא זו סלק' בתיקו אזלינן בת לקולא ולפי סדר חלוקה זו לעולם פת שלו הם מרויחים אלא דלפ"ז אפתי ק' דלצד הראשון של הבעיא דאין הבכור נוטל פי שנים אלא דוקא מפתו נמצא דלפ"ז פשאנו אומרים דלעולם רואין פאלו חולקי' כל האחים כל הנכסים בשנה דהיינו לפי הצד תב' של הבעיא א"כ הרי הפסידו בלי הפת האחרת והוי צד חומר' לגבייהו

אשר ע"כ יותר נראה לומר דסדר חלוקת הבכורה לדעת ריא"ו פן הוא דרואי פאלו חולקים פל האחים פל הנכסים ומחשבים חלק הבכורה על פללות פל הנכסים ואח"כ אנו פותחים מזה החלק שעלה מכללות פל הנכסים מה שנוגע לבני הפת האחרת ואינו נוטל מהם פלום והנשאר דהיינו מה שנוגע לחלק בני אמו ונוטל אותו הבכור מהן ונמצא לפ"ז דבני אמו מרויחים ובני הפת האחרת אינן מפסידים פלום: ולענין חלקה נראה דכיון דהרשב"ץ כ' בפ"י דאין הבכור נוטל פי שנים בכב"ד וכן מתבאר דעת הרשב"ש שכ' דכב"ד הוא מפח האם ושכ"כ בתר"י ודעת רש"י נמי י"ל דכיון דעיקרא מפח האם אע"ג דאח"כ נתערב בה פח האב מ"מ פתר מעיקרא אזלינן דהויא מפח האם ואין הבכור נוטל בה פי שנים א"כ נר' דהכי נקטינן דאין הבכור נוטל בה פי שנים ונהגם דריא"ו ס"ל דהבכור נוטל פי שנים בכב"ד וכן נראה דעת מהרש"ך מ"מ פ"ו דהוי פלוגתא דרבנותא מספקא לא מפקי' ממונא דהפשוטים נקראים מוחזקים וכמו שפכתנו לעיל: סימן י"ד על פתובת בגין דכרין שמת הבן בחיי אביו והניח בגים או פנות ואח"כ מת האב אם זוכים נכדיו בכתובת ב"ד מפאת זקנתם או לא.

תשובה הנה בפ' מי שמת דקמ"ג ע"ב אמרי' שהוא דאמר נכסי לבנאי הו"ל ברא ובר ברא קרו אינשי לבר ברא ברא או לא ר"ח אמ' קרו אינשי לבר ברא ברא מבר"א אמ' לא קרו אינשי לבר ברא ברא תניא פותי' דמבר"א הפודר הנאה מבנים מותר בבני בנים ע"ש הרי מבואר בהדיא דבני בנים אינן נקראים בגים וה"נ פ"ו דקאמר בגין דכרין וכו' אבנים דידיה קאמר ולא אבני בנים איברא דהנ"י שם נסתפק היכא שאין לו בגים ויש לו בני בנים ויש לו פנות ואמר נכסאי לבנאי מספקא לן אי משום בני בנים קאמר או משום פנות ודעת רבתי דמשום בני בנים קאמר שיהם ראויים ליוורשו ועומדים במקום בנים ע"ש ולפ"ז מבואר דע"כ לא אמרינן דלא קרו אינשי לבר ברא ברא אלא דוקא היכא דהווי ליה בגים דהשתא לא קרי לכונו בנו בנו אכל היכא דאין לו אלא בני בנים קרי להו בני וכן מבואר דעת הרמ"ה הביאו הטור בח"מ סי' רמ"ז שכ' ומיהו אי לית ליה ברא אלא בר ברא נדאי לבר ברא קאמ' ע"ש: ודע דמ"ן הב"י כ' ע"ד הרמ"ה ומסתברא דה"מ היכא דאית ליה ברא אכל לית ליה ברא אלא ברבא ובר ברא לבר ברא יתיב או לשניהם ע"ש והן דברים בלתי מובנים ובפריש' כ' דר"ל לבר ברא היכא שהנחתן הנה ש"מ או לשניהם כשהנחתן הנה פריא וכ"ה בסמ"ע ע"ש וה' מהר"י אלמושנינו בס' עדות ביהוסף ח"ב סימן מ"ד תמה על דבריו ע"ש והנראה בכונת מ"ן דבלשון ספק אמרה בדעת הרמ"ה היכא דאית לי ברבא ובר ברא אי לבר ברא יתיב או לשניהם ומה שהביאו למ"ן לספק זה הוא משום דדברי הרמ"ה באו סתומים שכ' ומיהו אי לית לי ברא אלא בר ברא וכו' ולא פ"י אי אית לי נמי ברבא בהדי בר ברא וע"ז הביא מ"ן לשון הנ"י שהעולה מדבריו דבכה"ג נמי.

דהיינו דאית ליה ברבא ובר ברא לבר ברא הוא דקאמר. העולה מפל האמור דהיכא דלית ליה בגים קרי לבני בנים בני וא"כ ה"נ בנ"ד פ"ו דהתנאי אינו חל אלא לאחר מיתתו פל דלית ליה בגים ואית ליה בר ברא קרי להו בני דבמקום ז' שאין פן פן הבן נמי קרי בני: ועל פי דברי הרמ"ה והנ"י הללו יש ליישב מאי דקשיא ליה לרשב"ם שם בד"ה מותר בבני בנים אכל לענין פו"ר חשיבי פבנים בפ' הבע"י עכ"ל ונראה דהוקשה לו דהיכי אמרי' הקא דהנודר הנאה מבנים מותר בבני בנים והא קי"ל דבני בנים הרי הם פבנים ואהא תי' דדוקא לענין פו"ר חשיבי פבנים דבהכי קיים מצות פו"ר אכל אה"ן דאינן נק' בשם בגים אמנם לפי דברי הנ"י והרמ"ה י"ל דלענין פו"ר דנק' בגים ה"ד משום דליכא פנים דבמקום שאין בגים אה"ן דנק' בגים והא דאמרי' דאינן בכלל בגים היינו במקום שיש בגים: אמנם הרא"ש בתשו' פלל פ"ב סימן ד' כ' לתרץ קושלי'

זו ונ"ל דאע"ג דאמרינו בעלמא בני פנים הרי הם פנים מייתי ראיה מנדרים דבלשון בני אדם אין בני פנים פנים עכ"ל ונהביאו מרן הב"י בח"מ סי' רמ"ז ויש לעמוד בזה מהא דאמרי' בפ"ק דקידושין ד"ל ולמדתם אנתם את בניכם ולא בני בניכם ומה אני מקיים והודעתם לבני ולבני בני ולומר לה שכל המלמד בנו תורה וכו' הרי דמבניכם ממעטים בני בניכם ומשמ' דמדאורייתא נמי אין בני פנים בכלל פנים ותו מייתי התם תנא אחרינא דקאמר בניכם אין לי אלא בניכם בני בניכם מנין תלמוד לומר והודעתם לבני ולבני בניך א"כ מת"ל בניכם בניכם ולא בנותיכם הרי דלהאי תנא נמי מקרא דבניכם משמע ליה דוקא בניכם ולא בני בניכם ולא משמ' ליה הכא לרבות בני בניכם אלא מקרא דהודעתם לבני ולבני בניך.

וכן יש להק' מהא דאיתא בירוש' פ"י דיבמות ופ"ק דקידושין ואם לבנו ייעדנה לבנו הוא מיעדה ואינו מיעדה לאחיו וכו' ואם לבנו ייעדנה לבנו מיעדה ואינו מיעדה לבנו הרי הכא נמי ממעטי' מבנו ולא בן בנו וצ"ל דשאני הנהו דהוי מיעוט' בניכם ולא בני בניכם וכן הדין דיעוד נמי שמעי' לבנו למעט בן בנו אבל היכא דכתיב בתורה בן סתם אפי' בן בנו משמ' א"כ דהתם בירוש' מסיים עלה שמואל בר אבא בעי קומי ר"ז בפ' נחלות את עביד בן בן וכהא לית את עביד בן בן בן התיב ר"ת הרי פ' נחלות הרי עשית אח בן ושאך כל הקרובים בן ובן וכן את עושה בן בן בן וכו' ע"ש ולפי מה שפכתנו דהכא ממעטי' לה מדכתיב לבנו דהוי מיעוטא א"כ מאי ק' מפ' נחלות וי"ל דקשי' ליה משום דנימא דהו מיעוטא דלבנו לא אתא אלא למעוטי אחיו מיעוד.

אף ק' טובא דבפ' י"ג דקט"ו ע"א גבי נחלות גרסי' ת"ר בן אין לי אלא בן בן הבן ובת הבן וכו' מנין ת"ל אין לו עיין לו הרי דאע"ג דליכא שום מיעוט אפ"ה ס"ד דבן דוקא קאמר והתו' שם בד"ה בן הבן עמדו בזה דת"ל דבני פנים פנים פדאמ' בפ' אלמנה דזרע זרע' ל"צ קרא דבני פנים הרי הם פנים וי"ל דהתם מזרע משמ' בני פנים וכו' אבל מבנו ובתו לא משמ' בני פנים והלכך הכא דכתיב בן אצט' לרבוויי בנו ובתו וכו' ע"ש.

הרי מבואר דהיכא דכתיב בן אע"ג דלית ביה שום מיעוט אפ"ה דרשי' בן דוקא ולא בן הבן וא"כ ק' על הרא"ש דהרי מבואר דאפי' בלשון תורה היכא דכתיב בן לא משמ' בני פנים ואפשר לומר דס"ל להרא"ש כמ"ש התו' עוד שם בא"ד וק' לרשב"א דאמאי אצטר' קרא דבני פנים קודמי' לאחיה ת"ל מדלעגין יבום בני פנים פי הדדי נינהו לעגין נחלה נמי פי הדדי נינהו וי"ל דהכא אצט' לבן הבן וכן הבת יורשי' עם בני המת דמיכס לא ידעי' אלא דעדיפא מאח וכו' ע"ש ונר' דלפ"ז מיתרצת' היא עיקר קושיתם דת"ל דבני פנים הרי הם פנים די"ל דנהי דבני פנים הרי הם פנים ה"מ היכא דלית ליה פנים אחרים אבל היכא דאית ליה פנים אחרים הו"א שאין בן הבן יורש עם בני המת ולהכי הוא דאצט' ריבויי אבל אה"ן דהיכא דכתיב בן בלא שום מיעוט שפיר שמעינן מיניה נמי בני פנים דבני פנים פנים: והנה הרב קרבן העדה לא גריס בירוש' ת"ל לבנו ייעדנה לבנו מיעדה ואינו מיעדה לאחיו אלא ת"ל ואם לבנו ייעדנה לבנו מיעדה ואינו מיעדה לבנו בןנו וטעמו מבואר משום דלמעט אח לא אצטריף קרא דכבר איפרף לי' ק"ו וא"כ ע"כ מיעוטא לא אתיא אלא לבן בנו ומה שיש לעמוד בזה א"כ מאי פריף מפרשת נחלות פבר עמד בו הרב שם בתוס' פ"י דיבמות ע"ש ובתוספות בפ"ק דקידושין בד"ה בפ' נחלות ונ"ל התוס' ביבמות דכ"ב ובב"ב דקט"ו פתבו ולר"י נראה הא דבני פנים פנים פנים מנחלה הוא דקי"ל וכו' ותימא נילף מיעוד דבן הבן אינו בן ובן לומר דקסבר ר"י דאף בזה פליגי הפבלי וקסבר דאף לעגין ייעוד

בן הַבֵּן כִּבְּן דַּא"כ וכו' ע"ש והוא תימא דהיכי מצי סבר הבבלי דלענין ייעוד בן הבן כבן דהא לענין ת"ת לב"ע בניכם משמע מיעוטא ולא בני בניכם כמו שפכתבנו לעיל: עוד יש לעמוד בזההיא דגרוסינו בפ"ן דק"י אמתני דהבנים את האב מנ"ל דכתיב איש פי ימות וכו' טעמא דאין לו בן הא יש לו בן בן קודם א"ל ר"פ לאבני ואימא אי איקא בן ובת לא האי לירו' פול'י וְלֹא הָא לירו' פול'י אלא פי הדדי לירתו וכו' ואב"א מהקא והתנחלתם אנתם לבניכם אחריכם בניכם ולא בנותיכם ואמאי לא דרשינו נמי הקא בני בניכם דהיינו היכא דאית ליה ברא ובר ברא ברא לירו' ובר ברא לא לירו' וי"ל דשאני התם דכב' למדנו מבנות צלפחד שם דק"י ח דבנות צלפחד דנטלו חלק אביהם בירושת חפר אבי אביהם אף על גב שהי"ל לצלפחד אחים דכתיב בתוך אחי אביהם ע"ש: והנה מרן בתשוב' בדיני הפתובה סי' א' גשאל על הפתובה שפתוב בה שאם תתאלמן ולא יהיו לה בנים ממנו תקח וכו' ונתאלמנה ונשארה לה ממנו בת ונסתפק פיון שלא נשארו בנים זכרים אלא בת אם בת בכלל בנים והשיב דאפי' בת הרי בכלל התנאי דלא יהיו לה בנים ממנו והביא ההיא דפ' מי שמת ההוא דאמ' נכסי לבנאי הו"ל ברא וברתא מי קרו אינשי לברתא בני וכו' ופשיטנא לה ובני פלוא אליאב אלמא דבן יחידי שפיר מקרי בנים ואין לומר ס"ד פשהיה לו בן זכר אבל בת לא מקריא בנים ומשם ראיה דסו"ל ברתא נמי דאין לבת במתנה פלום משום דנכסי לבנאי לבן זכר משמע ולא לבת איקא למימר דהתם שאני שהיו בן ובת ובת במקום בן לא הויא בכלל בני אבל אי לא הו"ל אלא ברתא אי הנה אמר לבני היתה זוכה הבת במתנה את"ד מתבאר מדבריו דבמקום דאיכא בנים ובנות ואמר בני אין הבנות בכלל וש' לתמוה דע"כ לא משמע הכי אלא דוקא בההיא דהנה מחמת מיתה וכדי שלא להעביר הנחלה אמרי' שפיר דלא קאמר בני אלא על ברא ואע"ג דלא הו"ל אלא חד ברא שפיר קאמר בני אבל היכא דליכא העברת נחלה פגון בבריא ואמ' לבני ואית ליה בנים ובנות הבנות נמי בכלל וכדאיתא פירוש' ופסקו הרא"ש והטור סי' רמ"ז מי ששלח ממ"ה ואמר ינתנו אלו לבני בנותיו בכלל ואם אמר בשעת מיתה אלו לבני אין הבנות בכלל עיין שם ולפ"ז מתבאר דבנות נמי הוו בכלל בנים עוד הביא ראיה מדתנו בסוף פרק השולח המוציא את אשתו משום איילונית וכו' נשאת לאחר והיו בנים והיא תובעת פתובתה וכו' וכן בפ' יש בכור תנו מי שהי"ל בנים ונשא אשה שפבר ילדה וכו' ובכל הני וראיבת יחיד' בכלל הי"ל בנים ולא הי"ל בנים וכו' ע"ש ונראה דלא מקרעא דכל הני לשון משנה הוא ועיקר הענין הוא בילדה ולא ילדה ולא נ"מ כלל בין בנים לבנות אבל כל שאדם מתנה על עצמו הא ודאי דיש לנו לדקדק בדבריו ולומר דדוקא בבנים התנה ולא בנות דכיון שהוא לשון תנאי אמרי' דקפיד ודוקא בנים ולא בנות קאמר ובכהכי ניחא מה שהק' עוד מרן שם מדתנו בפ"ב דנזיר די"ב ע"כ הריני נזיר פשיהא לי בן ונולד לו בן ה"ז נזיר נולד לו בת טומטום ואנדרוגינוס אינו נזיר ע"ש י"ל דהתם נמי משום דהוי כמו תנאי ואמרי' דקפיד וכן דוק' קאמר ולא בת ובר מן דין בההיא דנזיר י"ל כמ"ש הר' המאירי וז"ל ה"נ פשיהא לי בן ה"ז נזיר ר"ל כשנולד לו בן זכר שלא פגון זה אלא על בן זכר שהעלה היא מלה מיוחדת לבן זכר פדכתיב לבן או לבת ולשרה בן ומהר ומלד בן וכו' ע"ש והנה מרן שם תי' לההיא דנזיר דהתם שאני דמן הסתם אין דרף לנדור נזרים אלא על הבן פשהיא דתנו בסוף קינים האשה שאמרה הרי עלי קן כשאלד זכר אבל בת שהפל עצבים בה מן הסתם לא וכן משמע קצת מדברי התו' שם שפכתבנו ה"נ פשיהא לי פ' הודאה ושכח להכ"ה שחנני וזיכני ונולד לי בן נראה מדבריהם דמה"ט הוא דאמרי' התם דבן דוקא ולא בת אבל בעלמ' בת בכלל בן היא את"ד ע"ש ויש לתמוה דהתם בגמרא פריה מאי למימר' ומשני משום סיפא בת טומטום ואנדרוגינוס אינו נזיר ונהדר פריה

פשיטא ומשני מ"ד לכשיבנה הוא דקאמר קמ"ל דלא והשתא לדעת מרן מאי פריד תו פשיטא דהא י"ל דאצטרף לאשמועינן דאע"ג דכעלמ' בת בכלל בן הקא דוק' בן ולא בת ולא טומטום ואנדרוגינוס מה"ט דהוי הודא ושכב וברוש' נמי עלה הך מתני' דנזיר אמר בת לאו פלום טומטום ואנדרוגינוס צריכא ופי' הפ"מ פלומר פשיטא דאינו נזיר דהא בן קאמ' ולא צריכ' לאשמועי' אלא אגב טומטום ואנדרוגינוס נקט' דצריכ' היא ע"ש וא"א הא בת נמי צריכ' לאשמועי' דאע"ג דבעלמא בת בכלל בן הקא דוקא בן ולא בת מה"ט דהוי הודא ושבת: ודע דמהר"ם הביאו המרדכי ר"פ מי שמת כ' ונ"ל נשאל ר"מ על עסק אדם שיש עדים שהתנה עם בניו הא קודם שנשא אשתו הב' שכל בנים שיולדו לו ממנה יירשו חלקם בשנה עם הראשונים ולא נולד לו כי אם בת א' אם תקח הבת בשנה להם והשיב זו אינה צריכה לפנים דבת אינה בכלל בנים דתנן בנזיר ה"נ פשיהא לי בן ילדה לו בת טומטום ואנדרוגינוס אינו נזיר ופריד בגמ' פשיטא וכו' ע"ש: ודברי מהר"ם הללו פסק' מור"ם בהג"ה ר"ס רמ"ז וכו' שם הסמ"ע אע"ג דנדאי דעתו הנה שגם בנותיה יטלו חלק דאל"כ למשל להתנות פשיטא דבניו האחרונים יטלו חלק פראשונים מ"מ פיון דמן הדין אין לבנות במקום בנים פלום אין לעקור נחלה דאורייתא אם לא שיתנו בפ' לאחרים בל' מתנה עכ"ד וטעם זה פכר פתבו.

המרדכי שם להדיא עיין שם אבל בתחלת דבריו פתב מהר"ם טעם אחר משום דבת אינה בכלל בנים ולפי טעם זה ק' קושית הסמ"ע דא"כ למ"ל להתנות ולפי הנראה שלא ראה הסמ"ע דברי המרדכי במקומו וה' באר הגולה כ' ונ"ל פי' בין שיהיו לו הרבה בנים ממנה או מעטים ע"כ נראה שפונתו שהתנאי הוא שבני השניה נוטלי' בירוש' אביהם פכני הא' דהיינו שחולקים נכסי.

אביהם לב' חלקים החצי נוטלי' בני הראשונה והחצי בני השניה בין שיהיו בני השני' מרובים או מעטים לעולם נוטלים החצי בירוש' אביהם ובהכי ניחא מה שהק' הסמ"ע. איברא דבתשו' בנימן זאב סי' נ"ז פתב תשו' המרדכי הלזו ומתבאר שם שהתנאי הנה שהבנים שיולדו מהשניה יירשו חלקם הראוי להם בשנה חלק פחלק עיין שם: ושוב ראיתי לה' כנה"ג בח"מ סי' רפ"א אות י"ב הק' קו' הסמ"ע ע"ד המרדכי דנדאי דעתו שתיירש הבת דאל"כ א"צ לתנאי דבלא תנאי נמי דינא הכי וכו' דבנדון זה אם נאמר דהבת תירש עם הבנים הוי מתנה עמש"ב ותנאו בטל וכו' עוד ונ"ל שאם הנה התנאי באופן שאם הנה מתנה פך בפ' על הבת תנאו קיים בסתם תירש הבת עם הבנים מפח התנאי עכ"ד ע"ש והן דברים תמוהים שאם פונתו לומר דהכא לא מייירי פשאמ' ע"מ דאז תנאו בטל אלא שאמר בסתם תירש הבת והדרא קושיא לנפקתה על המרדכי דלמה לא יועיל תנאו לייירש הפן פיון דנדאי היתה פונתו שאף הפנות יירשו והן דברי תימה דאפי' היכא דלא אמ' ע"מ הו"ל נמי מתנה עמש"ב ותנאו בטל כדקי"ל בח"מ רס"י רפ"א וע"ש כסמ"ע ואם פונתו פשאמר בלשון מתנה הדבר ק' שהרי בל' מתנה נמי לא קנו משום דהוי מקני לדבר שלא בא לעולם כדקי"ל בח"מ סי' ר"י וכו' מ' בדברי המרדכי שם עיין שם וכן יש לדקדק עמ"ש הסמ"ע שאין לעקור נחלה דאורייתא אם לא שיתנו בפ' לאחרים בל' מתנה ע"ש דהא בכה"ג דאייירי המרדכי שעדיין אין הבת בעולם אפי' בל' מתנה לא מהני ויש ליישב דבריו בדוחק דאדעלמא קאי ור"ל דאין מקום לעקור נחלה דאורייתא אלא דוקא פשיהא בל' מתנה וכשיהיו מקבלי המתנה בעולם א"נ משפחת לה בכוני וכשהופר העופר מיהו מדברי הכנה"ג שם בסוף דבריו נראה שלא הבין פן דברי הסמ"ע ע"ש: גם מ"ש הכנה"ג שם עוד ונ"ל ומיהו יש לקיים דינו ז' של המרדכי דאין הבת יורשת עם הבנים מטעמ' דאין אדם קורא לבת בן אע"ג דאמרי' בירוש' מי ששולח ממ"ה ואמר אלו לבני בנותיו בכלל ואם אמר בשעת מיתה אלו לבניו אין הפנות בכלל וכו' הנ"י

דבשעת מיתה אינו רוצה לעקור נחלה דאוריין ומה שהוצרך להתנות שיירשו בניו שיולדו עם שאר בניו הוא שלא ירפה לזה וימעט לזה לכך התנה שיירשו חלק פחלק ולא ירפה לזה וימעט לזה עכ"ד ונראה שפונתו דא"ג דהכא מייירי בבריא מ"מ פיון שהתנאי הוא על ענין ירושה ואמ' בל' ירושה הו"ל כש"מ ואמרי דאינו רוצה לעקור נחלה דאורייתא אמנם יש לתמוה דכבר המרדכי עצמו כ"כ בפ' דאין הבת בכלל בן וכלל פניל כמו שהביא ראיה ממתניתין דנזיר והירוש' שהביא הכנה"ג הניא תיובתיה להמרדכי וכמו שכתבנו לעיל לדברי מרן.

גם מ"ש דמה שהוצרך להתנות וכו' הוא פדי שלא ירפה לזה וימעט לזה הן דברים בלתי מובנים דלזה א"צ תנאי דמהיכא תיתי להרבות לזה ולמעט לזה עד שהוצרך להתנות בלא"ה אם היה שותק הפל נוטלים בשנה חלק פחלק ויפה שתיקתו מדיבורו: עוד כ' הכנה"ג א"נ אפשר דהוצרך להתנות פך פדי .

להוציא את בניו מכתובת ב"ד והבנים נתרצו לזה ואע"ג דקי"ל מה שאירש מאכא מכור לך לא אמ' פלום משום דהוי מקנה. דבר שלא בא לעולם אפשר דהכא שפכר מת' אמם ישנו ברשותם מקרי אלא שלא באו הנכסים לידם עד אחר מיתת אביהם עכ"ד והן דברים תמוהים דמאן לימא לן דהמרדכי מייירי בשמטהאמם ואף דבס' בנימן זאב כ' אלמון וכו' ע"ש מ"מ מדברי המרדכי לא מכרע'.

גם אעיקרא דמלת' שכתב דכיון שפכר מטה אמם ישנו ברשותם מקרי וכו' ק' שהרי כ' רש"י בפ' נערה דנ"ב ע"ב בד"ה ירתי וכולי אם תמותי בחיי ואירשך יטלו בניה פתובתיה וכו' הרי מבוא' דכשמת האם הבעל יורשה והם זוכים בכתוב' אמן מאביה' וכבר הארכנו בפרט זה במ"א ע"ש וצ"ע.

עוד הק' מרן בתשו' הנז' מההיא דפי"ן שכתבנו לעיל דקאמר ואב"א מהכא והתנחלתם אנתם לבניכם אחריכם בניכם ולא בנותיכם ות' דהתם שאני דגלי קרא גבי נחלה דיש חי' בין בן לבת דכתי' איש כי ימות וכן אין לו והעברתם את נחלתו לבתו וא"כ ע"כ אית לן למידק לישנא דבניכם אכל בעלמא לא א"ד ע"ש ויש לתמוה עליו דעל ההוא קרא גופי' דאיש פי ימות וכן אין לו פרכי' עלה התם ואימא דאי איכא בן ובת לא האי לירות פולג' ולא האי לירות פולג' אלא פי הדדי לירתו וע"ז משני פמה שינויי וקאמר ואב"א מהכא והתנחלתם וכו' הרי דמהאי קרא דוהתנחלתם בעי' לאוכוחי דאפי' היכא דאיכא בן ובת אפ"ה בן יורש ולא בת וא"כ ע"כ פי מיייתי מהאי קרא דוהתנחלתם וכולי הוא לאיתווי ראיה דבת אינה יורשת במקום בן.

גם מ"ש דדוקא הכא הוא דדייקי' הכי אכל בעלמא לא ק"ט שהרי בכל התורה כולה ממעטי' נשים מבני ישראל כגון דבר אל בני ישראל ודרשי' בני ישראל סומכי' ולא בנות ישראל סומכו' ולענין טומאת פהגים דרשי' נמי בני אהרן ולא בנות אהרן וכן לענין הזאות ותנופות וקבלו' דרשי' בני אהרן ולא בנות אהרן פדאיתא בפ"ק דקידושין דל"ו וכן בההיא דפ"ק דקידושין גבי ולמדתם אנתם את בניכם דרשי' בניכם ולא בנותיכם אמנם לעיקר הספק שנסתפק מרן נראה דיש לפשוט מדברי הנ"י שכתבנו לעיל שנסתפק היכא שאין לו בנים ויש לו בני בנים ויש לו בנות ואמ' נכסאי לבני אי משום בני בנים קאמר או משום בנות ודעת רבתי דמשום בני בנים קאמר שהם ראויים ליורשו ע"ש הרי דס"ל דבנות נמי קרי להו בנים אי לאו מה"ט דכתב דאבני בנים קאמר שהם ראויים ליורשו הנה דייגי' דלבנו' קאמר וכיון דבנות נמי איקרו בנים ממילא ל"ש בת א' ול"ש בנות פדאמ' גבי בנים דאפי' לבן א' קרי ליה בנאי מדכתי' ובני פלוא אליאב: באופן דלדעת

הרמ"ה והנ"י נתבאר דבמקום דליכא בנים בְּנֵי פְּנִים קרויִים בְּנֵים וְגַם לְדַעַת הָרָא"ש מִתְבָּאָר דְּבְנֵי בְּנֵים קרויִים בל' הַתּוֹרָה בְּנֵים וְהָא וְדָאֵי דְתַקְנַת ב"ד חֲשִׁיב' כִּלְשׁוֹן תּוֹרָה אֶמְנֵם אַפְתִּי יֵשׁ לְצַדִּד וְלוֹמֵר דְּבַנ"ד יֵשׁ לֹמֵר דָּאֵין בְּנֵי הַבְּנִים בְּכָלִל דְּהָא קָאמ' דִּי יִהּוּוּ לִיכִי מִנְאֵי וּמִשְׁמ' דְּוָקָא בְּנָיו דְּהוּוּ מִנְאֵי וְלֹא בְּנֵי בְּנָיו דְּהוּוּ מִיְנִיָה דְּמִיְנֵאֵי קָאמ' וְאֵע"ג דְּמַהֲרָשֵׁד"ם חָא"ה סִי' קִי"ג עַל תְּנָאֵי פְּתוּבָה שְׂפָתוּב בְּהָ שָׂאם יִפְטָר הַחֲתָן וְלֹא יִשְׂאָר אַחְרָיו מִמְּנָה וְלֹד שְׁל קִינִי' שְׂתוּנְפָה הַכֶּלֶה בְּכַתּוּבָת' וְגַדּוּנְיַת' וְתוֹס' וְמַת הַחֲתָן וְלֹא הַשְׂאִיר אַחְרָיו כ"א בְּנֵי בְּנוֹת וְנִשְׂאָל הָרַב אִם מַלְת מִמְּנָה הִיא דְּוָקָא וּמֵאַחַר שְׁלֹא נִשְׂאָר אַחְרָיו בְּן אוֹ בַת תּוֹנְפָה הַאֲלֻמְנָה בְּכַתּוּבָת' וְגַדּוּנְיַת' וְתוֹס' אוֹ לֹאו דְּוָקָא וְלֹא תִּגָּבַהּ פִּי אִם עֵינָר פְּתוּבָת' וְהַעֲלָה דְּכָל שְׁנִמְשָׁף מִמְּנָה מִקְרִי הַנְּלָד מִמְּנָה ע"ש וַא"כ ה"נ אַע"ג דָּאֵמֵר דִּיהוּוּ לִיכִי מִנְאֵי כָּל הַנִּמְשָׁף מִמְּנָה הוּוּ מִיְנֵאֵי.

אִיבְרָא דְּהִרְשַׁד"ם שְׂם נָתַן ב' טָעָמִים לְדְּכֵרִיו וְהַטְעַם הָרֵאשׁוֹן מִשׁוּם שְׂיֵד הָאֲלֻמְנָה עַל הַתְּחַתּוּנָה שְׁלֹא לְהוּצִיא מִמּוֹן מִחוֹזָקָת בְּעָלְיוּ אִפִּי' שְׂיִהֵיָהּ הַפִּי' דְּחוּק וְיֵשׁ לְנוּ לומ' שְׂיֵד הָאֲלֻמְנָה עַל הַתְּחַתּוּנָה וּלְפָרֵשׁ מָה שְׂאֵמֵר וְלֹא יִשְׂאָר אַחְרָיו מִמְּנָה שְׁלֹא בְּא לְאַפוּקִי בְּנֵי בְּנִים וְבְּנוֹת בְּנִים אֱלֹא בָּרָא דְּמֵאֲשֵׁה אַחֲרָת אֶבֶל כָּל שְׂיֵשׁ לּוּ וְלֹד שְׁל קִינִיָּא בֵּין שְׂהוּא בֵּין הָאֲלֻמְנָה בֵּין שְׂהוּא בַת בְּנָה וּבַת בַּתָּה כָּל שְׁנִמְשָׁף מִמְּנָה מִקְרִי הַנְּלָד מִמְּנָה ע"ש וַא"כ לְפִי טַעַם זֶה נִרְאֵה פֶּשׁוּט דְּבַנ"ד לְעֵנִי כִב"ד דְּלִיכָא שְׂטָר לְדוּן בּוּ וְלוֹמֵר יַד בְּעַל הַשְׂטָר עַל הַתְּחַתּוּנָה אֱלֹא אָנּוּ בָּאִים לְדוּן נָגַד יִרְוּשׁ' שְׁל תּוֹרָה שְׁאָנוּ בָּאִים לְהַפְקִיעַ יְרֻשַׁת הַבְּנִים מִכַּח הַתְּקִנָּה וְאָדְרָבָא י"ל דִּיָּד הַתְּקִנָּה עַל הַתְּחַתּוּנָה דְּמִיְנֵאֵי בְּדוּקָא הוּא וְלֹא בְּנֵי בְּנִים כְּדִי לְהַעֲמִיד יְרֻשָׁה דְּאִוְרְיַיְתָא בְּמִקּוּמָה.

אָד אֵעֵינָרָא יֵשׁ לְתַמּוּהָ עַל הָרַב ז"ל שְׁהִרִי כ' הָרָא"ש בַּתְּשׁוּ' כָּלִל ט"ז סִי' ו' עַל עֵנִין הַתְּקִנָּה שְׂהָאֲלֻמְנָה וְהִתּוּמִים חוֹלְקִים כָּל עֵזְבוֹן הַמֵּת וְיָצָא שְׂט"ח עַל הַמֵּת מְאוּחָר לְכַתּוּבַת אֲשָׁה וְהֵאֲשָׁה לֹא שְׂעָבְדָהּ עֲצָמָה וְכו' אִם יִפְרָעוּ אוֹתוֹ מַתְפִּיסַת הַעֵזְבוֹן קוֹדָם חַלּוּקָה וְהַשִּׁיב שְׂיֵד בְּעַל הַתְּקִנָּה עַל הַתְּחַתּוּנָה פִּי הַתְּקִנָּה בְּאֵה לְהוּצִיא מִכַּח ד"ת שְׂהַדִּין נוֹתֵן שְׂתַטּוּל הָאֲלֻמְנָה כָּל פְּתוּבָתָה הַלְכָף אֲמָרִי' מִסְתְּמָא כֶּף הִיא הַתְּקִנָּה וְכו' פִּי הַתְּקִנָּה שְׂתַטּוּל חֲצִי הַנְּכָסִים הִיא בְּמִקּוּם גְּבִיית פְּתוּבָתָה וְכו' ע"ש וְהִבִּיאָה מָרַן בַּתְּשׁוּ' בְּדִינֵי פְּתוּבָה סִי' א' וְשִׁכ"כ בַּהַגְמָ"ר דְּקִדּוּשִׁין ע"ש הָרִי מְבוּאָר מְדְכָרִיו כָּל סְפָק שְׂיִהָא בַּלְשׁוֹן הַתְּקִנָּה יַד בְּעַל הַתְּקִנָּה עַל הַתְּחַתּוּנָה וְיַד בְּעַל הַשְׂטָר עַל הַעֲלִינְהָ פִּינּוֹן דְּמִדִּינָא הִיא גוֹבָהּ כָּל פְּתוּבָתָה מְשַׁלֵּם וְהַתְּנָאֵי שְׂבָא לְגָרַע פַּחְהָ יַד הַתְּנָאֵי עַל הַתְּחַתּוּנָה וְגוֹבָהּ כָּל פְּתוּבָתָה מְשַׁלֵּם וְאִפִּי' לְעֵנִין הַתּוֹסֶפֶת דְּקִי"ל בַּר"פ אַע"פ דְּנ"ד ע"ב תּוֹסֶפֶת פְּתוּבָה כְּכַתּוּבָה וַא"כ ה"נ בְּנִדּוּן מַהֲרַשֵּׁד"ם פִּינּוֹן שְׂיֵשׁ סְפָק בַּלְשׁוֹן הַתְּקִנָּה יֵשׁ לְנוּ לֹמֵר דְּדוּקָא הִיכָא שְׂנִשְׂאָר לּוּ מִמְּנָה בְּנִים וְבְּנוֹת אֶבֶל בְּן הַבֵּן וּבַת הַבֵּן לֹא חֲשִׁיבִי וְחַטּוּל כָּל פְּתוּבָתָה מְשַׁלֵּם.

אָף לְטַעַם ב' שִׁכ' מַהֲרַשֵּׁד"ם שְׂם דְּמַהֲתְנָאֵי הֵב' נְלֵמוּד שְׂפָתוּב שָׂאם תִּפְטָר הַכֶּלֶה וְלֹא יִשְׂאָר לּוּ מִמְּנָה וְלֹד שְׁל קִינִיָּא שְׂיַנְפָּה הַחֲתָן בְּחֲצִי הַנְּדוּנְיָא וְהֵתָם וְדָאֵי מִמְּנָה לֹאו דְּוָקָא דְּבֵין יִשְׂאָר מִמְּנָה וְלֹד שְׂלָה וְבֵין שְׁלֹא יִשְׂאָר מִמְּנָה וְלֹד שְׂלָה אִפִּי' וְלֹד וְלֹדָה לְעוֹלָם יוֹרֵשׁ הַבְּעַל נְדוּנְיַת' וְכו' וַא"צ לְהַחֲזִיר לִיּוֹרְשֵׁי הָאֲשָׁה כְּלוֹם ה"נ מִמְּנָה ל"ד וְכו' ע"ש לִפ"ז מִפְּנֵי יוּצָא דַּה"נ בְּכַב"ד תִּיבַת מִנְאֵי לֹאו דְּוָקָא הִיא וְה"ה לְבְנֵי בְּנִים: מִיְהוּ יֵשׁ לְדַחוּת דְּהַתָּם שְׂאֵנִי מִשׁוּם דְּמַהֲתְנָאֵי הַשְּׂנִי מִפְּנֵי יוּצָא דְּמִמְּנָה לֹאו דְּוָקָא וַא"כ יֵשׁ לֹמֵר דֵּיֵשׁ לְנוּ לְדוּן מִיְנָה לְתְּנָאֵי הָרֵאשׁוֹן אֶבֶל בְּעָלְמָא דָּאֵין לְנוּ בִּירוּר ה"נ י"ל דְּמִמְּנָה הֵנִי בְּדוּקָא וְלֹא וְלֹדָה וְיֵשׁ לְנוּ לְהַבִּיא רָאִיָה לְזֶה מַהָא דְּאִיתָא בְּשַׁלְהִי תַעֲנִית וּבְפִי"ן יוֹם שְׂהוֹתָר שְׂבַט בְּנִימֵן לְבֹא בַּקָּהַל שְׂנֹא וְאַיִשׁ יִשְׂרָאֵל נִשְׂבַע בְּמַצָּפָה לֹאמֵר אִישׁ מִמְּנוּ לֹא יִתֵּן בַּתוֹ לְבִסִּימֵן לְאֲשָׁה מֵאֵי דְּרוּשׁ א"ר מִמְּנוּ וְלֹא מִבְּנִינוּ וּפִירַשׁ"י מִמְּנוּ מִיְעוּט הוּא וְכו' וְלֹא נְגָזְרוּ

אלא מהם ממנו אבל מבניהם לא נגזרו ע"ש ה"נ אינון ירתון בדוקא ולא בניהם: פתר דנא חזינ' למהריק"ש בפתשו' אהלי יעקב סי' ס"ח שנשאל בזה וכתב דכל אפיא שוין שאין בני הבנים יורשים כב"ד ודניק לה מלשון התקנה עצמה בני דכרין דיהוו ליכי מנאי אינון ירתון וכו' א"ו ה"ק אינון הם ולא יורשיהם וכו' ע"ש וכ"כ ה' קול הרמ"ז שם בפ' נערה ע"ש ויש להביא ראיה לזה מדקתני סיפא דמתניתין בנן גוקבו די יהוויין ליכי מנאי פהוויין יתבו בביתי ומתנונן וכו' הרי דלא קתני אינון וא"כ אינון דרישא דקתני גבי בני דכרין ע"כ לדיוקא אתי אינון ולא לירשיהם איברא דבירושלמי הגי' היא בסיפא נמי בנן גוקבו וכו' אינון פהוויין וכו' וכן העתיק רש"י בפ' נערה דמ"ט ע"א בד"ה הבנות יזונו והר"ן שם ונתו' שם דנ"ג סע"ב פת יבמה ע"ש ומההיא דתענית שפתבנו יש סעד לדברי מהריק"ש: והנה מהריק"ש הביא ראיה לדבריו מדאמר' בר"פ המוכר את הבית בן לוי שמכר את השד ואמר שמעשר א' שלי אין לבניו פלוס עד שיאמר לי ולבני ופסקה הרמב"ם בפ"ו מה' מעשר ע"ש ולפי מה שפי' רשב"ם שם נראה דאינה ראיה שהרי כ' בד"ה יתן לבניו אתריו ונ"ל אבל אם לא פ"י בן אינו מוריש בדבר זה זכותו לבניו פיון דמשו' יתור לשון הוא דאמר' לקמן וכ"כ שם עוד לקמן אהיה דאמר' התם אר"ל זאת אומרת המוכר בית לחברו וא"ל על מנת שדיוטא עליונה שלי דיוטא עליונה שלו ופירשב"ם בד"ה שאם רצה דדוקא הוא אבל בנו אין לו רשות וכו' עד שיפרש לי ולבני פדאמ' לעיל גבי מעשר דכל מלתא דדייקינא מייתורא די לנו אי אהני ייתורא לעצמו וכו' ע"ש וא"כ ה"כא דליכא יתור לשון אף על גב דאמ' אינון ה"ה נמי בניהם.

והרמ"ה שם בפ' המוכר את הבית סי' כ"ז פתב ונ"ל דע"כ פיון דכי שיייר' למקום מעשר למיפק ביה האי לוקח י"ח הוא דשייר' ולא לגמרי שיייר' אלא שעבודא בעלמא הוא דשייר ביה טובת הנאה אינה ממון להוריש' לבנו אלא היכא דשייר' נמי לבניו בפ"י אבל היכא דשייר מדי לגמרי הוי ממון להורישו לבניו ואע"ג דלא אמר לבני אם מת ירתו ליה בניו ועוד כ' לקמן ס"ס ל' גבי דיוטא ונ"ל דהכא לענין דיוטא פי שיייר' לגמרי שיייר' ממונא מעלי' הוי להוריש לבניו ואמטול הכי אע"ג דלא אמר לי ולבני פיון דממונא דאפוהו יתבי ליה פשאר ממונא דאפוהו ע"כ מתבאר מדבריו דלעולם לי ואפי' לירשי משמ' וישנה ההיא דבן לוי משום דלא הוי לא טובת הנאה ואינה ממון להוריש' לבני וק' מההיא דפרק מי שאחזו דע"ד דאפליגו רשב"ג ורבנן בע"מ שתתן לי ר' וזו רבנן סברי לי ולא לירשי ורשב"ג סבר לי ואפילו לירשי ופסקו כל הפוסקים כרבנן דלי ולא לירשי וכבר מהריק"ש שם הביא ראיה זו ואפשר לומר.

דש"ה משום די"ל רלצערה קא מכנין וכדאמ' התם בגמ' שם ע"ב אהו פלוגתא דאבדה אצטליתו דרבנן סברי אצטליתו דוקא קאמ' ורשב"ג ס"ל תתן לו את דמיה וקאמ' בגמ' ע"כ ל"ק רבנן התם אלא דלצעורה מכנין וכו' וא"כ י"ל דדוקא גבי גט הוא דאמר' רבנן לי ולא לירשי משום רלצערה מכנין אבל בעלמא לי ואפילו לירשי משמע.

א"ק שנראה שדברי הרמ"ה הללו סותרים למ"ש הרמ"ה עצמו הביאו מרן הב"י ח"מ סי' ר"ז והובא בש"מ מציע' דס"ה ע"ב אמתני' דהלנהו על שדהו וא"ל אם אי אתה נותן לי מכאן ועד ג"ש הרי היא שלי שאם מת א' מהן שוב אינו יכול לקיים תנאו וזכה הלוקח פקרקע דאתה ולא יורשיה לי ולא לירשי משמע כדאמ' בנותן גט לאשתו ע"מ שתתני ר' וזו ע"ש הרי דס"ל דבכל מקום לי ולא לירשי משמע וראיתו מההיא דגיטין וצ"ע: איברא דהנ"י שם בפ' המוכר כ' דדוק' גבי מעשר אמרו בן מפני שלא נשאר לו בגוף הקרקע כלל דגוף הקרקע נדאי דלוקח הוי אבל

גבי דיוטא וכו' פינון דדבר מסונים שייך לעצמו אף היורש יורשו אע"ג דקאמ' לי ע"ש וכו' מרן הב"י בח"מ סי' רי"ד שפן דעת כל הפוסקי' ע"ש מבואר מדבריו דלעולם לי ולא ליורשי משמע ודוקא היכא דשייר בגוף הקרקע דבר מסונים משום דהו"ל כאלו לא מכר אותו והוי שולו ומורישו לבניו ועיין בהריב"ש סי' רנ"ז: והנה הרב המבי"ט ח"ב סי' קצ"ה פתב על ראובן שקנה בית משמעון ואח"כ עשה שטר הטבה שכ"ז שייחזיר לו המעות חייב להחזיר לו הבית ואח"כ נלב"ע שמעון ובאים האפטרופוסים להוציא הבית מראובן מפח הטבה וטען ראובן לא עשיתי הטבה אלא לו לבדו ולא לב"כ נראה שאינו יכול לומר פן אלא גם יורשיו יכולים להחזיר לו המעות פינון שאמר שהיא מכורה מעכשיו פשיביא המעות ואפ"ל שאמר שיהא מכורה לה שנתראה לה ולא ליורשיה ואף על גב שכ' בספר צרור הפסוק בשם הרשב"א על מתני' דהלנהו על שדהו וא"ל אם אי אתה מביא לי מפאן ועד ג"ש הרי היא שלי הרי הוא שולו ואם מת אחד מהן בתוך הזמן ולא הביא הרי היא של לוקח או של יורשיו שהרי קי"ל לי ולא ליורשי משמע וה"ה אם אי אתה מביא לי אתה ולא יורשיה משמע וכתב לחלק דבאלו ההטבות אין הפונה לשלול יורשיו כי כבר גילה דעתו מעיקרא שאין רצונו למכרה אלא לנה שהוא בטוח בו שייחזר למכרה לו והפונה היא לו או ליורשיו משא"כ בהלנהו על שדהו שנה המלנה לא גמר להלוות לו אלא על תנאי זה וכונתו כשא"ל אם לא תביא לי הוא ולא יורשיו משא"כ בלו המכירות שהמוכר הוא המתנה וכונתו לו או ליורשיו את"ד ע"ש ולא נראה מ"ש התו' בפ' אז"נ רס"ה ע"ב בד"ה פשיהיו לי מעות וכו' ול"ד למשפנת' בלא נכית' דהכא אם לא יפדה אין זה מלנה אלא מכר אבל משפנת' יכולים לעולם לפדות או הוא או יורשיו אבל פאן נהי דהוא יכול לפדות יורשיו אינן יכולים לפדו' עכ"ל והרי הכא שהמוכר הוא המתנה מתחלה ועדוף מהטבה שאינו אלא על שמאמין לו המוכר ואפ"ה כתבו התו' שהוא יכול לפדות ולא יורשיו וכדעת הרשב"א.

ושור' לה' כנה"ג ח"מ סי' ד"ז הגב"י אות ט"ל שהביא דברי המבי"ט הללו וצ"ד לומר דאפ"י מכר קרקע והתנה המוכר שייחזירנה לו אם מת אינו חוזר ליורשיו דלא דמי להטבו' הנהוגות שפבר ידוע ביניהם שע"ז מכר המוכר וקנה הקונה הפונה בין לו בין ליורשיו אבל הכא שלא הוסכמו ע"ז אלא שהמוכר התנה פן בשעת המכירה אם מת אינו חוזר ליורשיו אבל ממ"ש בח"ב סי' רי"ח נראה דמכר קרקע והתנה המוכר דמי להטבו' הנהוגות ע"ש ומ"מ לפי דברי הכנה"ג אפתי ק' על הרב המבי"ט שהיא דסי' רי"ח דבהתנה המוכר דמי להטבות הנהוגות שהוא הפך דברי קתו'.

גם אעיקרא אחה"מ נראה פשוט דדברי המבי"ט בסי' קצ"ה הן הן דבריו דסי' רי"ח ואין שום מקום לחלק ביניהם והן דברים אחדים ושפה א' כמו שיראה המעיין. ומן האמור מדברי התו' דפ' אז"נ כמו כן יש לתמוה על הרדב"ז ח"ב סימן תתל"ב ונהביאו ה' כנה"ג שכ' על מ"ש הרמב"ם מכר לו סתם וא"ל הלוקח מדעתו פשיהיו לה מעות החזירם לי ואני אחזיר לה הקרקע שאם מת המוכר חייב להחזיר ליורשיו ע"ש והוא הפך דברי התוס' דס"ל שאפ"ל לגבי מוכר שהתנה הוי לי ולא ליורשי כ"ש פשהתנה הלוקח שאינו חוזר ליורשיו: והנה הר"ב כש"מ כ' בשם הרמ"ה כמ"ש הרשב"א שהביא המבי"ט דאתה ולא ליורשך משמ' כדאמ' בנותן גט לאשתו ע"מ שתתני לי ק"ק וזו וכו' בשם הריטב"א דאין זה נכון שלא נאמרו דברים הללו אלא בנותן גט או נותן מתנה דמדעתיה יחייב ומגרש דלמ' קפיד בלשון תנאו שאינו רוצה לגרש או לתת מתנה אלא באותו לשון אבל בכאן שהיה דרך מכר וכמו שקונה את עצמו אנו סהדי דליכא קנסא אלא כשלא באו המעות לידו או ליד יורשיו וכל שפירע המוכר או יורשיו ללוקח או ליורשיו זכה ולא עוד אלא

דְּהָא קו"ל דְּיַשׁ טַעַמֵּי אָנָּס בְּמָמוֹן וְלֹא בְּגִיטִי וְכוּ' הִלְכָּהּ כְּשֵׁמֶת א' מְהֵם וְאִינוּ יָכוֹל לְקַיְיֵם בְּלִשׁוֹן תַּנְאֵי אָנָּס' הוּא וּפְטוֹר עַכ"ל לַפ"ז מִשְׁמַ' בַּהֵיחִי דְהִטְבָּה ס"ל לְהַרִיטְבָּא דְלוֹ וְלֹא לְיִוְרְשֵׁי מִשְׁמַ' פִּינּוֹן דְּמִדְעַתְיָהּ הוּא שְׂרוּצָה לְהַחֲזִי לֹו הַמְכָר וּפְלִיג עַל הַמְבִי"ט וּמ"מ אַפְשָׁר לֹו מְרָ דְכִינּוֹן דְּמִעֵיקְרָא הֵיךְ הַדְּבִיבּוֹר בִּינְיָהֵם פִּי אִינוּ קוֹנָה שְׁמַעו' אֲלֵא עַל שְׁמַמִּין מִיֵּן לֹו הַמוֹכֵר שְׂחֲזוֹן לְמוֹכֵר לֹו פִּי כֹן מִתְגִּין מִתַּחֲלַת הַמְכָר כַּמ"ש הַמְבִי"ט חֲשִׁיב שְׂפִיר דְרַף מְכָר וּכְמוֹ שְׂקוּנַס אֶת עֲצָמוֹ: עוֹד כ" מֵהָרִיק"ש וְנ"ל וּבִפ' מִי שְׂאָחְזוֹ בְּאוּמָ' ה"ז גִּיטָה ע"מ שְׁתַּתְּנִי לִי ק"ק זֵוּ אָמְרִי דְאִם לֹא נְתַנָּה לֹו וּמַת זְקוּקָה לִיבָם אַע"ג שְׁנַתְּנָה לְיִוְרְשֵׁי וְכ' שְׁם הַרְמָב"ן דְּנְתַבְּאָר לִי וְלֹא לְיִוְרְשֵׁי מִשְׁמַ' וּכְּן פְּסַקוּ כָּל הַפּוֹסְקִי וְא"כ כ"ש דְּדִיּוּקִי לִשׁוֹן תַּנְאִי ב"ד וּמַה גַּם דְּהַתֵּם צָרִיף לֹו מְרָ בְּתַנְאִי לִי וְשְׁלִי עַכ"פ דְּאִי לֹא מְנָא יָדְעִי לְמָאן קְאָמַר וְעַכ"ז דְּקֵדְקוּ לְשׁוֹנוֹ וְכוּ' ע"ש מִתַּבְּאָר מְדַבְּרִי דְתִיבַת לִי אִינָה מִיִּוְרְתָרְתָּ אֲלֵא דְאִפְ"ה דְרַשִׁי לְהַ דְּמִשְׁמַ' לֹו וְלֹא לְיִוְרְשֵׁי וּכְּן מִתַּבְּאָר דַּעַת מֵהָרַאד"ב בִּס' לַח"ר סִימָן קַמ"ט עַל תְּשׁוּ' הַרְשָׁב"א שְׁהִבִיא מְרָן ב"י ס' ר"ז וְנ"ל מָה שְׁנַחֲלָקוּ בּוֹ רַשְׁב"ג בְּאוּמָר ה"ז גִּיטָה ע"מ שְׁתַּתְּנִי לִי ק"ק זֵוּ וּמַת וְכוּ' לְרַבְּנָן דְּאָמְרִי לִי וְלֹא לְיִוְרְשֵׁי הֵינּוּ מְשׁוּם דְּמִסְתַּמָּא בְּדוֹקָא אַתְּנִי מְשׁוּם דְּאִיְהוּ צָרִיף לְהוּ אֲבַל הָאוּמָר לְחֻבְרוֹ שְׂדָה זֹו נְתוּנָה לְהַ בְּמִתְנָה ע"מ שְׁתַּתְּנִי לִי ק"ק זֵוּ וּמַת בְּנִיִּו נִוּתְנִי לֹו לְאַחַר מוּתוֹ שְׁלֹא הֵיחִי הַהִקְפָּדָה שְׂחֲזוֹן הוּא אֲלֵא שְׂחֲזוֹן עַכ"ל וְזֶה הַפָּדָה מַמ"ש שְׁם מַחֹו' כ"ז בְּשֵׁם רִי"ו דַּעַת הַרְשָׁב"א ע"ש אֲבַל מִלְּשׁוֹן הָרַמ"ה שְׁהִבִיא הַרִיטְבָּא בְּתַשׁוּ' הַבִּיאָה מְרָן הַב"י בַּח"מ ס' ר"ז מַחֹו' י"ז גְּבִי הָא דְאָמַר' לִי וְלֹא לְיִוְרְשֵׁי ש"מ דְּהָא דְתַנּוּ הֵלְוְהוּ עַל שְׂדָהוּ וְא"ל אִם אֵינן אַתְּהָ מְבִיא לִי מְכָאן וְעַד ג"ש הָרִי הִיא שְׁלִי שְׁלֹא נְתַקִּיֵם הַתַּנְאִי אַא"כ מְבִיא הַמוֹכֵר בְּעֲצָמוֹ וְנוֹתַן לְלֹוּקַח מְדַקָּאמ' אַתְּהָ וְלִי דְּלִי וְלֹא לְיִוְרְשֵׁי מִשְׁמַ' וְאַתְּהָ וְלֹא יוֹרְשֵׁי עַכ"ל הָרִי מְבוֹנָר דְּתַתּוֹר' דְּלִי וְאַתְּהָ הוּא דְּשָׁמְעִי הָכִי וּכְּן מִשְׁמַ' מִלְּשׁוֹן דִּי"ו נַכ"ו ח"ג הַבִּיאֹו מְרָן שְׁם מַחֹו' כ"ז ע"ש: וְהֵיךְ בְּעֵיקַר דְּבִרֵי הַרְשָׁב"א שְׁכַתַּב אֲבַל הָאוּמָר לְחֻבְרוֹ שְׂדָה זֹו נְתוּנָה לְהַ בְּמִתְנָה ע"מ שְׁתַּתְּנִי לִי מָאֲתִי זֵוּזִי וּמַת בְּנִיִּו נִוּתְנִים לֹו לְאַחַר מוּתוֹ שְׁלֹא הֵיחִי הַהִקְפָּדָה שְׂחֲזוֹן הוּא אֲלֵא שְׂחֲזוֹנוֹ וְלְכֹאֲרוּהָ נִרְאָה דִּס"ל דְּגָבִי גִט כַּה"ג שְׁתַּתְּנִי ע"מ שְׁתַּתְּנִי לִי מָאֲתִי זֵוּזִי וּמַתָּה הָאִשָּׁה אַה"ן דְּיִוְרְשֵׁי יְכוֹלִים לְיִתְּנוּ לְבַעַל הָר' זֵוּזִי וְהוּי גִיטָה לְמַפְרַע וְנ"מ שְׁלֹא יִירָשְׁנָה וְלֹא יִטְמֵא לְהַ וְהָא דְּלֵא נָקַט הַרְשָׁב"א דִּין זֶה לְגָבִי גִט עֲצָמוֹ דְּאִיְרִי בִּיָּה מְשׁוּם דְּנַחֲתִית לְתַשׁוּב' שְׂאֵלָה דְּמִיְרִי בַּהּ לְעִנּוֹן מְכִירָה וּמִתְנָה פְּמְבוֹנָר בְּתַשׁוּ' ח"ב ס' ש"א וְלִיכָּא לְמִימָר דְּלֵא כַּתְּבַן כֹּן הַרְשָׁב"א אֲלֵא לְגָבִי מְכִירָה וּמִתְנָה שְׂחֲזוֹנוֹ הַתַּנְאִי עִם בְּנִיִּו שְׁלֹא הֵיחִי הַהִקְפָּדָה שְׂחֲזוֹן הוּא אֲלֵא שְׂחֲזוֹנוֹ אֲבַל לְעִנּוֹן גִּט אִם מִתָּה וְלֹא נְתַקִּיֵם הַתַּנְאִי שׁוּב אֵינן הַתַּנְאִי יָכוֹל לְהִתְקַיְיֵם דְּאֵינן גִּט לְאַחַר מִיִּתָּה דְּהָא וְדְאִי לִית' שְׁהָרִי לְרַשְׁב"ג דְּאָמַר יָנְתַּנּוּ לְיִוְרְשֵׁי הָרִי נְמִי לֹא נְתַקִּיֵם הַתַּנְאִי אֲלֵא לְאַחַר מוּתוֹ וְאִפְ"ה ס"ל דְּמֵהֵי לְקִיּוּמֵי תַּנְאֵי לְאַחַר מִיִּתָּה וְהֵינּוּ מְשׁוּם דִּס"ל לִי וְאַפְּלוּ לְיִוְרְשֵׁי מְשָׁמַע וְכָל שְׁנַתְּקִיֵם הַתַּנְאִי אִפְ"ה עִם יוֹרְשֵׁי הוּי גִט לְמַפְרַע וְה"נ לְדִידוֹן נְמִי פִּינּוֹן דְּלֵא הֵיחִי הַהִקְפָּדָה אֲלֵא שְׂחֲזוֹנוֹ מֵהֵינּוּ קִיּוּם הַתַּנְאִי אִפְ"ה אַחַר מִיִּתָּה.

אִיבְרָא דְהַת"י בְּיוֹמָא דִּי"ג ע"ב בִּד"ה פִּי חֲזִי וְכוּ' כ' וְנ"ל וְא"ת לְאַחַר מִיִּתָּה נְמִי אִם יִלְף לְבַה"כ מְגוֹרְשֵׁת לְמַפְרַע דַּאמ' בְּמִי שְׂאָחְזוֹ הָרִי זֶה גִיטָה אִם לֹא בְּאֲתִי מְכָאן וְעַד יב"ח וּמַת בְּתוֹף יב"ח הַז"ג ל"ד דְּהַתֵּם קִיּוּמִית' לְתַנְאָה שְׁחִית' עַד שְׁעֵבְרוּ י"ב חֻדַּשׁ אֲבַל הֵכָא מִתָּה קוֹדֵם שְׁנַתְּקִיֵם הַתַּנְאִי עַכ"ל ע"ש וּמְבוֹנָר דְּכֹונְתֵם דְּבַהֵיכִיא דְאִם לֹא בְּאֲתִי וְכוּ' פִּינּוֹן דְּבִשְׁעַת קִיּוּם הַתַּנְאִי הִיא קִיּוּמִית מִש"ה חָל הֵגִט לְמַפְרַע מִשְׁא"כ בַּע"מ שְׂאָפְנַס לְבַה"כ בְּשַׁעַת קִיּוּם הַתַּנְאִי לְחוּל הֵגִט כְּפָר מִתָּה וְאֵינן מְקוּם לְחוּל הֵגִט לְאַחַר מִיִּתָּה וּמִש"ה לֹא מֵהֵינּוּ וּכְּן הַבִּין בְּכֹונְתֵם ה' דְּבִרֵי אֲמַת בְּקוֹנ' י"א ס' מ' וְה' שַׁע"ה בַּפ"ח מַה גִּירוּשִׁין ע"ש וְא"כ ה"נ בְּנ"ד בְּאוּמָר הַז"ג ע"מ שְׁתַּתְּנִי לִי ר' זֵוּזִי וּמִתָּה

קוֹדֶם שְׁנִתְקַיְיִם לֹא מִהְיֵי קִיּוֹם הַתְּנַאי לְאַחַר מִיתַתָּה: אָמְנָם הָרִיטְבָ"א בַחֲלֵי יוֹמָא שְׁם הָעֵתִיק תִּי הַת"י בְּאִנְפֵן אַחַר וְנ"ל דְּהֵתֶם וְדַאי הוּא דְאַיְקִיִּים תְּנַאָּה מְחִיִּים אֲבָל הֵכָא לֹא אִיְקִיִּים תְּנַאָּה מְחִיִּים וְלֹא חָלוּ עָלָיו גִּירוּשֵׁין מְחִיִּי וְלֹא נְהִיךְ דְּהָא פִּינּוֹן דַּאמ' מַעֲכָשְׁוּוּ הָרִי מְתַקְיִים הַתְּנַאי וְחַל הַגִּט לְמַפְרַע מְחִיִּים דְּהָא אָם א"ל הו"ג ע"מ שְׁתַּתְּנִי לִי ד' זִוּ לְמ"ד לִי וְאַפִּילוּ לְיִוְרְשֵׁי מִשְׁמַע נֹתְנַת לְאַחַר מוֹתוֹ לְאַבְיו וְלְאַחֵיו וְה"ה לְאוּמַר ע"מ שְׁאַתְּן לְךָ שְׁנוֹתָן לְאַחִיָּה אוּ לְיִוְרְשֵׁי לְאַחַר מוֹת' דְּמַאי שְׁנָא וְכו' ע"כ הָרִי שְׁהִשִּׂיא תִי הַתּו' לְכַנְנָה אַחֲרַת וַאֲפ' שְׁפָךְ הִיְתָה גִירְסָתוֹ בְּדַבְרֵי הַתּו' וְהַחִילוּק הוּא דְבָהִיא דָּאָם לֹא אָבּוּא הָרִי בְּשַׁעָּה א' קוֹדֶם מִיתַתוֹ שְׁנִתְבָּרַר שְׁלֹא יָשׁוּב עוֹד לְבֵיתוֹ הָרִי מְאוּתָה שַׁעָּה חֲשִׁיב נְתַקְיִים הַתְּנַאי מְחִיִּים מִשְׁא"כ בְּהֵיא דַע"מ שְׁאַפְנִס לְבַה"כ דְּלֹא נְתַקְיִים הַתְּנַאי אֲלֵא לְאַחַר מִיתַתָּה וְע"ז הַק' הָרִיטְבָ"א פִּינּוֹן דַּאמ' מַעֲכָשְׁוּוּ הָרִי מְתַקְיִים הַתְּנַאי וְחַל הַגִּט לְמַפְרַע כְּהֵיא דַאמ' הו"ג ע"מ שְׁתַּתְּנִי לִי ר' זִוּ לְמ"ד לִי וְאַפִּילוּ לְיִוְרְשֵׁי דִיכּוּלִּי לְקִיִּים הַתְּנַאי לְאַחַר מוֹתוֹ ה"נ יְכוּל לְקִיִּים הַתְּנַאי לְאַחַר מוֹת' שְׁיַפְנִס לְבַה"כ אֲבָל לְפִי מַה שְׁנִתְבָּאָר בְּכּוֹנַת הַתּו' שְׁלַפְנִינוּ ל"ק קו' הָרִיטְבָ"א הִלְזוּ דְלַעוֹלָם דְּבַעֲי' שְׁיִתְקַיְיִם הַתְּנַאי מְחִיִּים וְהֵיא דְעַל מְנַת שְׁתַּתְּנִי לִי ר' זִוּ אֲפִילוּ לְמ"ד לִי וְלְיִוְרְשֵׁי פִינּוֹן שְׁהִיא חִיְתָה וִיכּוּלָּה לְקִיִּים תְּנַאָּה הָוִי גִט לְמַפְרַע וְהָוִי דוּמָה מְמַשׁ לְהֵיא דָּאָם לֹא אָבּוּא וְכו' וְמַה שְׁהִמְצִיא הָרִיטְבָ"א דַה"ה לְאוּמַר ע"מ שְׁאַתְּן לִיךָ שְׁנוֹתָן לְאַחִיָּה וְלְיִוְרְשֵׁי לְאַחַר מוֹתָה לֹא שְׁמִיעַ לְהוּ לְהַתּו' פְּלוּמ' לֹא ס"ל דְּהֵיא וְדַאי אִין מְתַקְיִים הַתְּנַאי אֲלֵא לְאַחַר מוֹתָה וּבְכִי הָא לֹא הָוִי גִיט': וְדַע דְּיֵשׁ לְדַקְדַּק בְּדַבְרֵי הָרִיטְבָ"א הִלְלוּ בְּמַה שְׁהִמְצִיא דַה"ה לְאוּמַר ע"מ שְׁאַתְּן לִיךָ שְׁנוֹתָן לְאַחִיָּה וְלְיִוְרְשֵׁי דַאמַאי לֹא כ' בְּפִשִּׁיטוֹת בְּהֵיא גּוּפָה דְאַפְלִיגוּ בַּה רִשְׁבָ"ג וְרַבְּנָן בַּע"מ שְׁתַּתְּנִי לִי ק"ק זִוּ וּמַת הַבַּעַל דַה"ה נְמִי בַמַת' הָאִשָּׁה דְלְרִשְׁבָ"ג דַס"ל לִי וְאַפִּי לְיִוְרְשֵׁי דְיִוְרְשֵׁי הָאִשָּׁה יְכוּלִים לְקִיִּים הַתְּנַאי.

פִי ע"כ נר' דס"ל להריטב"א דע"כ לא אפליגו רשב"ג ורבנן אלא בלי אי הוי לי ולא ליורשי או הוי לי ואפי' ליורשי אבל בע"מ שתתני דמתנה עמה וא"ל ע"מ שתתן משמ' דהוי קפיד' שתתן היא עצמה ולא ליורשי וק' דבתשו' הריטב"א שהביא מרן הב"י שם בסי' ר"ז בשם הדמ"ה מבואר דעיקר הקפידא היא במה שאמ' אתה ולי וכל שלא אמר אתה יכולה לקיים ע"י יורשיה וא"כ ה"נ פינון דלא אמר אתה תתן לי אמאי אין נותני' יורשי' לרשב"ג דס"ל דלי ואפי' ליורשי וגדולה מזו כבר פתבנו דעת הרשב"א דבכה"ג דמתה האשה אפי' לרבנן דס"ל דלי ולא ליורשי ה"כא מודו דיכולי' יורשיה לקיים התנאי וצ"ע: והנה בס' אגודה בפ' מי שאחזו סי' קל"ח על ההיא דלי ולא ליורשי כ' ונ"ל פ' הר"ם דהלכה כת"קומתוהו פה פוסק אדם שפכת שפניו יתנו כו"כ ממון לד' בנותיו ומת' א' מבנותיו בחייו דהבנים יתנו לג' בנותיו חלקם ומן הרביעי' פטורים אפי' מיורשיה ע"כ והא דכ' ומת' א' מהן בחייו נראה דבדוקא נקיט לה הכי דמת' א' מהן בחייו דאלו לא מת' אלא לאחר מות אביה פשיט' ודאי דכבר זכתה במתנה במות אביה ונכו יורשיה אחריה ודוקא בההיא דפ' מי שאחזו דקי"ל ל' ולא ליורשי משום דלא קיימה לתנאה מחיים וכינון דלא קיימה לתנאה עדיין לא זכה הבעל אבל ה"כא פינון דמת אביה הרי זכת' הבת מאותו עת ונכו יורשיה אחריה.

ודע דדברי הר"ם הלזו שהביא בס' אגודה הם בתשו' מהר"ם הארנפ"ו סי' קל"ו ושם כ' על גידון זה הראיה מההיא דפ' מי שאחזו ועוד הביא ראיה שם מההיא דפ' מי שמת שהוא דאמ' נבסאי לבנאי הו"ל ברא ובר ברא ומסיק דלא קרי איניש לבר ברא ברא וכו' ה"נ פינון דאמ' לבנותיו לבנותיו דוקא קאמ' ולא ליורשיה ע"ש וק"ט דמה דמות יערוה דההיא דפ' מי שמת הוא אינו אלא אי הו"א המתנה מעיקרא לתרנויהו דהיינו לברא ולבר ברא פינון דקאמ' לבנאי פלשון רבים

או דלמ' דלא הויא מתנה אלא לברא דוקא ולא לבר ברא וכן פירשב"ם שם ונ"ל מי קרו אינשי וכו' ולפיכך אמ' נכסאי לבנאי לשון רבים ויחלוקו ביניהם או לא קרו וכו' ע"ש אבל הבא בשנתן המתנה ואמ' לבנותיו ודאי לבנותיו דוקא קאמר אלא דהספק הוא פשמתה הבת אם זכו יורשיה אחריה או לא וצ"ע: עוד הביא ראיה מהר"ם שם מההיא דאמרי' בספ"ק ד דגיטין הולך מנה לפ' וקלף ובקשו ולא מצאו איפא למ"ד דיתזרו לירשי המשלח או למשלח וכי היכי דהתם בהילף מנה לפ' ומת המתנה בטלה דלפ' ולא לירשיו קאמ' ה"נ פשהתנה שינתנו לבנותיו ומתה א' מהן התנאי בטל לגבי דידה ולא לירשיה קא' עכ"ל ובצפנינתנו צפינו למקרה"י אדרבי בסי' צ"ז שנסאל בנדון בעין זה ממש בראוי שנתחייב לשמ' שאם מהיום עד ג"ש יתן הר' שמעון לראוי סוף קצוב שימפור ויעביר לשמ' חזקת החנות ובמאי דביני ביני נלב"ע שמעון בתוך הג"ש ובאו יורשי שמעון ואמרו לראובן שיקבל מהם הסוף שהוא ויתן להם חזקת החנות כמו שהתנה עם אביהם והשיב שראוי לא נתחייב למפור כי אם לשמעון ולא לירשיו והביא ראיה מההיא דפ' מי שאחזו דלי ולא לירשיו ועוד הביא ראיה מההיא דספ"ק דגיטין דאמרי' הולך מנה לפ' וקלף ובקשו ולא מצאו יחזור למשלח ע"ש ויש לתמוה דאשתמיטייה תשו' מהר"ם הלזו דא' הרואה דנדון מהר"י אדרבי הוא דומה ממש לנדון מהר"ם: איברא דאעיקרא בראיה זו דספ"ק דגיטין צ"ע שהרי תלמודא התם מיייתי בריית' אחריתי דקתני נותנם לירשי מי שנסתלחו לו והש"ס התם רמי להו ומשני להו ע"ש ואמאי לא משני להו בפלוגתא דרשב"ג ורבנן דלמ"ד יחזרו הוי פרבנן דלי ולא לירשי ולמ"ד דכוננתם לירשי מי שנסתלחו לו הוי פרשב"ג דלי ואפ' לירשי וי"ל: העולה ממה שפכתנו דקי"ל פרבנן דלי ולא לירשי וה"נ בינו דאמר אינון אינון ולא יורשיהם וכמ"ש מהריק"ש.

והנה מהראנ"ח ח"א סי' ס"ו הביאו ה' כנה"ג בח"מ סי' ר"ז הגב"י אות מ"ב ב' ונ"ל אפשר הנה לי לומר דלא פליגי רבנן ורשב"ג לי ולא לירשי או לי ואפ' לירשי אלא דוקא בשאר יורשי אבל בבו דכרע' דאפנה הוא ב"ע מודו דלי ואפ' לירשי קאמר ונה ענין נכון איני מוצא בו שום חסרון אלא שלא פירשוהו הגדולי ע"ש א"כ ה"נ אע"ג דקאמר אינון בן הבן הוי בכלל משום דברא פרעא דאפנה.

אף מדברי הרשב"א ונהביאו מרן הב"י בח"מ סי' ר"ז שכ' דלרבנן דאמרי לי ולא לירשי היינו משום דלמ' דדוקא אתני משום דאיהו צריך להו ע"ש לפי ה"ט משמ' דאפ' לבנו אינה יכולה ליתן וכן מתבאר עוד ממה שפייס עור הרשב"א בתשו' הנז' אבל האומר לחברו שדה זו נתונה לה במתנה ע"מ שתתן לי ק"ק וזו ומת בניו נותנים לו לאחר מותו שלא היתה ההקפדה וכו' ע"ש משמ' דדוק' בכה"ג דמת הנותן הוא דנותנים בניו אבל אם מת המתקבל פההיא דע"מ שתתן לי ק"ק וזו שכ' קודם לזה לא מהני שימתן אפ' לבניו: איברא דבעיקר דברי מהראנ"ח הללו נראה שהוא הפך גמ' ערובה בפ"ק דקדושין די"ז ע"ע עובד את הבן ואינו עובד אה הבת וכו' מה"מ דת"ר שש שנים לה ולא לירש אתה אומר לה ולא לירש או אינו אלא לה ולא לבן בשהוא אומר שש שנים יעבוד הרי לבן אמור הא מה אני מקיים וכו' הרי בהדיא דאי לאו ריבויא דיעבוד דמרבי' לכן ממעטי' ליה מןעבדה וכן בסמוך אמרי' ועבדו לעולם ולא את הבן הרי דממעטו' דועבדו ממעטים את הבן ודחוק לחלק בין לשון תורה ללשון בני אדם בינו דהטעם הוא משום דבר' ברע' דא דאפנה א"כ כף לי לשון תורה ולשון בני אדם ואפשר ליישב דעת מהראנ"ח והוא דבספרי פרשת ראה שנינו והנה לה עבד עולם עולמו של יובל מכאן אמה אומר ע"ע עובד את הבן ואינו עובד את הבת וכו' אינו עובד לא את הבת וק' דהא בפ"ק דקדושין

מפקי' לה מועבדו ולא את הבן ותרת' למ"ל וכבר מהרימ"ט בחי' עמד בזה וניחא ליה דתרונייהו צריכי דאי לא פתיב אלא חד מינייהו ה"א ולא ליורשיו אע"ג דגבי ע"ע אי לאו דדרש'י ש"ש יעבוד דמשמע דעובד את הבן הנה דרש'י ועבד'ה לגמרי לה ולא לכן ודאי פלי שום גילויי הפי משמע לה לאפוקי אחרים ל"ש בן ול"ש בת אבל בטר דגלי לן קרא דלענין עבוד' חילק הפתוב בין הבן לשאר יורש'י פי מיעט בנרצע ועבדו לא ממעטי' אלא בת דוקא שפן מיעט' הפתוב בנמכר לשש אבל לא נמעט את הבן שפן לא מעטו הבתו' שם להכי אצטר'י קרא אחר'ינא דכתיב והיה לה עבד עולם לה ולא לבן את"ד ע"ש וילדעת מהראנ"ח י"ל בהקפ'ה דגבי נרצע ודאי אצטר'יכו תרי מיעוטי דאי ליפא אלא חד מיעוטא לא הנה מוקמי' אלא ולא ליורש' אבל בן לא ממעטי' משום דהוי ברע' דאפנה להכי צריכי תרי מיעוטי והשתא פיון דגבי נרצע פתיבי תרי מיעוטי א' לבן וא' ליורש'י הו"א דגבי עבר עברי אע"ג דליפא אלא חד מיעוטא מוקמי' ליה נמי אפי' לבן דילפי' מנרצע דאימעט נמי בן להכי אצט' ריבוניא דיעבור דעובר את הבן ומיעוט' דועבד'ה מוקמי' ליה ולא ליורש'ים: אף מההיא דר"פ המוכר את הבית דאמרי' בן לוי שפכר את השדה ואמ' ע"מ שמעשר א' שלי אין לבניו פלום עד שיאמר לי ולבני ופסקה הרמב"ם בפ"ו מה' מעשר ע"ש ק' על מהראנ"ח מיהו לפי מה שפכתבנו לעיל דעת רשב"ם דהתם שאני דמשום ייתור לשון הוא דרי לבו אי מהני ייתורא למה שפי' דהיינו לעצמו א"ש ה"נ י"ל לפי מה שפי' הרמ"ה שם משום דהוי ט"ה ואינה ממון להוריש' לבניו גם מ"ש הנ"י דדוקא גבי מעשר אמרו בן מפני שלא נשאר לו בגוף הקרקע פלום כמו שפכתבנו כ"ז לעיל באנר'ה דלכאורה ק' על מהראנ"ח אלא די"ל דהכא שאני משום דהוי דבר שאין בו ממש דהיינו טובת הנאה וגם לא נשאר לו בגוף הקרקע פלום לדברי הרמב"ן ומש"ה אע"ג דברא פדעא דאפנה אין מקום לזכות הבן אחר אביו פלום ומ"מ ממה שהוצרכו הרמ"ה והנ"י להני טעמי שלא יזכה הבן אחר אביו אין ראיה לדברי מהראנ"ח דמשמ' דאי לאו ה"ט הנה הבן זוכה וה"ט משום דברא פרעא דאפנה ואדרב' סוגיא זו הויא סייעת' למהראנ"ח דאל"כ בפשיטות י"ל דהאי תנא ס"ל כרבנן דרשב"ג דלי ולא ליורש' דלית' דאי לאו ה"ט בלא"ה הבן זוכה פיון ששייר לעצמו ועדיין לא יצא מרשות אביו ומש"ה הוצרכו להני טעמי וכן ק' על מהראנ"ח מתשו' מהר"ם ס"ל קל"ו שפכתבנו לעיל דמפני יצא דס"ל דאפי' במתה הפת והניחה בנים לא יתנו לבניה מה"ט דלי ולא ליורש' ואפשר לומד דדוקא בבנו הוא דאמרי' ברא פרעא דאפנה ולא לגבי האם מיהו הרשב"ג א בתשו' ח"ב ס"א ש"א כ' דאפי' בבן לגבי האב אמרי' לי ולא ליורש'י שכ' וז"ל וכן מה שלא זכה בו האב בחייו לא זכו בניו בו אחריו וכו' ע"ש ועוד ק' מההיא דשלהי תענית ופ' י"ג דדרש'י איש ממנו לא יתן אשה לבנימין ממנו ולא מבניו הרי דממנו ממעטים בנים ה"נ פלי ממעטי' בנים דאין לחלק בין ממנו ללי וצ"ע: והנה מהראנ"ח הביא ראיה לחי' זה דבבן כ"ע ל"פ משום דברא פרעא דאכות מההיא דפ' מי שאחזו הז"ג ע"מ שתתני לי ק"ק וזו נמת נתנה אינה זקוקה ליבם לא נתנה זקוקה ליבם רשב"ג אומ' נותנת היא לאביו ולאחיו או לא' מהקרובי' ויש לדקדק דאמאי לא נקט בנו ג"כ וליפא למימר משום דקתני לא נתנה זקוקה ליבם ואי איפא בן אינה זקוקה לא היא דהא או לא' מהקרובים קתני וא' מהקרובים לא ירית אלא במקום דליפא אח וכי ליפא אח ליפא נפקותא דיבום וע"כ לומר דלאו דוקא משום יבום נקט לה דאפי' פלא יכוס איפא נפקותא אם היא מותרת מתמת מיתה או מתמת גט לכך נר' דתלמודא סבר דע"כ ל"פ ת"ק ורשב"ג אלא אם היא נותנ' לאביו ולאחיו או לא' מהקרובי' אבל בבן כ"ע מודו דלי אפילו לבני משמע דבן כרע' דאפנה הוא והיינו דנקט נתנה אינה זקוקה וכו' לומר דשלא במקום פן מיירי דאי איפא בן יהב' לבר' ורשב"ג פליגי אהא

ואמר דל"ד בן אלא נותנת לאביו ולא מהקרובי דלי ואפילו ליורשי משמע כדס"ל לת"ק לגבי בן את"ד עש"כ ועיין בחי' הריטב"א לקידושי' ד"ס שכ' דרישא איירי בביבם וסיפא דלא מהקרובים לא מיירי בביבם ומ"מ היא נותנת לקנים הגט ונ"מ פגון שזינת' או נשאת בחייו והיא רוצה לקנים גיט' וגירושי' כדי להציל עצמה ממית' ושללא להיות בניה ממזרים ע"ש אבל בחי' קידושי' ד' קושט' כ' ונ"ל וכ"ת אם אין לו אח מאי נ"מ דתהוי גרוש' פינן שאינה זקוקה לביבם ליתא דנ"מ וכו' א"נ אם הי"ל ב' אחים ומת א' מהם נותנת היא לבנו ורואים פאלו אביו קנים שאם נתנה לא' מן האחי' קנימ' תנאה וא"צ לתת מחצה לזה ומחצה לזה עכ"ל עיין שם ולפ"ז נפל היסוד שפנה עליו מהראנ"ח מהא דקאמר או לאחד מהקרובים ודוק: ונדע דמדברי הרשב"ץ ח"ב סי' רצ"ב בפ' תקנות ארגיל תקון ג' משמע דס"ל דאפי' בני בנים יורשי' כב"ד שכ' ונ"ל עוד תקננו שאם תמות האשה בחיי בעלה ויש לה ממנו זרע קנים וכו' והיה אותו הזרע ראוי ליורש' בין שהוא בן בין שהוא בת או זרע הבן או זרע הבת הואיל והוא ראוי ליורש' וכו' ולפי שתקנה זו באה להוסיף זכות לזרע האשה ולא לחוב לו ע"כ אם מת האב ויש לו בנים מאשה אחרת והניח קרקע יטול הזרע החצי שירש אביהם מדין פתובת כ"ד אם יש שם מותר דינר וכו' ע"ש הרי שכ' יטול הזרע חצי שירש אביהם מדין כב"ד וכו' ולשון הזרע שכ' משמ' אפי' בן הבן ובת הבן זרע כולל אפי' בני בנים ועוד דדומיא זרע שכ' בעיקר התקנה דהיינו אפי' בני בנים ובנות ובנים.

אף ראינו לה' מהר"י עייאש בתשו' בית יהודה ח"ב סי' קי"ג שנסתפק אם הבן מת והניח בנות אם חשובות פזכרים פינן שעומדות במקום אביהן לענין ירושה וכן לענין בכורה ע"ש ומשמע דפשיטא ליה מלתא דאם הבן הניח בנים זכרי' דיורשי' כב"ד דהן במקום אביה' שהיה יורש פתובת אמו אבל אם הניח בנות הוא דמספקא ליה מלתא אם חשובות פזכרים ודבריו צ"ע דכיון דפשיטא לי' מלתא דבני בנים דיורשי' מפח אביה' א"כ ה"ה נמי בנות בנים ואע"ג דבני דכרין תנן הני נמי מפח בנין דכרין קאתו ושפיר קרי להו בנין דכרין וכבר פתבנו דמדברי הרשב"ץ נראה דל"ש בני בנים ל"ש בנות בנים דיורשי' כב"ד וצ"ל לדעת הרשב"ץ דאינון דקתנו לאו דוקא דה"ה בן הבן ובת הבת דיורשי' מפח אביה' שהיה ראוי לירש פתוב' אמו דכתוב' בנין דכרין היא: איברא דהרשב"ץ גופיה פתשוב' סי' ק"ן על מה שנסתפק הריב"ש אם דין כב"ד אית' אפי' היכא דליכא בנים מהכ' וכתב דבעי' שיהיו בנים לזו ולזו דהכי משמע מלישנ' דמתני' בנין דכרין וכו' אינון ירתון פספ' פתובתיה יתר על חולקהון דעם אחוהון משמע דלא שייך תנאי ב"ד אלא היכא דאיכא אחים בהדיהו ומשמע דדוקא תנן וכו' וכן מוכח מדאיתב' עלה בפ' נערה בת בין הבנות תירות ופריק לא פלוג רבנן וא"א דמתני' לאו דוקא תנן הול"ל אה"נ ובנין דכרין לאו דוקא וכו' ע"ש הדי דס"ל דמתני' דתנאי כב"ד דדוקא מיתניא וא"כ ה"ה ה"ל למידק הא דקתני אינון הם ולא יורשיהם ומה גם לפמ"ש לעיל לדעת קצת פוסקים דס"ל דמאי דס"ל לרבנן לי לא ליורשי' הוא ממשמעו' לי אע"ג דלי אינה מיותר' וכ"ש הקא דתיבת אינון מיותר' לגמרי ולא הול"ל אלא בנין דכרין דיהווי ליכי מינאי ירתון ואפשר דבכה"ג דהוי מיותר' לגמרי אפי' רשב"ג מודה דממעטי' יורשי': והנה עתה ראה ראינו בכתבי הקדש למורנו הרב ערוך השלחן ז"ל שהביא תשו' ה' אהלי יעקב דאינון ולא יורשיהם וכ' עליו ונ"ל ואפשר לומר דה"ט משום דעתו של אב קרובה אצל בנו כדקי"ל דאין אדם מתנה לדשב"ל ואם היה בנו קנה משום דעתו קרובה אצל בנו וכתב הרא"ש בתשו' דדוקא בנו אבל בן בנו פאחר דמי פמכאור בח"מ סי' ר"י ע"ש וה"ה תיננו שירשו הבנים פתובת אמן שדעתה קרובה לבניה ולא לבני בניה את"ד ואח"ה אין זה

מספיק דירנושה זו אינה מפכה אלא מפח אביה פדאמר' בהדיניא פדי שיקפון אדם ויתן לבתו פבנו וא"כ פינו דנתן לבני בתו דנותן נמי לבני בניה.

איברא דהרב קול הרמ"ז הוכיח דאינון דוקא ולא יורשיה' משום דעיקר תקנת כב"ד הוא משום פדי שיקפון אדם ויתן לבתו פבנו פדאמ' בגמ' דליתנהו לבנים תו ליפא רחמי האב דאין רחמי האב אלא עד בני בנים דוק' את"ד ע"ש.

וכעיקר דקדוק זה שכ' מהריק"ש מתיבת אינון פתב מורינו הרב ז"ל דאינו מוכרח דיש לדחות דאינון למעט פת בין הפנות דבגנן איפא למימר פנים וה"ה לא הניח פנים אלא פנות דאע"ג דקי"ל בח"מ סי' רמ"ז דאין הפנות בכלל פנים פבר כ' מרן בתשוב' פדיני פתובה סי' א' דאם לא הי"ל אלא פת ואמר לבניהימה זוכה הפת דבת נמי קרי בני וא"ב ה"נ אם הניח פנים אין הפנות בכלל אבל אם לא הניח אלא פנות אפי' הי"ל פנים מאשה אחרת פנות הראשונה יורשות פתובת אמן קתני בגין דכרין למעט פנות דאפי' לא הי"ל פנים אלא פנות אינון יורשו' פתובת אמן ועדיין איפא למימר דה"ד פשהיו לו פנים מאשה אחרת שיורשים אותו דבירנושה שוין ואין לבנות ירנושה במקום הזכרים אבל פת בין הפנות דיורשים לא שמענו אלא אינון למעט אפי' פנות בין הפנות: עוד דאינו פכתבי הק' למו"ה מאי דאית' בירוש' בפ' נערה משנה ח' אר"ל נמנו פאנושא הפותב נכסיו לבניו הוא ואשתו נזונים מהם פנים קטנים מהו ד"א פשם ריב"ח הוא ואשתו ובניו הקטנים נזונים מהם וכו' בני פנים מהו ד"מ אמר בני פנים שפאן הוא פנים שלהלן א"ל ר"י כ' ד' פון בני פנים קפצה עליהם ירוש' תורה ופי' הפ"מ דד"מ אמ' פמו להלן בירוש' בני פנים הרי הן פכנים פן לענין מזונות א"ל ריב"ב בני פנים קפצה עליהם ירוש' תורה פלומ' שאני בירוש' שקפצה עליהם ירוש' מן התורה שהם פאים פחת אביהם אבל גבי מזונות דלא מן הדין אלא מתקנת חכמים לא תקנו אלא פכניו וכן פי' ה' שדה יהושע ונר' מסקנת הירוש' כריב"ב דלענין מזונות הפנים דתקנת חכמים היא לא תקנו אלא לבני פנים ולא פכניו וק"ו הוא אם מזונות שחייב לזון פניו ובנותיו הקטנים אמרי' דבני פנים אינון פכנים כב"ד דלא תקנו אלא לבנים ולא לבנות כ"ש לבני פנים דלא דדעתו של אדם קרובה אצל בנו ובתו ולא לבן בנו את"ד ע"ש ונר' דאינה ראיה דש"ה דמדניא אפי' הוא ואשתו אינון נזוני' אלא שתקנו שהוא ואשתו נזוני' פינון שחייב במזונות אשתו ומה"ט נמי תקנו גם פכניו הקטנים פינון שחייב במזונותיהם משא"כ פכני פנים שאינו חייב במזונותיהם לא תקנו שיהיו נזוני' משא"כ הקא בכב"ד די"ל פינון שתקנו לבנים תקנו נמי לבני פנים דהוו פכנים דאין טעם לחלק ביניהם דשאני הקא לענין כב"ד דקאמר בגמ' פת בין הפנים תירות ומשני פנחלה שויו' רבנן וכי היכי דפנחלה אפי' בן הפן יורש ה"נ פמו בן לענין כב"ד אפי' בן הפן יורש ודמי לירנושה דאמרי' שקפצ' עליהם ירנושה.

איברא דמהריק"ש שם בתשו' כ' וז"ל ואע"ג דפרכי' התם פגמרא פת בין הפנים תירות ומשני פנחלה שויו' רבנן וכו' לגבי הפנים שלא יירשו הפנות עמהם אמרו פן לא שתהא פנחלה ממש לירש אותם הפנים פקבד להנחיל לבניהם ע"ש ונראה דהרב נדחק בזה משום דדייק מתיבת אונון אבל לדעת מו"ה ז"ל שדחה דיוק זה דאינון פמו שפכתבו לעיל א"כ אין לנו לידחק בזה די"ל בפשיטות דפנחלה שויו' רבנן לגמרי פמו שפכתבו זמה שהביא ראיה מהריק"ש דהא פבעל בירוש' אשתו איפא למ"ד בפ' י"נ האי לישנא פירוש שויו' רבנן וכו' וגבי דידיה דבעל לחוד הוא דשויו' פירוש לא להנחיל פניו כדקי"ל שאין הפעל יורש את אשתו פקבר להנחיל את יורשו א"כ

כְּשֶׁאָמְרוּ בַכ"מ שְׁנֵי רַבָּנוּ גַבֵי מֵאֵן דְּמְדַבֵּר לַחוּד הוּא לֹא לְהַנְחִיל אֶת אֲחֵרִים ע"ש וַאח"ה אִי מְהָא לֹא אַרְיָא דְגַבֵי בְּעַל שְׁאֵנִי דְּכֻשְׁמַת הַבְּעַל אוּ הָאֵשָׁה פִּסְקִי אִישׁוֹת מִיָּנִי וְלֹא נִשְׁאָר שׁוּם קִוְרָבִי מִשָּׂא"כ הֵכָא בַּכְב"ד דְּלַהֲנַחֵל לִבְנֵיהֶם אֵין שׁוּם דְּבָר מְפָסִיק דְּלַעוֹלָם הַבְּנִים יוֹרְשִׁים: בְּאַוְפֵן דְּלִפִּי כַּל מַה שְׁפַתְבְּנו עֲדִינן הַלְכָה זֶה רֹפְפַת בְּיַדֵּנוּ לְהִיכֵן הֵדִין נוֹטָה וְזָכּוּרְנוּ כְּשֶׁבָּא דִין זֶה לְפָנֵי מוֹרְנוּ הֵרַב וְ"ל דֵּן אוֹתוֹ בְּדִין פְּשָׁרָה: סִימָן ט"ו אֶלְמָנָה שְׁבָאת לְגַבוֹת פְּתוּבָתָה וְאֵין שְׁטַר פְּתוּבָה יוֹצֵא מִתְּחַת יָדָה דְקו"ל כְּמוֹ שְׁפִסְק מְרֵן בַּש"ע בַּא"ה ס' ק' ס"ו דְאִינְהָ גּוֹבָה אִפִּי עֵיקַר הַפְּתוּבָה וְנִרְאָה פְּשׁוּט דַּבְכָה"ג נְמִי אֵין לְבַנְיָה פְּתוּבַת ב"ד פִּינוֹן שְׁאֲבָדָה פְּתוּבָתָה אִף יֵשׁ לְהַסְתַּפֵּק לְפִי הַמְנָהֵג שְׁלֶפְנֵינוּ בַכָּה"ג אִם מְגַבֵי לְבָנִין דְּכָרִין לְפָחוֹת אוֹתוֹ הַסֵּף הִדְוּעַ שְׁמַגְבִּין לְאֶלְמָנָה עֲצָמָה כְּשֶׁאֵין שְׁטַר פְּתוּבָה יוֹצֵא מִת"י וְנִרְאָה דָּלָא זָכוּ בַכְב"ד כָּל עֵיקַר חֲדָא דְאֶעֱקָרָא כַּב"ד הִיא תְּקַנַּת חֲכָמִים וּבַכָּה"ג הָיִי כְּמוֹ תְּקַנְתָּ לְתַקְנֵת' פִּינוֹן דְאֶעֱקָרָא מַה שְׁגוֹבָה אוֹתוֹ הַסֵּף הִדְוּעַ אֵינוֹ אֶלָּא לְפִי מַה שְׁתִּיקְנוּ וְהַנְּהִינוּ.

וְכַה"ג כ' ה' בֵּית יְהוּדָה בְּמְנַהֲגֵי דְקו"ג ע"ד וְ"ל וְכַתְּוַבַּת בְּנִין דְּכָרִין לְדִידוֹ אִינְהָ נְגִבִית אֶלָּא מִן הַקְּרָעוֹ' אַע"ג דְּתְקַנַּת הַגְּאוּנִים לְגַבּוֹ הַפְּתוּבָה אִף מִהַמְטַלְטְלִין פִּינוֹן דְּכַתְּוַבַּת ב"ד הִיא גּוֹפָה תְּקַנָּה לֹא עֲבָדִי תְּקַנְתָּ לְתַקְנֵת' ע"ש אִיבְרָא שְׁדַבְּרִי תְּמוּהִים שְׁהֲרִי ב' הַרְמָב"ם פט"ז מִה"א תִּיקְנוּ הַגְּאוּנִים שְׁבָכְל הִישִׁיבוֹת שְׁתָּהָא הָאֵשָׁה גּוֹבָה פְּתוּבָתָה אַחֲרֵי מוֹת בְּעֵלָה אִף מִהַמְטַלְטְלִין וּפְשָׁט' תְּקַנָּה זֶה בְּרוּב יִשְׂרָאֵל וְכֵן שְׁאָר תְּנָאֵי פְתוּבָה פּוֹלָן כְּכַתְּוַבַּת חוּץ מַכְּב"ד שְׁלֵא מְצָאוּ מְנַהֵג יְרוּשָׁת' פְּשׁוּט בְּכָל הִישִׁיבוֹת לְפִיכָּה אֲנִי אוֹמֵר מְעַמִּידִים אוֹתָהּ עַל דִּין הַתְּלָמוּד וְכוּ' ע"ש הֲרִי מְבַלְאָר דְּהָיִי מְטַעְמָא דָּלָא פִּשְׁט' דִּין כַּב"ד בְּכָל הִישִׁיבוֹ' הָא אִם פִּשְׁט' בְּכָל הִישִׁיבוֹת הֵנּוּ מְגַבֵי לָהּ אִפִּי מְמַטְלְטְלִין כְּתַקְנַת הַגְּאוּנִים וְלֹא הָיִי תְּקַנְתָּ לְתַקְנֵת' דְּנֻדְאֵי הַגְּאוּנִים תִּיקְנוּ עַל כָּל תְּנָאֵי פְתוּבָה כְּכַתְּוַבַּת לְגַבּוֹ מִהַמְטַלְטְלִין אֶלָּא מִשׁוּם שְׁלֵא פִּשְׁט' דִּין כַּב"ד בְּכָל הִישִׁיבוֹת וְכוּ' וְכַבְרִי תְּמַהְנוּ עָלֵינוּ בְּזָה בַמ"א וּמ"מ בְּנֻדּוֹן דִּידוֹן נְדָאֵי חָשִׁיב תְּקַנְתָּ מַה שְׁמַגְבֵי לְאֶלְמָנָה הַסֵּף הִדְוּעַ כְּדִי שְׁלֵא תַצָּא הָאֶלְמָנָה בְּפָחִי נְפֶשׁ וּבְיָדִים רִיקְנִיּוֹת אַבָּל לֹא לְעַנְּנוּ כַּב"ד דְּהָיִי כְּעֵין תְּקַנְתָּ לְתַקְנֵת'.

וְעוֹד דְּדַלְמָא אִם הִיָּה שְׁטַר פְּתוּבָה אֶפְשָׁר שְׁפַתְוּבָתָה הִיא מְרוּבָה וְלֹא יִמְצְאוּ בְּנֻכְסִים מוֹתֵר דִּינָר דְקו"ל אִם אֵין שְׁם מוֹתֵר דִּינָר וְהו"ל סֶפְקָא וּמְסַפְקִי לֹא מְפָקִי מְמוּנָא. וְאַפִּילוּ תְּפַס מְפָקִינוּ מִנְיָה פִּינוֹן דְאֵינוֹ זוֹכָה אֶלָּא מִכֹּחַ תְּקַנַּת חֲכָמִים שְׁתִּיקְנוּ פְתוּבַת ב"ד וּבְמָקוֹם תְּקַנָּה בַכָּה"ג לֹא מְהַנְיָא תְּפִיסָה וְכַמ"ש הַפּוֹסְקִים ע"ש: סִימָן ט"ז נְסֻתְפַק ה' כְּנַה"ג בַּא"ה ס' קי"א הַגַּב"י אוֹת י"ג בְּמָקוֹם שְׁנוּהֲגִי כְּתַקְנַת טוּלִיטוּלָא דְהַבְּעַל חוֹלֵק עִם הַזָּרַע שְׁהַנִּיחַ לּוֹ אֲשֵׁתוֹ אִם אַחֲרַי מִיתָת הָאָב נוֹטַל הַבֵּן כַּב"ד ע"ש וּמֵאִי דְמְסַפְקָא לָיְהִי לְהֵרַב פְּשִׁיטָא לָיְהִי לְהֵרַב שְׁב"ץ ח"ב ס' רצ"ב בְּפִי תְּקַנּוֹת אַרְגָּאֵיל תְּקוּן ג' כ' וְ"ל עוֹד תְּקַנְנוּ שְׂאָם תְּמוּת הָאֵשָׁה בְּחַיִּי בְּעֵלָה וְיֵשׁ לָהּ מְמַנּוּ זָרַע קָיָים וְכוּ' יִירַשׁ אוֹתוֹ הַזָּרַע חֲצִי גְדוּנְיָתָהּ וְכוּ' וְאִם מִתְּ הָאָב וְיֵשׁ לוֹ בְּנִים מֵאֵשָׁה אַחֲרַת וְהַנִּיחַ קָרְקַע יִטוּל הַזָּרַע חֲצִי שְׁיִרַשׁ אֲבֵיהֶם מִדִּין כַּב"ד אִם יֵשׁ שְׁם מוֹתֵר דִּינָר וְכוּ' ע"ש הֲרִי דְפְּשִׁיטָא לָיְהִי דַּבְכָה"ג נוֹהֲגַת כַּב"ד בְּאוֹתוֹ חֲצִי שְׁיִרַשׁ הָאָב: סִימָן י"ז מִי שְׁנִשְׂאָ א' מִהַשְׁנִיּוֹת מְדַבְּרֵי סוֹפְרִים דְקו"ל בַּא"ה ס' קי"ו דִּאֵין לָהּ מְנָה ק"ק אַבָּל תּוֹסְפַת יֵשׁ לָהּ וּבְנֻכְסֵי צ"ב וּבְנ"מ דִּינָה כְּדִין כָּל הַנְּשִׁים יֵשׁ לְחַקוֹר אִם יֵשׁ לְבַנְיָה פְתוּבַת בְּנִין דְּכָרִין אוּ לֹא.

הֵנָּה בַּס"פ נַעֲרָה גְּרָסִי בְּעֵי ר"א בַּת שְׁנֵיָה יֵשׁ לָהּ מְזוֹנוֹת אוּ אֵין לָהּ מְזוֹנוֹת פִּינוֹן דְּלִית לָהּ פְתוּבָ' לִית לָהּ מְזוּנֵי אוּ דַלְמָ' אַמְהָ דְעַבְדָּ' אִיסוּרָא קְנָסוֹ רַבָּנָן אִיהִי דְלֹא. עַבְד' אִיסוּרָא לֹא קְנָסוּהָ רַבָּנָן וְכוּ'

הַרְ"ן בְּשֵׁם הָרֵאָה דְּכַתּוּבָה ב"ד נְמִי לִית לָהּ דְּכִינּוּן דְּלִית לָהּ פְּתוּבָה בְּנִיחָה הֵיכִי יִרְתִּי לָהּ וְאֵע"ג דְּלֵא מִפְּסֵד' אֵלְא מְנָה ק"ק פְּדֵאִיתָא לְקַמְן בִּפ' הָאֶלְמָנָה אַבְל תּוּס' וְנִדּוּנְיָא אִית לָהּ אֶפ"ה בְּנִין דְּכָרִין לֹא יִרְתִּי מִיָּדִי דְּתַנְאִי פְּתוּב' בְּתַר פְּתוּב' גְּרִיר וְכִינּוּן שְׂאִין לָהּ עֵיקַר פְּתוּב' פְּמִי שְׂאִין לָהּ פְּתוּבָה דְּמִי ע"ש אָדָּה מְדַבְּרִי הָרֵשֶׁבֶ"א בִּיבְמוֹת בִּר"פ הָאִשָּׁה שְׁהֵלְהָ בְּעֵלְהָ אִין נִר' פִּן שִׁכ' עֲלָהָ דְּמַתְּנִי הָאִשָּׁה שְׁהֵלְהָ בְּעֵלְהָ לִמ"ה וּבָאוּ וְא"ל מַת בְּעֵלְהָ וְנִשְׂאֵת לְאַחֵר וְאַח"כּ פָּא בְּעֵלְהָ תַצָּא מְזָה וּמְזָה וְאִין לָהּ לֹא פְתוּב' וְכו' וְלֹא בְּלָאוּ' וְנ"ל וְאִין לָהּ פְּתוּב' שְׁם פְּתוּב' מְנָה וּק"ק וְתוּס' וְנִדּוּנְיָא דְּהָא עוֹבְרַת עַל דָּת הִיא וּבְעוֹבְרַת עַל דָּת וְחִבְרוּתִיהָ אָמְרִינּוּ בְּכַתּוּבוֹת שְׂאִין לָהֶם תּוּס' וְכוּזוּ וְנִדְאִי אֶפ"י נִדּוּנְיָא מִפְּסֵד' וְכַדְמוּכָח בְּגַמ' דְּאָמְרִי' עֲלָהָ דְּמַתְּנִי' דְּתַנּוּ אִין יוֹרְשִׁי שֶׁל זָה וְכו' פְּתוּב' מֵאִי עֵבִידְת' וְפ"י ר"פ בִּכְב"ד מ"ד לְדִיד' דְּעֵבְדָא אִיסוֹ' קְנָסִי לְזַרְע' לֹא קְנָסוּ רַבְּנָן קַמ"ל וְכַב"ד הֵינּוּ נִדּוּנְיָא אֶלְמ' בֵּין הִיא בֵּין יוֹרְשִׁי מִפְּסֵדִי' דְּאִי הִיא שְׁקֵלָא כ"ש זִרְע' וְזוּ רְאִיָּה שְׂאִין עֲלֵיהָ תַשׁוּ' עַכ"ל וּמִבְּנֵי הָרֵשֶׁבֶ"א הִלְלוּ שְׁחֹלְקַן עַל דְּבָרֵי הָרֵאָה' שְׁהֵרִי לְדַעַת הָרֵשֶׁבֶ"א אִם לֹא קְנָסוּ' אֵלְא בְּעֵיקַר הַפְּתוּב' דְּנִקָּא דְּהֵינּוּ מְנָה ק"ק וּבְתוּס' וְלֹא קְנָסוּ' בְּנִדּוּנְיָא אִית לָהּ כַּב"ד מְשׁוּם דְּעֵיקַר כַּב"ד הִיא הַנְּדוּנְיָא וְא"כ ה"נ בְּשִׁנְיָה פִּינּוּ דְּלֵא קְנָסוּ' אֵלְא בְּעֵיקַר הַפְּתוּבָה אַבְל נִדּוּנְיָא יֵשׁ לָהּ ה"נ דְּאִית לָהּ כַּב"ד.

וְכֵן נְמִי בְּהִיא דְּאִיבְעִיָּא לִן הָתָם בִּס"פ נִעְרָה בְּבַת אָנוּסָה אֶלְיָבָא דְּרַבְּנָן דְּאָמְרִי יֵצֵא פְּסָף קְנָס' בְּכַתּוּבַת' מֵאִי פִּינּוּ דְּלִית לָהּ פְּתוּב' לִית לָהּ מְזוּנִי אוּ דִלְמ' וְכו' נִר' שְׂאֵם הַכְּנִיס' לּוּ נִדּוּנְיָא פְּשִׁנְשָׂאָה וּמַת לְעַנְיָן כַּב"ד פְּאָנוּ לְמַחְלֻקַת הָרֵאָה' ה' וְהָרֵשֶׁבֶ"א דְּלַדַּעַת הָרֵשֶׁבֶ"א פִּינּוּ דִישׁ לָהּ נִדּוּנְיָא יֵשׁ לָהּ כַּב"ד וְלַדַּעַת הָרֵאָה' פִּינּוּ דְּלִית לָהּ פְּתוּב' לִית לָהּ כַּב"ד דְּתַנְאִי פְּתוּב' בְּתַר פְּתוּב' גְּרִיר וְכו' כַּב"ד הָרֵאָה' שְׁם גַּבִּי בְּעִיָּא דְּבַת אָנוּסָה וְנ"ל כַּב"ד וְנִדְאִי פְּשִׁיטָא לִן דְּלִית לָהּ דְּכִינּוּן דְּלִית לָהּ פְּתוּב' בְּנִיחָה נְמִי בְּמֵאִי קְזָכוּ ע"ש: וּבְעֵיקַר סוּגְיָן אִיפָּא לְמִיזְדַּק דְּהָכָא קְמַבְעִיָּא לִיהָ אִי אָמְרִי' דְּלֵאמָה דְּעֵבְד' אִיסוֹ' קְנָסוּ' רַבְּנָן אִיהִי דְּלֵא עֵבֵד' אִיסוֹר' לֹא קְנָסוּ' רַבְּנָן וּבִיבְמוֹת דְּצ"א אָמְרִי' מ"ד אִיהִי דְּעֵבְד' אִיסוֹ' קְנָסוּ' רַבְּנָן זִרְע' דְּלֵא עֵבֵד אִיסוֹ' לֹא קְנָסוּ' רַבְּנָן קַמ"ל הָרִי דְּאֶפ"י לְזַרְע' דְּלֵא עֵבֵד אִיסוֹ' פִּינּוּ דְּלִידִיד' קְנָסוּ' נְמִי לְזַרְע' וְא"כ ה"נ אִמָּאִי לֹא נִימ' דְּכִינּוּן דְּקְנָסוּ' לְדִיד' קְנָסוּ' נְמִי לְזַרְע' וְאֶפְשֵׁר לְיִישֵׁב דְּשִׂאנִי הָתָם לְעַנְיָן כַּב"ד דְּכִינּוּן דְּקְנָסוּ' לְהָאָם בְּעַנְיָן הַפְּתוּב' דְּלִית לָהּ פְּתוּב' קְנָסוּ' נְמִי לְזַרְע' בְּאוֹתוֹ עַנְיָן עֲצָמוּ דְּהֵינּוּ הַפְּתוּב' אַבְל הָכָא מְסַפֵּק"ל מְשׁוּם דְּמְזוּנוֹת הַבַּת הִיא עַנְיָן אַחֵר וְאִינוּ נּוֹגַע לְהָאָם.

וְעוֹד אֶפְשֵׁר לּוֹמַר דְּהָתָם שְׂאִנִּי מְשׁוּם דְּעֵבְרָא אִיסוֹ' דְּאוּרְיָי' דְּהֵינּוּ אִיסוֹ' א"א מִשָּׂא"כ הָכָא דְּלֵא הָוִי אֵלְא אִיסוֹ' מִדְּרַבְּנָן וְאֵע"ג דְּאָמְרִי' עֲלָהּ בִּפ' יֵשׁ מְוַתְרוֹת דְּחַכְמִים עֲשׂוּ חִיזוּק לְדְּבָרֵיהֶם מ"מ אֶפ"ש' דְּדוּק' בְּדִיר' עֲשׂוּ חִיזוּק לְדְּבָרֵיהֶם וּקְנָסוּ' וְלֹא לְזַרְע' וְנִר' דְּמַש"ה לֹא מְבַעֲיָא לִיהָ בְּבַת חִיבִי לְאוּיָן שְׁלֵא הַפִּיר בְּהָ דְּקִי"ל בַּא"ה סִי קִי"ו לֹא הַפִּיר בְּהָ אִין לָהּ מְנָה וּק"ק אַבְל תּוּס' יֵשׁ לָהּ וְאִין שׁוּם תַּנְאִי מִתַּנְאִי הַפְּתוּב' וְאֶפ"י מְזוּנוֹ' אַחֲרֵי מוֹתוֹ וְכו' וְאִמָּאִי לֹא מְבַעֲיָ לִן בְּבַתָּהּ וְכֵן בְּהִיא דְּהֵלְהָ בְּעֵלְהָ לִמ"ה וּבָאוּ וְא"ל מַת בְּעֵלְהָ וְעַמְדָּה וְנִשְׂאֵת דְּאִין לָהּ לֹא כְּתוּב' וְלֹא מְזוּנוֹת וְכו' וְאִמָּאִי לֹא מְבַעֲיָ לִיהָ אִם יֵשׁ לְבַתָּהּ מְזוּנוֹת אַכּוּן לְפַמ"ש י"ל דְּבַהֲנִי דְּהָוּוּ אִיסוֹר תּוֹרָה פִּי הֵיכִי דְּקְנָסוּ' לְדִיד' קְנָסוּ' נְמִי לְזַרְע' וְלֹא מְבַעֲיָ לִיהָ הָכָא אֵלְא בְּשִׁנְיָה דְּהָנִי מְד"ס וְצ"ע: סִימָן י"ח בְּתַנְאִי פְּתוּבָה שְׁלָנוּ פְּתוּבָה שְׂאֵם.

יֵאָרַע הָעֵדָר מְהַפְּלָה הַנּוֹ' וְלֹא יִשְׂאָר זִרְעָה ש"ק שְׁיַחְי' וְכו' מְחַוְיָיב הַחֲתוּן הַנּוֹ' לְהַחְזִיר לְיוֹרְשֵׁי. הַפְּלָה הַנּוֹ'.

מחצית הנדוניא שהכניס' לו וכו' ויש לחקור היכא שנהרגה הפלה הנז' ולא מתה פדרפה אי מחוייב החתן להחזיר ליורשי' או דלמ' דלא תקנו אלא במת' פדרפה אבל באונס פי האי דלא שכיח לא חלה התקנה כלל דמלת' דלא שכיחא לא תקנו.

ך תקנו: והנה מור"ם בהג"ה בא"ה ס"ס נ"ג כ' עוד תיקן ר"ת וחקמי צרפת שאף אם כבר נתן האב הנדוניא אם מת' האשה או האיש תוך שנה א' בלא ז"ק חוזר הפל לאב או ליורשי המת וכו' ובס"ס קי"ח כ' מור"ם ונ"ל ואם לא מתו הבת או הבן רק נהרגו או נשתמדו י"א דלא שייך בזה דין חתנים ואפ"ל לא נתן האב צריף ליתן אבל אם אין פאן זש"ק שצריכי' להחזירי' מפח התקנה אין חילוק בין נהרגו למתו וכו' ומבואר מדבריו דס"ל דלענין אם האב עדיין לא פרע תשלום הנדוניא דקי"ל דאם מתה הבת אינו חייב להשלים לחתנו משום דלא נתן האב אלא אדעת' שתהנה מהם בתו מ"מ היכא דנהרגה בתו באונס פי האי דלא שכיח לא אמרי' דאדעת' דהכי לא חייב עצמו דמלת' דלא שכיח' היא ואינו עולה כלל לדעת האב וכמ"ש בתשו' הרא"ש ריש פלל דבנדון זה לא עלה ע"ד חמיו גזירות הללו אבל לענין תקנת חזרת חצי הנדוניא אפי' בנהרגה חייב להחזירי' דבתקנה אין חילוק בין מתה פדרפה לנאנסה וכמ"ש הרא"ש שם ונ"ל וגם ל"ד לתקנת ר"ת דדוקא בנדוניא משום עגמת נפש תיקן אבל לא בירושת' שנפלה לה והבו דלא לוסוף עלה וכו' ע"ש משמ' דס"ל להרא"ש דתקנת ר"ת אפי' באשה שנהרגה בשעת הגזירה מדלא דחה הרא"ש דתקנת ר"ת גופה אינה אלא במתה פדרפה אבל בנהרגה הבעל יורש משום דהוי מלת' דלא שכיח' ומש"ה זוכה נמי בירושת' אלא נדאי דס"ל דתקנת ר"ת אפי' בנהרגה והוצרך לחלק בין חזרת הנדוניא דשייך ביה טעמ' דותם לריק וכו' משא"כ בירושת' באופן שדעת הרא"ש דתקנת ר"ת היא אפי' במלת' דלא שכיח' פמבואר כל זה בפסקי מהרא"י סי' רס"ו ע"ש: ובר מן דין אפי' את"ל דתקנת ר"ת לא היתה אלא במלת' דשכיח' כגון במתה פדרפה אבל אם מתה באונס דהוי מלתא דלא שכיח' לא תיקן מ"מ בנ"ד שפכתוב שאם יארע העדר וכו' שתיבת העדר משמ' דכולל כל מין העדר בין פדרפה בין שלא פדרפה.

איברא דחזינא לה' צבי אשפנזי בתשו' סי' ס"א שנשאל בשטר שפכתוב בו העדר וכו' ונהרגה האשה וכו' ונסתפק בההרב פיון דהוי מלת' דלא שכיח' לא תקון ע"ש ולפי מה שכתבנו נר' דבמקום שפכתוב בשטר העדר וכו' אין מקו' להסתפק דנר' נדאי דתיבת העדר כולל כל מין העדר בין במתה בין נהרגה: והנה מהר"ץ אשפנזי שם חלק על מהרא"י וכו' בדברי הרא"ש פננה אחרת ומסיק להלכה דאפי' בתקנה אמרי' דמלת' דלא שכיח' לא תקנו ע"ש ובמקום אחר כתבנו קצת במאי דשייך לפרט זה בס"ד ולפ"ז יכול המנוחזק לומר קים לי כמהר"ץ אשפנזי האמנם אפשר לומר דע"כ לא חלק מהר"ץ אשפנזי על מהרא"י אלא דוקא בתקנת ר"ת שאינה אלא למשוף שנה א' או ב' שנים דבכה"ג הוא דס"ל למהר"ץ אשפנזי דמלת' דלא שכיח' לא תקון דהא נדאי מלת' דלא שכיח' היא דבתוך ימים מועטים יארע אונס כזה אבל בתקנות שלנו שהם לאורך ימים שנהדר תלוי אם מת' ולא הניח' זש"ק ואפ"ל מת' לאחר ששים ושבעים שנה באריכות זמן כזה פשיטא דכול.

להיות שיארעו אונסי' שעוללי' על הדעת ושאינן עוללי' על הדעת וכל כה"ג אפי' נהרגה באונס ואפילו בכל זמן שיהיה חייב להחזירי' דלא פלוג רבנו ושור' הדבר מבואר בלבוש ס"ס קי"ח שכ' ונ"ל לא תיקנו תקנת החזרה תוך שנה או שנתיים אלא כשמת א' מן הזוג אבל אם לא מת אלא

נהרג וכו' יש אומ' דלא שנייה בזה תקנת החזרה ואפ' לא נתן האב מה שפסק צריך עדיין ליתן דמלת' דלא שכיח' לא תיקנו ביה דגם האב לא מסיק אדעתיה שיתזיר לו במאורע בזה דלא שכיח' שייבא פה בתוך שנה או שנתיים אבל במקום שיש תקנה להחזיר אם לא יש לו זרע קנימ' אפי' לאחר כמה שנים אין חילוק בין נהרגו למתו עכ"ל הרי מבואר בהדיא דיש לחלק בין תקנה דר"ת לתקנה דידן ויש לתמוה על מהר"ץ אשכנזי שלא הזכיר דברי הלבוש הללו דמבואר דס"ל דבתקנת ר"ת היכא דנהרגה אין הבעל חייב להחזיר משום דהוי מלת' דלא שכיח' ולא תקון וצ"ע: איברא בדא שדברי הלבוש הללו מרפסן איגרי דנראה שהבין מדברי מור"ם בהג"ה שכ' ואם לא מתו הבת או הבן רק נהרגו וכו' י"א דלא שנייה דין חתנים וכו' דכונתו בזה דלא שנייה דין חתנים היינו לעננו תקנת ר"ת שיתזיר בשנה א' או שנה וכן ג"כ היכא דעדיין לא נתן האב דצריך שיתן ומ"ש עוד אבל אם אין פאן זרע קנימ' שצריכי' להחזיר וכו' ר"ל אבל בתקנות שתיקנו להחזיר אם לא יתנה לה שז"ק אין חילוק וכו' ואין פן פשט דברי מור"ם אלא פמו שכתבנו לעיל וכ"כ הח"מ והב"ש ע"ש ובר מן דין צ"ע מנ"ל דין זה ומאין מוצאו ותו שהרי מהרא"י בפסקיו סי' הנ"ל הכריח מדברי הרא"ש דאפי' בתקנת ר"ת נמי אין חילוק בין מת' לנהרגה ע"ש: סימן י"ט פתב הטור בא"ה סי' קי"ח על התקנה שפתיב ביה שאם מתה בתיי בעלה שיתזיר ליורשיה מחצית הנדונה אם יכולה האשה בחייה לתת לבעלה או לאחר מי שתראה שיתנה מות' באותו חצי שראוי לירש זרע' או אחר הזוכה בירושת' והעולה מכלל דברי א"א הרא"ש שאין בידה לשנות כלל לתתו לא לבעלה או לאחר ואם נתנה אותו אין מתנת' כלום אלא הראוי לירש ודאי אם היתה נותנת מעכשו נכסי' לבעלה בענן שלא היתה יכולה לומר נ"ר עשיתי לבעלי הית' מתנת' קנימת אבל אם נתנה לו מעכשו ולאח"מ אין מתנת' כלום ע"ש ומבואר הטעם בתישו' הרא"ש לפי שמד"ת לא היתה צריכה ליתן נכסיה לבעלה לאח"מ פי ממילא הבעל יורש הכל אלא משום התקנה שהעבירו חצי נחלה מהבעל לתתה למי שראוי ליורש' הלכך אין מתנת' כלום לפי שעוקר את התקנה וכ' מהריב"ל ח"ב סי' כ"ד שאם הנה מנהג מטעם התקנה דהפקר ב"ד הפקר וב"ד הפקירו אותו השליש ונתנו אותו ליורשי' ואין פח בידה לתתו לבעלה או לאחרים אבל אם הוא תנאי שמתני' ביניהם שמתניב לתת אותו השליש ליורשי' לכאורה נראה דהוי פלוגתא דרבננתא דלמ"ד שטר שפתיב בו משתעבדנא עבדנא לך ולכל דאתי מחמתך אם מכר השטר וחוזר ומחלו אינו מחול: משום דאין ברירה במ"ש ה"ר"ן בשם הרמב"ן בספ"ק דגיטין וה"ה נמי בנ"ד יכולה האשה למחול ולמ"ד דאי' יכול למחול ה"ה בנ"ד דידן דאינ' יכולה למחול ע"ש ויש לתמוה דאינו דומה דאפי' למ"ד התם דאינו יכול למחול לאחר שמכרו אבל קודם שמכרו לכ"ע הוא עצמו יכול למחול ולמ"ד נמי התם דיכול למחול איכא למימר דהכא מודה דאינה יכולה למחול משום דהתם שאני משום דאין ברירה אבל ה"ה הרי יורשי' מבוררי' ואפ' את"ל דמתו היורשי' שהיו בשעת נישואי' מ"מ יורשי' אחרי' העומדי' תחתיה' הם באו מכחם וא"כ ודאי איכא ברירה: עוד כתב מהריב"ל וכד מעייני' שפיר אשפחנא דבנ"ד כל אפי'א שוין מטעמא אחריתי וכולי דבמסלק עצמו מן הירוש' סגי כדאמ' בפ' הכותב נחלה הבאה לארם ממ"א מתנה עליה שלא יירשנה ובכותב בעודה ארוסה אבל לאחר שנשאת לא אא"כ מחייב עצמו להחזיר ליורשיה מה שירש ממנה כמ"ש ה"ר"ן שם וכיון דכן הוא שהסילוק מועיל א"כ זה האיש מה שמסלק עצמו.

מן הירוש' פבר זכו פל היורשי' ושוב אינו יכול למחול וא"ת התייבז אם הנה כותב לשון סילוק אבל פיון שהוא כותב לשון חיוב לדעת האומרים דאפי' בשטר דכתב ביה משתעבדנא לך ולכל דאתי מחמתך יכול למחול ה"ה בנ"ד דיכולה למחול הא ודאי לאו מלת' היא דבכלל החיוב שהוא

מחייב עצמו להחזיר לירושיה הוא מסלק עצמו מן הירוש' וכיון דמסלק עצמו מן הירוש' ממילא זכו הירוש' ע"ש ויש לתמוה שהוא כ' בלשון חיוב מי המכריח לומר דבכלל החיוב שהוא מחייב עצמו להחזיר לירושיה הוא מסלק עצמו מהירוש' ודלמ' דאין פונתו אלא לחיוב ולא לסילוק פיון שיש לו בזה זכו' ובלשון חיוב יכולה למחול למ"ד דאפי' בשטר שפיתוב בו משתעבדנא לה ולכל דאחי מחמתה דיקול למחול ומש"ה פתב לשון חיוב ולא בלשון סילוק ועוד דנר' מדברי הר"ן דיש סילוק בין לשון סילוק ללשון חיוב דלשון סילוק הוא שמסלק עצמו מן הירוש' ומש"ה לא מהני בשואה פיון שהוא ראוי לירש מעכשו אבל בארוס' מהני פיון דאפתי לא זכה בירוש' והרי הוא מסלק עצמו שלא יזכה בה פלל אבל לשון חיוב הכונה בו שהוא זוכה בירוש' אלא שהוא מחייב עצמו להחזיר וכמ"ש הר"ן שם בשם הרמב"ן שאינו מתנה על עצמו שלא יירשנה אלא יורשה ומתנה להחזיר לה ירושת' ע"ש וא"כ לשון סילוק ולשון חיוב ב' ענינים הם והיכי מצי לומר דבכתב לשון חיוב דנקלל בו ג"כ לשון סילוק: עוד כ' מהריב"ל פיון דמסלק עצמו מן הירוש' ממילא זכו הירוש' דאי לא תימא הכי היכי מצי לחייב עצמו להחזיר לירוש' שאינם בעולם כדאמ' בגיטין בפ"ק גבי מעמד שלשתן וכו' דפרכי' עלה אלא מעתה הקנה לנולדי דלא הו' בשעת מתן מעות ה"נ דלא קנו ע"שוצ"ע דהא ודאי לא דמי לנולדי דהירוש' איתנהו בעולם ואת"ל דמתו הירוש' שהיו בשעת התנאי מ"מ הירוש' העומדים תחתיה' מכח הירוש' הראשונים הם באים ועוד דאעיקרא דמלת' יש לתמוה במ"ש פל אפיאי שוין אליבא דכולהו רבונותא דזכו הירוש' פיון דסילוק סגי בכותב בעודה ארוסה וכו' דהא לא יצאנו מידי פלוגת' דלדעת ר"ח וסיעתה' ס"ל דלשון סילוק לא מהני וכמבוא' בדברי הר"ן ע"ש ועיין לה' תורת חסד סי' פ"ד: והנה מ"ש הר"ן בשם ר"ח דפ' פרשב"ג ולא מטעמי' וכו' אלא מפני שהוא כמתנה עדשב"ל והוי כאומ' לא אירש את אבא וכו' הק' מהריב"ל ח"ב סי' ל' דכיון דס"ל לר"ח דהלקה פרשב"ג ולא מטעמי' אלא משום דאין אדם מקנה דשב"ל א"כ מה תי' הרמב"ן בשם רבו לדעת ר"ח דהיא דירוש' הפתוב בהלכות אליו דכתבין אי מתה בלא בנין פל מה דילק תהדר לבי נשא היינו מפני שאינו מתנה עמה שלא יירשנה אלא ומתנה דייחזי' ירושת' דמאי מהני מה שהוא מתנה שהוא יורש' ומחזי' ירושת' פיון דמטעם שלא בא לעולם הוא בא ע"ש נראה דל"ק דמה שמתנה מעכשו שלא יירשנה הוי ודאי כרשב"ל פיון דהשתא מיהא הפעל אין לו בגוף נכסי אשתו בחייה פלום ודבר שלא בא לידו פלל לפיכך התנאי בעל וכמבוא' בדברי הרא"ש משא"כ ההיא דירוש' שהתנאי הוא אחר מה שהוא יורש' ובהיא שעת' חשיב פי' ושו"ר לה' בני יעקב דפ"ט ע"ד וע"ש: ולעיקר קושיות הרמב"ן לדעת ר"ח מההיא דירוש' אליו דכתבין וכו' אפטר ליישב פלפי מ"ש העיטור הביא דבריו מרן הב"י בח"מ סי' רי"א גבי ההוא גברא דזבנה לכתובה דאמ' וכו' דכיון דזבין וכתב ליה שטרך כמאן דתפיס דמי ע"ש וה"נ איכא למימר דכי כתב לה דין ודבר' אין לי וכו' דאמרי' מת' יורש' משום דלא הקנה לשום אדם אחר מש"ה הו"ל כמתנה על דשב"ל דלא אמר פלום אבל אליו דכתבין וכו' תהדר לבי נשא הרי הוא מקנה לירושיה בשטר ומשום הכי קנו יורשיו דהו"ל תפיסה: סימן כ' שאלת בתנאי פתובה שכתו' שאם ח"ו יארע העדר החתן הנזכר ולא ישאר לה ממנו זש"ק אז תקח ותגבה היא פל סכי פתובת' וכו' אף אם ישאר לה ממנו זש"ק כנז' לעיל אז תקח ותגבה היא מה שיהיה בבחירת הנזרע שהוא או האפטרופוסים לתת לה או פל סכי פתובת' או מחצית נכסי עזבונו בלבד ע"כ אם הפכור נוטל הפכורה באלו הנכסי' או לא מי הו' מצד האם ואין הפכור נוטל פ"ש בנכסי האם או דלמ' דהו' ירוש' מצד האב והפכור נוטל בו פ"ש: תשובה הנה הרא"ש בתשו' פלל נ"ו סי' ז' והביאה הטור בא"ה סי' קי"ח כ' וז"ל

מ"ש שֶהֵבְרִיךְ תְלוּיָהּ בְיַד הַיּוֹרְשִׁי אִם יִרְצוּ לְחַלֵּק עִם הָאֶלְמָנָה וְאִם יִרְצוּ יַעֲמִידוּ הַדָּבָר עַל ד"ת שֶתַּטּוּל הָאֶלְמָנָה כְּתוֹנְפֶת' וְהִס' יִטְלוּ הַמְּוֹתֵר דָּבָר יְדוּעַ הוּא שֶלֹא נַעֲקוֹר ד"ת מִמְקוֹמוֹ וְכו' וְאִם מֵתוּ הֶבְנִים וְלֹא סְלִיקוּהָ וְהֶבְנוֹת שְׁעוּמְדוֹת בְּמִקוֹם אֲחִיָּהֶם לִירֵשׁ אוֹמְרוֹת שְׁאַיִן רוּצו' לְסָלַק אִמֵּן וּמִי יִסְלַחָנָה וְעוֹד אֲנִימְדָנָה דְדַעַת' יוֹתֵר שֶהֶבְנִים הֵיוּ חֲפָצִים שֶתַּטּוּל אִמֵּן הַמָּמוֹן בְּכַתְּוֹנְפֶת' מִמֵּה שְׁיִטְלִנוּ ב"ח אַחַר וְכו' ע"ש הָרִי מְבֹאָר מִדְּבַרֵי הָרֵא"ש דְמֵה שְׁנוּטְלֵי הַיִּתוּמִים חֲצִי הַכְּתוֹנְפָה אֵינּוּ מִכַּח הָאֵם אֶלָּא מִשָּׁל אֵב דְאֵי תִימ' מִכַּח הָאֵם זְכוּ הֶבְנִים מֵהִיכָא תִיּוּבִי שְׁיִגְבְּה מֵהֶם ב"ח דְאָבִיָּהֶם פִּינּוֹן שֶהֵיְתוּמִים זְכוּ מִכַּח כְּתוֹב' אִמֵּן וְלֹא נִשְׁתַּעְבְּדוּ לַב"ח וְכו' ה' מְבֹאָר בְּשׁו"ת אֶהְלִי תֵם סִי קַע"א שֵׁכ' שִׁפִּי הַתַּקְנָה שֶׁשָּׁקְדוּ עַל תַּקְנַת הַיִּתוּמִים וְעַמְדוּ וְסִידְרוּ שֶׁשֶׁעֲבֹד הַנְּדוּנֵיָא וְהֵעֵיָקֵר וְתוֹסִ' לֹא יִתְפָּשֵׁט אֶלָּא עַד חֲצִי נְכֹסֵי הַבְּעַל וְכו' ע"ש הָרִי דֵהַחֲצִי הַעֲזֹבוֹן שֶׁחוֹלְקֵי עִם הָאֵם הוּא מִכַּח הָאֵב וּמִש"ה הַכְּבוֹד נוֹטֵל פ"ש בְּחֲצִי עֲזֹבוֹן שֶׁחוֹלְקֵי עִם אִמֵּן.

וְהֵכִי חֲזִינָא בְּשִׁטְרֵי עַתִּיקֵי דְאָתוּ לִידָן מַב"ד בְּדוֹר שֶׁלַּפְנֵי פְּגִינּוּ בְּעַנְיָן חֵלְוֶה אַחִי שֶׁחֲלָקוּ מֵאֵלוּ הַנְּכֹסִים שֶׁזְכוּ הַיִּתוּמִים מִכַּח הַתַּקְנָה וְהַגְּבוּ לַכְּגוֹד פ"ש: סִימָן כ"א רְאוּבֵן שֶׁכְּתַב גִּט כִּשְׁרֵי לֹאשֶׁתוֹ וְאַח"כ אָמַר אוֹתוֹ הַגִּט פָּסוּל מֵה דִינּוֹ.

תְּשׁוּבָה בּר"פ הַשּׁוֹלַח גְּרִסֵי ת"ר בֶּטֶל הוּא וְכו' דְּבַרְיֵי קִינִימֵי פָּסוּל הוּא וְכו' לֹא אָמַר כָּלוּם וּמְסָקֵי אָמַר אַבְיֵי בֶטֶל ב' לְשׁוֹנוֹ מִשְׁמ' מִשְׁמ' דְּבִטְל וּמִשְׁמ' דְּלִבְטִיל גְּבִי גִט לִישָׁנָה דְמֵהֲנִי בֵּיהָ קָאֵמ' וּפִירָש"י פִּינּוֹן דְּהֵכִי הוּא סְתֵמָא דְמַלְת' כִּי טַעִין אִינִישׁ בְּמַלְתָּא דְמֵהֲנֵיָא אִמְלַחְתִּי קִטְעִין וְאַיְבַּעֵיָא לֹן הִתָּם בֶּטֶל מֵהוּ וְלֹא אֲפִשְׁיט' וּפִירָש"י אִם אָמַר בֶּטֶל וְלֹא אָמַר הוּא מֵהוּ לְשַׁעֲבַר מִשְׁמ' וְאִין בְּדְבַרְיֵי כָלוּם פִּינּוֹן דְּלֹא אִמ' הוּא א"ד בֵּלָא הוּא נָמִי ב' לְשׁוֹנוֹת מִשְׁמ' וְלִישָׁנָה דְמֵהֲנֵי בֵּיהָ קָאֵמ' ע"כ וַיֵּשׁ לְדִקְדָּק לְפִירָש"י מֵאִי שָׁנָה הִיכָא דָאֵמ' בֶּטֶל הוּא דְאָמְרֵי דְלִישָׁנָה דְמֵהֲנֵי בֵּיהָ קָאֵמַר וּבִטְלָא גִיט' וְהִיכָא דְאָמַר פָּסוּל הוּא אִמֵּי לֹא אִמְרֵי ב' לְשׁוֹנוֹ מִשְׁמ' מִשְׁמ' לְשַׁעֲבַר וּמִשְׁמ' לְהִבָּא וְאִמֵּי לֹא אִמְרֵי לִישָׁנָה דְמֵהֲנֵי בֵּיהָ קָאֵמַר וְלְכַאוּרָה י"ל דַּס"ל לְרִש"י דְאָפִי אָמַר יֵהָא פָּסוּל לֹא אָמַר כָּלוּם מִטְעָמָא דְכְּתַב רִש"י שָׁם וְז"ל פָּסוּל הוּא לֹא מִשְׁמַע דְאִיְהוּ מְבַטֵּל לִיהָ אֶלָּא שְׁמוּצִיא עֲלִיו שָׁם פָּיִסוּל וְהָא לִיכָא ע"ש אַף אִפְתִּי ק' בְּהָא דְאָמְרִינוּ הִתָּם יֵהָא חָרְס יֵהָא פְּחָרְס דְּבַרְיֵי קִינִימֵי חָרְס הוּא פְּחָרְס הוּא לֹא אִמ' כָּלוּם וְק' דְּכִינּוֹן דָּאֵם אָמַר יֵהָא חָרְס יֵהָא פְּחָרְס דְּבַרְיֵי קִינִימֵי מִשׁוּם דְּלְהִבָּא מִשְׁמַע א"כ כִּי אָמַר נְמִי חָרְס הוּא פְּחָרְס הוּא נִימָא נְמִי דְתַרִּי לִישְׁנֵי מִשְׁמ' וְלִישָׁנָה דְמֵהֲנֵי בֵּיהָ קָאֵמַר וִי"ל דַּס"ל לְרִש"י דְּדוֹנָקָא הִיכָא דְאָמַר לְשׁוֹן בֶּטֶל הוּא דְאָמְרֵי הֵכִי שֶׁהָרִי הוּא מְזַפֵּיר הַבִּיטוּל בְּפִי מִש"ה כְּשֶׁאֵמ' בֶּטֶל הוּא אִמְרֵי לִישָׁנָה דְמֵהֲנֵי בֵּיהָ קָאֵמַר מִשְׁמ' מִשְׁמ' כַּכְּשֶׁאֲוֹמַר חָרְס הוּא דָּאִינוּ לְשׁוֹן בִּיטוּל אֵין אֲנוּ מִפְּרָשִׁי דְּבַרְיֵי דְכּוֹנְתוּ לומ' חָרְס יֵהָא וְדוֹק' כְּשֶׁאֲוֹמַר בְּהִדְיָא יֵהָא חָרְס הוּא דֵהָי בִּיטוּל: ז' א' אִיבְרָא דֵהָתוֹ שָׁם בְּד"ה מֵאִי שָׁנָה וְכו' כ' וְז"ל תִּימ' דְּבַרְיֵי אֵין בֵּין הַמְּוֹדֵר מִשְׁמ' דְּכַפֵּר זֶה הֶקְדָּשׁ מוּעִיל וְגַט זֶה חָרְס וְדָאִי לֹא אִמ' כָּלוּם וְכו' עכ"ל וְלְפִי הָאֲמוֹר אֵין מְקוֹם לְקוֹשְׁיָא זֹו דְשָׂאֵנִי גְּבִי הֶקְדָּשׁ דֵּהַזְּפִיר הֶקְדָּשׁ בְּפִי מִשְׁמ' כַּכְּשֶׁאֲוֹמַר זֶה חָרְס דָּאִין מִשְׁמַעוֹ הַלְשׁוֹן שֶׁיְהָא בִּיטוּל עַד שְׁיִאֵמ' בְּפִי יֵהָא חָרְס וּמֵאִי דְמֵיְתִי הַש"ס רָאָיָה מֵהָרִי הוּא הֶקְדָּשׁ הָרִי הוּא הַפְּקָר לֹאֵו לְגִמְרֵי מְדָמִי לִיָּה לְהֶקְדָּשׁ אֶלָּא דוֹקָא בְּלְשׁוֹן הָרִי הוּא דְמִשְׁמַעוֹתוֹ לְהִבָּא הוּא דְמַדְמָה לָּהּ וְשׁו"ר לְהֵרַב אִזּוֹר יְקָרוֹת שְׁכ' עַל קֹוּשִׁית הַתּוֹ כְּעִין מֵה שֶׁכְּתִבְנוּ ע"ש וְנִרְאֵה דְזוֹ פְּנוֹת הָרֵא"ש שֵׁכ' וְז"ל אַע"ג דְּמַדְמָה לִיָּה לְהֶקְדָּשׁ בְּהָאֵי לִישָׁנָה לֹא דְמִי לְגִמְרֵי לְהֶקְדָּשׁ דָּאֵלוּ בְּהֶקְדָּשׁ אִי אִמ' כְּפָר זֶה הֶקְדָּשׁ מוּעִיל וְכו' ע"ש וְעַמ"ש הָרַב ק"נ וְלְפַמ"ש דְּבַרֵי הָרֵא"ש מְבֹאָרִים: וְהִנֵּה הֶרֶמְב"ם בְּפ"ו מֵה גִירוּשֵׁי דִין כ"ד כ' וְז"ל אָמַר גִּט זֶה בֶּטֶל שְׁמִשְׁמַעוֹ פּוּעֵל שֶׁעֲבַר כְּגוֹן חֶמֶק עָבַר ה"ז סֶפֶק וְכו' וְכו' ה"ה וְאִפְשֵׁר שֶׁהִיָּה רְבִי שׁוֹנָה בֶּטֶל בְּפָלְס חֶמֶק עָבַר וְכו' ע"ש וְנֵר דֵּהַכְּרִיחוּ לְזֶה מִשׁוּם דְּהוֹק'

לו דמאי מבעיא לי בטל מהו דהא באומ' פפר זה הקרש ה"ז הקדש וכמו שהק' מהרש"א בח"ה ע"ד התו' שפתיבנו לעיל ומש"ה ס"ל להרמב"ם דבבטל נדאי לא קמבעיא ליה דהו"ל פאומ' פפר זה הקרש דכיון דהזכיר הקדש בפ"ה ה"ז הקרש וכן באומ' בטל כיון דהזכיר הבטול בפ"ה ה"ז בטל ולא קמבעיא לי אלא באומ' בטל בפלס חמק עבר ומאי דמיייתי ראיה לקמן מהרי הוא הקרש לא מיייתי אלא מהרי הוא וכמו שפתיבנו ועוד נראה דלישנא דתלמודא דייק פדעת הרמב"ם דאמרי' למימר' דבטל לישנא דליבטיל משמ' וכו' ולא קאמר דבטל הוא דלישנא דליבטיל משמ' וה"נ קאמר אלמ' בטל מעיקרא משמע וה"נ קאמר אביי בטל ב' לשונות משמ' ולא אמ' בטל הוא מפל הגי משמ' דבטל לחוד' הוא דקאמרי' ובהכי ניחא נמי מאי דאיפא למידק דמאי קמבעיא ליה בטל מהו דא"כ הא דקתני פסול הוא וכו' לא אמר פלום א"א דבטל נמי לא אמר פלום ליפלוג וליתני בדידה בד"א בשאמ' בטל הוא אבל אמר בטל לא אמר פלום אבל לרעת הרמב"ם ניחא דבטל הוא כמו בטל לחודיה בלא הוא ונה ונה שוין דהוי ביטול והבעיא אינו אלא באומר בטל בפלס חמק עבר ומעתה ליפא למימר ליפלוג וליתני בדידה דבטל פועל עבר עגון אחר הוא: והנה בנ"ד דאמר אותו הגט פסול נר' פשוט דלא אמר פלום דהו"ל פאלו אמר גט זה פסול גט ינה חרס רלא אמר פלום ונאפי' לדעת הרמ"ה שכ' הטור בסי' קמ"א דבאומ' יאה פסול מהני מ"ד איהא חרס ע"ש באומ' גט זה פסול מודה הרמ"ה רלא הוי ביטול ואינו דומה לגט זה בטל דסלק' בתיקו וקי"ל לחומרא דכבר פתיבנו דדוקא בשאומ' לשון ביטול בפ"ה אבל באומ' גט זה חרס וגט זה פסול לא הוי ביטול ושור' לה' בית יהודה בתשו' הא"ה סי' ל"ב שנסאל בזה ומסיק להלכה כמו שפתיבנו ע"ש: אף יש לעמוד עמ"ש הרב שם רבנ"ר שאמר אותו הגט פסול הוי פאלו אמר פסול הוא דהוא לישנא דלשעבר אע"ג דלא דמי לגנוסח גט פסול הוא דמלשון הוא עם גנוסח פסול אינו סובל הבנה אחרת אלא על העבר אבל לשון אותו הגט פסול משמ' לתרי אנפי וכו' עש"ב ודבריו תמוהים דאדרבא באומר גט פסול גרע מהאומ' גט פסול הוא כמ"ש התו' גבי גט זה חרס דגרע מאומר גט זה חרס הוא ע"ש ועוד יש לגמגם בדבריו כמו שיראה המעיין ע"ש: סימן כ"ב פתב הרמב"ם בפ"ח מה' גירושין הי"ט התנה עליה שתעשה דבר זה סתם ה"ז במפ' יום א' פיצד א"ל ה"ז גיטף ע"מ שתשמישי את אבא ע"מ שתניקי את בני וכו' מת הבן או מת אביו קודם שתניקי או שתשמש אינו גט והק' ה' בית שמואל בסי' קמ"ג דהא הוי בדבר שאינו קובע זמן דהא בכל ימי חיי האב יכולה לשמשו יום א' וא"כ מת האב עדיין לא נשלם הזמן והוי פתנאי שתתן לי מאתיים וזו דצריכה חליצה וכאן פתב דאינו גט והיינו הגט בטל ומותרת ליכם ואפשר כיון שהיא התנה עמה תנאי זה א"כ אחר שמת האב יכול לתובע' לקיים התנאי ואי מת שיתבע' מחנניבת היא לקיים התנאי וכשתובע' ואינה יכולה לקיים התנאי מיד הגט בטל אבל פשמתנה ע"מ שתתן לו אין שום אדם יכול לתובע' דהתנאי הנה שתתן לו וא"כ אי אפשר שיבטל התנאי בפועל ולפ"ז מ"ש אינו גט היינו פשתובע' הוא אבל אם מת לא נתבטל בפועל וצריכה חליצה את"ד ע"ש ובהכי ניחא מה שהק' ה' מש"ל לקמן דין כ"ב על דברי ה"ה שם בא"ל ה"ז גיטף ע"מ שתתן לי ק"ק וזו שדעת רבי' שאע"פ שאי אפשר שיתקיים התנאי בשום פנים כיון שמת הפועל אין מחזיקי' הגט בבטל עד שיהא התנאי מבוטל בפועל וא"א להיות מבוטל בפועל כיון שלא קבע זמן וכו' והק' ה' מהא דתנן בפ' מי שאחזו ה"ז גיטף ע"מ שתשמישי את אבא ב' שנים ע"מ שתניקי את בני ב' שנים מת הבן או שמת האב אינו גט מדקתני אינו גט משמ' דאינו גט פלל ומתנבמת והשתא לפי דברי ה"ה הרי לא נתבטל גט זה בפועל שהרי אם הנה קיים האב היתה יכולה לקיים תנאה כ"ז שתתבע' שהרי לא קבע זמן לתשמיש ע"ש ולפי דברי הב"ש הא"ל ק דהתם נמי כיון שהיא התנה עמה

תנאי זה א"כ אחר שמת האב יכול לתובעה לקיים התנאי וכיון שאינה יכולה לקיים התנאי הרי הגט בטל משא"כ בההיא דע"מ שתתן לי מאתלי וזו: והנה המש"ל תי דכל המתנה ע"מ שתעשה איזו פעולה זמן מה דעתו הוא שתקיים התנאי תכף ומיד דדוקא מתנה ע"מ שתתן לי מאתים וזו שהפעולה אינה נמשכת בזמן אלא פעם א' שתקיים תנאה סגי מש"ה אמרי' דכל זמן שתקיים תנאה מהני אף באומ' ע"מ שתשמשני את אבא ב' שנים דעתו הוא על השנים הראשונות וכו' וכיון שכן כל שמת האב ב' שנים הראשונות הרי נתבטל בפועל וכו' ע"ש ותי' זה אינו מעלה ארוכה לקושני' הב"ש שהרי בע"מ שתשמשני את אבא דהוי כמפ' יום א' ואינו מוכרח שתשמשניו יום הבא א' כמ"ש הרמב"ם גבי יניקה דאם הניקה את הבן יום א' תוף הזמן שהתינוק יונק והוא בתוף כ"ד חדש ה"ז גט וה"נ דומיא דידה בע"מ שתשמשני את אבא יכולה לקיים תנאה כ"ז שתראה ואמאי כ' הרמב"ם דאינו גט ומתיבמת.

ושו"ר לה' שע"ה שעמד בזה ולא ראה דברי הב"ש ע"ש: והנה ה' קמ"ר בה' גירושני דקנ"ט ע"ב נסתפק ה' בהא דאמרי' ע"מ שתשמשני ושתניקי סתם דס"ל לרבי' דהוי יום א' אם יום זה יכולה לקיימו מתי שתראה ובלבד שגבי הנקת הבן תניקוהו בתוף ב' שנים או דלמ' יום זה צריכ' לקיימו לכשישאל הבעל שתקיימו ואם לא קיימה באותו יום אע"פ שעשת' תנאו ביום אחר לא מהני והוכיח מדברי הב"ש שכתבנו דמבואר דס"ל דצריכה לקיים תנאו באותו יום ששאל ממנה שתקיים תנאה ולא מהני אם תקיימו אחר"כ ביום אחר דאל"כ מה מועיל שיכול לתובעה הרי ס"ס לא עברה התנאי בפועל אא"כ תאמר שבעבור יום זה ששאל ממנה שתקיימו אם לא קיימתו שוב אין עוד תקון ע"ש ואח"ה אין זו ראיה דכוננת הב"ש דבעת ובעונה שיתבענה לקיים התנאי בה שעת' אינה יכולה לקיים התנאי שהרי כבר מת אביו והוי נתבטל בפועל משא"כ בההיא דע"מ שתתן לי ק"ק וזו ולא קבע זמן ואח"כ מת הבעל ועדיין לא פרע' דאין אחר תובע' דלי ולא ליורשי הוא וכיון דליכ' מי שיתבענה הרי לא נתבטל בפועל: סימן כ"ג נשאל הרדב"ז בשניות סי' שי"ד במי שגדר בנו"ש שלא יכנס יבמתו אם צריכה חליצה או לא.

כיון שאינה עולה ליבום אינה עולה לחליצה והשיב וכי מפני גזירותו של זה נתייר יבמה לשוק לא אמרי' כל העולה ליבום עולה לחליצה וכל שאינה וכו' אלא היכא דאיהי לא חזיא ליבום אבל ה"ק דחזיא ליה אלא דאסרה עליו בגדר עולה שפיר לחליצה וכו' ע"ש והנה בירושלמי בר"פ המגרש אמתני' דהמגרש את אשתו וא"ל ה"א מותרת לכל אדם אלא לפ' ר"א מתיר וכו' ופריף עלה התיב ר"ח בשם ר"פ נתני ט"ז נשי' כר"א אר"מ פבר אתמר טעמא תמן התורה אסרה עליו ברם ה"ק הוא אסרה עליו הרי מבואר דיש לחלק בין האסורה מה"ת להיכא דחזיא ליה אלא שהוא אוסרה ואע"ג דהתם לא איירי אלא לענין שאינה פותרת צרת' משום דשיר זה אינו באיסור גמור אלא כעין תנאי ואין צרת' איסור תנאי פטורה פבר כ' הרשב"א בחי' פריש יבמות דמסתבר לי דאפ"י היא עצמה חולצת ואין אני קורא בזו פל שאינה עולה ליבום אינה עולה לחליצה דבתנאי לא מייירי קרא ולא אמרי' אלא באיסור ערוה אבל בזו שאיסו' ד"א גרם לה ליאסר דהיינו תנאו ולא מחמת ערוה חולצת אע"פ שאינה מתיבמת ע"ש הרי מבואר פדעת הרדב"ז דהיכא דחזיא ליה אלא דהוא אסרה לא אמדי' בכה"ג פל שאינו עולה ליבום אינו עולה לחליצה: איברא דהתו' בר"פ המגרש בד"ה אפ"י לא נתגרש' וכו' הביאו סוגיית הירוש' הלזו וכו' וז"ל פ"י פ"ט ו' נשים אסרה תורה ליבם והאיסו' בא ממילא ע"י הקידושי' פלי שום תנאי אבל כאן אסרה ע"י תנאי שלו א"נ י"ל תמן התורה אסרתה ואין לה היתר להתיבם דאין איסו' שלה תלוי בשום אדם אלא בתורה שאסרת' עליו אבל בא"א האיסו' תלוי במגרש שאם ירצה יתירנה

ליבם קודם שַׁימֹות אֲחִיו שֶׁנִּשְׁאַה עכ"ל אֲשֶׁר מְבֹאָר מְדַבְּרֵיהֶם דְּבִכָּה"ג נְמִי פּוֹטְרֵת צֵרֵת' אֶלָּא דְּלִפְנֵי הָא' הָא דְּלָא תְּנִי לָהּ בְּהֵדִי ט"ו נְשִׁים מְשֻׁם דְּלָא מִיִּירֵי מִתְּנִי' אֶלָּא בְּאִסּוּר עֲרֻנָּה גְּמוּר' מִשָּׂא"כ הָאִי דְּאִסּוּר' ע"י תְּנָאִי וְלִפְנֵי הָב' מְשֻׁם דְּלָא קִתְּנִי אֶלָּא הֵנָּה דְּאִין לָהֶם הֵיִתֵּר מִשָּׂא"כ הָאִי דְּהָאִסּוּר' תְּלוּי בְּמַגְרֵשׁ שְׁאֵם יִרְצָה יִתְיַרְנָה וְכוּ' וּלִפְ"ז עכ"ל דס"ל דְּבִכָּה"ג פִּינֹן שְׁאִינָה עוֹלָה לִיבּוּם אִינָה עוֹלָה לְחֻלְיָצָה וּמִשָּׂה פּוֹטְרֵת צֵרֵתָהּ וּמ"מ נר' דְּאִין סְתִירָה לְדַבְּרֵי הֶרְדֵּק'ז מְדַבְּרֵי הַתּו' הִלְלוּ דַע"כ לֹא פִּתְּבוּ הַתּו' פֶּן אֶלָּא בִּכָּה"ג דְּשֵׁינֵיר בְּגִט דְּאֶסְרָה עֲלָיו דְּהוּ"ל אִסּוּר עֲרֻנָּה שְׁהָרִי הִיא אֶסּוּר' עֲלָיו בְּאִסּוּר' א"א וְכֵן דַּעַת הֶרְמֵב"ן בְּתִי דִישׁ יִבְמוֹת וְהַזְפִּירוּ הֶרְשֵׁב"א שְׁם אֶבֶל בְּנֵדוֹן הֶרְדֵּק'ז דְּאִין פֶּאֶן אִסּוּר עֲרֻנָּה אֶלָּא אִסּוּר נֶדֶר אֵה"נ דְּלָא קִרִי' בַּהּ כֹּל שְׁאִינָה עוֹלָה לִיבּוּם אִינָה עוֹלָה לְחֻלְיָצָה וּמִשְׁנָה שְׁלִמָּה שְׁנִינוּ בְּפִי"ג דִּיבְמוֹת דְּקִי"א ע"ב הַנּוֹדֶרֶת הֵנָּה מִיִּבְמָה בְּחֵי בַעֲלָה כּוֹפִין אוֹתוֹ שְׁיִחְלֹץ לָהּ וְכוּ' הָרִי דַע"ג דְּאִינָה עוֹלָה לִיבּוּם מִחֻמַּת נֶדֶרָה אֶפ"ה עוֹלָה לְחֻלְיָצָה כּמ"ש הֶרְשֵׁב"א בְּרִישׁ יִבְמוֹת ע"ש: וְהֵנָּה הָרֵב קוה"ע בְּתו' הַק' וְז"ל וַא"ת אֶמְאִי לֹא פָּרִיף אָף לְרַבֵּן בְּאוּמ' ע"מ שְׁלָא תִנְשָׂא דְּהָא בְּסוּגִינֵן מְפֹרֵשׁ מְדִר"ט דְּבַחוּץ פְּלִיגֵי מְשַׁמַּע דְּבַע"מ מוֹדוּ רַבֵּן וְי"ל קִסְבֵּר דְּנֻקְט ר"ט חוּץ לְאֶשְׁמוּעִי דְּאֶפִי' בִּכָּה"ג הוּ"ל כְּמִתְנָה עִמְש"ב וְכ"ש בַּע"מ וְרַבֵּן בְּתִרְנוּיָהּ פְּלִיגֵי וְכוּ' ע"ש נֶאֱיִן דְּבָרָיו נְרָאִין דְּלָא מְצִינּוּ שׁוּם תִּנְאָ דְּסִבֵּר דְּפִלִּיגֵי בְּחוּץ וּבַע"מ אֶלָּא דְּלִתְנָא דְּמִתְנִי' בְּחוּץ הוּא דְּפִלִּיגֵי אֶבֶל בַּע"מ מוֹדוּ לִיהָ רַבֵּן וְלִתְנָא דְּבִרְיָתָא בַּע"מ הוּא דְּפִלִּיגֵי אֶבֶל בְּחוּץ מוֹדָה ר"א לְרַבֵּן וְכֻדְאִיתָא בְּגִמְרִין בִּר"פ הַמְּגָרֵשׁ וְתוּ דְּהֵתָם בְּגִמְרִין דִּפ"ג ע"ב פָּרְכִי וּר"ע אִי חוּץ ס"ל לִיתֵיב בְּחוּץ נְאִי ע"מ ס"ל לִיתֵיב ע"מ וּמְשַׁנֵּי ר"ע שְׁמִיעַ דַּע"ד חוּץ וַא"ד ע"מ מ"ד חוּץ הָאִי פִּירְכָּא וְכוּ' הָרִי דְּלָא מוּקִי דִּר"ע ס"ל דְּפִלִּיגֵי בְּתִרְנוּיָהּ מְשֻׁם דְּלָא אֲשַׁכַּחן תִּנְאָ דַּס"ל דְּפִלִּיגֵי בְּתִרְתִּי: עוֹד תִּי א'נ' י"ל אַע"ג דְּמוֹדוּ רַבֵּן בַּע"מ לָאוּ מְטַעֲמ' דִּר"א אֶלָּא מְשֻׁם דְּהוּ"ל מַעַש"כ וְתִנְאוּ בְּטַל וּמַעֲשָׂה קִיָּים וּמִתְרַת אֶפִי' לְאוֹתוֹ שְׁאֶסְרָה עֲלָיו וְלֹא מְצִי לְמַחֲשַׁבִּיהָ בְּהֵדִי ט"ו נְשִׁים ע"ש וְהָא נְמִי לֹא נִהִירָא דְּנֻדְאִי כִּי אֶמְרִי דְּחַכְמֵי מוֹדוּ בַּע"מ הֵינּוּ דְּהָנִי תְּנָאִי גְּמוּר וְאֶסְרָה לְאוֹתוֹ הָאִישׁ וְכֻדְמִשְׁמ' בְּגִמְרִין בִּד"פ הַמְּגָרֵשׁ דְּקָאֵמֵר בְּחוּץ הוּא דְּפִלִּיגֵי רַבֵּן עֲלֵי דִר"א דְּהָא שְׁיִיר לִיהָ בְּגִט אֶבֶל בַּע"מ מוֹדוּ לִיהָ מֵאִי דְּהֵנָּה אֶבֶל תְּנָאִי דְּעֻלְמָא ע"ש דְּמִשְׁמ' דְּהָנִי כְּתִנְאִי דְּעֻלְמָא דְּהִתְנָאִי קִיָּים וְלֹא כְּמִתְנָה עִמְש"ב וְלַעֲיָקָר הַקְּוָשִׁי' בְּבָר כ' הֶרְשֵׁב"א בְּחִי רִישׁ יִבְמוֹת דְּלָא פָּרִיף ר"ח אֶלָּא לִר"א דְּמִיִּירֵי בְּחוּץ דַּס"ד פִּינֹן דַּאֵמ' חוּץ א"כ נֶאֶסְרָה עֲלָיו אִסּוּר עֲרֻנָּה וּפּוֹטְרֵת צֵרֵתָהּ וּמְשַׁנֵּי כְּבָר אַתְּמַר טַעֲמָא תַּמָּן הַתּוֹרָה אֶסְרֵתוּ עֲלָיו בְּרַם הֵכָא הוּא אֶסְרָה עֲלָיו וְאִינוּ כְּאִסּוּר גְּמוּר אֶלָּא כְּעִין תְּנָאִי נֶאֱיִן צֵרֵת אִסּוּר' תִּנְאִי פְּטוּרָה וְכוּ' וְכ"ש בַּע"מ דְּלִכ"ע אִינָה פּוֹטְרֵת צֵרֵתָהּ שְׁהָרִי מְגֻרְשָׁת גְּמוּרָה הִיא אֶצֶל הַכֹּל אֶלָּא שְׁהִתְנָה עֲלֵיהָ תְּנָאִי מ"א וּמְשַׁמ' וְדַאי הָכִי מְדַלֵּא הַק' לָהּ בִּירוּש' בַּע"מ וְלִכ"ע ע"ש הָרִי דְּדוּקָא פָּרִיף מר"א דְּמִיִּירֵי בְּחוּץ אֶבֶל בַּע"מ פְּשִׁטָא לִי דְּאִינָה פּוֹטְרֵת צֵרֵתָהּ: וְאַגַּב אִוְרְחִין חֻזִּינָא בִּירוּש' בְּתֵר הָכִי ר' יִרְמְיָה בְּעִי הָרִי שַׂא"ל הָרִי אֶת מוֹתֵרֶת לְכֹל אָדָם חוּץ מִפ' וְהִלְכָה וְנִשְׁאֵת לְאַחַר וּמֵת הִיאָּה זֶה מִתִּיר מַה שְּׁאָסֵר הָא' מִלְתִּי אֵמֵר' שְׁמִיתוּ גִירוּשִׁי וּמִתִּירִי בְּזָה מַה שְּׁאָסֵר הָא' אֵמֵר ר' יִרְמְיָה לֹא אֵמֵר אֶלָּא שְׁמִיתוּ גִירוּשִׁי הָא גִירוּשִׁי' לֹא ע"כ וְהֵנָּה לִפְיָהּ הַגִּי' הַמְּנַצֵּעַת לִפְנֵינוּ כְּבָר גְּלָאוּ מִפ' הִירוּש' לְהַמְשִׁיךְ הַסּוּגִינָא וְלֹא פְּלִטֵי מִהַגְּמוּם וְלִפְיָהּ פְּשׁוּטֹן שָׁל דְּבָרִים מְבֹאָר דְּלַמְסַקְנָא אֲלִיבָא דִּר"א בְּחוּץ מוֹתֵרֶת הִיא לַעֲצָמָה לְהִתְיַבֵּם כְּמַסְקָנָא דְּתַלְמוּדָא דִּידוֹן דְּמוֹדָה ר"א שְׁאֵם נִשְׂאֵת לְאַחַר וּמֵת אוּ נִתְגַּרְשׁ' שְׁמוֹתֵרֶת לִינְשָׂא לְזָה שְׁנֶאֶסְרָה עֲלָיו וְכִמ"ש ה' פְּנֵי מִשְׁה דְּלַמְסַקְנָא ר' יִרְמְיָה מְדִיִּיק דְּוִקָא מִיתַת הָב' עוֹשֶׂה גִירוּשִׁי גְּמוּרִי וּמוֹתֵרֶת וְכוּ' ע"ש וְכ"כ בְּהֵדִיא הֶרְמֵב"ן בְּחִי רִישׁ יִבְמוֹת וְז"ל וּמִיָּהּ בִּגְמִי דִילֵן בְּחוּץ מִתִּירָה לְהִתְיַבֵּם וְכֵן בְּמַסְקָנָא דִירוּש' עכ"ל וְדַלָּא כַּה' קוה"ע דַּס"ל דְּמַסְקָנָא דִר' יִרְמְיָה דְּלָא שְׁמַעִי

מדבריו רשפ"א אלא דר"א מתיר בגירושי הב' וכו' אבל במיתת הב' אפשר דסובר דאינה מתרת
איסורו של הא' ע"ש: ודע דה' פ"מ שם הביא התוספתא בתשובת רשפ"א הרי שנשאת לאחר ומת
היא זה מתיר מה שאסר הראשון ע"ש וה' קה"ע הביאה בלשון אחרת הרי שנשאת לאחר ועמד
וגירשה וכו' ע"ש וכל אחד פי' לפי דרכו ע"פ נוסח התוספת' שהביא ואחד הרואה בתוספ'
שלפנינו הגי' היא כמו שהביא ה' קה"ע ע"ש: ואפשר לפ' סוגיית גירוש' הלזו באופן אחר דרבי
ירמיה קאי אדברי ר"א שאמר בתוספתא ומודה ר"א במגרש את אשתו וא"ל הרי את מותרת
לכל אדם חוץ מפ' והלכה ונשאת לא' מן השוק ונתארמלה או נתגרשה שמוותרת לזה שנאסר'
עליו ואהא קאי ר' ירמיה דהיא זה מתיר מה שאסר הא' וע"ז השיב סתמא דש"סמלתין אמר'
שמיתתו גירושי וכו' פלומר אי אתה מודה שאם מת המגרש שהיא מותרת לזה שנאסרה עליו
א"כ ש"מ דאין איסורו איסור עולם שהרי במיתתו היא מותרת לאותו שנאסרה עליו ודחי ר"י
לא אמרו אלא שמיתתו גירושי וכו' פלומר דאה"ן דע"י מיתתו של האוסר עצמו הוי גירושי
גמורי' הא נישואי' לא פלומר אבל.

ע"י מה שהלכה ונשאת לאיש אחר לא הותרה מאיסורו של א' ואפתי הקושני' במקומה עומדת לא
מציינו זה אוסר וזה מתיר וצ"ל דר' ירמיה שמיע ליה ברייתא דמודה ר"א וכו' ולא שמיע אידה
ברייתא דהשיב רשפ"א וכו' ועמ"ש ה' ש"י: עוד כ' הרדב"ז וא"ת כי היכי דיביתתו של מלך אינו
חולץ לה ותשאר זקוקה כל ימיה בנ"ד נמי פיון שא"א לו לייבם לא יחלוץ לה ותשאר זקוקה הא
לאו קושיי פלל דבשלמא מלך לא מצי חליץ משום שנאמ' שום תשים עליה מלך שתהא איתתו
עליה אבל בנ"ד מאי איסור' איפא בחליצה וכו' ע"ש וק' דבמלך נמי אמאי אינו מייבם אע"ג דאינו
יכול לחלוץ והרמב"ם בפ"ב מה' מלכי' ה"ג כ' שהמלך אינו חולץ שנאמר וירקה בפניו וזה בזיון
וכו' והואיל ואינו חולץ אינו מייבם ע"ש וק' דהא אמרי' דבחיבי לאוין דאע"ג שאינה עולה
לייבום עולה לחליצה וכ"כ הרמב"ם רפ"ו מה' יבום יש אחים שראויים לחליצה ואינו דאויים
לייבום וכו' ע"ש וא"כ ה"נ אע"ג דאינה עולה לחליצה אמאי אינה עולה לייבום ורש"י נראה
שנגרש בזה וכ' דגם בייבום גנאי הוא לו לקום על שם אחיו וכ"כ הרמ"ה ע"ש וגם הר"ן בחי' כ'
ובייבום נמי אין פבודו של מלך להשתמש בכלי שנשתמשו בו אחרים ע"ש אף מדברי הרמב"ם
נראה דהטעם שאינו מייבם הוא מפני שאינו חולץ וצ"ע דמאי שנא מפל הנה דאף על גב דאין
עולה לייבום עולה לחליצה והכי נמי אף על גב דאינה עולה לחליצה מ"מ תעלה לייבום וצ"ע:
תם ונשלם חלק אבן העזר.

שאלות ותשובות חלק חשון משפט סימן א' שאלת הא דקי"ל דיינים בישיבה אי הוי מדאורייתא
ז' או מדרבנן. הנה מור"ם בהג"ה בח"מ סי' י"ז כ' ועמיד' ע"י סמיכה מקרי שפיר עמידה לענין
זה והוא מתשו' הריב"ש סי' רס"ז והנה הריב"ש שם פתב ונ"ל וכן בקבלת עדות דייני' בישיבה
ועדים בעמידה לכתחלה דוקא קאמר והא דאמרי' בפ"ב דזבחים מה ליושב שכן פסול לעדות
לכתחלה נמי קאמר וכן דייני' נמי בישיבה לכתחלה קאמר אבל בדיעבד אפי' דייני' בעמידה ועור
שאפ' לפי העדות שהעידו הב"ד וכו' אפי' לכתחילה הנה מותר לפי שאמרו שהיו נסמכים על
העמוד וכו' דהא קי"ל בפ"ב דזבחים כת"ק דריב"י דעמידה מן הצד לא שמה עמידה וכיון דלא
הוי עמידה שפיר קרי' בה ישיב' דומיא דשחיה וכו' דקרי' ביה ישיבה פיון דאינו עומד ממש וקרי'
ביה עמידה פיון שאינו יושב ממש וכ"ש בעמיד' בסמיכה פיון דלא קרי' ביה עמידה קרי' בה
ישיבה ועוד דמאי דאמרי' דייני' בישיבה אינו אלא מדרבנן ואסמכתא בעלמא פיון דבדיעבד
פשר וכמ"ש למעלה וא"כ בעמידה ע"י סמיכה אפי' לכתח' נמי את"ד עש"ב ויש להבין בדברי

הריב"ש הללו דע"כ העדים בעמידה היינו מדאורייתא פדמוכח' הסוגיא בזבחי' דפרכי' מה ליושב שפן פסול לעדות וע"כ הוי מדאורייתא דאל"כ היכי פרכי' מינה אלא דאפ"ה י"ל דמדאורייתא ולמצנה הוי ולא לעיכובא וכמ"ש הר"ן הביאו מרן הב"י ע"ש וא"כ איך כ' אח"כ ועוד דמאי דאמרי' דדיינים בישיבה אינו אלא מדרבנן וכו' דהא דיינים בישיבה ועדי' בעמידה תרנויהו מחד קרא נפקי מדכתיב ועמדו ב' האנשים לפני האלהים מכלל דהאלהים שהם דיינים יהיו יושבים בשעת עמידת העדים א"נ מדכתיב וישב משה לשפוט את העם כמ"ש הסמ"ע סי' כ"ח ס"ק ל"ג ע"ש וכן מבואר מדברי הר"ן והביאו מרן הכ"מ ע"ש ואפשר ליישב דעת הריב"ש דס"ל דגבי עדות דוק' הוא דאמרי' דהוי מדאורייתא ולמצנה משום דכתי' קרא בהדיא ועמדו ב' האנשים ודרשי' דהיינו עדים אבל לגבי דייני' בישיבה דנפקא ממשמעו' דועמדו ב' האנשים מכלל דדיינים בישיבה אינה דרש' גמורה וה"נ אליבא דר"ה דנפקא ליה מקרא' דוישב משה אינה דרש' גמור' וכן נראה דעת הרמב"ם והטור דלא פסקו כלל הא דדיינים בישיבה משמע דס"ל דאינה דרש' גמורה ומ"מ צ"ע אמאי השמיטוה לגמרי דלפחות דיינים בישיבה הוי מדרבנן וגם הרא"ש פסקה ע"ש: והנה התו' בפ"ב דזבחים די"ט ע"ב עלה דפרכי' התם גבי קידוש וליתיב מיתב וליקדש פתבו דלאו ישיבה ממש קאמר דאין ישיבה בעזרה אלא סמיכה עכ"ל מבואר מדברייהם דאע"ג דאין ישיבה בעזרה אפ"ה ע"י סמיכה שפיר דמי והוי כאלו עומד ולפי דעת הריב"ש דעמידה ע"י סמיכה לא מקרי עומד אלא יושב הדבר ק' דמה יענה לקושני' התו' הלזו איברא דאעיקר' בדברי התו' איפא למיזק פיון דלרבנן דריב"י עמיד' מן הצד לגבי קידוש לא הוי עמיד' והוי פיושב א"כ היכי ניחא להו לגבי אין ישיבה בעזרה דעמידה מן הצד שפיר דחשבי' לעומד מן הצד בעומד ונר' דס"ל דלגבי שירות בעי' עמידה גמורה ממש משום דכתיב לעמוד לשרת ועמיד' מן הצד לא חשיב' עמידה גמורה אבל לגבי אין ישיבה בעזרה עמידה מן הצד שפיר דמי פיון דלא הויא ישיבה גמורה דאין איסור' ישיבה בעזרה אלא ישיבה גמורה ומ"מ מדברי התו' הללו מתבאר דעמידה ע"י סמיכה חשיב עמידה ועוד מבואר מדברי התו' הללו הא דאין ישיבה בעזרה הוי דאורייתא דאי מדרבנן מאי קשיא להו להתו' דאין ישיבה בעזרה דאפ"ה פריה שפיר וליתיב מיתב פיון דפשוטיה דקרא בקידוש איירי פדקאמר ריב"י וכמ"ש רש"י בד"ה מניח ידיו וכו' דבעי' ידיו ורגליו כא' ירחצו פדכתיב קרא עכ"ל וא"כ אי אמרי' דאיסור' ישיב' בעזרה לא הוי אלא מדרבנן שפיר דמי דפרכי' וליתיב מיתב לקיומי קרא פדכתיב אלא ודאי דס"ל להתו' אין ישיבה בעזרה הוי מדאורייתא מש"ה קשיא להו להתו' שפיר.

ועיין לה' מש"ל בפ"ז מה' בית הבחירה דין ו' שכ' דהתו' בדרף ט"ז בד"ה הג"ה ספוקי מספקא להו ע"ש ולא ראה דברייהם דהקא דמבואר דס"ל דאין ישיבה בעזרה הוי דרבנן ומש"ה פריה שפיר וליתיב מיתב לקיומי קרא י' פדכתיב כמו שכתבנו: איברא דאפתי יש לעמוד בדברי התו' הללו דלפי המתבאר מדברייהם דס"ל דעמיד' מן הצד דהיינו עמידה ע"י סמיכה לגבי אין ישיבה בעזרה לא חשיב' ישיבה ולגבי שירות לא חשיב' עמידה משום דבעי' עמידה גמורה א"כ הן עוד אליבא דרבנן דס"ל מצות קידוש מניח ידיו הימנית ע"ג רגלו הימנית וכו' ע"כ דהוי בשחיני' כמ"ש הרמב"ם בפ"א מה' ב"מ הלכה ט"ז פי' מצוה קידוש מניח ידו הימנית ע"ג רגלו הימנית וכו' ושוחה הפקדש וכו' ע"ש ובפ' הקורא את המגלה רמי התם קראי אהדדי פתיב ואשב בהר וכתוב ואנכי עמדתי בהר ומשני התם ר"ח לא עומד ולא יושב אלא שוחה ע"ש הרי דשחיני' חשיב' עמידה פדכתוב ואנכי עמדתי בהר וחשיב' נמי ישיב' פדכתיב ואשב בהר וכיון דס"ל לרבנן דשחיני' בשירו' שפיר דמי א"כ עמיד' מן הצד נמי אמאי לא מהניא לדעת התו' פיון דחשיב' ישיבה ועמידה

ואפשר ליישב דס"ל להתו' דשחיה חשוך' לענן עמידה יותר מעמידה ע"י סמיכה דעמידה ע"י סמיכה יש בה צד יותר דקרוב' היא לישב' מעמיד' אלא דלענן אין ישיבה בעזרה פיון דלא הויא ישיב' גמור' לא חשיב ישיבה אבל לענן קידוש דהוי פשירו' דבעי' עמידה גמור' לא חשיב' עמיד' משא"כ שחיה חשיב' עמידה וחשיבא ישיב' והלכך אפי' לגבי שירות דבעי' עמיד' פשר בשחיה דמקרי שפיר עמיד' ולפ"ז אפשר דהריב"ש נמי מודה לדעת התו' דאין ישיב' בעזרה הויא מדאורייתא ועמידה ע"י סמיכה משר' שריא פל דלא הוי ישיבה ממש ומ"מ גבי דייגני' בישיבה כל שהוא ע"י סמיכה שפיר קרי' בהו בישיבה: ומעשה יש לתמוה על מור"ם שכ' דעמידה ע"י כ סמיכה מקריא עמיד' ודבר זה נדאי לא שמענו ונתשו' הריב"ש דהריב"ש לא אמרה אלא לענן ישיבת הדייגני' דעמיד' ע"י סמיכ' חשיב' ישיב' אבל לענן בעלי דינין ועדים דבעי' מעומד הא נדאי דעמיד' ע"י סמיכ' לא חשיב' עמיד' וכמו שביארנו דעת התוספות והריב"ש דעמין' ע"י סמיכ' יותר קרוב' היא להקרא ישיבה לרבנן דריב"י דהא לרבנן דריב"י ס"ל דישב' ע"י סמיכה לא מהניא לגבי שירות דבעי' בעמיד' אע"ג דע"י שחיה פשר בשירות ושחיה נק' עמיד' ונק' ישיב' ואפ"ה פשר בשירות אבל עמידה מן הצד לא חשיבא עמידה: ומן האמור יש לתמוה על הרב מהר"ץ אשפנזי בהגהתו לט"ז ח"מ בהשקטות שכ' ליישב דברי מור"ם ונ"ל דקפ"ה דק רמ"א שסמך עצמו על סוף דברי הריב"ש שכ' ונ"ל ועוד דמאי דאמרי' דייגני' בישיבה אינו אלא מדרבנן ואסמכתא בעלמ' פיון דבדיעבד פשר וא"כ בעמידה ע"י סמיכה אפי' לכתחילה נמי משמע מזה דאפי' בלא טעמא דלעיל מכשר בהכי פיון דאינו אלא מדרבנן ואין פאן עמידה ממש וא"כ ה"ה לענן עמידת העדים דהיא נמי אינה אלא מדרבנן וק"ו נמי איכא דעכ"פ היא קרובה לעמיד' יותר מלישיבה שיהי עמיד' ע"י סמיכה מקריא ולא מקריא ישיב' ע"י דבר אחר בשום מקום את"ד ויש לתמוה טובא דלפי דבריו ע"כ שיהיו בדרבנן הריב"ש דהאי ועוד וכו' קאי נמי אעמידת עדים דלא הויא אלא מדרבנן וזה אינו דעדים מעומד הויא מדאורייתא פדמוכח בפסגניא דפ"ב דזבחים דקאמ' מה ליושב שכן פסול לעדות כמו שכתבנו לעיל: גם עיקר דבריו מ"ש ליישב דברי רמ"א הן דברים תמוהים דמבואר מדרבנן דעמיד' ע"י סמיכה היא קרובה לעמידה יותר מלישיבה וק"ט שיהי בקידוש ס"ל לרבנן דשוח' פשר לקידוש אבל בעומד ע"י סמיכה פסול וע"כ דס"ל דשוח' מקרי יושב ומקרי עומד משא"כ עומד ע"י סמיכה דהוי קרוב לישב' יותר מעמיד' כמו שביארנו לעיל.

גם מ"ש דלא מקריא ישיב' ע"י דבר אחר בשום מקום ק"ט שיהי פרכי' בגמ' וליתבי מיתב ופי' התו' דהיינו ע"י סמיכה הרי דקאמ' וליתבי מיתב על עמיד' שיש בה סמיכ'. גם מ"ש שסמך מור"ם על סוף דברי הריב"ש אח"ה אין פונת הריב"ש פן לא דכונת דבריו דאפי' נימא דעמיד' ע"י סמיכ' לא חשיב' ישיבה מ"מ פיון דהוי מידי דרבנן דדייגני' הא דדייגני' בישיב' לא הוי אלא מדרבנן כל דלא עמיד' גמורה בדרבנן יש להקל אבל קושטא הוא דס"ל להריב"ש דעמידה ע"י סמיכה חשיבא ישיב'.

ומן האמור יש לתמוה גם על הב"ח שכ' ונ"ל וכ"כ הריב"ש בתשו' סי' רס"ז דעמיד' ע"י סמיכה קרויה ישיב' וה"ה דקרויה עמידה לענן זה ובפ' הקורא את המגלה וכו' משני התם ר"ח דלא עומד ולא יושב אלא שוח' כלומ' קרי' ביה עמידה פיון שאינו יושב ממש וה"ה בעמידה ע"י סמיכה והא דקי"ל בפ"ב דזבחי' גבי קידוש דעמיד' ע"י סמיכ' לא הויא עמידה התם לעמוד לשרת כתיב ודאורייתא בעי' שתהא עמידה ממש בלא סמיכה אבל הכא רלא בעי' עמידה אלא מדרבנן אף ע"י סמיכה קרויה עמידה וה"ה דקרויה נמי ישיבה דומיא דשחי' ע"ש מבואר מדרבנן דס"ל

דעמידה ע"י סמיכה קרויה עמידה וקרויה ישיבה דומיא דשחי' ממז' והוא תימה שְהרי לרבנן בקודש ס"ל דכשר ע"י שחי' ופסול ע"י סמיכה ומה שדומה הריב"ש עמידה מן הצד לשחי' אינו אלא לענגן דמקרא ישיבה מק"ו דשחי' דאף ע"ג דמקרא נמי ישיב' וכמ"ש ה' ט"ז ע"ש: סימן ב' בענין עדים שנטלו שְכר להעיד.

כתב הרשב"א בתשוב' הביאה מרן ב"י סימן כ"ח מחו' ד' על ההיא דהנוטל שְכר להעיד עדותו בטלה נ"ל שלא אמרו אלא בעדים שנעשו. עדים פְכר שְהם מצוים להעיד ולא רצו להעיד עד שנטלו שְכר וכו' אבל מי שאינו מחוייב להעיד ונוטל שְכר לילך ולקנות עד אינו בדין זה ע"ש ופסקו מור"ם בסי' ל"ד סי"ח ע"ש והרב"ז בתשו' דפוס פּיורדא סי' ק"ז חילק פן מדעתו ע"ש אבל הרמב"ם בתשו' והביאו הרב"ז שם מבואר מדבריו דאין מחלק בזה בין אם הנה יודע לו עדות למי שאומר בא וראה עדות זו כדי שתבוא ותעידני.

אלאשהכל אסור בשְכר ודוקא סופר שהוא עד שְלוקח שְכר על פתיבת השטר הוא לוקח לא על העדות עיין שם: והנה ראינו בש"ט קדושין דס"כ ע"ב עלה דאמרי' נהי דבידו לגרשה בידו לקדשה שכ' ונ"ל וא"ת מי יימר דמזדקקי ליה ספרא וסהדי וכו' וי"ל דבספרא לא אמרי' מי יימר דמזדקקי ליה דמסתמא ימצא סופר בשְכר ואבי דינא בלחוד הוא דאמרי' מי יימר דמזדקקי ליה עכ"ל ע"ש ולכאור' נראה דכונת דבריו דכיון דסופר מסתמא ימצא בשְכר א"כ אינו צריך אלא ב' עדים ובשנים לא אמרינן מי יימר דמזדקקי ליה ואב"ד בלחוד הוא דאמרינן מי יימר פיון דצריך שלשה ונראה מדבריו דס"ל פדעת הרמב"ם דלגבי עדים פל שהוא בשְכר אסור אפי' היכא שלא הנה יודע לו עדות דאל"כ הרי העדים ג"כ יכול להביא בשְכר כמו הסופר אלא ודאי דבעדו לעולם אסור וכ"ש הב"ד שאסור ליקח שְכר מיהו אפְשֵר לומר דמודה הרב לדעת הרשב"א דמי שאינו חייב להעיד מותר ליטול שְכר להיות עד ומ"מ ס"ל להרב ונ"ל דגבי ג' אפי' שְכר אמרי' מי יימר דמזדקקי ליה ודוקא לגבי סופר שהוא מוכן ומזומן לעשות מלאכתו וחשיב בידו ובשני עדים שנשארו לא אמרי' מי יימר דמזדקקי ליה משא"כ בב"ד ואפי' הנה מותר ליקח שְכר אמרי' מי יימר דמזדקקי ליה.

והרב עצמות יוסף שם תי' לקושית הרב הלזו ונ"ל ואפ' לי לומר דבשְכר מוצא רבים סופרים ועדים עכ"ד הנה פשיטא ליה דבעדים מותר ליטול שְכר להיות עד פדעת הרשב"א וכבר פתבנו דהרמב"ם פליג על זה וא"כ מה יענה לדעת הרמב"ם וצ"ל דלדעת הרמב"ם י"ל כמ"ש בפשיטת קדושין וכמו שכתבנו.

ותו קשה על הע"י דא"כ גבי גר נמי למה אמרי' מי יימר דמזדקקי ליה הרי ימצא ג"כ בשְכר ואפְשֵר לומר דכיון דבגר צריך ג' דמשפט פתיב בי' א"כ הוי כמו דין וקו"ל דהנוטל שְכרו לדון דיניו בטלים מה שאין פן בעדים דמותרים ליטול להיות עד: נראינו להרע"ב בבכורות אמתני' דהנוטל שְכרו לדון דיניו בטלים שכתב ונ"ל ברבנן אשפנו ראיתי שערוריה שלא יבוש הרב הנסמך ליטול י' זהובים והעדים החותמים על הגט ב' זהובים וחושש אני לגט שהוא פסול דהא תנן הנוטל שְכרו לדון דיניו בטלים וכ' התי"ט דעל העדים מעיקרא ל"ק פי הא דכ' ב"י בח"מ בשם תשוב' הרשב"א שלא אמרו הנוטל שְכרו להעיד עדותו בטלה אלא בעדים שנעשו עדים פְכר והשתא דאיתת להכי אף בדין י"ל פן שלא אמרו אלא כשבאו לפניו לדין אבל כשקובעים אותו לדון זה אינו בכלל המצוה וכו' ע"ש וה' כנ"הג בח"מ אות ט"ז הקשה על התי"ט דא"כ מאי פרכי' בפ' שני דיני גזרות וקרא היכי עביד הכי והתנן הנוטל שְכר לדון דיניו בטלים שאני התם

דמיירי בדין שאינו קבוע אבל קרנא דין קבוע הנה והוא הנה א' מדייני גולה עכ"ד וצ"ע שהרי פתבו התו' בבכורות וז"ל ואין לתמוה על דייני גזרות שהיו בירוש' שהיו נוטלים שבין מתרומת הלשפה דבלאו טעמא דאגר בטלה דמוכח שרי התם דכל עסקם הנה על זה ולא היו עוסקים בשום מלאכה שע"כ צריכים להתפרנס ע"ש והשתא תק' ליה לדברי התו' דלפ"ז מאי פריה בפ' שני דייני גזרות וקרנא היכי עביד הכי וכו' ושו"ר דנעלם מעיני הרב דברי התו' שם בפ' שני דייני גזרות בד"ה גזזרים וכו' שפתבו פדבריה' דבגורות וסיימו וז"ל וקרנא אקראי בעלמא הנה יושב ולא הי"ל ליטול שְכר ע"ש איברא דיש לדקדק בדבריהם הללו שהרי בפרקא קמא דסנהדרין ד"ז ע"ב אמרי' דייני גולה קרנא אלמא דקרנא הוא הנה דייני גולה וצ"ע.

אמנם מ"ש הכנ"הג דקרנא הוא הנה א' מדייני גולה בגמ' דסנהדרין דאמרינו דייני גולה קרנא משמע דקרנא לחוד הוא הנה דייני גולה וכו' העתיק בה"ע ע"ש מיהו רשפ"ם בפ"ב ד"ע רע"א ב' דייני גולה שמואל וקרנא בפ"ק דסנהדרין ע"ש והנר' דהכי גריס לה בגמ' דסנהדרין: והנה היכא דעבר ונטל שְכר להעיד ב' הב"ח בסי' ט' דאע"ג דעדותו בטלה מ"מ אינו חייב להחזיר השְכר בדין והביא ראיה מההיא דאמרי' בבכורות' לא מצא בחנם ילמוד בשְכר ואי חייב להחזיר אף בשְכר לא מצא ע"ש וה' מח"א בה' שכירות סי' ט"ז כ' דאינה ראיה דהתם מיירי בנוטל שְכר בטלתו ע"ש ולכאורה ק' דא"ב היכי קאמר מנין שלא מצא בחנם שילמוד בשְכר ת"ל וכו' והא ודאי דאם שְכר בטלה פשיטא דשרי מיהו לזה י"ל דש"ד דהכא ללמוד תורה אם אינו מוצא ללמוד בחנם פטור לקח אנשמועי' דחייב ללמוד אפילו בשְכר והיינו שְכר בטלה אף אפתי ק' דאיף אפשר לומר דמיירי בשְכר בטלה שהרי בברייתא אקרא קאי דראה למדתי אתכם וגו' מה אני בחנם וכו' ועלה קאמ' מנין שאם לא מצא בחנם שילמוד בשְכר ואקרא לא שייך לומר דמיירי בשְכר בטלה.

ועוד קשה ממאי דאמרינו עוד שם ומנין שלא יאמר פשם שלמדתייה בשְכר פן אלמדנה בשְכר ת"ל וכו' והשתא אי מיירי בשְכר בטלה למה לא יאמר פן פיון דשרי. מיהו לעיקר ראית הב"ח יש לדחות דמיירי שנותן לו שְכר ומוחל לו עליו פדריה שמוחל על הגזל כמ"ש הב"ח בר"ס הנז' ע"ש: איברא דבעיקר דברי הב"ח יש להק' דא"כ לפ"ז מאי פריה התם בגמ' ורמינהי הנוטל שְכר וכו' ואמאי לא משני דמתני' מיירי בשעבר ולקח שְכרו וקידש' בהם דכיון דאינו חייב להחזיר הרי זכה בהם והוא מקודש' וי"ל דמתני' משמע דמקדש' באפר פרה ובמי חטאת והיינו בשְכר הבאה ומילוי נכדקאמ' בגמ' דייקא נמי וכו' וכ"כ הרב שע"ה בפ"ה מה' אישוי' דין ג' למה שהק' ה' צ"ק דלוקמ' בשְכר הזאה וקידוש ומאי דקתני מקודשת מיירי בשְכר בטלה דמוכח ע"ש והנה הצ"ק תי' דשְכר הזאה וקידוש אסור ליקח אפילו אגר בטלה דמוכח ולא דמי לדין פי אתי דינא לקמי' לאו עלי' רמי רחמנא ואם הבע"ד רוצים שיהא הוא דן מחונייבי' ליתן לו שְכר בטלה דמוכח אבל שְכר הזאה וקידוש רמי' רחמנא על כל פהן השייך בעבודה ומש"ה אסור ליקח אפילו אגר בטלה דמוכח את"ד ע"ש ועיין לה' שע"ה שם מה שתמה עליו ע"ש ועוד יש לתמוה שהרי תנן התם בבכורות' ונותן לו שְכרו פפועל ופשיטא ודאי דקאי נמי אמאי דקתני להזות ולקדש וכ"כ הריטב"א בחי' לקידושין וז"ל ובכולן לא אסרו שְכר אלא במי שאינו בטל ממלאכתו אבל שְכר בטלתו הוא נוטל וכדתנן בסיפא דהה' מתני' ונותן לו שְכרו פפועל פטל ע"ש הרי בהדיא דהתם בשְכר הזאה וקידוש מותר ליקח שְכר בטלה דמוכח ותו' ק' במ"ש דהזאה וקידוש רמי' רחמנא על כל פהן השייך בעבודה דאפתי ק' דמ"מ לא רמי על אותו בהן שהרי פהנים טובא בני משמר הוו ותו' שהרי תנן במתני' דקידושין אע"פ שהוא ישראל ופירש"י בבכורות ואפילו יזה ישראל דכהנים רגילין בהזאה וקידוש ע"ש והכי תנן בהדיא בפרק י"ב דפריה מ"י הפל פשרים להזות

ע"ש: ודע דבעיקר דברי הב"ח שכתב דאע"ג דעדותו בטלה מ"מ אינו חייב להחזיר הש"כר וכו' פן נראה מדברי הר"ן בס"פ הא"מ שכ' ונ"ל וכו' אם החזיר ממון לבעלי ונחזר והעיד באותו העדות עצמה מקבלין שאין זה פסול לא בתחילתו ולא בסופו אלא שכל זמן שנוטל ש"כר קנסוהו חכמים לבטל מעשיו משום דקעבד על מה אני בחנם אע"פ שנוטל מב' ומבואר מדבריו דדוקא אם החזיר מעצמו אבל לא מחייבי ליה להחזיר.

גם לא קנסוהו אפי' להחזיר אלא דקנסוהו לבטל מעשיו: סימן ג' יש לעמוד בענין קיום הכ"י אם יכולים לקיימו שלא בפני הלנה או לא. הנה מרן בש"ע סי' מ"ו ס"ה כ' דמקיימין הש"ט שלא בפני בע"ד ואפ"ן צנוח וכו' וכתב הש"ך נראה רוקא ש"ט או מטעמא דכתב הרשב"א בתשוב' מפני שהמקיימים לא על מנה שבש"ט הם מעידים אלא על חתימות העדים או טעמא שכתבו התו' כיון דקיום שטרות דרבנן דד"ת העדים החתומים על הש"ט כמי שנתקרה עדות' בב"ד דמי וא"צ קיום ומדרבנן הוא דצריך והלכך מקיימים שלא בפני בע"ר אבל בחתימת יד הלנה לא שייכי הני טעמי ואין מקיימים אלא בפניו דהרי פליג בש"ס התם דאין מקיימים אלא בפניו מטעם דאמר קרא והועד בבעליו וכו' ונהי דרבא פסק הלכתא פרב היינו מה"ט דאמרן אבל בכ"י דלנה דהעדי' באים לחייב את הלנה עצמו ולא שייך ה"ט לכ"ע אין מקיימים אלא בפניו את"ר ע"ש.

והנה הריטב"א בחי' בפ"ק דגיטין ר"ג כתב ונ"ל דמדאמ' ר"ל עדים החתומים על הש"ט נעש' כמי שנתקרה עדותם בב"ד אלמא דאלימא מלתא דש"ט' וליכא למיחש למחתם שקרא בש"ט' והיינו טעמא דאין נאמני' וכו' ונ"מ נמי דלא בעי קיום מדאורי' ומהני טעמא דאלימא מלתא דש"ט' וכל אדם נזהר שלא לעשות שקר בש"ט ומדינא ליכא למיחש למזויף וכו' ע"ש וכ"כ הרשב"ש בתשו' סי' תקנ"ב ונ"ל וכיון שאנו סומכים על החזקות אמרי' דעדים החתומי' על הש"ט בחזק' שאין חותמים על הש"ט אא"כ הן פשרים א"כ חזק' היא על בעל הש"ט שלא יחתימם בש"ט אלא עדים פשרים נחזק' שאין אדם טורח ומזויף וכיון שעלתה בידינו חזקה זו מה"ת אין הש"ט צריך קיום דכל עדות שבש"ט הוא פאלו נחקר בב"ד וכן מטיים דברי רש"י שכ' בההיא בפ"ק דגיטין וכו' עש"ב וא"כ כיון דאית לן חזקה זו דאין אדם טורח ומזויף לפ"ז ל"ש קיום כ"י מקיום הש"ט: והרב בית אברהם בסי' מ"ו דחה דברי הש"ך דאטו אם בכ"י הלנה אומר הלנה נהווא מזויף וצונח אל תקיימוהו מי ציייתי ליה הא נדאי מקיימי אותו בע"כ ומאי שנא הא מהיכא דאנו מקיימים אותו שלא בפניו ע"ש ולק"מ רמה שאנו אומרי' שאין מקבלי' עדות שלא בפני בע"ד הטעם הוא משום דכל שהוא בפני.

בע"ד העדים מתביישי להעיד שקר ומעירי האמת וא"כ פשהעידו בפני בע"ד אפי' הוא עומד וצונח ומכחיש העדים אין חוששי לדרךיו רה"נ כל שהעידו על הקיום על כ"י הלנה בפניו אפי' עומד וצונח לא משגחי ביה משא"כ פשמעדי' שלא בפניו ואפ"ן לפמ"ש הרשב"א בתשו' ח"ב סי' שע"ו דהא דאין מקבלי' עדו' שלא בפני בע"ד גזירת הפתוב היא ולא משום דחוששי לעדו' דאטו משה ואהרן מי חיישי להו וכו' ע"ש מ"מ אין ענין עומד וצונח לקבלת עדות שלא בפניו דכיון דגזירת הפתוב לקבל עדות בפני בע"ד אפי' עומד וצונח על עדותן של עדים ומכחישן אין בדבריו פלוג' משא"כ שלא בפניו: גם מה שהק' על הש"ך דלטעם הרשב"א פשיטא דכ"י וש"ט שוין הם כיון דהמקיימי אין מעידי' אלא על חתימת יד הלנה וכו' ע"ש ותבאר לקמן בס"ד: גם מה שהק' עמ"ש הש"ך דהכי משמ' להסמ"ע בסי' ל"ה סק"ט דהרי לא כ' הסמ"ע אלא שאם הוא

כתב אביו שאין עליו עדים אינו יכול הבן להעיד על חתימת אביו פיון דאין חתימתו נפרת אלא על פיו הו"ל מעיד לחייב את אביו והתורה אמרה לא יומתו.

אבות על בנים ומהיכא משמע מהכא דכ"י בעי קיום דאוריין ואה"נ דסובר הסמ"ע דגם הכ"י לא בעי קיום מדאוריין פי אם מדרבנן ונשנה הכ"י לשטר שמקימי אותו. שלא בפניו ע"ש וה"נ ל"ק דמדברי הסמ"ע מבואר דדוקא בשטר הוא דאמרי דכמי שנוחקרה עדות' בב"ר דמי משא"כ בכ"י שפא לחייבו ממון בחתימתו ונ"מ שאם היה שטר אע"ג דבא לחייב אביו אה"ן דמהני פיון דקיום שטרות מדרבנן דמדאורייתא כמי שנוחקרה עדות' דמי וכדעת הש"ך.

איברא דבעיקר דברי הסמ"ע יש לתמוה שיהי מרו הב"י בסימן מ"ו הביא דעת. רוב הפוסקים דס"ל דקרוב ללוה או למלוה פסול לקיום וכן פ' בש"ע עיין שם: ז והנה מהרש"ח בס' בנ"י שמואל כ' דלדעת הרשב"א כ' הטעם לפי שלא על מנה שבשטר מעידי אלא על חתימת העדים נר' דה"ד פשעדי אחר' מעידי על חתימת העדים אבל אם הם בעצמם מעידים על כ"י דעל מנה שבשטר מעידי דקי"ל פרבנן אין מקימי שלא בפני בע"ד ואפשר דאע"ג דקי"ל דעל מנה שבשטר הם מעידי אינו ממש ע"ש וכ"כ הרמ"ה הובא בש"מ בפ' הגוזל ומאכיל דקי"ב ע"ב ונ"ל מקימי את השטר שלא בפני בע"ד וכו' ומסתברא דדוקא היכא דאפשר לקימה שלא מפני עדים.

החתומי וכו' דבה"ג נדאי. על כ"י של עדים הן מעידים ולא על מנה שבשטר ואמטויל הכי מקימי שלא בפני בע"ד דליכא למיחש ולא מידי אבל היכא דלא אפשר לקימי אלא מפני עדיו כמאן דמסהדי השת' ע"פ דמי דהא קי"ל על מנה שבשטר הם מעידי ואפשר דאי הנה הנתבע התם הווי מכספי מני' לאסהודי בשקרא ופרשי ולא הווי מקימי' לי' לשטר' הלכך הו"ל פעדו' ע"פ דאין מקבלי' אלא בפני בע"ד עכ"ל ומסתמיות דברי.

מרו משמ' דאפי' בכה"ג מקימי' שלא בפני בע"ד א"כ לפ"ז ה"ה בכ"י נמי מקימי' שלא בפני בע"ד והיא גופ' ק' לדעת הש"ך שהביא דעת הרשב"א דהטעם דמקימי' את השטר שלא בפני בע"ד מפני שהמקימי' לא על מנה שבשטר הם מעידי אלא על חתימת העדים אבל בחתימת יד הלנה לא שייך הך טעמא ע"ש א"כ לפ"ז מבואר היכא דהעדים עצמם החתומי על השטר באו להעיד על חתימת' לדעת הש"ך צריך קיום מדאורייתא פיון דעל מנה שבשטר הם מעידי וצריך לקימו בפני בע"ד וכבר כתבנו דמסתמיו' דברי הפוסקי' והש"ע נר' דאין חי'.

והדריש' בר"ס מ"ו כ' ונ"ל וא"ת לטעמ' דרשב"א פשעדי השט' עצמן מעידי על חתימתן אמאי מקימי' שלא בפניו הא קי"ל פרבנן דאמרי אינהו אמנה קמסהדי י"ל ס"ס הא אין מעידי עכשו דבר חדש אלא שאמרי' זה כתב ידנו שפ' לנה לפ' ובשעת ההלוא' היתה החתימה את"ד ע"ש ולנה פיון ה' בני שמואל שכ' ואפשר דאע"ג דקי"ל דעל מנה שבשטר הם מעידי אינו ממש הרי דפשיטא לי' להרריש' דבכה"ג דערי.

השטר עצמן מעידי על חתימת' מקימי' שלא בפני בע"ד והטעמא שכ' הדריש' והב"ש בעדי המעדי על חתימת' ה"ה והוא הטעם נמי שייך גבי כ"י דס"ס העדי שפאו להעיד ולקיים באו להעיד על החתימ' שאמרי' שזה כ"י של פלוני בשעת ההלוא' הית' חתימתו במה שלנה מפ': ובעיקר קונשית מהרש"ח והדריש' לדעת הרשב"א הנה הרשב"א בחי' קמא דקי"ב ע"ב אהא דאמרי' מקימי' את השטר שלא בפני בע"ד כ' ונ"ל משום דעדי החתומי על השטר כמי שנוחקרה עדות' בב"ד ועדי הקיום לא אמנה שבשטר הם מעידי אלא אכ"י מעידים וכו' ע"ש ודבריו סתומים

דאמאי אצטריף לב' טעמי' ה'ללו דכמי ש'נחקה' עדות' בב"ד ו'עדי' הקיום לאו על מ'נה ש'פשט' הם ד'בחד מ'הני ת'רי טעמי' ס'גי א'שר ע"כ י"ל דס"ל ל'הרשב"א ד'היכא ד'העדי' ע'צמן ה'חתומי' על ה'שטר ב'או ל'העיד על ח'תימתו ד'ליכא ל'מימר ד'לאו על מ'נה ש'פשט'ר ה'ן מ'עדי' צ'ריכי' א'נו ל'ה' טעמ' ד'כמי ש'נחקה' עדות' בב"ד ומש"ה אפי' בכה"ג מ'קיימי' ש'לא ב'פני בע"ד ו'היכא ד'ליכא ל'מימר ה' טעמא ד'עדי' ה'חתומי' על ה'שטר כ'מי ש'נחקה' עדותו בב"ד כ'גון בכ"י ד'לא ש'יף ל'מימ' עדי' ה'חתומים על ה'שטר כ'מי ש'נחקה' עדותו מ'ע'תה בכה"ג צ'ריכי' א'נו ל'איך טעמא ד'לא על מ'נה ש'פשט'ר הם מ'עידים א'לא על ח'תימת יד ה'ל'נה ה'ן מ'עדי' וד'לא כ'הש"ך דס"ל ל'דעת ה'רשב"א דס"ל טעמ' ד'מקיימי' ה'שטר ש'לא ב'פני בע"ד מ'שום ד'לאו על מ'נה ש'פשט'ר הם מ'עידים א"כ בכ"י ש'על מ'נה ש'פשט'ר הם מ'עדי' צ'ריף ל'קיימו ב'פני בע"ד ע"ש ולפמ"ש לא מ'כרע'א דבכ"י נ'מי י"ל ד'לא על מ'נה ש'פשט'ר ה'ן מ'עדי' א'לא על ח'תימת ה'ל'נה ה'ן מ'עדי' ו'כ'ר ה'רב ב'ית א'ב'ר'הם ש'פ'ת'ב'נו ל'עיל ד'חה ד'ב'רי ה'ש"ך מה"ט ו'הבי'א שכ"כ מהרשד"ם חח"מ סי' קמ"ו ו'ה' ת'ורת ח'יים סי' ל"ב ד'לפי טעם ה'רשב"א ה"ה בכ"י ש'ל ל'נה מ'קיימי' ש'לא ב'פניו ע"ש ו'שו"ר לה' ב'ית ד'וד ב'חח"מ סי' ח"י ש'ד'חה ד'ב'רי ה'ש"ך ע"ש: א'יב'רא ד'נר' ד'הש"ך ע'צמו נ'ר'ג'ש ב'נה שכ' ו'ז"ל א'כל ב'ח'תימת יד ה'ל'נה ש'המ'עידים ב'אים ל'חייב א'ת ה'ל'נה ע'צמו לא ש'ייכי ה'ני טעמי' ע"ש ור"ל ד'ב'ש'ל'מ' כ'ש'מ'עיד על ח'תימת ה'עדים א'נו א'ומרי' ד'לאו על מ'נה ש'פשט'ר ה'ן מ'עדי' א'לא על ח'תימת ה'עדים ו'ב'עדות זו א'ינן ב'אים ל'חייב ה'עדי' ב'שום ד'ב'ר מ'שא"כ ב'קיום הכ"י ש'כ'ש'מ'עיד ש'זו ה'יא ח'תימתו ה'רי ה'וא ב'א.

ל'חייבו מ'מון ש'הרי ע"י קיום ח'תימתו ה'רי ה'וא מ'תחייב מ'מון ו'כן מ'תב'אר מ'ד'ב'רי הסמ"ע ע'צמו ב'סי' ל"ה ע"ש: ה'עו'לה מ'כל מה ש'פ'ת'ב'נו דבכ"י נ'מי ל'דעתי ד'וב ה'פוסקים מ'קיימי' ש'לא ב'פני בע"ד.

ד'ש'ה הכ"י ל'שטר ו'כן ה'ספ'ים ה' מ'חנה? ה'ודה דס"ג ע"א ו'הבי'א ש'ם ש'כ'ן ד'עת ה' מח"א ב'ה' עדות סי' י"ז ד'מן ה'תורה ח'תימ' ידו כ'מי ש'נחקה' עדות' ד'מי ו'כ'יון ש'כ'ן מ'קיימי' כ"י ש'לא ב'פניו ע"ש א'חר ש'פ'ת'ב'נו כ'ל ז'ה ב'א ל'ד'נו ס' הסמ"ע מ'ב'ית מ'ד'ר'שו ש'ל א'ליהו ר'כ'ה ה'רב ה'מ'ן ב'הק כ'מהר"ר א'ליהו ב'ורג'ל ז'לה"ה ו'ש'ם כ'תוב ב'צדו מ'ב"י ה'רב ה'נז'כ'ר ע"מ ש'הש"ך מ'יהו כ'מ'ד'ן מ'ת ש'נהגו ל'הקל ו'כו' נ"ב ו'כן ע'לה ב'הספ'מה הרשד"ם ב'ח"מ סי' קמ"ו ו'כ' ד'לא א'ש'ת'מי' ש'ום ח'ד מ'הפוסקים ל'חלק זו ו'אד'ר'ב'א מ'ד'ב'רי ה'טור נר' ל'הפ'ך ו'כן ה'וכי'ח ש'ם ל'דעת ה'רשב"א ו'מ'ע'ש'ה ר'ב ש'ם ב'ש'אל'ה מ'ש'ל'ש'ה ג'דולי ה'דור מ'הרי"א ו'מ'הר"ם ד"ב ו'א'ף ש'יש ל'חלק ד'ש'נ'א ה'היא ס'תמ'א ק'אמרי' ע"ש ו'הש"ך ב'סי' ס"ט סק"י ב' ה'נפ'ירה כ'לאחר יד ו'לא ח'ש ל'יה ע"ש ו'מ'פי ה'ש'מוע'ה ש'מ'עתי ש'כ'ף מ'נהג'נו כ'ה ת'ונס יע"א ל'קיים אפי' כ"י ש'לא ב'פניו ו'כן מ'ע'ש'ה ז'ה ב'א ל'פנינו ב'נוע'ד ב"ד יצ"ו בכ"י ש'י'צ'א על ית'ומים ק'טנים ו'א'ש'ר'נוהו ו'קיימ'נוהו כ'ד'ח"ז.

ו'על ה'ש'נות ש'ש'וכ ב'א מ'ע'ש'ה ז'ה ל'ידינו ב'שתי ה'קהלות ב'מוש'ב ב"ד ש'ני ב'תי דינין ש'ב'עיר א' ו'ה'ן ב'רר ל'נו ה'ד'ב'ר ש'מ'נהג ז'ה קיים מ'ש'נים ק'דמוני'ות ע"פ מ'אורי' א'ור ה'ראש'ונים ז"ל ו'כ"ן פ'ש'ט'ות ד'עת ה'טור ב'סי' ס"ט ד'לא כ'הש"ך ו'כ"ן נ'מי ד'עת מ'רן ש'ם ב'ב"י מ'ד'ק'א מ'תמ'ה על ר'ב ש'ריר'א מ'וכ'ח ד'לא ש'אני ל'יה ב'ין ש'טר ל'כ"י ב'דיני קיום ו'כ"ן ד'עת הסמ"ע ל'קמ'ן ב'סי' ק"י סק"י ח ג'בי ק'טנים ש'הודה מ'ורי'ש'ם בכ"י ו'כו' שכ' ו'הב"י מ'קיימי' ו'כו' אפי' א'חר מ'ותו ו'כו' ע"ש ו'מה ש'הבי'א ה'ש"ך מ'הסמ"ע ד'סי' ל"ה לא ש'מ'א מ'ת'י'א ו'כמ"ש ע'ליו מ'הר"א י'ש'ר'אל ב'ס' ב'ית א'ב'ר'הם ו'כן ע'לה ב'הספ'מה ש'ם ל'דינ'א.

גם ה' מח"א בה' עדות סי'. טו"ב כ' נחותם ידו של אדם כק' עדים דמי כמ"ש הריטב"א ז"ל וכו' וכינון.

שפן.

מקנימי חותם ידו שלא בפניו דמה"ת חותם ידו פמי שפנקרה עדותו דמי וכ"ן מדברי הרשב"א ע"ש ומעתה קם דינא לקיים הכ"י שלא בפניו ומנהגן של ראשונים תורה היא נעשינו מעשה והוצאנו.

מיתומים קטנים. ע"פ הב"י שקנימוהו אחר.

מותו פיון שהיה בתוך זמנו ולמען לא תשפח פתבתי זה וה' יורנו בדרך אמת. ועוד בא שלישיה שפך עלה בהספמה מהרח"ש בח"א סי' ל"ב וע"ע שם מסי' מ' וכן הספים ה' ב"ד בח"מ סי' ח"י והכריע שפן.

דעת מרן והסמ"ע ודלא פהש"ף יעש"ב את"ד: סימן ד' שאלה עדים שהעידו לפני עש"ג אי אית בהו איסור דלפניה' ולא לפני עכו"ם ואת"ל דלית בהו איסור אפתי יש להסתפק היכא שהעידו העדי לפני עש"ג ונתגלגל הענין שצריכו העדים.

לחזור ולהעיד לפני ב"ד אם פשרים הם לחזור ולקבל עדותו דאפ"ש דכיון דכבר העידו בפני העש"ג אין יכולי לשנות עדותו מפני הראה ועבידי לאחזוקי שקרייהו או לא. תשובה מה שהעידו העדי לפני העש"ג נראה דשפיר עבדי ולית להו איסור פדאמרי' בפ' הגוזל בתרא דקי"ג ע"ב מכריז רבא ואיתימא ר"י וכו' האי בר ישראל דידע סהדות' לבד ישר' חבנ' ואזיל ומסהיד לי' בי פותי' משמתי' לי' מ"ט משום דמפקי ממונא אפומא דחד סהדא משמ' דאי לאו האי טעמא דמפקי ממונא אפומא דחד סהדא פגון שהיו ב' עדים דאפי' בדיני ישראל מתחייב שרי וכ"כ הרא"ש שם בהד"א ע"ש וכן פסק הטור וש"ע סי' כ"ח ס"ג ע"ש ואין לומר דדוקא ישראל עם גוי דע"כ לדון עמו בערפאו' שלהם אבל בששניהם ישראל דאיכא איסור דלפניה' ולא לפני גוים א"כ אסור לעדים להעיד בפני עש"ג הא ליתא דכבר כ' מור"ם בתשו' סי' נ"ב דהתורה לא הקפיד' אלא אדין שנא' ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם אבל אעדו' לא הקפיד' ע"ש ואפי' למ"ש עוד מור"ם שם ז"ל ועור נר' דכשישר' דן עם הגוי אז מותר להעיד אבל ביש"ר' דן עם חבירו אה"ן דאסור להעיד אע"פ שהוא פדין משום דמסייע לעוברי עבירה אע"ג דלית ביה משו' ולעלת"מ דבלאו דידקה יוכל לעשות וכו' מ"מ איסור' מדרבנן איכא וכו' ע"ש י"ל דה"ד פשיכולים העדים להשמיט שלא להעיד אמנם היכא שהעדי' ע"כ לילך ולהעיד פגון שיזעו העש"ג בבירור ושאלו העדים יודעים העדות דאז ע"כ מביאים אותם להעיד ואין להם שום איסור בכך דהא בסהדות' דעד א' לגוי היכא דהגוי יחדו מותר להעיד כמ"ש הטור ומרן שם בסי' כ"ח ע"ש: ובר מן דין נר' דבנ"ד דמה שהלכו לדון לפני גוים ולא לפני דינייהם ולא לפני שרים אלא לפני פת הסותרים הממונים מן השררה יר"ה לדון ע"פ מנהג התגרים הא ודאי נראה דאפילו לבעלי דינים עצמ' אין פאן שום איסור' פיון ששניה' הספימו לדון במנהג התגרים וכ"ש שרוב מנהג הסותרים בענייניהם לדון במנהג התגרים ועיין בתשו' מהרש"ך ח"ב סי' רכ"ט א"כ כ"ש דהעדי' אין להם שום חשש איסור' פשהעידו לפניה' ועיין בתשו' בעי חיי ח"א סי' קנ"ח: ומה שפא בשאלה על אלו העדים שהעידו בעש"ג אם פשרים הם לחזור ולקבל עדות' בב"ד לכאור' נר' דיכולי לחזור ולהעיד דלא גרע מהא דכ' מרן ב"י סי' כ"ח בשם הר' מנחם הארון ופסקו מור"ם גבי עדו'

שנתקבל שלא בפני בע"ד וכו' דחוזרי ומגידו בפניו ואם שינו בעדותם בפעם שנית ממה שהגידו בראשונה הולכי אחר העדות השנית שהגידו בפניו אע"פ שהגידו בראשונה ע"פ החרם דכל שלא בפניו פחוץ לב"ד דמי וחוזרים ומגידים וכו' הסמ"ע ופי' וה"א השתא דמשנים בעדות נמצא דנשבעו לשקר ופסולי' הם לעדות קמ"ל דלא שפיל שלא בפניו אין מדקדקי' כ"כ בעדות' וה"ה אם הגידו בראשונה ע"פ השבועה וכו' ע"ש הרי דלא חיישי' דמשו' שהעידו בתחלה שלא בפני בע"ד בשבוע' שיחזיקו בדבריה' הראשוני' כדי שלא יהיו נקראי' עברייני' ופסולי' לעדות ה"נ לא שפא.

מיהו נראה דלא דמי דהתם אנו מאמינים אותם ע"י טענה זו דבעדות שהעידו בתחלה שלא בפני בע"ד לא דקדקו בה ועכשו הם מדקדקי' בפני בע"ד אבל בנ"ד שהעידו בתחלה בפני העש"ג הא נדאי כשמשנים עדותם איפא פחד ויראת העונש שמענישי' אותם על שינוי העדות ובכה"ג אמרי' דעבידי לאחזוקי שקרייהו ונפסלו שוב לקבל עדותם: האמנם נראה דהכא בנ"ד שקבלו עליהם הבע"ד לדון בדין התגרים ונתקבלה העדו' לפני התגרים ונכתבה העדות בעש"ג ע"פ התגרים ודאי עדותן עדות ואין יכולי' לפוסלם מפני שלא העידו בפני הבע"ד דכיון דבמנהג התגרים דמקבלי' עדות שלא בפני בע"ד מה שעשו לפי מנהגם עשוי ומה שהעידו העדים לפניהם הרי היא עדות גמורה וכיוצא בזה כ' הריב"ש כתשו' סי' ת"ץ עש"ב ועיין בתשו' הרשב"ץ ח"ב סימן קפ"ח בענין אלמנה שנתמנית אפוטרופה שמנה אות' השופט שלהם דאע"ג דקי"ל דאין ממנין אפוטרופוסין נשי' פדאית' בפ' הגזקי' פיון שהשופט הוא ממנה ע"פ המלה מה שעשה עשוי פדון שטרות העולי' בערכאות של גוים דאפי' שטרי מתנה דחספא בעלמא ניהו כשרים משום דינא דמלכות' וכו' עש"ב וה"נ פיון דמשפט זה של התגרים הוא ע"פ המלה וקיימו החתימ' בעדי ישראל הני קיום מעליא לדון ע"פ אותו קיום: סימן ה' שאלה עד שאינו יודע לקרות השטר ונתנו לא' ז' וקרא בפניו א"נ נתנו לב' וקרא בפניו אי מהני או לא עוד צריכי' אנו למודעי' היכא שהעד בעצמו יודע לקרות השטר אלא שאינו מבינו יפה ונתנו לאחר קראו לו אם יכול לחתום על פיו או לא גם צריכי' אנו לדעת אם אלו הקורין לו את השטר הם קרובים לעד החותם אי מהני קריאתם לפניו לחתום על פיהם או לא.

תשובה הנה הטור בח"מ סימן מ"ה כתב וצריף שיקראו קודם שיקראו ואם קראו אחר לפניהם לא יחתמו ואם חתמוהו השטר פסול אבל שנים קורין לפניהם והן חותמים ע"ש ופסק פן ע"פ סברת הרא"ש שכ' דקי"ל פרב גמזא דאמר אין הלכה פרשב"ג אבל הרי"ף לא הביא אלא שהיא דרבא דאמר הלכה פרשב"ג והרא"ש יישוב דעת הרי"ף לדעתו וכתב דלפי דבריו הא דקאמר ת"ק קורין לפניהם וחותמים אפילו באחר קורא לפניו סגי דאי בשנים קורין לפניו ביהא לא הנה פסיל רשב"ג דאפילו בשני גוים מסל"ת מכשר ר"פ ורשב"ג פסל בחד אם לא ר"ן וסופרי' ב"ד ולכף לא הביא הך דר"א דהנה קרי קמיה חד וחתים וכו' ע"ש וכו' הר"ב ק"נ וגירסת פל הספרים קרו קמיה וחתים משמע דתרי קרו קמיה גם רבי' עצמו כ' בסמוך ומייתי' עלה דר"א קרו קמיה וחתים דהיינו כר"ג ולפמ"ש רבינו ר"ג איירי בשנים קורין לפניו וע"כ צ"ל דרבינו ה"ק לפי סברתו דב' קורין לפניו מודה הרי"ף דאפי' רשב"ג מכשיר א"כ אמאי לא הביא הך דר"א דהו קרו קמיה וחתים וע"כ צ"ל דגירסת הרי"ף הנה קרי קמיה חד וחתים ובהא לא פסיק פנתיה ע"ש ונראה דאין צריף לזה דהרא"ש שכתב לעיל דד"א קמיה ומפ' קרו לה בתרי היינו לשיטתו דס"ל קי"ל כר"ג דהלכה פרבנן וס"ל להרא"ש דרבנן נמי בתרי הוא דמכשירי' וא"כ ע"כ שהיא דר"א נמי בתרי קרו קמיה מיירי אבל לדעת הרי"ף דס"ל דלית הלכתא כר"ג וס"ל דר"ג דפוסק פרבנן

הינינו אפי' בא' ועלה מייתי הך דר"א צ"ל דמיירי נמי בא' ועוד דהוי נמי דומיא לההיא דר"ן דמייתי בתר הכי דאע"ג דקאמ' קרו קמי' נאפ"ה בחד מיירי ברכעי' למימר קמן ומש"ה השמיט הרי"ף הך דר"ג ונהיה דר"א ואע"ג דהגין' היא קרו קמיה היינו דרגיל פן פמה פעמים ומש"ה קאמ' קרו קמיה ר"ל פמה פעמים אה"ן דבכל פעם לא הנה קורא לפניו רק אחד וראיה לזה דהא ה"נ אמרינן אדר"ן דקרו קמיה ספרי דדייני נחתים נאפ"ה דעת רוב הפוסקים דבסופר אחד מיירי ואע"ג דקאמ' קרו קמיה ספרי דדייני ומבואר בהדיא דעת הרא"ש לעיל דאפי' בחד סגי ולפמ"ש הק"ן ה"נ צ"ל הגי' קרי קמיה ספרא דדייני דהיינו חד אלא ודאי כמו שכתבנו ובהכי ניחא מה שהק' מהרש"ל ביש"ש פ"ב דגיטין סי' ט"ו לפירוש הרא"ש ש'מפ'ר' עובדא דר"א כב' ועובדא דד"ן בחד ומנ"ל כל זאת מאחר דבתרנייהו אית' האי לישא קרו קמיה נחתים ע"ש: עוד כ' הרא"ש וב' בה"ע מסתברא בשאר שטרות דאי מקרי להו לתרי דינעי למקרי אמסל"ת חותם פדאמרי' בשטר' פרוסאה הלכה וכו' והכי כתבו רבנות' ואי אמרי אקרי' למאן דינע למקרי סמכי' עליהו וכו' עכ"ל ולכאורה דברי בה"ע הללו ק' מרישא לסיפא דברי דבריו כ' לא מהני תרי דינעי למקרי אלא במסל"ת ואיך כתב אח"כ סתמא דאי אעדי' אקרי' למאן דינע למקרי דסמכי' עליהו וכי הק"ן דכונתו למאן דינע למקרי היינו תרי מסל"ת וכ"כ הש"ך בקי' ע"ש אבל הרשב"ש בס' תיקון סופרים ריש סכ"ה נרגש בזה בדברי בה"ע הללו וכתב דמשום תקנה אמרוה הגאונים ז"ל פדי שלא תנעול דלת אבל מעיקר דינא לא ע"ש ולפי דבריו משמ' דעדים שאינן יודעי לקרותו אפי' לכתחילה יכולים להקרותו למאן דינעי למקרי ולחתום על פיהם דכדי שלא תנעול דלת בפני לווין תיקנו הגאונים וא"כ אפילו לכתחילה יכולים העדים להקרותו למאן דינעי למקרי ולחתום בשטר ההלואה דאל"כ אין אדם מלנה לחברו משום שא לא יזדמנו לו עדים שיודעים לקרות השטר בעצמם ובהכי ניחא טפי ליישב דברי מרן ממה שהק' הש"ך שם דברי מרן אהדי ע"ש: והנה הרא"ש כ' בשר"י דשנים קורין לפנייהם מהני ע"ש וכו' הש"ך אמת שמצאתי פן בפסקי תו' בפ"ק דגיטין סי' ל"ב ואינו מוכח בתו' פלום דנהי דהתו' פ"י שם בד"ט ע"ב בד"ה קורין לפנייהם ובעי ב' קורין וכו' משמע דשנים קורין מהני מ"מ לא כ"כ אלא לרבנן וכו' ע"ש ונראה פשוט דמה שהוכיחו מדברי התו' דס"ל להלכה דשנים מהני הוא ממ"ש התו' שם וז"ל ובעי שנים, קורין או אפילו יחיד כגון ר"ן וספרי דדייני דאית להו אימתא וכו' ע"ש ומשמ' מדבריה' דמה שהוצרכו לסניי' או אפי' יחיד כגון ר"ן הוא משום דהוק"ל דכיון דהלכה כרבנן דב' קורין לפניו יכול לחתן' א"כ ק' מההיא דקאמ' התם בגמ' ודוקא ד"ן וספרי דדייני ונהי ודאי דהלכת' היא וא"כ ק' שהרי קי"ל כרבנן דאמרי קורין לפנייה' וחותמים וע"ז כתבו דההיא דר"ן מיירי אפי' ביחיד דכיון דאית להו אימתא סני' בא' אבל אי לא"ה בעי ב' קורין ושו"ר שפן הבין בפשיטות ה' ב"ח בא"ה סי' ק"ל סקי"ב ע"ש: עוד כ' הש"ך ונראה דהרי"ף והרמב"ם וסיעתם ס"ל דאף מסל"ת לא מהני כמ"ש הב"י ודלא כבע"ה והטעם דלא מהני מסל"ת אלא בשטר שנעשה כפר בעש"ג ולא סגי השתא לקרותו בלא"ה משא"כ לעשות שטר לכתחילה בפני ישר' וכו' ע"ש והוא מדברי מרן הב"י ע"ש ובר מן דין י"ל דההיא דמסל"ת לא מהני אלא בדיין אבל בעדות לא מהני וכמ"ש הרשב"א וית' לקמן בס"ד: עוד כ' הש"ך וכן משמע בה"ג שכ' ומאן דלא ידעי למקרי שטר' אסיר ליה למחתם וכו' ע"ש וק"ט דמהיכן משמע מדברי ה"ג דאפי' ב' קורין לפניו דאינו יכול לחתום די"ל דמ"ש ומאן דלא ידעי למקרי אסיר ליה למחתם ה"ד בדלא קרו קמיה אבל היכא דקרו קמיה ה"נ דיכול לחתום ובלא"ה הרי מבואר מדברי ה"ג עצמו שם דס"ל דהלכה כרב גמרא מדהביא ההיא דר"ג וכל השקלא וטרביא הנאמר עליו בגמ' ע"ש וכן הבין

בפשיטות הרשב"ש בס' תיקון סופרים שם דדעת ה"ג לפסוק כר"ג ע"ש אף ק' במ"ש בה"ג וז"ל ומאן דלא ידע למקרי שטר' אסיר ליה למחתם ואי קרי קמיה ספרא דב"ד פיון דמומחה לרבים הוא סמיה עליה ונתים ע"כ וצ"ע מנ"ל הא וה"ג עצמו שם בסמוך כ' וז"ל ודוק' ר"ן וספרי דדייני אבל ספרי דדייני ואינש אחרניא לא ע"ש וא"כ דין זה דסופר ב"ד דמומחה לרבי' דמהני למקרי והוא באחד מנ"ל וצ"ע: והנה דעת מרן בש"ע בר"ס מ"ה לפסוק פהרי"ף והרמב"ם דבאינו יודע לקרות השטר ליתיה בתקנת' שיקראו לפניו לחתום אלא עד שיקרא השטר מלה במלה אמנם בס"ה פתב מרן וז"ל כל שטר הבא לפנינו וכו' ואי איתנהו לסהדי קמן וקי"ל בהו דלא ידעי למקרי אי אקרי' למאן דידע למקרי סמכי' עליהו וכתב הש"ך דסבירא ליה דדוקא לכתחילה אמרי' דאין יכולים לחתום אבל אם עשי פן פשר השטר בדעבד ע"ש וכן דעת מהרש"ל ביש"ש פ"ב דגיטין סי' ט"ו דבדעבד פשר ע"ש ויש לעמוד בזה בזה מהא דאמרי' התם אר"א א"ל הונא בר נתן הכי אמ' אמיקר האי שטר' דחתימי עלי' בי תרי ישר' מגבי' בי' ממשעבדי והא לא ידעי למקרי בדנדעי וכו' הר"ן בדנדעי הא לא"ה לית להו למחתם אפומא דאחרניי דנדעי דדוקא ר"ן וספרא דדייני ע"ש ולכאור' אפתי ק' דמאי פריה והא לא ידעי למקרי דנימא דמיירי בדקרו ליה ב' גוים זה שלא בפני זה במסל"ת פדאמר' לעיל ר"פ פי הנה אתי שטרא פרוסאה לקמיה דחתיים בעש"ג מקרי ליה לב' גוים זה שלא בפני זה במסל"ת ובה"ג כ' וז"ל ר"פ פי אתי שטרא פרוסאה לקמ' דחתי' בעש"ג מקרי ליה להנהו גוים דחתימי עלי' זה שלא בפני זה במסל"ת וכו' ע"ש מבאר דלא מהני גוים מסל"ת לא בהנהו גוים דחתימי עלי' אינהו גופייהו מסל"ת והנר' דס"ל דכיון דאינהו גופייהו חתימי אשטר' לא חיישי' דלמ' משקרי דניחא להו דליקו בהימנותייהו ולא מרעי נפשיהו לשקר אבל באחרניי חיישי' דלמ' משקרי וא"כ הכא דמיירי בעדי' ישר' לא מהני למקרי גוים אחרניי מסל"ת אמנם מדברי פל הפוסקי' מבאר דס"ל דב' גוים מסל"ת לא בעי' שיהיו אותם עצמם החתומים על השטר וא"כ ק' אמאי לא מוקי לה בדמקרי ליה ב' גוים מסל"ת והריטב"א כ' וז"ל והא לא ידעי' וסמכי' אב' גוים דמקרי להו דדוקא דין הוא שפומה ע"ז משום דעביד' לאגלויי אבל עדים לעולם אין להם לסמוך על אדם אא"כ לבם נוקף פרו' וספרי דדייני וכו' וכ"כ הרשב"א בחי' ע"ש אמנם מדברי בה"ע שכ' הרא"ש נר' דלא ס"ל לחלק פן שכ' וז"ל מסתברא בשאר שטרות דאי מקרי להו לתרי דנדעי למקרי בתרי מסל"ת חותם פדאמר' בשטר' פרוסאה מבאר דלא מפליג בין דין לעד דא"א מאי מדמה לה לההיא דשטרא פרוסאה דש"ה דהוי דין ולא משום עדות הוא אלא ודאי דלא שאני לי' לפלוגי בהכי וע"ק לדעת הרא"ש ודעמ' דס"ל דב' קורין לפניו מהני ולא אמרי' דדוקא ר"ן וספרא דדייני אלא להכשיר אפי' בחד כמ"ש הרא"ש בהדיא וז"ל ובעי' שיהו ב' קורין לפניו דאין לסמוך על א' או פגון ר"ן וספרי דדייני ע"ש וא"כ הכא אמאי לא מוקי לה בששניה' קורין ובשלקמא לדעת הרי"ף והרמב"ם ניחא דהא ס"ל דהלכה פרשב"ג דבשאר שטרות לא מהני לקרות בפניה' והכא מיירי בשאר ז' שטרו' ומש"ה אוקמ' בדנדעי: ומן האמור יש לתמוה על מרן הב"י בא"ה סי' ק"ל שהביא ראיה לדעת הרמב"ם דבעי' שפירו' לשון הגט ולא מהני מה שמתרגם להם מהו דפריה בגמ' אהו דאמיקר דשטר' פרוסאה והא לא ידעי למקרי וכו' וכבר השיגו הש"ך שם בסי' מ"ה סק"ג ע"ש ומ"מ לדעת הרא"ש אפשר לומר דהש"ס עדיפ' מינה משני כמ"ש הש"ך שם אבל לדעת הר"ן שהכריח דלא מהני למחתם אפומא דאחרניי אלא דוקא בדנדעי למקרי אינהו גופייהו פדעת הרי"ף מדלא מוקי' לה בדקרו להו אחרניי ק' לדעת הש"ך שכ' לדעת הרי"ף ודעמ' יש לחלק בין לכתחילה לדעבד א"כ אמאי לא מוקי לה הכא דמיירי בדעבד דקרו להו אחרניי אמנם פבר פתבנו בשם הרשב"ש דדין זה.

שכ' העיטור הוא מתקנת הגאונים כדי שלא תנעול דלת בפני לוויין ואפי' לכתחילה פשקורין לפניו ב' יכול לחתום ולפ"ז ניקח פסק מרן דבתחילה פסק פדעת הרי"ף והרמב"ם ואח"כ כ' דברי בעה"ע דאי אמרי' אקרי' למאן דידע למקרי דסמכי' עליהו שהוא תקנ' הגאונים: והנה הש"ף הביא ראיה לדבריו בדבדעבד היכא דקרו ליה ב' השטר פשר ממ"ש הרשב"א והר"ן לקמן דטעמא דכשר בדבדעבד היכא דמשרטטי להו וחתמי פנין דבגט שרי אפי' לכתחילה וכדאיתא בש"ס ובטור א"ה סי' ק"ל סט"ז ע"ש וכן אביא מהרש"ל לראיה זו ביש"ש פ"ב דגיטין סי' ט"ו ע"ש ויש לתמוה על הש"ף ושהרי דעת הטור בא"א סי' ק"ל דבגט אפי' לכתחין קודא לפניו א' ואפ"ה כ' בח"מ ד"סי מ"ה בשאר שטרות שאם קראו א' לפניה' לא יחתמו ואם חתמוהו השטר פסול הרי דארף על גב דבגט פשר אפי' לכתחין בא' קורא לפניו אפ"ה בשאר שטרות אפי' בדבדעבד פסול ומן האמור יש לתמוה על מורנו הרב ערף השלחן ו"ל ח"מ בהשטות סימן מ"ה שכ' ע"ד הש"ף ו"ל ונראה.

דל"ד קרו לפניו כ' אלא אפי' א' השטר בשר בדבדעבד שהרי הטור בא"ה סי' ק"ל כ' דאפי' אין מכירי' לשונו אם קורא לפניו א' פשר. אבל בשאר שטרות לא יסמכו על א' שקרא לפניהם עד שיהיו ב' וא"כ פנין דבגיטי' אפי' בא' סגי לכתחין הכא פשר בדבדעבד ע"ש שהרי הטור עצמו כ' בדבדעבד נמי אם קרא לפניו עד אם השטר פסול.

גם מ"ש מו"ה שם וכ"כ הש"ף סק"י גבי אי אמרי' אקרי' למאן דידע למקרי וכו' יש לדקדק דהא מדברי הרמב"ם ומרן לעיל ס"ב מבוא' דאפי' ב' קורין לא מהני וכו' ונר' דס"ל דדוקא לכתחין אמרי' דאינן יכולי' לחתום אבל אם עשו כן פשר השטר בדבדעבד ע"ש משמ' דאפי' א' קרא השטר פשר בדבדעבד את"ד ע"ש ואין דבריו מובנים דמדברי הש"ף ה' הללו לא מוכח דאפי' בא' דאיכא למימר דבב' קורין מיירי וכדכת' שם ונר' דכונתו משום דהש"ף קאי אמ"ש מרן ואי אמרי' אקרי' למאן דידע למקרי וכו' ומדכ' מרן למאן דידע משמ' דאפי' א' מהני אמנם הא ודאי ליתא דהא אפי' לדעת הטור שפסק פדעת הרא"ש דאפי' לכתחיל' מכשיר לחתום ע"פ שנים שקורין לפניו אפ"ה בדבדעבד אם קרא לפניו א' וחתם על פיו השטר פסול וא"כ ע"כ מ"ש הטור ומרן אי אמרי' אקרי' למאן דידע למקרי דמשמ' דאפילו א' אינו מדקדק ואין הפונה בו אלא שנתנו לב' דידעי למקרי ותו שהרי בלשון בה"ע פתוב ואי אמרי' אקרי' למאן דידעי וכן העתיקה הדא"ש ולא מציינו סבא זו דמכשרי' בא' אפי' בדבדעבד.

ומה שהק' עוד מו"ה ו"ל שם על מאי דמסיק הש"ף דבדבדעבד אם קראוהו ב' דהשטר פשר דאין נר' כן דעת מרן הב"י שכ' ו"ל כ' הגאונים וכו' ובכמה דוכתי אמרי' חזקה אין העדים חותמים על השטר אא"כ נעשה בגדול פלומ' שהלוקח והמוכר היו גדולי' וה"ה לשאר דברים שהשטר נפסל בהם שחזק' על העדים שעשו אותן פהוגן וכו' משמע דה"נ השטר נפסל את"ד ע"ש ואח"ה אין זו ראיה דמ"ש וה"ה לשאר דברים שהשטר נפסל בהם לא משמ' אלא שאם אינן יודעי לקרות וחתמו דאז ודאי השטר פסול אבל מן הסתם אמרי' חזקה וכו' אבל אי אמרי' אקרי' למאן דידע למקרי אין זה מפלל דברים שהשטר נפסל שהרי על דין זה.

עצמו פתבו הגאונים דהשטר פשר: העולה מפל מ"ש דהיכא דאקריי' למאן דידע. למקרי אי אקריי' לא דוקא לכ"ע לא מהני והשטר פסול ואי אקריי' לב' דידעי למקרי דעת הק"ן דאפי' בכה"ג השטר פסול אלא דוקא אם אלו הב' מסל"ת דאז השטה פשר וכן דעת מהרשד"ם בחח"מ סימן מ"ב דאפי' בדבדעבד השטר פסול אבל הש"ק ס"ל דאם קראו ב' בדבדעבד השטר פשר וכן דעת מהרש"ל אמנם דעת הרשב"ש נראה דאפי' לכתחילה יכול למקריי' לב' דידעי למקרי ולמחתם

אפומייהו וכמו שפכתבנו לעיל ויש לצדד לרעת הרשב"ש דכיון דהענין הוא מתקנת הגאונים פדי שלא תנעול דלת לפני לווין א"כ לפ"ז נר' דאפי' לכתחילה יכול לחתום ע"פ עד א' שקרא לפני פדי שיהא בנקל על הלנה למצוא לעד אפי' א' דינע למקרי פדי לחתום השטר ולפ"ז יש ליישב דעת הטור ומרן דס"ל דמתקנת הגאונים אפילו בא' פשר לכתחילה ומש"ה כתבו דאי אמרי אקרי' למאן דינע למקרי דהינו אפי' א' סמכי' עליהו: ולענין מה שפא בשאלה היכא שהעד יודע לקרות השטר אלא שאינו מבינו יפה ונתנו לאחר וקראו לו אם יכול לחתום ע"פ או לא הנה דין זה אינו.

מבאר בדברי הפוסקים אמנם הרשב"א בחי' אמאי דאמרינו בגמרא ושאין יודעים לקרות קורין לפניהם וחומתים ב' ונ"ל איכא דמקשו דעד מפי עד הוא תי' ר"י וכו' ואיכא מ"ד דהכא במפירים קצת אלא שגוף האותיות משוננים קצת ואין יכולים לקרות אלא בדוחק וכי הא דאמרי' בסמוך ר"י הנה מצטער וקרי ע"כ ולכאורה יש לעמוד בדברי הרשב"א הגלו דכיון דס"ס לא קרא אשטר אלא דאחר קרא לפניו איך יכול לחתום ע"פ דהו"ל עד מפי עד ונר' לומ' דכונתו דכיון שזה הקורא יודע שזה יכול לקרות בדוחק הא נדאי מירפת ולא משקר ומש"ה יכול לחתום על פיו ודמאי לשהיא דר"ן וספרא דיגיני דכיון דאימתי' עלי' ולא משקר ויכול הדיין לסתום על פיו ה"נ כיון דמרתת ולא משקר יכול לחתום על פיו ונר' דיש ללמוד מזה דה"נ בנ"ד כיון דהעד מפיר קצת בשטר אלא שאינו מבינו יפה כיון דנתנו לאחר וקראו לפניו ופי' לו פונת השטר יכול לחתום על פיו דכיון שהוא מבין קצת מסתצי מני' ולא משקר דצל מלת' ומלת' דקרי לי' ומפ' ליה חושש דלמ' איך מבין לשהיא ומירפתת ולא משקר: איברא דיש לדחות דהנה עיקרא דמלתא מ"ש הרשב"א דהכא במפירי' קצת וכו' הוא אליבא דרבנן אבל רשב"ג דפליג וקי"ל פותי' ע"כ דס"ל דאפי' בכה"ג לא מהני וצ"ל דס"ל לרשב"ג דאע"ג דה"ה בכה"ג מירתא ולא משקר אפ"ה לא דמאי לשהיא דר"ן דאית ליה אימת' שאימת הדיין מוטלת על הסופר ודוקא בכה"ג הוא דמכשר רשב"ג אבל בדעלמ' אף ע"ג די"ל דמרתת לשקר אפ"ה פוסל רשב"ג אם פן לדין דקי"ל פרשב"ג פדעת.

הרי"ף והרמב"ם ודעמייהו לא מהני בכה"ג וא"כ ה"נ בנ"ד אע"ג דהעד מבין קצת אפ"ה לא מהני שיקרי רשב"ג פליג ולא מכשר אפילו בכה"ג שהעד יכול לקרות בדוחק: ולפי האמור בכונת הרשב"א דלא כ"כ אלא אליבא דרבנן יש לעמוד עמ"ש עוד הרשב"א ונ"ל ונראה דהכא שאני דיגילוי מלתא בעלמא הוא וגט רמי וקאי קמן ועביד לאגלויי ע"י אחרים ובכי הא מסתפו ולא משקרי וגיילוי מלתא לא קרינו ליה עדות וכההיא דאשתמודענוהי דאחו' דמיתנא הוא עכ"ל ולפ"ז.

ע"כ אפי' קרי ליה עד א' מהני דהא מדמה לה לשהיא דיבמו' דאשתמודענוהי דאחו' דמיתנא הוא וכיון דקי"ל ה"ה דאפי' בעד א' סגי א"כ איך פליג רשב"ג הכא וס"ל דלא מהני דהא גבי חליצא קי"ל דכיון דיגילוי מלתא בעלמא הוא מכשרי' אפילו עד אחד ודוחק לומר דבההיא פליג רשב"ג וס"ל כמ"ד ה"ה דבעי עדים ע"ש דא"כ פלוגתא דאמוראי דה"ה תליא בפלוגתא דרבנן ורשב"ג דהכא אמנם לדעת הרי"ף והרמב"ם דפסקי הכא דהלכא פרשב"ג וה"ה פסקו דכיון דהוי גילוי מלתא בעלמא סגי אפי' בעד אחד ל"ק די"ל דס"ל דטעמ' דרבנן הכא כמ"ש הרשב"א שם בשר"י דלא חשיב עד מפי עד כיון דלא מסהדי אעיקרא דמלתא אלא דאמרי שכ"כ בשטר ואיכאמ"ד וכו' ע"ש אבל הר"ן כ' ונ"ל ולא כעד מפי עד דמי שיקרי הוא בעצמו דאה אות' עדות ואין מאמין אחרים בה אלא לומר שכ"כ בשטר זה וזו אינה עדות אלא מלתא דעביד' לאגלויי הוא וכיון דאית להו אימת' דידי' מהימני ע"ש ולדבריו צ"ל דרבנן.

דמקשורי מה"ט לחודי' הוא משום דהוי מלתא דעביד' לאגלוני וא"כ ק' פינון דפסק הרי"ף ה'תם ביבמות דמלתא דעביד' לאגלוני אפי' בעד אַחַד סגי א"כ ה"נ אַמאי ל'א פסקי' פּרַבְנָן מה"ט גופיה.

דהוי מלתא דעביד' לאגלוני וכמו כן ק' ה'רא"ש ש'שכתב. לדעת הרי"ף ה'א דקאמר ת"ק קורין לפניהם וחותרמי' אפילו באַחַד קורא לפניו פינון דמלתא דעביד' לאגלוני מירתת וכו' ע"ש וצ"ע: באופן דהעול' ממ"ש דבנ"ד שאינו מבין יפה ואחר קראו וא"ל שכ"כ בשטר לא מהני אליבא דרשב"ג דקי"ל פנת' וכמ"ש לעיל אף דאינו להרשב"ש בס' תיקון סופרים שם שכ' וז"ל ומיהו לכל הדעות אם יודעים לקרות ואינם מבינים אותו יפה נראה דסמכינן עליו אם אמרו פ' בקי פי' לנו והבין לנו לשונו נאמנים על פ' עכ"ל ולפי מה שכתבנו לעיל נראה שזהו עצמו נדון דידן וכבר כתבנו דלדעת הפוסקים שפסקו פ'רשב"ג אפילו בב' בכה"ג.

לא מהני פי' ע"כ נראה פשוט דכוננת הרשב"ש היא לומר שאותו הבקי מפרש לו השטר ומבינו על פ' דיבור ודיבור הפתוב בשטר וכל כה"ג שהוא יודע לקרות ומבין קצת וזה הבקי מפרש לו ומבינו על פ' דיבור ודיבור ס"ל להרשב"ש דבכה"ג אפי' באַחַד לכל הדעות מהני: והנה בעיקרא דמלתא פשאחרים קורין לפניהם לפי דעת הש"ך דס"ל דבדעבד לא מהני א"נ לדע' הרשב"ש דס"ל דמתקנת הגאונים היא דאפי' לכתחלה שנים קורין לפניהם והן חותמים אפתי צריכין אנו לבאר היכא שקורין לפניהם והם אינם מבינים לשון הפתוב בשטר וצריך לתרגם להם לשון השטר הנה הטור בא"ה ס"י ק"ל כ' וז"ל וכו' הרמב"ם והוא שיפירו לשון הגט ונר' דאפילו אין מכירים לשונו אם הקורא מתרגמו לפניהם שפיר דמי וכו' מרן הב"י שם ומשמע דס"ל להרמב"ם דבדוקא קאמ' שיפירו לשון הגט וא"כ פתב דבהדיא איתא להא בירושלמי פ' המגרש גבי עד אַחַד עברי ועד אַחַד ונני אומר רב הדיינים חותמים אע"פ שאין יודעים לקרות ואין העדי' חותרמי' אא"כ יודעי' לקרות מתני' פליגא על רב גט שכתבו עברית ועדיו יונת וכו' פתר לה פשהו יודעי' לקרו' ולא היו יודעי' לחתום וע"כ ה'א בקורא לפניה' היא דאל"כ היכי קתני' הדייני' חותמים אע"פ שאין יודעי' לקרות ואפ"ה קתני' דאין העדים חותרמי' אא"כ יודעי' לקרו' א"ד ע"ש ולכאורה נר' דכוננתו בזה דמדאמ' דב הדייני' חותרמי' אע"פ שאין יודעי' לקרו' וע"כ מייירי בשקור' לפניהם ממילא משמ' דמאי דקאמ' א"כ ואין העדי' חותרמי' אא"כ יודעי' לקרו' היינו ד"ל אע"פ שקור' לפניה' לא מהני אלא פשהו קור' בעצמם וא"כ כ"ש דלא מהני במתרגם להם ואם זה הייתה פונת מרן הדבר ק' דלפ"ז ע"כ ה'א דקאמ' רב אין העדים חותרמי' אא"כ יודעים לקרות לא איירי לא בשאר שטרות וס"ל לרב פ'רשב"ג דלא מהני פקורין לפניו דאי בגט איירי הרי לכ"ע קור' לפניה' מהני וא"כ ה"נ י"ל דמהני במתרגם להם ומהיכן משמ' דבגט לא מהני מה שמתרגם להם.

ותו דלדעת ה'רא"ש ושהטור דרשב"ג נמי ס"ל דאפי' בשאר שטרות מהני בב' קורין לפניה' א"כ דב אפילו פ'רשב"ג לא אתי וא"כ ק' נמי מסוגיית הירוש' הלזו דא"כ דב דלא פמאן והא ודאי דוחק להעמיד דברי רב מאי דקאמ' הדייני' חותמים וכו' בקורא לפניו א' דוקא ואין העדי' חותרמי' אא"כ יודעי' לקרו' היינו ר"ל אע"פ שקורא לפניה' א' לא מהני אלא בשקורין לפניה' ב' אה"ן דמהני דאין זה במשמ' וע"ק לדברי מרן דא"כ מאי פריף לרב ממתניתין דכתבו עברית ועדיו יונת פשר שיהי בפשיטות דמייירי בקורא לפניה' פינון דמלת' דרב גופה מייירי בהכי דלא מהני בעדי' מה שקורא לפניה' והרי בגט לכ"ע מהני מה שקורין לפניה' ומאי פריף לרב.

ואפשר לומר דכוננת מרן היא דרב דאמ' אין העדי' חותרמי' אא"כ יודעי' לקרות סתמא דמלת' איירי בגט ובגט א"א לומ' דלא מהני מה שקורין לפניה' שיהי בגט ליפא מאן דפליג דאפי' רשב"ג

דפליג בפשאר שטרן מודה הוא בגט דמשום עיגונא הקלו וע"כ דה"ק דאין העדים חותמים אא"כ יודעים לקרות דהפננה היא דיוקעים ומבינים לשון הגט עצמו מה שקורין לפניה' לאפוקי אם תרגמו להם וע"ז פריה ממתני' דכתבו עבדי ועדיו וננית דכשר דסת' דמלת' דלא ידע אם לא שמתרגם להם ומשני בדקדעי וה"ה דה"מ לשנוני בקורא לפניהם ומבין לשון השטר אלא דעדיפ' מנה משני אבל אין לומ' דרב מיירי בפשאר שטרות וס"ל דבפשאר שטרות נמי בעי עד שיבינו לשון השטר דא"כ מאי פריה ממתני' דכתבו עבדי ועדיו וננית וכו' דהאיכא למימר דגט שאני דמשו' עיגונא הקלו ואע"פ שלא יבינו לשון הגט פיון שאומ' להם שנה השטר הוא גט ודבר פורת בין איש לאשתו סגי כמ"ש ה"ה בפ"א מה' גירוש' ע"ש אבל לפמ"ש דרב מיירי בגט א"כ ס"ל לרב דאפי' בגט נמי בעי שיבינו לשון הגט ושפיר פריה ממתני' פתבו עברית וכו' דמיירי נמי בגט: איברא דאעיקרא ראי' מרן הב"י אח"ה אינה ראיה שהרי מ"ש בירוש' הדייני' חותמי' אע"פ שאין יודעים לקרות לענין קיום שטרות איירי דחותמים הדיינים על הקיום אע"פ שאין יודעי' לקדו' אלא שמפירי' חתימת העדים כמו שפירש"י בכתובות דק"ט דיש ע"ב ע"ש וכבר כ' מרן עצמו בס' ב"ב דק הבית בח"מ סי' מ"ו שמדברי הרמב"ם בספ"ז מה' עדות שכ' ואין הדייני' צריכי' לקרות השטר שמקימי' אותו אלא מקימי' אותו מעדיו אע"פ שלא ידעו מה פתוב בו משמ' שא"צ לקרותו פלל ע"ש ודלא כמ"ש הר"ן בפ"ב דייני גזירות בשם הרא"ה דדוקא מה שיש בגוף השטר א"צ הדייני' לקרו' אבל מ"מ צריכי' הם לקרות מי הם הלנה והמלנה כדי שלא יהיו קרובי' לדיינים ולא לעדים המעידים לפניהם ע"ש ולפ"ז מאי דקאמ' בירוש' ה דידיני' חותמים אע"פ שאין יודעי' לקרות מתפרש פשוטו דא"צ שיקראו לפניהם פלל משום דאחתימה דוקא קמסהדי אבל אין העדים חותמי' אא"כ יודעי' לקרות ואם קראו בפניהם א"נ שמתרגמי' להם מ"ש בשטר ה"נ דיכולים לחתום דחשיב כמו יודעי' לקרות ועיין להש"ף סי' מ"א עש"ב גם עיין לה' בית שמואל סי' ק"ל סקכ"ז וממה שכתבו א' הראיה שיש לגמגם בדבריו ודו"ק: ומ"ש הש"ף שם ניותר נ"ל דגם הרמב"ם לא בא לומר שפירו' לשון הגט וכו' ואה"ן דמתרגמי' מהני וכ"מ בהג"א פ"ב דגיט'י שכ' וז"ל והוא שיודעי' לה"ק שמביני' מה שקור' לפניה' ע"ש ולא ידענא מהיכא משמ' פן מדברי הג"א דאדרבא אפכא משמ' שהרי כ' והוא שיודעי' לה"ק שמבינים מה שקורין לפניהם דמש' דוקא שיבינו הלשון עצמו וכ"כ בפשיטו' מהרש"ל ביש"ש בגיטין סי' ט"ו שכ"ד בשם הא"ז ועיין למרן הב"י שהבי' לזה דא"ז וכתב דה"ה אם תרגמו להם וכו' בלשון שהם מבינים לא נתמעט אלא שאם קראו בלה"ק והם אינם מביני' דלא מהני ע"ש: ולענין מה שפא בשאלה אם אלו הקורין את השטר הם קרובי' לעד החותם אי מהני קריאתם לפניו לחתום על פיהם או לא נר' פשוט דאפי' אלו שקראו לפניו היו קרובי' לזה העד או קרובי' זה לזה אפ"ה יכול לחתום על פיהם שהרי עיקר' דמלתא לאו מתורת עדו' נגעו בה דאי מתורת עדות א"כ הו"ל עד מפי עד ולא מהני ודוקא בא' קורא הוא לפניו דלא מהני משום דחיישי' דלמ' משקר כמ"ש הרא"ש והטור והר"ן וכל שהן שנים לא משקרי וא"כ אע"ג דקי"ל פרש"ף ג דאפי' ב' לא מהני מ"מ לדעת הש"ף ומהרש"ל דבדעבד מהני ה"נ מתקנת הגאונים דאפי' לכתח' יכול לחתום ע"פ שנים כמ"ש לעיל לדעת הרשב"ש א"כ ה"ה אפי' קרובים מהני ומה גם לטעם שכ' הרשב"א דה"ט דלא הוי עד מפי עד משום דנהו גילוי מלתא בעלמא ומדמה לה לההיא דפרק החולץ דאשתמודענוהי וכו' דבההיא אפי' קרוב פשר ואע"ג דהרשב"א כ' טעם זה אליבא דרבנן ואנן קי"ל פרש"ף ג כפסק מרן מ"מ לדעת הש"ף ומהרש"ל דבעבד מהני א"כ אפילו קרוב מהני דהא מאי דמקשרי רבנן לכתחילה ה"ה לרשב"ג בדעבד וכן לדעת הרשב"ש דס"ל דמתקנת הגאונים

מְכַשְׂרֵי אֲפִילוֹ לְכַתְחִילָהּ א"כ הַדֵּר דִּינָא פְּרַבְנִן וְכַשֵּׁר אֲפִילוֹ קְרוּב מֵהַדָּ טַעְמָא שְׂכֵי הַרְשָׁבָא: וְדַע דְּבַעֲיָקֵר דִּין זֶה שֶׁפְּתָבוּ הַגָּאוֹנִים אֵי אַמְרֵי אַקְרִי וְכוּ' סְמְכִי וְאֵי לֹא אַמְרֵי הָכִי דִּינִיקָא בְּסֵהֲרוֹתֵיהּוּ ע"פ אֵי מְכוֹנְנֵי אַשְׁטֵר מְקַיָּמִי לְהוּ כְּתַב הַסֵּמ"ע בְּפַרְיֵשׁ כְּתַבְתִּי דְּשׂוֹאֲלִין אוֹתוֹ נְמִי אֵי מְקַרִי מִתְחִין לְמֵאן דִּינְדְּעֵי לְמְקַרִי דְּאֵי אַמְרֵי דְּלֹא יִהְיֵב לְמְקַרִי הוּ"ל חֲתִימַת דִּינִיָּהּוּ מִתְחִין בְּפִיֶסוּל וְלֹא מִתְכַשְׂרֵי בְּמַה שֶׁמְבִינֵי עַנְיֵן הַשְּׁטֵר וְכוּ' אֲבָל כְּשֶׁאַמְרוּ בְּעַצְמָן קוֹדָם שֶׁשְׂאֵלוֹ לְהַב"ד דְּאֶקְרִי לִי מוֹקְמִי לִי אַחְזָקְתִּי דִּהְאֵמַת אַתֶּם דְּאֶקְרִיו לִי וּמִש"ה א"צ לְדַקְדַּק בְּהוּ אֵי מְכוֹנְנֵי אַשְׁטֵר ע"ש וְאִח"ה אֵין נִרְאָה טַעַם בְּזֶה דַּמ"ש אֵי אַמְרֵי אֵינְהוּ מֵעַצְמָן אַקְרִי לִי דַּא"צ לְדַקְדַּק בְּהוּ אֵי מְכוֹנְנֵי אַשְׁטֵר אֲבָל כְּשֶׁלֹּא אַמְרוּ מֵעַצְמָן אֲלֵא עַד דְּשִׁיילֵנְהוּ צְרִיךְ לְדַקְדַּק בְּהוּ וְאֵע"ג דְּבַתֵּר דְּשִׁיילֵי לְהוּ אַמְרֵי דְּאֶקְרִי לִי וְכוּ' אַפ"ה אֵי לֹא מְכוֹנְנֵי עֲדוּת בַּע"פ אִמ"ש בְּשֵׁטֵר נְפִסַל הַשְּׁטֵר דְּאֵי חֲזִינֵי דְּלַמ' מְשַׁקְרֵי בְּשֶׁלֹּא אַמְרוּ מִתְחִילָהּ א"כ הַשֵּׁת נְמִי דְּשִׁיילֵי לְהוּ מַה תּוֹעֵלַת בְּשֶׁאֲלָהּ זֹו כִּינֵן דְּאֵיכָּא לְמִיחַשׁ דְּלַמ' מְשַׁקְרֵי: וְהֵנָּה הַשְּׁטֵר דְּדַחַה דְּבִרֵי הַסֵּמ"ע וְכוּ' אֲלֵא נַר' דְּאֶפְי' לֹא אַקְרִיו וְסְמְכִי אַמְלִוּהּ גּוֹפִין וְהֵאָמְנוּ לוֹ נְהִי דְּלֹא הוּ"ל לְחַתְּנוֹם לְכַתְחִין דְּדִלְמ' יֵשׁ זִיוָף בְּשֵׁטֵר מ"מ כִּינֵן דְּמְכוֹנְנֵי אַשְׁטֵר וְהַשְּׁטֵר אֲוֹמְרִים שֶׁהַשְּׁטֵר כָּשֵׁר וְאֵלוֹ הֵיזוּ נוֹתְנִים לְמֵאן דִּינְדְּעֵי לְמְקַרִי הֵיזוּ חוֹתְמִי כָּשֵׁר הַשְּׁטֵר כִּינֵן דְּהַשְּׁתָּא לֹא נַעֲשָׂה שׁוֹם זִיוָף ע"ש וּבַתְּשׁוּ הַרִי"ף סִי רַכ"ה כ' וְז"ל מִי שֶׁחֹתְמוֹ בְּשֵׁטֵר וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ לְקֵרוֹתוֹ מְנַגְדִי לִי וְאִם בָּא אוֹתוֹ שְׁטֵר לַב"ד יְדַקְדַּק אַחַר אוֹתוֹ עַד וְרוֹאֶה אִם כִּינֵן אוֹת' עֲדוּת מְכוֹנְנַת אַע"פ שֶׁאֵינוֹ יְכוֹל לְקֵרוֹת הַשְּׁטֵר יְכַתֵּב אוֹתוֹ מִפִּי שְׂלֵא יְפַסִּיד בַּעַל הַשְּׁטֵר אֶת מְמוֹנוֹ וַיִּקְרַע אוֹתוֹ שְׁטֵר שֶׁאֵין מִן הַדִּין לְשִׁירוֹ וְאִם לֹא יָדַע לְכַוֵּן הַעֲדוּת ע"פ כְּמוֹ שֶׁהִיא כְּתוּב' בְּשֵׁטֵר הָרִי אוֹת' עֲדוֹ בְּטִלָּה וְאוֹתוֹ שְׁטֵר בְּטִל עַכ"ל וְנַר' דְּדוֹק' לַעֲנֵן שֶׁיִּקְרַע אוֹתוֹ שְׁטֵר הָא' שֶׁאֵין מִן הַדִּין לְשִׁירוֹ אֲבָל מ"מ אוֹתוֹ שְׁטֵר שְׂכוֹתְבֵי ב"ד מִפִּי הוּא בְּמִקּוֹם הַשְּׁטֵר הָא' קָאֵי וְאַפְי' לַעֲנֵן זְמַן שֶׁל רֵאשׁוֹן אַע"פ שֶׁקּוֹרְעֵי שְׁטֵר הָא' אַפ"ה לֹא אֵיבִד זְמַן שֶׁנִּכְתַּב בּוֹ הַשְּׁטֵר הָא' שֶׁנִּקְרַע וְנ"מ לְגַבּוֹת מְשַׁעֲבָדֵי אַפִּי מֵאוֹתוֹ זְמַן הַפְּתוּב בְּשֵׁטֵר הָא' דְּאֵין הַשְּׁטֵר הָא' נְפִסַל לְגַמְרֵי אֲלֵא שְׂלֵא נִחְתַּם בְּדִינוֹ בְּמַה שְׂלֵא יָדַע לְקֵרוֹתוֹ אֲבָל מ"מ שְׁטֵר גְּמוּר הוּא וְקָלָא אֵית לִי וְטֵרִיף אַפִּי מְשַׁעֲבָדֵי מֵאוֹתוֹ זְמַן הַפְּתוּב בּוֹ וְכֵן מְבוֹאֵר בַּתְּשׁוּ הַגָּאוֹנִים ח"ב ש"ז סִי ו' עַל שְׁטֵר שֶׁחֲתַמוּ עָלָיו וְנִמְצָא א' מֵהֵן אֵינוֹ יוֹדֵעַ לְקֵרוֹתוֹ אַע"פ שֶׁזֶּה הָעֵד שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ לְקֵרוֹ שְׂלֵא כִּינֵן עֲשָׂה אוֹתוֹ הַשְּׁטֵר כָּשֵׁר וְכוּ' וְעַכְשָׁיו שֶׁא' מֵהֵן אֵינוֹ יוֹרֵעַ לְקֵרוֹת כֶּף עוֹשִׂין לוֹ ב"ד כּוֹתְבֵי מִפִּי וְחוֹתְמִי וְעֲדוּתוֹ מִצְטַרְפַּת עִם עֲדוּת הָאֲחֵרִים ע"ש וּמ"ש דְּאוֹתוֹ הַשְּׁטֵר כָּשֵׁר אֵין הַכְּפוּנָה שֶׁאוֹתוֹ הַשְּׁטֵר עֲצָמוֹ מִתְקַיָּים שֶׁהָרִי כִּינֵן שְׂכ"ד כּוֹתְבִים עֲדוּתוֹ פְּשִׁיטָא וְדַאי שֶׁאֵין מִן הַדִּין לְשִׁירוֹ וְקוֹרְעֵי אוֹתוֹ כַּמ"ש הַרִי"ף אֲלֵא דַר"ל דְּכָל הַעֲנֵינֵן הַפְּתוּב בְּאוֹתוֹ שְׁטֵר חָשׁוּב כְּשֵׁטֵר כָּשֵׁר וְלַפ"ז מְבוֹאֵר דְּלַעֲנֵן דִּינָא אַפִּי יָדְעֵי וְדַאי דְּלֹא אַקְרִיו כִּינֵן שֶׁעֲדוּתוֹ בַּע"פ מְכוֹנְנַת אִמ"ש בְּשֵׁטֵר מְקַיָּמִי הַעֲדוּת כְּדַעַת הַשְּׁטֵר אֲבָל מ"מ מְקַרְעֵי לְשֵׁטֵר הָא' דְּוִיקָא אֲבָל עֲדוּת זֹו קַיָּיֵמַת וְדִלָּא כַּהַסֵּמ"ע דַּס"ל דְּכָל שְׂלֵא אַמְרוּ דְּאֶקְרִיו לְמֵאן דִּינְדְּעֵי לְמְקַרִי אוֹת' עֲדוּת בְּטִלָּה לְגַמְרֵי וְעִינֵן לְה' ט"ז: מִיָּהוּ כְּתִישׁוֹ הַגָּאוֹנִים הַיְשָׁנוֹת סִי רַל"ח כ' וְז"ל לֹא הַתִּירוּ לְחַתְּנוֹם עֲדִים שֶׁאֵינֵן יוֹדְעֵי לְקֵרוֹת אֲלֵא בְּגַט אִשָּׁה אֲבָל בְּשֵׁטֵר אַחַר אִם אֵינֵן יוֹדְעֵי לְקֵרוֹ וְחֲתַמוּ בּוֹ הַשְּׁטֵר הַהוּא פְּסוּל וְכוּ' ע"ש וּמְדַבְּרֵי מְבוֹאֵר דַּע"כ מְיִירֵי כְּשֶׁאֲחֵרִים קוֹרִין לְפָנָיו שְׂהָרִי כ' דְּלֹא הַתִּירוּ לְחַתְּנוֹם עֲדִים שֶׁאֵינֵן יוֹדְעִים לְקֵרוֹת אֲלֵא בְּגַט אִשָּׁה וּבְגַט אִשָּׁה וְדַאי דְּלֹא מִתְכַשְׂרֵי אֲלֵא בְּשִׁקְרֵי לְפָנֵיהֶּ דְּהָרִי תַּנְיָא בְּהַדְּיָא עֲדִים שֶׁאֵין יוֹדְעֵי לְקֵרוֹת אַחֲרֵי קוֹרִין לְפָנֵיהֶם וְהֵן חוֹתְמִין וְדוֹמְיָא דִּינְדָּה קְאָמַר אֲבָל בְּשֵׁטֵר אַחַר אִם אֵינֵן יוֹדְעֵי לְקֵרוֹת וְחֲתַמוּ בּוֹ הַשְּׁטֵר הַהוּא פְּסוּל מִשְׂמֵי דְּמְיִירֵי אַפִּי בְּשֶׁאֲחֵרֵי קוֹרִין לְפָנֵיהֶּ וְא"כ מְבוֹאֵר מְדַבְּרֵי דְּאֶפִּי חֲתַמוּ בְּדַעַבְד אִם אֵין הַעֲדִים יוֹדְעֵי לְקֵרוֹת.

אע"פ ששקתמו ע"פ אחרים שקורי לפניה אפ"ה השטר פסול וכ"ש היכא דלא אקריו פלל אע"ג דנמצאת עדות בע"פ מכוננת לעדות שבשטר אפ"ה אין עדות מתקיימת וצ"ל דפליגי הגאונים הללו עם דעת הגאונים שהביא בה"ע וצ"ע: ולענין דינא פיון דהרי"ף בתשו' ודעת הגאונים הנז"ל דהיכא דאינו יודע לקרות השטר וחת' בו אם עדותו שבע"פ מכוננת למ"ש בשטר מקיימי אות' עדות וכדעת הש"ך והכי נקטי אכל מ"מ מקרעי השטר הא' וכותבים ב"ד אחר פדעת הרי"ף: סימן ו' בדין עדות דקי"ל דאין מקבלי עדו' שלא בפני בעל דין אם עברו וקיבלו שלא בפני בע"ד אי מהניא עדות' או לא.

הנה בדבר זה נחלקו ראב"ן וריב"א דראב"ן מכשיר וריב"א פוסל כמו שהביא הרא"ש דבריו בפ"י דב"ק ונהביא ראיה מדאמ' בכתובות אין מזימי הערי' אלא בפניה ומבחישי העדים שלא בפניה והזמה שלא בפניה נהי דהזמה לא הניא הכחש' מיהא הניא פי' מבחישי את העדים שלא בפניה דהכחש' לא הני לחוב את העדים אלא חוב בע"ד נהרי הוא לפנינו וכו' וקאמ' שלא בפניה אפי' בדעבד לא הני הזמה ע"ש הרי מבוארדס"ל דאין.

עדות הראשונים מוזמת פלל אלא עדות מוכחש' היא כמו בקל תרי ותרי דעלמא ומן האמור יש לתמוה עמ"ש הריב"ש בתשו' סי' רס"ו ונ"ל דמאי דאמרי' אין מזימי את העדי' אלא בפניה זהו לחייבם בגוף או במזון מנעשיתם לו כפאשר זמם וטעמא משום דכתיב והועד בבועלו אמרה תורה יבא בעל השור ויעמד על שורו דמה"ט אמרי' בפ' הגוזל בתרא אין מקבלין עדות שלא בפני בע"ד אכל לבטל עדות' לא דכיון שהמזימי מעידי' בגופ' של מזימי' והתור' האמינת' הרי הם כאלו פסלום בגזלנות ובשאר פיסו' הגוף שיכולי' לפוסלן ולבטל עדות' אפי' שלא בפניה וכו' ופסולי' הם לכל עדות שבתורה.

וכן נר' מל' רש"י שכ' נהי דהזמ' לא הניא לעונש' לא נפש ולא ממון. הכחשה הניא לבטל עדותם את"ר עש"ב וילפי מ"ש ריב"א מבואר דהעדי' לא נפסלו פלל פיון דעדו' ההזמה נתקבלה שלא בפניהם: ובר מן דין דברי הריב"ש מצד עצמ' הם.

תמוהים דכיון דהעדים נפסלים לעדות ע"פ עדות המזימי' שהעידו שלא בפניה' א"כ הרי נתקבלה העדות שלא בפניה' לענין זה ושו"ר להש"ך בס"ס. ל"ח שכ' ע"ד הריב"ש ונ"ל גם.

מה שהביא ראיה מהרב"ן שפיסל בשמתו ואמרו גזלני' הם. י"ל דש"ה שמעיד' על גופ' של עדים שהם גזלני' משא"כ הכא ע"כ וצ"ע דה"נ כשאמרו עמנו הייתם הרי הם כאלו אמרו להם שפסולי' עדות הם פיון שהעידו שקר מה שלא ראו והו"ל נמי שמעיד' על גופ' של עדים כמ"ש הריב"ש ומהרימ"ט בתשו' חא"ה סי' נ"ז ע"ש עוד כ' הש"ך ונ"ל דלדברי הריב"ש נ"ל שאין יכול לפוסלן שלא בפניה' לשבוע' וכו' דשבוע' הוא נוגע להם עצמ' ואין מחייבי' לאדם שלא בפניו משא"כ לעדו' דמ"ל.

בכף שפסולי' לעדו' ע"ש אשר עפ"ז יש ליישב דברי ריב"א במ"ש דהכחש' לא הני לחוב העדים אלא חוב בע"ד וכו' דמה שנפסלו לעדו' אינו חובה להם כמ"ש הש"ך. אלא דאעיקר' דברי הש"ך דחוקי' הרבה דלא מצינו כה"ג פיסול לחצאי' דפסולי' לעדו' וכשרי' לשבוע' וכה"ג פתבו התו' בפ' מרובה דע"ב ע"ב בד"ה אין לה' בו דנדאי דכיון דמשלמי' ממון ונהרגין כ"ש דנפסלי' דלא.

הימנינו רחמנא לחצאי וכו' ע"ש וה"נ דכות' דכיון דנאמני' לפונסלן לא אמרי' דנפסלי' לעדות
ובשרי' לשבועה: והנה מהרלנ"ח בתשו' סי' קל"א דחה דברי הריב"ש אלו דהנזמה שאני דחי'
הוא.

וכו' ואין לה בו אלא חידושו דהיינו בפניה' אבל שלא בפניה' לא ומהרימ"ט בתשו' הנ"ל כ' דלענין
פיסול עדו' לא חיי' הוא דהרי הוא פאלו מעידי' שפסולי' עדו' הם וכו' וכי אמרינן דחי' הוא היינו
להעניש' מה שחשבו להפסיד לזה פדכת' פאשר זמם ועל גוף המעשה איפא למימר דמאי תזית
דסמכת' אהני וכו' אבל לפונסלם מסבר' הנה לנו לפונסלם שלא בפניה' פאלו.

אמרו פסולים בגזלנותם הם ע"ש ומו"ה בס' עה"ש ח"מ סי' כ"ח אות י"ג תמה עליו מדאמרי'
בסנהדרין דכ"ז אמר רבא עד זומם מפאן ולהבא הוא נפסל מה"ט דחי' הוא דמאי תזית וכו' אבל
בגזלנותם למפרע הוא נפסל אלמ' דלענין פיסול עדות נמי הוי חיי' דאין נפסלי' למפרע ולא דמי'
לפיסול דגזלנותם וה"נ בעי' לפניה' ואע"ג דפסקי' התם פאבני' דלמפרע הוא נפסל מ"מ ס"ל דהוי
חיי' וכמ"ש מרן הכ"מ בפ"ח מה' עדות א"ד ע"ש ואח"ה דבריו תמוהים דאפתי י"ל דמאי דס"ל
לאבני' דהוי חיי' ה"ד להענישן גוף וממון אבל לענין פיסול עדות ה"נ דס"ל לאבני' דלא הוי חיי'
ומה"ט ס"ל דנפסלי' למפרע ולא.

הוי חיי' וה"נ ס"ל דלא הוי חיי' ג"כ לענין דלא בעי' לפניהם: אף אעיקר' אפתי יש לתמוה דכיון
דבעי' קבלת עדו' ל בפני בע"ד מדכת' והועד בבועלי' א"כ היכי מפסלי' לסהדי' בין בגזלנות' בין
בהנזמה שלא בפניהם וכ"ש דאיפא דררא דממונא דנפסלי' ג"כ לשבועה: אפר ע"כ נר' דס"ל
להריב"ש כמ"ש הרשב"א בחי' פ' בתר' דקמא וז"ל וקשי' לן אשמעתי' דהא אמרי' טעמא דאין
מקבלי' עדי' שלא בפני בע"ד משום דאמר קרא והועד בבועלי' וא"כ פי הנה הוא חולה או עדי'
שמבקשים ללקח למ"ה היא מקבלי' ונתור' אמרה והועד בבועלי' וי"ל דעיקר קרא לגבי שור
דהוא בדיני נפשות פתוב ובד"מ אסמכתא בעלמא ומדרבנן עכ"ל ומעתה י"ל דדוקא לענין ההנזמה
דאית בה מיתה או מלקות קפדי' דבעי' בפניהם משום דהויא דאורייתא ובממון נמי דהנזמה בעי'
בפניהם משום דלא מפלגי' בהנזמה גופה בין מיתה ומלקות לתשלומי' ממון אמנם הכא דלא דיני'
בהו דיני' הזמ' פלל מ"מ בדיעבד הו"ל עדות מיהא למפסלינהו להני סהדי' בין לעדו' בין לשבוע'
דבד"מ בדיעבד הוי' עדות פיון דאעיקרא.

אינו אלא מדרבנן כמ"ש הרשב"א ונראה שזה דעת ראב"ן הביאו המרדכי שכ' וז"ל מאחר
שמכשירי' לקבל העדות שלא בפני בע"ד ע"י אונס ש"מ דבדיעבד פשר פשר אפילו בלא אונס
דאי פסול בדיעבד אפי' בלא אונס א"כ באונס נמי לפסול ע"ש והיא דכתובות דמייתי' מינה ראיה
ריב"א הויא תיובתיה דקאמר בהדיא דאפי' בדיעבד לא.

הויא הנזמה ואולם לפמ"ש נחא דדוקא לענין הנזמה מפש הוא דבעי' בפניו משום דהויא דאורייתא
משו' דבדיני' הנזמה איפא מיתה ומלקות כמ"ש לעיל אבל לענין פיסול העדי' פיון דכבר העידו
שלא בפניהם הו"ל דעבד ואפסילו להו לסהדי' וכמ"ש.

ומיהו מרן הב"ר בא"ה סי' מ"ב כ' בשם מ"א וז"ל ועור אפי' היו פסולי' עדו' מדאורייתא אם לא
נתקבלה עדו' פיסולם בפניהם עדו' הפוסלי' בטלה ומי שהורה להחירה אם ידע שלא נתקבל עדו'
פיסולם בפניהם ראוי לנדותו ולהחרים וכו' ע"ש ועיין לה' כנה"ג שם הגב"י אות קע"ח שהביא
להקת הפוסקים בזה עש"ב: והנה מהרש"ל ב"ש"ש בפ' הגזל בתרא סימן ט' ובתשו' סי' י"א כ'

בשם המרדכי על ראית ריב"א מההוא דכתובות שיש דוחי שקל ענייני הנזמה חידוש הוא ולא גמרי מינה וכו' עליו מהרש"ל ואיני מבין דבריו נהי דעדי זוממי' הוי חידוש מטעם דתרי ותרי ניהו מאי תזית וכו' ולא בגמרי מינה.

לחיובא ולאחמורי אבל לפטורי ולקולא שפיר ילפי מינה מפסח ק"ו שאפי' עדי זוממי' מחייבינה ליה ק"ו בדוכת' אחריתי וכו' נראה מל' רש"י: בפ' כ"ה דק"ח גבי. בב"ח חי' הוא דדוקא חומרא לא.

ילפי מינה וכו' ע"ש ואפשר לומר דכיון דעיקר עדי זוממי' חי' הוא א"כ י"ל דלא תקמירה בו תורה גם לענן זה דמהני לקבל עדו' שלא בפניהם מה שהתמירה בהם תורה להאמין נגדם העדים השניים המזמי' אבל בעלמא דליכא חי' ה"נ י"ל דלא מהני אלא בפניהם: וכבר ראינו למו"ה בס' עה"ש בח"מ סי' כ"ח אות י"ג שתמה על מהרש"ל מדברי.

התו' בפ"ק דמ"ק ד"ח ע"א בד"ה נפק"ל וכו' שכ' ו' נ"ל וק"ק אליבא דר"י שמה שיש בחומרא חי' אין ללמוד קולא וכו' אלא דדפתי אגרי' בפ' כ"ה בב"ח חי' הוא ופיר"י דאר תרי ליה פולי יומ' בחלבא שרי וכי מבשל לי' אסו' והחידוש.

אינו מנהאיסור וכו' משמע פשהאיסור חי' אין ללמוד ממנו קולא ומה"ט הנה מיישב ריב"א והיא דעדים זוממים ע"ש הרי מבוא' מדבריה' דהיכא דהוי חי' לא ילפי מינ' אפי' לקולא ע"ש ואפשר ליישב דמאי דנר' מדברי התו' דאפי' לקולא לא גמרי' אינו אלא לר"י התם דאמ' מחי' לא גמרי' אמנם לרבי דפליג עליה דר"י התם הא ס"ל דילפינו טומאה דגופיה להתתין לו מטומאה דביתו וב"ש למאי דקאמר אפי' התם משמעו' דורשי' איכא בינייהו א"כ בין לר"י ובין לר' ילפי' טומאה דגופי' להתתין לו מטומאה דביתו כמו שבאר ה' קרבן אהרן בפ' טהרה ע"ש וכיון דלר' ילפי' מחי' לקולא פתני' קי"ל דהא קי"ל הלכ' כר' מחברו וטעמא דר' דילפי' לקולא הוא משום דאתי מק"ו כמ"ש מהרש"ל וכ"כ הריטב"א בהי' למ"ק ו' נ"ל ור"י מהתם לא גמרי' דחי' הוא ומיהו ר' סבר דכיון דחי' דהתם הוי לחומרא ואפ"ה אקיל בה רחמנא להתתין לו לדבר הרשו' שפיר ילפי' מינה דכ"ש מי שהוא קל ע"ש: והנה ראינו לה' ח"ה בתו' שם שכ' בכונת דבריהם במ"ש אלא דכות' אגרי' בפ' כ"ה וכו' משמ' פשהאיסור חי' אין ללמוד ממנו קולא ו' נ"ל ולא ידענא מאי קולא בעי למילף התם דהא טעם פעיקר דאורייתא בעי למילף התם מבב"ח דהיינו חומרא ואהא קאמר חי' הוא ואפשר לומר דהיא גופ' גילף בשאר איסורי' דאי תרי ליה פולי יומא שרי עכ"ד וצ"ע דהא מאן דקאמר התם דלא ילפי' מבב"ח ואפי' לקולא משום דחי' הוא הוא אפי' ואלו אפי' גופי' התם במ"ק ס"ל דלכ"ע בין לר' בין לר"י ילפי' דבר הקל מחי' וכדקאמר משמעות דורשי' איכא בינייהו וכמ"ש לעיל ולכאורה י"ל דהתם שאני משו' דהקולא עצמה שהיא אי תרי ליה פולי יומא וכו' היא החידוש וכדאיתא בפ' א"ע דמ"ד ע"ב ומאי חידוש' אי תרי ליה וכו' וע"ש בפירש"י וא"כ כיון דהקולא היא עצמה החי' אפי' ר' מודה דאין למדין אותה קולא מה שאין פן בהיא דמ"ק דהחידוש הוא החומרא מה שמטמאו אבני' אבל לענן המתנה דגופי' שהיא הקולא אה"ן דלמדין כיון דהחידוש אינו אלא בחומרא אה' ק' דא"כ לפ"ז מאי מיייתו התוס' ראיה מההיא דפ' כל הבשר דאין למדין קולא דדילמא שאני התם משום דהקולא עצמה היא החי' ומשו"ה אין למדין אמנם בכה"ג דהכא דהקולא אינה מחי' ה"נ י"ל דלמדין פי' ע"כ י"ל דכונת התו' פלפי' מ"ש הם עצמם בסנהדרין דכ"ז ע"א בד"ה אין ליה בו ו' נ"ל וי"מ דהא דקאמ' חי' לאו בפסולא דקמאי קאי אלא אהפשר' דבתראי וכלום' הנה לנו לפוסלו' פל' ב' פיתות וכיון דאיכא חי' לא ילפינו אר

לגבי הפסולי לְפָסוּלָן לְמַפְרַע וְכַהֲנֵי אֲמָרִי בַּפ' כ"ה דְּלֹא יִלְפִי טַעַם פְּעִיקָר מִבְּב"ח מְשׁוּם דְּאִיכָּא
בו חֵי בְּהִיתְרוֹ דְּאִי תְּרִי לִיהּ וְכוּ' ע"ש וּלְפ"ז י"ל שְׁזָהוּ פְּנִינַת הַתּוֹ דְּכַמוּ דְּהֵתָם בְּב"ח אֵין לְלַמּוּד
מִמְּנוּ חוּמְרָא דְּטַעַם פְּעִיקָר מְשׁוּם דְּאִיכָּא חֵי בְּהִיתְרוֹ קְוָלָא ה"נ לר"י אַע"ג דְּהֵאֲסוּר הוּא חֵי אֵין
לְלַמּוּד מִמְּנוּ קְוָלָא וְכ"כ בְּבִיאוּר דְּבְרִיָּהּ מוֹרְנוּ ה' בַּס' עַה"ש חֵי"ד סִי פ"ד אוֹת ז' וְכ"כ הֶרֶב
אַהֲלֵי יִצְחָק בַּחֵי לְסַנְהֶדְרִין בְּשֵׁם הֶרֶב הַמְּוָפְלָא עִיר וְקִדִּישׁ פְּמָהֲרִי וְרָקָא ז"ל ע"ש וּמַעְתָּה י"ל
שְׁלֹא הִבִּיאוּ הַתּוֹ הֵהִיא דַּפ' כ"ה אֶלָּא לְדוּגְמָ' בְּעֵלְמָא דְּכַמוּ דְּהֵתָם אֵין לְלַמּוּד מִמְּנוּ חוּמְרָא מְשׁוּם
דְּאִיכָּא בְּהִיתְרוֹ קְוָלָא ה"נ ס"ל לר"י דְּאַפִּי הֵיכָא דְּהֵחָזִי הוּא חוּמְרָ' אֵין לְלַמּוּד מִמְּנוּ קְוָלָא אַף
אַפְתֵי עֲדִינָן קֶשֶׁה לַפְמ"ש הֵרִיטְב"א דר"י סוֹבֵר פִּינּוּ דְּהֵחָזִי דְּהֵתָם הוּא לְחוּמְרָא שְׁפִיר יִלְפִי מִינְהָ
דְּכ"ש מִי שְׁהוּא קַל א"כ גְּבִי בְּב"ח נְמִי דְּהֵחָזִי הוּא לְקוּלָא דְּאִי תְּרִי לִיהּ וְכוּ' א"כ אַמַּאי לֹא יִלְפִי
מִינְהָ הַחוּמְרָא בְּט"כ בַּמַּכ"ש וְצ"ע: וְהִנֵּה בְּנִדְרִים ד"ד ע"א אַמַּאי דְּפְרִיָּהּ בַּגְמ' נְעוּד הַאי חֵי לְחוּמְרָ'
הוּא וְכַתְּבוּ הַתּוֹ וְנ"ל אַע"ג דְּבְדִנְכֶתָ' אַחְרִיתִי אַמ' חֵי אַע"ג שְׁהוּא לְחוּמְרָ' פְּגוּן גְּבִי עַד זֹמָם מִיהוּ
הֵכִי פְּרִיָּהּ כ"ש שְׁיֵשׁ לְנוּ לֹמֵר שְׁהוּא בְּכָל תְּאַחֵר מ"ש דְּשְׁאָר חֲטָאוֹת ע"כ וְהִנֵּה מ"ש פְּגוּן גְּבִי עַד
זֹמָם פְּנִינָתָם עַל הֵהִיא דְּסַנְהֶדְרִין דְּאַמֵּר רַבָּא עַד זֹמָם מְפָאן וְלִהְבָּא הוּא נְפֹסֵל מְשׁוּם דְּעַד זֹמָם
חֵי הוּא וְכוּ' וּפִירֵשׁ"י חֵי הוּא שְׁנַפְסָלִים שְׁנִים בְּשָׁבִיל שְׁנִים וְכוּ' ע"ש דְּמְבַנְיָר מְדְּבָרֵי דְּהֵחָזִי הוּא
מַה שְׁנַפְסָלִים הַא' וְאֵהָא ק"ל לְהַתּוֹ דְּכִי הֵיכִי דְּהֵתָם חֵי חוּמְרָ' הוּא מַה שְׁנַפְסָלִים הַא' וְאַפ"ה
קְאָמֵר דְּאֵין מוֹסִיפִים עֲלֵיהָ חוּמְרָ' אַחְרִיתִי מְשׁוּם דְּחֵי הוּא ה"נ הֵכָא דְּאֵין מִחְמִירִי עוּד בְּנִזִּיר
לְעִבְרָא בְּב"ת מְשׁוּם דְּחֵי הוּא וְאֵהָא תִי דְּהֵכָא שְׁאֲנִי שְׁיֵשׁ לְנוּ לְלַמּוּד חוּמְרָ' זוּ דְּב"ת מַכ"ש דְּשְׁאָר
חֲטָאוֹת מְשַׂא"כ הֵתָם וְצ"ע דְּהֵתָם נְמִי גְּבִי עַד זֹמָם אַמַּאי לֹא יִלְפִי בַּמַּכ"ש בְּשְׁאָר פְּסוּלֵי עֲדוּת
דְּנַפְסָלִי לְמַפְרָ' פְּגוּן שְׁהַעֲיָדוּ עֲלֵיהָ בְּגוֹלְנוֹת' אוּ בְּשָׁבוּעַ' שְׁוֹא וְכִיּוֹצֵא וַא"כ כ"ש עֲדִים זֹמְמִין
דְּהַחְמִיר בְּהֵם תוֹרָה לְעוֹנְשָׁם בְּגוֹף אוּ מְמוֹן דִּישׁ לְנוּ לֹמֵר גַּם פֶּן שְׁפּוֹסְלִין גַּם לְמַפְרַע וְתוּ ק' דַּא"כ
אַמַּאי לֹא יִלְפִי מִבְּב"ח לְעֵלְמָא בַּק"ו וְיֵמָה בְּב"ח שְׁהַקְלָה בּוּ תוֹרָה דְּאִי תְּרִי לִי אַפ"ה הַחְמִיר' בּוּ
תוֹרָה לְאִסוּר ט"כ כ"ש שְׁאָר אִיסוּרִים דְּהַחְמִירָה בּוּ תוֹרָה דְּכַבוּשׁ אִסוּר כ"ש דִּישׁ לְהַחְמִיר בְּהֵם
לְאִסוּר ט"כ וְלָזָה אֶפְשָׁר לֹמֵר דִּישׁ לְחַלֵּק בֵּין הֵיכָא שְׁאֲנִי רוּצִים לְלַמּוּד בּוּ מְעֵלְמָא אַה"נ דִּילְפִינָן
בִּיהּ בַּק"ו אֲמַנְם לְלַמּוּד מִמְּנוּ לְעֵלְמָא ה"נ דְּלֹא יִלְפִי פִינּוּ דְּחֵי הוּא אַף קוֹשְׁנִי קְמַיִתָא ק' וּמִיהוּ
עִיקָר קוֹשְׁיָתָם ע"פ דְּבְרֵי הַתּוֹ דְּסַנְהֶדְרִין ל"ק דִּי"ל דְּהֵתָם שְׁאֲנִי דְּקָאֵמֵר חֵי הוּא מְשׁוּם דְּהֵחָזִי הוּא
לְקוּלָא מַש"ה אֲמָרִי הוּא חֵי וְאֵין מוֹסִיפִין עֲלֵיו חוּמְרָא אַחְרִיתִי אֲבָל בְּהֵהִיא דְּנִזִּיר דְּהֵחָזִי הוּא
לְחוּמְרָא דְּאַפִּילוּ לֹא אֲמַר אֶלָּא הִרְבִּינִי נִזִּיר מִהַחֲרָצוֹן הֵוִי נִזִּיר בְּכָל אַה"ן דִּילְפִינָן בִּיהּ חוּמְרָא אַחְרִיתִי
דְּשְׁאָר חֲטָאוֹת דְּעוֹבֵר בְּב"ת וּבְהֵכִי יֵשׁ לִישָׁב מַה שְׁהַקְשׁ מו"ה שָׁם בִּי"ד הֵהִיא דְּנִדְרֵי דְּקָאֵמ'

פסקו הטור ומרן בסי' ע"ש אמנם לענין לחזור אותם העדים עצמם ולהעיד לפני בע"ד הנה מרן
הביא בשם הר"ם האר"ן והריב"ש דחזרתי ומעידים לפני בע"ד ע"ש והנה מהריב"ל ח"ג
סי' ק"ב עמד בתקירה זו והביא ראיה ממ"ש הרשב"א בתשו' סי' א' א"רצ"ג שאע"פ שהתחיל
לומר שלא בפני בעלה אין אומרים וכו' מתחלתה לא היתה נאמנת והשתא עבודת לאחזוקי שקר'
וכו' ע"ש ולא ראיה ממ"ש הריב"ש בתשו' סי' קכ"ז על האומרת לבעלה שאין לו גבורת אנשים אם
אמרה פן שלא בפני בעלה אפילו תאמר אח"כ בב"ד בפני בעלה אולי היתה מעיזה בפני בעלה
פדי להחזיק דבריה ע"ש נראה שחולק על תשו' הרשב"א הלזו וכ"כ הכנה"ג בא"ה סי' קנ"ב
הגב"י אות ד' ע"ש: איברא דהריב"ש עצמו בתשו' סי' ק"ח הביאה מרן הב"י בסי' כ"ח פתב
בהדיא שאם נתקבלה עדו' שלא בפני בע"ד צריד שיקובל העדות בפעם שנית הרי דס"ל
להריב"ש דלא חיישי לאחזוקי שקרייהו וכ"כ עוד בסי' קע"ו ע"ש ומהתימ' על הכנה"ג שלא
נתעורר בזה והנרא' לנישב דע"כ לא כ' הריב"ש דעביד' לאחזוקי שקר' אלא דוקא בכה"ג דהיא
דסי' קכ"ז דאין לו גבורת אנשי דאמרו פן בפני רבים בפרסו' גדול וכמ"ש הריב"ש שם ומש"ה
צינוד לומר דלהחזיק דבריה אמרה פן משא"כ בעלמא גבי עדו' ושו"ר שכ"כ ה' נתיבות משפט
דרנ"ז ע"ד לנישב תשוב' הריב"ש הלזו עם תשו' הרא"ש שהביא הב"י בא"ה סימן י"ז דמבאר
דס"ל דלא אמרי עבידא לאחזוקי שקרא אלא דוקא בנשאת ע"ש וכבר פתבנו דמנכרחים אנו
לחלק מפת תשו' הריב"ש דסתראי ניהו: אמנם עיקר הרא"ש שהביא מהריב"ל מדברי הרשב"א
דלא אמרינו עבידא לאחזוקי שקרא אחיה"מ אינה ראיה דש"ה דלא אמרי' הכי הוא משום חומר'
דא"א דלהפקיע עצמה מבעלה ולהתיר עצמה לעלמא בלא גט הא וראי בכה"ג לא אמרינו
דלאחזוקי שקרא משא"כ בשאר עדויות של ממונ' יש מקום לומר דאיכא למיחש לאחזוקי שקרא
ובהכי אין ראיה גם מה שהביא מהריב"ל מדברי הרא"ש ומהטור בסימן קנ"ב ע"ש והנה מתשוב'
הרשב"א הלזו יש לדקדק עמ"ש מו"ה בס' עה"ש ח"מ סי' כ"ח אות י"ד דלפמ"ש הרשב"א בתשו'
ח"ב סי' שע"ו דאין מקבלים עדו' בפני בע"ד גזירת הפתוב היא ולא משום דחיישי לעבור נראה
דאם חוזרים ויעידו בפניו דמקבלי עדות ע"ש ואחיה"מ אין צורך לנה דבלא"ה אפילו נימא
דהרשב"א ס"ל דטעמא משום דחיישי לשקרא מ"מ כבר גילה דעתו הרשב"א בהיה תשובה
דסימן א"ל רנ"ג שהביא מהריב"ל דלא אמרי' עביד' לאחזוקי שקרא אמנם לפמ"ש לעיל דהתם
שאי משום חומר' דא"א א"כ אין ראיה מהתם לעדו' דממונ' וע"ע למו"ה שם בסוף דבריו: והנה
הרשב"א בתשו' דסי' א"ל רנ"ג הביא ראי' לדבריו דאע"פ שהתחיל להעזי פניה שלא בפני בעלה
אם חזרה ואמר' בפני בעלה אין אומרי' מתחלת' לא היתה נאמנת והשתא עביד' לאחזוקי שקרא
מדאמרי' בפרק ב' דכתובו' דכ"ב ב' אומרים נתגרשה וב' אומרי' לא נתגרשה אפילו נשאת תצא
ופריד ומי חציפא פולי האי והאר"א וכו' ומשני פיון דאיכ' עדים דמסיני' לה מעינ' ומעינ' ולא
משני דכיון שהתחילה להעזי שלא בפני בעלה אף כשיבא בעלה מעיזה בפניו את"ד ומבאר
מדבריו דאפילו בנשאת ובא בעלה וא"ל גרשתני נאמנ' דהתם בגמ' בנשא' איירי ושא לא כדע'
הרא"ש דס"ל דבנשא' מעיזה פניה שלא תעש' עצמה זונה וכבר ה' מהר"א ששון בסי' י"ח תמה
על הרא"ש מה יענה בראיית הרשב"א הלזו ועיני לה' נת"מ דרנ"ז ע"ג מה שגדחק בזה ולנו י"ל
כלפי.

מ"ש הרשב"א הובא בש"מ וז"ל ומי חציפא פולי האי והאר"א וכו' אע"ג דר"ה לא אמר אלא
בפניו אבל בשלא בפניו לא הקשה מדקאמ' ר"ה שאינה מעיזה בפניו ומתירין אותה לכתחילה על

סמך זה הול"ל שלא בפניו נמי אם נשאת מיהא לא תצא ואהדר' ליה פניו דאיכא סהדי דמסייעי לה מעינ' ואפי'.

שלא בפניו והלכה אפי' נשאת תצא עד פאן לשונו ומתבאר מדבריו דמפרש דמאי דפריה בגמרא ומי חציפא פולי האי הוא אעיקרא דמלתא דאיירי דאמרה גרשני ועמדה ונשאת ואהא פריה ומי חציפא פולי האי מדר"ה דכי היכי דאד"ה דבפניו אינה מעינ' ה"נ אפילו שלא בפניו היכא דכבר נשאת לא תצא ומשני ה"מ היכא דליכא סהדי דמסייעי לה וכו' ולפי שיטה זו אין פאן ראיה ודו"ק ועיין להרב שע"ה רפ"ט מהלכות אישות דין י"ב ועיין לה' כנה"ג בא"ה סי קנ"ב הגה"ט: סימן ז' על שטר עסקא שכתוב בו נאמנות מפני שלא יוכל לומר החזרתה.

כתב מהר"ם אלשקאר סימן י"ג דאף ע"ג דשט"ח שכתוב בו נאמנות מפני אינו יכול לטעון פרעתי ה"כ דהוא שטר עסקא דפלגא מלנה ופלגא פקדון אינו נאמן אלא על חלק המלנה בלבד אבל על חלק הפקדון לעולם מצי המקבל לטעון פרעתי ונשבע היסת ונפטר משום דגבי פקדון יכול לטעון פרעתי במגו דנאנסו ע"ש איברא דבפ' המוכר מסקי' דאפילו הפקיד אצלו בשט' נאמן לומר החזרתיו לה במגו דנאנסו אף מ"ש הרב דנשבע היסת ונפטר הן דברי תימה שהרי כ' הטור בסי' רצ"ו וז"ל אפי' הפקיד אצלו בשטר נאמן לומר החזרתה לה במגו שיכול לומר נאנסו אבל צריף לישבע שבועה דאורייתא בנקיטת חפץ כאלו היה נשבע אלו היה טוען נאנסו וכ' מרן הב"י דכ"כ הרי"ף והרמב"ם ע"ש וכ"כ מרן והלבוש וכ"ד הב"ח ע"ש מיהו הש"ף שם העלה דאינה שבועה דאורייתא ממש אלא דהויא שבועה חמורה בנקי' חפץ ע"ש: גם מ"ש הרב דהכא בשטר עסקא דפלגא מלנה ופלגא פקדון אינו נאמן אלא על חלק המלנה בלבד אבל על חלק הפקדון לעולם מצי המקבל לטעון פרעתי וכו' יש לתמוה עליו שהרי כתב הטור בסי' ק"ח ס"ז וז"ל הוציא על היתומי' שטר עסקא החצי יש לו דין מלנה ונשבע ונוטל והחצי יש לו דין פקדון ואינו נוטל אפילו בשבועה שאלו היה אביהם חי.

הנה יכול לטעון החזרתה במגו דנאנסו אבל אם אין יכולים לטעון להם שהחזיר וכו' פגון שהמני' לבעל העסקא פל אימת דאמר שלא החזיר חייבים וכו' ע"ש הרי מבואר דהיכא דליכא נאמנו' מפני שאינו יכול לטעון החזרתה במגו דנאנסו וכן מבואר דעת הרשב"א בתשו' סי' אלף ב' והביאה מרן בסימן ע"א וז"ל עוד השיב בשטר פקדון שהיה בו נאמנות כתוב בלשון הזה והאמינו לו ולב"כ וכו' בעיקר המעות המופקדים נאמנות סתם ומאי בעיקר המעות דקאמ' אלא ודאי אינו אלא שלא יטעון בעיקר הפקדון אמנה היו דברינו או רבית וכו' ע"ש מבואר מדבריו דאי הנה כתוב נאמנות סתם שאינו יכול לומר החזרתה במגו דנאנסו וכ"כ עוד בתשובה אחרת הביאה מרן שם וז"ל מה ששאלת אם ראובן נאמן לומר החזרתה במגו דאי בעי אמ' נאנסו דבר ברור הוא זה דהאמינו כב' עדים פשרים וכו' אינו נאמן במגו דנאנסו וכו' ע"ש ויש לתמוה על הרב כנה"ג בסי' רצ"ו הגה"ט אות י"ז שהביא תשוב' זו מהרשב"א כ"י ולא זכר שפבר הביאה מרן בסימן ע"א הרי מבואר דאפי'.

בשטר פקדון אם יש בו נאמנות לא מצי טעין החזרתה במגו דנאנסו ונראה לומר דשאני נדון מהר"ם אלשקאר דהנאמנות הוא סתם ואינו מפני ביקאי נמי על חלק הפקדון ומש"ה יש לצדד ולומר דלא קאי הנאמנו' אלא על חלק המלנה אבל על חלק הפקדון דיכול לפטור עצמו במגו דנאנסו לא הימני' והטור בסי' ק"ח מייירי שכתוב נאמנות מפני אף על חלק הפקדון ובהכי ל"ק נמי מהיה דהרשב"א דמייירי דהשטר פולו אינו אלא פקדון וא"כ ודאי דהנאמנות קאי עליו

ומש"ה אינו נאמן במגו דנאנסו אף מדברי הרדב"ז בתשו' ד' ויניציא סי' תקל"ד נראה דס"ל דהנאמנות קאי נמי על חלק הפקדון ע"ש ואפ' דהיא התשו' שרמז הכנה"ג ע"ש: סימן ח' על שטר שכתוב בו נאמנו סתם שהאמין הלנה למלנה אם הוא נאמן גם על הפרעון.

הנה בתשו' הרשב"א ח"א סי' תתקצ"א ובהביאה מרן הב"י בסי' ע"א נראה דס"ל דבנאמנות סתם אינו נאמן על הפרעון שהרי פתב וז"ל בשטר שכתוב בו שתהא נאמן עלי בכל ענייני שטר זה שאין הנאמנו אלא בענייני השטר ממש כגון שזה אומר מנה הכתוב פאן פבר נתתיו לך וזה טוען לא קבלתי וכו' אכל שיהא נאמן לומר לא נפרעתי אינו נאמן שאין זה מענייני השטר אלא א"כ כ' לו נאמנות מפו' וכו' הרי מבואר דכל שלא כתב נאמנות מפו' לא קאי על הפרעון וכן דקדק מהריב"ל ח"א סי' ק"ה עש"ב.

אף ראינו לה' לח"ר סי' י"ד שהק' לדברי מהריב"ל מתשו' אחרת להרשב"א שהביאה מרן שם בסמוך ונראה גבי שטר פקדון שכתוב בו והאמינוהו בעיקר המעו' וכו' והשיב דמשום שאמר בעיקר המעות ודאי שאין בכלל אותו נאמנו פרעון אלא אמנה או רבית ואלו האמינוהו אף על הפרעון הי"ל לכתוב נאמנות סתם ע"ש משמע דבנאמנות סתם מהני ולדבריו נמצא דב' תשו' של הרשב"א סותרות זא"ז ודחה דברי מהריב"ל והשיב דשאני שהוא שטר' דכתוב בו ענייני שטר זה וכיון דכתוב בו ענייני שטר זה אית ליה להרשב"א דגרע דאין הפרעון מענין השטר אבל היכא דכתוב נאמנות סתם מועיל ודאי אליבא דהרשב"א ואח"ה ליתא שהרי הריב"ש סוף סי' תצ"א כ' וז"ל אמנם צריך לעיין בלשון הנאמנות הכתוב בשטר אם כתוב בו בפ' שיהא נאמן לומר לא נפרעתי או כתוב בו סתם או פל קצר אם נקשר בלשון השטר עם ענייני הפרעון שאל"כ יש לספק שפא לא האמינו אלא בענייני השטר עצמו כגון אמנה וכו' אבל על ענייני הפרעון לא האמינו ודברי הרשב"א בתשו' נוטים פן עכ"ל הרי דס"ל להריב"ש בדעת הרשב"א דבנאמנו סתם לא מהני אלא שיש לדקדק בדברי הריב"ש שכ' ודברי הרשב"א בתשו' נוטים פן שהרי הדבר מפורש פן בדברי הרשב"א וכדדייק לה מהריב"ל ויכבר הקשה פן הרב תורת חסד סימן קמ"ד ע"ש והנראה דהריב"ש פא לאפוקי מדברי ה' לח"ר שכ' דשאני ההיא דהרשב"א דכיון שכתב בכל ענייני שטר זה דגרע דאין הפרעון מענין השטר ולכך כ' דדברי הרשב"א נוטי' פן ושור' לה' בעי חיי חח"מ ח"ב סי' ע"א שכ"כ אלא שהק' דמנ"ל להריב"ש שדעת הרשב"א נוטה שאף בנאמנו סתם לא האמינו על הפרעון נימא דדוקא בדכתב שתהא נאמן על ענייני שטר זה לא האמינו אף על הפרעון אבל נאמנות סתם אף על הפרעון האמינו וכמ"ש בפ' בתשו' אחרת דאלו אף על הפרעון האמינו הו"ל לכתוב נאמנות סתם וכו' ע"ש ואפשר שדעת הריב"ש בתשו' ח"ב סי' ש"י אשר מונה קוצרו בח"א סי' תתקצ"א שהביא מרן הב"י וז"ל אהה לא הודעתני לשון זה באיזה ענין בשטר נקשר שאלו כתו' בשטר בענין הפרעון אפשר שהאמינו על הפרעון ועל תשו' זו כתב הריב"ש ודברי הרשב"א נוטי' פן דמשמ' דדוקא בכה"ג שנקשר הנאמנו בענין הפרעון או דאפש' שהאמינו על הפרעון אבל אם נכתב נאמנו סתם ולא נקשר בענין הפרעון משמע דס"ל להרשב"א דלא מהני אלא דלפ"ז צ"ל דמ"ש הרשב"א שם בסוף התשו' שעדיין לא עשו שליחותן כל שלא כתבו נאמנו בפ' ע"ש נר' דכל שהוא נקשר בענין הפרעון חשיב ליה הרשב"א כאלו הוא נאמנות בפ'.

והיא גופה ק' על ה' לח"ר מה יענה בזה: מיהו צריכי' אנו ליישב לפ"ז ההיא תשו' שהביא הב"י לעיל מינה שכתב ואלו האמינו אפי' על הפרעון הו"ל לכתוב נאמנו סתם וכדקשיתי' לה' להם רב

והנה ראינו דעיקר תשו' זו דפקדון הלא היא פתובה בתשו' ח"ג סי' כ"ב באריכות וישם פתוב
נוסח השטר וז"ל וחיבו עצמם לפרוע מעו' בעין וכו' וחיבו עצמם למסור הפקדון הנז' פדרך
שמוסרי' כל הפקדונו' בלא סירוב וכו' והאמינו לו ולב"כ עליהם ועל ב"כ בעיקר הפעות המופקדי'
וכו' וע"ז השיב הרשב"א דכיון דכתוב בעיקר המעו' משמע דאינו קאי על הפרעון דא"כ הו"ל
לכת' נאמנו' סתם וכו' מבואר מנוסח השטר הנז' שהנאמנו' נקשר עם הפרעון ומש"ה אפי' היכא
שכתוב נאמנות סתם מהני אף על הפרעון פיון שנקשר עם הפרעון וכמ"ש הרשב"א בתשו' סי'
ש"י שכתבנו לעיל וכ"כ מהר"ם אלשקאר סי' י"ג בדעת הרשב"א דנאמנות סתם לא מהני אלא
א"כ מתחזי מיניה דהימניה אף על הפרעון ע"ש: סימן ט' בדין ב' ש'לוו מא' בשטר ומחל לא'
מהם אם נמחל כל החוב או לא.

הנה הטור בסי' ע"ז כ' בשם תשו' הרא"ש בכלל ע"ד דכל החוב מחול ומרן הב"י שם הק' ב'
תשו' דסתרי אהדדי שבכלל הנז' סי' ז' כ' שאם מחל לא' מהלווין כל תביעה שיש לו עליו ששאר
לווין יפרעו חלקם כ' לחלק שבדין הא' מחל לו כל תביעה שיש לו עליו מאותו שטר ומה ששחל
לא' מהשותפי' מחול לכולם ומ"ש בסי' ז' שאם מחל לא' מהלווין ששאר לווין יפרעו חלקם הטעם
הוא לפי שלא אמ' מאותו שטר ואין המחילה אלא לראו' לבד ולא חלק שאר השותפי' ע"ש ואע"פ
שבתשו' בסי' ז' כתב ששחל לו כל תביעה שיש לו עליו בין בשטר בין בע"פ ע"ש מ"מ פל שלא
אמ' בפ' מאותו שטר לא נמחל לכולם.

ומ"ש מרן שאין חי' זה נר' בעיני דמ"ל אם יזכיר אותו שטר או לא יזכיר הא פיון דשותפי' הם
באותו השטר פיון ששחל לא' מהשותפי' מחל לכולן וצ"ע את"ד ע"ש הנה מלשון הרב השואל
שם בתשו' הרא"ש סי' ח' מבואר דס"ל חי' זה שהרי כ' וז"ל ושמעון בעל א' מב' אחיות אלו בא
מכח אשתו ונאחות' וטוען שיעקב זה מחל לב' מאלו השנים כל תביעה שיש לו אצלם וכו' ועיינתי
ודקדקתי בו ומצאתי שהמחילה לאלו השנים לא נזכר בה שטר משכונן זה אלא סתם מחל להם
וכו' כ"ש בזה שלא היתה מחילת השנים מבוארת מזה השטר ע"ש הרישכ' חילוק זה דמרן גם
הרא"ש שם בתשו' הסכים עמו וכ' לו דיפה דנת' ע"ש: ומן האמור צ"ל דמ"ש הרא"ש שם בסי'
ט' וז"ל ראו' הוציא שטר על קרקע שמשכנו לו ה' שהיו קבלני' זל"ז וא' מהם הוציא שטר מחילה
לב' מהם ואומר' שפיון ששחל לב' מהם הפל מחול אין טענתו טענה אלא אותם ששחל להם
פטורים וג' חלקים יגבה ע"ש נראה דלא הנה פתוב בשטר המחילה ההוא ששחל להם מאותו
השטר אלא סתם ששחל להם כל תביעה שיש לו עליהם וקרוב לשמוע שתשו' זו עצמה היא היא
התשו' דלעיל מינה דסי' ח' שכתב השואל שלא הית' מחילת הב' מבואר' מזה השטר וזו דינא
שלא מחל אלא לאותו הב' והסכים עמו שיפה דן וחרו וכתבו תשו' זו בקיצור: איברא דראינו
למהראנ"ח ח"א סי' ס' שכ' דמתשו' זו ליכא קושיא דשאני הכא דא"א דהמחיל' היתה לכולן לא
הנה צריך שימחול לב' מהם דכשימחול לא' מהם הנה סגי דממילא נמחל לכולן את"ד ע"ש וק'
דכבר מבואר בתשו' דלעיל מינה דהטעם הוא דלא הויה מחילה לכולם משום דלא היתה מחילת
הב' מבוארת מזה השטר ומשמ' דאם היתה המחילה מבוארת מזה השטר אע"ג דמחל לב' הוי
מחילה לכולם: עוד ראינו למהראנ"ח שם שכ' לחלק על מה שהק' עוד סתירה פדברי הרא"ש
בתשו' סי' ז' והיא קושית מרן הב"י וז"ל דהואיל ועשה פטור לראו' בין בשטר בין בע"פ לא
פיון את שמעון ואת לוי עמו דכיון שצירף עמו גם מה שחייב לו ע"פ שהוא דבר שאין בזה פטור
לשמעון וללוי דמהי תיתי שהרי אינו קבלן בעד ראובן רק בשטר ולא בע"פ ה"נ לא מפטר בשביל
ראובן מחלקו שהיה בשטר והיינו שכתב הרא"ש מה זכות יש לשמעון ולוי באותו פטור את"ד

אשר עפ"ז נר' דניחא נמי תשו' הרא"ש נמי דסי' י"ב בענין דשמעון ולוי חייבי' ודן ונפתלי שכ' דלא מפטרו כולם במחילה שמחלו לשמ' היינו נמי מזה הטעם עצמו דכיון שאמר שמחל לו על כל תביעה שיש לו עליו א"כ י"ל שצירף ג"כ תביעות אחרים שיש לו עליו מה שחייב לו ע"פ שהוא דבר שאין בזה פטור לגוי ומש"ה לא מפטר לוי מחלקו ועיין מה שתי' מהראנ"ח שם בתשו' זו דהתם פ"ר שמעון מחצית החוב ופטרוהו מחלקו והערכים עדיין בערבותם בעד מה שנשאר ע"ש וחי' זה אינו מבנרר דכיון שעשה לו מחילה מ"ל פ"ר מקצת מ"ל לא פ"ר כלל ושוב ראיתי להב"ח ע"ש: והנה ה' כנה"ג בהגב"י אות ל"ו כ' לחלק על קושית מרן דבתשו' סי' ז' מייירי שמחל מעצמו וכשמחל מעצמו לא מחל אלא לאותו שמחל ולא לתבירו ע"ש ואח"ה דבריו תמוהים דבב' תשו' הרא"ש פ"תוב סתם איך שמחל ומאי פסקא דבתשו' אחת מייירי שמחל מעצמו ובתשו' אחרת מייירי שמחל ע"י פיוס: וראינו להמבי"ט ח"א סי' ר"ך וח"ב סי' כ"ב שכ' המלנה יכול ליפ"ר מהערכי' מאיזה מהן שירצה' אם נפ"ר משמעון יכול לתבוע מראובן חלקו ומ"ש הטור דאם פ"ר אחד מהערכי' כל החוב למלנה חוזר ותובע מחברו את חלקו נראה דקאי אב' ערכי' לדעת הרמב"ן שאם יכול ליפ"ר משניהם לא יפ"ר מאחד מהן אלא מחצה אבל היכא שהיה יכול ליפ"ר מאחד מהן הכל מתחלה אינו יכול לחזור ולתבוע מחברו חלקו כ"ש היכא שמחל לא' מהן ע"ש ויש לתמוה שהרי כ' הרא"ש פ"סימן יו"ד בשם הגאונים שאם היו ערכי' ופטור המלנה א' מהערכי' הלוי יש לו למלנה לתבוע כל הממון כולו מן הערב הב' שלא פטר אותו לפי שהממון כולו כבר נתקיי' על כל אחד ואחד מהן ולא פטר ופטר ופטר ופטר נשאר עליו ועל המלנה ע"ש והשתא ק' דמה היה צריך למחילה זו לאחד מהם בלא מחילה ילך ויגבה הכל מהערב הב' ואינו יכול לחזור ולתבוע חלקו מחברו דהא דעת הגאונים פ"דעת הרמב"ם דבב' ערכי' ממי שירצה יגבה וכמ"ש הטור בס"ס קל"ב וקושיא זו עצמה הק' אותה הרא"ש שם בתשו' על ב' לוין דס"ל להרא"ש ד"יכול לגבות מאיזה מהן שירצה וע"ז הקשה דאח"ל דלראובן מחל שלא יגבה ממנו אבל משמעו' יגבה מה היה צריך לראובן מחיל' בלא מחיל' ילך לוי ויגבה משמ' הכל אם ירצה ואין לומר דמהניא מחילתו שלא יחזור שמעון ויוציא מראובן החצי מה שהוציא ממנו הא ליתא דלאו כ"כ דלוי במחילתו להפקיע פ"ח השותפים ע"ש והכא גם ערכי' לא שייך חי' זה לדעת הרב המפיט שכ' דלדע' הרמב"ם אם נפ"ר א' מא' מהן אינו חוזר ותובע מחברו חלקו וע"ק שהרי כתבו הגאונים שהממון כולו כבר נתקיים על כל א' וא' מהם ולא פטר פטר וכו' דמשמ' דדוקא משום שפטר אותו הוא שאינו יכול לחזור ולתבוע את הערב חברו הא אם לא פטרו יכול לחזור ולתבועו ואפשר לומר דע"כ לא כתב המבי"ט פ"ן אלא דוקא היכא דכבר נפ"ר המלנה מאחד מהן שלא יחזור ויתבוע לחברו אבל כל זמן שלא פ"ר אף על פי שיכול להפ"ר מאחד מהן מ"מ קודם שיפ"ר תובע את חברו ומחוייב לתת לו חלקו ומש"ה מהניא מחילתו שיכול לגבו' מאחד מהן ואינו יכול לתבוע מחברו פ"ן שפטר אותו: סימן יו"ד נשאל הרדב"ן דפוס ויניציא סי' תקפ"ז בשנים שלוו בשטר א' דקי"ל שנעשו ערכי' זל"ז אם יכול לגבות כל החוב מפ"ל א' מהן או יגבה חצי החוב מאחר ואם לא ימצא נכסי' לחברו אז יגבה מדין ערב מזה ע"ש מה שהשיב ויש לתמוה שהרי הטור בח"מ רס"י ע"ז הביא מחלוקת הפוסקים בזה הרמב"ם ובה"ע ובעה"ת והרא"ש וע"ש במרן הב"י.

עוד ראינו להרדב"ן שם שנסתפק בשנים שלוו בשטר א' וכתבו שהם ערבים זה לזה מי הו' קבלנים זה לזה או לא דכיון דלא הו' צריכים למכתב ערכי' זה לזה דבלא"ה הו' ערכי' להכי כ' ערכי' לטפויי מלתא אחריתי שיהיו ערבים קבלנים ז"לז וכו' ע"ש ויש לתמוה שלא זכר הרשבב"א

הביאה מֶרֶן הַב"י בס"י ס"ג שְׁנֵשְׂאֵל בְּאִיזָה עֲנִין רְאוּי לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּמִימְרָא דְכָל מַלְת' דְּלֵא צְרִי לְטַפּוּי מַלְתָּא אֲתָא וְהִשִּׁיב בְּזָה אֵין פֶּח בְּיַדְנֵנו לְדוּן בְּדִמְיוֹנו' אֲלָא מְקוּם שְׁאֲמָרו אֲמָרו מְקוּם שְׁלֵא אֲמָרו לֹא יִדְעָנוּ מַה נְאִין פֶּח בְּיַדְנֵנו לְדוּן בּוּ ע"ש וְיוֹתֵר תִּימָה דְהֶרְדָּב"ז עֲצָמוּ בְתִשׁו' ח"ג ד' פְּיֹרְדָא ס' קי"ח הַשִּׁיג עַל מוֹהֲרֵיק"ו בְּשׁו' יו"ד שְׁדָן דְּכָל טַפּוּי מַלְת' לְאַתּוּי מַלְתָּא אֲתָא בְּעֲנִין אַחַר שְׁלֵא רְאָה תִשׁו' הַרְשָׁב"א הַלְזוּ ע"ש וע"ק דְּבְתִשׁו' דח"ג הנז' מְסִיק דְהֶנְכּוֹן דְּלֹאֻקוּמִי מְמוּנָא אֲמָרִי לֹא לְאַפּוּקִי מְמוּנָא ע"ש נְאֵלוּ בְתִשׁו' זֶה לְעֲנִין ב' בְתִשׁו' זֶה הוּא לְאַפּוּקִי מְמוּנָא א"כ.

אֵין מְקוּם לֹס' זֶה פֶּלֶל וצ"ע. וע"ק שְׁהָרִי בִירוּש' בַּפ' ש"ה הִבְיָאוּ מֶרֶן הַב"י בַּר"ס ע"ז אַר"י הִדָּא אֲמַר' ב' שְׁלוּוֹ מֵא' אַע"ג דְּלֵא פְתָבוּ עַרְבָאִי וְאַחֲרָאִי זל"ז עַרְבָאִים וְאַחֲרָאִי זל"ז מְשַׁמַּע דְּבִין שְׁכּוּתָבִים בֵּין אֵינָן פּוֹתְבִי אֵינָן אֲלָא אַחֲרָאִי וְעַרְבָאִי זל"ז וְהָרִיטְב"א בַּח' שְׁבוּעו' ספ"ה הִבְיָא לְשׁוֹן הִירוּש' הַלְזוּ בְנוֹסַח הַזֶּה אַר"י הִדָּא אֲמָרָא ב' שְׁלוּוֹ מֵא' אַע"ג דְּלֵא פְתָבִי עַרְבָאִי וְאַחֲרָאִי זל"ז אַחֲרָאִי וְעַרְבָאִי זל"ז וְלֹא עֲבָדִין פֶּן וּפִי' וְנ"ל וְלֹא עֲבָדִין פִּי נִהְגוּ לְכַתּוּב בְּשִׁטְרוֹת שְׂיִהִיו אַחֲרָאִי וְעַרְבָאִי וְלֹא הָיוּ צְרִיכִי לְכַתּוּב פֶּן אֲלָא שְׁכּוּתְבִי פֶּן ע"ד שׁוּפְרָא דְשִׁטְרָא וְכו' ע"ש: סִימָן י"א רְאוּבוֹן שְׁהִיָּה תּוֹבַע לְשִׁמ' מְנָה בְּשִׁטְר בְּנִיאָמְנוֹת מִפּו' וְנִמְצָא פְתוּב ע"ג הַשִּׁטְר שְׁפָרַע חֲמִשִּׁי וְהִלְוָה אוֹמ' שְׁפָרַע עוֹד עֲשָׂרָה מִהַשִּׁטְר הַנּו' וְלֹא פְתָבִים רְאוּ' ע"ג הַשִּׁטְר וְהִשִּׁיב רְאוּ' פִּי לֹא נִמְצָא פְתוּב בְּפִנְקְסִי שְׁלוּ שׁוּם פְּרַעוֹן אַחַר אִפִּי פְרוּטָה זוֹלְתִי חֲמִשִּׁי הַכְּתוּבִי ע"ג הַשִּׁטְר יַעַן פִּי זֶה דְרָכּוֹ שְׁפָל מַה שֶּׁהוּא גּוֹבָה הוּא כּוֹתֵב בְּפִנְקְסִי וְאַח"כּ כּוֹתֵב ע"ג הַשִּׁטְר וְטַעַן שְׁמַעוֹן שְׂאִין זֶה טַעַנְתָּ בְּרִי בֵּינוֹן שֶׁהַמְּלוּהָ עֲצָמוּ אֵינוֹ בָּא לְחֻזַּק דְּבָרָיו אֲלָא מִפְּחַ שְׁלֵא נִמְצָא פְתוּב בְּפִנְקְסִי הַפְּרַעוֹן הַנּו' וְיָכוֹל לְהִיּוֹת שְׁשִׁכַח לְכַתּוּב וְשִׁאֲלַת אִם טַעַנָּה זֶה חֲשִׁיב' טַעַנָּה בְּרִי לִישָׁבַע אוֹ לְהִשָּׁבִיעַ: הַנּוּה הִיכָא שְׁפָתוּב בְּפִנְקְסִי שְׁמַכְר לֹו סְחוּרוֹ בְּמִנְהָ וְהִלְהָ אוֹמ' לֹא כִי שְׁלֵא לְקַח מִמֶּנּוּ אֲלָא בְּחִמְשִׁי דְּבָר זֶה מִתּוֹרְתוֹ שֶׁל הָרֵא"ש לְמַדְנוּ וְהִבְיָאוּ הַטּוֹר בְּסִימָן צ"א מִדְּתַנּוּ בְּמִתְנִי' הַחֲנוּנִי עַל פִּנְקְסִי וְכו' ש"מ דְּמִיָּרִי שְׂאִין הַחֲנוּנִי טוֹעֵן בְּרִיא שְׁנָתָן אֲלָא אוֹמ' שְׁמַצָּא בְּפִנְקְסִי שְׁנָתָן לְפּוֹעֲלָיו כו"כ וְאַשְׁמוּעִי שְׂאֵנוּ סוּמְכִי עַל מַה שְׁמַצָּא בְּפִנְקְסִי וְכו' בֵּינוֹן שְׂאֵנוּ מְצָא בְּפִנְקְסִי הָרִי הוּא כְּבָרִיא וּמִיָּהוּ לֹא הָנוּה פִּנְקְסִי הוֹכֵחַ פִּנְגָּד פֶּל אֲדָם פְּגוֹן אִם יֹאמֵר מְצָאֲתִי בְּפִנְקְסִי שְׂאֵתָה חֲיִיב לִי כו"כ דְּלֵא סְמְכִי אֲפִנְקְסִי אֲלָא הִיכָא דְאִיכָא רְגָלִים לְדָבָר פְּגוֹן שְׁצוּנָה לֹו בַע"ה לִיתָן לְבָנוּ אוֹ לְפּוֹעֲלָיו וְהוּא כְּתַב שְׁנָתָן דֶּהֱוּא מַלְת' דְּשִׁכְיָח' וְאַזְלִי' בְּתֵר פִּנְקְסִי אֲבָל בְּעֻלְמָא לֹא וְכו' הַב"ח דַּמ"מ הָיוּ טַעַנְתָּ בְּרִיא לְהִשָּׁבִיעַ הַנְּתַבַּע וְאַע"ג דֶּהֱתוֹבַע אֵינוֹ טוֹעֵן בְּרִיא אֲלָא מִפְּחַ מַה שְׁמוּצָא בְּפִנְקְסִי ע"ש אֲבָל הַשִּׁ"ד כ' דְּלֵא סְמְכִי פֶּלֶל אֲפִנְקְסִי לְהִשָּׁבִיעַ הַנְּתַבַּע אִפִּי' הִיסֵּת בֵּינוֹן דְּלִיכָא רְגָלִים לְדָבָר דַּל"כ מֵאִי אִירִיא פִּנְקְסִי אִפִּי' בְּרִי לִי נָמִי אֵינוֹ נִשְׁבַּע וְנוֹטֵל וְכו' וּלְפ"ז צ"ל דַּמ"ש הָרֵא"ש וְהָרַב דַּה"ה דִּיכּוֹל לִישָׁבַע בְּכָל עַל פִּנְקְסִי שְׁפוּמָּה עָלָיו שֶׁהוּא אֲמַת הִיָּנוּ שְׂיָדוּעַ לֹו בְּבִירוֹר שְׁפִנְקְסִי הוּא מְדוּקְדָּק הֵיטֵב דְּזֶה הָיוּ פְּרַגְלִים לְדָבָר עַש"ב וְנַר' דְּאִין זֶה הֶכְרַח דְּוֹדַאי טַעַנְתָּ הַפִּנְקְסִי הָיוּ טַעַנָּה אֲלִימְתָ' מִטַּעַנְתָּ בְּרִי' בַע"פ דְּכִינוֹן דְּטָרַח וְכו' לֹו אֲפִנְקְסִי ש"מ שְׂדַקְדָּק בְּעֲנִינָיו וְכַתֵּב בְּסִפְרָא מִשָּׂא"כ טַעַנְתָּ בְּרִי' בַע"פ אֲפִשְׁרָא שְׁטוּעֵן בְּדָדְמִי כַּמ"ש הַב"ח דְּאַפְלִי' לְדַעַת הַרְמָב"ם דַּס"ל דְּבִאוּמ' אַבָּא א"ל הָיוּ טַעַנְתָּ שְׂמָא מ"מ בְּאוּמ' כְּתוּב בְּפִנְקְסִי שְׁלֵא אַבָּא חֲשִׁיב' טַעַנְתָּ וְדַאי ע"ש נְקִטִי' דְּלַעַת הַב"ח בְּכָל פִּנְקְסִי שְׁלָבוּ שְׁלֵא אֲדָם אוֹמ' שֶׁהוּא אֲמַת יָכוֹל אֲדָם לִישָׁבַע וְלְהִשָּׁבִיעַ עָלָיו וְיֵישׁ לְהִבְיָא רְאָיָה לְדַעַת הַב"ח מְדַכְתֵּב הָרֵא"ש עוֹד שֶׁם בְּכָלֵל ק"ג בְּגוֹי הַתּוֹבַע מִיֵּשׁ מְשִׁכּוֹן וְהִשָּׁב' אֲמַר שְׁלֵא נִמְצָא לֹו זֶה הַמְשִׁכּוֹן וְגַם לֹא נִמְצָא כְּתוּב בְּפִנְקְסִי פֶּלֶל וְפָסַק הָרֵא"ש שֶׁם דִּיכּוֹל הִיש' לִישָׁבַע בֵּינוֹן שְׁלֵא נִמְצָא כְּתוּב בְּפִנְקְסִי ע"ש הָרִי דַּאע"ג דְּחִסְרָא הִמְצִיאֹת שְׁלֵא כ' פֶּלֶל וְגַם אֵינוֹ בְּרוּר לֹו הֶעֱנִין מִצַּד עֲצָמוּ רַק מִצַּד שְׁלֵא נִמְצָא כְּתוּב בְּפִנְקְסִי אַפ"ה פָּסַק הָרֵא"ש דִּיכּוֹל לִישָׁבַע כ"ש הִיכָא דְּנִמְצָא כְּתוּב

בפנקסו פל שלבו אומ' שהענין אמת יכול לישבע ולהשביע פדעת הב"ח וק' על הש"ף מה יענה
בזה ויש לישב בדוחק: והנה הרשב"א בתשו' ח"ב סי' ע"ד כ' דה"ה לשובע' היסת דאינה על
טענת פריא וזה הפא מפח טענת אביו אינו טוען טענת פריא אפילו מצא פתוב בפנקסו של אביו
כמו ששנינו גבי חנוני על פנקסו לא שיאמר פה פתוב בפנקסי ע"ש מבואר מדבריו דס"ל דכל
טענת פנקס לא חשיב' טענת ברי' לא מבטיא בטוען מצאתי בפנקסו של אבא אלא אפי' בפנקס
של עצמו והראיה שהביא הרא"ש מההיא דכתנבות פותב אדם עדותו על השטר ומעיד עליה אפי'
לאחר כמה שנים אר"י אע"פ שאינו זוכרה מעצמו דמשמ' דאע"פ שאינו זוכר העדות אפי' אחר
ראיית פתיבתו אפ"ה מעיד ע"פ מ"ש בכתב ידו י"ל דס"ל להרשב"א פדעת רוב הפוסקים דדוקא
בזוכר העדות ע"י ראיית כ"י הא לאו הכי לא ה"נ אע"פ שכ' בפנקסו פל שאינו זוכר הענין ובר' ל'
לו ע"י זכירתו לא חשיב' טענת ודאי: ומרן בש"ע סימן ע"ה סכ"ב כ' וז"ל אמ' מצאתי פתוב
בפנקסו של אבא שאמה חייב לו מנה וברור לי שהוא כ"י יש מי שאומ' שמשביעי' אותו היסת
וכ' הסמ"ע וממילא מודה מקצת חייב שבוטע דאורי' די"א הללו ס"ל כי"א דסעיף שלפני זה
דמחוייבי' שבוטע' דאורי' לטוען א"ל אבא שיש לו בינדה מנה והלה אומר אין לו בינדי אלא ו' וה"ה
בטוען דמצא פה פתוב בפנקס אביו ע"ש וכבר כ' הב"ח בסי' צ"א דאפי' לדעת הרמב"ם דס"ל
בטוען א"ל אבא דהויא טענת שמה מ"מ מודה בטוען מפח פנקס של אביו דהויא טענת פריא
כמ"ש דבריו לעיל אמנם פבר פתבנו דעת הרשב"א דס"ל דזה וזה שוין וא"כ לפ"ז דעת מרן
דהטוען ע"פ פנקסו הו"ל טענת פריא: והנה הש"ף כ' ע"ד הסמ"ע ואינו מוכרח דהא י"ל די"א
אלו ס"ל כר"ב במרדכי פ' ש"ה דמשביעי' היסת אפי' בטענת שמה ע"ש והן דברי תימ' דאיף
יתכן לומר פו שהרי הטור הביא בשם רבי' האי גאון וז"ל האומ' הוגד לי שיש לי אצלה מנה אין
מחייבי' אותו לישבע אבל אם טען אבא א"ל שאמה חייב לו או שראה פתוב בפנקסו של אביו
וברור לו שהוא כ"י משביעי' אותו שבוטע' היסת הרי דבאומ' הוגד לי שיש לי אצלה דהוי טענת
שמה פסק דאין משביעי' אותו אבל בראיתי פתוב בפנקסו של אבא פסק דמשביעי' אותו וע"כ
דכתוב בפנקסו של אבא ס"ל דהוי טענת ודאי ועוד שהרי כ' רב האי וברור לו שהוא כ"י וא"א
דס"ל דמשביעי' אותו על טענת שמה אפי' באונו ברור שהוא כ"י של אביו יכול להשביעו בטענת
שמה וי"ל דכונת הש"ף ד"ל די"א אלו ס"ל דמשביעי' על טענת שמה פשיש רגלים לדבר כמ"ש
מור"ם בהג"ה בסעיף י"ז ע"ש ועיין בש"ף ס"ק ס"ג וס"ק פ"ב ומש"ה באומ' הוגד לי וכו' ס"ל
לר"ה דאין משביעי' אותו משום דבכה"ג ליפא רגלים לדבר ומה"ט נמי באומ' ראיתי בפנקסו
של אבא בעי' שפייר שהוא כ"י של אביו פדי שיהא רגלים לדבר ושור' דדבר זה מוכרח מעצמו
בכונת הש"ף דאל"כ יש לתמוה עליו שהרי הטור ומרן לעיל בסעיף י"ז פסקו דאין משביעי' על
טענת שמה והקא בסעיף כ"כ פ' דין זה דבאומ' ראה בפנקסו של אביו דמשביעי' אותו וא"כ הו'
תרי פסקי דסתרי אהדדי אלא ע"כ דשאני הקא דיש רגלים לדבר ולפ"ז לדעת הרמב"ם דס"ל
באמ' לי אבא דהוי טענת פריא אינו מוכרח דס"ל בראה בפנקסו של אביו נמי דהוי טענת פריא
די"ל דטענת הפנקס לא הוי טענת ברי' וזהו פונת הש"ף להשיג על הסמ"ע: ולענין דינא בנ"ד נר'
דאין מפל זה ראייה שהרי בנ"ד התובע בא בטענה מפח שלא נמצא פתוב בפנקסו וכל פי הא ודאי
אין לומ' דסמכי' אפנקסי' מפח חסרון המציאות דהיינו אשר לא פתוב דהא אפשר לומ' דשכח
ולא פתב והנה הרא"ש בתשו' פלל ק"ג נשאל במי שרגיל לכתוב מיד על פנקסו ואירע שפעם א'
לא מצא פתוב על פנקסו ולא היה זכור אם הלנהו אם לאו והשיב שיוכל לישבע עליו דהוי כמו

אנסין א"נ אפֿשֿר דר"ל דדילמא לא חש למוחקו אע"פ שפֿכֿר נתפֿרע ושו"ר לה' מטה יוסף ח"א סי' ז' שפֿאריו בנה ע"ש: והנה בפ"ד דמעשֿר שני משנ' י"א תנן המוציא פֿלי וכתוב עליו ק'.

קרפֿן וכו' די"א פֿולן שמות וכו' אר"י אפי' מצא חבית והיא מלאה פֿירות וכת' עליה תרומה הרי אלו תולין שאני אומר אשתקד היתה מלאה פֿירות תרומה ופינה ובר"פ האשה שלום מייתי לה ומפ' דכ"ע חיישי' שאמא פינן והכא בקא קמפלגי מס' א"א דפינהו מכפֿר הנה פֿפר ליה ואידך אמ' אשתלוני אשתלי א"נ לפֿנחיא שבקי' וכו' הרי דלת"ק דקי"ל פֿונת' ס"ל דלא אמר' אשתלי וק' לדעת הרשב"א ואולם לפי מה שפֿתבנו ניחא דשאני התם דאין אדם זוכר פֿתאום ובאקראי פֿל נכסיו לכתוב אותם ושו"ר בתשוב' הרשב"א הנז' שהביא מרן בסי' ע"ה והיא בתשו' הרשב"א ח"ב סי' ש' ושם כ' וז"ל וכן אינו מודה שפֿנרע שהרבה השבחה עושה וכו"ש מי שפֿאריו לכתוב פֿל אפֿר לו בפֿרט שהשכח מצויה בו שאין אדם זוכר פֿל פֿרטי נכסיו ומעשים בכל יום בנותני הזכרונות בשבועה ליום נועד ולא יזכרו ולאחר פֿמה זוכרי' ומסיפֿים וכותבים וכו' עש"ב הרי מבואר דשאני היא בכה"ג שפֿאריו לכתוב פֿל אפֿר לו שהשכחה מצויה בו שאין אדם זוכר פֿל פֿרטי נכסיו: סימן י"ב בקא דקי"ל בפ"ק דמפֿות ופסק' מרן בח"מ סי' ע"ג דסתם הלוא' ל"י נסתפק ה' שדה יהושע בפ"ק דמכור' בסתם הלוא' ל"י אם שביעי' משמט' או לא עש"ב והב"ח בסי' ס"ז סי"ג פֿתב בפשיטות דשביעית משמטת אפי' לא הגיעו עדין ל"י דקרי' בי' לא יגוש דדוק' בהלנה לזמן קבוע לא קרי' בי' לא יגוש וכן משמ' ברמב"ם שכ' שחט את הפר' וחקלק' ע"ד שהיום ר"ה של מוצאי שביעי' ונתעבר אלול ונמצא אותו היום סוף שביעי' אבדו הדמי' שהרי עבר' שביעי' על החוב ובנדאי דלסברתו דהוי חוב זמנה ל"י פֿדין סתם חוב של הלואה ואפ"ה אין לו דין מלנה לזמן אם לא פֿדקבע זמן את"ד ע"ש ונראה דלא מכרע' דשאני ההיא דשוחט משום דסתם מוכר פֿשר אדעת' ליקח מעותיו מזונמנים מיד אחר יום טוב ול"ד לסתם מלנה: ומיהו אפֿשֿר דתליא בפֿלוגתא דהרמב"ם ובעה"ת דהרמב"ם פ' דהמלנה את חברו ע"מ שלא יתבענו שביעית משמטת וכתב מהר"י קורקוס הטעם שאע"פ שאינו יכול ליגוש אותו פינן שהחוב מוטל עליו והוא חייב לפֿרוע לצאת יד"ש ואם יתפֿוס המלנה משל ליה אין מוציא' ממנו גגוש ועומד הוא ול"ד לקובע לו זמן שאין עליו שום חיוב בתוך הזמן עכ"ל אם פֿן לפ"ז בסתם מלנה ל"י נמי דהחוב מוטל עליו ואם תפֿס בתוך הל"י אין מוציא' ממנו ה"נ דשביעית משמט' וכ"כ מו"ה בס' עה"ש ח"מ סימן ס"ז אות ט"ו ע"ש אכל בעה"ת בשמ"א ח"א הביא דעת הרמב"ם וחקלק' עליו ע"ש וא"כ לפי דעת בעה"ת דהמלנה את חברו על מנת שלא יתבענו דאין השביעי' משמטת ה"נ בסתם מלנה ל"י אין השביעית משמטת: אמנם יש לעמוד בנה מהא דאמרי' בפ' אז"נ אמרו לי סבי דמתא מחסיא סתם משפֿנתא שתא למנ"מ דאי אכיל לה שתא מצי מסלק לי ואי לא לא מצי מסלק לי ופירש"י לא מצי למסלק לי פֿל שנתו ואפילו באתר' דמסלקי ע"כ ואמרינן התם דס"ז ע"ב ר"פ ור"ה ברי' דר"י דאמרי' תרנייהו האי משפֿנתא באתר' דמסלקי וכו' שביעית משמטת ולכאורה משמע דאפי' בתוך שנה א' משמט' אע"ג דסתם משפֿנת' שתא וה"נ בסתם מלנה ל"י נמי דשביעית משמטת ומבואר דבסתם משפֿנתא דאין השביעי' משמט' בתוך שנה א' אין שום א' מהפוסקי' חולק כמו שיתבאר לקמן אמנם יש לדחות דשאני הכא בסתם משפֿנתא פינן דבשנה א' אינו יכול לפֿדות' הו"ל כמכורה ואין השביעי' משמטת' משא"כ בסתם הלואה: ויש להביא ראיה לחי' זה שפֿתבנו ממ"ש מרן בש"ע ח"מ סי' ס"ז ס"ה וז"ל המלנה את חברו וקבע לו זמן לעשֿר שנים או פחות או יותר אין השביעי' הבאה בתוך זמן משמטתו דהשתא לא קרי' ביה לא יגוש והרב כנ"הג בח"פ דקדק מדבריו דשביעית הבאה לאחר זמן משמטתו ובפסקי מהר"ם ריקאנטי סי' שנ"א

נסתפק בזה והסכים דמשמט ע"ש ולכאור' הנה נר' דתליא בפלוגתא דמהר"י הלוי והרשב"א שהביא הטור בח"מ סי' רע"ח גבי משפנתא דסורא דבכור נוטל בה פי שנים פתב וז"ל ופי' הר"י הלוי הא דשקיל באתר' דלא מסלקי דוק' בדלא מטא זמנא בחיי אבוהון דאז פקרקע דמי פיון דלא מצי לסלוקי אבל מטא זמנא בחיי אבוהון לא שקיל ורשב"א ב' הא דלא שקיל באתר' דמסלקי היינו באתרא דמסלקי מיד אבל בסתם המקומות וסתם משפנתא שתא הוי פמכר לעולם נאפ' לאחר הזמן וכו' ע"ש וא"כ ה"נ אפ' לומר דדעת מהר"י הלוי בשביעית הבאה לאחר מפאן משמטתי אבל לדעת הרשב"א פיון דעיקרו לא היתה השביעית משמטתו אפי' לאחר מפאן נמי אינה משמט' איברא דהרשב"א גופיה בתשוב' ח"ב סי' רכ"ג מתבאר מדבריו דס"ל דשביעית הבאה לאחר זמן משמטתו וא"כ ק' דברי הרשב"א אהדדי אשר על פן נר' דיש לחלק דשאני משפנתא דהוי פמכר כמו שכתב הרשב"א: אמנם אפתי יש לצדד לדעת הרשב"א דס"ל דאתרא דמסלקי דקאמרי היינו שהלנה יכול לסלקו פל שעה שירצה אבל מלנה אינו יכול לכופו שפרענו בתוך הזמן א"כ הו"ל פמלנה את חבירו לעש' שנים דאינו משמט דלא קרינו ביה לא יגוש ומש"ה בתוך זמנו פיון שאין המלנה יכול לכופו אינו משמט אלא לאחר זמנו אם פן ה"נ פיון דסתם הלנאה ל"י ואין המלנה יכול לכופו אינו משמט אמנם אפתי יש לדחות דכיון דמ"מ אי תפס לא מפקי' וכמו שכתבנו אפתי לא דמי למשפנתא דליכא תפיסה שהרי הוא פבר תפוס פקרקע ופשיטא דאי תפיס מידי אחרתא דמפקי' מיניה: ודע דמרון הב"י ב"ד סי' קע"ב כ' בשם תשו' הרשב"א וז"ל ע"כ נ"ל דכל אתר דלא מסלקי הרי הוא פמכר עד דפרע לי זוזי והלכך אפילו לאחר זמנ' אין השביעית משמטתו וכו' והלכך פל שלא נהגו לסלק נאפ' תוך שנה אין השביעית משמטתו ובתשו' אחרות כ' אני אומר להלכה דכל שיש בה זמן בין רב בין מועט נאפילו משפנת' סתם דקי"ל סתם משפנתא שתא קרוי אתר דלא מסלקי ע"ש מבואר דס"ל דבסתם משפנתא שתא הוי דינא כמו באתרא דלא מסלקי ונ"מ דאפי' לאחר הזמן אינה משמט' וכן מתבאר מדברי הרשב"א שהביא הטור בסי' רע"ח לענין בכור דבסתם משפנת' שתא הוי פמכר לעולם נאפ' לאחר הזמן ע"ש וכ"כ הרשב"א בתשו' ח"ה סי' ר"ט ע"ש אמנם הנ"י שם בפ' א"נ פתב וז"ל ושביעי' משמט' פי' הרשב"א דהכא מיירי שעבר זמן המשפונה הפתוב בשטר וכו' ולפי דבריו וכו' דאי במשפנת' סתמ' הא מסקי' לקמן דסתם משפנת' שת' פלומר שאינו יכול לסלק עד שיעבור שנה א' וא"כ לעולם אין.

השביעית משמט' תוך שנה א' את"ד מבואר דס"ל בדעת הרשב"א דבסתם משפנת' שת' דאינו משמט הוא דוקא בתוך שנה א' אבל אחר עבור שנה א' משמט וזה הפך תשו' הרשב"א שכתבנו ועוד ק"ט דכיון דס"ל להרשב"א דבאתרא דלא מסלקי אפי' לאחר שעבר הזמן אינו משמט כמ"ש הנ"י עצמו שם בשם הרשב"א וז"ל דאע"פ שגשג' זמן המשכונ' פיון שהיתה מכורה אצלו פל זמן המשכונה גם השת' הוי פרשותו.

עד שיפדנה וכמכורה בידו היא ואין השביעית משמטתו עכ"ל וא"כ בסתם משפנת' נמי פיון דסתם משפנת' שת' ובתוך שנה א' אינו משמט הול"ל נמי דהוי פמכורה ולאחר שנה נמי אינה משמט' מיהו לזה י"ל דלא אמרי' דהויא פמכורה אלא פשעעבד בפ' לזמן דהיינו אתר' דלא מסלקי אבל בסתם משפנת' שתא אע"ג דבתוך שנה א' לא משמט אפ"ה פיון שלא שעבד לו בפ' לא חשיב' פמכורה לגמרי לאחר שנה א' וכעין זה כתבו התו' בפ' השולח דל"ז ע"א בד"ה שטר שיש בו אחריות וכו' לענין שעבוד ע"ש ועיין למרון הב"י ב"ד סי' קע"ב שכ' וז"ל ולפיכך פתבו תלמידיו הרשב"א ונזכר בנ"י דלפ"ז פל משפנת' סתם אינה משמט' לעולם עכ"ל ולא ראינו בנ"י שזכר

זה ואדרבא הנ"י כ' דבמשפנת' סתם דוקא בשנה א' הוא דאינו משמט אבל לאחר שנה משמט ושור' להרשב"א בתשו' ח"ה סי' ר' שכ' ונ"ל מיהו בעיקר הדין וכו' וכן נ"ל דאפי' באתר' דמסלקי בשנה א' משכונה אין השביעי' משמט' אות' לפי שסתם משפנת' שת' ואמר'י עלה למאי נ"מ דלא מצי מסלק ליה וכו' ע"ש מבואר מדבריו דס"ל דבסתם משפנת' שת' דוקא באות' שנה הוא דלא משמט' אבל לאחר שנה א' משמט' וכמ"ש הנ"י בשם הרשב"א וצ"ע: והנה מה שהק' הרשב"א והביאו הנ"י ומרן הב"י ונ"ל דבאתר' דמסלקי דשביעי' משמט' ה"ד אי בגו זמני' אע"ג דלנה מצי מסלק למלנה מ"מ המלנה אינו יכול לנגוש את הלנה לפורעו בגו זמני' וא"כ הו"ל כמלנה לעשר שנים דאין השביעי' משמטתו וכו' ע"ש הנה קושיא זו ק"ט לדעת רש"י בפ' א"נ דס"ח ע"א אהיא דאר"א אמרו לי סבי דמתא מחסייא סתם משפנת' שתא למאי נ"מ דאי אכיל ליה שתא מצי מסלק ליה ואי לא לא מצי מסלק ליה ופירש"י לא מצי מסלק ליה כל שנתו ואפי' באתרא דמסלקי ע"כ וביאור דבריו כתב הריב"ש בתשו' סי' ש"ה פי' אתר' דלא מסלקי ר"ל תוך הזמן הכתוב בשטר שפמו שאין המלנה יכול לכוף הלנה לפרוע פה אין הלנה יכול לסלקו תוך הזמן ההוא אבל אחר הזמן ההוא יכול לסלקו ואתר' דמסלקי ר"ל שאפי' תוך הזמן יכול הלנה לפרוע ולסלקו זולתי בשנה א' שאין יכול לסלקו אפי' באתר' דמסלקי משום דסתם משפנת' שתא עכ"ד ע"ש ולפ"ז באתרא דמסלקי דאמר'י דשביעי' משמטת' היינו אפי' בתוך זמנו שהוא אחר שנה א' פיון שהלנה יכול לסלקו בשנה שניה אמנם בתוך שנה א' כבר כתבנו לעיל דמבוא' דעת הפוסקי' דאין השביעי' משמט' פיון דאין א' מהם יכול לסלק חבירו ודוקא בשנה ב' הוא דקאמר דשביעי' משמטת אבל באתרא דלא מסלקי כל שהוא בתוך זמנו הכתוב בשטר אין השביעי' משמטת' ולפ"ז ק' דבאתרא דמסלקי אמאי שביעי' משמט' לאחר שנה א' והא המלנה אינו יכול לגרשו בתוך זמנו והו"ל כמלנה את חבירו לעשר שנים דאין שביעי' משמטתו: ז והרב מח"א בה' רבית סי' מ"ג כ' ע"ד הרשב"א דרוב הפוסקים לא ס"ל הכי ומה שהקשה הרשב"א אי בגו זמניה אמאי משמט פיון דאין המלנה יכול לכופו לפרוע רבים חולקי' עליו בזה וכתבו דכמו שהלנה יכול לסלקו ג"כ יכול המלנה לפרוע לו המעו' כמ"ש הרא"ש בפסקיו וכו' ע"ש והוא תימ' דלדעת רש"י א"א לומר פן דע"כ דאפי' לאחר שנה א' אין המלנה יכול לכופו דאל"כ למאי הלכתא כתוב זמן בשטר פיון דשניה' יכולי' לכוף זא"ז שהרי לדעת הריב"ש שכתוב זמן בשטר ע"כ דהלנה יכול לפדות אבל המלנה אינו יכול לכופו וא"כ הדר' קו' לדנקתה לדעת רש"י.

איברא דלולא דברי הריב"ש י"ל בפשיטות דעת רש"י כמ"ש הטור בי"ד ר"ס קע"ב ונ"ל משפונה וכו' יש מקומות שנוהגים שאין הלנה יכול לפדות עד הזמן שקובעי' שניהם ויש מקומות שנוהגים שיכול לפדות אימתי שירצה אחר שנה א' וגם המלנה יכול לכוף ללנה וכו' ע"ש ולפ"ז ההיא דאמרנו דבאתרא דמסלקי שביעי' משמטת' היינו היכא דלא כתוב זמן בשטר כלל וכיון דסתם משפנת' שת' משמט אחר שנה א' אבל באתרא דלא מסלקי דאינה משמט' היינו עד סוף הזמן הקבוע להם אף לדעת הריב"ש ק' ואפשר לומר דס"ל דדעת רש"י פדעת הרמ"ה שכ' הטור בח"מ סי' ס"ז דהמלנה לזמן וכו' שביעי' משמטתו וכ' רי"ו שפן דעת הרי"ף וה"נ בסתם משפנת' דכנות' אע"ג דאין המלנה יכול לכוף ללנה אפ"ה משמט משא"כ באתר' דלא מסלקי דהוי כמכורה גבי' וצ"ע: סימן י"ג במי שנתחייב לחבירו לזונו ה' שנים ומת המקבל בתוך הה' שנים אם יש לחלק בין קצב סך כו"כ או אפי' לא קצב לענין ליתן ליורשיו.

הנה הרשב"א בתשו' ח"א סי' תתק"ע נשאל על לוי שאמר לשמעון אם תשא דינה בת ראובן אתו לך ולדינה הנז' ק"ק דינרים לצורך מזו' וכו' לימים מתה דינה הנז' תוך אותם זמנים ושמעון

תובע כל אותו שטר ולוי טוען שלא נתחייב אלא לצורך מזונו וכיון שמתה מתה והשיב שאם קיבל עליו לוי לזונם חמש שנים ומתה דינה לב' שנים בכי הא ודאי אינו נותן לה אלא פנגד הב' שנים בלבד אבל זה לא קצב זמן למזונו אלא קבל ע"ע סך מעות לצורך מזונו סתם ואלו רצו הם להוציא אותו סך ביום הא' ה'רשו' בידם וגם הוא שלא קצב זמן באותו חוב שחייב עצמו מעכשיו והם יזונו את עצמם כמו שירצו והלכה טענת לוי שטוען אינה טענה לפי שמצד אחר הוא פטור לפירוע מחצני הממון ואפי' אותו שהגיע זמן בחיי דינה וכו' משום דהני ראוי עכ"ל ונר' פשוט בכונת הרשב"א דמתחייב אפי' קצב סך מעו' למזונו' על זמן ומת בתוך הזמן דפטור וזה מתבאר ממ"ש הרשב"א לא קצב זמן למזונו' אלא קבל ע"ע סך מעו' לצורך מזונו' סתם וכו' משמע דאינו מתחייב אלא משום שקבל ע"ע סך מעות לצורך מזונו' סתם אבל בקבל ע"ע סך מעות למזונות על זמן ומת' פטור ודלא פהש"ף בח"מ סי' ס' ס"ק ט"ז עמ"ש מור"ם בהג"ה ונ"ל ראובן שקבל עליו לזון שמעון ואשתו והתחיל לזון ומת' אשת שמעון פטור ממזונותיה ואפי' קצב סך לצורך' מזונותיה אפי' פטור מחלק' כ' הש"ף דבתשו' הרשב"א מבואר דאינו פטור אלא מבעלה מטעם דאין הבעל יורש מלנה של אשתו דראוי הוא וא"כ במזונו' סתם לזמן פטור מיורשי' ובקצב סך חייב לשלם ליורשי' אלא שפטור מבעלה ע"ש ומדבריו נר' דבקצב סך אפי' הנה לזמן אפי' חייב והן דברי תימה דבתשו' הרשב"א מבואר דכל שקבע זמן למזונות אפי' קצב מעות דהיינו סך ידוע למזונות ה' שנים ומת' פטור לגמרי ואפי' מיורשי' וכן הבין ה' בח"מ בא"ה סי' קי"ד סקי"ג ע"ש ושו"ר למו"ה בס' עה"ש בח"מ סי' ס'.

אות כ"ו שהביא תשו' הרשב"א ח"ד סי' רמ"ח שכ"כ ע"ש וכבר פתכנו שפן מבואר בהדיא בתשו' הרשב"א סימן תתק"ע וכ"כ ה' ושב הפהן סי' ס"ו ע"ש: אף מה שנסתפק ה' הנז' שם בכונת מור"ם במ"ש ראו' שקבל עליו לזון שמעון ואשתו וכו' אי מייירי בשקבל לזונן על זמן ועלה כ' ומת' אשת שמעון פטור ממזונותיה ומ"ש ואפי' קצב סך לצורך' מזונותיה אפי' פטור מחלקה היינו נמי שקצב סך למזונותיה לזמן ולכך פטור מחלק' פיון שהחייב אינו חל מיד או אפשר לומר דמ"ש מור"ם דאפי' בקצב סך לצורך' מזונותיה דפטור מייירי אפי' בלא קצב זמן פלל אפי' פטור אם לא אמר מעכשיו דאמרי' מסתמא הנה החייב כשיהא צרי' למזונו' וכיון שמת פטור ולמד פן מדברי הרשב"א שהעיקר הוא משום שחייב עצמו מעכשיו אבל אם לא אמר מעכשיו אפי' לא קבע זמן לפירעון אפי' פטור עש"ב וליתא דע"כ לא הצריף הרשב"א מעכשיו אלא משום דמייירי שקבע זמני' לפירעון אותם המעות דאז מן הסתם הנה החייב חל לאותם הזמני' והנה פטור אם מת' קודם ומש"ה כשחייב עצמו מעכשיו אע"פ שהזמני' אה"א אח"כ כבר חל עליו החייב פיון שאמ' מעכשיו ולפ"ז לר' שאם חייב עצמו בסך קצוב למזונו' חל עליו החייב מיד ואפי' מת' חייב וכן נוטה דעת הרב עצמו שם בסוף דבריו עיין שם: והנה מור"ם בא"ה סי' קי"ד כ' ונ"ל ואם כ' לא אם ישא בת' פ' ליתן לו סך מה לצורך' פרנסת מזונות חייב ליתן לו אע"פ שמת' הבת דהרי לא קצב לו זמן המזונות אלא קצב לו סך למזונות ואלו הנה רוצה ליקח ממנו הסך ביחד הנה חייב ליתן לו אף אם כתב לו ולאשתו אינו יורש חלק אשתו עכ"ל ונר' מדבריו דתחלת דבריו מייירי בשפתב לאיש דוקא ולא הזכיר האשה כלל מדכתב אף אם כ' לו ולאשתו וכו' מכלל דרישא מייירי בדכתב לאיש דוקא וכיון שפן ק"ט דבכה"ג אפי' קצב לו זמן המזונות נמי חייב ליתן לו אע"פ שמתה האשה שהרי לא הוזכרה האשה בחיוב המזונות כלל גם מ"ש מור"ם ואם כ' לו ולאשתו אינו יורש את חלקו וכו' צ"ע דאמאי לא כ' דמייירי דוקא באומ' מעכשיו וכמבואר בתשו' הרשב"א אבל אם לא אמר מעכשיו הנה פטור אם מתה תוך זמן מהזמנים של הפירעון משום דמן הסתם

היה החיוב חל לאותם הזמני ולכן היה פטור אם מטה קודם לכן אלא משום דחיביב עצמו מעכשיו כ' הרשב"א דחיביב וכמ"ש הרב נשב הפהו בתשוב' שם ע"ש ועיין לה' אהרן בא"ה סי' קי"ד הגה"ט אות ד שדבריו תמוהי ומעוררבי' שדברי הלבוש בח"מ הן הן דברי מור"ם בהג"ה שם בח"מ סי' ס' וכבר עמד בדבריו הש"ך וכמו שפכתנו לעיל.

גם מ"ש בשם מהר"ש ויטאל בתשו' כ"י על מי שנתחייב לזון את חתנו ואת בתו ג' שנים ומטה בתו ג' שנים אם הבעל יורש את אשתו וכיון שאביה היה חייב במזונותיה הוי ראוי והוצרה להביא מדברי הלבוש וכו' ע"ש צ"ע דמי שנתחייב לזון ליפא מאן דפליג דבמטה פטור: ומן האמור יש לתמוה על מו"ה בס' עה"ש בח"מ סי' ס' אות כ"ח שהביא מ"ש הרשב"ש בתשו' סי' י"ב דמי שאינו חייב מן הדין והוא מעצמו נשתעבד דכל שלא זכה מקבל המתנה ומת אמרי' לו ולא ליוורשיו ושכ"כ הריטב"א בחי' בפ' שאחזו שפ"ל מי שנתחייב לחברו מרצונו אמרי' לו ולא ליוורשיו וכתב עלה מו"ה הגזפר ונראה דמתנה לזמן אפילו שלא הגיע הזמן עד שמת המקבל חייב ליתן ליוורשיו כמ"ש הרשב"א בתשו' ח"ד סי' רמ"ח דהיוורשים זוכים פכל מה שחייב עצמו אפילו לא הגיע זמן הפירעון עדיין ע"ש ולפי מה שפכתנו מדברי הרשב"א הללו לא מברע' רע"כ לא כ"כ הרשב"א אלא משום שחייב עצמו מעכשיו ומאותה שעה כבר חל עליו החיוב אבל אם לא אמר מעכשיו אפי' לא קבע זמן לפירעון אפ"ה פטור ולפ"ז צ"ל דמ"ש הרשב"ש דמי שאינו חייב מן הדין והוא מעצמו נשתעבד דכל שלא זכה המקבל המתנה ומת אמרי' לו ולא ליוורשיו היינו כשלא כ' מעכשיו וכן צ"ל כמ"ש הט"ז בא"ה סי' קי"ד דמי שהבטיח לחברו לתת לו מתנה ונתן לו תקיעת פה ומת המקבל ולא נתן לו עדיין אין הנותן צרי' לשלם ליוורשיו ע"ש היינו נמי כשלא כ' מעכשיו וכמ"ש הרשב"א: והנה מדברי הרשב"א הללו בתשו' הלזו יש לתמוה על מהראד"ב בתשו' סי' קצ"ז על ראובן שנתן לחתנו עלייה פ' מתנה גמורה בזה התנאי שיודור הר"א חתני עם בתי וכולי אלא יהיו לו ולאשתו לדיר' כשירצו אמנם למפור ולהשפיר לא יהא להם רשות פלל ומת חתנו ושאל השואל אם תהא המתנה לבתו מפני שפתוב שיהו לו ולאשתו לדירה ופסק דמ"ש שיהא לו ולאשתו לדירה היינו אשתו עמו כשהוא חי אבל אם ימות הוא לא תדור אשתו לבד' ע"ש ויש לתמוה שהרי הרשב"א כ' על לוי שאמר לשמעון אם תשא דינה בת פ' אתן לה ולידינה ק"ק דינרי' לצורה מזונו ומתה דינה וכתב בתו' התשו' שזה חייב עצמו לשמעון ולאשתו והרי זה כמחייב עצמו לשנים דעלמא שזה זוכה במקצת החוב וזה זוכה במקצתו וכו' ע"ש א"כ ה"נ אע"ג שכ' שיהיו לו ולאשתו שניהם זוכים פל אחד בחלקו פדין שנים דעלמא ואם מת א' מהם לא הפסיד הב' חלקו וכבר הט"ז שם בח"מ סי' ס' על א' שפכת לבנו ולכלתו שיתן להם מזונו ודירה סף קצוב ומת בנו אחר הנישואים דחיביב ליתן לכלתו והביא ראיה מתשו' הרשב"א הלזו דהו"ל פשנים דעלמא וממילא היה לכל אחד חוב על הנותן ע"ש.

ומ"מ בנדון זה דמהראד"ב פיון שהתחיל בלשון השטר שיודור הר"א חתני עם בתי פ' משמ' דהתנאי הוא שיודורו שניהם יחד כמ"ש הרב שם ע"ש ולפ"ז ה"ה נמי אם מטה האשה דלא זכה הבעל פלל פיון שהתנאי הוא שיודורו שניהם יחד.

אף אעיקר' נראה דבנדון מהראד"ב אע"ג שפכת בשטר עם בתי אפ"ה משמ' פל אחד לבדו זכה בדירה דאל"כ למה הוצרה לומר שיהא לו ולאשתו לדירה ולא יש להם רשות למפור או להשפיר פלל שהרי שנתן לחתנו שיודור עם בתו כבר מבואר דלא נתן לחתנו אלא שיודורו שניהם יחד וכשמת א' מהם לא ידור עוד חברו לבדו ולמה הוצרה עוד לומר לשון זה שיהו לו ולאשתו וגם

שלא יש להם רשות למכור או להשפיר אלא נדאי שנתן לכל א' דירה אפילו לאחר מיתת חברו ומ"ש שידור עם בתי אשגרת לשון בני אדם הוא שאומרים פן וצ"ע: סימן י"ד פתב הטור סי' צ"ט ס"ז בשם תשו' הרא"ש ונ"ל ראובן השביע לשמעון שבווע' זו פתקנת הגאונים ולא השביעו להבא ואח"כ תבעו לוי ששטרו מאוחר והשביעו להבא מה שירויח יתר על ההוצאה הראויה לו ואח"כ בא ראו' המוקדם להשביעו גם להבא ואומ' שפבר נשבע לתתו ללוי וטען ראובן כי שטרו מוקדם והוא יקח תחלה לא שיגיד קדימה בפבר שלא ב"ל נעתיד לבא לאח"כ ואם לא שנשבע היו חולקי וכיון שנשבע לתתו ללוי חייב לקיים שבועתו ע"ש ומרן הב"י לא הראה מקום תשו' זו והיא היא התשובה שהביא מרן בר"ס ס' בשם ס' חזו התנופה שהוא קיצור תשו' הרא"ש כ"י וכעת נדפס חזו התנופה בס' חיים שאל ח"ב ותשו' הנז' היא בס' מ"ג ע"ש.

והנה הכנה"ג שם בס' ס' הגב"י אות ג' הק' דמאי אכפת לן משבווע' הלנה. פיון שמחמת הדין חולקי בשביל שנשבע הלנה יפסיד המלנה המוקדם ע"ש מה שנדחק לתר' והנה הרא"ש בתשו' פלל ל"ח סי' ו' כ' על ראובן שהיה לאשתו קרקע של נ"מ ונתחזק עליו שטר לשמעון ואחר ללוי ולשמעון שהוא הא' לא נתחייבה לו האשה עם ראובן בעלה בשטר וללוי שהוא המאחר נתחייב' ומת' בחיי בעלה מי קודם לגבות והשיב הרא"ש דלוי המאחר גובה ולא שמעון פיון שלא נתחייב' לו האשה החיוב שנתחייב לו ראובן אינו פלום שאינו יכול לשעבד נ"מ של אשתו לאחרי אכל לוי שנתחייב' לו גם האשה גובה וכו' פיון שהיא נתחייב' לו לא פקע שעבודו אע"פ שמת' בחיי הבעל ואע"פ שהבעל שעבד לשמעון המוקדם כל מה שעתידי לקנות וכו' מ"מ הרי סילק עצמו ועשה דבר שלא בא לכלל ירושה ושעבוד דאקני לא חל אלא לאחר שיבאו הנכסי לידו עכ"ל ולפ"ז ניקח דכיון שקודם שיבואו הנכסי ליד ראובן סילק עצמו מנכסי אשתו הרי נעש' דבר שלא בא לכלל ירושה ושעבוד כי דאקנה לא חל אלא לאחר שיבואו הנכסי לידו וא"כ הרי נסתלק שעבודו של שמעון וכמו כן אם נשבע לתתו לב"ח המאחר הרי ע"י שבווע' זו סילק עצמו משעבוד שמעון: עוד כ' הכנה"ג שם ז"ל שו"ר תשו' הרשב"א הביאה הב"י בס' ק"ד ס"ג שכ' פדברי הרא"ש בתשו' שהביא הטור בס' צ"ט וכו' ולטעמיה אגיל שכ' ה"ה בפ"ך מה"מ ורי"ו בנ"ז ח"ב דשעבוד עבוד דאקני כל שלא קנה יכול לחזור בו וכו' ולפ"ז הרא"ש וס' חזו התנופה סוכרי' כהרשב"א דשעבוד דאקני בל שלא קנה יכול לחזור בו את"ד ע"ש והנה מה שחשב דס' חזו התנופה והרא"ש זוגא דרבנן ניהו לא היא דספר חזו התנופה הוא מהרא"ש עצמו אמנם אעיקרא בדעת הרשב"א שפתבו כל הפוסקים בשמו ה"ה ורי"ו ונ"י בפ' ח"ה ותשו' הרשב"א שהביא מרן בס' ק"ד מבואר דס"ל להרשב"א דשעבוד דאקנה כל זמן שלא קנה יכול לחזור בו ונה הפך ממ"ש הרשב"א גופי' בתשו' ח"ה סי' פ"א ונ"ל אשה ובעלה שמכרו בנ"מ ומתה האשה בחיי בעלה אפטר שאם היה חוב עליה דבעל מוקדם למכירה זו שהוא גובה מן הלקוחות דאי משום מכירה דידה האשה שמכר' בנ"מ בחיי בעלה לא עשת' פלום ומשום מכירה דידה ב"ח קודם ע"כ הרי מבואר דס"ל דאינו יכול לסלק שעבוד הב"ח הא' ע"י מכירה וזה הפך דברי הרשב"א עצמו: סימן ט"ו יש לחקור במאי דקי"ל בש"ע סימן ק"ד פדעת רב האיי גאון דמלנה בשטר ומלנה ע"פ מוקדמת מלנה ע"פ קודמת לגבו' מב"ח ע"ש אם המלנה ע"פ קודמת למלנה בשטר מאוחרת בתורת משפנת' ואת"ל דמלנה ע"פ הקודמ' קודמת לגבות נמי ממשפנת' אפתי יש להסתפק אם היתה מלנה בשטר באפוטיקי מפור' אם בעל המלנה ע"פ המוקדם יכול לטרוף מבעל אפוטיקי מפו' שהוא מאוחר: תשובה הנה הש"ך שם בס' ק"ד סס"ך כ' דאפ"י ר"ה לא מייירי אלא בסתם מלנה בשטר אכל בשעבד לו נכסי' בפ"י בשטר מודה ר"ה דהא אמרי' בכל דוכת'.

דמלנה ע"פ אינו גובה מנכסים משועבדים ומשמ' דאפי אין מכורים רק משועבדים וכו' אף בתשו' הרשב"א סי' תתקי"ד משמ' דאפי' משועב' בכ"י מלנה ע"פ מוקדמת קודם וכו' ע"ש ודבריו תמוהים דבפרק השולח דל"ז ע"א גרסי תנו התם השביעי' משמטת את המלנה בין בשטר בין שלא בשטר רב ושמואל דאמרי תרנייהו בשטר שטר שיש בו אחריות נכסים שלא בשטר שאין בו אחריות נכסים וכו' ר"י ור"ל דאמרי תרנייהו בשטר שטר שאין בו אחריות נכסים שלא בשטר מלנה ע"פ אבל שטר שיש בו אחריות נכסים משמט וכו' ע"ש וקי"ל כרב ושמואל וכמו שפסקו הפוסקי' וא"כ בשטר אין לחלק בין שיש בו אחריות נכסים לאין בו כיון דאפי' בשאין בו אחריות גובה ממשועבדים אע"ג שהתו' שם בד"ה שטר שיש בו אחריות נכסים וכו' כתבו ונ"ל הא דאמרינו לעיל דאונס וכו' שזקפ' במלנה משמטי' ומפ' דהיינו משעת העמד' בדין אע"ג דמשעבד בדין גבי ממשעבדי וכו' מ"מ אלים טפי כשפונרש שעבוד בשטר עכ"ל היינו דוקא לר"י ור"ל דאמרי התם דשטר שאין בו.

אחריות נכסי' משמט אבל שטר שיש בו אחריות נכסי' אינו משמט א"כ לדבריהם דר"י ור"ל ע"כ לחלק בהכי אבל לרו"ש דקי"ל פותייהו אין לחלק דבין בשטר שאין בו אחריו' בין שיש בו אחריו' בתרנייהו משמט: איברא דאפשר לומר דאפי' לר"י אין חילוק בשטר שאין בו אחריו' נכסי' לשטר שיש בו אחריו' נכסי' דכולהו חשיבי משעבדי והוא דאיכא למידק בדברי התוס' דאמאי הוצרכו להק' מאונס ופיתוי דתיקשי להו הכי מגופה דשמעת' דמחלקי ר"י ור"ל בין שטר שאין בו אחריות לשטר שיש בו אחריות והשתא ק' דהא אפי' בשטר שאין בו אחריו' נמי קי"ל דגבי ממשעבדי ותירוץ שתי' להיא דאונס וכו' אתי נמי הקא דמ"מ י"ל דאלים טפי כשפונרש שעבוד בשטר ואפשר לפ' דבריהם כלפי מאי דאמרי' בירוש' רפ"י דשביעי' עלה דמתני' דקתני שביעי' משמטת את המלנה בשטר וכו' והביאו הר"ש דפריו' ויעשה כמלנה על המשכון ולא היא משמט אר"י בשטר שאין בו אחריות נכסי' וכו' דס"ל דאחריו' לאו ט"ס ע"ש והשתא איכא למימר דר"י מוקי למתני' כר"מ ומש"ה שטר שאין בו אחריות משמט משום דלא גבי ממשעבדי משום דס"ל דאחריות לאו ט"ס אבל שטר שיש בו אחריות כיון דגבי ממשעבדי אינו משמט דהו"ל כמלנה על המשכון ולפ"ז ניקח דלא קשיא להתוס' אלא מאונס וכו' דגבי ממשעבדי ואפ"ה משמט וא"כ לפ"ז ר"י ור"ל גופי' דמחלקי בין שטר שאין בו אחריות לשטר שיש בו אחריות ה"ד לר"מ אבל לרבנן דס"ל דאחריות ט"ס אין לחלק וכ"ה בירוש' שם דקאמ' את' עובד' קומי ר"י בשטר שאין בו אחריו' נכסי' והורה משמט אר"י מפני שאנו למדי' מן ההלכה אנו עושים מעש' וכתב הר"ש פלומ' מן הדין אינו משמט לפי מה שחולק בין יש בו אחריות לאין בו אחריות דהא כשיש בו אחריות דמי דקסבר ר"י אחריות ט"ס הוא בשטרי מלנה ומ"מ לא רצה לעשות מעשה ע"ש הרי דר"י גופיה הורה בשטר שאין בו אחריות דמשמט: והנה הרב מהר"א ליב בכ"י להירוש' הגיה בדברי הירוש' אתא עובדא קומי ר"י בשטר שיש בו אחריו' והורה דמשמט ע"ש והיא גי' הבבלי ולא ראה שהר"ש הביא הגי' בירוש' כמו שהיא לפנינו אתא עובד' וכו' בשטר שאין בו אחריות וכונת הירוש' היא לפי מ"ש הר"ש ה"ק משום דלפי מאי דמוקי לה כר"מ דוק' בשטר שאין בו אחריות הוא דמשמט משום דס"ל לר"מ דאחריו' לאו ט"ס וא"כ משמ' דלרבנן דס"ל דאחריות ט"ס דכי הדדי נינהו דאפי' בשטר שאין בו אחריות נמי אינו משמט ומ"מ לא רצה לעשות מעשה לומ' דאינו משמט כרבנן משום דאפתי י"ל דאתיא מתני' אפי' לרבנן וס"ל דלעולם בין יש בו אחריות בין אין בו אחריו' משמט וכו' ע"ש: אף אפתי איכא למידק בדברי התו' הללו דאמאי לא קשיא להו בדברי רו"ש דקאמרי בשטר שיש בו אחריו' שלא בשטר שטר שאין בו

אחריות נכסי דמאי קמ"ל בשטר שיש בו אחריות דהא בשטר שאין בו אחריו גבי ממשעבדי ומאי אולמיה דשטר שיש בו אחריות ותירוץ שתירצו א"ש נמי לדו"ש דאפ"ה קמ"ל דלא תימ' דכינן דכתו' בו אחריו בפ' לומ' דהוי פמלנה על המשכון וכ"כ בפשיטות התי"ט נשם ע"ש והב"ח בסי' ס"ז ע"ש מ"מ כ"ז אינו אלא דהנה ס"ד לומ' פן אכל קושט' דמלת' בין שטר שאין בו אחריות מפו' בין שטר שיש בו אחריות מפו' זה וזה שוין ודע דכ' מרן בח"מ סי' ס"ז בשם מהר"י קולון שו' צ"ב דשטר שיש בו אחריות אינו משמט דק"ל בשטר העומד לגבות פגבוי דמי ע"ש וכבר מרן עצמו בבד"ה תמה עליו שדבריו הפך הפוסקי' ועיין להב"ח והכנה"ג ע"ש והר"ש בפ' דשביעי' כ' וז"ל ובפ' השולח אמ' ר"ש דאפי' בשטר שיש בו אחריות נכסים והתם תניא פותלי דר"י עכ"ל ולכאורה הן דברי תימה דהא ר"י גופיה קאמר התם וכי מפני שאנו מדמי' נעש' מעשה והיא ב"ש היא והנראה דדעת הר"ש פדעת המרדכי דבהא הלכה כב"ש דשטר העומד לגבו' פגבוי דמי וצ"ע.

עוד כ' הש"ך שוב מצאתי בתשו' מבי"ט ח"ב סי' ע' שכ' בשם החכם ר"א עמ"ש ה"ה רפ"ך מהלכות מלנה שניראה מדברי הרמב"ם שסובר פרבין' האיי שאין חי' בין מלנה בשטר למלנה ע"פ אלא פל הקודם זכה וכו' דאין מדברי הרמב"ם ראיה מדכתב בין מן הלקוחות לא מייירי אלא בשטר ומבי"ט השיב לו ע"ז פי ה"ה סובר דטורף ג"כ בחוב ע"פ כמו שסובר הרשב"א בפ' וכ"כ רב האייבתשו' וכינן שסתם הרמב"ם ולא חי' נר' שסובר פדבריה' עכ"ל ודבריו תמוהי' דאין ה"ה ושום פוסק סובר דטורף ג"כ ב"ח ע"פ דהלכה פשוטה במשנה ונש"ס וכל הפוסקי' דאינו טורף את"ד ע"ש והיותר תימה דהמבי"ט עצמו בח"ג סי' קפ"ד כ' וז"ל ואפי' מלנה ע"פ היא נכללת בחי' זה בשאין דין קדימ' שיהי' כ' מ"מ בפ"ך מה' מלנה פי ממ"ש הרב פל שקדם חובו גובה תחלה שנה' מדבריו שאין חי' בין מלנה בשטר למלנה ע"פ אלא פל הקודם זכה וכו' שפן דעת הרשב"א וד"ה ואין חילוק בין מלנה ע"פ לשטר אלא לענין לקוחות שאין למלנה ע"פ קול כמ"ש המפ' עכ"ל הרי דהמבי"ט עצמו כ"כ לדעת ה"ה והרשב"א ור"ה דאין ב"ח בע"פ טורף מהלקוחות ואפשר ליישב דברי המבי"ט בדוחק דמ"ש שטורף ג"כ בחוב ע"פ היינו שטורף מהמשועבדי' שנשפתעבדו למלנה בשטר: ולעיקר קושית הר"א הנז' ע"ד ה"ה י"ל בפשיטות דס"ל לה"ה דהרמב"ם מייירי בין במלנה ע"פ בין במלנה בשטר דכל הקודם גובה תחלה ולגבי מלנה ע"פ כ' בין מן הלנה עצמו ולגבי מלנה בשטר כ' בין מן הלקוחות וכ"כ הכנה"ג בהגב"י אות מ"א ע"ש ומ"ש ה"ה וכן נראה מדברי רבי' ולא כ' וכן דעת רבי' עמ"ש הכנה"ג נשם ובפשיטות י"ל משום דאפ"ש לפ' דברי הרמב"ם דלא מייירי אלא במלנה בשטר מדכתב בין מן הלקוחות אבל במלנה ע"פ לא מייירי פלל ואפשר דס"ל פדעת הר"ן ושאר פוסקי' דס"ל דאפי' פששתיה' ע"פ אין דין קדימה בהו' לקח' כ' ה"ה וכן נרא' מדברי רבי' דמסתמיות דבריו שכ' פל שקדם חובו וכו' נר' דבכל מין חוב קאמר בין בע"פ בין בשטר: ולענין נ"ד אפש' דבאפותיקי מפו' אפי' לדעת רב האיי והרשב"א דס"ל דאפי' בשטר שיש אחריות נכסי' מפו' אפ"ה מלנה ע"פ מוקדמת קודמת לגבו' מ"מ באפותיקי מפו' מודה הרשב"א דאין מלנה ע"פ מוקדמת גובה הימנו דהא קי"ל בח"מ סי' קי"ז דבאפותיקי מפו' אם שטפה נהר אינו גובה משאר נכסי' ואם מקרה לאחר ויבא ב"ח זה לטורפה אינו יכול לסלקו בדמי' מאחר שהתנה עמו שלא יהיה לו פדעון אלא מזה וכל פי הא ודאי חשיב' פמכורה ואין ב"ח ע"פ יכול לגבו' ממנה פינן דמלנה ע"פ אינו גובה מן הלקוחות וכן מתבאר מדברי הרב זרע יעקב בתשו' סי' נ"ה דפשיטא ליה מלת' דבאפותיקי מפו' אין ב"ח ע"פ גובה ממנו שנסתפק במשכנת' אם כ"ח בע"פ גובה ממנה לדעת רב האיי גאון וכ' דמלנה ע"פ

מוקדמת קודמת לגבות קודם שטר משכונה וכו' וכיון דבקהדיא אמרו תקנה הלקוחות משכונה ואפותיקי סתם לא הוי בכלל לקוחות דהרי אם שטפה נהר גובה משאר נכסי' וכו' ואפלי' אם לא נמצא ללנה ממה לגבו' טורף מן הלקוחות וכו' ע"ש מבאר דפשיטא ליה דבאפותיקי מפו' דקי"ל דאם שטפה נהר דאינו גובה משאר נכסים גם אם מכרה לאחר אינו יכול לסלקו בדמים מש"ה אין בע"ח ע"פ מוקדם גובה ממנה וע"כ דה"ט משום דחשיב' ליה פלוקס: ואפשר לצדד ולומר דכמשפנת' נמי באתר' דלא מסלקי אין ב"ח ע"פ מוקדם גובה ממנה שיהי' כ' הרשב"א בתשו' סי' תתקפ"א ונהביאה מרן הב"י בח"מ סי' ס"ו ונ"ל שביעי' משמטת אפותיקי מפו' ודלא פדברי הרב דהא בפ' אז"נ לא אשפחנא דלא תשמט אלא באתרא דלא מסלקי וכו' עכ"ל ותשו' זו הנה באה באורח בח"ה סי' ר' ונ"ל ומ"מ ע"ד האמת אין דבריו נכונים במה שפסק אלא אפלי' סיים לו שדה בהלואתו לא נעשה בו מעשה להקל שהרי חשש ר"י ואמ' וכי מפני שאנו מדמי' נעש' מעשה ואי משום הברייתא דלמ' הדין ב"ש היא וכיון שפן אפוליהו מתניתא איכא למיחש דלמ' הן כב"ש והיינו נמי דר"פ ור"ה ברי' דר"י דלא משכחי משפנת' דלא משמט' אלא באתרא דלא מסלקי בלחוד דהיא פמכורה אצלו לזמן הא בעלמא לא ואפלי' עשאה אצלו אפותיקי מפו' וכו' משום דאפתי אינה גבויה היא אצלו ולא פמכורה היא אצלו עכ"ל הרי דס"ל להרשב"א לענין שמטה דבייחד לו שדה דהיינו אפותיקי מפו' שביעי' משמטתו אבל משכונה באתרא דלא מסלקי אין השביעי' משמט' וא"כ כיון.

דאפלי' באפותיקי מפו' אין ב"ח ע"פ גובה ממנה כ"ש במשפנת': איכרא דיש לעמוד בזה ממ"ש הרשב"א הביאו ה"ה בפ"ח מה' מלנה דין ג' משפנת' דינה פדין אפותיקי סתם ע"ש וכ"פ הטור ומרן סי' קי"ז ע"ש וא"כ היכי כ' הרשב"א דמשפנת' עדיפ' מאפותיקי מפו' לענין שמטה ואפשר לומר דה"ד לענין שמטה ולענין ב"ח ובכור משפנת' חשיב' פמכורה לגמרי כיון דלא מצי לסלוקי ליה בזווי' אע"ג דלשאר עניינים כגון שטפה נהר לא חשיב' פמכירה גמורה כיון שאין למלנה קנין בגוף הקרקע אלא דוקא לפירו' ודלא כה' זרע יעקב שם דדעתו נוטה דב"ח ע"פ מוקדם גובה ממשפנת' מטעמ' דאם שטפה נהר גובה משאר נכסי' והא דגבי בכור נוטל בה' פ"ש באתר' דלא מסלקי לאו משום דהוי מכד גמור דא"כ אמאי כ' הרשב"א בתשו' ונהביאה מרן בסי' רע"ח דסבור הלנה נוטל בה' פ"ש כשיפדו אות' והא מכירה גמורה היא אלא ודאי שעבוד בעלמא הוא דאית לי' אלא דאלים שעבודי' מב"ח דעלמא וכו' ע"ש וכבר כ' הרשב"א בח"ה סי' ר' דהיא פמכורה אצלו לזמן וכ"כ עוד שם בתשו' סי' ר"ט דהויא מכירה גמורה ודמאי ממש למוכר שדהו בייבול ע"ש וכיון שפן נרא' פשוט דאין ב"ח ע"פ מוקדם גובה ממנה.

ומה שהכריח ה' זרע יעקב סי' נ"ג מההיא דפ' מציאת האשה דס"ט ע"א ע"ש עיין לה' פני' יהושע בחי' שם ודוק: סימן ט"ז בענין הנתבע אי מצי לשווי' שליח לדון בעדו. כתב הטור בח"מ סי' קכ"ד דאיכא פלוגתא ביני רבנותא ואיכא מ"ד דמצי לשווי' שליח מהא דאמרי' בפירוש' דסנהדרין כ"ג דן ודנין אותו ופריף וימנה אנטלר הגע עצמה אם נתחייב שבווע' וכי אנטלר נשבע אלמ' מצי לשווי' שליח וכ"כ בע"ה דמהא שמעי' דמצי לשווי' שליח וכו' ע"ש ונר' דמשמ' להו הכי מדקאמ' וכי אנטלר נשבע משמע דדוקא משום שבוועה הוא דלא מצי למנות שליח הא לא"ה מצי למנות שליח ואם נתחייב שבווע' ילף הוא עצמו וישבע בב"ד כמ"ש הרשב"א בתשו' הביאה מרן הב"י שם אמנם ה' המאירי בס' חמרא וחי' בר"פ כ"ג הביא דברי הירוש' הללו וכ' מפאן פתבו גאוני' הראשונים שהנתבע אינו יכול למנות אנטלר ע"ש נר' דס"ל דאדרבא מפאן ראיה דלא מצי הנתבע למנות אנטלר והיינו מדפריף וימנה אנטלר משמע דה"ד משום כבודו של כ"ג הוא דפריף לה הא

בְּעֵלְמָ' אֵין הַנְּתַבֵּעַ יִמְנָה אַנטלר וּמ"מ דּוּחִי לְזֶה דְּלַעוּלָם בְּדַעְלָמָא יְכוּל לְמָנוּת אַנטלר אֶלָּא
דְּבִירוּשׁ' הֵכִי פְּרִיָּה דַּבְכ"ג יִתְקַנּוּ שְׁלֵא יְדוּנוּ אוֹתוֹ מִפְּנֵי כְּבוֹדוֹ כַּמ"ש הַרְשָׁב"א וְהָרֵב הַמְּאִירִיבְסוּף
דְּבִרְיוֹ עֵינָן שָׁם: וְהִנֵּה הַרְשָׁב"ש בְּתָשׁוּ' ס"ס ר"ל כ' וְנ"ל וְלָמ"ד שְׁדַבְּרִי הָאוּמְרִי' שְׁאִין רִשְׁאֵי
לְמָנוּת שְׁלִיחַ יוֹתֵר נִרְאִין וְכו' וְעוֹד דְּהִירוּשׁ' עֲצָמוּ רְאִיָּה דְּלֵא מְצִי לְמָנוּיִי שְׁלִיחַ דְּהָא תְּיֻבְתָּא
דְּקַמּוֹתֵי' הִגַּעַ עֲצָמָה אִם גַּתְחִיב שְׁבוּעָה וְכִי אַנטלר גִּשְׁבַּע תְּשׁוּבָה כּוֹלְלָת הִיא וְטַעֲנָה כּוֹלְלָת הִיא
וְקַבְלוּהָ בִירוּשׁ' א"כ אִפִּי לְדַבְּרִי הִירוּשׁ' לֵא מְצִי הַנְּתַבֵּעַ לְשׁוּיִי שְׁלִיחַ וְכו' ע"ש וְדַבְּרִי סְתוּמִים
וְנַר' דְּכּוֹנְתוֹ דְּמֵאֵי דְּקַמּוֹתֵי' בִירוּשׁ' הִגַּעַ עֲצָמָה וְכו' וְכִי אַנטלר גִּשְׁבַּע הַפְּנִי' בְּזֶה דְּכִינּוֹן דְּבְּמָקוֹם
שְׁיִשׁ שְׁבוּעָה לֵא מְצִי לְמָנוּת אַנטלר דָּאִין אַנטלר גִּשְׁבַּע מַש"ה לֵא מְצִי לְמָנוּת אַנטלר כָּלֵל אִפִּי
בְּמָקוֹם דְּלִיכָא שְׁבוּעָה דְּלֵא פְּלוּג רַבָּנָן: וְהִנֵּה הַרְשָׁב"א בְּתָשׁוּ' הַבִּיָּאָה מִרְנָן שָׁם וְנ"ל נ"ל כְּדַבְּרִי
הַגְּאוּנִים שְׁאִין הַנְּתַבֵּעַ מִמְּנָה אַנטלר וְאִם יִשׁ שְׁבוּעָה יִשְׁפִּיעוּ הַנְּתַבֵּעַ עֲצָמוּ אִם הוּא שָׁם וְאִם אֵינוֹ
שָׁם יִשְׁלַחוּ ב"ד וְיִשְׁפִּיעוּהוּ ע"ש וְלְכַאוּרָה נַר' דְּכּוֹנְתוֹ לֹאמַר דָּאִם הוּא שָׁם בְּב"ד יִשְׁבַּע בְּב"ד וְאִם
אֵינוֹ שָׁם בְּב"ד אֶלָּא בְּבִיתוֹ יִשְׁלַחוּ כ"ד וְיִשְׁפִּיעוּהוּ בְּבִיתוֹ וְהַדְּבָר ק' עַמ"ש הַרְשָׁב"א שָׁם וְנ"ל
וּמ"ש בְּכ"ג יִמְנָה אַנטלר וְהַשִּׁיב שְׁמָא יִצְטַרְף שְׁבוּעָה וְאִין אַנטלר גִּשְׁבַּע נ"ל שְׁאִם בָּא לְמָנוּת
אַנטלר יִמְנָה אֶלָּא לְפִי שְׁבָאֵלוֹ יִמְנָה אַנטלר כְּלוּמ' יִתְקַנּוּ שְׁלֵא יְדוּנוּ אוֹתוֹ מִפְּנֵי כְּבוֹדוֹ אֶלָּא שְׁיִמְנָה
אַנטלר וְלְפִיכָהּ אֶמְרוּ שָׁם שֵׁא"א לְחוּשׁ לְכּוֹדוֹ בְּזֶה דְּפַעְמֵי' שֵׁהוּא יִצְטַרְף לְשְׁבוּעָה וְצָרִיף לְיִשְׁבַּע
בְּפָנֵי ב"ד וְכִינּוֹן שְׁפִין לֵא תִּיקְנוּ שְׁיִמְנָה אַנטלר א"ד ע"ש וְהַשְׁתָּא ק' דְּלַמ' צָרִיף לְיִשְׁבַּע בְּב"ד שְׁהָרִי
כְּבָר כְּתַב שְׁאִם אֵינוֹ שָׁם יִשְׁלַחוּ ב"ד וְיִשְׁפִּיעוּהוּ וְא"כ ה"נ בְּכ"ג יִתְקַנּוּ שְׁיִמְנָה אַנטלר וְכִשְׁיִצְטַרְף
לְשְׁבוּעָה יִשְׁלַחוּ ב"ד וְיִשְׁפִּיעוּהוּ וְהַנְּרָאָה לֹאמַר דְּכּוֹנְתַּן הַרְשָׁב"א בְּמ"ש אִם הוּא שָׁם אוֹ אֵינוֹ שָׁם
ר"ל אִם הוּא שָׁם בְּעִיר אוֹ אֵינוֹ שָׁם בְּעִיר שְׁאֵז שׁוֹלְחִין לוֹ לְאוֹת' הָעִיר לְיִשְׁבַּע אֶבְל כְּשֵׁהוּא בְּעִיר
צָרִיף לְיִשְׁבַּע בְּב"ד: וְעַד דְּמַדְּבַרִי הִירוּשׁ' הִלְלוּ הַק' יְדִינָן הָרֵב הַכּוֹלֵל כַּמְהָר"ר שְׁמוּאֵל צַפ"ג נַר"ו
עַמ"ש הַרְדָּב"ז בְּשִׁנְיֹת ס' י"ח שְׁנַשְׂאֵל עַל רֵאוּ' שְׁהַרְשָׁה אֶת שְׁמַעוֹן אִם יְכוּל שְׁמַעוֹן לְקַיִים אִסְר
שְׁבוּעָה בְּשֵׁם מְשֻׁלְחוֹ וְהַשִּׁיב דָּאִם צְוָהוּ בְּפִי' לְקַיִים אִסְר בְּשְׁבוּעָה וְכִיּוּצָא בּוֹ הַדְּבָר בְּרוּר דְּחִיב
לְקַיִים כִּי הוּא צְוָהוּ ע"ש וּמְבֹנָאָר מְדַבְּרִי דְּיְכוּל לְעֲשׂוֹת שְׁלִיחַ וְכ"כ ה' נוֹדַע בִּיהוּדָה ח"א ח"ד
ס' ס"ז שְׁאִם אָמַר אָדָם לְשְׁלוּחוֹ צָא וְהַשְׁבַּע עֲבוּרֵי שְׁלֵא אוֹכַל כְּבָר זֶה דְּאֶמְרִי' דְּחִלָּה הַשְׁבוּעָה
דְּשִׁפִיר אֶמְרִינָן בְּזֶה שְׁלוּחוֹ כְּמוֹתוֹ ע"ש וְהַשְׁתָּא ק' לַפ"ז דְּהִיכִי קְאָמַר בִירוּשׁ' וְכִי אַנטלר גִּשְׁבַּע
וְאִמְאֵי לֵא דְּהָרִי יְכוּל הַאֲנַטְלֵר לְיִשְׁבַּע בְּשִׁבִיל הַכ"ג ע"י שְׁלִיחוֹתוֹ וְנַר' דְּל"ק דַּע"כ לֵא כְּתַבוּ
הַרְדָּב"ז וְה' נ"ב דְּמְצִי הַשְׁלִיחַ לְיִשְׁבַּע עֲבוּרוֹ אֵינוֹ אֶלָּא דּוֹקָא בְּשְׁבוּעָה דְּלַהֲבָא דְּהִינּוּ שְׁיִתְקַשֵּׁר
ע"י הַשְׁלִיחַ בְּאִיזָה נֶדֶר אוֹ שְׁבוּעָה לְאֶסֶר אֶסֶר עַל נַפְשׁוֹ שְׁיִתְחַיֵּיב לְעֲשׂוֹת הַמַּעֲשֶׂה הַהוּא אֶמְנָם
בְּמַתְחִיב שְׁבוּעָה בְּב"ר שְׁלֵא לָנָה מְמַנּוּ אוֹ שְׁפָרְעוּ לְגַמְרֵי אוֹ פָּרַע מְקַצָּת וְכִיּוּצָא בְּזֶה בִּשְׁא' כְּפִירוֹת
תְּבִיעַת מְמוֹן פְּשִׁיטָא וְדֵאֵי דְּחִיב לְיִשְׁבַּע הוּא עֲצָמוּ דְּחִיבָא רַמְיָא עֲלֵיהּ וְלֵא מְצִי לְמָנוּיִי שְׁלִיחַ
לְיִשְׁבַּע עֲבוּרוֹ דְּאִיף אֶפְשָׁר לְיִשְׁבַּע עַל חֲבִירוֹ שְׁלֵא לָנָה אוֹ שְׁפָרַע וְכִיּוּצָא בְּדַבְּרֵי שְׁאִינוֹ יְדוּעַ לוֹ
וְעוֹד דְּכִינּוֹן דְּחִיבָא רַמְיָא עֲלֵיהּ לְיִשְׁבַּע אֵינוֹ יְכוּל לְעֲשׂוֹת אַנטלר לְיִשְׁבַּע בְּשִׁבִילוֹ מִיַּד דְּהָנָה אֶשְׁאָר
מְצוֹת דְּרַמְיָין אֶשְׁרַקְפְּתָא דְּגַבְרָא דְּלֵא מְהַנִּי בְּהוּ שְׁלִיחַ כְּגוֹן אֶכִּילַת מְצָה וְהַנְּחַת תְּפִילִין וְכִיּוּצָא:
עוֹד כְּתַב הַרְדָּב"ז שָׁם וְנ"ל שְׁיִשׁ לְהַבִּיא רְאִיָּה מִמַּעַשׁ' הַגְּבַעוּנִי' שְׁנֶאֱמַ' וְלֵא הַפּוּם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כִּי
גִּשְׁבַּעוּ לְהֵם גְּשִׁיאֵי הָעֵדָה הָא קָמַן שִׁישׁ' לֵא הֵיוּ חֲפָצִים לְהַחְיֹתָם אֶלָּא מִפְּנֵי שְׁנַשְׁבַּעוּ לְהֵם גְּשִׁיאֵי
הָעֵדָה שְׁהֵם כְּשְׁלוּחִים שְׁלֵהֵם גַּם הֵם נִתְפָּסִי' בְּשְׁבוּעָה וְאֵע"פ שְׁיִשׁ לְדַחוֹת כִּי מִפְּנֵי ח"ה נִמְנָעוּ
מִלְהַוָּרְגָם וְכו' מ"מ פְּשִׁטֵי' דְּקָרָא מַשְׁמ' כִּי מִפְּנֵי הַשְׁבוּעָה נִמְנָעוּ מִלְהַוָּרְגָם וְתוּ דַּר"י מִיַּתִּי מִיָּנָה
רְאִיָּה וְאֵי טַעְמָא הָוֵי מִשׁוּם ח"ה אֵין מִיָּנָה רְאִיָּה כָּלֵל א"ד ע"ש וְהִנֵּה מ"ש שְׁיִשׁ לְדַחוֹת כִּי מִפְּנֵי

ח"ה וכו' מ"מ פֿשֿטֿי' דקרא משמ' דמפני השבועה גמנעו וכו' הדבֿר ק' דבפ' השולח דמ"ו ע"א
אמר' מ"ט דר"י דכתי' ולא הכום בניי כי נשבעו להם נשיאי העדה ורפנו התם מי חלה שבועה
עליהו פֿלל והאי דלא קטלינהו משום ח"ה ע"ש הרי דלקושטא דמלתא לדעת רפנו הא דלא הכום
הוא מהני ח"ה גם מ"ש ותו דר"י מיייתי ראיה ואי טעמא הוא משום ח"ה אין מינה ראיה ק' דהא
ר"י פליג ארפנו דלית ליה הך טעמא דמפני ח"ה ואי ק' דמנ"ל לר"י דלא הוי טעמא מפני ח"ה
פדעת רפנו פֿבר עמדו בזה התוספות שם בד"ה פֿינו דאמרו וכו' ע"ש.

ואעיקרא יש לתמוה על הרכב"ז שלא ראה דברי מהרא"י בפסקי' וכתבי' סי' רנ"ד בנדון זה עצמו
שכתב דיוכל אדם לשוויי שליח להקים עליו לאסור איסור על נפשו ובסוף דבריו כתב אלא שפֿבר
דקדמתי הך סבֿרא מפֿרק השולח גבי הא דמיייתי ר"י ראיה מהא דנשבעו נשיאי העדה דאינהו
נמי הוו אפוטרופא ושלוחי' שלהם ע"ש.

ונראה דיש להביא ראיה מדברפנו נמי דאמר' התם ורפנו התם מי חיילא שבועה עליהו פֿלל פֿינו
דאמרו מארץ רחוקה באנו ולא באו לא חיילא שבועה עליהו פֿלל וכו' וא"א הול"ל התם מי
חיילא שבועה עליהו פֿלל פֿינו דלא היתה השבועה אלא בפני השלוחים וא"א לשליחו' בענגו זה
אלא נדאי דפשיטא ליה לתלמודא דבכה"ג כ"ע מודו דחיילא שבועה עליהו מדין שליחו' ומש"ה
הוצרך לומר דהיתה שבועה בטעו' והאי דלא קטלינהו משום ק"ה.

מיהו יש לדחות דאי הנה אמ' הך טעמא הנה אמינא דנהי דעל ישראל לא חיילא השבועה אכל
הא מיהא חיילא אנשיאים גופייהו שהם עצמם נשבעו ולא מצו נשיאים עצמם למקטלינהו מש"ה
נקט הש"ס הך טעמא דהויא שבוע' בטעו' למימר דאפי' אנשיאים גופייהו לא חלה השבועה אלא
משום ח"ה: והנה הרב נודע ביהודה ח"ב לי"ד סי' קמ"ז תשו' לכן המספר הביא ראיה לדעת מר
אביו דשבוע' שייכא ע"י שליח מדאמר' בשבועות דל"ר ע"ב אדגמיר ר"ש ממעילה נגמר מעדו'
ומשני מסתברא ממעילה הו"ל למילף וכו' ומסיק הנה נפישן ע"ש ואי אמרת ראם אמר לשלוחו
צא והשבע בעבורי לא חל עליו שבוע' לחייבו בקרבן שבועה א"כ איפא חדא דלא דמיא למעילה
ודמיא לעדו' דמעילה אית' בשליחו' ובשבוע' לית' בשליחו' וא"כ אפתי ק' מעדו' הו"ל למילף
אלא נדאי דגם בשבוע' חל ע"י שליח ע"ש ולפי מה שכתבנו לא מכרעא דשבועת העדות ושבועת
הפקדון לא שייכי ע"י שליח דאיך ישבע עבורו שלא לקח פקדון או שלא הי"ל עדו' ומהרא"י
והרב נ"ב לא אמרוה אלא בשבוע' דלהבא לאסור איסור ולהתקשר המשלח באיזה ענגן שיתתאב
כמש"ל ומעתה ליכא למפֿרף דלא דמיא למעיל' דאיתא בשליחו' דשליחו' בשבוע' הוי מלת' דלא
שייכא ולא פֿרכי' לה.

ובר מן דין אעיקרא י"ל דשבוע' הפקדון נמי איתא בשליחות בהך גוונא דמעילה שהיא ע"י שליח
וכגון שקבל הפקדון ע"י שלוחו או ע"י שליח המפקיד ואם פֿפר בו חייב שבוע' ודמיא ממש
למעילה דאם שלחשלוחו ונהנה מן ההקדש דמעל וא"כ אע"ג דשנה לעדו' לענגו דלא מצוי לשוויי
שליח לישבע עבורו הרי דומה נמי למעילה דישנה בשליחות בכה"ג שקיבל הפקדון ע"י שליח
דומיא דמעילה דנהנה מההקדש ע"י שליח: סימן י"ז ענגן החזקות שלנו.

כתב ה' עדות ביצקב סי' פ"ח דיש ללמוד ממתני' דפ' מי שהוציאוהו עכו"ם או רוח רעה אין לו
אלא ד"א החזירוהו פֿאלו לא יצא דמי שהחזיק בחזקת בית א' או חנות של תוגר א' ואם פֿברח
מחמת מרדי' או חובו' שנתחייב לגוים הוצרך לברוח מן המדינה שהיה שם אם אחר ששמע שמתו
האנשים המבקשים את נפשו ובא לעיר דהרי הוא פֿאלו לא יצא ולא הפסיד פֿלום שזכה בה

מקודם וחוזר הוא לחזקתו פבראשונה ואע"ג דהתם אם חזר לדעת אין לו אלא ד"א ה"ט משום קנס שעבר ונכנס בשבת לעיר עכ"ד ע"ש וצ"ע דביצא נמי לדעת וחזר ה"ט דלא הוי חזרה ואין לו אלא ד"א משום קנס שעבר על חשבתה לא"ה אע"ג דביצא לדעת אה"ן דחזרתו הויא חזרה וראיה לזה דמה"ט נמי אמרי' שאפ"י החזירוהו בע"כ לא שפא חזרה הוא משום קנס שעבר ויצא בשבת חוץ לתחום: ובר מן דין אעיקרא דבבביו צ"ע דממ"נ אם חזר בתוך ג' שנים מאי נ"מ אם ברח מחמת מרדי' או חובו' דבלא"ה יכול למחות בו עכשיו ואם חזר לאחר ג"ש הרי איבד חזקתו שיהי יכול הוא למחות בתוך ג"ש במקום שפברח כמ"ש הטור ומרן בסי' קמ"ו דהמחילה מבטלת החזקה אפ"י אם ערער שלא בפני המחזיק אפ"י הוא במדינה אחרת אם שיירות מצויות לא איבד חזקתו גם בפברח מחמת מרדין לעולם המחזיק אין חזקתו חזקה כמ"ש הטור ומרן בסי' קמ"ג וז"ל ברח המערער ספנת נפשות אין מחזיקי' בנכסיו שיירא למחות פן יודע מקומו וירדפו אחריו ואם ברח מחמת ממון מחזיקי' בנכסיו שאינו ירא כ"כ ע"ש והיא מימרא דרב בפ' חזקת דל"ח ע"ב דקאמ' פאן בבורח מחמת מרדי' באן בבורח מחמת ממון ופירשב"ם מחמת מרדי' מחמת רציחת נפשות ירא למחות וכו' ע"ש הרי דיש חי' בבורח בין מחמת מרדי' ובין מחמת ממון ושור' דאעיקר' דבברי הרב ז"ל הם מניסדי' ע"פ התקנה שיש להם בעיר שאלוניקי יע"א בענין החזקות והביאה מהרש"ך בח"א סי' ק"ח שכתוב שמי שיירצה לעקור דירתו שיוכל להעביר חזקת דירתו למי שיירצה וכ' מהרש"ך שם שדקדקו קדמונינו שכל מי שיירצ' לעקור דירתו מהעיר ולא העביר חזקתו לשום אדם הפסיד חזקתו וכל הקודם זכה ע"ש וכ"כ מהריב"ל ח"א סי' מ"ז ע"ש אשר עפ"י' כתב הרב עב"י שאם מחמת מרדין או מחמת חובות שנתחייב לגוים הנצרה לברוח שאם אחר ששמע שמתו האנשים המבקשים את נפשו ובא לעיר פאלו לא יצא ולא הפסיד פלוס מחזקתו.

אף מה שהשנה הרב ז"ל מי שיצא מחמת מרדין וחובות לא זכר תשו' מהרשד"ם חח"מ סי' רכ"ז שהעלה בתשו' הנז' דכל שיצא מחמת ממון אין זה נק' אנוס דאדרבא הנושים אין מחייבין אותו לצאת ורצונם שיעמוד עמיהם בעיר והביא ראיה לזה ע"ש ועיין בתשו' בית יעקב סי' קט"ו: והנה מהרשד"ם שם העלה דאפ"י מי שיצא לדע' דאיבד חזקתו ה"ד בשלא היה דעתו לחזור אכל אם היה מוכיח מתוך מעשיו שדעתו לחזור י"ל שלא איבד זכותו והביא ראיה לזה ממה ששנינו בפ' מקום שנהגו ההולך ממקום שעושין למקום שאין עושין נותנין עליו חומרי מקום שיצא משם ואמרי' דונק' שדעתו לחזור הא אין דעתו לחזור נוהג פאנשי המקום שהלך נר' בשדעתו לחזור עדיין נק' על שם מקומו הא' ע"ש ואפ"ש' לחלק ולומ' דש"ה פיון שפבר נהג במקומו אותם החומרות וקיבלם עליו וכבר נתחייב בהם א"כ אמרי' אע"פ שיצא כ"ז שדעתו לחזור עדיין נשאר בחיובו הראשון משא"כ הכא לענין ממון דאית' עלה מטעם מחילה א"כ י"ל דכיון שיצא ולא הפקיד עליו שום אדם אמרי' מסתמ' מחל דאין דרף אדם לילך ולהניח נכסיו מופקדים ואיני ענין זה לזה.

ותו ק"ל עליו שהרי קי"ל דממונא מאיסורא לא ילפי' ואח"כ מצאנו לה' יד מלאכי סי' קס"ב שכ' בשם מהרש"ש פקונ' המודעות סי' ט"ל לא אמרי' אלא בנושאי' מוחלפי כהה' שכ' ה"ה בפ"ט מה' אישות עלה ההיא דאמר האב קידשתי את בתי וא"י למי ובא א' ואמ' אני הוא נאמן לכונס דאמרי' בירוש' דאין למדי' ממנו לדבר אחר שאם א' אמר משכנתי מכרתי וא"י למי ובא א' ואמ' אני הוא לאו פל הימנו אכל היכא שהממון הוא הנושא עצמו של האיסור פגון לענין חזקת וכו' ושוב כ' שהדבר תלוי בדעתו לחזור והוא הוא הטעם דלענין איסור נותנים עליו חומרי מקום שיצא משם

אז נק' הכל ענין א' ולא שיניף למימר ממונא מאיסו' לא ילפי' עכ"ד ע"ש ומעתה י"ל שזה דעת מהרשד"ם והוא תנא דמסייע לי' למהרח"ש: והנה ראינו למהרש"ך בתשו' שם שכ' לחלק דלא אמרי' בעקר דירתו ולא הפקיד חזקתו לשום אדם דהפסיד חזקתו אלא כשהמו"לקי הוא של הגוי ואין ליהודי פה אלא זכות דירה שאין בה ממש דקליש זכותי' אמנם בחזקת המוקט"ע שיש ליהודי זכות בבנין הבתי' שהם שלו ואלים זכותי' אינו דין שיפסיד אע"פ שעקר דירתו ע"ש וה' בני אהרן בתשו' סי' ג' הביא ראיה לחי' זה ממ"ש הר"ן בנדרי' דמ"ז על ההיא דאמרי' התם ה"ד דשרי בעסק' ופי' וז"ל דמקבל בעסק' לאו היינו שכירות אלא הקרקע הוא של המחזיק לעולם אלא שנותן דבר ידוע לבעלים הראשונים בכל שנה וכל כה"ג קנין הגוף מקרי ולא שעבוד בלבד שיפקיענו קונה והאי דנקט מןשפרי' במתני' משום דעסקא כעין שכירות הוא שאם אינו פורע הפוטל עליו בכל שנה הדר' ארע' למריה וא"כ בנ"ד שהוא המוקט"ע דכל זמן שפורע מה שקצוב אין פח ביד הגזבר לסלקו וקנין הגוף יש לו ודנין אותו כאלו הוא מולק"י ולא הפסיד חזקתו את"ד ע"ש ויש לתמוה שהרי מהרש"ך פשיטא ליה מלת' שהמוקט"ע יש ליהודי זכות בה בבנין הבתים שהם שלו ופשיטא נדאי דה"ז יותר מעסקא שאין לו בה שום בנין אלא דוקא שכירו' בעלמ' ואפ"ה מסיק הרב שם שאע"פ שיש לחלק מה שחילקתי מ"מ איני סומך על זה שעדיין אפטר שהדקדוק הנזכר הוא מכח ההספקמה כל אפייא שוין דלא שניא במוקט"ע ל"ש בנ"ד אין לחלק בכך כיון שהלכו ועקרו דירתם ולא העבירו ולא הפקידו בסתמ' הפסידו עכ"ד ומעתה מאי ראיה מיימי הרב ז"ל מהתם דאפי' לענין נדרים כל דמקבל בטסקא לאו היינו שכירות וחשיב אין לו תפיסת יד מ"מ לענין זה דעוקר דירתו מכח ההספקמה כל אפייא שוין דהפסיד חזקתו.

ועוד דאעיקר' מ"ש הרא' חי' זה הוא ליישב מאי דק' לן ההיא דנדרי' אמאי אמרי' דהיכא שהם מןשפרי' ביד אחרים ואין לו בהם תפיסת יד מותר למודר הנאה הרי כיון שגוף הבית שלו יכול הוא לאונסרו על אחריו ואף על השוכר וכההיא דאמרי' בערכי' דכי אקדיש משפיר הדר בו מעלה שוכר להקדש ומקשי' התם היכי דנייר ביה במעילה קאי הרי אף עלפי שהשפירו יכול להקדישו כיון שהגוף שלו ע"ש ונהרי בקושני' זו נאמרו בה תירוצים הרבה וכמו שתראה להר"ן שם ע"ש ואין אנו צריכי' בזה למה שתי' הרא' ז"ל ולפי דבריו ה"נ דלא חשיב הך דטסק' אלא כמו שכיר בעלמ' ואפ"ש שזה נמי דעת מהרשד"ם ומהרי"ט שהביא מהרשד"ם שם שכ' שדין המוקט"ע דין חזקה לבד יש לה פדין חצר או בית המןשפרי' מן הגוי ע"ש די"ל שסמכו על התי' האחר' שתי' הר"ן שם ע"ש: ודע דמתבאר מדברי מהרשד"ם דעיקר התקנה דמי שהלך דאיבד חזקתו אינו אלא דוק' לענין זכות החזק' אבל אם בנה שם בנין ועדיין אותו הבנין קיים כגון במוקט"ע לא איבד זכותו ויש לתמוה על הרב כנה"ג בח"מ סי' ק"מ הגה"ט אות קפ"ה שכתב וז"ל מוקט"ע שיש ליהודי זכות בבתי' שהבנין שלו ואלים זכותי' נפל בה מחלוקת אם יש בה דין מולק"י או חזקה ומהרי"ט פסק דדין חזקה יש לו והיוצא מן העיר איבד חזקתו הרשד"ם חח"מ סי' רכ"ז ומהרש"ך סי' ק"ה וח"ג סי' ק"ו כ' שדין מולק"י יש לה ולא איבד חזקתו ע"ש ולפמ"ש אין כאן מחלוקת דע"כ לא כ' מהרשד"ם דאיבד חזקתו אלא דוקא בשלא נשאר הבנין קיים ומהרש"ך מייירי בשעדיין הבנין קיים וכבר ראינו לה' תורת חסד סי' קע"ב ע"ש: עוד ראינו לה' תורת חסד שם שהק' עמ"ש מהרשד"ם בתשו' הנז' שאפטר שלא יהא לראובן זכות בשום דבר לא בחזק' ולא בבנין אם בא לדון עם יורשי' יהודה אמנם לוי המוכר ליהודה קיים אפטר שיהיה לראוי' דין עם לוי המוכר שיתחייב לשלם דמי שווי המערה עד שיביא עדים או ראיה שראוי' מכר לו והק' ה' ז"ל למה ישפנו יורשי' יהודה מלוי על תביעת ראוי' מהם דמי המערה שאם יאמר לוי שהוא

קנה מראובן אותו מקום והמערה אשר בו נדאי שהדין הוא עם לוי כיון שיש לו טענת מבר או מתנה לא גרע טענתו מדין היורשי שאנו טועני בעדם שפולם באים מחמת טענה והדין עמהם ע"ש ונר' דהכא בנדון זה מיירי שלוי לא התזיק בה ג"ש וכנר' מהשאלה שכ' ונ"ל ובא לוי ובנה התנות וכו' ואחר ימים מכרו ליהודה וכו' משמ' שמה שמכר לוי ליהודה לא היה אלא לאחר ימים ולא לאחר שנים שעדיין לא התזיק בה ג"ש ואע"פ שיוירשי יהודה התזיקו בה ג"ש מ"מ כל זמן שלוי לא התזיק בה ג"ש הוא עצמו לא מהני ליה הך חזק' ג"ש דיתמי משום דאנו אומרים דאפשר דאביהם קנה אות' מראו' עצמו ועיין בתשו' הרשב"א הביאה מרן הב"י בח"מ סי' ק"מ מחו' ח' משא"כ לוי ולקח הנצרך מהרשד"ם לומ' אם לא יביא עדים שראובן מכר לו הפל או ראיה וכו' ע"ש: ומן האמור יש לדחות מ"ש עוד ה' ת"ח שם ונ"ל ואם נאמ' דאותו נדון היה דבר מפורסם לכל שלוי כאשר בנה בנינו לא בא אלא מדין המחזיק בנכסי הגוי שהם הפקר ואיבד ראו' חזקתו בצאתו מן העיר א"כ אפי' נאמ' שיהודה קנאה מלוי אין מועילין מעשיו להפסיד לראו' לפי שהוא כדין הקונה מן הגזלן שאין לו חזק' והדין עם ראובן ואין זכות גם ליורשי יהודה וצ"ע א"ד ולפי האמור לק"מ דגבי יתומי י"ל שיהודה חזר וקנים קנינו מראו' עצמו בעל הקרקע דאנו טועני ליתמי כל מאי דהנה אבנהו מצי למטען.

ובעיקר תשו' מהרשד"ם הנז' עמ"ש ה' פמ"א ח"א סי' ק"ח דקפ"ה ג' ד': סימן י"ח שאלה ר"ש שותפי בחזקת בית א' ובא לוי ושכר מהם הבית הנז' ורו"ש נטלו מלוי סך ק"ק גרושו להיות בטלי אצלם על שכונת הבית הנז' ולא יחנכו מהם כלל אלא יכרע לוי שכירות הבית מדי חב"ח לזמן ב' שנים והשטר כתוב בכל חיזוקי שטרי דנהיגי ובאמצע הזמן של השכירות נלב"ע א' מהשותפים ומאי דביני ביני עצמו הגוים בעלי המולק"י ולקחו כל החצר יען שאין להם לרו"ש הפחזוקי שום כח וזכות עם הגוים בעלי המולק"י רק חזקה לעלמ' ועמד לוי השוכר ותבע כל החוב הנז' מהשותף הנשאר בחיים יען כי השותף שמת לא הניח אחריו שום דבר כדין ב' שלוו מא' דקי"ל בח"מ סי' ע"ז דנעשין ערבי זל"ז: תשובה לכאור' נראה דשטר זה לא הני אלא כמלוגה ז' ע"פ שהרי כ' הסמ"ע בד"ס שי"ז דאפי' היה השכירות בשטר נאמן השוכר לאחר הזמן ולאפוקי מלוגה חבירו בשטר דאינו נאמן לומר פרעתי כ"ז שיש שטר חוב בידו דא"ל אי פרעתי שטרך בדי מ"ב דלא נכתב מתחילה אלא לגבות בו משא"כ שטר שכירות דנכתב מתחילה כדי שלא יחזיק השוכר אף שכ' בשטר וקנינא מני' עכמ"ד וכתב בשטר גם פרעון השכירות אמרי' דלא קאי הקנין על הפרעון אם לא שכתב לו שטר בפ"ע על דמי השכירות א"ד ע"ש וגדולה מזו כ' מהר"ש גאון הובאה תשובתו בס' פ"מ ח"ב סי' ונ"ל כי ראיתי תשו' א' בפ"י שאין למעות השכירות דין מלוגה בשטר אלא דין מלוגה ע"פ רצוני לומ' שאם נתן השוכר למשכיר השכירות מוקדם ועשה המשכיר לשוכר שטר איהו שקיבל ממנו סך כו"כ גרוש' מוקדם לחשבון השכירו' ובתוך ימי השכירות נתבטל השכירות מאיזה סיבה שאין לאותם מעות דין מלוגה בשטר לטרון ממשעבדי אלא דין מלוגה ע"פ יש להם ונאמן המשכיר ל לומ' פרעתי ולא שינה בזה שטרך בדי מ"ב דלאו שטר הלוגה הוא דהשטר הזה לא נכתב מעיקרא אלא להודיע ששכר לו הבית לזמן כו"כ ולהודיע שקיבל השכירות מוקדם כדי שלא יחזור המשכיר לתבוע השכירות מידי חב"ח ע"כ וא"כ ה"כא בנ"ד נמי מצי למימר פרעתי דלא מצי למימר שטרך בדי מ"ב שהרי ה"נ י"ל דהשטר נכתב להודיע ששכר לו הבית לזמן ולא הנה אלא מלוגה ע"פ האמנם הא נדאי לית' דע"כ לא אמרי' הכי אלא היכא שנתבטל השכירות מאיזה סיבה וכמבואר בתשו' מהרש"ג שכתבנו אמנם ה"כא בנ"ד שנלב"ע א' מהשותפים בתוך זמן השכירות שעדיין לוי שוכן בבית פשיטא דלא מצי א' מהשותפי

למטען שחברו הנלב"ע פָּרַע לשוֹכֵר חֶלְקוֹ המָּגִיעַ לוֹ בְּסוֹף הַנּוֹד דְּכִינּוֹן דְּעִיקָר הַמַּעוֹת נִתְּנָם לַהֲיוֹתָם בְּטָלִים עַל שְׁכוּנַת הַבַּיִת כ"ז שֶׁהַשּׁוֹכֵל דָּר בְּבֵית פְּשִׁיט' שְׁאִין פּוֹרְעֵי אוֹתוֹ מְעוֹתָיו עַד אֲשֶׁר יֵצֵא מִהַבַּיִת וּלפ"ז נר' דָּאָפִי עֵבֶר זְמַן הַשְּׁכִירוֹת כ"ז שְׁעֵדִינָן הַשּׁוֹכֵר דָּר בְּבֵית חֲשִׁיב בְּתוֹף זְמַנּוֹ דְּאִין פּוֹרְעֵי אוֹתוֹ עַד אֲשֶׁר יֵצֵא מִהַבַּיִת וְחֻזְקָה דְּלֹא פָּרַע אֵינִישׁ בְּגוֹ זְמַנָּה: וְבַר מִן דִּין הָאֵל לֹא דְמֵיֵא פְּלִל דְּהָכָא בנ"ד פְּשִׁיטָא דְחֲשִׁיב שְׁטָר גְּמוּר דְּשִׂאנִי בְּנִדּוֹן מֵהֲרַש"ג דֹּאע"פ שֶׁהוֹדָה שְׁנִטְל וְקָבַל מִהַשּׁוֹכֵר סוֹף כו"כ מ"מ עִיקָר הַמַּעוֹ' אֵינָם אֲלֵא בְּתוֹרַת הַקְּדָמָה עַל שְׁכִירוֹת הַבַּיִת וְאֵז אֵיכָא לְמִימַר דְּעִיקָר הַשְּׁטָר לֹא נִכְתַּב אֲלֵא לַהוֹדִיעַ שְׁשֹׁכֵר לוֹ הַבַּיִת לְזְמַן כו"כ וְלַהוֹדִיעַ שְׁקָבַל הַשְּׁכִירוֹת בְּתוֹרַת מִוֶּקְדָּם כְּדֵי שְׁלֹא יִחְזַן הַמְּשַׁפֵּיר וְיִתְבַּע הַשְּׁכִירוֹת מִשָּׂא"כ בנ"ד שֶׁהִסָּף שְׁנִטְלוּ מִלּוּי אֵינּוּ בְּתוֹרַת שְׁכִירוֹת כֹּלֵל אֲלֵא לַהֲיוֹתָם מְנוֹחִים אֲצֵלָם שְׁהָרִי פְּתוּב בְּשְׁטָר וְלֹא יִתְנַפּוּ מֵהֶם כֹּלֵל פְּשִׁיטָא דְחֲשִׁיב שְׁטָר גְּמוּר וְעוֹד דְּמִתּוֹף הַעֲנִין מוֹכַח דְּלִשְׁמ שט"ח נִכְתַּב עַד שְׁנַעֲשֵׂה כְּדִין מְשַׁפְּנָת' עַל הַחֻזְקָ' הַנּוֹד שְׁהָרִי פְּתוּב בּוֹ בַּק"ש מִיַּד הַנְּשִׂים תְּחִלָּה שְׁסִילְקוּ עֲצָמָם מִהַחֻזְקָ' הַנּוֹד כַּמ"ש מֵהֲרַש"ג שֶׁמֶ דַּס"ב ע"ד לְנִדּוֹן דִּידָן' ע"ש: גַּם לֹא מְצִי טְעִין הַשְּׁנִטְפָּה שְׁהִלּוּי הַשּׁוֹכֵר לֹא פָּרַע דְּמֵי הַשְּׁכִירוֹת שֶׁל הַבַּיִת לְשׁוֹתָף הַמַּת עַד שְׁבַעֲנִין שְׁפָרוּעַ הוּא מִחֶלְקוֹ בְּסוֹף הַנּוֹד כְּנֶגֶד דְּמֵי הַשְּׁכִירוֹת שְׁלֹא נִטְלָה הָאֵל לִית' שְׁהָרִי הַדִּין הוּא שְׁיִשְׁבַּע הַשּׁוֹכֵר שְׁפָרוּעַ הוּא בְּדְמֵי הַשְּׁכִירוֹת' עִם הַשְּׁנִטְפָּה הַנּוֹד וְשְׁעֵדִינָן הַשְּׁטָר קִי" דְקִי"ל דְּלֹאֲחַר הַזְּמַן עַל הַמְּשַׁפֵּיר לְהַבִּיא רְאִיָּה שְׁלֹא פָּרַעוּ וְנִשְׁבַּע הַשּׁוֹכֵר שְׁפָרַעוּ שְׁהָרִי פְּתוּב בְּשְׁטָר שְׁיִפְרַע הַשְּׁכִירוֹת מִיַּד הַב"ח וְלֹא יִתְנַפֵּה מִהַמַּעוֹת הַנּוֹד' וְא"כ הו"ל כַּשְׁט"ח שְׁטוּעֵן הַלְּוָה פְּרַעְתִּי שְׁנִשְׁבַּע הַמַּלְוָה שְׁלֹא נִפְרַע וְנוֹטְל: אִךְ רְאִינוּ לְמֵהֲרַשְׁד"ם בַּס"ס רצ"ג שְׁכ' וְז"ל וְגַם ל"ד הָאֵי שְׁטָר' לִשָּׂא' שְׁטָרֵי מַלְוָה דְּאִין הַלְּוָה נֶאֱמָן לוֹמַר פְּרַעְתִּי דְּהֵתָם אֵיכָא טַעְמָא דְשְׁטָרָה בְּיַדֵּי מ"ב מִשָּׂא"ה הוּא בְּחֻזְקַת שְׁאִינוּ פָּרוּעַ לְעוֹלָם אֲבָל הָכָא לִיכָא לְמִימ' דְּהָאֵי שְׁטָרָא נַעֲשֵׂה לְהוֹצִיא קוֹל כְּנ"ל וְגַם בַּעֲבוּר שְׁכִירוֹת הַשְּׁנִי' וְכֵן הִיָּה צְרִיף לְעַמּוּד הַשְּׁטָר בְּיַד הַשּׁוֹכֵר כְּדֵי שְׁלֹא יֵאמְרוּ כְּפָר עֵבֶר זְמַן הַשְּׁכִירוֹת א"ד ע"ש וּלפ"ז מְבֹאָר דְּאִפִּילוּ מוֹכַח וּמְבוֹרָר הַדְּבָר כִּי לִשְׁמ שט"ח נִכְתַּב מ"מ כָּל שְׁנִכְתַּב.

בְּשְׁטָר עֲנִין אַחַר כְּגוֹן זְמַן וְכִיּוֹצֵא נֶאֱמָן לוֹמ' פְּרַעְתִּי וְא"כ בנ"ד דְּמְשַׁמְעוּ הַשְּׁטָר אֵינּוּ אֲלֵא שְׁלֹא יוֹכַל הַשּׁוֹכֵר לְתַבּוּעַ מְעוֹתָיו כֹּל זְמַן שֶׁהוּא דָּר בְּבֵית מַעֲתָה יוֹכַל הַשְּׁנִטְפָּה הַחֲסִי לְטַעוֹן שֶׁהַשְּׁנִטְפָּה שְׁנִלְב"ע פָּרַע חֶלְקוֹ בְּסוֹף הַנּוֹד לְשׁוֹכֵר וְלֹא מְצִי לְמִימַר שְׁטָרָה בְּיַדֵּי מֵאֵי בְּעֵי שְׁהָרִי הַשְּׁטָר נַעֲשֵׂה נְמִי בַּעֲבוּר שְׁכִירוֹת הַשְּׁנִיִּים וְגַם לְהוֹצִיא קוֹל כְּדֵי שְׁלֹא יִחְזִיק בָּהֶם: עוֹד נִרְא' לְפָטוֹר הַשְּׁנִטְפָּה הַחֲסִי מִמ"ש הַרְשֵׁב"א בְּתַשׁוּ' ח"א ס' אֶל"ף פ"ב שְׁכ' וְז"ל דְּשְׁנִיִּים שְׁלֹוּ כֹא' דְּנִין אוֹתָם כְּפָרְבִּים זל"ז מִן הַטַּעֲנָה הַזֶּה דְּאֵי לֹא לָמָּה לְוֹ בְּשְׁטָר א' ע"ש וְא"כ י"ל דְּדוֹקָא בְּשָׂאָר מַלּוּיִם דְּעַלְמ' י"ל טַעַם זֶה דְּאֵי לֹא בְּשִׁבִיל עֲרָבוֹת א"כ לָמָּה לְוֹ בְּשְׁטָר א' אֲמַנְם הָכָא בנ"ד שְׁהֵם שְׁנִטְפָּה בְּבֵית זֶה וְא"א שְׁיִשְׁפִּיר א' מֵהֶם חֶלְקָה מִהַבַּיִת כִּי אֵינָה רְאוּיָה לְהַתְּחַלֵּק לְחֻלְקֵי וְלְכָּה נִכְתַּב שְׁטָר א' לְכֹלָם בְּיַחַד וְלֹא נַעֲשֵׂו עֲרָבִי זֶה לְזֶה וּמ"מ יֵשׁ לְצַדָּד בְּזֶה וְדוֹק: עוֹד נִרְא' דְּיֵשׁ לְפָטוֹר אֶת הַשְּׁנִטְפָּה הַחֲסִי מִטַּעַם אַחַר דַּע"כ לֹא אֲמַרִי דְנַעֲשֵׂו עֲרָבִים זֶה לְזֶה אֲלֵא דוֹק' בְּמַלּוּיִם דְּעַלְמָא אֲמַנְם הָכָא שְׁמִשְׁכְּנוּ הַחֻזְקָ' שְׁלָהֶם בְּיַד הַשּׁוֹכֵר שֶׁהוּא הַמַּלְוָה י"ל דְּעִיקָר סְמִיכוֹ הַמַּלְוָה לֹא הִיָּה רַק עַל הַקְּרָקַע שְׁהָרִי כ' הַסַּמ"ע בַּסִּי' ע"ז דְּהַטַּעַם דְּשְׁנִיִּים שְׁלֹוּ נַעֲשֵׂו עֲרָבִי זל"ז מִשּׁוּם דְּהַמַּלְוָה עַל נֶאֱמָנוּ שְׁנִיָּהֶם סָמָף ע"ש וְא"כ הָכָא דְמְשַׁכְּנוּ בְּיַד הַחֻזְקָ' מוֹכַח דְּלֹא עַל נֶאֱמָנוּת שְׁנִיָּהֶם סָמָף.

וְעוֹד זֶה"ט דְּעָרַב מְשַׁמְעַבַּד מִשּׁוּם דְּבִהֵיא הַנָּאָה דְּהִימְנִי' גְּמַר וּמְשַׁעְבַּד נְפִישֵׁי' וְהָכָא בנ"ד לֹא שְׁנִיָּה לְמִימַר ה"ט דְּבִהֵיא הַנָּאָה דְּהִימְנִי' דָּאָר לְעָרַב עֲצָמוֹ לְאֵן הִימְנִי' כִּינּוֹן שְׁהַצָּרְכוּ לְמִשְׁכְּנוּ בְּיַד הַחֻזְקָה וְיֵשׁ לְהַבִּיא רְאִיָּה לְזֶה מִמ"ש הָרֵא"ש בְּתַשׁוּ' כֹּלֵל ס"ו ס' ט' וְהַבִּיאָה הַטוּר בַּח"מ ס' ר"ז

דמי שנתחייב לחבריו אם תמצא בהמתו טריפה לתת בבשרה כו"כ דאפי' נתן משכוננו בעד חיובו לא מהני פיון דלא קנו מניה עש"ב והק' מרן הב"י למה לא יתחייב שמעו' מדין ערב שהרי על פיו נשחטה שאל"כ הנה מוכרה בתים וכו' וי"ל דערב משום דמהימן לי' גמר ומקני אכל הכא לא הימני' שהרי נתן משכון וכו' ע"ש: ומ"מ יש לדחות דהקא אפתי י"ל דעל נאמנו' שניה' סמך שהרי עיקר החזק' הנז' הנה חזק' רעועה פיון שאין להם שום חיזוק עם הגוים בעלי המולק"י וסופה הוכיח על תחלת' שהוציאו ממנה הישר' ולקחיה לעצמם וכיון שכן מעיקרא לא היתה עיקר סמיכתו של השוכר שהוא המלנה על החזקה הנז' פיון שהיא חזק' רעועה רק לבטחון בעלמא פל זמן שהחזק' קנימת ומעפתה הדר דינא פדין ב' שלוו שנעשו ערבי' זל"ז: ומיהו אין לחייב לשותף החי מטעמ' דדל מהקא דין ב' שלוו הרי קי"ל בש"ע סי' ע"ז ס"ב שנותפי' שלוה א' מהם לצורך השותפות השני משועבד אע"פ שלא הנה עמו בקנין בשעת ההלואה ע"ש וכ"ש הקא דשניהם הם שנותפי' בקרקע זה ובאו שניהם כא' ולקחו המעות בקנין שניהם דשניהם משועבדים זל"ז דהא נדאי ליתא דאעיקרא מי יימר דאותן המעות לקחו אותם לצורך שותפות הקרקע שהם שותפים בו דהשותף מצי טעין דכל א' מהם לקח המעות לצורך עצמו ולא לצורך השותפות ומה שנכתב השטר בשם שניה' אין ראיה מהטעם שכתבנו לעיל וא"כ צריך המלנה לברר שהמעו' הנז' הם לצורך השותפות וכ"כ הטור סי' ע"ז וז"ל שנותפי' שלוה א' מהם השני משועבד וכו' אפי' לא הנה עמו בקנין ונדקא שהוא מודה שלוה שותפו לצורך השותפות ואז הוא מתחייב וכו' אבל אם כפר השותף ואמ' שמעול' לא נכנס דבר זה בשיתוף אין הודאת שותפו מזיקו לכלום עד שיתברר הדבר שלצורך השותפות לנה מה שלוה: סימן י"ט על ענין חזקת מקומות בה"כ קראו בשמותם במקומותם למושבותם: דע פי לא כל המנהגי' שוין בענין זה כי יש מדינות שמנהגם שמוכרי' מקומו' בה"כ ומי שמוחזק במקום מוריש ומחסינ' לבניו וליורשיו ומוכר ונותן במתנ' ולית מאן דימחא בידו' ובאלו המקומות הוא שכתבו הפוסקי' לענין חזקה ג"ש פמבוא' בתשו' הרא"ש והביאו בטח"מ סי' ק"מ וע"ש בב"י שכ' פמה תשו' מהרשב"א בפרט זה ובסי' קמ"א כ' מרן הב"י בשם הרשב"א בתשו' וז"ל מקומות בה"כ יש להן חזקה וחזקתן פמשמש'י בהן פדרה המשמש'י במקומות שלהם שיושבים שם כל שהולכים לבית הכנסת אפי' אם הולך לעת' חוץ לעיר לעסקיו או שהוא חולה וכו' ואין זה מפסיד החזק' וכ"ד בעה"ע וכו' ע"ש וה' כנה"ג שם הגב"י אות ג' הקשה דיוקא אדיוק' דמדקאמר מקומות בה"כ יש להם חזק' וחזקת' כשמשמש'י בהן פדרה משמש'י במקומות שלהן שיושבי' שם כל שהולכי' לבה"כ נר' דאפי' כשהוא בעיר ואינו הולך לבה"כ לא הפסיד זכותו וממ"ש אח"כ נאפי' וכו' נראה דכל שעומד בעיר ואינו הולך לבה"כ הפסיד זכותו ואפשר לומר דמ"ש הרשב"א כל שהולכי' לבה"כ אין הפונה לומ' כל שהולך האדם לבה"כ אלא הפונה לומ' שיושבים שם כל שהולכים לבה"כ שהוא זמן התפלה פלומר כל זמן שהולכי' להתפלל אלא שלפ"ז צ"ל שסובר הרשב"א דכל שעומד בעיר ולא הולך לישוב במקומו הפסיד חזקתו וזה אי אפי' שסיים וכ"ד בה"ע ודעת בה"ע דכל שיושב במקומו בשעה שהוא הולך לתפלה שם אע"פ שלפעמי' אינו הולך לא הפסיד חזקתו כמ"ש הריטב"א בשמו את"ד ע"ש ואפשר לדחוק ולומר דמ"ש הרשב"א וכ"ד בה"ע אסיפא קאי דהיינו אם הולך חוץ לעיר לעסקיו וכו' לא הפסיד חזקתו ואהא פתב הרשב"א דכן דעת בה"ע.

ומצאנו בתשו' הרמ"ה בס' אור צדיקים סי' רס"ד שנשאל בענין חזקת בה"כ וכו' וז"ל אבל הרי יונה כתב אם החזיק בו מספר ימים של ג"ש אין הימים שלא הולך לבה"כ הפסיד לעשות שני חזק' מפוזרי' פיון שישב שם כל השנה שהולך לבה"כ וכן פסק ה' בעל העיטור עכ"ל מתבאר מדבריו

דדעת בעל העיטור דחזק' בה"כ ג"ש שלמי' ומה שחסר בפה שלא הלך לבה"כ צריף להשלימה משנה אחרת עד שיהיו לו ג"ש שלמי' מעין הונג' לחזקת חנות דקי"ל בח"מ סי' ק"ם דכיון דלימא עביד' לליליא לא עביד' ובצי חזקת ו' שנים ע"ש וזה דלא כמ"ש הרשב"א והריטב"א בשם בה"ע אמן בס' העיטור באות מ מחאה שם כ' פדברי הריטב"א שהביא בשמו ע"ש אבל דעת הרמ"ה שם דאין חזק' לבה"כ דחזק' לבה"כ נפלאה היא ורחוקה מאד פי מי יוכל להעיד על אדם א' שישב ג"ש רצופות מיום ליום בכל עתות התפלה ואין לה אדם שלא יקרה לו מקרה למנועו מלבא לבה"כ כמה פעמים ע"כ אין הדין יכול לצאת י"ש בדין זה פי אם ע"י פשרה ע"ש: אמן מצאנו ראינו תשו' הרשב"א הנז' שהביא מרן בח"ה סי' ר"ן וז"ל ויענין חזקה ששאלת במקומות שנהגו להיות מקומות בבה"כ ליחיד' חזקה גמורה למוכרם וליתנם במתנה ולהוריש אותם לבניהם פשאר חזקות דכנות' לא שיהיה צריף לישוב שם יום ולילה שלא יהא מפסיק אפי' יום א' שלא ישב שם בחזקת הבתי' לפי שחזקת כל הדברים הוא לפי תשמישם וכל דמשתמ' בו זה פדריף שהבעלים משתמשים במקומותיהם ה"ז חזקה אע"פ שלעתי' יצא לעסקיו או הולך למ"א וכו' עש"ב הרי מבואר דר"ל דלא מפעיא אם הוא בעיר והפסיק אינה יום שלא הלך לבה"כ דלא חשיב הפסק פינון שפן דריף כל אדם שלא לילה אינה יום לבה"כ פי יעצרונו הגשם ובחמה מפני החמה וכיוצא ולא זו בלבד לא חשיב הפסק אלא אפי' יוצא לעסקיו והולך למקום אחר כמה ימים לא חשיב הפסק וכדמסיק שם הכנה"ג בכנות הרשב"א: ויש להסתפק בחזקה זו של מקום בה"כ אחר שהחזו' שהמקום הוא שלו ושל אבותיו אם הלך זה לבה"כ אחר להתפלל ובא אחר וישב שם ג' שנים חזקה ולא מיחה בו אם נאמר דמחל חזקתו פינון דלא מיחה בתוך הג"ש או דלמ' פינון שאין המקום עשוי לפירות אלא דוקא לישיבה בעלמא בעת התפלה לא חש למחות ויש לצדד ולומ' דכיון דאחר ג' שנים חזק' יכול המוחזק לבא בטענה ולומ' אפה מכרת לי או נתת לי א"כ צרי' המקא' נאפי' את"ל דלא חשד לחבירו לשקר ולבא בטענה זו אפ"ה מי לא איכא למיחש דשמה ימות זה שישב במקומו וטועני' ליורשי' דאביהם קנאו או נתן לו במתנה פינון- שפכר החזיק וישב שם ג"ש חזקה.

ואם עקר דירתו והלך לו אל ארץ אחרת פכר פסק הטור ומרן בש"ע סי' קמ"ג ברח המערער מפני ספנת נפשות אין מחזיקי' בנכסיו שיגרא למחו' פן יודע מקומו וירדפו אחריו ואם ברח מחמ' ממון מחזיקי' בנכסיו שאינו ירא כ"כ ע"ש וה"נ דכנות' וכ"ש אם עקר דירתו בלא שום סיבה אלא שהלך לו אל ארץ אחרת מחמת רנוחא וכיוצא כל שלא הפקיד חזקתו בידי אחר הפסיד חזקתו ומ"מ יש לצדד דבמקומו' בה"כ פינון שאין בהם שום פירות לא חש להפקידו בידי אחרים ויש לצדד עוד כמו שפכתנו לעיל וצ"י: והנה בעירנו זאת מנהג ק"ק פורטוגיזים יצ"ו בבה"כ שלנו שהמקומות מוחזקים בהם כל היחיד' למשפחותם לבית אבותם מאב לבנים וכן לשאר יורשים או דודו או בן דודו וכיוצא פינון דאעיקרא לא קנו המקומו' הנז' בכסף ומחיר אין שום אדם רשאי למפור או ליתן במתנה דמרגלא בפומייהו דכל המקומות הם של פוללות הק"ק ואין אדם רשאי למפור או ליתן במתנה וחזקה זו גופה היא שכ' הרשב"א בתשו' הנז' וז"ל ולענון מה שפא בשאלה אם יש למקומות בה"כ חזקה אם כל א' וא' בירר לו מקום לעצמו לא קנה דזו אינה הפקר וכו' ומ"מ נר' דיש להם חזקה כל דהו לענין זה שאם כל א' בירר לו מקום וישב שם ימים רבים זה במקום ידוע וזה במקום ידוע אסור לזה שבעיר לבא לשבת במקומו של זה מפני דרכי שלום וכמה דברים שאין בהם קנין גמור עצאום פקנויים להם מפני ד"ש פאות' ששנינו וכו'

ואסו' לעשות פון דאין מוציא' בדייני' וגם זה כא' מהם וכו' עכ"ל וחקת מקומות שלנו היא חזקה זו ממש אלא דאלמיה קצת לחזקה ודנו בה דין תורה להוציא' בדייני'.

ועוד נהגו דמי שיש לו מקום מיוחד בבה"כ אפי' הלה לבה"כ אחר ולא פא לבה"כ הלזו אפי' אחר שנים רבות אפ"ה נוטל מקומו אמנם אם עקר דירתו מן העיר אם מחמת אונס לא איבד חזקתו אבל אם הנה שלא מחמת אונס נדאי דאיבד חזקתו בכה"ג דאינה אלא חזקה פל דהו: סימן ב' המוכר קרקע בהטב' לזמן קצוב ובתוך הזמן עמד ומכרה לאחר לכשיעבור זמנו של ראשון אם קנה או לא.

תשובה הנה המשפיר בית לחבירו לזמן קצוב אם יכול למכרו או להשפירו בתוך הזמן של השכירות לכשיכלה זמן השכירות הרב כנה"ג בח"מ סי' שי"ב הביא מחלוקת הפוסקים בזה ודעת מהרשד"ם סי' רע"ז ותפ"ח שאינו יכול להשפירה ולמכרה בתוך הזמן והק' עליו ה' כנה"ג ממ"ש הטור המשפיר לחבירו בית וכו' לזמן קצוב וכו' ואפי' העני וצריף למכרו לאחר אינו יכול להוציא ומהקח קיים ולוקח צריף להניחו ביד השוכר עד שישלים זמנו והוא מדברי הרא"ש בפ' השואל וכן ראיתי לה' מורה צדק ולא דק דהרא"ש והטור מיירי פשהעני ואין לו מה יאכל דהוי פאנוס ולזה מהקח קיים וכו' ע"ש ולכאורה יש ללמוד בזה שדברי הטור הללו הם לקוחי' מדברי הירוש' שהביא מרן הב"י שם ובירושלמי מוכח דלכ"ע יכול למכור אפי' בתוך הזמן ולא פליגי אלא לענין אם יכול לוקח להוציא מיד או עד לאחר זמנו ובדוחק אפשר לומר דמדקאמר בירוש' ר"ז ור"א מ"מ קנוי לו אלא דאמ' לישבוקו עד דמלי וכו' נר' מזה דלכ"ע אין יכול למכרו אלא דוקא היכא דהוי מחמת דוחקו דאל"כ מה צריף לומר מ"מ קנוי לו וכן נר' מדברירי"ו בספר משורי' נ"ב ח"א שכ' ונ"ל ואם הוא דחוק למעות יכול למכרו תוך הזמן וצריף להניח שוכר בבית עד שישלים זמנו וכ"כ ר"מ בתשו' עכ"ל ע"ש: איברא דיש לעמוד בזה מההיא דס"פ השואל דאמרי' פשיטא נפל לי בית' א"ל לא עדיפ' מנאי זבנה ואורת' וינהבה במתנה א"ל לא עדיפת מגבר' דאתית מני' וכו' ופסק' הרמב"ם בפ"ו מה' שכירות והטור בסי' שי"ב סי"ג ע"ש הרי מבואר דיכול למכור אע"פ שהיא שכורה ביד אחרים ומיהו לזה י"ל דש"ה דמכרה לאחר זמן הקצוב וכמבואר מדברי רש"י שם ואע"ג דמכרה בזמן ההודעה מ"מ זמן ההודעה לא מקרי קצוב לענין שתהא תשובה ברשותי' דשוכר שאין המשפיר יכול למכור.

אף ממ"ש הטור שם בסימן שי"ב וכן אם משכנו לשנים ידועים כו"כ לכל שנה ושנה כ"ז שלא יפדנו ונחזר ומכרו לאחר אין הלוקח יכול ליקחנו מיד המלנה תוך השנה וכו' ע"ש ומבואר מדברי מרן הב"י דמיירי בסתם משכנת' דהיינו סתם משכנת' שתא ומש"ה כ' דאין הלוקח יכול ליקחו מיד המלנה בתוך השנה ע"ש וה"ה במשכנת' לזמן באתר' דלא מסלקי דאין הלוקח יכול ליקחו מיד המלנה בתוך זמנו עד עבור זמנו כמ"ש הר"ב בש"מ שם ע"ש הרי מבואר דאע"ג דממושכנו ואין הלנה יכול לסלק למלנה בתוך זמנו אפ"ה יכול למכרה לאחר וינפה בה לאחר שיעצא המלנה מנחה: והנה הרא"ש בס"פ השואל ונהביאו מרן הב"י ר"סי שי"ב הביא סוגיית הירוש' דפליגי היכא שהעני ימכר ביתו דר"א ס"ל דיוציאנו מיד דלא עלה ע"ד שיימות ברעב ור"א ור"ז אמרו דלישבוקי' עד דמלי' זמני' ובא מעשה לפני ר"א בא' שהיה ביתו ממושכן אצל יהודי לכל ימיו בכו"כ לשנה כ"ז שלא יפדנה ולא הי"ל מעות לפדות' ובא זה והורה כר"מ שיעצא מיד את"ד ע"ש ומבואר מדברי הרא"ש הללו דהוי עדיפ' ממוכר מפני דוחקו שהרי במוכר מפני דוחקו פליגי התם בירוש' ואלו הקא בממושכן אצל אחר ולא הי"ל מעות לכ"ע אם מכרו לאחר יכול להוציא

מיד ולפ"ז י"ל דל"ק מההיא דממשפן דאדרבא הא עדיפא מהד דהעני דלכ"ע יכול למפור ולהוציא מיד אף אעיקרא יש לתמוה בדברי הרא"ש הללו דאיהו יתכן סברא זו דבמוכר מחמת דוחקו שהעני אמרי' דלר"א ור"ז דאינו יכול להוציא עד דמלי' זמני' ואפני' שלא עלת' ע"ד שימות ברעב ואלו בממשפן אמרי' דיכול להוציא מיד ואיהו יתכן סברא זו והמרדכי פ"י בשם ד"מ דמה שהורה ר"א שיצא השוכר מן הבית וכו' מפני שהיתה ביתו של משפיר ממשפנת ביד גוי א' ואם לא היתה פודה אותה עתה היתה נחלטת לו ובשביל שלא יפסיד המשפיר הורה ר"א שיצא השוכר מן הבית ע"ש והרשב"א בתשו' הביאו מרן הב"י שם גרים בירוש' ברתיה הנת ממשפנת גבי חד רומאי ולא הו"ל למפרקה והורה כר"מ שיימכרה וכו' ע"ש ולפי גירסאו' הללו ניחא אי משום שלא תהיה נחלטת הבית לגוי כג' המרדכי או פדי שלא תטמע בתו אצל הגוים לג' הרשב"א דיכול למוכרה ויצא מיד דאונס גדול פנה שאני.

והנה ה' שדה יהושע פ"י בכונת הירושלמי שהבית היה ממשפן ליהודי במשפנת' דסורא לשנים רבות ואם יניחנו עד זמנו נמצ' זה המוכר מת ברעב לפיכך הורה כר"א אבל פשיש לו זמן שנה או שנתים נותנים הזמן שיש לו עם המוכר פן פ"י הרא"ש את"ד ולא ידענא איהו יתכן פ"י זה בכונת הרא"ש שהרי כ' בכו"כ לשנה פל זמן שלא יפדנה משמע דבכל זמן יכול לפדות': ומן האמור מדברי הרא"ש יש לתמוה על הטור ביהי' דמשפנו שכ' דאם משפנו לשנים ידועי' כו"כ לכל שנה ושנה כ"ז שלא יפדנו וחסר ומכרו לאחר אין הלוקח יכול ליקחנה מיד המלוה בתוך השנה אבל אחר השנה.

יכול ליקחנה ומרן הב"י הורה מקור דין זה מההיא דפ' אז"נ רב מב"ר משפן לי' ההוא גוי בית' זבנה לרבא נטר תריסר ירחי שתא שקל אגר בית' ואמטי ליה לרבא א"ל האי דלא אמטאי למר אגר בית' עד האידנא דסתם משפנת' שת' אי בעי גוי לסלוקי אי לא מציי מסלק ע"ש וק' דא"כ למ"ל להטור למימר דאם משפנו לשנים ידועים כו"כ לכל שנה ושנה דהול"ל בסתם משפנת' שת' פעובדא דרמב"ר ולפי הנר' דהטור לקח דין זה מדברי מדברי הרא"ש שפכתבו לעיל שהוא ממש פלשון זה ש': הטור א"ק דהרא"ש כ' שיצא מיד ואיהו כ' הטור דאין הלוקח יכול ליקחנה אלא לאחר השנה וש"ר להב"ח שכ' שנה הדין שכ' הטור הוא מדברי הרא"ש וס"ל להטור דיצא מיד שכ' הרא"ש היינו מיד אחר פלות השנה דכיון שהתנה עמו פל זמן שלא יפדנה א"כ הפכירה היא לו פמו פדיון ומיהו תוך השנה אינו יכול להוציא וכו' אלא מיד פכלות השנה יכול ליקחנה ואין זה נק' תוך זמן הקצוב את"ד ואין אנו יכולי' להלום דבריו שהרי פתב הרא"ש ובזה הורה כר"א שיצא מיד והא דר"א ודאי דר"א ס"ל דיצא מיד ממש שהרי קאמר דלא עלה על דעתו שימות ברעב ופליגי עליה ר"א ור"ז ואמרי' דלישפקי' עד דמלי' זמני' מבואר דלר"א יצא מיד ממש קאמר ועוד ק' שהרי סינים עלה הרא"ש וכו' אבל משפיר בית' לשנה וצריף למוכרה מחמת דוחקו צריף להניח שוכר בבית עד שישלים זמנו כר"ז ור"א משמ' דיצא מיד שכ' הרא"ש גבי משפנת' היינו שיצא מיד ממש וצ"ע: איברא דלפי הנר' מדברי הרא"ש דיצא מיד ממש קאמר ק"ט דהא מוכח מההיא עובדא דרמב"ר דאע"ג דמכרה לזה בתוך הזמן אפ"ה אמרי' נטר שתא משום דסתם משפנת' שת' ולא מציי גוי לסלוקי אלמ' דאע"ג דמכרה אפ"ה אמרי' אינו יכול להוציא אלא לאחר זמנו ואפשר לומר דס"ל דשאני התם דהמשפן הוא גוי ובדיניה' חשיב' כמכורה בידו פל אות' שנה ואפני' מכרה לאחר אינו יכול להוציא עד פלות השנה ואע"ג דאמרי' בפ' אז"נ דס"ח ע"א אר"א א"ל סבי דמתא מחסיא סתם משפנת' שת' למאי נ"מ דאי אכיל ליה שת' מציי לסלוקי ואי לא לא מציי מסלק לי' אלמ' משמ' דבתוך השנה אינו יכול להוציא י"ל

דְּהָתָם מִיָּרִי בְּלוֹהַ עֲצָמוֹ דְּלֹא מְצִי מְסַלֵּק לִיהָ אֲבָל אִם מְכַרָּה אַה"ן דְּיָכוֹל הַלּוֹקֵחַ לְהוֹצִיאֹ מִדְּ
וְדַע דְּלִשׁוֹן הָרֵא"ש הַלְּזוֹ הַשְּׂמִיטוֹ הַרִיב"ה בְּקִינְצוֹר פְּסָקֵי הָרֵא"ש וְצ"ע לְמַה וְאֶפְשָׁר לֹמַר דְּקִי"ל
לְהַטּוֹר דְּזֶה שֶׁכ' הָרֵא"ש בְּשֵׁם ר"מ לֹא ס"ל לְהָרֵא"ש בְּנוֹתָי אֲלֵא דְבַכָּה"ג אִינוּ יוֹצֵא מִיָּד אֲלֵא
לְאַחַר הַשְּׂנָה וְכֵהִיא דְרַמְב"ר וְאִין חִילּוּק בֵּין גּוֹי לְיִשְׂרָאֵל וּלְפ"ז גְּתִינְשֵׁב פְּסָק הַטּוֹר וְעֵינֵן לְהַרְב
פְּלִפְלֵא חֲרִיפְתָּא שְׂכַתְב קְרוֹב לְדַבְרֵי הַב"ח וְאִין דְּבָרֵיו נִרְאִין: בְּאַנְפֵן דְּבַתּוֹף זְמַן הַמְּשַׁכְּנָה יָכוֹל
לְמַפְנֹר וְה"ה נְמִי בַתּוֹף זְמַן הַשְּׂכִירוֹת יָכוֹל לְמַפְנֹר וּלְהַשְׁפִּיר כְּמַהֲרַשְׁד"ם וְה' מוֹרָה צָדֵק הִבִּיאוּ
הַכְּנֵה"ג שְׁם גַּם פְּתַב שְׂדַבְרֵי הַתּו' ב'פ' אִז"נ דַּע"ג ע"ב בַּד"ה הַשְׁת' נִשְׁקוֹל מֵר אַגַּר בֵּית' הֵם דְּלֹא
כְּמַהֲרַשְׁד"ם ע"ש וְה' כְּנֵה"ג פְּתַב שְׂאִין דְּבָרֵי הַתּו' עֲנִין לְזֶה ע"ש וְלְכַאוֹרָה נִרְאָה דְּכַנְנָתוֹ מִמ"ש
הַתּו' בְּפִשְׁטוֹ וְז"ל מִשְׁמ' דְּיָכוֹל אָדָם לְמַפְנֹר מַה שְׂהַשְׁפִּיר בְּיַד אַחֲרִים וְכו' ע"ש וְאִי מַהָּא לִיתָא
שְׂאִין פְּנוּתְהוֹס' אֲלֵא מִשׁוּם שְׂהַפְקִיעַ הַמְּכָר פָּחוּ שְׁל רַב מְרִי שְׁהִי"ל לְדוֹר פְּבִית חֲנָם שְׂהִיתָה
מְמוֹשְׁפְּנָת פְּיָדוֹ וְהַפְקִיעַ הַמְּכָר פָּחוּ וְהוֹצְרָה לְהַעֲלוֹת שְׂכָר לְרָבָא וְכַמְבֹּאֵר בְּדַבְרֵיהֶם כִּפ' אַע"פ
דְּנ"ט ע"א כְּד"ה שְׂדָה זו יע"ש וְתו' ק' דְּהָא תִּי הַתּו' דְּמַה שְׂיִתֵּר עַל הַחֹב יָכוֹל לְהַקְדִּישׁ וְלְמַפְנֹר
וּר"ל דַּה"נ הֵכָּא הִפִּיתָ הֵיךָ שְׂנָה יוֹתֵר עַל הַחֹב שְׁהִי"ל לַר"מ עַל הַגּוֹי וְהֵיךָ דָּר ר"מ נְמִי פְּחִלֵּק
רְבָּא שְׂהֵיךָ מְעוֹרְב כּו וְהֵיךָ סְבוֹר ר"מ דְּמִחְזִי פְּרַבִּית כִּמ"ש מְהַרְשֵׁ"א שְׁם ע"ש וְא"כ לְפִי תִי הַתּו'
י"ל דַּה"נ דְּאִין אָדָם יָכוֹל לְמַפְנֹר מַה שְׂהַשְׁפִּיר בְּיַד אַחֲרִים וְכַדְעַת מַהֲרַשְׁד"ם וְאֶפְשָׁר דְּכַנְנָת ה'
מוֹרָה צָדֵק דַּע"כ לֹא הֵק' הַתּו' אֲלֵא מִשׁוּם דְּהַמְּכָר הַפְּקִיעַ פָּחוּ דַּר"מ פְּמָה שְׁהִי"ל לְדוֹר פְּבִית חֲנָם
דְּמִשְׁמ' לֹא קִשְׂיָא לְהוּ אֲלֵא מִמַּה שְׂהַפְקִיעַ הַמְּכָר פָּחוּ דַּר"מ אֲכָל אִי לֹא דְאִיכָּא הַפְּקִיעָה הֵיךָ הַמְּכָר
מְכָר וְאַע"ג שְׂהִיתָה מְמוֹשְׁפְּנָת הָרִי מוֹכַח דְּלֹא כְּמַהֲרַשְׁד"ם וְנַר' דַּמ"מ יֵשׁ לְצַדֵּד דְּמִדְּבָרֵי הַתּוֹס'
לֹא מְכַרְע' דְּלַעוֹלָם אֶפְשָׁר לֹמַר דְּאִין אָדָם יָכוֹל לְמַפְנֹר מַה שְׂהַשְׁפִּיר בְּיַד אַחֲרִים וְשְׂאִי הֵתָם
דְּהַגּוֹי הוּא דְאִזַּל וְזַבְנָה לְרָבָא וְהַתּו' ל"ק לְהוּ אֲלֵא לְרַב מְרִי דְאִמְטִי לִי לְרָבָא אַגַּר פִּית' דְּמִשְׁמַע
דְּפִשְׁטָא לִיהָ דְּהַמְּכָר מְפַקִיעַ זְכוּתוֹ וְאֵהָא ק"ל דְּנָהִי דְּהַגּוֹי יָכוֹל לְמַפְנֹר מ"מ פִּינּוֹן דְּזַבְנָה רַכָּא לֹא
הִי"ל לְהַפְקִיעַ זְכוּתוֹ וְהו"ל לְדוֹן לְעַנְיָן הַפְּקִיעַ זְכוּ' פְּדִינִי יֵשׁ וְאֵהָא תִי דְּמַה שְׂיִתֵּר עַל הַחֹב יָכוֹל
לְמַחֲוֹל: אִיבְרָא דְּמַהֲהִיא דַּפ' אַע"פ דַּנ"ט דְּקָאֵמֵר שְׂדָה שְׂמִשְׁפְּנָתִי לָהּ לְעֶשֶׂר שְׁנִים פְּשְׂאָפְדָּנָה מְמָה
תִּיקְדָּשׁ דְּקִדְשִׁי מִשְׁמַע דְּיָכוֹל לְהַקְדִּישׁ כְּעוֹד' בְּיַד הַמְּשַׁפִּיר לְכַשְׂפִּדְנָה וְא"כ ה"נ יָכוֹל לְמַפְנֹר מַה
שְׂמִמּוֹשְׁכּוֹן בְּיַד אַחֲרֵי וְיֵשׁ לְדַחוֹת דְּשְׂאִי הַקְדָּשׁ דְּאִפִּי בַתּוֹף הַזְּמַן הֵיךָ יָכוֹל לְהַקְדִּישָׁהּ וְכֵהִיא
דְּעַרְבֵי הַקְדָּשׁוֹ מְשַׁפִּיר וְכו' וְכ' הַתּו' שְׁם כִּפ' אַע"פ לְחַד תִּי דְּבַהֲקִדְשׁ מִמֶּשׁ הֵיךָ חַל עַל הַשְּׂדָה
הַמְּמוֹשְׁפְּנָת אַף קוֹדָם שְׂתַפְּדָה וְהֵיךָ מִיָּרִי שְׂאוֹסֵר פְּקוֹנָם דְּיָכוֹל לְהִיּוֹת דְּבִשְׂדָה מְמוֹשְׁפְּנָת אִינוּ
יָכוֹל לְאֹסֵר' בְּקוֹנָם אַע"פ שְׂיָכוֹל לְהַקְדִּישׁ וְכו' ע"ש וְא"כ אִין רְאִיָּה לְעַנְיָן מְכָר דְּעִלְמָא מְהַקְדָּשׁ
דְּהַקְדָּשׁ שְׂאִי וְכַמ"ש: וְהֵנָּה ה' כְּנֵה"ג שְׁם הִבִּיא דַּעַת הַמְּבִי"ט סִי שְׁמ"ו וְרַש"ל בַּתְּשׁו' סִי ל"ו
וְהַרְדְּב"ז ח"א סִי כ"ב וְמַהֲרַש"י סִי ו' וְמַהֲרִי"א סִי צ"ד דְּכוּלְהוּ ס"ל דְּיָכוֹל לְמַפְנֹר וּלְהַשְׁפִּיר
בַּתּוֹף זְמַן הַשְּׂכִירוֹת ע"ש וְא"כ לְכַאוֹרָה נַר' דַּה"ה נְמִי כַּנ"ד דְּמְכַרָּה בְּהַטְּבָה לְזְמַן דְּיָכוֹל לְמַפְנֹר
בַּתּוֹף זְמַן הַהַטְּבָה וּמִיָּהוּ נַר' דְּיֵשׁ לְדַחוֹת דְּיוֹק' פְּשְׂכִירוֹת הוּא דַּס"ל דְּיָכוֹל לְמַפְנֹר וּלְהַשְׁפִּיר מִשׁוּם
דַּע"ג דְּאִמְרוּ שְׂכִירוֹ לְיוֹמִי מְמָכָר הוּא מ"מ גּוֹף הַקְּרָקַע בְּחֻזְקָת כְּעִלִּי שְׂהִרִי בְּכַמָּה עֲנִינִים יֵשׁ
הַפְּרָשׁ בֵּין הַשׁוֹכֵר לְמִשְׁפִּי כְּגוֹן שְׂהַזְפִּיר לוֹ חֲדָשִׁי וְשְׂנָה וְנִתְעַבְּרָה הַשְּׂנָה דְּאִמְרִי קְרָקַע בְּחֻזְקָת
כְּעִלִּי עוֹמְדָת וְהו"ל הַמְּשַׁפִּיר מוֹחֲזֵק וְכֵן אִם אוֹמ' הַמְּשַׁפִּיר לְזְמַן זֶה הַשְּׂפִירָתוֹ לָהּ וְכֵלָה זְמַן
הַשְּׂכִירוֹת וְהַשׁוֹכֵר אוֹמֵר לֹא פִי עַל הַשׁוֹכֵר לְהִבִּיא רְאִיָּה וְאִם לֹא הִבִּיא רְאִיָּה נִשְׁבַּע ב"ה וְכִינְצָא
כְּזֶה וְעֵינֵן בְּשׂוֹף סִי שִׁי"ג מִשְׁא"כ בְּמוֹכֵר בְּהַטְּבָה לְזְמַן דְּכָל זְמַן שְׂהִיא פְּיָדוֹ הוֹיָא מְכִירָה גְּמוּרָה
שְׂיָכוֹל לְבַנּוֹת וְלְהַרְוֵס וְלַעֲשׂוֹת כְּכָל זְמַנּוֹ הַקְּצוּב פְּרָצוּנּוֹ כִּמ"ש הַרְמְב"ם כַּפְכ"ג מַה מְכִירָה דִּין ו'

וע"ש בה"ה אה"ן דבמשך זמן קצוב אינו יכול למוכרה לאחר פיון שאינה ברשותו כלל וכן מתבאר מדברי הכ"ח ר"ס שי"ב עמ"ש הטור המשפיר בית לחבירו וכו' אפי' העני וצריך למכרו אינו יכול להוציאו והמקח קנים כ' וז"ל כלו' ולא תימ' פיון דמכרו תוך הזמן הו"ל כאלו מכר דבר שאינו ברשותו וכדבר שלא ב"ל ואין המקח חל לקח אמר דל"ד דהכא גוף הפית שלו אלא דהשוכ' משתמ' בו עד זמן קצוב והו"ל פכותב נכסיו לבנו לאחר מיתה גוף מהיום ופירי לאחר מיתה דאם מכר הבן אין ללוקח פהם פלום עד שימות האב והמקח קנים וכו' ע"ש הרי שעיקר הטעם משום דהגוף שלו וא"כ פמוכר בהטבה דבאותו זמן ההטבה אין הגוף שלו אינו יכול למכור דהו"ל כדבר שלא ב"ל.

אף ראינו להרש"ל בתשו' סימן ל"ו שכתב בפשיטות דאף שמכר לזמן קצוב יכול למכור לאחר כמו פשכירות שדומה לפשכירות ככל מילי רק שיכול הקונה לזמן לבנות ולתקן כו' כל מה שירצה וכו' אבל לענין המכירה יכול המוכר ג"כ למכור לאחר אף שלא פלה הזמן עדיין ואפי' מעכשיו א"צ וכו' ודמי למי שאמ' לאשה מקנדשת לי לאחר ל"י דלכ"ע מקנדשת ע"ש וראיה זו אחה"מ יש לדחות דהתם האשה פרשות עצמה קניימא ונהרי נתרצית להתקדש לו לאחר ל"י ונהרי זה דומה לקונה שדה מחבירו לאחד ל"י מי איכא למ"ד דלא קנה וה"נ דכנת' משא"כ הכא דהשתא מיהא אינה פרשותו אלא ברשו' לוקח ראשון לגמרי לסתור ולבנו' וי"ל דאינו יכול למכרה.

וכר מן דין שאני התם דבידו ובידה לקדשה מעכשיו משא"כ הכא דאינו יכול למכרה אלא לאחר זמן וכדאמ' כפ' אע"פ דכ"ט ע"א אלו האומר לחבירו שדה זו שאני מוכר לה לכשאקנה ממך תקדש וכו' מתקיף לה ר"י מי דמי התם בידו להקדיש' וכו' ועיין להר"ן בפ"ג דנדירים ד"ל ע"א כד"ה ואשה נמי וכו' ע"ש: הגם הלום ראינו למהריט"ץ פתשו' סימן פ"ט שכ' פדעת מהרש"ל דאפילו מכרה לזמן קצוב יכול למכרה לאחר מעכשיו לכשישלים זמן קנייתו וכו' עש"כ ומ"מ נר' דאפי' לדעת מהרש"ל ומהריט"ץ אפשר לומר דכנ"ד במוכר בהטבה אפתי יש להסתפק דע"כ לא כ"כ אלא במוכר לזמן ולאחר הזמן תיפוק ארעא פלא פסוף דומה למוכר שדהו בזמן שהיובל נוהג מש"ה חשכי' לה פרשות המוכר וכדדניק לה מהריט"ץ ממ"ש הרמב"ם בפכ"ג מה' מכירה וז"ל המוכר גוף הקרקע לזמן קצוב ה"ז מכיר' וכו' וילבסוף תחזי' לבעלי' עכ"ל דניק הרמב"ם שכ' וילבסוף תחזור הקרקע לבעליה שא"צ לחזור ולמכר' לו פסוף זמן קנייתו אלא תחזור הקרקע לבעליה פי' אפי' בלא מכירה שא"צ לחזור ולמכרה לו שהרי לא מכרה אלא עד זמן פ' וכו' א"כ גם אם אמר פתוך הזמן לשמעו' פשתחזור הקרקע לידי הרי היא קנויה לה מעכשיו הרי היא קנויה ולא מקרי דבר שלא כא לעולם וכו' אלא פבר היא ברשותו ושלו לאחר זמן ויכול למכרה לאחר מעכשיו לכשישלים זמן קנייתו ע"ש משא"כ במוכר בהטבה שאינ' חוזרת לבעליה עד שישלים לו דמי קניית' איכא למימר דכל שלא עמד ופרע לו דמי קניית' לאו ברשותו קניימ' ואין לו פח למוכר' ודמיא לאומ' לחבירו שדה זו לכשאקנה' הרי היא מכורה לה דלא קנה וכעין זה חילקו התוספות בערכין דכ"א ע"א כד"ה ה"ק וכו' ויש מחלקי' בין משכני' ללנה דדוקא לנה שלא תחזור עוד בלא פרעון מעות שהוא ודאי לא מצוי מקדיש אכל משפיר שלאחר השלמת זמן השכירות תחזי' לו בהנצם יכול הוא להקדיש ע"ש: אמנם לכאורה נר' דהא מלת' תליא בפלוגת' דר"ת ושאר פוסקי' גבי האומ' מה שאירש מאבא מכור לה דלא אמר פלום וכ' הטור כח"מ סי' רי"א ופר"ת דוקא בסתם אכל אם פי' ואמר שדה זו שאירש מאבא מכור לה קנה ומרן הכ"י כ' דעת החולקי' על ר"ת ע"ש ולפ"ז לדעת ר"ת כ"ש בנ"ד דהא התם יכול להיות שלא יבואו לידי כלל פגון שאביו ימכרו ויתן לאחרים פמתנה ואפ"ה דעת ר"ת דקנה וכ"ש בנ"ד אבל לדעת

החולקי' על ר"ת י"ל דה"נ אינו יכול למפור כמ"ש מהרשד"ם סי' רע"ז לענן אם מכרה בתוך זמן השכירות דתליא בפלוגמא דר"ת ושאר פוסקים אף נר' דלדעת החולקים על ר"ת אין ראיה לנ"ד ולמכרה בתוך זמן השכירו' שאינו יכול למפור דאיכא למימר דדוקא התם משום דאפשר שלא תבא לידו פלל שאביו ימפור או יתן לאחרים משא"כ הכא דנדאי הקרא: והנה ראינו לה' המבי"ט ח"א סי' שמ"ו שכ' שאם הייתה שכורה דיכול להשפירה לאחרים לזמן שתכלה שכירות הא' דאין לו לשוכר בה אלא הדירה שהו הפירות וקנין פירות לאו פקנני הגוף דמי כר"ל דהלכ' פנת' פדאי' בפ"ן דקל"ו ותנן התם הפותב נכסיו לבנו אחר מותו מכר הבן אין ללוקח פלום עד שימות האב הרי שהאב הוא כמו שוכר בקרקע שנתן לבנו שאין לו אלא פירות בחייו ואפ"ה מכירת הבן מכירה את"ד ע"ש והמתבאר מדבריו דטעמ' דקנה לוקח הוא משום דקי"ל כר"ל דקנני פירות לאו פקנני הגוף דמי וצ"ע שיהי ר"י דס"ל דקנני פירות פקנני הגוף דמי אפ"ה קתני מתני' דקנה לוקח וא"כ איך פתב המבי"ט דטעמא דיכול להשפירה לאחרים משום דאין לו לשוכר א' אלא פירות וקנני פירות לאו פקנני הגוף דמי שיהי קושטא הוא דאפ"ל ר"י קנה לוקח פדתנן וא"כ עדיפא מינה הו"ל להרב לומר דאפ"ל ר"י דס"ל דקנני פירות פקנני הגוף ואפ"ה קנה לוקח וה"ט פדאמ' בפ' החובל דכי מיית האב דקנה לוקח דלא מת הבן בחיי האב דאתו ליד' דבן וכו' ופירש"י דלא מת הבן בחיי האב דאתו ליד' דבן דמה מכר לו א' לב' כל זכו' שתבא לידו וכ"כ רשפ"ם בפ"ן ע"ש וא"כ ה"נ אם הייתה שכורה ביז אחרי' יכול הוא להשפיר ולמפנ' פל זכות שבתא לידו: והנראה לומר דאפ"ל ר"י דאמ' דקנה לוקח אינו אלא לאחר שמת האב וכאה ליד הבן דמעט' קנה לוקח אבל כ"ז שלא מת האב אה"ן דלר"י אפ"ה השפירה לאחרים יכול לחזור בו עד זמן שימות האב ודוקא לאחר דמת האב הוא שיקנה לוקח אמתם לר"ל דס"ל דקנני פירות לאו פקנני הגוף דמי אה"ן דקנה לוקח מאותו עת לענן שאינו יכול לחזור בו אפילו עדיין לא מת האב: אף ק' דאעיקרא איך קנה לר"י אפ"ה פי מת האב שיהי פשמת הבן בחיי האב ה"ט דקנה לוקח משום שאין פאן מקנה דשב"ל פ"ן שהגוף שלו דקנני פירו' שושאר לאב לאו פקנני הגוף דמי וכמ"ש מרן בש"ע סי' רי"א ס"ה וא"כ לר"י דס"ל דקנני פירות פקנני הגוף דמי הו"ל מקנה דשב"ל ולכך פי מת הבן בחיי האב דלא קנה לוקח וא"כ אפ"ה היכא דלא מת הבן ומת האב איך קנה לר"י שיהי אעיקר' הוא מקנה דשב"ל ולא קנה ויהי כמו מה שאירש מאבא מכור לך דלא קנה אפ"ה לאחר שמת האב ודןתק לומר דמירי מתני' בשעהחזיק בה לוקח לאחר מימת האב א"נ שפכת לו שטר ותפיס לוקח האי שטר' ביד' וכמ"ש בהגמ"י ופסקו מור"ם בסי' ר"ט ס"ד ע"ש בסמ"ע והט"ז וכנה"ג הגב"י אות' ו' ונ"א ע"ש שיהי מתני' סתמ' קתני דקנה לוקח אפ"ה באחד מדרכי הקניי' כמו בכותף וקנני חליפין ואחרי פתבנו ראה ראינו להרמ"ה בפ"ן שכ' וז"ל מכר הבן בחיי האב ומת הבן בחיי האב וכו' ולי רי"א לא קנה לוקח דקנני פירות פקנני הגוף דמי דכ"ז שהגוף משועבד לאב לפירותיו הרי הוא כאלו קנוי לו קנני גמור כ"ז שהפירות שלו וכל פמה דלא אקני ליה הבן לפירי לא קני לי' לגוף קנני גמור ולא אקני לי' לבן קנני הגוף אלא למקני זכות' בעלמ' בגוני' דלא יכיל האב לאפקועי גופ' מהשת' ולא לאפקועי פיר' מני' לאחר מית' מיהו ע"כ הדיא זכות' דלפירי דלאחר מימה לימא אלא היכא דאימ' לבן לאחר מימת האב וכו' הלכך היכא דמכר הבן בחיי האב אי אית' לבן לאחר מימת האב למקני פיר' קנני גמור איגלאי מלת' למפרע דמעיקרא קנני' הבן להוא זכות' דאקני לי' האב בגונייהו קנני גמור בין למקני גופ' מחיי האב בין למקני פירי לאחר מימת האב וכי זבין הבן להוא זכות' ללוקח בחיי האב שפיר זבין לי' דהא פל זכות' דאית ליה בגונייהו זבין ליה והיינו דקתני מכר הבן אין ללוקח בהם פלום עד

שְׁיָמוּת הָאֵב וְלִכִּי מִיָּת הָאֵב מִיָּהָ קָנָה לֹקַח אֶת"ד ע"ש הָרִי מִתְּבָאֵר דְּלָר"י לֹא הָיָה דְּשִׁב"ל פְּיִן דְּאִית לֵיה זְכוּ' בְּגוּף הַקְּרָקָע וְאוֹתוֹ זְכוּ' הוּא זְבִין וְאִם מֵת הָאֵב אֵינְלָא מִלְתָּא לְמַפְרַע דְּהָיָה קָנָן גָּמוּר וְלפ"ז פְּשִׁיט' וְדָאִי דְּכָל כְּפָה דְּלֹא מֵת הָאֵב אֵין הָבִן יְכוּל לְחַזֵּר בּוּ פִינִן דְּזִכּוּת' דְּאִית לִי מִיָּהָ זְבִין לִי הַשְׁת' לְלֹקַח: וּמ"ש מְרָן דְּלָר"ל ה"ט דְּקָנָה לֹקַח מִשּׁוּם שְׁאִין פֶּאן מְקָנָה דְּשִׁב"ל פִּינִן שְׁהַגּוּף שְׁלוֹ דְּקָנָן פִּירוֹ' לֹא פְקָנָן הַגּוּף א"כ ק' דְּלָר"י אֵיף ס"ל דְּכָמַת הָאֵב קָנָה לֹקַח פִּינִן דְּהָיָה דְּשִׁב"ל וְנָר' דְּכּוֹנְתוֹ פִּלְפִי מ"ש הַרְמ"ה שָׁם וְז"ל אָמַר קָנָה לֹקַח דְּקָנָן פִּירוֹת לֹא פְקָנָן הַגּוּף וְאֵף עַל גַּב דְּלֹא קָנִינְהוּ הָבִן לְפִירוֹ' מֵעוֹלָם פִּינִן דְּקָנִינְהוּ לַגּוּף מְחִיִּים מִמִּילָא קָנִינְהוּ הָבִן לְנַכְסֵי מְחִיִּים בֵּין לַגּוּף' בֵּין לְפִירֵי מְחִיִּים דְּאֶתוּ לְאַחַר מִיתַת הָאֵב (אע"ג דְּדָבָר כְּצ"ל) שְׁלֹא בָּא לְעוֹלָם נִינְהוּ דְּלֹא הָווּ בְּחַיֵּי הָבִן דְּלְקָנִינְהוּ דְּהֶאֱמַת הָבִן בְּחַיֵּי הָאֵב פִּינִן דַּס"ל דְּקָנָן פִּירֵי דְּאֵב לֹא פְקָנָן הַגּוּף אֲשַׁתְּכַח דְּמַעֲיָקְרָא קָנָן בּוּ דְּגוּף קָנָן גָּמוּר הוּא וְכוּ' וּפִירֵי דְּלֹאחַר מִיתָה בְּתַר גּוּף' אֲזִילי וְכִינִן דְּקָנִינְהוּ הָבִן לַגּוּף מְחִיִּים קָנָן גָּמוּר כְּמַאן דְּמִקְנִינְהוּ מְחִיִּים דְּמִי וְכוּ' וְזִכּוּת' דְּהוּ"ל לְאַב בְּפִירוֹ' מִשְׁעַת מִיתַתוֹ הוּא דְּפָקַע' לָהּ מִמִּילָא וְכוּ' אֶת"ד ע"ש וְלפ"ז מִתְּבָאֵר דְּבִין לָר"י בֵּין לָר"ל זְכִיַת הַקְּרָקָע לֹא חָשִׁיב דְּשִׁב"ל פִּינִן דְּהַקְּרָקָע הֵינָה בְּעוֹלָם וְזְכוּ' מִיָּהָ אִית לֵיה בְּגוּהָ וְאוֹתוֹ זְכוּ' שְׁיָשׁ לוֹ יְכוּל לְמַפְרָךְ אֱלָא דְּלָר"י דַּס"ל דְּקָנָן פִּירוֹת פְּקָנָן הַגּוּף דְּמִי אֵי מֵת הָאֵב בְּטָלָה אוֹת' מְכִירָה פִּינִן דְּבִשְׁעַת הַקָּנָן עֲדִינִן לֹא זָכָה בְּפִירוֹ' וְהוּ"ל בְּזְכִיַת הַפִּירוֹת דְּשִׁב"ל דְּכָל זְמַן שְׁלֹא קָנָה הַפִּירוֹת מְחִיִּים חָשִׁיב דְּשִׁב"ל וְלֹא קָנָה לֹקַח אֲמָנָם לָר"ל דַּס"ל דְּקָנָן פִּירוֹת לֹא פְקָנָן הַגּוּף לֹא חָשִׁיב זְכִיַת הַפִּירוֹת דְּשִׁב"ל דְּפִירֵי בְּתַר גּוּף' אֲזִילי וְכִינִן דְּקָנִינְהוּ הָבִן לַגּוּף מְחִיִּים קָנָן גָּמוּר כְּמַאן דְּקָנִינְהוּ מְחִיִּים דְּמִי וְלֹא הָיָה דְּשִׁב"ל: וְלפִי הָאֲמוּר נָר' דְּהוּ"ל גְּמִי הֵיכָא דְּהֵיכָא בֵּיתוֹ שְׁכוּרָה לְזְמַן וְעַמְד וְהַשְׁפִּיר אוֹת' אוּ מְכָרָה לְאַחֲרִים לְאַחַר שְׁתַּכְלָה זְמַן הַשְׁכִּירוֹת דְּמַהֲנִי לְכ"ע בֵּין לָר"י בֵּין לָר"ל אֱלָא דְּלְדִידִן דְּקִי"ל כְּר"ל דְּקָנָן פִּירוֹת לֹא פְקָנָן הַגּוּף דְּמִי אֵפִי' מֵת הַמְשַׁפֵּיר אוּ הַמוֹכֵר בְּתוֹף זְמַן הַרְאָשׁוֹן אוֹתוֹ הַשְׁכִּירוֹת אוּ הַמְכִּירָה קִיַּמַת פִּינִן דְּהַגּוּף הוּא שְׁלוֹ וְקָנִי לֹא קָנָן גָּמוּר כְּמַאן דְּקָנִינְהוּ לְפִירוֹ' גְּמִי מְחִיִּים וְקָנָה הַשְׁכוּרָה אוּ הַלֹּקַח וּמַעֲתָה מַה שְׁהַצְרִיף ה' הַמְבִי"ט לומ' דְּהוּא שְׁכִירוֹת מִשּׁוּם דְּקִי"ל כְּר"ל דְּקָנָן פִּירוֹת לֹא פְקָנָן הַגּוּף הוּא תְּמוּהָ דְּאֵפִי' לָר"י גְּמִי הַדִּין כֵּן וְאִינוּ יְכוּל לְחַזֵּר בְּתוֹף הַזְמַן וְדוּחַק לומר דְּכִינִן לְמֵאִי דַּנ"מ לְמֵת הַמְשַׁפֵּיר אוּ הַמוֹכֵר בְּתוֹף הַזְמַן דְּלָר"י לֹא קָנָה לֹקַח וְכַמוֹ שְׁנַתְּבָאֵר וְצ"ע.

וְעִינִן לֵה' זָרַע יַעֲקֹב ס' כ"ב וְדוּק: סִימֵן כ"א יֵשׁ לְחַקוֹר בְּמִי שְׁמָכֵר קְרָקָע לְחַבִּירוֹ וְעֲשֶׂה לוֹ שְׁטַר הַטְּבָה אֵיף שְׁבַזְמֵן פ' אִם יָבִיא לוֹ מְעוֹתִיו יַחְזִיר לוֹ הַקְּרָקָע כְּדָרְף שְׁטַרֵי הַהֲטָבוֹת הַנְּהוּגוֹת וְאֲדַהְכִי וְהָכִי בְּמַשְׁף זְמַן הַהֲטָבָה עָמַד וְלָנָה מֵאַחַר אֵי חָשִׁיב אוֹתוֹ זְכוּ' שְׁיָשׁ לוֹ בְּשִׁטְר הַהֲטָבָה בְּאוֹתוֹ הֵיטָר בְּדְמֵי הַקְּרָקָע כְּגוֹן שְׁמָכֵר אוֹתוֹ בְּמַנְהָ וְהוּא שְׁוָה ק"ק כְּמוֹ קְרָקָע וּמַשְׁתַּעַבֵּד לְב"ח כְּדִין קְרָקָע אוּ לְפָחוֹת חָשִׁיב כְּמוֹ שְׁאָר שְׁטָרוֹת דְּהוּוּ מְטַלְטְלִי וְנ"מ אִם שְׁעַבֵּד גְּכָסִיו לְב"ח מְטַלְטְלִי אַג"מ וְמָכֵר שְׁטַר הַהֲטָבָה דְּב"ח חוֹזֵר וְטוֹרֵף מִהַלּוֹקַח אוּ חָשִׁיב כְּחַסְפָּא בְּעֵלְמָא פִּינִן דְּעַכְשָׁיו אֵין לוֹ בּוּ אֱלָא זְכוּת בְּעֵלְמָ' לְאַחַר זְמַן שְׁיַפְדָּה הַקְּרָקָע וְתָבֵא לִידוֹ וְהוּ"ל כְּדְשִׁב"ל: וְהֵנָּה רְאִינוּ בְּתַשׁוּ' מִהָר"א טְאָרִיקָא וְהוּבָא בְּשׁוּ"ת גו"ר חח"מ כָּלָל ג' ס' ל"ג שְׁנַשְׁאָל בְּכִינְצָא בְּזָה וְהַשִּׁיב שְׁאִין שְׁעַבּוֹד חָל אֱלָא עַל מְמוֹן שְׁבִידוֹ שְׁכָף הוּא כּוֹתֵב לוֹ וְשַׁעַבֵּד לוֹ כָּל גְּכָסִיו שְׁקָנָה וְשִׁקָנָה וְהָרִי אֵין פֶּאן לֹא קָנָה וְלֹא יְקָנָה וְזְכוּ' יֵשׁ פֶּאן וְקָנָן אֵין פֶּאן וְהָיָה רְאִיָּה לְזָה מְתַשׁוּ' הָרֵא"ש הַבִּיאַה הַטוֹר בָּא"ה ס"ס צ' דִּאֵין שְׁעַבּוֹד דְּאֲקָנָה חָל אֱלָא לְאַחַר שְׁיָבוֹאוּ הַגְּכָסִי' לִידוֹ ע"ש וְאֶח"ה אֵי מָהָ לֹא אֲרִיא דְּש"ה דְּגוּף הַקְּרָקָע הוּא שְׁלֵ הָאֲשָׁה וְאֵין לוֹ בּוּ זְכִיָּה כָּלָל אֱלָא הַפִּירוֹת שְׁאוּכַל וְאֵפִי' זְכוּ' הַפִּירוֹת עַצְמָן שְׁיָשׁ לוֹ אִינוּ יְכוּל לְמַפְרָךְ וְכַמְבָּרָא בְּתַשׁוּ' הָרֵא"ש שָׁם כָּלָל ל"ח ס' ו' וּמַש"ה כָּל זְמַן שְׁלֹא זָכָה

בה א"ל ביה שום קנין משא"כ הָא כַּא פִּינּוּ דְמַצִּי לְפָדוּת' פְּשִׁיגִי הַזְמֵן ע"י שְׁטַר הַהֶטְבָּה שְׁיֵשׁ לוֹ י"ל דְחָשִׁיב שְׁפִיר כְּמוֹ מְמוֹן שְׁבִידוֹ וְיֵשׁ פְּאֵן קִנְיָן וְיֵשׁ פְּאֵן זְכוּת.

וּבְעֵיקַר תְּשׁוּ' הָרָא"ש עמ"ש במ"א: עוֹד הִבִּיא רְאִיָּה מִתְּשׁוּ' הַתְּה"ד ס'י' שֶׁל"ט עַל מְנַהֵג הַמְדִינָה שְׁפָל יִשְׂר' הַמְחֲזִיק בְּקַרְקַע שֶׁל גּוֹי הַלְלוֹה שְׁלוֹ הָרִי הוּא כְּמוֹנוֹ לְמַפְנֵי לְמִי שְׁיִרְצָה אִף אִם יָבִיא הַגּוֹי קוֹדֵם שְׁיִמְכְרוּ וְיִפְרַע לְיִשְׂר' הַמְלִיָּה צָרִיף לְהַחְזִיר לְגוֹי שְׁטָרֵי הַחֹב פְּנֻלָם דְּאִין דִּין מְקַרְקַעִי בְּנִכְסֵי אֵלוֹ וְאִין הָאֵשֶׁה לְעַכְבַּ בְּמִכְרֵתָם מִחֲמַת שְׁעֵבּוּד פְּתוּבָת' הָרִי דַּע"ג שְׁהַבִּית בְּחֻזְק' הִישׁ' לְמִנְכְרוֹ לְמִי שְׁיִרְצָה אִפ"ה מְפָנִי שְׁבִיד הַגּוֹי לְפָדוּתוֹ לֹא חָל עָלָיו שְׁעֵבּוּד וְכו' כ"ש בנ"ד שְׁהַבִּית הוּא קְנוֹי לְשִׁמְעוֹן בְּלֹא שְׁיִוֵר וּבְלֹא תְּנָאִי שְׁלֹא יִחֹל עָלָיו שְׁעֵבּוּד פְּתוּבָת הָאֵשֶׁה ע"ש וְאח"ה לִיתָא דְאֶדְרַבָּא מִדְּבָרֵי הַתְּה"ד יֵשׁ לְהִבִּיא רְאִיָּה אִיפְכָא דְכְּמוֹ דְהֵתָם פִּינּוּ שְׁיִכּוֹל הַגּוֹי לְפָדוּת לֹא חִיָּל שְׁעֵבּוּד דְכְּתוּבָה וְחָשִׁיב שֶׁל גּוֹי כְּמוֹ כֵּן הָא בנ"ד שְׁיִכּוֹל הַיִּשְׂר' לְפָדוּ' חָשִׁיב שְׁלוֹ וְחִיָּל עָלָיו שְׁעֵבּוּד דְכְּתוּבָה וְאִי מְשׁוּם דְקוֹדֵם הַחִיּוּב שְׁנִתְחַיֵּיב שְׁמַעוֹן הִיָּה הַבִּית מְפָקַע מְרָאוֹ לְגַמְרֵי שְׁמַכְר' לְשִׁמ' בְּלִי שׁוּם שְׁיִוֵר וְתְּנָאִי וְכְמוֹ שֶׁכ' הָרַב שָׁם ע"ש מַה בְּכַף הָרִי חֲזַר זְכוּ' שִׁמ' פְּבִית וְיִחֹל עָלָיו הַשְׁעֵבּוּד גַּם מ"ש עוֹד הָרַב שָׁם וְעוֹד שְׁמִיד בְּקִנְיַת הַבִּית לְשִׁמ' חָל עָלָיו שְׁעֵבּוּד פְּתוּבָת אֲשֶׁתוֹ וְאִין פְּתוּב בְּשְׁטַר הַהֶטְבָּה שְׁנִתְחַיֵּיבָה הִיא לְסַלֵּק שְׁעֵבּוּד' כְּשִׁיחֲזוֹר בְּעֵלָה שִׁמ' וְיִמְכְרָהּ לְרָאוֹ וּבְזָה הוֹרַע פְּחוֹ שֶׁל רָאוֹ שְׁאִין יָדוֹ עָלָיו אִפִּי' לְאַחַר הַהֶטְבָּה שְׁהָרִי הִיא יְכוּלָה לְעַכְבַּ ע"ש גַּם זֶה לִית' פִּינּוּ דְשִׁמְעוֹן מְחֻיָּיב לְקַיֵּיב תְּנָאוֹ א"כ יְכוּל רָאוּבֵן הַמּוֹכֵר לְפָדוּת' בְּלֹא קִנְיָן אֲשֶׁתוֹ וְאע"פ שְׁשְׁעֵבּוּד אֲשֶׁתוֹ עָלֶיהָ אִין בְּכַף פְּלוּם שְׁהָרִי יְכוּל לְהִיּוֹת שְׁאֲשֶׁתוֹ תְּמוּת קוֹדֵם לוֹ אוֹ שְׁיֵשׁ לוֹ נִכְסִים אַחֲרֵים כְּדִי פְּתוּבָת' וְזְכוּת זֶה חָל עָלָיו שְׁעֵבּוּד פְּתוּבָת אֲשֶׁתוֹ שֶׁל רָאוּבֵן הַמּוֹכֵר וְשׁו"ר דַּעֲיָקְר' נְעֵלָם מְעִינֵי תְּשׁוּ' הַמְבִי"ט ח"ב ס'י' רִי"ח שֶׁכ' לְהַדְיָא דְשְׁטַר הַהֶטְבָּה הוּא נִכְנַס תַּחַת הַשְׁעֵבּוּד וְמִי שְׁפּוֹכֵר כִּי הַהֶטְבָּה אֵינָה דְכָר שְׁנִכְנַס תַּחַת שְׁעֵבּוּד ב"ח טוֹעָה הוּא כִּי בְּנֻדָּי שְׁזָאת הַהֶטְבָּה הִיא כְּמוֹ קֶרֶן בִּיד הַלְלוֹה וְכְמוֹ קַרְקַע וְהִבִּיא רְאִיָּה מִתְּשׁוּ' הַרְשָׁב"א ע"ש: וְהִנֵּה מ"ש הַמְבִי"ט וְמִי שְׁפּוֹכֵר כִּי הַהֶטְבָּה אֵינָה דְכָר שְׁנִכְנַס תַּחַת שְׁעֵבּוּד ב"ח טוֹעָה הוּא לְכַאוּרָה נִרְאָה שְׁזָה דַּעַת מִהֲרַשְׁד"ם בְּתִשׁוּ' סִימָן רַע"ז דס"ל שְׁאֵם הַשְׁפִּיר בִּיתוֹ לְזִמְן קְצוּב דְּאִינוּ יְכוּל לְמַפְנֵי וְלְהַשְׁפִּיר לְאַחֲרֵים דְחָשִׁיב כְּמוֹ דְשִׁב"ל ע"ש דַּה"נ פִּינּוּ שְׁאֲוֹתוֹ הַקַּרְקַע אִינוּ ת"י לֹא חָל עָלָיו שְׁעֵבּוּד ב"ח דְּהָנִי כְּמוֹ דְכָר שְׁלֹא בָּא לְעוֹלָם אֲמָנָם נר' דַּע"כ לֹא כ"כ מִהֲרַשְׁד"ם אֵלָּא דְנוֹקָא לְעִנְיָן מְכָר אוֹ שְׁכִירוֹת דְחָשִׁיב דְשִׁב"ל פִּינּוּ שְׁהַקַּרְקַע הִיא שְׁכוּרָה בְּיַד אַחֲרֵים וְשְׁכִירוֹת לְיוֹמִי' מְכָר הוּא אֲמָנָם לְעִנְיָן חֲלוּקָת הַשְׁעֵבּוּד מוֹדָה מִהֲרַשְׁד"ם דַּאֲפִי' שְׁכוּרָה בְּיַד אַחֲרֵים הִיא נִכְנַסַת תַּחַת שְׁעֵבּוּד ב"ח דְּהָא עכ"פ יֵשׁ לוֹ בְּהַ זְכִיָּה וְאוֹתוֹ הַזְכוּת הוּא נִכְנַס תַּחַת שְׁעֵבּוּד ב"ח פִּינּוּ דַּאֲיִתִי' לְקַרְקַע בְּעוֹלָם.

וְהַגַּם שֶׁכ' הָרָא"ש בְּתִשׁוּ' שְׁכַתְּבָנוּ לְעֵיל דְּאִין שְׁעֵבּוּד דַּאֲקָנָה חָל אֵלָּא לְאַחַר שְׁיָבוֹאוּ הַנִּכְסִים לְיָדוֹ ה"ד בְּכַה"ג דְּהֵתָם דְּאִין לוֹ בְּאוֹת' קַרְקַע שֶׁל אֲשֶׁתוֹ שׁוּם זְכִיָּה כִּי אִם דְּנוֹקָא לְעִנְיָן אֲכִילַת פִּירוֹת וְכַמְבֻּנָאָר בְּתִשׁוּ' הָרָא"ש כְּלָל ל"ח מְשַׁא"כ הָא דְּגוּף הַקַּרְקַע הוּא שְׁלוֹ וְאוֹתוֹ זְכוּת הוּא נִכְנַס תַּחַת הַשְׁעֵבּוּד וְכְמוֹ שְׁכַתְּבָנוּ: וְדַע דַּמ"ש הַמְבִי"ט דְּנֻדָּי שְׁזָאת הַהֶטְבָּה הוּא כְּמוֹ קֶרֶן בִּיד הַלְלוֹה וְכְמוֹ קַרְקַע וְכו' וְנִרְאָה פְּשוּט שְׁאִין פּוֹנְתוֹ לְוִמֵר דְחָשִׁיב שְׁפִיר כְּמוֹ קַרְקַע וְלֹא כְּמוֹ מְטַלְטֵל בְּאוֹנָן שְׁלֹא יִשְׁתַּעֲבָד עַד דְּכָתַב לִיהַ מְטַלְט' אג"מ אֵלָּא דְחָשִׁיב כְּמוֹ קַרְקַע דְחָל עָלָיו הַשְׁעֵבּוּד מֵאֵלָּו דְּהָא נֻדָּי לִיתָא דְּמִלְת' דְּפִשְׁיטָא דְּלֹא חָשִׁיב כְּמוֹ קַרְקַע וְלֹא כ"כ הָרַב אֵלָּא כְּלָפִי מֵאִי דס"ד דְּלֹא חָשִׁיב אֲפִילוֹ כְּשְׁטַר שְׁעֵבּוּד מְשׁוּם דְּהָנִי דְשִׁב"ל ע"ז כ' דְּאֵלִים פְּחוֹ כְּמוֹ קַרְקַע שְׁנִכְנַס תַּחַת הַשְׁעֵבּוּד וְכֵן מְתַבָּאָר מִדְּבָרֵי הַכְּנַה"ג ס'י' קי"א הַגַּה"ט אוֹת כ"ח שְׁהִבִּין פִּן מִדְּבָרֵי הַמְבִי"ט שֶׁכ' וְז"ל יֵשׁ לְלוֹה

שטר וכו' ואח"כ לנה מוכר מב"ח ושעבד לו מטלט' אג"מ שעבוד ב"ח חל על ההטבה ואם מכרה לאחר ב"ח גובה מבי"ט וכו' ע"ש הרי מבואר דהבין מדברי המבי"ט דשטר הטבה חשיב כשאר שטרות דחשיבי מטלט' ואינם נכנסים תחת שעבוד ב"ח אא"כ שעבד לו מטלטלי אג"מ: והנה היכא שמכר בהטבה ועדיין לא נכתב שטר של ההטבה ועמד המוכר ונה משמעון ואחר שנכתב שטר ההטבה עמד המוכר ונה עוד מלוי נרא' פשוט דלוי הוא קודם לגבות מאותו זכו' של שטר ההטב' דהו"ל כמו לנה וקנה ואח"כ לנה ולא כ' לא' דאקנה דזכה הב' לגבו' לבדו משום דבשעת הלואה הב' היתה בידו ועליו הלנה וכמ"ש הסמ"ע בסי' ק"ד סקי"ט ע"ש והכא כל זמן שלא נכתב שטר ההטבה לא חשיב זכו' ביד המוכר שהרי ביד המוכר שלא לכתוב שטר ההטבה ולהחזיק בכל הבית וא"כ אינו גובה אלא לוי שהוא המלוה הב' אף ראינו לה' המבי"ט בח"ב ס"ס קצ"ה שכ' וז"ל אבל אם קודם שפתיח לו ההטבה הלנה לו הוא קודם למי שמלוה למוכר קודם לו פיון שהיה המכירה בידו והיה יכול לכתוב ההטבה ולהחזיק במותר בהיתר אבל אם ב' ההלואות היו מאחרים אז מישקדם בזמן הוא קודם לגבות מן המותר וצ"ע דכיון שעדיין לא נכתב שטר ההטבה נרא' ודאי דלא חשיב זכו' כלל מה"ט גופי' שיכול הקונה שלא לכתוב ההטב' ויחזיק בכל הבית לגמרי ודי לן שנחשוב אותו שטר גמור אחר שנכתב: ובעיקר דברי המבי"ט הללו דמבואר דס"ל דאע"ג דשטר ההטבה לא חשיב כמו קרקע אלא כמטלטלין כמו שכתבנו לעיל ואפ"ה ס"ל דשייך בהו דין קדימה אבל הטור ומרן בסי' ק"ד ס"י פסקו דמטלטלי' אין בהם דין קדימה וכ' הסמ"ע היינו נמי לענין שאם באו לגבו' כא' שחולקי' ע"ש א"כ נרא' שדעת המבי"ט דשטר הטבה חשיב כמו קרקע ממש דשייך בהו דין קדימה דלא כמו שכתבנו לעיל דעת המבי"ט ושפן נראה מדברי הכנה"ג.

אף ראינו להלבוש בסי' ס' וסי' ק"ד ונהביאו הסמ"ע בר"ס ק"ד דס"ל דאף במטלטלי' שייך בהו דין קדימה לענין אם באו שניהם בב"א וכן דעת הרשב"א במינוח"סו' סי' ס"א ע"ש וא"כ נרא' שזה דעת המבי"ט: סימן כ"ב שאלת ראובן שקנה קרקע בהטבה לזמן ובתוך הזמן נמכרה קרקע אחר הסמוכה להאי חשיב ראו' בר מצר' לסלק את הלוקח.

עוד שאלת אם בתוך זמן ההטבה יכול השותף עמו באותו חצר לדון עם זה שקנה בהטבה בדין גוד או איגוד או לא. הנה מו"ה מהרש"א בס' משחא דרבות' בח"מ סי' קע"ה הלכה זו העלה דחשיב בר מצר' ונהביא ראיה ממה שפסק מרן בסי' קע"ה סי"ב היו הרבה שותפים לרוח אחד ולא עוד אלא אפילו היה מצד אחד הנמכרת משותף בין שנים ומצר א' שאצלה שדה של אדם אחר וקנאה א' מהשותפי' בשדה שאצל השדה הנמכרת אין בעל השדה שבצד א' יכול לומר לאותו שוקנאה אני מצרן ודאי ואתה ספק שמא יפול חלקך לצד אחר אלא חשוב ודאי כמוהו פיון שיש לו חלק בכל השדה דר"ל פיון דהשת' יש לו חלק בכל השדה הסמוך לו שפיר מקרי בר מצר' דבתר השתא אזלי' ה"נ בתר השת' אזלי' ושפיר מקרי בר מצר' ע"ש ואח"ה ליתא ואין הנדון דומה לראיה דשאני ה"מ דמ"מ כ"ז שלא חלקו הרי הוא שותף גמור וכל חלקת השדה בכל פסיעה ופסיעה יש לו חלק בה משא"כ הכא דאינו לא לזמן ובמשלם זמני' מסתלק ודאי: והנה לכאורה יש לדון להפך דזה בעל ההטבה אין לו זכו' להיות חשוב בן המצר לשדה הסמוך מהא דכ' מרן שם סנ"ז הממשכן שדהו ואח"כ מכרה לזה שהוא ממושכן בידו אין המצרן יכול לסלקו ולפ"ז מבוא' דהממשכן הוא עדיף מהקונה בהטבה דבמשפן הרי שאם מכרה לו אין המצרן יכול

לסלקו ואלו גבי מוכר על תנאי כ' מִרְן בש"ע שם ס"י דהמוכר על תנאי אין בעל המצור יכול לסלקו עד שיִתְקַיְמוּ התנאים ויִזְכֶּה הלוקח בקרקע ולא תשאָר בָּהּ עֲלֵיהָ בְּלַל וְאִח"כ יִסְלַק אוֹתוֹ ומשמע לפ"ז שאם מְכַרָה לוֹ דְהֵינּוּ שְׁבִטְלָה הַתְּנָאִי וְלֹא נִשְׁאָר שׁוּם עֵינָה דִּיכּוּל הַמְצָרָן לִסְלַקוֹ וּא"כ גָּרַע בְּעַל הַהֶטְבָּה מִבְּעַל הַמְשַׁכְּנָה וְכִינּוּן דְּבַעַל הַמְשַׁכְּנָה אֵין לוֹ פֶּחַ כְּשֶׁאָר שְׁדוֹת הַסְּמוּכִים לְהִיּוֹת בַּר מִצַּר' כְּמוֹ שְׁפִסַּק מִרְן שָׁם א"כ כ"ש בְּעַל הַהֶטְבָּה שָׁאִין לוֹ זְכוּת בְּשֶׁאָר קַרְקָעוֹת הַסְּמוּכִים בִּינוֹן דְּאָפִי' בְּאוֹת' שֶׁקְּנָה אֵין לוֹ זְכוּ' כ"ש בְּשֶׁאָר קַרְקָעוֹת אֲמַנְם פֶּד דְּיִיִקִי' נִר' דְּלֹא מְכַרְע' דְּהִיא גוֹפ' ק' דְּאָמַאי יִיפוּ פֶּחַ הַמְּמַשְׁכֵּן כ"כ יוֹתֵר מִן הַלּוֹקַח בְּהֶטְבָּה דְּאֶדְרַבָּא לְכְּאוּר' נִר' דְּיִפָּה פֶּחַ הַלּוֹקַח בְּהֶטְבָּה יוֹתֵר מִן הַמְּמַשְׁכֵּן שֶׁהִרִי יֵשׁ לוֹ פֶּחַ בְּגוּף הַקַּרְקָע לְסַתְּרָה וְלְכַנּוֹת וְלַעֲשׂוֹת בָּהּ כֹּל חֲפָצוֹ מִשְׁא"כ בְּמִשְׁכּוּנָה שָׁאִין לוֹ בָּהּ אֶלָּא דִּיר' דְּנוֹקָא וּע"כ דֵּינֵשׁ לְחַלֵּק דְּבִשְׁלָמָא בְּעַל הַמְשַׁכְּנָה מְעַיְקָרָא כִּי נִחִית לְאַרְעָא לְאוֹ בְּתוֹרַת מְכִירָה נִחִית ומש"ה כִּינּוּן דְּמְעַיְקָרָא לְאוֹ בְּתוֹרַת מְכִירָה נִחִית יִיפוּ אֵת פָּחוּ בִּינוֹן דְּשַׁכְּנָה גְבִי' מִשְׁא"כ בְּלוֹקַח עַל תְּנָאִי דְּמְעַיְקָרָא בְּתוֹרַת מְכִיר' נִחִית אֶלָּא שֶׁהַתְּנָאִי הוּא שְׁעֵיכַב אֵת בּוֹ הַמְצָר שֶׁלֹּא לִסְלַקוֹ בְּאוֹתָהּ שְׁעָה וְכִינּוּן שְׁנַתְּבִטְלָה הַתְּנָאִי חוּזֵר הִבְרַ מְצָרָא לְזְכוּת בְּשִׁלּוֹ אֲבָל כֹּל זְמַן שֶׁלֹּא נִתְקַיְמוּ הַתְּנָאִי שֶׁהִיא בְּרִשׁוֹת הַלּוֹקַח אַה"ן דְּאִיהוּ חֲשִׁיב בַּר מְצָרָא לְזַכּוֹ בְּקַרְקָעוֹת הַסְּמוּכִים בִּינוֹן דְּבְּאוֹתָהּ שְׁעָה מְכִירָה גְמוּרָה הִיא וְלִית לֵיהּ לְבַעַל הַקַּרְקָע שׁוּם זְכוּ' בְּגוּף הַקַּרְקָע א"כ בְּאוֹתָהּ שְׁעָה חֲשִׁיב מְצָרָן: אֵיבְרָא דֵּינֵשׁ לְהַבִּיא רְאִיָּה מְהָא דְּפִסַּק מִרְן שָׁם בְּסִי' הַנּוֹ' סנ"א הִיא הַקַּרְקָע שֶׁל א' וְהַבְּנִין אוֹ הַאֵילָנוֹת שֶׁל אַחַר אִם יֵשׁ לְבַעַל הַבְּנִין וְכוּ' זְכוּת בְּקַרְקָע כֹּל א' מְהֵם בּוֹן הַמְצָר שֶׁל חֲבִירוֹ אֲבָל אִם אֵין לְבַעַל הַבְּנִין זְכוּ' בְּקַרְקָע אֶלָּא כֹּל זְמַן שֶׁיִּרְצֶה אוֹמ' לוֹ עַקּוֹר וְכוּ' אוֹ הָרוֹס בְּנִינְיָהּ וּמְכַר בְּעַל הַקַּרְקָע זָכָה הַלּוֹקַח וְאֵין בְּעַל הַבְּנִין מְסַלַּק אוֹתוֹ וְכוּ' ע"ש מְבִנְיָאָר דַּעַת מִרְן דְּאָפִי' אֵין לוֹ בְּגוּף הַקַּרְקָע כְּלוּם אֶלָּא לְזַמַּן יְדוּעַ בִּינוֹן שָׁאִינוּ יְכוּל לְזַמַּר לוֹ בְּתוֹף זְמַנּוֹ הָרוֹס בְּנִינְיָהּ מִש"ה כֹּל מְשִׁף אוֹתוֹ הַזְּמַן שֶׁיֵּשׁ לוֹ זְכוּת בְּקַרְקָע הָיִי כְּשֶׁנּוֹתֵף וּמְסַלַּק הַמְצָרָן וְכוּ' עוֹד מְדוֹן שָׁם סנ"ב וְכוּ' אִם נִמְכַר קַרְקָע סְמוּךְ לְזֶה שֶׁהַקַּרְקָע לֹא' וְהַבְּנִין לֹא' בְּעַל הַקַּרְקָע קוֹדֵם לְבַעַל הַבְּנִין אִא"כ יֵשׁ לוֹ לְבַעַל הַבְּנִין זְכוּ' בְּקַרְקָע כְּמוֹ שְׁנַתְּבָא' ע"ש וְהַזְכוּת שֶׁיֵּשׁ לוֹ בְּקַרְקָע ר"ל שֶׁהַבְּנִין הֵיךְ לְזַמַּן יְדוּעַ שָׁאִינוּ יְכוּל לְזַמַּר בְּתוֹף הַזְּמַן הָרוֹס בְּנִינְיָהּ הִרִי מְבִנְיָאָר דְּכִינּוּן שֶׁיֵּשׁ לוֹ זְכוּת לְזַמַּן יְדוּעַ חֲשִׁיב בַּר מְצָרָן לְזְכוּת בְּקַרְקָעוֹת הַסְּמוּכִים ה"נ דְּכֹנּוֹת' בְּקוּנָה בְּהֶטְבָּה לְזַמַּן יְדוּעַ חֲשִׁיב בַּר מְצָרָא לְזְכוּת בְּקַרְקָעוֹת הַסְּמוּכִי' וְעַדִּיף מִמְשַׁכְּנָת' דְּאֵין לוֹ פֶּחַ מְצָרָנוּ בְּקַרְקָעוֹ' הַסְּמוּכִי' מִשׁוּם שָׁאִין לוֹ קַנְיָן בְּגוּף הַקַּרְקָע כִּמ"ש הֶרֶב הַמַּגִּיָּה בַּט"ז שָׁם בְּסַעֲיָף נ"ב לְתַרְץ מַה שֶׁהָיָה דְּהָא לֹא עַדִּיף מִמְשַׁכְּנָת' דְּאֵין לְמַלְוָה זְכוּת בְּקַרְקָע הַסְּמוּכִי' לְקַרְקָע הַמְּמַשְׁכְּנָת' כִּמ"ש לְקַמָּן בַּס' נ"ח וְכוּ' הֶרֶב הַמַּגִּיָּה דְּעִיָּקָר קוֹשְׂיָא אֵין פְּאוֹן דְּנִדְּאִי לֹא דְּמִי מְשַׁכְּנָת' לְהִכָּא וְהִכָּא עַדִּיף וְעַדִּיף דֵּינֵשׁ לוֹ זְכוּת וְקַנְיָן בְּגוּף הַקַּרְקָע כֹּל מְשִׁף הַזְּמַן הַהוּא וְיְכוּל לַעֲשׂוֹת בּוֹ כֹּל מַה שֶׁיִּרְצֶה דְּשִׁלּוֹ הוּא לְגַמְרִי לְאִפּוֹקִי מִשְׁכְּנָת' דְּאֵינוּ אֶלָּא מְשַׁכּוֹן בְּעַלְמָא ע"ש: אֲמַנְם יֵשׁ לְעַמּוּד בְּזֶה מְדַאָּמְרִי' בַּפ' הַשּׁוֹלַח דַּמ"ח גְּבִי הָא דְּאֶפְלִיגוֹ ר"י וְר"ל בְּמוֹכַר שְׁדֵהוּ לְפִירוֹ' דַּר"י אִמ' מְבִיא וְקוּרָא וְר"ל אִמ' מְבִיא וְאֵינוּ קוּרָא דְּקַנְיָן פִּירוֹת לְאוֹ פְּקַנְיָן הַגּוּף וְאִפְלִיגוֹ נְמִי בְּמוֹכַר שְׁדֵהוּ בְּזַמַּן שֶׁהַיּוֹבֵל נוֹהֵג וְקַאָּמ' הֶתֶם וְצָרִיכְךָ דְּאֵי אִתְּמ' בְּהִיא בְּהִיא קַאָּמ' ר"ל דְּכִי קַאָּ נִחִית אֲדַעְתָּ' דְּפִיר' קַאָּ נִחִית אֲבָל בְּהִיא דְּאֲדַעְתָּ' דְּגוּפִי' קַאָּ נִחִית אִימ' וְכוּ' הִרִי דְּלֹא מְסַלַּקִי' בֵּין מוֹכַר לְפִירוֹת לְמוֹכַר שְׁדֵהוּ בְּזַמַּן שֶׁהַיּוֹבֵל נוֹהֵג אַע"ג דְּמוֹכַר שְׁדֵהוּ בְּזַמַּן שֶׁהַיּוֹבֵל נוֹהֵג מְבִיא וְאֵינוּ קוּרָא מְשׁוֹ' דְּקַנְיָן פִּירוֹת לְאוֹ פְּקַנְיָן הַגּוּף דְּמִי כִּמ"ש הֶרֶב מְב"ם בַּפ"ד מַה' בְּיַפּוּרִים ע"ש וְאֵע"ג דְּאֲדַעְתָּ' דְּגוּפִי' נִחִית וְא"כ ה"נ בְּאַרְעָא דְּחַד וּבְתִי דְּחַד אַע"ג דֵּינֵשׁ לוֹ זְכוּת וְקַנְיָן בְּגוּף הַקַּרְקָ' אַפ"ה דְּמִי מְשִׁף לְקוּנָה קַרְקָע בְּזַמַּן שֶׁהַיּוֹבֵל נוֹהֵג דְּחֲשִׁיב לִיהּ ר"ל קַנְיָן פִּירוֹת כְּמוֹכַר שְׁדֵהוּ לְפִירוֹת וְא"כ הִיא דְּאַרְעָ' דְּחַד וּבְתִי דְּחַד לֹא עַדִּיף

ממשפנת'דתרנוייהו חשיבי קננן פירות והנה בס' זרע יעקב למקור"י בן נאיים סי' ט"ל רצה לדמות
הא דקונה בהטבה לההיא דמוכר שדהו בזמן שהיובל נוהג וכ' דלא דמי למוכר שדהו לפירות
ובזמן היובל דהתם ממילא הדרא דבמשלם שנייא תיפוק ארע' בלא פספ ומשכונה נמי דלנה מצי
מעכב ולא המלנה משום דזווי הוא דאית ליה עליה אכל הכא מי יימר דהדר' ותנאה בעלמ' הוא
דאית לי' עלה אכל בתוך הזמן מכירה גמורה היא וכו' ע"ש ולא רק דהא בארעא דחד ובתי דחד
אמרי' דאם יש לו לבעל הבגנן זכות בגוף הקרקע דהיינו שהבגנן הוא לזמן ידוע שאינו יכול לומר
לו בתוך הזמן הרוס בגנינה וכו' ובהא נדאי דלאחר זמן הידוע תיפוק ארע' בלא פספ דומה ממש
למוכר שדהו בזמן שהיובל נוהג ואפ"ה קי"ל דהוי מצרן לזכות אפי' בקרקעו' עו' הסמוכים אמנם
נרא' לחלק דאע"ג דכל הני דמו ממש למוכר שדהו בזמן שהיובל נוהג דלדעת ר"ל לא הוי אלא
קננן פירות מ"מ לענן מצרנו' שפיר הוי מצרן כיון דמ"מ יש לו זכיה בגוף הקרקע ולא דמי
למשפנת' שאין לו אלא דוק' פירו' כמ"ש : המגיה בט"ז ע"ש: אף לכאורה יש לעמוד בזה דגבי
משפנת' פסקו מרו דלנה מצי מעכב ולא מלנה ואלו בסעיף י"ד פסק דבעל בנכסי אשתו יש לו דין
מצרנות שאם יש לו קרקע מנכסי מלוג ובאו למפור הקרקע שאצלו ה"ז מסלק את הלוקח וכו'
ואפי' קנו מיד האשה שמחלה וכו' אינו מועיל והבעל מסלקו עמדה האשה מדעת' וסילק' את
הלוקח אם רצה הבעל יקיים ואם רצה לא יקיים ע"ש ולכאורה זה נדאי דומה למשפנת' שאין לו
אלא פירות וכיון דבמשפנת' לנה מעכב ולא מלנה א"כ ה"נ אמאי הבעל מעכב ומה שתירץ בזה
ה' זרע יעקב שם משום דהנאה זו דמצרנו' חשיב' פירי ע"ש לית' דבמשפנת' כיון דיש לו פירות
נימא נמי דמצרנו' חשיב' פירו' ואמאי לא מעכב נמי המלנה כיון שהפירות שלו ואין טעם נכון
לחלק ביניהם.

אמנם כבר כ' הכנה"ג בסי' קע"ה הגה"ט אות ק' דאפי' למ"ד יורש הוי אין במחילת' פלום משום
דידו פינדה פדאמרי' בפ' הכותב דפ"ה ע"ב ועיין בר"פ דפ"ג דאמר רבה ידו עדיפא מידה ועיין
בתו' בפ' אע"פ דנ"ט ע"ב בסד"ה קונמות וכו' ע"ש: באופן דנקטי' לענן הלכה דהלוקח קרקע
בהטב' לזמן חשיב שפיר בר מצר' לקרקעו' הסמוכי' ולפ"ז אם קדש זה הלוקח קרקע בהטבה
בזמן היות הקרקע ביזו וקנה קרקע הסמוף לו אין בר מצרא יכול לסלקו מאותו הקרקע שהיה
בהטבה פשנשלם זמן ההטב' משום דהלוקח עצמו נעשה בר מצרא ע"י אות' קרקע שניה שקנה
וזה פשוט וכ"כ ה' זרע יעקב סי' ל"ח ע"ש: ומה ששאלת לענן גוד או איגוד לכאורה נר' דכיון
דכבר נתבאר דלענן דינא דב"מ חשבי' לי' בר מצרא דחשיב שפיר בעל הקרקע ה"נ לענן דינא
דגוד או איגוד חשיב שפיר בעל הקרקע ודייני' ליה בדינא דגוד או איגוד אמנם פד דייקי' נר'
דלא דמי דנדאי דלענן זה דגוד או איגוד אין פח פנד הלוקח הנה שקנה בהטבה למפור לאחרי'
ואע"פ שמקבלים עליהם תנאי ההטבה לפי שהמוכר הראשון יכול לומר שאין זה נוח לי לתלות
בו בקיום התנאי ומה"ט פסק הרמב"ם בפ"ג מה' שכני' דין ו' ופסקו מרן בסי' קע"ה דהמוכר על
תנאי בין שהתנה מוכר בין שהתנה לוקח אין בעל המצר יכול לסלקו עד שיתקיימו וכו' וה"ט
משום דכיון המוכר והלוקח לומר שאין זה המצר' נוח לי לתלות בו בקיום התנאי כמ"ש הסמ"ע
שם ע"ש.

וכיוצא בזה פתב הטור בס"ס קע"ג לענן משפנת' וז"ל וכ' א"א אם בתחלת המשכונה בא המצרן
לערער ולומ' אני אלוה לה וכו' שהדין עמו וי"א דמצי' א"ל היאך נוח לי ללוות ממנו כי ירחיב לי
הזמן וכו' עש"ב: אמנם נר' דהא נדאי לית' שהרי כ' הרמב"ם בפכ"ג מה' מכירה וז"ל ומה הפרש
בין מוכר שדה לפירותי ובין השוכר שדה מחבירו שהקונה שדה לפירותי יש לו לנוטע' וכו'

אבל הקונה מקנה לאחרים כל מקום שקנה וכו' עכ"ל הרי מבואר דיכול למכור ולא אמרי דיכול המוכר ראשון לטעון שאין זה נוח לי דלא מהניא טענה זו אלא לדחות בר מצר' דכיון דלא הוי אלא מדרבנן משום ועשיית הישר והטוב ואין זה טוב לצער בעל הקרקע אבל לענין מכירה לא אמרי' ולכאור' יש לדחות דהרמב"ם מייירי בקונה לזמן ואח"כ תחזור הקרקע לבעלה בלא פסוף דכל פי הא נדאי ליכא טענת אין זה נוח דאין ביניה' שום תביעת ממון אלא דממילא הדרא ארעא משא"כ בלוקח בהטבה דלאחר הזמן צריף זה להחזיר לו מעותיו פדי להחזיר זה קרקע יכול המוכר ראשון לומר שהלוקח ראשון נוח לי בקבלת הפעות ולהמתין לי איזה זמן משא"כ הב' אבל הא נדאי ליחא דא"כ מי שקנה קרקע בהטבה ונדחק למעות ועל פרחו למכור להציל עצמו מהדחוק וכי יעלה על הדעת שימות ברעב ולא ימכרנה לאחרים ועוד שהרי מי שיש שט"ח על חבירו יכול למכרו לאחרים ואע"ג דשייכא ב' טפי טענה זו דהראשון נוח לי וכו' ואין אנו משגיחי' בלנה שפצטער מן הלוקח השט"ח אע"ג דבאמת הוא קשה מן הראשון וה"נ דכות' וברור.

ואחר שנתבאר דזה שקנה בהטבה יכול למכור הא נדאי דשייכא ב' טענת גוד או איגוד: ויש להסתפק אם בא זה הלוקח בהטבה למכור אותו קרקע שקנה בהטבה ובא בעל הקרקע ואמר לו עד שאתה מוכר לאחרים מכרהו לי אם שומעי' לו או לא ולכאורה הנה נראה לומר דנדאי שומעי' לבע"ה שהרי ב' הרמב"ם בפ"ה מה' שכירות ופסקו הטור ומרן בסי' שי"ו וז"ל וכן אני אומר אם אמר בע"ה לשוכר למה תטרח ותשכיר בייתי לאחר אם לא תרצה לעמוד בו הניחהו וצא ואתה פטור משכירותו אינו יכול להשכירו לאחר שנה באל תמנע טוב מבצעליו עד שאתה משכירו לאחר הנח לזה ביתו עכ"ל וא"כ ה"נ דכות' אף נר' דיש לדחות דבשלמא בשכירות כיון שאין לשוכר שום קניה בגוף הקרקע שפיר מצי המשכיר לעכב עליו מלהשכירו לאחרים אע"ג דשכירות ליומי' ממכר הוא מ"מ אין לו קניה בגוף הקרקע משא"כ בלוקח קרקע לזמן דיש לו קניה בגוף הקרקע לבנות ולסתור כמ"ש הרמב"ם בפכ"ג מה' מכירה הלכה ו' וז"ל אבל הקונה לזמן קצוב הוא בונה והורס ועושה בכל זמנו הקצוב כמו שעושה הקונה קנין עולם לעולם וא"כ י"ל דיכול למכור למי שיירצה ואין בעל הקרקע יכול לומר לו מכור לי ולא לאחרים אף אמנם כיון דהרמב"ם אחי עלה מטעם אל תמנע טוב מבצעליו וכו' ה"נ איכא למימר הכי אל תמנע וב מבצעליו עד שאתה מוכרו לאחר מכרתו לזה שהוא ביתו: ואגב אורחין ראינו לה"ה שם שכ' שהרמב"ם מדמה המוכר לזמן קצוב למוכר בזמן שהיובל נוהג דכשם שהמוכר בזמן היובל וכו' עושה בו כל חפצו אע"פ שידוע שיחזור הקרקע לבעליה ביובל וכן הדין במוכר לזמן קצוב וכו' ע"ש וכן דעת הרמב"ם ד ע"ש וה' מש"לבפי"א מה' שמטה הק' ע"ד הרמב"ם ד וה"ה הללו מדאמ' בירוש' בס"פ השולח קנה שדה ביובל ר"א אמר קנה קרקע אבא בר ממל אמר לא קנה קרקע מתיב ראב"מ לר"א על דעתה דאת אמר קנה קרקע יחפור בה בורות שיחי' ומערו' א"ל התורה אמרה ושב לאחונותו בעיניו ע"כ נתבאר מזה דלכ"ע הקונה בזמן שהיובל נוהג אין הלוקח משנה אותו דכתי' ושב לאחונותו וכו' ע"ש ונרא' דל"ק דשאני חפירת בורות שיחי' ומערו' דהוי שינוי בגוף הקרקע משא"כ בגנין והריס' ושאר עניינים יכול לעשות כיון דגוף הקרקע קנוי לו וכן נר' מדברי הרשב"א בחי' בפ' השולח דמ"ז אהא דאמרי' התם אבל יש קנין לגוי בא"י לחפור בה בורות שיחי' ומערו' שכ' וז"ל כלומר שאינה בקנין פירות לבד שאינו יכול לחפור בה בורות שיחי' ומערו' ואף הלוקח שדה בזמן שהיובל נוהג אינו יכול לקלקלה ולחפור בה וכו' וכאות' שאמרו בירוש' דפרקין וכו' ע"ש הרי מבואר דחפירת בורות שיחי' ומערו' הוי קלקול והכי דייקי דברי בירוש' דקאמר על דעתה דאת

אמר יחפור בזה בורות שיחיי ומערות ולא קאמר יבנה ויסתור יטע ויעקור אלא משמע דכל הני פשיטא ליה דיכול לעשות פיון שאינו נקלקול בגוף הקרקע ול"ק ליה אלא יחפור בזה בורות שיחיי ומערות דאי אמרת דקנה קרקע אמאי לא יחפור בזה בורות וכולי פאדום העושה בשלו: ודע דממה שנתבאר בדברי הירוש' דבקונה בזמן שהיובל נוהג יכול לעשות בזה פקפצו ורצונו לסתור ולבנות וכו' וכדעת הרמב"ם והראב"ד וה"ה ואף לענין לחפור בזה בורות שיחין ומערות אי לאו דגלי קרא ושב לאחזתו הו"א דיכול נמי לחפור בורות וכו' יש לתמן' על מהר"ם בתשו' הארנפות סי' תר"ף שכ' ונ"ל ועוד יש להבי' ראוי מהא דתנו בערכי' בפ' המוכר שדהו מכרה לא' במקנה והא' מכרה לב' במקמים וכו' וכל מוכר שדהו בשעה שהיובל נוהג אינו אלא פשכירו' בעלמא הואיל וסופו לחזור ביובל וכו' ע"ש והוא תימה דמוכר שדהו ביובל הוי מכירה גמורה לזמן שהרי יכול לבנות ולנתןץ ולכף יכול הוא למפור לאחר ול"ד לשכירות ועוד שהרי בקונה שדה בזמן שהיובל נוהג יכול להקדישו פדכתיב ואם משדה מקנתו יקדיש איש אלמ' דחשיב' שלו וכמ"ש בתשו' ח"ה סי' ר"ט ע"ש ואלו שוכר לא מצי מקדיש: סימן כ"ג יש לחקור היכא שמכר לזמן בהטבה ואח"כ עמד ולנה מאחר בתוך זמן ההטבה אי חל על אותו קרקע שמכר בהטבה שעבוד דב"ח ב' ונ"מ אם עמד המוכר אח"כ ומכרה לאחר שכ' הרשב"א בתשו' ונהיאה מרן הב"י סי' ק"ד מחו' א' דאם ימכור הלנה בעצמו פדי להגבו' לשמעו' המוקדם בהא ודאי אם באו לוי ויהודה לגבו' ולא יספיקו להם שאר נכסי' של לנה דחוזרי' וגובי' מלוקח זה ע"ש וא"כ ה"נ אם מכרה הלנה עצמו פדי להגבו' לבעל ההטבה י"ל דחוזר הב"ח וגובה אותה מן הלוקח.

אמנם נר' דע"כ לא כ"כ הרשב"א אלא בסתם הלנאה שעדיין הקרקע פחת ידו ורשותו של לנה ואין פאן אלא שעבוד בעלמא ומש"ה אם מכרה הלנה בעצמו פדי לגבו' את החוב המוקדם דינא הוא דשאר ב"ח טורפי' אותה מן הלוקח משום דכינון שמכרה הלנה בעצמו הלוקח עומד במקום הלנה ולא פל כמינ' דלנה להפקיע שעבוד ב"ח המאחר משא"כ כשהיא מכורה בהטבה שהיתה מכורה מכירה גמורה שהרי הבית הזה מופקע מרשותו לגמרי והיתה מכורה לגמרי בלא שום תנאי וכבר נסתלק' ידו מעליו וכמ"ש ה' גו"ר בחח"מ פל' ג' סי' ל"א אם עמד הלנה ומכרה להגבו' לבעל ההטבה אין ב"ח יכול לטרוןף אות' מהלוקח פיון שלא הית' ברשותו של לנה פלל ולפ"ז נר' דה"ה היכא שהיתה ממושפנת באופן שאינו יכול לסלקו בתוך זמנו לא חל עליה שעבוד ב"ח לענין זה שאם עמד הלנה ומכרה לאחר דאין ב"ח המאחר טורף מהלקוחו' שהרי כ' הרשב"א בתשו' ח"ה סי' ר' דמשכונה נמי חשוכ' כמו מכר אצלו ובסי' ר"ט כ' דאפי' לאחר הזמן הרי היא כמכורה אצלו לעד זמן שיפדנה פיון שתחלת' לזמן הית' ע"ש ובמ"א כתבנו בזה.

עוד נר' לפ"ז שאם מכר קרקע לגוי בהטבה פדין הטבות שלנו דהיינו מכירה גמורה בלא שום שיור ותנאי ומופקעת מרשותו לגמרי נר' ג"כ דהוי מכר גמור ולא חל עליו שעבוד ב"ח מאחר לענין זה כמו מכר לישר' שאין שום טעם לחלק ביניהם ואפי' לא היתה ג"כ ביז הגוי אלא בתורת משפנת' חשיב' נמי כמכורה אצלו לפי שפדיניהם ג"כ חשיב' מכורה עד שיהא נפרע וכמ"ש מו"ה הרמ"א ז"ל בס' משחא דרבותא סי' קכ"ג סי"ד ונהיאה ראיה ממ"ש בי"ד סי' קע"ב גוי שמשפן חצרו לישר' וחזר הגוי ומכרה לישר' אחר אין הממשפן חייב להעלות לו שכר וכ' הש"ך לפי שפדיניהם הרי היא כמכור' ולמד מזה הרב דה"ה ביש' שמשפן ביתו לגוי דהרי היא כמכורה אצלו ע"ש הרי דבמשפונה נמי ס"ל דהוי מכור' וכ"ש הכא שמכרה בהטבה דנפקעת מרשותו לגמרי: ואגב אורחין יש לעמוד עמ"ש הרב עוד שם על נדון שלו בישר' שמשפן ביתו לגוי והתנו ביניה' שאם לא יפרענו לאחר שנה שימפור הגוי הקרקע שבידו דמכירתו מכירה אכל הרשב"ץ

ח"א סי' נ"ב פתב על פיוצא בזה ונ"ל ועוד אפי' בתיי המרש' לא היתה מכירת הישמעאל המורש' כלום דהא קי"ל דאין שליחו' לגוי ע"ש ונאנן בטר פסקי מרן גרירנא שכ' בסי' קכ"א ס"א שאם א"ל שלח חובי ע"י פ' אפי' שהשליח גוי וחש"ו ונאבדו פטור וכ' הטור אע"פ שהשליח גוי וחש"ו שאינן בני שליחו' ע"ש וצ"ע דהרי קושטא הוא דקי"ל דאין שליחו' לגוי וכדאיתא בפ' האי ש מקדש שהביא הרשב"ץ ואדרבא תק"ל על הטור ומרן שפתיבו דאפי' שהשליח גוי וחש"ו ונאבדו פטור אע"פ שאין שליחות לגוי.

איברא דמההיא דמרן אין ראיה כלל דהתם ה"ט דפטור לאו משום דיש שליחות לגוי שהרי חש"ו מצד עצמן לאו בני שליחו' נינהו שהרי אין בהן דעת אלא דעיקר טעמא הוא דהו"ל כמו שא"ל זרק חובי והפטר ונאבד בזריקתו דפטור כמו שפסק מרן שם דה"נ באומ' שלח לי חובי ע"י גוי וחש"ו דפטור מה"ט האמנם אעיקר' יש להביא ראיה לזה דיכול הגוי למפור הקרקע לישראל ולא הוי בכלל ההיא דאין שליחות לגוי מדכתב הטור ס"ס קכ"ג ונ"ל ר"ת ה"ה רגיל לשלוח הרשעה ביד גוי וכו' וצריך ליתגר שלא יכתבו בהרשעה שביד הגוי וקנינא מינ' דאין שליחו' וזכיה לגוי אלא יכתבו וקנה הגוי וכו' ע"ש ואע"ג דההרשעה שכ' לו היא גופה הוי שליחו' ככר כ' הלבוש דהטעם משום דע"י ההרשעה הוא מקנה לעפ"ם אותו הדבר שיש לו גבי המחזיק ע"י חליפם וקנאו העפ"ם וכו' עיין שם וא"כ ה"נ בכותב לו הרשעה למפור או מקנה לגוי אותו הקרקע שרוצה למפור והגוי מוכרו אס"פ.

ומ"ש הרשב"ץ דלא היתה מכירת הישמעאל כלום דאין שליחות לגוי אפ"ש לומר דהרשב"ץ לא מייירי אלא בשפתב לו הרשעה בעש"ג שאין בה קנין וקנה הגוי מישאל וחרזה להיות מתורת שליחות ואין שליחות לגוי: סימן כ"ד על ענין קרקע הנמכר בהטבה ומת הלוקח בתוך זמן ההטבה אם הבכור שלו יורש פ"ש באותו קרקע ועוד יש להסתפק היכא שנמצא פתוב בשטר ההטבה דלאחר הזמן יכול לפדות בכל עת שירצה ועבר הזמן ואס"פ מת הלוקח דעדיין לא עמד המוכר לפדות ונהרי היא עכשיו ביד הלוקח אם בכור הלוקח נוטל בה פי שנים: תשובה היכא דמת הלוקח בתוך זמן ההטב' פשיט' נדאי דהבכור שלו נוטל בה פ"ש כדאמר' בפ' אז"נ דס"ז ע"כ ר"פ ור"ה ברי' דר"י אמרי תרנוי' והוי האי משפנת' באתרא דמסלקי וכו' ובאתרא דלא מסלקי ב"ח גובה הימנו ובכור נוטל כה פי שנים ואין השביעי משמטת' וכו' וא"כ ה"נ במת הלוקח בתוך הזמן כ"ש דבכור של לוקח נוטל בה פ"ש אמנם היכא דכתוב בשטר דלאחר הזמן יכול לפדות בכל עת שירצה ומת הלוקח אחר הזמן אם נוטל הבכור של לוקח פ"ש באותו קרקע נר' דבאנו למחלוקת מהר"י הלוי והרשב"א שכ' הטור בח"מ סי' הע"ח ונ"ל המלנה על משכונה של קרקע באתרא דלא מסלקי שקיל בה פ"ש וכו' פי' הר' יוסף הלוי הא דשקיל באתרא דלא מסלקי ה"ד דלא מטא זמנא בתיי אבוהון דאז פקרקע דמי פיון דלא מצי לסלוקי אבל מטא זמנא בתיי אבוהון לא שקיל ורשב"א כ' הא דלא שקיל באתרא דמסלקי היינו באתרא דמסלקי מיד אבל בסתם מקומות וסתם משפנת' שתא הוי כמכר לעולם ואפי' לאחר הזמן וכו' ע"ש ה"נ בנ"ד לדעת מהר"י הלוי פיון שפבר עבר הזמן אין הבכור נוטל פ"ש אבל לדעת הרשב"א פיון דעיקר המכירה לזמן אע"ג דעבר הזמן חשיב שלו והבכור נוטל בה פ"ש ומרן בש"ע סי' רע"ח דין ז פסק דלדעת מהר"י הלוי וא"כ בנ"ד פשעבר זמן ההטבה ויכול המוכר לסלקו בכל זמן אין הבכור נוטל בה פי שנים: אמנם נר' דיש לדחות דבנ"ד אפי' מהר"י הלוי מודה דאפי' במת הלוקח לאחר הזמן זוכה הבכור של לוקח משום דהכא מעיקרא בתורת מכר נחית לה מש"ה אפי' עבר הזמן כל זמן שלא סילקו המוכר חשיב' מכורה היא בידו ויש להביא ראיה ממוכר שדהו בזמן שהיובל נוהג דאמר' בס"פ

השולח בבור נוטל פי שנים פשדה החוזרת לאביו ביוכל ע"ש וה"נ כל זמן שעדיין לא הגיע היוכל אם מת הלוקח הבכור שלו נוטל בה פי שנים אע"ג דלאחר ב' שנים למכירה מצי המוכר לסלקו וק' לדעת מהר"י הלוי אלא ודאי דיש לחלק דשנתיא היא משום דבתורת מכר נחית לה משא"כ במשפנת' וכ"כ הרב זרע יעקב בתשו' סי' נ"א ע"ש א"כ ה"נ בלוקח שדה בהטבה אע"ג דעבר הזמן נוטל בכורו של לוקח: איברא דהיא גופה צריכה רבה דאע"ג דאמרינן בס"פ השולח בכור נוטל פי שנים פשדה החוזרת לאביו ביוכל אפשר דאם מת הלוקח אחר שתי שנים שיוכל לפדות המוכר אה"ן דס"ל למהר"י הלוי דאין הבכור של לוקח נוטל בה פ"ש פיון דיוכל לסלקו מידי.

דהנה אמשפנת' דס"ל דכי מטא זמנא בחיי אבנהון דאין הבכור של מלנה נוטל בה פ"ש אף את זו מצאנו בתשו' הרשב"א ח"ה סי' ר"ט שכ' ונ"ל ומסתברא דאפילו עבר הזמן כל שהיתה המשפונה תחלתה לזמן קרויה אתרא דלא מסלקי וכו' ותדע שאין לנו לומר שאינו שלו כמו שלמד אות' ר' יוחנן בב"ק דס"ט ע"ב מדכת' פי יקדיש את ביתו קדש ודרשי' מה ביתו ברשותו אף כל ברשותו מה ביתו שלו אף כל שלו ואפ"ה אדם מקדיש שדה מקנה ואפ"י בזמן שהיוכל נוהג וקדכתיב ואם משדה מקנתו יקדיש איש ואע"פ דחוזר לבעלים ביוכל ועוד גם הבעלי יכולי לגאול אחר שתי תבואו' אלמא פשלו חשבי' לו' עכ"ל ע"ש הרי מבואר דלענן הקדש אע"ג דבעי' פיתו שלו אפ"ה הקונה שדה בזמן שהיוכל נוהג ואפ"י לאחר שתי תבואו' יכול להקדישה ונחשיבא שלו וזו היא ראיתו של הרשב"א לדעתו דבמשפנת' באתר' דלא מסלקי אפי' מטא זמנא.

בחי אבנהון הבכור נוטל בה פ"ש וא"כ היא גופה קשיא לדעת מהר"י הלוי דס"ל דבמשפנת' דאי מטא זמנא בחיי אבנהון לא שקיל בכור פ"ש וע"כ לומ' דיש לחלק בין מכירה למשפנת' לדעת מהר"י הלוי וכמ"ש ולפ"ז בנ"ד לכ"ע בכורו של לוקח נוטל בה פ"ש ואפ"י שעבר: זמן ההטבה מידי דהנה אשדה החוזרת ביוכל: והנה ה' זרע יעקב סי' מ"ז נשאל במוכר קרקע בהטבה לזמן ומת בתוך הזמן וכשהגיע זמן ההטבה עמדו היורשי' וסילקו הלוקח במעו' אם הבכור נוטל בה פ"ש אי חשיב ראוי או מוחזק ועיין עוד שם בסי' מ"ח דנסתפק ג"כ בכה"ג אי חשיב ראוי או מוחזק לענן פתובת אשה עש"ב ועיין בתשו' המכ"ט ח"ב סי' קצ"ה דנר' דס"ל דחשיב מוחזק לענן ב"ח ולענן פתובת אשה ע"ש ודוק: סימן כ"ה כתב הרא"ש בתשו' פ"ה סי' ג' על ראוי שצונה מחמת מיתה והיתה לו בת וחיילק נכסיו ואחר שחיילק מה שרצה כ' והשאר יחלקו ב' אחיותי ויתמי אחותי והנה יתמי אחותו זכרים ונקבות וכו' ונ"ל דזכר' ונקבות קטנים וגדולים הכל קרויים יתומים אלא שיש מקומות שתיקנו חכמים תקנה דלא שייכ' בגדולי' ומצינו יתמי בגמ' שהוא דוקא גדולים בפ' בתרא דב"ב דקע"ד ע"א שהוא ערבא דפרע' למלנה מקמי דלודעינהו ליתמי משמע הא אודועינהו ליתמי עומדים בדין עם המלנה או עם הערב אלמא גדולי' נינהו את"ד ע"ש וצ"ע דהא בגמרא התם קאמר ויתמי לאו בני מעבד מצנה נינהו אלמ' דבקטנים מיירי דאי בגדולי' היכי קאמ' דלאו בני מעבד מצנה נינהו וע"ש בהרשב"ם דמפ' לה דביתומים קטנים מיירי וכ"כ הנ"י ונ"ל דביתומי קטני' מיירי והא דקאמ' מקמי דלודועינהו ליתמי לאו למימרא דאי אודועינהו הו' חייבי' אלא דאי אודועינהו הנה הערב פטור ע"ש והר"ב בש"מ בס"ס הרמ"ה כ' דאי אודועינהו מקמי' דלפרע' וכו' מצריכנהו למפרע' דלא גרעי מפעוטות וכו' דמקחון מקח וכו' נאמירה דידהו לענן מצות כמו"מ דעלמא דמי והאי נמי פיון דמצנה היא מחייבי באמירה בעלמא ע"ש.

גם הטור בסימן קל"ז מבואר דמפ' הסוגיא דביתומי קטני דוקא מיירי וע"ש בב"י והוא הפך הרא"ש והתימ' דהטור עצמו בסי' רמ"ז הביא תשו' הרא"ש הלזו ע"ש וע"ש לה' כנה"ג הגב"י אות ז ודוק: והנה התוס' שם בד"ה מקמי דלודוענהו וכו' כ' ונ"ל מיהר לפרוע וכו' שאם היה מודיע שמא יהיו פורעי מיהו אם לא היו רוצים לפרוע נפרע מן הערב דהיינו אין לו נכסי ללנה דנדאי אם אין לו נכסי שאין הערב יכול לדחותו וכו' כ"ה הגי' בפספרי' שלפנינו וכוננתם מבוארת דכמו שאין נכסי ללנה דאין הערב יכול לדחותו עד שישפיר עצמו אלא חייב לפרוע מיד ה"נ אם אין היתומים רוצים עכשיו אין הערב יכול לדחותו עד שיגדלו היתומים אבל מהרש"ל הגיה דנדאי אם אין נכסים יכול הערב לדחותו וכו' ומחק תיבת שאין ע"ש ולפי הגה"ה זו אין דברי התו' מובני' שהרי כתבו מיהו אם לא היו רוצים לפרוע נפרעי' מן הערב דהיינו אין לו נכסים ללנה מבואר מדבריהם דכשלא היו רוצים לפרוע נפרע מן הערב ומדמי לה כמו אין נכסי ללנה דחייב הערב לפרוע וא"כ היכי כתבו אח"כ דנדאי אם אין לו נכסים יכול הערב לדחותו דהוי הפך דבריהם ושור"ר שפן מתבאר בפסקי התו' סי' שס"ד ונ"ל ערב יתומים נגד מי ולא פרעוהו גובה מן הערב מיד אין נכסים ללנה לא דחי' למלנה עד שיקנה הלנה הרי מבואר כמו שכתבנו: עוד כ' הרא"ש שם ונ"ל וכן נמי זכרים ונקבות בכלל יתומים ול"ד להא דאמרי' בירוש' מי שאמ' נכסי לבני הפנות בכלל ואם בשעת מיתה אין הפנות בכלל וכיוצא בזה גם בבבלי ב"ב קמ"ג והוא דשדר חתיכות דשיראי לביתו' אר"א הראוי לבנים לבנים הראוי לבנות לבנות תו גרסי' התם נכסי לבני והו"ל פדא וברת' וכו' דאין הפנות בכלל ומאי שנא דבעובד' קמא קאמ' הראוי לבני' לבני' והראוי לבנו' לבנו' אלא עובדא קמא לא הנה בשעת מיתה ועובדא בתרא הויא בשעת מיתה ע"ש ולכאורה ק' דמאי ק' ל מעובדא קמא דהתם שאני משום דשלח לביתו בסתמא ולא קאמ' לבני משא"כ בהך עובד' בתר' דפי' ואמ' לבני' דאין הפנו' בכלל וכדמוכח לה התם בגמ' מקראי דקרו אינשי לברא בני'.

וראינו לה' שמע יעקב פ' בא שכ' ונ"ל שהרא"ש כתשו' הק' לישני דהש"ס דסתרי אהדדי בפ' י"ג דאמרי' התם ההוא דשלח שיראי לביתו' לבניו אר"א הראויים וכו' דמשמ' דאע"ג דקאמר לבניו אעפ"כ פנות בכלל ואלו התם לקמן אמרי' ההוא גברא דאמ' נכסי לבני והו"ל ברא וברתא ומבעי' לי אי קרו אינשי לחד ברא בני משמ' דאי קרו אינשי לחד ברא בני פשיטא לי' דאין הבת בכלל ומאי שנא ע"ש ולא דק דבעובד' קמא לא הוזכר לבני פלל: והנראה דהרא"ש מאי דקשני' לי' הוא דהא היכא דאמ' לבני אע"ג דפשיט' דלישנא משמ' דקאי גם על הבת אפ"ה דחקי' לישנא פי היכי דנוקי ירוש' אדינא וא"כ כ"ש היכא דקאמר סתמא דבפשיטות י"ל דאין דעתו אלא דלוקי אדינא דירוש' דאין הפנו' בכלל.

והנה ראינו להרשב"ם בסוגיא שם שכ' ונ"ל וסתם שלח לחלק לבני ביתו ע"כ ומשמ' דר"ל דהכי שלח ואמ' שאלו לחלק לבני ביתו וכ"נ מדברי הטור סי' רמ"ז שכ' ונ"ל השולח תפצי' שיתנו לבני ביתו וכו' וכ"כ ה' מח"א ה' זכיה סי' מ"ג על מה שפייס הטור כ' הרמ"ה וכו' דמיירי בשלח ואמ' אלו לבני ביתי דאז פנותיו בכלל ע"ש אשר עפ"ז אין מקום לקושני' הרא"ש הלזו דכיון דפי' ואמ' לחלק לבני ביתו פשיטא דזכו בו פוליהו מש"ה אמרי' הראויים לבנים לבנים הראויים לבנות לבנות: עוד כ' הרא"ש ונ"ל אלא דעובדא קמא לא הנה בשע' מיתה ועובדא בתרא הנה בשעת מית' אלא דבשעת מיתה אין הפנות בכלל ואיכא למימר ה"ד היכא דאמ' לבני אין הפנות בכלל אלא דבחייו אנו אומרים שאדם חפץ בכבוד בנותיו שיהיו מלובשות בכבוד אבל לאחר מיתה יש להם לבנות עישור נכסי אבל הקא דאמ' יתמי אחותו אין להוציא פנות מפלל

יתומים את"ד ע"ש הנה מדברי הרא"ש הללו מבואר דאע"ג דאמר נכסי לבנאי ואין הפנות בכלל מ"מ לענגן עישור נכסי לא אפקינהו ונוטלו' עישור ומאי דהוצרף לומר לבנאי אינו אלא שאם מצא דניתיקי ומתנה שלא יהא פה פלום וכמ"ש התו' בד"ה ת"ש ע"ש מיהו בפספריים שלפנינו הגי' היא בגמ' מי קרו אינשי לברא בנאי ולסלוקי ברתא מעישור נכסי ומהרש"ל מחק גי' זו וכ' שחתו מפ' בע"א ע"ש ומשמ' דלדעת התו' אין הדין פן וכמ"ש הדרושה ע"ש.

אף ראינו לה' ח"ה שכ' דלא ניחא להו למימר פפי הפתו' בפספריים דלסלוקי לברתא מעישור נכסי עביד הכי משו' דלקמן גבי נכסאי לבני והו"ל ברא ובר ברא ליפא למימ' הכי אלא כמ"ש התו' ע"ש ולפ"ז יש לצדד דאה"נ דהתו' מזודו דאין להם עישור נכסי אלא משום דתי' זה לא שייך לקמן מש"ה פתבו יישוב דסליק לכולה סוגיין ועיין לה' כנה"ג שם בסי' רמ"ז הגה"ט אות ד מ"ש בשם ס' מורה צדק ודוק: ודע דמדברי הרא"ש נר' דגבי בני אחותו דה"ה היכא דאמ' לבני אחותי אע"ג דהוי לאחור מית' אפ"ה הפנות נמי בכלל שהרי הכא לא שייך טעם זה דעישור נכסי שהדי הפנות אין להם עישור נכסי מהאם וא"כ הוי נמי הפנות בכלל אלא שמדברי הרא"ש שכ' אבל הכא דאמ' ליתמי אחותו משמע דדוקא משום דאמר ליתמי הא אלו אמ' לבני אחותי ה"נ דאין הפנות בכלל ועוד יש לדקדק מדברי הרא"ש דאפי' מחיים היכא דאמ' לבני אחותי אין הפנות בכלל דע"כ לא כ' הרא"ש דמחיים הפנות בכלל הוא משום דניח' ליה שיהיו בנותיו מלונפשו' ומכונפדות אבל לגבי בני אחותו ליפא למימר דניח' ליה שיהיו מלונפשות ומכונפדות וה"נ דבני אחותו דוק קאמ' ואין הפנות בכלל אמנם מדברי הרשב"א ח"ב סי' רט"ו מבואר דכל שאינו מחמת ירוש' אלא מחמת מתנה הפנו' נמי בכלל אבל כל שהיא מחמת ירוש' לא משמע אלא דוקא בנים ולא בנות ע"ש: והנה מרן הב"י שם כ' דמדברי הרשב"א בתשו' סי' תתקס"ג נר' שחולק על תשו' הרא"ש ע"ש וה' מח"א בה' זכיה סימן מ"ד כ' דז"א דהרשב"א מייירי פשהיתומים ראויים לירש ואע"ג דלשון זה משמ' בני' בין בנות מ"מ פיון דאין אדם רוצה לעקור נחלה דאוריית' ודאי דלבנים הראויים לירש פיון ע"ש וכה"ג כ' הנ"י ונ"ל והיכא שאין לו בנים ויש לו בני בנים ויש לו בנות ואמ' נכסי לבנאי מספק' לן אי משום בני בנים קאמ' או משו' בנות ודעת רבותי דמשום בני בנים קאמר שהם ראויים לירשו ועומדים במקום בנים ע"ש: עוד כ' הרא"ש ונ"ל אבל בשעת מיתה שפא להנחיל אנו אומדים דעתו שאינו רוצה להעביר הנחלה מן הבנים לבנות פי עבירה היא דאמ' שמואל וכו' לא תהוי וכו' וכ"ש מברא לברתא ע"ש ולכאורה מדברי הרא"ש הללו ק' עמ"ש הכנה"ג בח"מ סי' רפ"ב אות ט' שלא אמרו אין רוח חכמים נוחה הימנו אלא דוק בכותב נכסיו לאחרים והניח לבניו אבל בנותו נכסיו לא' מבניו פגון שרפה לא' ומיעט לא' אע"ג דאמ' שמואל לר"י לא תהוי באעבורי אחסנת' וכו' אינו בכלל דאין רוח נוחה הימנו ע"ש וב"כ מהריב"ל ח"ג סי' צ"ג ונ"ל ואיברא דיש מקום לחלק ולומ' דנ"ד דאעבורי אחסנת' לא הוי אחזוקי אינשי ברשיעי פיון שהתורה נתנה רשות לאב להנחיל למי שירצה וא"כ אין פאן עבירה אלא עצה טובה ע"ש ולכא' מדברי הרא"ש לא משמ' פן אלא דאפי' לבניו יש עבירה אמנם בפשיטות י"ל דלא כ' הרא"ש דעבירה היא ביזו' אלא דוקא במעביר מבניו לבנותיו פיון דבנו' לאו בכלל ירוש' הן הו"ל פכותב נכסיו לאחרים והניח לבניו דאין רוח חכמים נוחה הימנו מברא לברא דליפא עבירה אלא פ' עצה טובה: ועל פי דברי מהריב"ל והכנה"ג הללו יש ליישב מה שהק' הרא"ש בפ' חיי שרה בד"ה שטר מתנה וכו' אבל יש לתמוה איך עשה זה א"א והלא קיים פל התורה פולה וא"כ איך העביר הנחלה ממשמעאל ובני קטורה ונתנה ליצחק ע"ש והנה מה שהק' מבני קטורה לא ידענא מאי ק"ל דהא דאמרי' לא תהוי באעבורי אחסנתא ה"ד היכא שפל בניו

היו בעולם בפשע העברת הנחלה אבל היכא שלא היו בעולם פשיטא דלא שייך בזה משום לא תהוי באעבורי אהסנתא והכא בשעה שנתן א"א את כל אשר לו ליצחק עדיין בני קטורה לא היו בעולם וכדמשמ' מקראי דכתי' בפ' אליעזר עבד אברהם ותלד שרה וכו' ויתן לו את כל אשר לו ופירש"י שטר מתנה הראה להם ע"ש ומאי דכתי' בס"פ חיי שרה ויתן אברהם את כל אשר לו ליצחק ולבני הפלגשי' נתן אברהם מתנות כבר רש"י הרגיש שם בזה ע"ש אף מישמעאל עדיין ק' ועיין מה שתי' הרא"ם וכבר תמה עליו המש"ל בפ"י מה' מלכים ע"ש ואולם לפמ"ש הכנה"ג ומקריב"ל ניקח דע"כ לא אמרי' דעבירה היא אלא דוקא בכותב כל נכסיו לאחרים והניח בניו אבל בנותן נכסיו לבניו כגון שירבה לזה וימעט לזה אין בו שום איסור אלא עצה טובה וא"א אגב חביבות' דיצחק ועוד בהיותו בן הגביר' אפש' דאפי' עצה טובה אין פאן ועוד נראה דאעיקרא ל"ק דשאני הכא דע"פ הדיבר הנה שאמרה שרה לאברהם כי לא יירש בן האמ' הזאת עם בני עם יצחק והב"ה הסכים על ידה ואמר כל אשר תאמר אליך שרה שמע בקולך: סימן כ"ו כתב מרן הב"י בח"מ סי' רצ"ה סכ"ה וז"ל ואפשר דנקט דבר זה לומר דדוקא עד אותו שיעור שהיה דרבו להפקיד אצלו הוא דפטררי לזה אבל יותר מכאן לא פטררי ליה דדלקא לא הנה מאמינו ביותר מאותו שיעור ע"ש ולזה הספיק מהריט"ץ סי' קכ"ט והב"ח וכו' עיקר.

אבל בתשו' מהר"א בן טאוה שבס' התשב"ץ סי' כ"א נר' דלא שאני לי' בהכי שהרי נדון שלו בראו' שנתן לשמעון קנפה מלאה חלי כסף וזהב כדי להצילה מחמת שגלפיה העיר וכו' ע"ש ופשיטא ודאי דכל פלי חמדה שהי"ל לראובן הפקידו אצלו כדי להצילו מפני החירום והא ודאי שלא הנה רגיל להפקיד כ"כ אצל אחר' בשאר זמני' שאין דרו' להפקיד את כל אשר יש לו אם לא שהיה מפני החירום ואפ"ה פטר הרב את שמעון מהה' טעמ' משום שהיה רגיל ראו' להפקיד אצל אותו גוי ע"ש: סימן כ"ז ראובן שהשפיר ביתו לשמעון ואח"כ מצא אחר ז' שהוסיף לו בשכירות ועתה טען ראובן על שמ' שאם ירצה לדור בבית שיעלה לו שכירות כמו שנתן לו אחר ושם' אינו רוצה להעלות בשכירות וטוען שימתין לו עד זמן המוגבל לפי הדין ושאלת אי כה"ג חשיב כמו אייקור בתי דקי"ל שיש למשפיר להוסיף על השכירות א"ד כיון שלא נתייקרו הבתים של המדינה לאו כל כמיני'.

הנה הרב גור' פלל ג' סי' מ"א עמד בזה וכו' לנפות לכאן המשפיר מההיא דאמרינן בפ' השואל דק"א ע"ב אר"א אם פא להרבות בנדמים מרבה א"ל ר"ן האי לנקטי' בכובס' דלישבקי' לגלימ' ל"צ דאייקור בתי ויש לדקדק דמעיקר' אמאי נקיט לשון שאינו מבנרר לימא בהדיא דאי אייקור בתי מוסיף בנדמי' אשר ע"כ נר' דר"א אתא לאשמועי' הא דנ"ד שמוצא מי שמעלה לו טפי בשכירות הבית ור"ן הביא דברי ר"ה כפושטן שמעלה לו בשכירות הבית מבלי סיבה ולכן הקשה עליו ומתריץ דברי ר"ה דאייקור בתי דהו"ל העלאה פהגן וה"ה פל העלאה שהיא מחמת איזה טעם וסיבה הו"ל פאלו נתייקרו הבתים שהרי המשפיר הנה מוצא מי שמייקר לו ביתו את"ד עש"ב ולית' דא"ב הול"ל כגון דאייקור ביתא דהיינו שהבית ההוא בלבד הוא שנתייקר ואפ"ה יכול להוסיף וכ"ש בנתייקרו כל הבתים שבעיר והיכי תלי תניא בדלא תניא ועוד דא"כ לא שבקת חיי לכל בריה דכל א' וא' הולך ומוסיף על חבירו ומוציאנו ממנה בע"כ או שמקבל עליו אותו התוס' אשר לא פדת: גם מ"ש ה' הנז' ובר מן כל דין רואה אני לנפות את ראובן משום שאינו בדין שימצא להרויח בביתו ויעפב עליו איש נכרי אשר לא עמל בו ועוד קי"ל דקרקע בחזקת בעליה וזכותו גדול בביתו לכל דבר והשוכר עליו להביא ראיה שאין טענתו של ב"ה טענה וכו' ע"ש ויש לתמוה שהרי כ' הטור בסי' שי"ב וכן אם הוזלו הבתים יכול השוכר לומר למשפיר או

שְׁכוּר לִי בְשַׁעַר שֶׁל עֶכְשָׁיו אוֹ אֵצֶא וְהוּא מְדַבְּרִי הֶרְמֵב"ם בַּפ"ו מַה"שׁ וְכָתַב מָרְן וּפְשׁוּט הוּא שְׁלֵא יְהֵא פֶחַ הַשׁוֹכֵר גְּרוּעַ מִפְּחַ הַמְשֻׁפֵּיר ע"ש וַאֲ"כ ה"נ לְפִי דְבַרְי הֶרֶב ז"ל אִם אֵירַע מַעֲשֵׂה זֶה לְזַפּוֹת הַשׁוֹכֵר דְּהֵינּוּ שְׁמַצָּא אַחַר שְׂיִתָּן לוֹ בֵּית בְּזוּל אֵינּוּ יָכוֹל לְצַאֵת מִן הַבַּיִת וּלְהַנִּיחַ בֵּיתוֹ שֶׁל מְשֻׁפֵּיר רִיקָנִית דְּלֵא חֲשָׁבִי לִי פְהוּזְלוֹ הַבַּתִּים שְׁהָרִי לֹא נָתַן הֶרֶב פֶּחַ זֶה אֱלֵא לְמְשֻׁפֵּיר מִשׁוּם שֶׁהוּא בְּעַל הַקְּרָקַע וְכוּ' וַאֲ"כ הָרִי פֶחַ הַשׁוֹכֵר גְּרוּעַ מִפְּחַ הַמְשֻׁפֵּיר: סִימָן כ"ח אֲשֶׁר שְׁאַלְתָּ בְּמִי שִׁישׁ לוֹ סְפָרִים וְאֵינּוּ רוֹצֵה לְהַשְׁאִילָן וְת"ח מוֹרָה הוֹרְאוֹת נִצְרָף לְאִינְהוּ ס' לְהוֹרוֹת הַלְכָה אִם יֵשׁ לְכוּפוֹ ע"ז.

כָּתַב הָרֵא"ש בְּתַשׁו' סִי' צ"ג וּפְסָקוֹ מוֹר"ם בַּהַג"ה בַּח"מ סִי' רצ"ב דְּבִמְקוֹם בִּיטוּל תּוֹרָה שְׁאִין סְפָרִים נִמְצְאִים יְכוּלִים ב"ד לְכוּף לֹא לְהַשְׁאִיל סְפָרָיו לְלַמּוֹד מֵהֶם וּבְלִבְדּוֹ שִׁישְׁלָמוּ מַה שְׂיִתְקַלְקְלוּ הַסְפָּרִי ע"ש אֶבֶל בְּתַשׁו' מוֹר"ם סִי' שִׁמ"ו כ' וְז"ל הַשִּׁיב ר' אֵין חוֹבָה עַל הָאָדָם לְהַשְׁאִיל סְפָרָיו כְּמוֹ שְׁאֵינּוּ חַיִּיב לְיִתְנֵן שְׁהָרִי מְקַלְקְלוֹ בְּכָף וּמִתָּר לְהַשְׁפִּירוֹ וְכוּ' ע"ש וְאֶפְשָׁ דְמִהָר"ם מִיָּרִי בְּמִקוֹם שֶׁהַסְפָּרִים מְצוּיִים דְּלִיכָא בִּיטוּל תּוֹרָה וְעֵינָן לְהַכְנִה"ג בְּסִי' קס"ג הַגַּה"ט אוֹת י"א ע"ש וְה' חַיִּים שְׁאַל ח"ב סִי' ל"ח אוֹת צ"ה מְסִיק וּמִיָּהוּ נֵר' דְּאֵין כּוֹפִי עַל כָּף דְּלֵא אִמְרָה הָרֵא"ש אֱלֵא מִשׁוּם בִּיטוּל תּוֹרָה וְכַשֵּׁי שֶׁל ת"ח הַשׁוֹאֵל אֵינְהוּ גַמ' אוֹ חֵלֶק ב"י וְכִיּוֹצֵא לִיכָא בִּיטוּל תּוֹרָה דִּילְמַד בְּסִפְרָ שִׁישׁ לוֹ וְכוּ' ע"ש וְאֵיבְרָא דְאַפִּי כַשֵּׁי שֶׁל לוֹ גְּמָרוֹת וּב"י הֵן וְכִיּוֹצֵא בְּהֵן אֵין מְרוּיִן צְמָאוֹנוֹ שֶׁל ת"ח הַשְּׁקָדוֹן וְחַשְׁקוֹן לְלַמּוֹד וּבְפָרְט אִם הוּא עוֹסֵק כְּעֵנִינְיָם מַה יִּסְפִּיק לוֹ גַמ' וּב"י וְהוּא חוֹשֵׁק לִירֵד לְעֵמֶקָה וְכַשֵּׁיחֶסֶר לוֹ הַסְפָּר אֲשֶׁר הוּא מְבַקֵּשׁ לְתַשְׁלוּם עֵנִינְיָנוּ יָדִיו אֲסוּרוֹת מְלַלְמַד עֵנִין אַחַר גַּם דְּעַתּוֹ מְבוֹלְכָלֵת וּמְסוֹכְסָכֵת וְצִעְרוֹ מְרוֹבָה מ"מ הַדִּין דִּין אֶמֶת דְּבַכְהוּ"ג אֵין כּוֹפִין לְהַשְׁאִיל: וּמ"מ בַּנ"ד כְּבָר כָּתַב הֶרֶב שֶׁם וְז"ל אֶבֶל אִם הַת"ח הַשׁוֹאֵל רוֹצֵה פּוֹסֵק א' לְהוֹרוֹת הַלְכָה לְמַעֲשֵׂה.

וְסוּבֵר דְּמֵאוֹתוֹ ס' שִׁישׁ בְּיַד הָאֵחָר יִתְבַּרֵּר הַדִּין אִזּוֹ כִּיּוֹפִי לְהַשְׁאִיל הַס' הַהוּא וּבְעַל הַסְפָּרִי יָחוּשׁ לְעַצְמוֹ שְׁלֵא יְהֵא מוּנַע בָּר וְכוּ' ע"ש וְנֵר' פְּשׁוּט דְאַפִּי. הַס' הַהוּא מְצוּי נְמִי אֶצֶל אַחֲרִים מ"מ הַנְּשָׂאֵל רֵאשׁוֹן מְחַוֵּיב לְמַסּוֹר הַס' וְלֹא יִטְרִיחַ לְזַקֵּן לִילָף אַחַר הַזוּלָת וּלְהַתְבַּטֵּל מִלְּמִידוֹ וְכ"ש כִּשְׁהוּא צוּרָף לְהַלְכָה לְמַעֲשֵׂה: סִימָן כ"ט כָּתַב הַטַּח"מ סִי' תכ"ה הֵבֵא בְּמַחְתָּרֵת ג"כ מוֹתֵר לְהַנְרָגוֹ וְהַטַּעַם שֶׁחֲשׁוּב כְּרוֹדָף שְׁעַל עֶסְקִי נְפָשׁוֹת הוּא בָּא שְׁאִין אָדָם עוֹמֵד עַל מְמוֹנוֹ וְכוּ' וְכוּ' מָרְן מְשַׁנֵּה וּגְמָר' בְּפָרְק בֵּן סוּרֵר ע"ש וְהֵנָּה הָרִי"ף וְהָרֵא"ש הַשְּׁמִיטוֹ דִּין זֶה דְּבָא בְּמַחְתָּרֵת וְכוּ' הַכַּנ"ה בַּהַגַּה"ט אוֹת כ"ט דְּטַעַם מִשׁוּם דְּבָא בְּמַחְתָּר' וְרוֹדָף מְטַעַם א' נְהַרְגִים וְכִיּוֹן דְּכָתְבוּ דִּין רוֹדָף שְׁנֵהָרֵג לֹא הוֹצְרָכוֹ לְכָתוּב דִּין בָּא בְּמַחְתָּרֵת דְּגַם בָּא בְּמַחְתָּרֵת נְהַרְג מִדִּין רוֹדָף וְאֵין הֶפְרֵשׁ בֵּין בָּא בְּמַחְתָּרֵת לְרוֹדָף אֱלֵא בְּגַגּוֹ וְחִצְרוֹ וְכוּ' ע"ש וְהֵן דְּבָרִים תְּמוּהִי שְׁהָרִי כָּתַב הֶרְמֵב"ם בַּפ"ט מֵהַלְכוֹ גְּנִיבָה דִּין ז' וְז"ל וְרָשׁוֹת יֵשׁ לְכָל לְהַנְרָגוֹ וְכוּ' ע"ש הָרִי מְבוֹאֵר דְּדִין הֵבֵא בְּמַחְתָּרֵת שְׁנִיָּתָן לְהַצִּילוֹ בְּנַפְשׁוֹ הוּא רָשׁוֹת וְלֹא חוֹבָה וְאֵלוֹ בְּדִין הַרוֹדָף אַחַר חֲבָרוֹ לְהַנְרָגוֹ אוֹ אַחַר נַעֲרָה הַמְּאֹרְסָה הוּא חוֹבָה עַל כָּל מִי שְׂיִכּוֹל לְהַצִּיל וְכַמ"ש הֶרְמֵב"ם בַּפ"א מֵהַלְכוֹ רוֹצֵחַ דִּין י"ד כָּל הַיְכוּל לְהַצִּיל וְלֹא הַצִּיל עוֹבֵר וְכוּ' וְהָרִי זֶה בִּיטְל מ"ע וְכוּ' וְעָבֵר עַל שְׁנֵי לְאוּיִן עַל לֹא תַחּוּס עֵינְיָהּ וְעַל לֹא תַעֲמֹד עַל דָּם רַעַף וְכוּ' ע"ש הָרִי דְּבִשְׁאֵר רוֹדָף הוּא חוֹבָה וְה' כַּנ"ה גַּם עַצְמוֹ שֶׁם אוֹת ל"א כ"כ בְּדַעַת הֶרְמֵב"ם וְכוּ' שֶׁם הַטַּעַם דְּרוֹדָף שְׁאֵנִי דְּהַרְדִּיפָה אַחֲרָיו הִיא הוֹרְאֵת הַהָרִיגָה וְאֵין תְּקוּמָה לְנִרְדָּף זוּלָתִי בְּהַפָּאת הַרוֹדָף אֶבֶל הֵבֵא בְּמַחְתָּרֵת אֵינְהוּ הוֹרְאֵת הָרִיגָה אַא"ב יַעֲמֹד ב"ה לְהַצִּיל מְמוֹנוֹ וְאִם אֵינּוּ רוֹצֵה לְהַצִּיל מְמוֹנוֹ אֵינּוּ הוֹרְגוֹ וּלְפִיכָף לֹא הַזְהִירָה תּוֹרָה בְּלִשׁוֹן צִוּוּי שְׂיִהָרְגוּהוּ אֱלֵא אִם יִרְצֵה לְהַנְרָגוֹ אֵין לוֹ דְּמִים ע"ש וַאֲ"כ ק' עַל הָרִי"ף וְהָרֵא"ש שֶׁהַשְּׁמִיטוֹ דִּין הֵבֵא בְּמַחְתָּרֵת דְּוֹדָי אֵינּוּ נִלְמַד מִדִּין רוֹדָף דְּאֵינּוּ שְׁוִים: וְדַע דַּע"פ דְּבַרְי הַכַּנ"ה גַּם הַלְלוֹ נִרְאֵה לְיִישֵׁב הָא דְאַמְרִינָן שֶׁם

בגמרא בשלמא ונהוהו ככל אדם אצטרף סד"א בע"ה הוא דקים ליה דאין אדם מעמיד עצמו על ממונו אבל אחר לא קמ"ל דרודף הוא ופירש"י בע"ה הוא דמוטר להורגו משום דלהאי גנב אבל שאר כל אדם לא שהרי גנב זה לא בא אלא עסקי נפשות של זה קמ"ל פנין דעל עסקי נפשות אמה רודף הוא ומוטר להצילו לב"ה בנפשו של זה ע"ש וצ"ע דלפי דבריו תיק' לי דמאי שנא הרודף אחר חברו להורגו דכול כל אדם להורגו אע"פ שלא בא על עסקי נפשות של זה ההורג אלא על הנרדף ולולא פירש רש"י הנה נראה לפירש דהנה ס"ד לומר דדוקא בע"ה דכול להורגו מהה טעמא דאין אדם מעמיד עצמו על ממונו אבל אחר לא מצי להורגו פנין שאין הדבר ברור שיהרגו לבע"ה כמו רודף אחר חברו להורגו דהכא אינו אלא ספקא שהרי אפשר דבע"ה ימחול על ממונו א שיעמוד עליו ומוציא גניבתו ממנו קמ"ל דחשיב רודף ורשות ביד כל אדם להורגו כמו רודף אחר חברו להורגו וכמ"ש הכנ"ה ועיין לה' תורת חיים: ובעיקר דברי הרמב"ם נרא' דיצא לו דין זה מדאמר' מרי' שם בגמ' דע"ג ע"א דבי ר' תנא הקשה הוא וכו' מה נערה המאורסה מותר להצילו בנפשו אף רוצח מותר להצילו בנפשו וא"ת מוהוכה ככל אדם נפק' כדדרשי' לעיל וי"ל דהתם רשות ואשמועי' קרא דאין לו דמים אבל הכא קמ"ל דחוב' להציל עכ"ל וס"ל להרמב"ם פדברי התו' הללו וע"פ דברי התו' הללו גיחא דלא תיק' איפקא דלמ"ל קרא דוהוכה ככל אדם ת"ל מרודף דילפי' דניסן להצילו ככל אדם אמנם ע"פ דברי התו' הללו גיחא דאצט' קרא גבי מחמת דהוי רשות ולא חובה וטעמא דמלתא דהוי רשות ולא חוב' היינו משום דאינו מבורך כ"כ שהוא רודף כמ"ש הכנ"ה ועיין להרב חוות יאיר סימן ל"א ודיק אף איפקא למידק ע"ד ההו' הללו מדאמר' התם דע"ב ע"ב אלא נמת ככל מיתה שאמה יכול להמיתו למ"ל מרוצח נפקא וכו' והשתא מאי קו' דמרוצח לא מצי למילף דש"ה דהוי חובה להורגו משא"כ גבי בא במחמת דאינו לא רשות וסד"א דאינו יכול להמיתו ככל מיתה וצ"ע: סימן ל' שאלה בדינא דגוד או איגוד אם הא' תובע דינא דגאו"א ונתבע לא פי אלא שהוא רוצה בשכירות דהיינו שהוא אומר שכוון ממני חלקי בכו"כ או תשפיר חלקה בכו"כ א"נ שהוא אומר לחלק בזמנים למי שומעים אם לתובע או לנתבע.

גם יש לחקור בדין חלוקת זמנים ושכירות אי מנייהו צדיף' ונ"מ אם הא' תובע חלוקת זמנים והא' תובע שכירות למי שומעים. גם יש לחקור במאי דקי"ל בש"ע ס"ס קע"א דאין עושים גאו"א ביתומים קטנים משום דאין האפוטרופוס רשאי למכור חלקם ע"ש אם בקטנים שאינן יתומים אם שייך בהו דינא דגאו"א או לא ואת"ל דקטן לאו בר חיובא הוא אפתי יש לנו לדע' אם נתכונן הגדול להברית מדינא דגאו"א ג' ונתן חלקו לקטן במתנ' גמורה אי מהנו מעשיו או לא.

גם יש לחקור אם עבדינו גבי קטנים גאו"א בשכירות לומר שכוון ממני חלקי או לשכור חלקה או שחולקים אותו בזמנים שנהבשנה ושכמ"ה: תשובה הנה ה' בני חיי בח"מ סימן קע"א נשאל בנדון זה עצמו בא' שתבע לחברו גאו"א וחברו אינו רוצה לא ליקח ולא למכור אלא ישתמש כל אחד זמן מה והשיב מדאמר' בפ"ק דב"ב די"ג אין בו כדי לנה וכו' לזה מאי ר"י אמר אית דינא דגאו"א ר"ן אמר לית דינא דגאו"א ואסיקנא אמ' אמימר הלכת' אית דינא דגאו"א ומסיק הרב שאם בנ"ד אין בו דין חלוקה יכול כל אחד לכוף לחברו בדין גאו"א ע"ש והנה מאי דפשיטא ליה לה' מסוגינא דשמעתי דדינא דגאו"א היינו אפי' שפנגדו תובע חלוקת זמנים דאין שומעים לו אלא דייגי' לי' בדין גאו"א ולכאו' נראה דאין כאן שום משמעו' מפשט' דסוגיין דדינ' דגאו"א קודם לחלוק' זמנים דאפשר לומר דע"כ לא נחלקו אלא אית דינא דגאו"א בעולם או לא אבל היכא דא' תבע גאו"א וא' תבע חלוקת זמנים אפשר דלזה שומעים שאר כל א' בנחלתו: איברא דמחלוקת

הפוסקים היא דה"ה בפ"א מה' שְׁכָנִים דין ב' עמ"ש הַרְמַב"ם וְאִם אֵינוֹ עָשׂוּי לְשֹׁכֵר אִם חָצַר הוּא שׁוֹכְנִים בֵּה שְׁנָה שְׁנָה וְכ' ה"ה בגמ' מאן דְלִית לֵיה דִּינָא דגא"א אֵית לֵיה חֲלֻקָּה בְּזַמְנִים וְכ' ה"ר"י וְ מִיגֵשׁ אַע"פ שְׁהִלְכָה כְּדַבְרֵי הָאוֹמֵר דִּין גאא"ג בְּזַמַּן שְׂאִין א' מִן הַשְּׁתַּתְּפִים אוֹמְרִים כֵּן יֵשׁ לָנוּ חֲלֻקַּת זְמַנִּים וּמְבוֹאָה מְדַבְרֵי דְלִמְאֵן דְאֵית לֵיה גאא"ג אֵין לוֹ דִּין חֲלֻקָּה בְּזַמְנִים וְא"כ אִם תְּבַע א' דִּינָא דגאא"ג וְא' תּוֹבַע חֲלֻקָּה בְּזַמְנִים אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ אֲלָא דְנִין דִּין גאא"ג.

אָמְנָם הַרְשֵׁב"א מְסוֹפֵק בְּזֶה שֶׁכ' בַּח"י הוֹבָא בַּש"מ וְז"ל לְפִי פִי זֶה שְׁחֲלֻקַּת יָמִים מִחֲלֻקַּת רְבָא וְר"ן וּמִחֲלֻקַּת תְּלוּיָה בְּדִין גאא"ג וְהִלְכָה אֲנֹן דְקו"ל כְּר"י וְרַבָּא אֶפְשָׁר דְקו"ל נְמִי דְחֲלֻקַּת יָמִים אֵינָה חֲלֻקָּה וְשׁוֹב כ' וּמִיָּהוּ מְסַתְּבָרָא דְבָהָא הִלְכָה כְּר"ן וְדִינָא דגאא"ג לֹא תְלִיָא בְּהָא דְהִיכָא דְלֹא רְצוּ לְחֲלוֹק מִיָּמִים הָא' כּוֹפָה אֶת חֲבֵרוֹ בְּדִין גאא"ג וּמִיָּהוּ הִיכָא דֹא"ל אֵי דָּךְ לֹא בְעֵינָא אֲלָא חֲלֻקַּת יָמִים שׁוֹמְעִין לוֹ ע"ש הַרֵי דְמְסַפְקָ לֵיה לְהַרְשֵׁב"א דְהִיכָא דֹא' תְבַע דִּינָא דגאא"ג וְא' אִמ' לְחֲלוֹק בְּיָמִי אֵי מְנַיָּהוּ עָדִיף אֲלָא דְהַרְשֵׁב"א עֲצָמוֹ שָׁם בְּסִמּוּף עֲלֵה דְתַנּוּן א' עֲנִי וְא' עֲשִׂיר שְׁהַנִּיחַ לָהֶם אֲבֵיהֶם מְרַחֵץ אִם עֲשָׂאֵן לְשֹׁכֵר הַשֹּׁכֵר לְאִמְצַע וְכּו' כ' וְז"ל לֹא לְמִימְרָא שְׂאֵם רְצָה הַעֲשִׂיר לומ' גאא"ג שְׂאִינוֹ רְשָׁאֵי אֲלָא כָּל כְּפָה דְלֹא אָמַר הַכִּי הַשֹּׁכֵר לְאִמְצַע תַּדַּע דְהָא מְתַנִּי קַתְנִי נְמִי מְרַחֵץ וּבֵית הַבַּד וְכוּלָּהּ מְתַנִּי קֵאמ' ר"י אֵין בְּהֶם כְּדִי לְזֶה וְכּו' אֵית דִּינָא דגאא"ג וְאֶפְל' עֲשָׂאֵן לְשֹׁכֵר וּלְפ"ז כ"ש בְּחֲלֻקַּת יָמִים שְׂאֵם אָמַר הָא' לְחֲלוֹק בְּיָמִי וְהַב' אֵינוֹ רוֹצֵה אֲלָא דֹאמ' גאא"ג שׁוֹמְעִין לוֹ כְּסִבְר' רֵאשׁוֹנָה שְׁכַתְּבִיתִי לְמַעְלָה וְהַר"י בֵּן מִיגֵשׁ הַעֲלָה דְבַר זֶה בַּס' עכ"ל הַרֵי דְמְסִיק דְדִינָא דגאא"ג קוֹדֵם אִם הָא' תּוֹבַע חֲלֻקַּת יָמִים אֶף מ"ש דְמַהֲר"י בֵּן מִיגֵשׁ נְסַתְּפַק בְּזֶה לְכַאוּרָה ק' שְׁהַרֵי מְדַבְרֵי מַהֲר"י בֵּן מִיגֵשׁ שְׁכַתְּבִינוּ מְבוֹנָר בְּהִדְיָא דַס"ל דְדִינָא דגאא"ג קוֹדֵם לְחֲלֻקָּה זְמַנִּי כַּמ"ש לְעֵיל: וְהַנְרָאָה פְּשוּט דַּמ"ש הַרְשֵׁב"א דְמַהֲר"י בֵּן מִיגֵשׁ נְסַתְּפַק בְּזֶה הֵינְנוּ בְּהֵיא דְמְרַחֵץ שְׁעֲשָׂאוֹ לְשֹׁכֵר אֵי אֵית בֵּיה דגאא"ג אוֹ לֹא כַּמ"ש מַהֲר"י בֵּן מִיגֵשׁ שָׁם וְז"ל אֵיכָא לְפְרוּשֵׁי דְרִין קְצוּב הוּא דְכָל מִיָּדִי דְעַבִּיד מְעַיְקָרָא לְמִיגַר כְּגוֹן מְרַחֵץ וְכּו' פִּינוּן דְמוֹגְרֵי לִי תְרוּנֵיהוּ לִית בֵּיה דִּינָא דגאא"ג וְכּו' וְאֵיכָא לְפְרוּשֵׁי דְהָא עֲשָׂאֵן לְשֹׁכֵר נְמִי דְקַתְנִי בְּמַתְנִי דוֹקָא עֲנִי וְעֲשִׂיר דְגוֹד אֵיכָא אֵיגוֹד לֵיכָא אֲבָל שְׁנִיָּהֶם עֲשִׂירִים א"נ עֲנִי וְעֲשִׂיר וְקֵאמַר לֵיה עֲשִׂיר לְעֲנִי גאא"ג אִפִּי דְבַר הַעֲשׂוּי לְשֹׁכֵר נְמִי כְּיִפִּי לִי לְנִתְבָּע לְמִיגַד אוֹ לְאוּגוּדִי וְהַדְבָר צ"ע עכ"ל הַרֵי דְלֹא נְסַתְּפַק הַר"י בֵּן מִיגֵשׁ אֲלָא בְּהֵיא דְמְרַחֵץ דְכִינוּן דְאֲבִיָּה עֲשָׂאוֹ לְשֹׁכֵר אֵית לָן לְמִימַר דְשִׁבְקִי לְהוּ כְּדַמְעֵיקְרָא דְחוּלְקִי לְשֹׁכֵר וְאֵהָא כ' הַרְשֵׁב"א דְהַר"י בֵּן מִיגֵשׁ נְסַתְּפַק בְּזֶה וְר"ל וְא"כ אֵין מְכָאֵן רְאָיָה לְזִמְר דְמִי שְׁתּוֹבַע גאא"ג וְחֲבֵרוֹ תּוֹבַע חֲלֻקָּה יָמִים דְשׁוֹמְעִין לְתוֹבַע גאא"ג אֲבָל קוּשְׁטָא דְהַר"י בֵּן מִיגֵשׁ גּוֹפִי אַע"פ שְׂאִין מְכָאֵן רְאָיָה מְצַד הַסְבָּרָא ס"ל דְדגאא"ג קוֹדֵם כְּמוֹ שְׁהוֹכַחְנוּ מְלִשׁוֹנוֹ לְעֵיל: וְהַנְּהָה בְּדַבְרֵי הַרְשֵׁב"א אֵיכָא לְמִזְדַּק דְמַתְחַלַּת דְבָרֵינוּ מְתַבָּרָא דְלְסִבְר' רֵאשׁוֹנָה דְלְדִינוּ דְקו"ל כְּרַבָּא וְר"י א"כ חֲלֻקַּת יָמִי אֵינָה חֲלֻקָּה כָּלֵל שְׁהַרֵי כְּתַב אֲלֵיכָא דְרַבָּא דְחֲלֻקַּת יָמִים א"א שְׂאִין חֲלֻקַּת יָמִים כָּלֵל ע"ש וּמְשַׁמַּע דֹּאפ' לֹא תְבַע א' מְהֵן אֲלָא חֲלֻקַּת יָמִים אֶפ"ה לֹא עַבְדִּי מְשׁוּם דְלֹא חֲשִׁיב' חֲלֻקָּה כָּלֵל אֲבָל לְפִי הַסְבָּרָא שְׁכַתְּבִי דְקו"ל נְמִי כְּר"ן וְאִם טַעַן הָא' גאא"ג וְהַב' תְּבַע חֲלֻקַּת זְמַנִּים שׁוֹמְעִין לוֹ מְשׁוּם דְחֲלֻקַּת יָמִים נְמִי חֲשִׁיב' חֲלֻקָּה וְאֵלוֹ בְּסוּף דְבַרֵי הַרְשֵׁב"א שְׁהַסְפִים לְסִבְר' רֵאשׁוֹנָה.

מְשַׁמַּע דְלְפִי סְבָרָא א' נְמִי חֲלֻקַּת יָמִים חֲשִׁיב' חֲלֻקָּה אֲלָא שְׂאֵם תְּבַע הָא' גאא"ג וְהַב' חֲלֻקָּה יָמִים דְנִין בְּדִינָא דגאא"ג אֲבָל אִם לֹא תְבַע א' מְהֵן גאא"ג חוּלְקִים לָהֶם בְּחֲלֻקַּת יָמִים ע"כ נְרָאָה דַּמ"ש הַרְשֵׁב"א בְּתַחֲלַת דְבָרֵינוּ דְאֵלֵיכָא דְרַבָּא דְחֲלֻקָּה יָמִים אֵינָה חֲלֻקָּה כָּלֵל הֵינְנוּ לְגַבֵּי גאא"ג א"נ לְגַבֵּי שְׁכִירוֹת וְנ"מ דָּאִם הָא' תְּבַע גאא"ג א"נ שְׁכִירוֹת וְהָא' תְּבַע חֲלֻקַּת יָמִים אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ

משום דלא חשיב' חלוקה לגבי גאא"ג ואפי' לגבי שכירות אבל אם אי אפשר בחלוקת גאא"ג או בחלוקת שכירות אה"ן דחולקים להם בחלוקת ימים וכהיה מתני' דמי שחציו עבד וחב"ח דקתני עובד לזה יום א' ולזה יום א' מה שאין פן לסברא ב' דהרשב"א דקי"ל נמי פך"ן א"כ בחלוקת ימים שנה לשאר חלוקות ואם תבע הא' דינא דגאא"ג או שכירות והא' תבע חלוקת ימים שומעין לו וחולקים לימים כל היכא דליכא הפסד: ולפי האמור ממה שמתבאר מדברי הרשב"א שפתבנו יש לתמוה עמ"ש הריב"ש בסי' רכ"ז שמחלוקת לראשונים אינה יותר ראויה חלוקת או חלוקת השכירות פי יש מהן אומרים שחלוקת הזמנים חלוקה ראויה פינון שיהדבר בעצמו אין בו דין חלוקה גם אין חולקין אותו לזמנים אלא שמשפירין אותו וחולקין השכר לאמצע וכו' ויש סמך לזה מה שהקשה רבא לר"ן לדידך דאמרת לית דינא דגאא"ג וכו' משמע דרבא פשיט' ליה שלעולם אין חולקין לימים אלא לשכר וכו' הנה מפאן שלדעת שניהם אין חולקין לימים אלא לשכר ואף אם אפי' בעלמא קאמר חולקין לימים משמע דלא קי"ל הכי דלדין דקי"ל דאית דגאא"ג נקטי' פרבא דאין חולקין.

לימים אלא לשכר ודעת ר"ת דחלוקת ימים עדיפא ואין חולקין לשכר אלא פגון מרחץ וכוילי העשויים לשכר ובשאר דברים חולקים לימים ואף רבא סבירא ליה הכי פשהשנותפים חלקם שנה וכן דעת הרמב"ם והרשב"א ז"ל את"ד עש"ב הרי דס"ל דלדעת הרשב"א אפי' רבא מודה דחלוקת ימים עדיפא משכירות ולפמ"ש מתבאר דעת הרשב"א דס"ל דלרבא לעולם ס"ל דחלוקת ימים אינה חלוקת כלל כדעת י"א קמא שכ' הריב"ש ויעולם חלוק' שכירות עדיפא מחלוקת ימים.

אף מ"ש הריב"ש שפן דעת הרמב"ם פן הוא מבואר מדברי הרמב"ם בפ"א מה' שכני' שכ' אם הנה המקום עשוי לשכר שוכרי' אותו וחולקי' שוכרו ואם אינו עשוי לשכר אם חצר הוא שוכני' בה שנה שנה וכו' מבואר מדבריו דאם אינו עשוי לשכר חולקי' אותו לזמני' ואין יכול לכופו כדי להשפירו וה"ה נמי דאין א' מהן יכול לכופו לחברו לומר שפור אתה או אשפוך אני דכמו שאינו כופהו להשפיר לאחר' ה"נ אינו יכול לכופו שישפוך א' מהם כדון דהריב"ש וכו' פ"מור"ם בהג"ה בשם הריב"ש ע"ש: ונראה להביא ראיה לדעת הרמב"ם ור"ת דס"ל דחלוקת שכירות אינה חלוקה מדפריה ליה רבא לר"ן לדידך דאמרת לית דינא דגאא"ג בכור ופשוט היכי עבדי ומאי פריה ואמאי לא ניחא לי' למימ' דבכור ופשוט משפירי' אותו וחולקי' השכר והבכור נוטל ב' חלקי' ופשוט נוטל חלק א' דהא לדעת ר"ת לא ס"ל דשכירות חשיב ראוי וכנר' מדברי התוס' וכו' מה מבואר מדברי הרמב"ם בחי' ע"ש ומדלא ניחא ליה לרבא הכי ש"מ דס"ל דחלוקת שכירות לא חשיב' חלוקה כלל והטעם מבואר משום דכל א' רוצה להשתמש בחלקו ובשלקמא בחלוקה ימים הרי כל א' משתמש בחלקו אבל בשכירו' פלא' אינו רוצה ומש"ה ק"ל לרבא אליבא דר"ן בכור ופשוט פיצד עושי' משום דבחלוקת ימים מפסיד הפשוט: והנה הרשב"א בתשו' ח"ב סי' קמ"א הביא ראיה עוד לזה מדתנן בפ' השנותפי' שגזרו הנאה זה מזה אסורי' ליכנס לחצר ראב"י אומ' זה נכנס לתוך שלו וזה נכנס לתוך שלו ואסיקנא בגמ' דבבב"ב שצ"ר שאין בה דין חלוקה פליגי ופי' בב"ב טעמ' דראב"י משו' ברירה וכו' אבל בבב"ב שיש בה דין חלוקה אע"פ שלא חלקו פינון דאפשר להם לחלוק ושללא יאה לזה רשות ליכנס לתוך חלקו של זה מעתה אסורי' וכו' וא"א הא בבב"ב שצ"ר שאין בה דין חלוקה לא נימא בה ברירה דאלו רצה זה מסלק את חברו מן החצר לגמרי עד זמן ידוע ואע"פ שיש לחברו עדיין בגופו של חצר וכו' מ"מ אלו חלקו בכך בלי ספק הנה יכול זה לאסון על א' מן השוק כל אותו זמן וכו' ואפי' השתא נמי יאה אסור דהואיל ואפשר להם

בְּחֵלְקָא זֶה אַמַּאי אָמְרִי דְשַׁעְבַּד חֵלְקוֹ לְחֵבְרוֹ וְהוֹבְרַר הַדְּבָר אֱלָא מִשְׁמַע לְכַאוּרָה שֶׁאֵל לְחֵלְקָא לְזַמְנֵי וְכוּ' וְאִי ק' לָהּ א"כ לֹחֲמִיב מִינָהּ לְמַאן דְּאִית לִיה חֵלְקוֹת זְמַנִּים לֹא הִיא דְדִלְמָ' מוֹקִי לָהּ בְּחֵצֵר שְׂיֵשׁ בָּהּ דִּין חֵלְקָא בְּדִמּוּקִי לָהּ רַבָּא הֵתֵם וְכוּ' ע"ש וְלְכַאוּרָה יֵשׁ לְתַמּוּהָ דְהִיכִי מְצִי לְאוּקוּמָהּ כְּאִידָהּ אוּקְמַתָּ' דר"פ דְּמַחְלֻקָּה בְּחֵצֵר שְׂיֵשׁ בָּהּ דִּין חֵלְקוּהָ אַבְל בְּחֵצֵר שְׂאִין בָּהּ דִּין חֵלְקוּהָ ד"ה מוֹתֵר וְק' דא"כ מ"ט דְּרַבִּינָא דְמַתִּירֵי בְּשִׁלְמָא לְרַבִּי אִיכָא לְמִימַר דַּס"ל דִּישׁ בְּרִינָה דְאַפִּי בְּשִׂישׁ בָּהּ דִּין חֵלְקָא מַתִּיר מַה"ט מִשּׁוּם דִּישׁ בְּרִינָה אַבְל לְרַבִּינָא דְלִית לָהּ בְּרִינָה אַמַּאי מוֹתֵר וְהָא יֵשׁ בָּהּ חֵלְקוֹת זְמַנִּים וְתוֹ ק' דְּהָא הֵךְ אוּקְמַתָּא מוֹתִיב עֲלָהּ רַב יוֹסֵף הָרִי בַּה"כ דְּכָמִי שְׂאִין לוֹ בָּהּ דִּין חֵלְקָא דְמִי וְתַנּוּ וְכוּ' וְאִי דְחֵיָא לִיה הֵךְ אוּקְמַתָּא וְיַמָּה יַעֲנֶה ר"ן בְּהֵךְ פְּרָכָא וְאַפְשָׁר דְּכּוֹנֵת רַשְׁבִּי"א לֹמַר דר"נ מוֹקִי לָהּ דְּפִלְגִי בְּתַרְתִּי דְהִינּוּ בֵּין בְּחֵצֵר שְׂיֵשׁ בָּהּ דִּין חֵלְקוּהָ בֵּין בְּחֵצֵר שְׂאִין בָּהּ דִּין חֵלְקוּהָ וְרַבִּי"א מַתִּיר בְּתַרְנִינְהוּ מִטַּעַם בְּרִינָה וְנַחְמִים אוּסְרִים בְּחֵצֵר שְׂיֵשׁ בָּהּ דִּין חֵלְקוּהָ וְאַפִּי בְּחֵצֵר שְׂאִין בָּהּ דִּין חֵלְקוּהָ נְמִי אָסְרִי מֵהֵךְ טַעַמָא מִשּׁוּם דִּישׁ בָּהּ חֵלְקוֹת זְמַנִּים: וְדַע דְּמַדְבְּרִי הַרְשָׁבִי"א בְּתַשּׁוּ' הַלְזוּ שְׂכ' דְּבִישׁ לוֹ בָּהּ דִּין חֵלְקוּהָ אַע"פ שֶׁלֹּא חֵלְקוּ פְּלוּמ' לֹא מְבַעֲיָא הִיכָא דְחֵלְקוּ דְאַסוּר לֹא לִיכְנֹס לְתוֹךְ חֵלְקָא חֵבְרוּ אֱלָא אַפִּי בְּלֹא חֵלְקוּ נְמִי אָסוּר לִיכְנֹס אַע"ג דְּלֹא נִתְבָּרַר כָּל א' חֵלְקוּ מַעַת' אָסוּר מִשְׁמַע דְּפִשְׁיטָא לִיה דְּבַחֲלֻקוּ מוֹתֵר לִיכְנֹס כָּל א' לְתוֹךְ שְׁלוֹ וְנָה הַפֶּךְ מִמ"ש הַרְשָׁבִי"א גּוֹפִי' בַּחֲוִי וְהִבִּיאוּ הָר"ן שֶׁם דְּאַפִּי אַחַר שֶׁחֵלְקוּ אָסוּר לִיכְנֹס אַפִּי כָּל א' לְתוֹךְ שְׁלוֹ ע"ש וְצ"ע: וְתוֹ אִיכָא לְמִידָק בְּדַבְּרֵי הַרְשָׁבִי"א בְּמָה שֶׁהִכְרִיחַ שֶׁאֵל לְחֵלְקָא לְזַמְנֵי וְלִפְיָךְ אִי אַפְשָׁר לוֹ לְאַסוּר אֶפְיָלוּ עַל א' מִן הַשּׁוּק וְכוּ' דְּדַבְּרֵי הַרְשָׁבִי"א לֹא אֶתְיִין אֱלָא לְפִי הַסְּבָרָא רַאשׁוּנָה דְּדִין חֵלְקָא זְמַנִּי לִיתָא כָּלֵל אַבְל לְפִי הַסְּבָרָה דְּאִי לֹא עֵבִיד גַּא"ג יְכוּלִי לְחֵלְקָא חֵלְקוֹת זְמַנִּי הַדְּרָא קוּשְׁיָא לְדוֹכָת' דְּאַפִּי בְּשְׂאִין בּוֹ דִּין חֵלְקָא הָרִי יְכוּל לַעֲשׂוֹת חֵלְקָא זְמַנִּי וְאַפְשָׁר לֹמַר דְּכּוֹנֵת הַרְשָׁבִי"א הִיא דְּכִינּוּ דְּגַא"ג הוּא קוּדֵם וְאִם טַעַן א' חֵלְקוֹת זְמַנִּים וְשֶׁפְּנִגְדוּ טַעֲנִין גַּא"ג לְזָה שׁוּמְעֵי שֶׁאִם כָּהֵלֶךְ וְא"כ אַפִּי אַת"ל דְּאִיכָא חֵלְקוֹת זְמַנִּי מ"מ חִינְשִׁי שְׁמָא אִידָהּ תּוֹבַע גַּא"ג וְכִינּוּ דְּבִדְנָא דְּגַא"ג י"ל דְּדִילְמָא אִיהוּ מְסַתְּלַק וְלֹא חֵבְרִי לֹא חֲשִׁיב דִּין חֵלְקָא וְכָמוֹ שְׂכ' הַרְשָׁבִי"א שֶׁם בְּסוּף דְּבָרֵי ע"ש: וְהִנֵּה מְדַבְּרֵי הַרְשָׁבִי"א הִלְלוּ תַשּׁוּ' מוֹצֵאת לַמ"ש ה' כְּנֵה"ג בְּסִי קַע"א אוֹת כ"ז שֶׁהִבִּיא רֵאזִי לְדַע' הָרֵא"ש דַּס"ל דְּבַחֲצֵר שְׂאִין בָּהּ דִּין חֵלְקָא לֹא שְׂיֵיף דִּינָא דְּגַא"ג מְסוּגִיָּא דַּפ' הַשְּׁנוּתִפִּי דְּמַסְקִי מַחְלֻקָּת בְּשְׂאִין בָּהּ דִּין חֵלְקוּהָ אַבְל כְּשִׂישׁ בָּהּ דִּין חֵלְקוּהָ ד"ה אָסוּר וְכִי לִית בָּהּ דִּין חֵלְקוּהָ מֵאִי הָוִי הָא אִית בָּהּ דִּינָא דְּגַא"ג אֱלָא בֵּינוּ דְּמַתְנִי מִיָּרִי בְּחֵצֵר ל"ק וְכוּ' וּמִיָּהוּ אִין זֶה רֵאזִי דְּאַפְשָׁר דַּס"ל דְּכָל שְׂאִין בָּהּ דִּין חֵלְקָא שְׂיֵיכוּל לְכוּפּוֹ לְחֵלְקָא אַע"פ שְׂיֵיכוּלִים לַעֲשׂוֹת בְּדִין גַּא"ג אִין בָּהּ דִּין חֵלְקָא מְקַרִי וּמוֹתֵר לְרַבִּי"א וְכָמוֹ שֶׁנֶּר' מְדַבְּרֵי הָר"ן וְכוּ' ע"ש וְלְפִי דְּבָרֵי הַרְשָׁבִי"א הָא לֹא מְכַרְע' דְּהִכָּא אַע"ג דְּאִיכָא גַּא"ג לֹא חֲשִׁיב דִּין חֵלְקוּהָ מִשּׁוּם דְּלֹא יְדַעִי הִי מְנַיְהוּ מוֹגִיד גַּם מ"ש לְהִבִּיא רֵאזִי לְדַעַת הָרֵא"ש עֵינִין לְמַהֲרָם דִּי בּוּטוֹן סִי נ"ד שְׂכ"כ.

גַּם מ"ש וּמִיָּהוּ אִין זֶה רֵאזִי דְּאַפְשָׁר דַּס"ל דְּכָל שְׂאִין בָּהּ דִּין חֵלְקוּהָ שְׂיֵיכוּל לְכוּפּוֹ אַע"פ שְׂיֵיכוּלִי לַעֲשׂוֹת בְּדִין גַּא"ג אִין בָּהּ דִּין חֵלְקוּהָ מְקַרִי וְכוּ' וְכָמוֹ שֶׁנֶּרְאָה מְדַבְּרֵי הָר"ן אַפְשָׁר דְּכּוֹנֵתוֹ לְחֵלְקָא דְּדוּקָא בְּשִׂישׁ בּוֹ דִּין חֵלְקוּהָ הוּא דְּאִיכָא לְמִימַר דְּמַתְחַלְ' פְּשִׁקְנָאוּהָ מִיְדַע יְדַעִי דְּלְחֵלְקוּ' הִיא עוֹמְדַת מִש"ה אַע"פ שְׁעַדִּינּוּ לֹא חֵלְקוּ הו"ל כְּאֵלוּ כְּבָר חוֹלְקִי מִשֶׁא"כ כְּשִׂישׁ בָּהּ דִּין חֵלְקָא הָרִי מַתְחַלְהָ קְנָאוּהָ לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בֵּת שְׁנִיָּהִם כֹּא וְכָל שֶׁלֹּא עָשׂוּ חֵלְקָא לֹא חֲשִׁיבִי לָהּ כְּחֵלְקָא מִשּׁוּם דְּכָל א' הַקְּנָה לְחֵבְרוּ הִיא שַׁעַת' לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בָּהּ וְכַמ"ש הָר"ן ע"ש: וְדַע שֶׁמְדַבְּרֵי הָרֵא"ש הִלְלוּ שֶׁכַּתְּבָהּ דְּבַחֲצֵר שְׂאִין בָּהּ דִּין חֵלְקוּהָ לֹא שְׂיֵיף דִּינָא דְּגַא"ג הָק' ה' בְּנִי חִי שְׁם בְּשֵׁם הָר"ש הַלְוִי עַמ"ש הַב"י שְׁם

בסי' קע"א ס"ד בְּשֵׁם הַנַּי וּבְכָל דְּבַר שְׁאֵנוּ אוֹמְרֵי שֶׁהוּא פְּדֵי לְזֶה וּכְדֵי לְזֶה וּבִלְבַד שְׂיוּכַל לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בְּחֻלְקוֹ בְּכָל מַה שֶׁהִיא מְשַׁמֵּת בְּכֹלֹוּ פְּגוֹן שֶׁהִיא בְּכֹלֹוּ ב"א וּפְּוֹרְנֵי וְכֵן הַסְּפִים הָרֵא"ש וּשְׁאָר רַבּוֹתֵינוּ ע"ש וצ"ע מ"ש הַנַּי בְּשֵׁם הָרֵא"ש עמ"ש הַטּוֹר בְּסִי י"ח וְהַ הַנְּזַכֵּר תִּי דָּאִין מְקוֹם לְתַמְיָהּ זֶה דֵּהנַי לֹא הַזְכִּיר בְּדַבְּרָיו דִּין גֵּא"ג אֲלֵא בְּדִין חֻלְקָה קַעְסִיק דְּהָא דְּאִמְרֵי שֶׁהִיא פְּדֵי לְזֶה וּכְדֵי לְזֶה צָרִיךְ ג"כ שֶׁיִּהְיֶה כָּל הַתְּשַׁמֵּי שִׁי שְׁוִין לְכָל חֻלְקָה וְחֻלְקָה נְאֻז יְכוּל לְכוּפּוֹ שְׂיַחְלֹק אֲבָל אֵה"ן שְׁאֵם יֵשׁ בְּבִתִּים דִּין חֻלְקָה אִף עַל פִּי שְׁבַחְצָר אִין בֵּה דִין חֻלְקָה לֹא שְׂיִיךְ דִּין דֵּגֵא"ג אֲלֵא מְשַׁמֵּשִׁי בְּחֻצָר בְּשִׁנְתָּפוֹת וְכו' ע"ש וְלִכְאוֹ נר' דְּמִשְׁמ' לִיה לֵהר"ש הַלּוֹי פֶּן מְדַהֲבִיא מְרֻן דִּין זֶה דֵּהנַי עמ"ש הַטּוֹר בְּשֵׁם הַרמ"ה שְׁאֵם בָּאִים לְחֻלְקָה בֵּית אוֹ חֻצָר וְכו' אִין בּוֹ דִין חֻלְקָה אֲלֵא דְנִי בּוֹ דִין גֵּא"ג וְכו' לֹמַר דְּגַם בְּכֵה"ג שְׁאֵינוּ יְכוּל לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בְּכֹלֹוּ וְכו' דָּאִין בּוֹ דִין חֻלְקָה וּמְמִילָא דְנִין בּוֹ גֵּא"ג וּמִשְׁ"ה קְשִׁיטָה לְמַהֲר"ש הַלּוֹי מִמ"ש הַטּוֹר בְּשֵׁם הָרֵא"ש דְּבַחְצָר לִית בֵּה דִינָא דֵּגֵא"ג מ"מ י"ל דְּלִדְעַת הַנַּי ס"ל דָּאִין דְנִין בְּחֻצָר דִּינָא דֵּגֵא"ג פְּסֻכְרַת הָרֵא"ש אֲלֵא דְמְרֻן הֲבִיא דְבָרֵי הַנַּי הַלּוֹי לֹמַר דְּבֵכֵה"ג פְּגוֹן שֶׁהִיא בְּכֹלֹוּ ב"ה וּפְּוֹרְנֵי וְכו' חֲשִׁיב אִית בֵּיה דִּין חֻלְקָה וּלְדַעַת הַרמ"ה עוֹשִׁי גֵּא"ג אֲבָל לְדַעַת הַנַּי אֵה"ן דָּאִין בּוֹ דִינָא דֵּגֵא"ג אֲלֵא יִשְׁאָרוּ בְּשִׁנְתָּפוֹת וְכֵן מִן דִּין א' הָרוֹאֶה דְּוֹדָי הָכִי ס"ל לֵהנַי פְּדַעַת הָרֵא"ש דְּלִיכָא בְּחֻצָר דִּינָא דֵּגֵא"ג אֲלֵא בְּדִין חֻלְקָה קַעְסִיק כִּמ"ש ה' בְּנֵי חֲזֵי שְׁהָרֵי א' הָרוֹאֶה לֵה הַנַּי שְׁפַתְבֵּי אַח"ךְ בְּשֵׁם הַר' יוֹנָה שְׁאֵם הִיא חֻצָר שְׁאִין בֵּה פְּדֵי לְזֶה וּכְדֵי לְזֶה גַם דִּינָא דֵּגֵא"ג לִית בֵּה וְכו' ע"ש וְאֵם מ"ש לְעֵיל מְזֵה בְּשֵׁם הָרֵא"ש לְעֵנִן גֵּא"ג א"כ ק' דְבָרֵי הַנַּי אֶהְדְּדִי: וְהִנֵּה הָרִיב' שֶׁבְּתוֹכָהּ סִי רַכ"ז כ' פִּי י"א דְּחֻלְקָת זְמַנִּים אֵינָה חֻלְקָה רְאוּיָה וְכו' אֲלֵא שְׁמִשְׁפִּירִים אוֹת' וְחוֹלְקִים הַשְּׁכָר לְאִמְצַע וְכו' וַיֵּשׁ סִמָּךְ לְזֶה בְּגִמְרָא מִמָּה שֶׁהָק' רַבָּא לְר"ן לְדִידָךְ וְכו' בְּכוֹר וּפְשׁוּט שֶׁהֵנִיחַ לָהֶם אֲבִיָּהֶם עֶבֶד וּבִהְמָה טְמֵאָה פִּיצַד יַעֲשׂוּ וּמֵאִי ק' לְלִרְבָּא וְאִמָּאִי לֹא אִסִּיק אֲדַעַתָּהּ שְׁעוֹבֵד לְזֶה יוֹם א' וּלְזֶה יוֹם א' אֲלֵא מִשְׁמַע דְּרַבָּא פְּשִׁיט' לִיה שְׁלַעוֹלָם אִין חוֹלְקִים לְיָמִים אֲלֵא לְשָׁכַר וּלְזֶה הָק' פִּיצַד יַעֲשׂוּ שְׁהָרֵי לְיָמִים אִין חוֹלְקִים וּבְדָמֵי הַשְּׁכִירוֹת אִין לוֹ חֻלְקָה בְּכוֹרָה דֵּהוּ"ל רְאוּי וְאִין הַבְּכוֹר נוֹטֵל בְּרְאוּי כְּבִמְחֻזָּק (ר"ל דֵּאע"פ שֶׁהִבְהֵמָה הִיא מְחֻזָּקָת פִּינוֹן שֶׁהִיא טְמֵאָה וְאֵינָה עוֹמְדַת אֲלֵא לְשָׁכַר הוּ"ל רְאוּי כִּמ"ש הַרמְב"ן בַּחֲי' ע"ש וְכו') וּמִשְׁנֵי לִיה ר"ן שְׁאֵנִי אוֹמַר עוֹבֵד לְזֶה יוֹם א' וּלְזֶה ב' יָמִים כְּלוֹמַר אע"פ שְׁאִין חוֹלְקִים לְיָמִים בְּעֵלְמָא אֲלֵא לְשָׁכַר גְּבִי בְּכוֹר וּפְשׁוּט פְּדֵי שְׁלֵא יַפְסִיד הַבְּכוֹר חוֹלְקִים לְיָמִים וְכו' ע"ש וַיֵּשׁ לְעֵמּוֹד בְּזֶה דֵּא"כ לְרַבָּא דִּס"ל דְּלֵא אֶמְרִינוּ חֻלְקָת יָמִים הִיכִי מְתוֹקְמ' לִיה מְתַנִּיתִין דְּמֵי שְׁחֻצֵי עֶבֶד וְחַב"ח דְּעוֹבֵד לְזֶה יוֹם אֶחָד וּלְזֶה יוֹם אֶחָד דְּמוּכַח דְּעֶבֶד' חֻלְקָת יָמִים וְכו' דְּשְׁאֵנֵי הָתָם דְּאִיגוּד אִיכָא גוּד לִיכָא פְּדַמְסִיק וְכִינוּ דְּלִיכָא חֻלְקָה אַחְרַת ע"כ לְמַעַבַד חֻלְקָת יָמִים א"כ מֵאִי פְּרִיךְ רַבָּא לְר"ן בְּכוֹר וּפְשׁוּט הִיכִי עֶבֶדִי הָא פִּינוּ דְּלִיכָא חֻלְקָה אַחְרַת לְר"ן דְּלִית לִיה דִּינָא דֵּגֵא"ג ע"כ לְמַעַבַד חֻלְקָת יָמִים: הָעוֹלָה מְכַל הָאִמּוֹר דְּדִינָא דֵּגֵא"ג קוֹדֵם לְחֻלְקָת זְמַנִּים דָּאֵם אֶחָד מִהֵן תּוֹבַע גֵּא"ג וְאֶחָד תְּבַע חֻלְקָה זְמַנִּים דְנִין גֵּא"ג וְכֵן מְתַבָּא מְדַבְּרֵי הַרמְב"ם בַּפ"א מֵה' שְׁכָנִים שֶׁכ' דְּבִמְרַחֵץ הָעוֹמֵד לְשָׁכַר אֵם תְּבַע גֵּא"ג הַדִּין עֵמוֹ ע"ש וְכִמוֹ שְׁפַתְבָּנוּ לְעֵיל דַּעַת הַרְשָׁב"א בַּחֲי' וּבְתוֹשׁוֹ ח"ב סִי קמ"א ע"ש וְכֵן דַּעַת ה' בְּנֵי חֲזֵי שְׁמ' וְה' קוֹל אֲלֵיָּהוּ ח"א חַח"מ סִי וּלְעֵנִן חֻלְקָה זְמַנִּים וּשְׁכִירוֹת הִי מִינֵיָּהוּ עֲדִיפ' מְבוֹאָר מְדַבְּרֵי הָרִיב' שֶׁ שְׁפַתְבָּנוּ לְעֵיל שְׁדַעַת רַבִּינוּ תָּם וְהַרמְב"ם וְהַרְשָׁב"א דְּחֻלְקָת יָמִים עֲדִיפ' וּכְבָר פְּתַבְּנוּ לְעֵיל מְשַׁמְעוֹת דְּבָרֵי הַרמְב"ם וְכֵן נִרְאֶה דַּעַת מְר"ן שֶׁהַעֲתִיק לְשׁוֹן הַרמְב"ם מְשַׁמְעַ דְּהָכִי ס"ל דְּחֻלְקָת יָמִים עֲדִיפ' מְחֻלְקָת שְׁכִירוֹת: אֵיבּוּ הַשְּׁתָּא נְבֵא לְבָאֵר אֵם שְׂיִיךְ דִּין גֵּא"ג בְּקַטְגִּים וְהִנֵּה הַטּוֹר בְּס"ס קע"א כ' תְּשׁוּ רַבִּינוּ הֵאִי הִיכָא שְׁאִין בּוֹ דִין חֻלְקָה וַיֵּשׁ שְׁמ' יְתוּמִים גְּדוֹלִים וּקְטַנִּים

וגדולים רוצים לחלוק ב"ד מעמידים להם אפטרופוס ונדנין להם גאא"ג וא"א כתב בתשו' דלא שנייה ביתומים גאא"ג שאין אפטרופוס רשאי למפור חלקם וכ"כ ר"ת ע"כ וק"ל פדעת הרא"ש כמו שנגראה מדברי מרן בש"ע שכ' דעת הרא"ש בי"א בתרא וכ"כ מהרשד"ם בחח"מ סי' רל"ו דהלכה למעשה יש לנו לעשות כהרא"ש דבתרא הוא וכ"ד מהראנ"ח בתשו' סי' ט"ז ע"ש וכ' הרב כנ"ה הגה"ט אות נ"ז דלטעם הרא"ש שמעינו דכל שיכול האפטרופוס למפור כגון במטלטלים או אפילו שדעת וכו' להאכיל ולא להניח אית בהו דינא דגאא"ג ואפשר שבזה דיבר הגאון ואינו חולק עם הרא"ש ו"ל וכו' ע"ש אבל מדברי הריב"ש בתשו' סי' תפ"ג שפכתב וז"ל אמנם יתומים קטנים וכו' אינו יכול לסלקם משום דדב"מ אלא ישאר הקרקע ליתומים בשיתוף עם הלוקח וכו' ואם אין בה דין חלוקה אית דינא דגאא"ג ויכול לכוף זה את זה למפור חלקו לחברו וכו' ע"ש מתבאר מדבריו דבכל גוונא אפי' להניח ס"ל דאפי' ביתומים שנייה דינא דגאא"ג ואפשר ליישב כלפי מ"ש מהרש"ך ח"א סי' קמ"ח הביאו ה' כנה"ג בסי' ר"ץ בהגה"ט אות ס"ו עמ"ש הטור אבל לא ימפור להניח דדוקא עבדים ושפחות ושדות שקנאם אביהם אבל אם קנאם האפטרופוס יכול למפור אפילו להניח ע"ש וה"נ בגדון דהריב"ש ששהיה קנויה מחדש בכה"ג יכולים למפור ולמיקם בדינא דגאא"ג ומה גם למ"ש מהרש"א עוד שם וז"ל דאפילו את"ל דל"ש קרקע שקנה האפטרופוס לקרקע שהניח להם אביהם מ"מ היינו דוק' פשקנה קרקע בכונן' המכונן לתועל' היתומים א"כ דין הוא שלא יהא רשאי למכרו דהוי חוב ליתומים וכיון שזכו זכו אבל בהך עובד דנ"ד דלא קנתה האלמנה הזאת חזקות מדעתה ורצונה רק מחמת ההכרח שיהו ממושפנות אצלה ע"ש ה"נ בגדון דהריב"ש דמייירי שהיתומים באו לטרוף זה החלק שיש בידי הלוקח משום דמשועבד לאביהם מש"ה ס"ל להריב"ש דבכה"ג דאית ביה דינא דגאא"ג: ומיהו אפשר לדחות דדוקא בגדון דידיה דמייירי שהיתומים באו לטרוף זה החלק שיש בידי הלוקח משום דמשועבד לאביהם ומש"ה ס"ל להריב"ש דאית בי דינא דגאא"ג משום דחלק קרקע זה לא היה מעולם של היתומים אלא שהם רוצים לזכות בו עכשיו מפני שעבוד אבונתו אבל בקרקע שהוא שלהם אפשר דמודה להרא"ש: איברא דבעיקר חזי זה שכ' מהרש"ך דהיכא דקנה אפטרופוס קרקע ליתומים דיכול למכרו אפי' להניח הנה הרמ"ה והביאו הרשב"א בתשו' ח"ב סי' ש"ס והביאה מרן הב"י בסי' צ"ט שכ' וז"ל שאף ע"פ שב"ד מעמידין אפטרופוס לקטנים כשהגדולים באים לחלוק עמם מ"מ בגאא"ג לא מוקמי' ומיהו איניש דעלמא דאקני נכסים לקטן כדי להבריח מדין גאא"ג בהא מוקמי' אפי' לגאא"ג והרשב"א שם הסכים לדברי הרמ"ה הללו והביא ראיה לדבריו ע"ש נרא' מדבריו דלא ס"ל פדעת מהרש"ך דאם איתא למ"ל טעמא באיניש דעלמ' דאקני נכסי' לקטן כדי להבריח וכו' ות"ל דאפילו בלא הברחת' אלא באמת אקני לקטן אית ביה דינ' דגאא"ג כיון שקנאם מחדש ולא היו אחוזת אבותיו אלא משמע דאפילו בכה"ג שקנה לית ביה דינא דגאא"ג משום שאין מוכרים נכסי קטן ודוקא היכא דאיכא ערמה דמברחת' הוא דקנסי' לדון בגאא"ג.

ומיהו אפשר דע"כ לא כתב מהרש"ך דיכולים למפור בנכסי קטן אלא דוקא במה שקנה אבל במה שזכה הקטן בתורת מתנה אין יכולי' למפור לטעם ב' שכ' רש"י בפ' הגזקי' דנ"ב דמשו' שבח בית אביהם דשבח ונוי הוא להם האי טעמא נמי שנייה במתנה.

כמ"ש מרן הב"י בסי' קע"ה בטעמא דמתנה לית בה דינא דב"מ ע"ש וה"נ לגבי דינא דגאא"ג לא עבדי' לקטן דאין מוכרי' קרקע של קטן שניתן לו במתנ' משום דשבח ונוי הוא לו להיות לו לשם שקרקע זו ניתן לו במתנה ומש"ה כ' הרמ"ה דהיכא דאיכא הערמה דהברח' קנסי' ליה ונדנין לו

דינא דגאא"ג אַבֿל בלא"ה אין נזקקי לקטן פֿדין גאא"ג בקרקע שניטן לו בַּמַּתְנֵה: וְהִנֵּה עִיקַר תּשׁוּ' הָרָא"שׁ שְׁכֶתֶב הַטּוֹר הַיָּא בְּכַלְל פֿ"ה ס"ד וּכ' הַטַּעַם דֶּהֲאַפּוּטְרוֹ' אִינוּ רִשְׁאֵי לְמַפְּוֹר חֶלֶק הַיְתוּמִים מִשׁוּם דְּחִינְיִשׁי שְׁמָא יִגְנָבוּ הַמַּעוֹת וַיֵּאבְדוּ וְלֹא שְׁיִיךְ בֵּיתוּמִים לּוֹמַר גֵּאֵא"ג ע"ש וְרִשְׁ"י בְּגִיטִין בִּפ' הַנְּזָקִין דַּנ"ב עֲלֵה הֵהִיא דְּמוֹכְרֵי לָהֶם בְּתִים וְשׂוֹדוֹת לְהֶאָכִיל אַבֿל לֹא לְהַנִּיחַ כִּי שְׁמָא יִגְנָבוּ א"נ מִשׁוּם שְׂבַח בֵּית אָבִיהֶם נוֹי וְכָבוֹד לָהֶם ע"ש וּלְפִי ב' הַטַּעַמִּים הַלְלוּ נר' לומ' דע"כ לֹא נִחְלְקוּ רַבִּי הָאִי וְהָרָא"שׁ אֶלָּא דְּוִקָא לְעֵנִי מְכִירָה בַּגֵּאֵא"ג אַבֿל לְעֵנִי שְׂכִירוֹת וְחֶלְוֶה זְמַנִּי לַכ"ע מִעֲמִידֵי לָהֶם אַפּוּטְרוֹ' וְדַנִּין לָהֶם גֵּאֵא"ג בְּשְׂכִירוֹ' אוּ בְּחֶלְוֶה זְמַנִּי דְּכָל א' מָהֶם יְכוּל לְכוּף לְחַבְרוֹ לּוֹמַר שְׂכוּר מִמֶּנִּי חֶלְקִי אוּ אֶשְׁכּוּר חֶלְקִי אוּ שְׁיִחְלְוֶה אוֹתוֹ לְזַמְנֵי: וּבְעִיקַר דַּעַת הָרָא"שׁ הַלְזוּ דס"ל דְּבֵיתוּמִי לֹא שְׁיִיךְ דִּינָא דַּגֵּאֵא"ג הַק' הָרַב מַתְנֵה יְהוּדָה ז"ל דַּא"כ פֿי פְּרִיָּה לִיָּה רַבָּא לַר"ן בִּפ' הַשְּׁנוֹתָפִי לְדִידְךָ דְּאַמְרַת לִית דִּינָא דַּגֵּאֵא"ג בְּכוּר וּפְשוּט שְׁהַנִּיחַ לָהֶם אָבִיָּה עֶבֶד וּבִהְמָה טְמֵאָה פֿיצַד עוֹשִׁי דַּא"כ לְדִידְךָ נְמִי תִקְשִׁי לִיָּה בְּכוּר וּפְשוּט יְתוּמִים קְטַנִּי הִיכִי פְּלָגִי דְּהָא לֹא שְׁיִיךְ בְּהוּ גֵאֵא"ג עַכְתָּ"ק וְאַפְשָׁר לְיִישָׁב פְּלָפִי מ"ש ה' כְּנֵה"ג סִי ר"ץ הַגֵּה"ט אוֹת ע"ב בְּשֵׁם מְהַר"י בִּי רַב עַל הֵהִיא דִּפ' הַנְּזָקִי דְּאִין מוֹכְרֵי עֶבְדֵי וְשְׂפָחוֹ שְׂדוֹת וְכוּ' דָּאֵם יֵשׁ הַפְּסַד בְּקַרְקַע יְכוּל לְמַפְּוֹר וְכוּ' ע"ש וּמַש"ה לֹא ק"ל לְדִידְךָ בֵּיתוּמִים קְטַנִּים הִיכָא דְּאִיפָא פְּסִיד' מוֹכְרֵי וְה"נ פֿינן דְּכָל אַחַד וְאַחַד רוּצָה שְׁיִשְׁאַר בְּחֶלְקוֹ אִי לֹא עֶבְדֵי גֵאֵא"ג אִיפָא פְּסִיד' בֵּין בְּחֶלְוֶה שְׂכִירוֹת בֵּין בְּחֶלְוֶה יָמִים אִיפָא פְּסִיד' לְפִשׁוּט כַּמ"ש הַתּוֹסְפוֹת בַּד"ה בְּכוּר וְכוּ' שְׂאֵם יֵשׁ עִיר רַחוּקָה מִחֶלְקֵי יוֹם א' שְׁמִשְׁתַּפְּרֵי בְּהַרְבֵּה וְכוּ' וּפְשוּט שְׂאִין לוֹ שְׁהוֹת אֶלָּא יוֹם א' לֹא יוּכַל לִילְךָ לְשֵׁם וְהַבְּכוּר יֵשׁ לוֹ ב' יָמֵי יְכוּל לִילְךָ שְׁם וּמִשְׁתַּפְּרֵי יוֹתֵר הַרְבֵּה מִפְּשוּט וְכֵן בְּשְׂכִירוֹת פְּתוּבוּ שְׁם בִּשְׂר"י דְּהוּי הַשְּׂכָר לְאַמְצַע מִשׁוּ' דְּאַמְרֵי בִּפ' מִי שְׁהִיָּה נְשׁוּי שׁוּר לְחַרִּישׁ' וְעוֹמֵד לְחַרִּישׁ' דַּכ"ע הַשְּׂכָר לְאַמְצַע אַע"פ שְׂאִין לְזָה פֿי אֵם מְנָה וְלְזָה מְאֵתִים וְלִהְכִי פְּרִיָּה פֿיצַד יַעֲשׂוּ דְּעַכְשָׁיו אִין הַבְּכוּר נוֹטֵל פֿי שְׁנַיִם וְכוּ' ע"ש וַא"כ בְּחֶלְוֶה שְׂכִירוֹת אִיפָא פְּסִידָא דְּבְכוּר וּמַש"ה לְדִידְךָ דְּאִית לִיָּה גֵאֵא"ג גִּיחָא דְּבַכָּה"ג דְּאִיפָא פְּסִיד' אִפִּי בֵּיתוּמִים קְטַנִּים עֶבְדֵי דִּינָא דַּגֵּאֵא"ג אַבֿל לַר"ן קִשִׁי לִי שְׁפִיר: וְהִנֵּה הַתּוֹ' פְּתוּבוּ עוֹד לְפִיר"י וּמִשְׁנֵי דְּעוֹבֵד לְזָה יוֹם א' וְלְזָה ב' יָמִים וּל"ד לְשׁוּר לְחַרִּישׁ' וְעוֹמֵד לְחַרִּישׁ' דְּהָתָם הוּי הַשְּׂכָר לְאַמְצַע מִשׁוּם דְּמַעֲיָקֵר' אַדְעָת' דְּהִכִּי נִשְׁתַּפְּו אַבֿל גְּבִי בְּכוּר וּפְשוּט דְּלֹא שְׁיִיךְ ה"ט פֿל א' נוֹטֵל לְפִי חֶלְקוֹ עַכְתָּ"ל ע"ש וְק' פֿינן דְּכְתָבוּ דְּבְכוּר וּפְשוּט לֹא שְׁיִיךְ טַעְמָא דְּאַדְעָתָא דְּהִכִּי נִשְׁתַּפְּו א"כ אִפִּי כְּשֶׁהַשְּׂכִירוֹהוּ נְמִי נוֹטֵל פֿל א' כְּפִי חֶלְקוֹ וְאַכְתִּי אַמְאֵי אַצְטְרִיָּה לִיָּה לַר"ן לְמִימַר שְׂאֵנִי אוֹמַר עוֹבֵד לְזָה יוֹם א' וְלְזָה ב' יָמִים וְאַפְשָׁר לּוֹמַר דַּס"ל לְקוּשְׁט' בְּכוּר וּפְשוּט דְּאַפִּי הַשְּׂכִירוֹ לְאַחֲרִים זֶה נוֹטֵל ב' חֶלְקִים וְזֶה נוֹטֵל חֶלֶק א' דַּל"ד לְשְׁנוֹתָפִי דְּאַדְעָת' דְּהִכִּי נִשְׁתַּפְּו מִשָּׂא"כ בְּכוּר וּפְשוּט דְּלִיכָא לְמִימַר דְּאַדְעָת' דְּהִכִּי נִשְׁתַּפְּו דְּהָא לֹא נִשְׁתַּפְּו לְרַצוֹנָם אֶלָּא דְּהַתּוֹרָה שְׁתַּפְּוּ וְהַתּוֹרָה אָמְרָה עַל הַבְּכוּר פֿי שְׁנַיִם בְּכָל אֶשֶׁר יִמְצָא לוֹ כַּמ"ש הַרְשָׁב"א בְּתִשׁוּ' בַּס' בְּשָׂמִים רֹאשׁ סִי ש"ה וּמַש"ה בְּכָל עֵנִין נוֹטֵל הַבְּכוּר ב' חֶלְקִים: וְלְעֵנִין מַה שְׁעֵמֵד הַשְּׁנוֹתָפִי וְהַקְנָה חֶלְקוֹ לְקַטְנֵי פְּדִי לְהַבְרִיחַ מִדִּין גֵּאֵא"ג נְרָאָה דְּלֹא מְהַנּוּ מַעֲשִׂיו כַּמ"ש הַרְשָׁב"א בְּתִשׁוּ' ח"ב סִי ש"ס וְהַבִּיאָה מִרְן הַב"י בַּסִּי צ"ט מְחוֹדְשִׁין ה' עַל רְאוּבוֹן שְׁהִיָּה חִיִּיב לְשָׁמְעוֹן מְנָה וְהַקְנָה פֿל נְכָסִיו לְקַטְנֵי פְּדִי לְהַבְרִיחַם מַב"ח וְכַתְּבַת בְּשֵׁם הַרְמ"ה אַע"פ שַׁב"ד מִעֲמִידֵי אַפּוּטְרוֹ' לְקַטְנִים כְּשֶׁהַגְּדוּלִים בְּאִים לְחֶלֶק עִמָּהֶם מ"מ לְגוֹד אוּ אִיגוֹד לֹא מוֹקְמִי וּמִיָּהוּ אִינִישׁ דְּעֶלְמָא דְּאַקְנֵי נְכָסֵי לְקַטְנֵי פֿד לְהַבְרִיחַם מִדִּין גֵּאֵא"ג בְּהָא מוֹקְמִי אִפִּי לְגֵאֵא"ג תּשׁוּ' ב"ד יְפָה רְאוּי לְיִזְקַק לְזָה שְׂאִין אֵלוּ אֶלָּא הַבְּרִחוֹת שֶׁל עוֹשִׁי שְׁלֹא פְּהוּגֵן וְכִבֵּר אָמְרוּ בִּפ' הַשׁוֹלְחַן גְּבִי הֵהוּא עוֹבֵד' דְּבִי תְּרִי מוֹקְמִי לִיָּה אַפּוּטְרוֹ' לְקַטְנֵי וְכוּ' אֶלָּא שְׂאִין הַנְּדוֹן דּוֹמָה לְרֵאָיָה לְגַמְרֵי דְּהָתָם הוּא דְּיַדְעִי קוּשְׁטָא דְּמַלְתָּא

ואין בה ספק אלא שהקטן אינו בר פפיקה ולפיכך מוקמי' לי דהא על דיני' קמא מוקמי' נאף אותה שפכתת משמו של ר"מ דכנות' והיא היא שהביא הוא לראיה אבל פאן יש דבר אחר שאנו חוששי' שמא שובר וכו' ע"ש הרי דכיון דאיכפנון להברח' מוקמי' לי אפוטרו' לקטן ולא מהנו מעשה האב שהברית מיהו לכאורה יש לדחות דלא כ"כ הרשב"א אלא דוקא בשנתן בערמה ואין פונתו למתנה גמורה אלא דוקא להברית בכה"ג הוא דמוקמי' אפוטרו' וכו' אבל כשפונתו ליתן במתנה גמורה אע"ג דעיקר המתנה הוא להברית מ"מ פיון שיהא מתנה גמורה מוקמי' לה בכתובת הקטן כמ"ש הרשב"א בתשו' והביאה מרן שם ופסק' מור"ם ונ"ל מיהו אם נר' לב"ד שלא פיונו לערמה רק למתנה גמורה קנה המקבל אע"פ שהיתה פונתו להברית וכו' ע"ש: איברא דמאותה דפ' השולח ד"מ דמיתתי הרמ"ה ראיה לדבריו מבואר דקנייה גמורה היתה דגרסי' התם שהוא עובדא דבי תרי קם חד מנייהו שחררי' לפלגיה אמר איזדף השת' שמעי' בי רבנו ומפסדו לי מנאי אזל אקני' לבנו קטן שלח' רב יוסף לקמ' דר"פ שלח ליה פאשר עשה פן יעשה לו וכו' אנו קי"ל בינוק' דמקרב' דעת' לגבי זוי מוקמי' לי אפוטרו' ומקדקים ליה זוי וכתוב ליה גיט' דחירות' על שמי' ומשמע דאקני' לקטן קני' גמורה דאי לאו קנייה גמורה לא הו' צריכי' לכל זה אלא שיהיו כופי' את האב אלא ודאי דקני' גמורה הנאי נאפ"ה אמרי' פאשר עשה פן יעשה לו וכו' ומינה הביא ראיה הרמ"ה לדין גאא"ג אלמא דאע"ג דאקני' לקטן קני' גמורה מ"מ פיון דעשה פן להברית לא מהנו מעשיו ומוקמי' אפוטרו' לינוק' וכו' ועביד בהדיא דין גוד או איגוד אלא דאפתי ק' דמאי שנא מאות' שכתב הרשב"א דאם נר' לב"ד שלא פיונו לערמה רק למתנה גמורה קנה המקבל אע"פ שהיתה פונתו להברית וה"נ אמאי עבדי' ליה דינא דגאא"ג נאפשי' לומר דש"ת דאנו באים להפסיד את המקבל מתנה וליתנה לב"ח ומש"ה טועני' למקבל מתנה שמא שובר וכו' וכמ"ש הרשב"א ומש"ה פל שנתברר לב"ד דלמתנה גמורה איכפנון אע"ג שהיתה פונתו להברית קנה המקבל מתנה משא"כ בדינא דגאא"ג דאין אנו באים להפסיד המקבל מתנה שום דבר שהרי נוטל דמיו בשלימות מש"ה פל שעשה להברית מדין גאא"ג פאשר עשה פן יעשה לו וכו' ומוקמי' לי אדיני' דגאא"ג פההוא עובדא דההוא עבד' דפ' השולח דמוקמי' לי אדיני' ומבואר שם מדברי התו' לב' הפירושי' שכתב בשם רשב"ם ור"ת דהטעם הוא משום שעשה שלא כהוגן להקנותו לבנו קטן להפקיע מתקנת חכמים וכ"כ הטור בי"ד סי' רא"ז ועיין למהרש"ל ביש"ש ה"נ פיון דנתפנון להפקיע תקנת חכמים מדינא דגאא"ג לא מהנו מעשיו: איברא דמדברי הרשב"א בחי' בפ' השולח משמע דס"ל דהטעם הוא משום ביטול פריה ורביה דעבד דכיון דחציו עבד ונחציו בן חורין אינו יכול לישא לא שפחה ולא ב"ח ומש"ה עבדינו הך תקנתא אבל אי לאו הך טעמא דביטול פריה ורביה לא הנה מוקמי' אפוטרופוס וא"כ ק' מאי ראיה מיתתי הרמ"ה מההיא לדינא דגאא"ג דהאיכא למימר דש"ה משום ביטול פריה ורביה והרשב"א גופיה הסכים עם הרמ"ה בדין זה נאפשי' לומר דלא כ"כ הרשב"א הך טעמא דביטול פריה ורביה אלא לדעת רשב"ם דס"ל דמדין הפקר נגעו בה וכולי האי עבדי רבנו להפקיר ממונו ולא הניחו עד שיגדל הקטן משום הך טעמא דביטול פריה ורביה אבל לדעת ר"ת שהביא שם הרשב"א דדינא הוא דעבדי' ליה דמוקמי' ליה אפוטרופוס וכו' מעתה אין אנו צריכין לטעמא דביטול פריה ורביה אלא משום שעשה שלא כהוגן להפקיע תקנת חכמים ויש להביא ראיה לזה ממ"ש הרשב"א בחי' השולח דמ"ב בד"ה נגחושור וכו' ונ"ל אלא דאיכא לאוקמ' אפי' למשנה אחרונה ובעבד של קטן פיון דלאו בר פפיקה הוא וכגון דנפל קמיה בירוש' דלית ביה הערמה כעובד' דלעיל דעובד את רבו יום אחד ואת עצמו יום אחד אפילו למשנה אחרונה וכו' ע"ש וא"א דס"ל לקושטא דעיקר

הטעם הוא משום בְּיָטוּל פְּרִיָה וּרְבִיָה א"כ אֲפִילוּ בכה"ג דְּנָפֵל קַמְיָה בִּירוּשָׁה הו"ל לְתַקְּנָה לְהַעֲמִיד אֲפּוּטְרוּפוּס לְיִנּוּקָא מְשוּם בְּיָטוּל פְּרִיָה וּרְבִיָה אֲלָא מְשַׁמַּע דס"ל לְהַרְשָׁב"א לְקוּשְׁטָא דְמַלְתָּא כְּדַעַת ר"ת דְּלָאוּ מְטַעְמָא דְבִיטוּל פְּרִיָה וּרְבִיָה נִגְעוּ בָּהּ אֲלָא מְשוּם דְכִינּוּן דְעֵשָׂה שְׁלֵא פְּהוּגֵן לְהַפְקִיעַ תְּקַנְתַּ חֲכָמִים הַעֲמִידוּ חֲכָמִים הַדְּבָר עַל ד"ת וּלְדַעַת רְשָׁב"ם י"ל דְמוּקִי לָהּ לְהֵיָא דְנִגְחוּ שׁוּר וְכו' בְּמַשְׁנֵה רֵאשׁוּנָה א"נ בְּשַׁפְחָה וְכו' כמ"ש התו' וְהַרְשָׁב"א שָׁם ע"ש.

עוּד אֲפֹשֶׁר לומר דְאֲפִילוּ לְדַעַת רְשָׁב"ם דס"ל דְטַעְמָא מְשוּם בְּיָטוּל פְּרִיָה וּרְבִיָה אֲפ"ה י"ל דְדוּקָא הֵיכָא דְהַעֲרִים הָאָב לְהַפְקִיעַ תְּקַנְתַּ חֲכָמִים שְׁקִדוּ חֲכָמִים מְשוּם בְּיָטוּל פְּרִיָה וּרְבִיָה אֲבָל הֵיכָא דְמֵן הַשְּׁמִים הִי"ל לְעַבְדָּ זֶה וּמִזְלוּ גָרַם כֵּן דְמַת הָאָדוֹן וְנָפֵל קַמִּי קָטָן לֹא הוֹצֵרְכוּ חֲכָמִים לְשִׁקּוּד עַל תְּקַנְתַּ הַעֲבָד מְשוּם בְּיָטוּל פְּרִיָה וּרְבִיָה וְדָלָא כְּהַרְבַּ פְּרַח מְטָה אַהֲרֹן ח"א ס' כ"ט ע"ש: בְּאֲנָפֵן דבנ"ד שְׁנַתְבָּרַר לִב"ד שְׁנַתְפּוֹנוּן לְהַבְרִיחַ מְדִין גֵּאָא"ג אַע"ג דְהֵיָא מְתָנָה גְמוּרָה מ"מ כֵּן יַעֲשֶׂה לוֹ וְכו' וּמוּקְמִי לִיָּה אֲפּוּטְרוּפוּס לְקָטָן וְעַבִּיד דִּינָא דגֵּאָא"ג וְגְדוּלָּה מְזוּ יֵשׁ לומר דְאֲפִי בְּלֹא עֲנָנוּ זֶה דְהַבְרַח' שְׁיִיָּה גֵּאָא"ג אֲפִי בְּקָטָן שְׁהָרִי פְתַב הַטּוֹר בִּס"ס קַע"א תְּשׁוּבָה לְרַבֵּינוּ הָאִי שְׁאִין בּוֹ דִּין חֲלֻקָּה וְיֵשׁ שָׁם יְתוּמִים גְּדוּלִים וְקַטְנִים וְהַגְּדוּלִים רוֹצִים לְחֻלּוֹק ב"ד מְעַמִּידִין לְהֵם הָאֲפּוּטְרוּפוּס וְדִנְיוֹ לְהֵם דִּין גֵּאָא"ג וְא"א כ' בְּתִשְׁבָּ' דְלֹא שְׁיִיָּה בִּיתוּמִי דִּין גֵּאָא"ג שְׁאִין אֲפּוּטְרוּפוּס רְשָׁאִי לְמַפְּוֹר חֲלָקָם וְכו"כ ר"ת ע"ש וּמְדָלָא נְחָלְקוּ רַבֵּינוּ הָאִי וְהָרָא"ש אֲלָא בִּיתוּמִים מְשַׁמַּע דְדוּקָא בִּיתוּמִים מְשוּם דְאִין הַפּוּטְרוּפוּס רְשָׁאִי לְמַפְּוֹר חֲלָקָם אֲבָל בְּשַׁאָר קַטְנִים שְׁאִין יְתוּמִים יֵשׁ בְּהֵם דִּין גֵּאָא"ג וְכִיּוּצָא בְּזָה כ' ה"ה פ"ב מֵה' שְׁכָנִים דִּין י"ג ע"מ"ש הַרְמַב"ם הַמּוֹכֵר לִיתוּמִים קַטְנִים אִם אִינּוּ יְתוּמִים דִּין בֵּין הַפְּצָר יֵשׁ לְהֵם ע"ש וְכו"כ הַרִיב"ש בְּסִי תִק"א הֵבִיאוּ מְרֹן הַב"י בְּסִימָן קַע"א ע"ש וְא"כ ה"נ לְגַבִּי גֵּאָא"ג מְדַנְקָטוּ הַפּוּסְקִים דְבִירוּתָּהֶם בִּיתוּמִים קַטְנִים מְשַׁמַּע דָּאִם אִינּוּ יְתוּמִי שְׁיִיָּה בְּהוּ דִּין גֵּאָא"ג וְבִלֹּא"ה נִרְאָה הַדְּבָר מְוַכְרַח מְצַד עֲצָמוֹ לְפִי סְבָרָא זֶה שְׁכַתְבוּ ה"ה וְהַרִיב"ש דְב"מ שְׁיִיָּה אֲפִילוּ בְּקַטְנִים אֲתִיָּא בְּמַכ"ש לְדִינָא דגֵּאָא"ג שְׁהָרִי מְצִינוּ לְגַבִּי דִינָא דב"מ דְאֲשָׁה עֲדִיפָ' מְקָטָן שְׁאִינוּ יְתוּם שְׁהָרִי הַמּוֹכֵר לְאִשָּׁה לִית בָּהּ דְב"מ כְּמוֹ שְׁפָסְקוּ הַרְמַב"ם וְהַטּוֹר שָׁם וְאֵלוֹ הַמּוֹכֵר לְקָטָן שְׁאִינוּ יְתוּם אִית בֵּיהּ דְב"מ וְכִינּוּן דְבִירוּתָּהֶם דגֵּאָא"ג קִי"ל אֲפִי בְּאִשָּׁה שְׁיִיָּה דִינָא דגֵּאָא"ג א"כ כ"ש דְשְׁיִיָּה גְּמִי גְּבִי קָטָן וְעוּד יֵשׁ לְלַמּוֹד דִּין זֶה בְּמַכ"ש מְדָב"ש מְדָב"ש מְתָנָה כ' שָׁם הַרְמַב"ם רִישׁ פ"ג מֵה' שְׁכָנִי וְהַטּוֹר בְּסִי קַע"ה ספ"ו מְתָנָה לִית בָּהּ דְב"מ ע"ש וְאֵלוֹ לְגַבִּי דִינָא דגֵּאָא"ג קִי"ל דְשְׁיִיָּה דִינָא דגֵּאָא"ג בְּמְתָנָה כְּמ"ש הַטּוֹר בְּסִי קַע"ה סל"ג וְע"ש בְּמְרֹן ב"י מ"ש בְּשֵׁם הַרְשָׁב"א וְכִינּוּן דְלְגַבִּי דְב"מ ס"ל לֵה"ה וְהַרִיב"ש דְשְׁיִיָּה אֲפִי בְּקָטָן שְׁאִינוּ יְתוּם א"כ כ"ש בְּדִינָא דגֵּאָא"ג דְאֵלִים טְפִי.

וְעוּד נִרְאָה דִּישׁ לְהַבְרִיחַ כֵּן מְדָבְרִי הָרָא"ש הֵבִיאוּ דְבָרֵינוּ הַרִיב"ש ס' ש"ט דְכִי אֲמָרִי אֲשָׁה לִית בָּהּ דִּינָא דב"מ ה"מ אֲשָׁה דוּמְיָא דִּיתוּמִי דְחַשְׁשׁ פְּחָה דְהֵיָנוּ אֲלַמְנָה וְגִירוּשָׁה אֲבָל נְשׁוּאָה לֹא ע"ש וְא"כ כ"ש בְּקַטְנִים שְׁיֵשׁ לְהֵם אֲבִיָּהֶם וְיָכוּל לְטָרוּחַ בְּעֲדָם עֲדִיפִי מֵאֲשָׁה.

וְלְכַאוּרָה י"ל דְבְּקַטְנִים אִיכָּא טַעְמָא אַחְרֵינָא מְשוּם דְלָאוּ בְּנֵי מְעַבְדַּ מְצוּה נִינְהוּ כְּמ"ש הַרִיב"ש שָׁם וְנ"ל וְמִיָּהוּ אִין נר' הַטַּעַם מְשוּם תְּשִׁיאוֹת פֶּחַ הוּא אֲלָא מְשוּם דְכִינּוּן דְב"מ אִינוּ שׁוֹרְתַּ הַדִּין אֲלָא מְשוּם וְעֵשִׂית הַיִּשְׁר וְהַטּוֹב וְלִלּוּקַם אֲזַהֵר רַחֲמָנָא וְכו' יְתָמִי לָאו בְּנֵי מְעַבְדַּ הַטּוֹב וְהַיִּשְׁר נִינְהוּ דְבִיתוּמִים קַטְנִי עֲסָקִי וְאֲפִי אִית לְהוּ מֵאֵן דְטָרַח לְהוּ כְּגוֹן שְׁיֵשׁ לְהֵם אֲפּוּטְרוּ' לָאו בְּנֵי מְעַבְדַּ הַטּוֹב וְהַיִּשְׁר נִינְהוּ וְכו' ע"ש וּלְפ"ז ה"ה לְקַטְנִים: וְהַרְבַּ נְתִיבוּ מְשַׁפְּט דָּף ו' רְמִי וּמְקַשָּׁה דְבָרִי הַרִיב"ש בְּסִי תִק"א דְמְדַנְקָט יְתוּמִים קַטְנִים מְשַׁמַּע דְקַטְנִים שְׁאִין יְתוּמִים לֹא וְצ"ע לְמָה ע"ש

ואפשר לומר דס"ל להריב"ש דיש לחלק בין יתומי לקטן שיש לו אב דאפוטר'ו אינו דומה לאב דאב לבנו עדיף מהאפוטר'ו דאביו פגופו ממש ומש"ה יש לבנו לומר דדב"מ שייך לגבי קטן דהיישר והטוב רמי על אביו לעשותו משא"כ גבי יתומי ולפ"ז מתבאר דדוקא ביתומי קטני הוא דלית בהו דדב"מ אבל בקטני שאינן יתומי אית בהו דדב"מ ועוד שהרי הטור כ' הטעם ג"כ גבי יתומים דלית בהו דדב"מ מהו טעמא דאינן יכולי לחזר וכו' ע"ש משמע הא בפשינן יתומים פיון שיש להם אב שייכול לחזר.

אית בהו דדב"מ וגבי אשה נמי כתב הטור טעם זה פיון שאינן יכולה לחזר ע"ש ומסתמא ס"ל להטור פדעת אביו הרא"ש דבאשה שיש לה בעל אית בה דדב"מ וה"ה נמי בקטן שאינו יתום פיון שיש לו אב.

ואפי' למ"ד דבאשה אפי' שיש לה בעל ואפ"ה לית בה דינא דב"מ כפר כתב הריב"ש שם הטעם וז"ל דאע"ג דאית לה בעל אין דעת' סומכת שייטרח ויקנה לה בעלה כמו אם הייתה היא עצמה רגילה לטרוח וע"כ לא חייבוה חכמים בדין זה ע"ש ונהרי"ף בתשו' הביאה הרב במקונפצת כחי מציעא כ' הטעם שהאשה שיש לה בעל רוצה היא לקנות קרקע כדי שלא יצאו המעות ביד בעלה ע"ש מ"מ בקטן שיש לו אביו דליכא הני תרי טעמי כל אפיא שוין דשייך ביה דדב"מ דהא לגבי אב ליכא הני טעמי וא"כ ה"ה והוא הטעם לגבי דינא דגאא"ג דדוקא לגבי יתומי קטנים הוא שכ' הרא"ש דלא שייך דינא דגאא"ג משום שאין האפוטר'ו רשאי למכור חלקם משא"כ בקטן שיש לו אב לא שייך האי טעמא: פתר דנא חזינא עיקר דברי הרמ"ה שהביא הרשב"א בתשו' בחי' הרמ"ה על פתרא בפ"ק סי' קע"ג שכ' וז"ל ונהיכא דאברחי נתבע לחולקי ביני ביני לאיניש אחרניא לא מבעיא לגדול וכו' אלא אפי' דאקנינ' לקטן דלאו בר חיובא הוא ה"מ במידי דנפיל ליה בירוש' א"נ דזבין לי אפוטר'ו דידיה בשותפות דמידע ידע שותפי' דקטן לאו בר חיוב' הוא ואדעת' דמיטר לי עד דגדיל הוא דאשתתף בהדיה אבל במידי דנפיל ליה במתנה דמוכח' מלת' ההוא דיהבא נהליה לאישתמוטי מדינא דגאא"ג דיהיב ליה מוקמי' לי אפוטר'ו ובריר לי לקטן ההוא אנפא דעדיף לי או למיגר או לאוגודי מידי דהנה אההוא עבד' דבי תרי דמפ' בפרק השולח תדע נמי דהא גבי דינא דב"מ כגדול חשבי' ליה לסלוקי מדאמרי' לאשה וליתמי ולשותפי' לית בהו דדב"מ וכו' וטעמ' דיתמי הא לאו יתמי אית בה משום דדב"מ וכו' וה"ה בדינא דגאא"ג וכו' את"ד ע"ש הנה מתבאר מדברי הרמ"ה הללו דס"ל דבקטן דוקא היכא דאברחי נתבע נהלי' הוא דאיכא למיקם בהדיה בדינא דגאא"ג אבל בקטן שקנה בשותפו' בהדיה או שנפלה לו בירוש' לית ביה דינא דגאא"ג משום דקטן לאו בר חיובא הוא אמנם צריף להבין דלפי מה שפכתבנו נר' דבקטן נמי איכא דינא דגאא"ג דילפי' לה מדינא דב"מ דדא ודא חדא היא ובמכ"ש אתיא וכמו שפכתבנו לעיל וצ"ע: ותו איכא למיזק בדברי הרמ"ה הללו במ"ש א"נ דזבין לי אפוטר'ו וכו' דמידע ידעי שותפי' דקטן לאו בר חיובא הוא ואדעתא דהכי נשתתף בהדיה וכו' משמע דס"ל דדוקא בקטן הוא דאיכא למימר הכי אבל בשותפי' גדולים אע"ג דקנו ביחד אדעתא דשותפות אפ"ה מצו תבעי דינא דגאא"ג פדעת הרמב"ם ונהרא"ש ודעימיהו ואלו שם בס"ס הנז' מתבאר מדברי הרמ"ה דס"ל פדעת מהר"י בן מיגש ונהראב"ד ודעימיהו דבשותפי' שקנו קרקע אדעת' שיהיו שניהם שותפי' בה ולא שייך בהו דינא דגא"ג ע"ש וצ"ע העולה מכל מה שנתבאר לעיל דהיכא שנתברר לב"ד שנתן הגדול מתנה לקטן כדי להבריח מדין גאא"ג לא מהנו מעשיו וכאשר עשה כן יעשה לו ומוקמי' לי אפוטר'ו כדי שייברר לקטן הטוב והיישר למיגד או לאוגודי הנלע"ד פכתבנו ולמעשה עד אשר יספימו עמנו מורי ההוראה יושבי על מדין ה' עליהם יחיו כיר"א: הצעיר יאודה הלוי

ס"ט הצעיר דוד בונאן ס"ט בתר חתימה ראינו להרמב"ם בתשוב' בס' פאר הדור סי' קל"ט כ' וז"ל בשנת ה'שואל מחברו דינא דגאא"ג בבית א' והנתבע אין חלק לשלו אלא לילדים קטנים אם יהיה הדין שנה ויהיה חיוב לקטנים בדינא דגאא"ג או לא וכו' תשובה אם הוא ערער קודם שישאל בב"ד לא יתחייבו הקטנים בדינא דגאא"ג ואם שאל לב"ד ואח"ך ערער פדי לברוח מן הדין אז ישימו בב"ד אפטר'ו לקטנים וישאל דינא דגאא"ג וכו' ע"ש ונר' דכוננתו דאם נתן במתנה לקטנים קודם שיעמוד בב"ד לא תלינו דעשה הדבר להברית ולא יתחייבו הקטנים בדינא דגאא"ג אבל אם עשה פן אחר עמיד' בב"ד דמוכח' מלת' דעשה פן להברית מדין גאא"ג אז ישימו בב"ד אפטר'ו וכו' ואפש' לומר דמודה הרמב"ם דאפי' בשאל עמד בדין פל שנתבר' לב"ד שיהיה הענין פדי להברית דמוק' אפטר'ו לקטנים פהיא דפ' השולח ומיהו יש לדחות דהתם נמי פינו דאמ' השתא שמעי בי' רבנו ומפסדי ליה מנאי אין לה הוכחה גדולה מזו דכוננתו להברית ולא מוקמי אפטר'ו לקטני'.

והרדב"ז בח"ב סי' קט"ו כ' בשם הרמב"ם וז"ל וילענין דינא דגאא"ג כ' הרב שאין דין זה נוהג בקטנים ולמד אותם בק"ו מהחוב הברור דקי"ל אין נזקקי' יתומי' עד שיגדילו כ"ש שאין אומרי' להם גוד אא"ג ואפי' שיש ליתומים אפטר'ו ע"ש ומדברי הרדב"ז הללו נראה דלא אמרה הרמב"ם אלא ביתומי' אבל בשאינו יתומי' עבדי' להו דין גאא"ג וכדעת הרמ"ה ושור"ר לה' מטה שמעון עיין שם: כתב הרשב"ש בתשוב' סי' פ"א שאם א' מן השותפי' אינו דר בחצר אינו יכול לכופו בדין גאא"ג דכל טענת גאא"ג אינו אלא משום הניזק ראיה וכשאין הניזק אין פאן טענת גאא"ג ע"ש וכן הסכים מהר"ש צרור בס' חוט המשולש סי' ט' ע"ש: תם ונשלם חלק השון משפט.

בעזר ה' אוהב משפט: